T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH BİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ ANA BİLİM DALI

DİYARBAKIR BASININDAN YENİ HİLÂL MECMUASI (1-14)

(Metin Çevirisi - Değerlendirme)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
AZİZ AŞAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. MEHMET SALİH ERPOLAT

DİYARBAKIR – 2008

ÖZET

Bu çalışma 1924–1925 yılları arasında Diyarbakır'da yayımlanan Yeni Hilâl Mecmuası'nın metin çevirisi ve değerlendirmesini içermektedir.

Yeni Hilâl Mecmuası, Cumhuriyetin ilanından sonra Diyarbakır'da yayımlanan ilk mecmua olması hasebiyle önemli bir yere sahiptir. Bundan önce 1922–1923 tarihlerinde Ziya Gökalp'in çıkarmış olduğu Küçük Mecmua, Türk milliyetçiliğinin esaslarını tesis etmiş ve bu mecmuada yayımlanan yazılar yurt genelinde büyük etkiler bırakmıştır. Yeni Hilâl de bu çizgide çıkmış ve gençliğin edebî, ilmî, felsefî alanındaki ihtiyacı doldurmaya çalışmıştır.

Yeni Hilâl Mecmuası tarih, edebiyat, kültür, hukuk, sağlık, sosyal hayat ve eğitimle ilgili yazılar içermektedir. Diyarbakır tarihinin cumhuriyet sonrası kesitinde çıkan Yeni Hilâl Mecmuası, imkânların yetersizliğine rağmen periyodik olarak yayınına devam etmiş, yayımlandığı süreç içerisinde, gençliği bilinçlendirmede önemli bir rol oynamıştır.

ABSTRACT

This study contents the evaluation and transcription of Yeni Hilal magazine that published in 1924 – 1925 in Diyarbakır.

Yeni Hilal Magazine takes an important place because of publishing as the first magazine after proclamation of the Republic in Diyarbakır. Before Yeni Hilal, Küçük Mecmua that published in 1922 – 1923 by Ziya Gökalp established the Turkish nationalism's pivotal and the articles which published in this magazine packed a great punch throughout of the country.

Yeni Hilal Magazine published in this concept and tried to cover youth's inadequacy in literature, scientific and philosophical fields. Yeni Hilal Magazine contents articles relevant to history, culture, health, and social life and education subjects. Yeni Hilal Magazine that published after the time period of post republic hold to periodic publishing despite of scantiness of possibilities. It played an important role for developing conscious of youth's in its publishing process.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
DİYARBAKIR

Bu çalışma jürimiz tarafından TARİH BİLİM DALI / TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ ANA BİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Mustafa SARIBIYIK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Salih ERPOLAT

Üye: Yrd. Doç. Dr. Kenan YAKUBOĞLU

Üye:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

…/…/2008

İÇİNDEKİLER

Özet……I
Abstract……II
Tutanak……III
İçindekiler……IV
Önsöz……...VII
GİRİŞ……..…1
1. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE BASININ GELİŞİMİ……..1
1.1.Kavramsal Olarak Gazetecilik……1
1.1.1. Basının Önemi……3
1.1.2. Basının Görev ve Sorumluluğu……3
1.2. Dünyada İlk Gazetecilik Uygulamaları……6
1.2.1. Haber Mektupları……6
1.2.2. Dünyada İlk Gazeteler……8
1.2.3. Türkiye'de Gazeteciliğin Başlaması……13
1.2.3.1. Vakayi-i Mısriye (1828)……14
1.2.3.2. Takvim-i Vakayi' (1831)……15
1.2.3.3. Ceride-i Havadis (1840)……16
1.2.3.4. Tercüman-ı Ahval (1860)……..18
1.2.3.5. Tasvir-i Efkâr (1861)……..19

1. BÖLÜM

1. DİYARBAKIR'DA BASININGELİŞİMİ……...21
1.1. Diyarbakır'da Gazeteciliğin Başlaması……21
1.2. Gazeteler……...22
Diyarbekir (1869)……22
Amid-i Sevda (1909)……23
Peyman (1909)……23
Dicle (1910)……..24
Mücahid (1913)……24
Diyarbekir'de Dicle (1913)……..24

Yeni Dicle (1925)……...24
Halk Sesi (1927)…….25
Yeni Yurt (1936)……25
Halkın Dili (1950)……..25
Diyarbakır (1951)……...25
İç – Oğuz (1951)……....26
Yeni Şark (1951)……26
Şark Postası (1952)……26
Demokrasiye Güven……..27
Yeni Dicle (1953)……..27
Sesleniş (1953)……...27
Ümmid (1953)……27
Kelek……...27
1.2.1. İlçelerde Çıkan Gazeteler……28
1.3. Dergiler……...28

2. BÖLÜM

2. YENİ HİLAL (1924-1925)……35
2.1. Mecmuanın Yayına Başlaması……..35
2.2.Yeni Hilâl'in İmtiyaz Sahibi ve Yazar Kadrosu..……..36
2.2.1. Mecmuanın İmtiyaz Sahibi Ali Nüzhet……..36
2.2.1.1. Yazdığı Başlıca Dergi ve Gazeteler…….37
2.2.1.1. Eserleri……....37
2.2.2. Yazar Kadrosu……....38
2.3. Yeni Hilâl ve Ziya Gökalp……38
2.4. YENİ HİLÂL'İN (1-14) METİN ÇEVİRİSİ...…….40
SAYI-1……..40
SAYI-2……..48
SAYI-3……..49
SAYI-4……..58
SAYI-5……..67
SAYI-6……..76
SAYI-7……..85

SAYI-8……..94
SAYI-9……103
SAYI-10……...112
SAYI-11……...121
SAYI-12……...130
SAYI-13……...139
SAYI-14……...148

DEĞERLENDİRME……...……158
SONUÇ ……...173
BİBLİYOGRAFYA…….....175
Ek-1: Yeni Hilâl Mecmuasının (1924-1925) 1-14 sayılarının orijinal metni.
Ek-2: Amid-i Sevda gazetesinin 1. sayının ilk sayfası.
Ek-2: Küçük Mecmua'nın 1. sayının ilk sayfası.
Ek-3: Peyman gazetesinin 1. sayının ilk sayfası.
Ek-4: Dicle gazetesinin 1. sayının ilk sayfası.

ÖNSÖZ

Tarihten gelen süreç içerisinde baktığımızda, toplumların aydınlanmasında, reaksiyon göstermesinde, basının önemli bir rolü vardır. Bu reaksiyon gerek iktidara, gerekse muhalif olanlara yönelebilir.

Matbaanın icadı insanoğlunun en önemli icatları arasında sayılabilir. Hem bilginin keşfi hem de yayımlanması açısından önemli etkileri olmuştur. Matbaanın daha da modern hale getirilmesiyle birlikte basın faaliyetleri başlamıştır.

Basın faaliyetlerinin araştırılması ve incelenmesi toplumların fikir hareketlerinin anlaşılmasında önemli rol oynamaktadır. Basın, yazarların ve yazarların bağlı bulundukları, resmi ya da resmi olmayan grupların ve örgütlerin kanaatlerini yönetime duyuran, bir yandan da hedef kitlesinde, kanaatlerin oluşturulması sürecinde görev alan önemli bir araçtır.

Diyarbakır basınının Cumhuriyet sonrası sürecinde (1924-1925) yayımlanan Yeni Hilâl mecmuası, edebî, ilmî, felsefî bir mecmuadır. Bu mecmua, Ziya Gökalp ile Küçük Mecmua'da yazılar yazmış olan ve Gökalp'in ölümünden sonra onun hayatını ve yazılarını araştıran Ali Nüzhet (Göksel) tarafından çıkartılmıştır.

Yeni Hilâl Mecmuasında yazılan yazılar kendisinden önce Diyarbakır'da yayımlanan Küçük Mecmua kadar ses getirmese de izlediği yol ve hizmet açısından önemli bir yere sahiptir. Biz de bu çalışmada Yeni Hilâl Mecmuasının temin edebildiğimiz sayılarının (1-14 sayıları 2. sayı hariç) metin çevirisini yaparak, mecmua hakkında değerlendirme yaptık. Metin çevirisi yapılırken transkribe harfleri kullanılmayıp sadece 'ayn harfi için " ' " işareti, hemze harfi için " ' " işareti kullanılmıştır.

Bu çalışma giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş'te kavramsal olarak basın ve basın faaliyetleri, Dünyada ve Türkiye'deki basının gelişimi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Birinci bölümde Diyarbakır'da basının gelişimi ele alınmıştır. Bu bölümde Diyarbakır'daki ilk basın faaliyetleri incelendikten sonra Diyarbakır'da yayımlanan gazete ve dergiler hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Gazete ve dergiler kronolojik sıra halinde

incelenmiştir. İkinci bölümde ise Yeni Hilâl Mecmuasının değerlendirilmesi yapılmıştır. Yeni Hilâl Mecmuasının yayıma başlama süreci incelendikten sonra mecmuanın sahibi ve sorumlu müdürü olan Ali Nüzhet (Göksel)'in hayatı ve yazıları hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde Yeni Hilâl Mecmuasının değerlendirilmesi yapıldıktan sonra derginin metin çevirisi verilmiştir.

Bu çalışmada bana yol gösteren ve karşılaştığım güçlükleri aşmada yardımlarını hiç esirgemeyen, başta danışmanım ve saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Salih ERPOLAT olmak üzere Doç. Dr. Talip ATALAY, Güneş EKMEKÇİ ve Milli Kütüphane çalışanlarına teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

AZİZ AŞAN

DİYARBAKIR–2008

GİRİŞ

1. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE BASININ GELİŞİMİ

1.1. Kavramsal Olarak Gazetecilik

Geniş anlamda basın; belirli zamanlarda basılıp, her çeşit haberi ve fikirleri topluma ulaştıran tüm yayın ürünleridir. Genellikle günlük basın ürünlerine *gazete,* haftalık, on beş günlük ve aylık basın ürünlerine de dergi denilmektedir. Geniş anlamda yayın ise; gazete ve dergilerin yanında radyo ve televizyon gibi tüm kitle haberleşme araçlarıyla kamuoyuna sunulan her şeydir. [1]

Günümüzde artık basın yerine medya terimi çok kullanılmaktadır. Medya çok daha geniş olup, Televizyon, Radyo, Gazete, Dergi, İnternet gibi tüm kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır. Nuri İnuğur Basın Yayın Tarihi adlı kitabında dar kapsamında basını tanımlarken sadece gazete ve dergileri kapsadığını ifade etmektedir.[2]

Basma (Presse), ismini baskı makinesinden almaktadır. Matbaa XV. yüzyılda icat edilmesi ile fikir ve düşüncelerin geniş ölçüde yayılmasına olanak sağladı. Matbaanın ortaya çıkmasından ve gelişmesine bağlı olarak gelişti. Basın için, birçok ülkede de Türkiye'de olduğu gibi baskı anlamına gelen sözcükler kullanılır. İngilizcede *(The Presse),* Fransızcada *(La Presse),* Almancada *(Die Presse),* îtalyancada *(La Stampa),* Türkçede *(basım)* kelimeleri hep baskı anlamındaki basım kelimesinin bu dillerdeki karşılıklarıdır. [3]

Amerika'da *(Presse)* kelimesi yerine *(mass communication)* kitle haberleşmesi terimi kullanılmakta, *(Mass Media of communication)* ise (Solle haberleşme araçları) nı ifade etmektedir. Belçika'da *(presse)* kelimesi yerine *Technique de diffusion* (yayın teknikleri) terimi kullanılmaktadır. Bu terim ise haberleşme araçlarının sadece maddî yönünü içeriyor.

---

[1] Nuri İnuğur, **Basın Yayın Tarihi**, Der Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1993, s. 19.
[2] İnuğur, Basın, s. 18.
[3] İnuğur, Basın, s. 19.

Fransızcadaki (journalisme) kelimesi, sadece gazetecilik anlamına kullanılmakta olup, basının tüm içeriğini kapsamamaktadır.[4]

Haberleşme (Communication) kelimesi Latince bir kelime olan communis yani ortak kelimesinden gelmektedir.[5]

Gazete: Kısaca gazeteye her çeşit haberi topluma ulaştıran günlük haber aracıdır. Bazen haftalık ya da aylık ta olabiliyor.

Haberlerin yanı sıra gazete, okuyucunun ilgisini çekecek ve onu çevresiyle derece derece ilgilendirecek başka tür yazılara da yer vermektedir. Ancak biz bunları da çok geniş anlamda birer haber olarak nitelemekteyiz. Makale, fıkra, deneme, sohbet, yorum, eleştiri, hikâye, karikatürler ve çeşitli konuları dile getiren resimler bunlar arasındadır.[6]

Dergi: Ana Britannica Ansiklopedisi derginin tanımını şöyle yapıyor: "Dergi, düzenli aralıklarla yayınlanan, belirli bir ya da birkaç ilgi alanına ilişkin haber, makale, deneme, inceleme, araştırma ve eleştirme gibi yazıları, çeşitli edebî ürünleri ya da belirli konulara yönelik denemeleri içeren ve genellikle resimli olan süreli yayınlardır."[7] Fransız Basın Terimleri Sözlüğü: "Geçen belli bir sürenin bilânçosunu yapan, özgün yapıtlar ortaya koymaya çalışan ya da uzmanların görüşüne yer veren çoğunlukla aylık ya da üç aylık süreli yayınlardır."[8] Şeklin de derginin tanımını yapıyor.

Bir yayının dergi olarak nitelendirilmesi için öncelikle düzenli aralıklarla yayınlanması gerekmektedir. Bu aralık, ilkesel olarak en az bir hafta en fazla üç ay olmalıdır. Derginin diğer bir özelliği ise içinde fotoğrafın yanı sıra okunabilir metin de bulunmasıdır. Ayrıca bir dergi diğer yayınlardan bağımsız olarak dağıtılmalıdır. Bir gazete ile birlikte verilen ek dergi olarak kabul edilmemelidir.[9]

Dergi ile ilgili olarak çok tanımlar görebiliyoruz, ama hepsinin ortak özelliği, Belli bir periyot ile yayınlanması, haftalık ile üç aylık süre ile yayınlanması gerekir. Bağımsız olarak

---

[4] İnuğur, Basın, s. 23.
[5] Kayıhan İçel, **Kitle Haberleşme Hukuku,** İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1985, s. 3.
[6] İnuğur, Basın, s. 21.
[7] Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi, cilt 7, İstanbul, 1987, s. 162.
[8] Aslı Yapar, **Türkiye ve Fransa'da Dergicilik olgusu ve kadan Dergilerinin Karşılaştırılması**, İstanbul, İ.Ü.İletişim Fakültesi Yayınları, 2000, s. 6.
[9] Aslı Yapar Gönenç, **Akademi İletişim Dergisi**, S. 2, İstanbul, yaz 2005, s. 19.

satılması, gazete ile beraber verilmesi halinde ek olarak algılanır. Fotoğraf ve okunacak metinden oluşur.

1.1.1. Basının Önemi

Tarihten gelen süreç içerisinde bakıldığında, toplumların aydınlanmasında, reaksiyon göstermesinde basının önemli bir rolü hep olmuştur. Bu reaksiyon gerek iktidara, gerekse muhalif olanlara yönelebilir.

Basın haberleşme araçlarının en eskisi ve en etkilisi olmuştur. Çağımızın düşünürlerinden bazılarının verdikleri tarifler basının önemini en iyi biçimde anlatır niteliktedir. Örneğin: Tocqueville'e göre "Basın, özgürlüğün en mükemmel demokratik formülüdür." Mendes-France basını "Modern demokrasinin belli başlı öğelerinden biri" olarak nitelemektedir.[10]

Basının önemini en güzel biçimde dile getiren Pierre Denoyer'dir. Ona göre "Basın olmadan yönetmek, muhalefet etmek, öğrenmek ve öğretmek, inandırmak, çalışmak veya dinlenmek, satın almak veya satmak artık imkânsız hale gelmiştir. Basın hiç bir şeye yeterli değildir. Fakat basın her şeye ve herkese gereklidir."[11]

Mustafa Kemal Paşa basın için, Milletin müşterek sesi diyerek; "Bir milleti tenvir ve irşatta, bir milletin muhtaç olduğu gıdayı vermekte, hülasa bir milletin hedefi saadet olan istikameti müşterekede yürümesini teminde, basın başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir." Şeklinde tanımlıyor.[12]

Gazetecilik faaliyetinin klasik anlamı ve kapsamı ile günümüzdeki anlam ve kapsamı arasında bazı önemli farklar dikkati çekmektedir. Gerçekten yüzyıllar boyu gazete ve dergiler tarafından yürütülen gazeteciliğe bugün radyo ve televizyon da katılmıştır. Gazetecinin görevi olan haber verme artık sadece basına özgü olan bir faaliyet olmaktan çıkmıştır. Çünkü Radyo, Televizyon ve İnternet de bu görevi üstlenmiş durumdalar.[13]

1.1.2.Basının Görev ve Sorumluluğu

[10] İnuğur, Basın, s. 20.
[11] İnuğur, Basın, s. 20.
[12] İnuğur, Basın, s. 20.
[13] İçel, Kitle, s.79.

Basının esas görevi olan haber vermenin yanı sıra en önemli görevlerinden biri de kamuoyu oluşturarak kamuyu halk adına denetlemektir. Kamuoyunun oluşumu üzerinde ayrıntılı olarak durulmasında, toplumsal gelişim ve çağdaş demokratik sisteme ulaşma açısından önemli yarar vardır. Basının kamuoyu oluşturma işlevi yadsınamayacağı gibi, basın tek başına ve tek yönlü bir araştırma aracı olarak da görülmemelidir.

Basının en temel işlevi haber vermek, böylelikle de bireyi içinde yaşanılan çevre, toplum, ülke ve de uluslararası ortamdaki gelişen olaylara ilişkin aydınlatarak, onun, kanaatlerini sürdürmesini, güçlendirmesini ya da değiştirmesini sağlamaktır. Bunu gerçekleştirmenin temel koşulu, öncelikle bireyin bilgi edinme, haber alma, özgürce düşünme haklarını kullanabilmesidir. Basının görev anlayışı, bu anlayışın uygulanış biçimi, yayın politikası, hedef kitlenin beklentileri, ifade özgürlüğünün gerçekleşmesi ve dolayısıyla kamuoyunun biçimlenebilmesini doğrudan etkiler.[14]

İfade özgürlüğünün bir başka kısıtlanma biçimi de toplumsal yapıdır. Bir toplumun yapısal özellikleri, bireylerin haberleşme biçim ve yöntemlerini de belirler. Toplumdaki bireylerin ifade özgürlüğünü kullanabilmeleri için görme, dinleme ve konuşma özgürlüklerinin yanı sıra "görülmüş olma" ve "duyulmuş olma" gibi özgürlüklere de sahip bulunmaları gerekir. Bu tür özgürlüklerin savunucuları da, ülkenin kitle iletişim araçları olmalıdır.[15]

Basının görevleri ise genelde şöyle özetlenebilir:

1. Haber verme

2. Denetleme ve eleştiri

3. Kamuoyunu açıklama ve oluşturma

4. Okuyucu kitlesinin eğitim fonksiyonunu üstlenme,

5. Halk ve hükümet arasında bağlantıyı sağlama[16]

---

[14] Atilla Girgin, **Türk Basın Tarihi'nde Yerel Gazetecilik,** İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2001**,** s. 142.
[15] Girgin, Türk Basın, s. 142.
[16] İçel, Kitle, s. 81.

Amerikan Basın Özgürlüğü Komisyonu Raporu'nda şöyle denilmektedir: "Özgür bir toplumun gereği, doğuş koşullarından dolayı bir fikrin kösteklenmemesidir. Basın, herkesin fikirlerini yayımlayamaz ve bu beklenmez. Fakat dev basın birimleri, yansız haber vermenin bir gereği olarak ve taraf tutma işlevlerinden ayrı olarak, kendi kanaatlerine aykırı olan fikirlerin yayımlanması görevini yüklenebilirler ve yüklenmelidirler.[17]

Yukarıda saydığımız görevler dışında Demokrasilerde basının iki önemli görevi daha vardır:

a) Gazete kamu ihtiyaçlarını, kamu yararına uygun bir biçimde kamuoyuna ve yöneticilere duyuran haber aracıdır. Bu göreviyle bir kamu hizmeti yapmaktadır.

b) Diğer taraftan yöneticilerin kamu ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile aldıkları tedbirleri vatandaşa zamanında ulaştırır. Bu yönü ile de genel yönetime yardımcı bir araçtır ve yine kamu hizmeti görmüş olur.[18]

Devlet basın faaliyetlerine ne derece az katılırsa, basının kamusal görevi o derece önem kazanır. Basın müteşebbisleri toplum içinden serbestçe doğdukları takdirde bu kurumsal görev gerçek değerini bulur. Kamusal görevi tam anlamı ile gerçeğe uygun olarak yerine getirebilmesi için, basının devletin her türlü baskısından uzak kalması gerekir.[19]

Amerikan Basın Özgürlüğü Komisyonu Raporu, "Basının, toplumu oluşturan grupları temsil edebîlecek nitelikte bir görünüm çizmesi sorumluluğu" konusunda şu görüşlere yer veriyor:"İnsanlar çoklukla, elverişli ya da elverişsiz görünümlere göre karar verirler. Gerçekleri ve kanaatleri kalıplara bağlarlar. Kitle iletişim araçlarının çizdiği görünümler, toplumsal grupları gerçekçi biçimde yansıtamazlarsa, yanlış yargılara yol açarlar. Herhangi bir toplumsal grup hakkındaki gerçekler, o grubun zayıf ve kötü yanlarını dışarıda bırakmamanın yanı sıra değerlerini, amaçlarını ve insanlık yönünü de içermelidir. Komisyon, belli bir grubun yaşantısıyla ilgili gerçekler ortaya konulduğunda, o gruba karşı, zamanla saygı ve anlayışın gelişeceği inancındadır."[20]

---

[17] Girgin, Türk Basın, s. 142.
[18] İnuğur, Basın, s. 23.
[19] İçel, Kitle, s. 80.
[20] Girgin, Türk Basın, s. 144.

Basın kamuoyunu oluşturduğu gibi kamuoyunu biçimlendirme konusunda da çok ciddi etkisi vardır. Burada sorunluğunun farkında olarak olumlu yönde biçimlendirmek zorundadır.

Basının kamu görevi, "haber vermek, bilgilendirmek, denetlemek, eleştirmek, böylece kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunmak ve oluşan bu kamuoyunu açıklamak" olarak tanımlanmıştı, buradan yola çıkarak basın, bir yandan yazarların ve yazarların bağlı bulundukları, resmi ya da resmi olmayan grupların ve örgütlerin kanaatlerini yönetime duyuran, bir yandan da hedef kitlesinde, kanaatlerin oluşturulması sürecinde görev alan bir araç olarak görülmektedir.

Kitle iletişim araçlarını izleme, bireye mevcut siyasal düzen ve olaylar hakkında bilgi verirken, siyasal düzene yönelik talepleri ve siyasal yaşama katılmayı da uyarır. Bu araçlar aynı zamanda, toplumdaki öteki etki merkezlerinden, kanaat için ipuçları iletirler ve sahip-lerinin görüşlerini yayarlar. Kısaca kitle iletişim araçlarının yayınları, kamuoyu oluşumuna geniş ölçüde olanak sağlar.[21]

Basın, toplumun genel düzeni, genel kuralları içinde yaşayabilen ve işleyebilen bir kurumdur. Toplumun öteki kurumları gibi basın da, içinde yaşadığı ortam, siyasal, hukuki, sosyo-ekonomik düzen ve koşulların yanı sıra kültürel geleneklerle etki-tepki ilişkisi içindedir. Bu ilişki süreci basını, toplumdan bağımsız bir kurum olarak ele almayı olanaksızlaştırır.[22]

Kısaca basın, kendi kitlesinin görüşlerini kendi bünyesinde biçimlendirip kamuoyunu yansıtarak, toplumda çeşitli grupların görüşlerini bildirilmesini, duyurulmasını, yayılmasını ve böylece bu kanaatlerin, hem yönetenler üzerinde, hem de yönetilenler üzerinde etkileşim sağlamasını gerçekleştiren bir araçtır.

1.2. Dünyada İlk Gazetecilik Uygulamaları

1.2.1. Haber Mektupları

İlk haberleşme, haber mektuplarıyla başlamıştır. Batıda basın tarihinin gerçek başlangıcı XIII. yüzyılda *"Nouvelle à la main"* (Elde dolaştırılan haber) denen, küçük haber

[21] Girgin, Türk Basın, s. 144.
[22] Girgin, Türk Basın, s. 145.

mektuplarının ortaya çıkışıyla olmuştur. Artık Avrupa'da yaşayan insanlar olup bitenleri öğrenmek, fikir, sanat ve ticaret çevrelerinde geçen olayları haber almak ihtiyacını duymaya başlamışlardır. Bu arzu ve ihtiyaç, yeni bazı müesseselerin doğmasına olanak sağlamıştır. Haber mektupları da bunlardan biridir. Elle yazılı haber mektupları ile basılı haber mektuplarını bu yeni müesseseler arasında sayabiliriz. Bu bakımdan haber mektupları gazetenin öncüleridir.[23]

İngilizlerin (News - Letter), Fransızların (Nouvelle Manuscrite) dedikleri haber mektupları sosyal, siyasal, ticarî ve ekonomik nedenlerle uyanan merakın etkisiyle doğmuş belgelerdir. O zaman bu mektuplar Venedik'te hükümetin emriyle yazılıyor, kopyaları memleketin çeşitli bölgelerine gönderiliyordu. İlk haber mektuplarının ne zaman yazıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ülkelerarası ticaret yapanlar, savaşlar hakkında bilgi almak isteyen devlet adamları, din ve sanat hareketlerini izleyen kilise görevlileriyle, aydınlar, haber mektuplarının doğmasında etkili olmuşlardır[24]

Elle yazılı haber mektupları: Gazetenin temellini oluşturan bu ilk haber mektupları elle yazılırdı. Politik, ticarî bilgileri kapsayan bu mektuplar, ortaçağın sonlarına doğru, özellikle büyük ticarî kuruluşların çeşitli dallarında çalışanlar arasında elden ele dolaşarak yayılmıştı.

Haber mektuplarının XII. ve XIII. yüzyıllarda önemli bir ticaret ve kültür merkezi olan Venedik'te doğduğu, Müslüman ve Hıristiyan ordularının çarpıştığı *İspanya'da,* rağbet gördüğü bilinmektedir. Ancak el yazması haber mektupları en çok Almanya ve İtalya'da önem kazanmıştır. Bu iki ülkede, asiller ve zenginler haber mektuplarına yüksek ücretler ödüyorlardı. Çünkü bu iki ülke en çok çalkantıya sahne olmuş ve bu çalkantı sonucu küçük prensliklere bölünmüştür. Bu küçük hükümetler arasında çeşitli siyaset oyunları cereyan ediyor, çeşitli entrikalar çevriliyordu. Hükümet ve kilise mensupları diğer prensliklerde cereyan eden olayları öğrenebilmek amacıyla haber mektuplarına büyük önem veriyorlardı.[25] Çok değişik konuları işleyen bu bu haber mektuplarında skandal haberleri, fıkralar ve hava durumu hakkında bilgiler bulunuyordu. Haber mektuplarını hazırlayıp satanların özel habercileri, yazıcıları, dağıtıcıları vardı. Bu nedenle Venedik'te özellikle *(Avvisi)* adı verilen haber mektupları bir ticaret konusu haline gelmişti. El yazması haber mektubu işletmelerinin

[23] İnuğur, Basın, s. 40.
[24] İnuğur, Basın, s. 40.
[25] İnuğur, Basın, s. 41.

en ünlüsü ise *Augsbourg* kentinde oturan *Jeremie Krasser'e* aittir. Krasser'in gazete idarehanelerini andıran büyük bir işyeri olduğu idea edilir. [26]

Bilinen en eski yazma haber mektubu örnekleri, XIII. ve XIV. yüzyıllarda İngiltere'de Kral emirlerinin yazıldığı mektuplardır. Yazılı haber mektupları İngiltere'de de hızla gelişmiştir. XIV. yüzyılda *III. Edward* zamanında yaşayan *Laurence Minot* ve XV. yüzyılda *VI. Henry* devrinde yaşayan *Lydgate* ve *Fenn* bu işle uğraşan ve asilzadelere haber yetiştirmeyi sanat edinenlerin en ünlüleridir. [27]

El yazması haber mektupları Venedik'te, *Rapportisti, Gazettanti, Noveîlanti, Menanti* adlarıyla piyasaya çıkarılmış ve muayyen fiyatlarla zaman zaman halka satılmıştır. Bu haberlerle uğraşan profesyonel haber yazıcı ve satıcılarına da keza yukarıda sayılan isimler verilmiştir.[28]

1.2.2. Dünyada İlk Gazeteler

Süreli yayınların ortaya çıkmasında matbaanın çok önemli rolü olmuştur. XV. yüzyılda matbaa Avrupa'da yaygın olarak kullanılmaya başladıktan sonra gazetelerin basımı için geniş imkânlar ortaya çıkmış oldu. İlk basit makinelerle basım yapılması, hem çok güçtü, hem de basılan eserler hayli pahalıya mal olmasına sebep olmuştu. Bu yüzden basma kitaplarda ve basma haber mektuplarından ancak zenginler istifade edebîliyordu. Bu durum karşısında matbaacılar, haber mektuplarına, birçok kimselere ilgilendirecek meraklı ve çeşitli haberler koymaya başlayarak içeriğini genişletmiş oldular. Her türlü doğa ve sosyal olay gazetelerde yer almaya başladı. Böylece geniş kitlelere hitap edilerek halkın ilgisini çekmeyi sağladı.

Yazının ve kâğıdın bulunması, matbaanın icadı ile teknik olanaklar açısından kolaylıklar sağlanan basının gerçek anlamda ortaya çıkısı XVII. yüzyılda Avrupa'da olmuştur. Gerçek anlamıyla süreli yayınların doğuşu XVII. yüzyıl başlarında mümkün olmuştur. Süreli yayınların ilk örneği Hollanda'nın Anvers kentinde, 1605 Mayısından itibaren yayınlanmaya başlandı.[29]

---

[26] İnuğur, Basın, s. 41.
[27] İnuğur, Basın, s. 42.
[28] İnuğur, Basın, s. 42.
[29] Jean-Noel Jeanneney, **Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi,** Esra Atuk (Çev.),Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 26.

Fransa: Bölgeler arasındaki din savaşları ve bu savaşlarla ilgili haber alma ihtiyacı, Fransa'da gerçek gazetelerin doğuşunu sağlamıştır. Bu dönemde başlıca dört gazete yayımlanmıştır.

a) La Gazette: 30 Mayıs 1631'de, asıl mesleği doktorluk olan Theophraste Renaudot tarafından yayınlanan yan *resmi* nitelikte ilk haftalık gazete olarak kabul edilmektedir. Belli aralıklarla ve düzenli olarak haftada önceleri dört sayfa, daha sonra sekiz sayfa olarak *çıkmıştır.* Bu gazetenin 6. sayısı 4 Temmuz 1631'de yayımlanmıştır. Gazete iki bölümden ibaretti. Birinci bölümde dış, ikinci bölümde iç haberler yeralıyordu. Renaudot, gazetesini yayınlarken, gerçeğin aranmasında kimseye baş eğmeyeceğini temel ilke olarak benimsediğini halka duyurmuştur. [30]

25 Ekim 1653'de Renaudot'nun ölümünden sonra oğulları tarafından yönetilen gazete 1672 yılında ikinci defa (La Gazette de France) adını almış ve Fransa'nın resmî gazetesi haline getirilerek yayınlarını XX. Yüzyıla kadar sürdürmüştür (1631 -1914).[31]

b) Grozette: La Gazette'in yanısıra, Fransa'da edebî, bilimsel ve eğlendirici nitelikte küçük bir basın da doğmuş bulunmaktadır. Eğlendirici basının temsilcisi 1650 Martında Jean Loret tarafından (Gazette) adıyla yayınlanan mizah niteliğindeki gazetedir. Bu gazetede halkın dertlerini, fakirliğini, sıkıntılarını içeren yazılara yer veriliyordu. 1665 yılma kadar yayınını sürdüren gazete sayfalarında okuyucularına o dönemin sıkıntılı yaşamını mizah ustalığıyla yansıtmıştır.[32]

c) Journal des Savants: 1965 yılında Colbert idaresinden yayına başlayan gazete ağırlıklı olarak Kültür-Sanata yer veriyordu. Hem bilimsel hem edebî tüm önemli kitaplar hakkında bilgi sahibi olmayı özendiren bibliyografya ağırlıklı haftalık bir gazeteydi. Bu gazete daha sonra İtalya'ya taşınarak İtalyanca çıkmaya başladı. Fransızcada gazete anlamına gelen (Journal) kelimesi, bu gazeteden sonra basın dilinde kullanılmaya başlanmıştır. [33]

d) Mercure: 1672 yılında (Jean Donneau de Vise) tarafından eğlence aracı niteliğinde aylık bir gazete yayınlanmıştır. Fransız gazeteciliğinde özel bir yeri olan bu gazete, Jean

[30] İnuğur, Basın, s. 58.
[31] İnuğur, Basın, s. 59.
[32] İnuğur, Basın, s. 60.
[33] Jeanneney, Medya Tarihi, s. 27.

Donneau de Vise'nin öldüğü 1710 yılına kadar yayınını sürdürmüş, bir aralık adı *(Mercure Galant)* olmuştur. 1728 yılında sonra (Mercure de France) adını alan bu haftalık gazete periyodik olarak 1789 yılına kadar yayınlanacaktır.[34]

İlk çıkan Fransız gazetelerine baktığımızda çok değişik konu ve içerikte çıktıklarını görülmekteir. Hem ciddî haber ve makalelere, hem de mizahî (güldürü) yazılara yer vermek suretiyle yayınlanmışlardır.

İngiltere: İngiliz basın tarihinin XVI. yüzyılda (haber bültenleri) ile başladığı, Londra'daki yazarların ciddî haberleri ve kahvehane (Coffee-House) dedikodularını toplayıp bültenler halinde başka şehirlerdeki abonelerine gönderdikleri ileri sürülmektedir. Bu bakımdan Coffee-House'ler İngiliz gazeteciliğinde önemli bir yer işgal etmektedir. [35]

İngiltere'nin özellikle de "Licensing Act" denilen önceden izin alma yasasının 1695 yılında kalkması ile basının önü açıldı. Bu karar tüm olası baskı silahlarını ortadan kaldırmakla birlikte, yine de kesin bir ilerlemenin göstergesidir. İngiltere'nin ilk günlük gazetesi 1702 yılında yayına başlayan Daily currant oldu. Bu gazete 1735 yılına kadar yayınını sürdürdü.[36]

XVI. yüzyılın başında çok sıkı bir sansüre maruz kalan basın, idealist bir devlet adamı olan Oliver Cromwell (1599 -1658) «Hükümetim, gazetelerin eleştirilerine dayanacak güce sahip değilse, yaşamaya lâyık sayılamaz,» demek suretiyle basına büyük değer verdiğini anlıyoruz.[37]

Bu gelişmeler ışığında ciddi anlamda ilk gazete 1625 yılında yayınlanan Mercurius Britanicus adlı gazete olmuştur. Bu gazetenin tutumu hafif halktan yana, hafif iktidara karşıydı. Bu gazete beklenmedik biçimde büyük ilgi ile karşılandı. İki yıl süren yayını Kralın iç habere koyduğu yasağı dış haberi de kapsayacak şekilde genişletince ortaya pey yazılacak bir şey kalmadığı için gazete kapandı.[38]

---

[34] İnuğur, Basın, s. 60.
[35] İnuğur, Basın s. 61.
[36] Jeanneney, Medya Tarihi, s. 39.
[37] İnuğur, Basın, s. 62.
[38] İsmet Bozdağ**, Dünyada ve Türkiye'de Basın İstibdadı**, Emre Yayınları, İstanbul, 1992, s. 34.

Hollanda: XVII. yüzyılda Hollanda hür basının sığınma yeri olmuştur, özellikle ticaret alanında ileri bir düzeye ulaşan bu ülkede basımevleri bir hayli gelişmiş ve çeşitli dillerde gazeteler basılmaya başlanmıştır. XIV. Louis'nin Katolik ve monarşist yönetiminden kaçan liberal ve Protestan muhalefet Hollanda'da yerleştiğinden, bu ülkede basılan gazetelerin gizlice Fransa'ya girişi bir türlü önlenememiştir.[39]

Gerçek anlamda süreli yayının doğuşu Hollanda'da olmuştur. İlk düzenli gazete 1605 yılında Anvers kentinde, Abraham Verhoeven tarafından on beş günlük olarak Flamanca ve Fransızca yayınlanan Wettlycke Tıjdinghe adlı gazetedir. Önceleri düzensiz aralıklarla çıkan gazete daha sonra düzenli bir periyotta yayınlandı.[40] Abraham Verhoeven aynı gazeteyi 1619'da Nieuw Tijdinghe adıyla haftalık olarak çıkarmaya başlamıştır. Bu gazete belirsiz aralıklarla 1629 yılma kadar yayınını sürdürmüştür. Genellikle dış politika ve savaş haberlerini içeren bu gazetenin bazen 16 sayfa halinde çıktığı, bazen de günde dört baskı yaptığı ileri sürülmektedir.[41]

Önceleri resimler, savaş alanı manzaraları, şehir krokileri verebilen bu gazete 1625 yılından itibaren sayfalarına gravürler, haritalar koymaya başlamış, bazen de müzik ilâveleri yayınlamıştır. Daha sonraları 1649'da Bruxelle'de (Le Courrier Veritable des Pays-Bas) adıyla düzenli bir gazete yayınlanmış ve onsekizinci yüzyıl sonlarına kadar (1792) yayınını sürdürmüştür. [42]

Almanya: Onyedinci yüzyıl başında Almanya'da birçok basımevinin çalışır durumda olduğu bilinmektedir. Otuz yıl savaşları (1618 -1648) boyunca savaşanlar halka kendi amaç ve isteklerine uygun askerî haberler ulaştırabilmek için bu basımevlerinden fazlasıyla yararlanmışlardı. Alman, Çek ve İsveç dilleriyle çeşitli gazeteler yayınlamışlardı. Hatta o dönemde kurulmuş bazı gazeteler yayınlarını günümüze kadar sürdürmüşlerdir. 1615'de Frankfurt'da (Francfurter Post Zeitung) adında bir gazete düzenli aralıklarla yayınlanmaya başlamıştır. Ancak günlük değildir. 1648'den sonra barış dönemi başladığından gazetelerin sayısı çoğalmış, özgür her şehir en az bir gazeteye sahip olmak çabasına girmiştir. [43]

[39] İnuğur, Basın, s. 67.
[40] Jeanneney, Medya Tarihi, s. 26.
[41] İnuğur, Basın, s. 67.
[42] İnuğur, Basın, s. 68.
[43] İnuğur, Basın, s. 68.

Almanya'da İlk günlük gazete 1660 yılında Leibzig'de bir matbaacı tarafından (Leibziger Zeitung) adıyla yayınlanmaya başlamışsa da uzun ömürlü olamamıştır. Kaldı ki bu gazetenin belirli niteliği bir ticarî bülten oluşudur. Bu yönüyle günlük gazete niteliğinde değildir. XVII. yüzyılda Almanya'da edebî basın gelişmiş, özellikle edebî yönü ağır basan dergiler, haber gazeteciliğinden daha ileri bir düzeye ulaşmıştır. Geniş bir kitleye hitap etmek amacıyla 1668'de (Les Pansees Comiques et Serieuses) adlı bir dergi yayınlanmıştır.[44]

Alman Basını açısından bu olumlu gelişmeler bazı dönemlerde değişik baskılara maruz kaldı. Alman Prensleri her yerde basının ağzına kilit vuran fermanlar çoğaltıyorlardı. 1726'da, Saksonya-Weimar tebasının ahkâm kesmesini istemediğini açıklayarak bir yayının çıkmasını engellemişti.[45]

İsveç: XVII. yüzyılın genel görünümü, sosyal, siyasal ve ekonomik koşulları izah edilirken otuz yıl savaşlarının etkisine değinilmişti. Otuz yıl savaşlarında başrolü oynamış bulunan İsveç, bu savaş dolayısıyla basının hızla gelişmesine sahne olmuştur. Bu nedenle bu ülkede birçok gazete kurulmuş, bunların bazıları zamanımıza kadar yaşayabilmiştir. Örneğin 1645'te Stockholm'da kurulan (*Ordinar Posttıjdender*) adlı İsveç gazetesi bugün hâlâ yayınını sürdürmektedir.[46]

İtalya: XVII. yüzyılda İtalya'da elle yazılı ve basılı (Avvisi)'lerin yanında, 1636'da Floransa'da, 1640'da Roma'da ve 1642'de Cenova'da ilk haftalık gazeteler yayınlanmıştır. Roma'da yayımlanan ilk İtalyan gazetesi (Gazetta Publica)dır. Bazı yazarlar tarafından ilk İtalyan Gazetecisi olarak anılan (Lucas Assarino), 1646 yıkıda Cenova'da *(Sincero)* adlı haftalık bir gazete çıkarmıştır. Zamanın devlet adamlarıyla yakın ilişkiler kuran ve haberlerini inanılır kaynaklardan toplamasını bilen Assarino, bazı önemli haberleri yüksek tabakadaki abonelerine, yazma haber mektubu halinde gönderiyordu.[47]

Amerika: Kuzey Amerika'da gazeteciliğin başlangıcı tamamıyla kendine özgü bir biçimde olmuştur. Bugünkü Amerika Birleşik Devletleri ülkesi XVII. yüzyılda yer yer İngiliz sömürgesi olduğundan basın, İngiliz yönetimi tarafından yasaklanmıştı. İngiliz

[44] İnuğur, Basın, s. 68.
[45] Jeanneney, Medya Tarihi, s. 47.
[46] İnuğur, Basın, s. 69.
[47] İnuğur, Basın, s. 69.

valilerinin keyfî yönetimi yüzünden düşünce özgürlüğü çok sınırlanmış bulunuyor, özellikle doğu kıyılarında yaşayan insanlar çetin hayat şartlarının ağırlığı altında eziliyordu.[48]

1636 yılında Boston yakınındaki *Cambridge'te* (Harvarde College) kurulmuş, bu koleje bağlı olarak 1638'de ilk basımevi çalışmaya başlamıştır. İngiltere'den gelen göçmenlerin gazeteyi bilmelerine rağmen, 1689 yılına kadar bu basımevinde sadece kitap basılabilmiştir. İlk defa 1689'da Boston'da bir gazete çıkarılmaya girişilmişse de İngiliz vali tarafından gazetenin yayını yasaklanmıştır. 25 Eylül 1690 tarihinde Boston'da Benjamin Harris adlı, Londralı bir radikal *(Publich Occurrences)* isimli aylık Amerikan gazetesini yayımlamış, ancak ilk sayısı çıktıktan sonra bu gazete de Massachusetts valisi tarafından yasak edilmiştir. Koloni hükümetleri döneminde gazete, hatta söz özgürlüğü mevcut olmadığından, haberler ancak resmî bildiriler, bültenler, Londra'dan gelen haber mektupları ve İngiliz gazetelerinden sağlanıyordu.[49]

Amerika'da ilk gazete ancak 1704'de çıkarılabilmişse de bu gazete de günlük değildir. İlk günlük gazete daha sonraları XVIII. yüzyılda (1784'de) yayınlanacaktır. 1775 yılında Amarika'da İngliz kolonilerinde, düzenli sayılabilecek 34 gazete çıkıyordu. Daha sona Bağımsızlık Savaşı'nın patlak vermesiyle beraber, pek çok ortaya çıktı ve bunlar savaşta önemli rol oynadı.[50]

1.2.3. Türkiye'de Gazeteciliğin Başlaması

Osmanlı Devleti zamanında matbaanın Türkler tarafından kurulup işletmesinden tam iki asır önce Gayrimüslim azınlıklar matbaayı İstanbul'a getirip işletmişlerdir. Çünkü Türklerden önce batı ile temas eden bu Gayrimüslim azınlıklar olmuştur. XV. yüzyılın sonlarından itibaren matbaanın öncüleri Musevi, Ermeni ve daha sonra Rumlar olmuştur ve bu icattan müslümanlardan önce onlar faydalanmıştır.[51] Azınlıklar tarafından matbaa İstanbul'a getirilmesine rağmen bu tarihlerde gazete ya da dergi gibi süreli bir yayın basılmamıştır.

Osmanlı Devleti'nde Fransızlar tarafından çıkarılan ilk gazete, 1785 yılında Fransa Elçiliğinde kurulan matbaada basılan Bulletin de Nouvelles'dir. Fransız Devrimini izleyen

[48] İnuğur, Basın, s. 70.
[49] İnuğur, Basın, s. 70.
[50] Jeanneney, Medya Tarihi, s. 56.
[51] Avram Galanti, **Türkler ve Yahudiler**, Fakülte Matbaası, İstanbul, 1947, s. 7.

yıllarda Fransız Büyükelçiliği'nde kurulan matbaada Fransız elçisi Vermainac tarafından devrimin amaçlarını ve yeni kurulan cumhuriyet düzeni ile ülkede meydana gelen yenilikleri Türkiye'de yaşayan Fransızlara ve diğer yabancılara anlatmak ve tüm dünyanın desteğini sağlamak amacıyla on beş günde bir 6–8 sayfa olarak yayına başladı.[52]

Vermainac'ın kısa bir süre sonra Fransa'ya geri çağrılması üzerine kapanan gazetenin yerine yine Fransız Büyükelçiliği'nde görevli diğer bir elçilik görevlisi Aubert Dubayet tarafından *Gazette Française de Constantinople* isminde ikinci Fransızca gazete yayımlanmaya başlamıştır (1796). Fransa'nın Mısır'ı işgali sırasında Eylül 1798'de zorunlu olarak yayımına son verilmiştir. Bundan sonra İmparatorluğun önemli ticaret merkezlerinden biri olan İzmir'de 1824 yılından itibaren yine Fransızlar tarafından kendi dillerinde bazı gazeteler yayımlandı. İzmir'de yayımlanan ilk Fransızca gazete *Smyrneen* Fransız tüccarlarından Charles Trican tarafından çıkarılmış, Ocak 1824'den Eylül 1824'e kadar yayımını sürdürmüş ancak maddi olanaksızlıklardan dolayı kapanmak zorunda kalmıştır.[53]

Dünyanın büyük devletleri arısında gösterilen Osmanlı İmparatorluğu'nun dünyadaki gelişmelere ayak uydurmaması, ilk profesyonel gazetenin yayınlandıktan yaklaşık olarak 250 yıl sonra basınla tanışmış olması büyük kayıptır. Matbaanın geç gelmesi bunun en büyük sebebi olmakla beraber, üretken bir toplum olmayışımız ve Osmanlının idari durumu da diğer etkenlerdir.

Tarihçilerin ortak kanaati Osmanlı döneminde yayımlanan ilk Türkçe gazete olarak "Takvim-i Vakayi" (1 Kasım 1831) kabul edilmektedir. Oysa Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Takvim-i Vakayi'den tam 3 sene önce 20 Kasım 1828 tarihinde, ilk Türkçe-Arapça gazete olan "Vakayi-i Mısriye"yi Kahire'de yayımlatmıştır. Mehmet Ali Paşa ayrıca, 1830 yılında da Hanya'da, "Vakayi-i Giridiye"yi yayına başlatmıştır.[54]

1.2.3.1. Vakayi-i Mısriye (1828)

Vakayi-i Mısriye, resmi bildirileri, yasal uygulamaları ve Mehmet Ali Paşa'nın çalışmalarını yansıtmak amacına yönelik bir yayındır. Sol sütunu Arapça, sağ sütunu Türkçe

[52] Alpay Kabacalı, **Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü,** Gazeteci Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1990, s. 13.
[53] Suat Gezgin, **Gazeteciliğin ve Türk Yazılı Basınının Kısa Tarihsel Perspektifi,** İletişim Fakültesi Dergisi, C. 19, s. 12.
[54] Girgin, Türk Basın, s. 18.

olan 600 tirajlı haftalık gazete, Hidiv İsmail Paşa dönemine kadar (1863–1879) iki dilli yapısını korumuştur, daha sonra yalnız Arapça olarak yayımlanmıştır. Mehmet Ali Paşa bu arada, yine kendi görüşlerini özellikle yabancılara aktarmak amacıyla, 1833 yılında Vakayi-i Mısriye'nin Fransızcası olan "Moniteur Egyptien"i yayımlatmıştır.[55]

1.2.3.2. Takvim-i Vakayi (1831)

14 Eylül 1829 tarihinde, Ruslar'la Edirne Antlaşması imzalanmış, Devlet'e yeni bir düzen vererek, yönetim alanında yapılan önemli reform hareketlerini yürütmek, gereken tüzük ve yönetmelikleri hazırlamak amacıyla, "Islahat Meclisleri" nin toplanmasına gerek görülmüştür. Hükümetçe bir gazete çıkarılması fikri, ilk kez bu meclis toplantılarında ortaya atılmış ve II. Mahmut tarafından çok olumlu karşılanmıştır.[56]

Ayrıca yabancı dilde yayımlanan bazı gazetelerin Türk halkı arasında ve yabancı çevrelerde yarattığı olumlu etkilerin de farkına varan II. Mahmut, bir gazetenin yayımlanması işine sıcak bakmaktaydı. Bu sırada *Le Moniteur Ottoman'*ın yayını devam ederken bir de Türkçe gazete çıkarmaya karar vermiştir. Amacı, bu gazete yoluyla yapmış olduğu ve ileriki tarihlerde yapmayı planladığı yenilikleri halka aracısız olarak birinci elden bildirmektir. Padişahın çıkardığı emirnamenin hemen ardından Beyazıt'ta bir bina satın alınarak matbaa kurulmuş ve müdürlüğüne Sait Efendi getirilmiştir.[57]

Gazetenin adı için birçok isim yazılarak padişaha sunulmuş, ancak bunlar arasıdan hiç birisini beğenmeyen II. Mahmut kendisi gazetenin ismi olarak *Takvim-i Vakayi* koymuştur. 1 Kasım 1831'de yayımlanan ilk sayısıyla, Türkiye'nin ilk Türkçe gazetesi, Batılı örneklerinden yaklaşık 250 yıl gecikmeli de olsa yayın hayatına başlamış oldu. 5.000 nüsha olarak haftada bir kez yayımlanan gazete daha sonra devletin resmî gazetesi niteliğini kazanmıştır.[58]

Yıllık abone ücreti 120 kuruş olan Takvim-i Vakayi, Süleymaniye Camii ile şimdiki üniversite bahçesi arasında bulunan ve adına "Takvimhane-i Amire" denilen, Kapucubaşı Musa Ağa'nm konağında çıkarılmaya başlanmıştır. Gazeteyi yönetmek ve yayımlamak üzere

[55] Girgin, Türk Basın, s. 18.
[56] Girgin, Türk Basın, s. 18.
[57] Gezgin, Gazetecilik, s. 13.
[58] Gezgin, Gazetecilik, s. 14.

"Takvimhane Nezareti" kurulmuş, nazırlığa ise eski vak'anüvislerden, Mekke Kadılığı da yapmış olan Seyit Mehmet Esat Efendi getirilmiştir.[59]

Dokuz yıl boyunca Türkiye'de Türkçe gazete olarak yayına devam eden Takvim-i Vakayi'nin yayına son verilme nedeni de ilginçtir. Gazete 12 yaşındaki bir çocuğun yaptığı bir dizgi hatası nedeniyle kapatılmıştır. 12 yaşındaki Felemenk, Kraliçesi'ne bir nişan verildiğine ilişkin haberde, bir dizgi hatası olarak (ita) kelimesi yerine (hata) kelimesi yazmıştır. Bu yazıyı okuyan ve padişaha yaranmak isteyen Fuat Bey adında bir vali, durumu Abdülhamid'e şikâyet etmesi sonucu kızan Abdülhamid, Müsteşar Reşit Bey azledilerek gazeteyi kapatmıştır. Takvim-i Vakayi kapandıktan bir süre sonra tekrar yayınlanmaya başlamış fakat bu ikinci yayınlanma dönemi tamamen "Resmi Gazete" niteliğinde olmuştur. 1860 tarihinden itibaren, tamamen devletle ilgili belge ve tüzüklerin yayımlandığı "Resmi Gazete" niteliğine bürünerek gerçek gazete özelliğini kaybetmiştir. 1879 yılında gazete kapatılmış ve 12 yıl yayımlanmamıştır. Takvim-i Vakayi, 1891 yılında yeniden yayımlanmışsa da, bir yıl sonra 1892'de, 283. sayıdaki dizgi yanlışı yüzünden tekrar kapatılmış ve bu ikinci kapanış 1908 Meşrutiyeti'ne kadar 16 yıl sürmüştür.[60]

1.2.3.3. Ceride-i Havadis (1840)

İstanbul'da yaşayan Villiam Churchill isimli bir İngiliz tüccar tarafından 1 Ağustos 1840 tarihinde çıkarılan bu gazete, özel sermaye ile kurulan ilk Türkçe gazete olma özelliğini taşımaktadır. Dokuz yıl boyunca tek Türkçe gazete olan *Takvim-i Vakayi'ye* rakip olabileceği umuduyla çıkarılan gazete yayımladığı ilk günlerde hiç satılmamış, hatta ilk üç sayısı bedava dağıtılmış, kuruluşundan sonraki üç yılda abone sayısı 150'yi ancak bulmuştur. Maddi zorluklardan dolayı yayımına bir süre ara vermek zorunda kalan gazete, hükümetin kendisine ayda 2.500 kuruşluk bir ödenek bağlaması üzerine yeniden yayım hayatına dönmüştür. 1853'deki Kırım Savaşı sırasında William Churchill'in muhabir olarak İngiltere'ye gidip buradan taze ve birinci elden haber göndermesi ve bu haberlerin *Ruzname-i Ceride-i Havadis* adı altında ek olarak yayınlanmasıyla tirajı oldukça artmıştır. Ebuzziya Tevfik, Ahmet Rasim, Nüzhet Efendi ve Siret Bey gibi isimlerin de gazete de yazıları yayımlanmıştır. 27 Eylül 1864'de çıkan 1212'nci sayısından sonra kapanmıştır.[61]

---

[59] Girgin, Türk Basın, s. 19.
[60] Girgin, Türk Basın, s. 20.
[61] Gezgin, Gazetecilik, s. 14.

Bu gazetenin nasıl yayımlandığı konusunda basın tarihinde ilginç bilgiler mevcuttur. II. Mahmut ve Abdülmecid döneminde bazı yabancı uyruklu kişiler, özellikle İngiliz aileler, Kadıköy yakasında yerleşmeye başlamışlardır. Müslüman olmayanların Kadıköy'de yerleşmesini doğru bulmayan Anadolu yakası halkı, Üsküdar Muhafızı Firari Ahmet Paşa'ya başvurarak, bunun engellenmesini ve bu kişilerin, önceden olduğu gibi Beyoğlu'na yerleştirilmelerinin sağlanmasını istemişler, Muhafız Paşa da halkın bu arzusuna uyarak yabancıları Beyoğlu tarafına naklettirmiştir 1836 yılında. Ancak bunlar arasında bulunan ve "Morning Herald" adlı İngiliz gazetesinin muhabirliğini de yapmakta olan William Churchill adında bir tüccar, avlanacağından söz ederek paşadan, üç ay süreyle Kadıköy yakasında kalma izni almıştır. Churchill, bir gün Kadıköy'de avlanırken, çayırda kuzusunu otlatmakta olan, Defterhane kâtiplerinden Necati Efendi'nin oğlunun yaralanmasına neden olmuştur. Bu üzücü olayı gören halk, William Churchill'i yakalayarak muhafız paşanın huzuruna çıkarmışlardır. Paşa, Üsküdar kadısından aldığı bir ilamla, suçluyu Babıâli'ye göndermiş ve Churchill tutuklanarak tersanede hapsedilmiştir.[62]

Ancak o günlerde, mevcut kapitülasyonlar nedeniyle ülkedeki yabancılara geniş haklar ve dokunulmazlıklar tanındığından, İngiliz Elçisi'nin müdahalesiyle Churchill hapisten kurtarılmıştır. Fakat iş bu kadarla kalmamış, bu olay nedeniyle önce Dışişleri Bakanı Akif Paşa azledilmiş, sonra da Churchill'e bazı haklar verilmiştir. Churchill'e verilenler şunlardır: "Pırlantalı bir nişan, 10 bin kantarlık zeytinyağı ihracı için bir ferman, (yaklaşık 350 bin kuruş değerinde), bir de Türkçe gazete çıkarma izni.[63]

Sözü edilen olay, 1836 yılı Mayıs ayında olmuştur. William Churchill, bir kahraman gibi nişanı göğsüne takmış, zeytinyağı ihracıyla ilgili fermanı da 350 bin kuruşa "Rali" adlı bir Rus tüccara satmış, ancak gazete çıkarma iznini kullanmakta acele etmemiştir. Çünkü Dışişleri Bakanlığı'ndan azledilen Akif Paşa, bu kez İçişleri Bakanlığı'na getirilmiştir. Bu nedenle Churchill, gazete çıkarma imtiyazını kullanmaya cesaret edememiştir. Akif Paşa, bu ikinci görevinden de ayrılınca, Churchill gazeteyi çıkarmak için çalışmalara başlamış ve bu amaçla Eminönü'nde, Hamidiye Türbesi karşısında, şimdiki Dördüncü Vakıf Han'ın bulunduğu yerde, bir basımevi kurarak, 1 Ağustos 1840 tarihinde "Ceride-i Havadis" gazetesini yayımlamıştır.[64]

---

[62] İnuğur, Basın, s. 181.
[63] İnuğur, Basın, s. 182.
[64] İnuğur, Basın, s. 183.

Gazete 40x27 cm. boyutunda ve Takvim-i Vakayi biçiminde çıkarılmıştır. Gazetenin harfleri Takvimhane'de döktürülmüş, birkaç mürettip ile musahhih alınmış, Takvimhane'nin Arapça baş mütercimi olan ve nazır vekilliği yapan Şeyhzade Ahmet Nazif Efendi de bu gazetede görevlendirilmiştir. Yalın bir haber gazetesi olan Ceride-i Havadis, yayımlandığı ilk günlerde hiç satılmamış, hatta ilk üç sayı bedava dağıtılmış, daha sonra 1843 yılında da, ancak 150 kadar okuyucusu olmuştur.[65]

1.2.3.4. Tercüman-ı Ahvâl (1860)

Tanzimat döneminde yayımlanan gazetelerin en önemlilerinden biri olan *Tercüman-ı Ahvâl* yerli özel sermaye ile çıkan ilk Türkçe gazetedir. Hatta başta özel sermaye ile çıktığı halde, sonradan devletten yardım alan ve sürekli devleti öven ve devlet aleyhinde hiçbir şekilde eleştirel yazılar içermeyen *Ceride-i Havadis,* bu tür haberlerinden dolayı da yarı resmi gazete sıfatına büründüğünden *Tercüman-ı Ahvâl* özel sermaye ile çıkan ilk Türkçe gazete olarak gösterebiliriz. Şinasi Efendi'nin yardımlarıyla Agâh Efendi tarafından çıkarılan gazetenin ilk nüshası 21 Ekim 1860 tarihinde çıkmıştır. İstanbul Bahçekapı'da bulunan matbaasında el tezgâhında körüklü makineyle basılan gazete, gerek imzalı başyazı usulünü ilk olarak kullanması, gerek mizanpajı ve gerekse yazı zenginliği bakımından ayrı bir değere sahiptir. Ayrıca sütunlarında siyasi makalelere yer vererek fikir gazeteciliğini başlatan ilk gazetedir. İç ve dış haberlerin yanı sıra resmi haberlere, tüzüklere, devletlerarası anlaşmalara, piyasa ve borsa haberlerine, sanayi, bankacılık, haberleşme, ulaşım gibi her türden habere yer veren gazetenin iç sayfalarında resmi ve özel çok sayıda ilan ve reklâmlar da yer almaktadır. 25'nci sayısından sonra Şinasi'nin ayrıldığı gazetenin yazarları arasında Ahmet Vefik Paşa, Hasan Suphi Bey ve Refik Bey gibi isimler bulunur. Gazetenin hem sahibi hem de başyazarı Agâh Efendi'dir. 740 numaralı sayısına kadar haftanın üç günü yayımlanan gazete, bu sayıdan itibaren Cuma günleri dışında her gün yayımlanmaya başlar. 1866 yılına kadar yayım hayatında kaldıktan sonra kapanır.[66]

Tercüman-ı Ahvâl'in yayımlanmasından önceki gazeteli dönemlerde, halk gazete okumaya pek alıştırılamamıştır. Ülkede fikir gazeteciliği ise henüz doğmamıştır. Türkiye'de okuma yazma bilenler, parmakla gösterilecek kadar azdır. Ülkeyi yönetenlerin düşünce ve tutumu, özgür bir basının ortaya çıkmasına büyük bir engel oluşturmaktadır. Tercüman-ı

[65] Girgin, Türk Basın, s. 23.
[66] Gezgin, Gazetecilik, s. 15-16.

Ahvâl, böyle bir ortamda, Sultan Abdülmecid'in ölümünden 8 ay önce yayımlanmıştır. Türk gazetecileri bu koşullar altında, ellerine kalemlerini almışlar ve yazmaya başlamışlardır. II. Mahmut'un (1784–1839) basına karşı gösterdiği büyük ilgi, Abdülmecid döneminde hemen hemen yok olmuştur. Oysaki bu dönem, siyasal olaylar açısından çok yüklü ve hareketli bir dönem olduğundan gazeteye büyük gereksinim duyulması doğaldır.[67]

Örneğin, 1840 yılında Mısır Meselesi ile ilgili Londra Antlaşmasının yapılması, 1848 yılında Avrupa'da ulusal ve demokratik devrimlere girişilmesi, 1853'te Kırım Savaşı, 1854 yılında ilk dış borçlanma sorunu, 1841 yılında Boğazlar Meselesi, 1856 Paris Antlaşması, yabancı tebaya yeni haklar tanıyan 1856 Islahat Fermanı'nın ilanı ve bu suretle Hıristiyan azınlıkların yeni haklara sahip olmaları gibi toplumsal ve siyasal olaylar, halk tarafından merak ve heyecanla izlendiği halde, mevcut basın, halkın haber alma gereksinimini gidereme-miştir.[68]

1.2.3.5. Tasvir-i Efkâr (1862)

Tercüman-ı Ahvâl'ın ilk 25 sayısından sonra buradan ayrılan Şinasi Efendi tarafından kurulan gazetenin ilk nüshası 27 Haziran 1862'de yayımlanmıştır. Bir fikir gazetesi olan *Tasvir-i Efkâr* hürriyet düşüncesini yayması bakımından basın tarihimizde çok önemli bir yere sahiptir. Milliyet ve meşrutiyet kelimeleri bu gazetede korkusuzca kullanılmıştır. İç ve dış haberlerin yanı sıra çeşitli tercüme yazılara da yer veren gazetenin başyazarı Şinasi Efendi, sorumlu müdürü Hamdi Bey, imtiyaz sahibi ise Talha Ebuzziya'dır. Büyük boyda ve resimli olup altı sayfadan ibarettir. Son sayfalarında resmî ilanların yanı sıra çok sayıda özel ilan ve reklâmlar göze çarpar. Döneminin en renkli ve okunması zevkli gazetelerinden *Tasvir-i Efkâr'm* başyazarlığını, Şinasi Efendi'nin hükümetin üzerindeki baskısından ötürü Paris'e kaçmak zorunda kalması sonucunda, 200'ncü sayıdan itibaren gazetenin yazar kadrosuna katılmış olan Namık Kemal devralmıştır. Ancak yazılarında sıkça yenilik ve özgürlük konularına değinen Namık Kemal'in de "Şark Meselesi" ismiyle yazdığı makaleden dolayı gazetecilik yapmasının yasaklanması üzerine 465'nci sayıdan itibaren gazetenin başyazarlığı Recaizade Ekrem'e geçmiştir.[69]

---

[67] Girgin, Türk Basın, s. 30.
[68] Girgin, Türk Basın, s. 30.
[69] Gezgin, Gazetecilik, s. 16.

Tasvir-i Efkâr'ın Türkçe basıma getirdiği en önemli yeniliklerden biri, okuyucu mektuplarıyla ilgilidir. Takvim-i Vakayi ve Ceride-i Havadis'in, yalnızca padişaha ve vezirlere övgü taşıyan okuyucu mektuplarına yer vermelerine karşılık, Şinasi, gerçek okuyucusunun fikirlerini yansıtan yazılara sütunlarını açmıştır. Öteki yenilik ise Arap harfleriyle dizgiyi kolaylaştırmak için, dizgi kasasmdaki harf sayısının 112'ye indirilmesi olmuştur. Yazılarında "milliyet" ve "meşrutiyet" kelimelerini cesaretle kullanan ve ilk kez "Reisicumhur"dan söz eden yazar Şinasi'dir. Nitekim ilk sayıdaki giriş bölümünde, gazetenin amacının, haber ulaştırmak, halka kendi yararlarını düşünmeyi, kendi sorunları üzerinde durmayı öğretmek olduğu, özellikle belirtilmiştir.[70]

[70] Girgin, Türk Basın, s. 37.

1. BÖLÜM

1. DİYARBAKIR'DA BASININ GELİŞİMİ

1.1. Diyarbakır'da Gazeteciliğin Başlaması:

Anadolu'da yerel basın faaliyetleri yeni bir idari düzenlemeyle başlamıştır. 7 Kasım 1864 Nizamnamesi ile "liva"ların (sancak) temel alındığı, bir yeni idari düzenlemeye gidilmiştir. 1864 denemesi, genel bir uygulamaya örnek olmuştur. Nitekim Osmanlı Avrupası'nda 10 vilayet ve 44 sancakta, Osmanlı Asyası'nda 16 vilayet ve 74 sancakta, Osmanlı Afrikası'nda ise 1 vilayet ve 5 sancakta uygulamaya konulan bu yeni düzen, 22 Ocak 1871'de "İdare-i Umumiye-i Vilayat Nizamnamesi" adı altında daha da geliştirilmiştir. Buna göre, yerel yönetim birimleri, vilayet, liva, kaza, nahiye ve köy düzeyinde yeniden yapılandırılmıştı.[71] Bu düzenleme doğrultusunda 1867 yılında kurulan Diyar-ı Bekir Vilayeti, idari bakımdan Van, Erzurum, Sivas, Rakka ve Musul vilayetlerinin çevirdiği geniş bir coğrafyayı kapsayan Amid, Siirt, Mardin, Malatya ve Mamuratülaziz sancaklarından oluşmaktaydı.[72]

1864'te yerel yönetimlerle ilgili düzenlemenin çerçevesinde "Eyalet Sistemi" kaldırılarak yerine "Vilayet Sistemi" getirilince her vilayette kendi gereksinimini karşılamak için bir de basımevi kurulması, böylece o döneme kadar sınırlı bir kültürel yapı içinde bulunan bölgelerin, bu açıdan gelişmeleri öngörülmüştür.[73] Bu matbaalarda resmi nitelikli salnameler (yıllıklar), takvimler ve çeşitli konularda kitapların yanında resmi nitelikli bir gazetenin de çıkarılması kararlaştırılmıştır. Vilayet gazeteleri genellikle iki dilli olmuş. Türkçe ile birlikte, vilayette yoğun kullanılan ikinci bir dilde çıkarılmıştır.[74]

Diyarbakır'da yeni idari düzenlemeden sonra vilayetin resmi organı olan Diyarbekir Vilayet Gazetesi 3 Ağustos 1869 tarihinde çıkmaya başlamıştır.[75] Gazete 1869'dan 1931 yılına kadar zaman zaman kesintiye uğramakla birlikte, resmi vilayet gazetesi yayımlanmıştır. 1931'de, Gazete matbaayla birlikte özel şahıslara devredilmiştir.[76]

---

[71]İlber Ortaylı**, "Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde Yerel Yönetimler"**, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C. 1, s. 231–244.
[72]Talip Atalay, **" Diyarı Bekir Vilayet Gazetesi'nde Çapakçur ve Genç"**, I. Bingöl Sempozyumu, Bingöl Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi Yayınları, 2007, (Basım yeri belirtilmemiştir) s. 110.
[73]Girgin, Türk Basın, s. 83.
[74]Bülent Varlık, **"Yerel Basının Öncüsü: Vilayet Gazeteleri"**, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C. 1, s. 99-102.
[75] Şevket Beysanoğlu, **Basın ve Yayın Dünyamızda Diyar-ı Bekir**, Ankara, 1970, s. 5-12.
[76]Talip Atalay**, "Yerel Bir Tarihi Kaynak Olarak Diyarbekir Vilayet Gazetesi ve Ermeniler"**, Ermeni Sorunu Tartışılırken, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği Yayını, İstanbul, 2006, s. 106.

1.2. Gazeteler:

Diyarbekir (3 Ağustos 1869)

Diyarbekir gazetesi 5. sayıdan itibaren Perşembe günleri çıkmaya başlamıştır. 31, 36, 43, 76 numaralı sayılar 8 sayfadır. 104 numaralı sayıya ilave olarak Şemir aşiretini tenkile giden vali paşa hazretlerinin telgrafı verilmektedir. Bu ilave basit manada bir ikinci baskı sayılabilir.

Gazetede imzalı olarak yayınlanan ilkyazı 53 numaralı sayıdadır.

21 numaralı sayıda bildirildiğine göre, gazetenin Ermeni harfleri ile Türkçe olarak yayınlanan iki sayfası mevcuttur. Vilayet dâhilinde Ermenice nüshalardan dört beş yüz kadar sarfedildiği belirtiliyor. Mardin ve Siirt'te halkın ekserisinin Arapça konuşması sebebiyle Arapça bir nüshanın hazırlanmasına da lüzum görülmüş, bir gazeteyi üç lisan ile çıkartmaktansa ayrı ayrı üç lisanda gazete çıkarılması uygun bulunmuştur.[77] Gazetenin 150 numaralı sayısında ise: "Şimdiye kadar matbaamızda biri Türkî ve diğeri Ermenice haftada iki gazete çıkarılmakta ise de Ermenice çıkarılan gazetenin sürümü olmayıp bu yolda ihtiyar olunan masraf beyhude gitmekte ve Hıristiyanlar dahi Türkçesini okuyup Ermenice gazete almamakta olduğundan Ermenice gazete bundan böyle çıkarılmayacaktır."

Gazetenin ilk yazı işleri müdürü Sait Paşa (1832 – 1891)'dır. Sait Paşa'nın 1872 senesinde mir-i mirânlık rütbesiyle Mamüretülaziz (Elazığ) mutasarrıflığına atanması üzerine, gazetenin yazı işleri müdürlüğüne Ziya Gökalp'in babası Mehmet Tevfik Efendi (1850 – 1890)'nin getirildiğini görmekteyiz.

1882 yılında, matbaa harflerinin aşınıp bozulması nedeniyle gazetenin bir süre yayınına ara verildiği, Vali Hüseyin Samih Paşa'nın desteğiyle yeniden hurufat ve bazı makinalar getirilerek tekrar çıkmaya devam eylediği, 19 Muharrem 1300 / 18 Teşrin- i sani 1298 (30 Ekim 1882) gün ve 617 numaralı sayısındaki kayıttan anlaşılmaktadır.

Mehmet Tevfik Efendi'nin gazeteyi idaresi 1884 yılına kadar devam etmiş ve bundan sonra idare Talat Efendi isimli bir şahsa geçmiştir. Talat Efendi'den sonra matbaa müdürlüğüne ve gazete başyazarlığına Süleyman Nazif Bey getirilmiştir. Süleyman Nazif Bey, iki yıl kadar gazeteyi idare etmiştir.[78]

1931 yılına kadar resmi vilayet gazetesi olarak yayınlanmış olan Diyarbekir, önce sahip, sonra isim değiştirerek (Diyarbakır) neşriyatını devam etmiştir. Bu gazete de 2 Eylül 1963

---

[77] Cavit Orhan Tütengil, **Diyarbakır Basını ve Bölge Gazeteciliğimiz**, İstanbul, 1966, s. 9.
[78] Şevket Beysanoğlu, **"Basın ve Yayın Dünyamızda Diyarbakır"**, Kara Amid Dergisi, S. 7, s. 6-7.

tarihli sayısıyla kapanmıştır. 1937 yılına kadar Diyarbekir adını muhafaza edecek olan, fakat hususi vasfını kazanan gazete, kendisini önceki gazetenin devamı saymaktadır.[79]

Amid-i Sevda (20 Şubat 1909)

Diyarbakır'da çıkan ilk özel gazetedir. Diyarbakır basın ve yayın tarihi hakkında bilgi veren kaynaklarda hakkında bilgi bulunmamaktadır. Eski harfli süreli yayınlar kataloğunda gazetenin sadece 6 sayı çıktığı belirtilmektedir.

Her on beş günde neşr olunur ilmî, fennî, içtimaî, edebî gazetedir. Ali Emirî Efendi tarafından çıkartılan gazete, ağırlıklı olarak tarih ve edebiyat içeriklidir. Diyarbakır tarihi hakkında makaleler kaleme alan Ali Emirî, gençlere öğüt mahiyetinde yazılar yazmıştır. Gazete, genel anlamda gazete mefhumundan hem şekil hem de içerik bakımından farklılık göstermekte daha çok ilmî içerikli mecmuaları andırmaktadır. Yayın hayatının kısa sürmesine rağmen Diyarbakır'da hususi gazete faaliyetlerine önemli katkılarda bulunmuştur.

Peyman (28 Haziran 1909)

Gayesinin " … hikmet-i şarkiye ile marifet-i garbiyenin telif ve tevhidinden tevellüt edecek millî ve samimi bir medeniyet-i âliye-i Osmaniye" olduğu belirtliyor. Peyman Gazetesi Ziya Gökalp'in tahrik, teşvik ve destekleriyle yayımlanmıştır.

Ziya Gökalp'in bu gazetede değişik imzalarla 5 şiiri ve 19 makalesi yayınlanmıştır. Nutuklarından birinin Kürtçesi de Peymanda yer almaktadır (No. 12).

47 numaralı son sayıda " Böyle perişan ve hayide bir surette neşr olunmaktansa birkaç hafta tatil-i neşriyat etmeği muvafik gördük." deniyor.

Peyman gazetesi yalnız 47 sayı yayınlammıştır.[80]

Cavit Orhan Tütengil ve Şevket Beysanoğlu gazete hakkında bilgi verirken şu ibareyi kullanmışlardır: "Diyarbakır'da çıkan ilk hususi gazetedir.[81]". Yaptığımız araştırmaya göre bu bilgi yanlıştır; çünkü Peyman gazetesinden önce Ali Emirî Efendi tarafından Amid-i Sevda yayınlammıştır.

[79] Tütengil, Diyarbakır Basını, s. 10.
[80] Beysanoğlu, Basın, s. 13.
[81] Tütengil, Diyarbakır Basını, s. 11; Beysanoğlu, Basın, s. 13.

Dicle (1910)

Dicle gazetesi 89 sayı çıkmış, 90. sayıdan itibaren yerini "Diyarbekirde Dicle" gazetesine bırakmıştır. Gazetenin daimi yazarları: Velibabazâde Veli Necdet (Diyarbakır eski milletvekillerinden V. Necdet Süngütay, sonraları Alparslan takma adıyla yazılarına devam etmiştir), Timuçin (eski milletvekillerimizden Şeref Uluğ Bey'in takma adı), Agop Papasyan, Mirikatibüzâde Ahmet Cemil (Asena), Behzat Tevfik, Kâzım Vehbî (Oral), Ali Haydar, Miktad Mehdi, A. Baki beylerdir.

Gazetede Ömer Seyfettin, Yekta Bahir (A. C. Yöntem) ve Süleyman Nazif'in birer yazıları vardır. Gazetenin 83. Sayısında Ziya Gökalp Bey ve arkadaşları hakkında Diyarbekir Bidayet Ceza Mahkemesi Müstantikliğince verilen 3 Eylül 1314 tarih ve 159 numaralı kararnamenin bir sureti yayınlammıştır.[82]

Mücahid (1913)

Şevket beysanoğlu, Basın ve Yayın Dünyamızda Diyarbakır adlı kitabında bu gazetenin de uzun ömürlü olamadığını ve Veli Necdet Süngütay'ın aktarıdığına göre ancak 9 sayı çıkabilmiştir.

Diyarbekirde Dicle (1913)

Dicle gazetesinin bir devamından ibarettir. Yazar kadrosu da aynıdır. Bu gazete 142 sayı çıkmıştır.

Ziya Gökalp'in birkaç manzumesi başka gazete ve dergilerden alınarak yeniden yayınlammıştır.

Yeni Dicle (1925)

Bu gazetenin imtiyaz sahibi ve müdürü Ali Rıza beydir. Cavit Orhan Tütengil ve Usman Eti'ye göre gazete ilkin Mehmet Nuri tarafından 13 sayı çıkarılmış, yayına bir süre ara verildikten sonra Ali Rıza tarafından neşre devam edilmiştir. Elde mevcut son sayı 36. sayı olup 9 Temmuz 1341 tarihlidir.[83]

---

[82] Tütengil, Diyarbakır Basını, s.16; Beysanoğlu, Basın, s. 16.
[83] Beysanoğlu, Basın, s. 18.

Halk Sesi (1927)

Usman Eti'ye göre Diyarbakır'da kapandıktan sonra, aynı isimle Urfa ve Mardin'de neşriyatına devam etmiştir. Son yıllarda adı "Ulus Sesi" olmuştur.

Gerçekten, 1936 yılında Mardin'de yayınlanmakta bulunan Ulus Sesi " Siyasi Gündelik Türk Gazetesi"nin başlığında kuruluş yılı 1 Ağustos 1927 kaydı vardır.

Halk Sesi Gazetesi 45. Sayıdan başlıyarak rakamları Latin yazısı ile yayınlanmaktadır. Aynı sayıda yer alan bir ilandan Maarif Eminliği tarafından İrade isimli aylık bir derginin çıkarılmak üzere olduğunu öğreniyoruz.

Elde mevcut son sayı (S. 51) 16 Temmuz 1928 tarihlidir.[84]

Yeni Yurt (1936)

Sahibi imtiyaz ve neşriyat müdürü Tevfik Doğan'dır. Usman Eti'ye göre gazete iki yıl kadar Diyarbakır'da yayımlanmış, sonra Van'a nakledilmiştir.

Halkın Dili (1950)

Gazetenin basım yeri Mardin Ulus Sesi Basımevi olup, idarehanesi Diyarbakır Terakki Kıraathanesidir.

Birinci sayıda yer alan " Neşir hayatına girerken" başlıklı yazısında çıkış gayesi anlatılırken " Gazetemiz halkın hizmetine arz edilmiş ve partiler üstü bir yayın vasıtası olacaktır" denmektedir. Gazete 10 sayı çıkmış, satış yapamadığı için kapanmıştır.[85]

Diyarbakır (1951)

Başmuharriri ve yazı işleri müdürü Tahsin Cahit Çubukçu'dur. "Diyarbekir" gazetesinin devamından ibarettir. 694 nolu sayısından itibaren ve daha önce değindiğimiz nedenlerle "Diyarbakır adını almıştır. Tahsin Cahit Çubukçu'dan başka Turgut Artuç, Şevket Beysanoğlu, Cemil Değer gazetenin yazı işleri müdürlüğünü yapmışlardır. Gazeteye en çok yazı yazanlar ise şunlardır: T. Cahit Çubukçu, Sabri Aytar, İffet Babagil, Muhittin Çağın, Şevket Beysanoğlu.

---

[84] Tütengil, Diyarbakır Basını, s. 13.
[85] Beysanoğlu, Basın, s. 20.

"Diyarbakır" Gazetesi 2 Eylül 1963 tarihli sayısıyla kapanmıştır.[86]

İç – Oğuz (1951)

15 günde bir çıkar, millî, ilmî, edebî, ictimai gazetedir. Türk Milliyetçiler Derneği Diyarbakır Şubesi tarafından çıkartılmıştır. Gazete ancak bir sayı çıkmış, iki aylık bir aradan sonra bu defa dergi olarak yayınına devam etmiştir.

Yeni Şark (1 Nisan 1951- 2 Mayıs 1953)

Yeni Şark Gazetesi'nin sahibi ve yazı işleri müdürü Sabri Şenci'dir. Gazete, 380 sayı çıkmış, daha sonra "Demokrasiye Güven" adıyla yayına devam etmiştir.

Şark Postası (7 Ağustos 1952)

Gazetenin sahibi Ahmet Ketencigil, yazı işleri müdürü ise Diyarbakır tarihi ve kültürü hakkında uzun yıllar emek sarfetmiş olan Şevket Beysanoğlu'dur. Gazetede "Gaye" başlıklı yazıda özetle gazetenin amacı şöyle ifade edilmektedir: "Şark, vatanımızın çeşitli sebeplerle yıllarca ihmal edilmiş bir bölgesidir. Şark, yurdun en az gezilen, an az tanınan bir parçasıdır. Şark dertlidir. Şark, bakıma, kalkınmaya muhtaç bir durumdadır.

Dertler teşrih edilirken insaf, deva gösterilirken açık kalplilik, çare aranırken müsavat ve adalet düsturumuz olacaktır. Doğruya doğru, eğrinin doğru yola yönelmesine çalışmak şiarımız olacaktır.

Demokrasinin fikirler tartışması üzerine dayandığına inanıyoruz. Bu sebeple memleket yararına olan bütün yazılara gazetemizin sayfaları açıktır.

Bu azim ve imanla matbuât âlemine katılırken okuyucularımızdan istediğimiz sadece samimi ve sıcak alakadır."

Gazetenin başyazılarını Şevket Beysanoğlu ve bir yıl sonra Fikret Karakoyunlu yazmıştır. Şevket Beysanoğlu'dan sonra yazı işleri müdürlüğüne İsa Bingöl, onu takiben Nejat Cemiloğlu getirilmiştir. Gazete 1954 yılı sonlarında yayınına bir süre ara vermiş, sonra "Yeni Şark Postası" adı altında, sahip ve yazar kadrosu değişikolarak yeniden çıkmaya başlamıştır.[87]

[86] Beysanoğlu, Basın, s. 19.
[87] Beysanoğlu, Basın, s. 22.

Demokrasiye Güven

Gazete, 29 Mart 1954 tarih ve 633. sayıdan itibaren "Pazardan maada hergün çıkar siyasi müstakil gazete" olarak yayınına devam etmiştir. 3886 sayı yayınlandıktan sonra dergi halinde çıkmaya başlamıştır.

Yeni Dicle (1 Mayıs 1953)

Gazetenin sahipleri A. Öztürk, E. Fidan, S. Önen, başyazarı ise Mehmet Erdoğmuş'tur. Gazete, 3 Mart 1954 tarih ve 231 numaralı sayıdan itibaren "Dicle" adıyla yayınına devam etmiştir. 1966 yılında kapanmıştır.

Sesleniş (1953)

Gazetenin sahip ve yazı işleri müdürü İzzet Pulludur. Şevket Beysanoğlu'na göre gazetenin ilk sayısı 20 Nisan 1953, Cavit Orhan Tütengil'e göre ise 30 Haziran 1953 tarihlidir. Gazetenin son sayısı 1260 nolu olup 3 Mart 1962 tarihlidir.

Ümmid (8 Ekim 1953)

Gazete "Hakka tapar, Hakkı ararız" şiarıyla yayınıa başlamıştır. Gazetenin sahibi ve yazı işleri müdürü Abdüssettar Hayati Avşar'dır. 1964 yılı Ekim ayında kapanmıştır.[88]

Kelek

Haftalık yayımlanan mizahi gazetedir. Sahip ve yazı işleri müdürü Sezai Yılmaz'dır. Diyarbakır'da yayınlanan ilk mizah gazetesi olup ancak dört sayı çıkabilmiştir.

Diyarbakır'daki basın faaliyetleri matbaaların yaygınlaşmasıyla birlikte daha disiplinli ve sürekli olmuştur. Bu gazetelerin dışında Yeni Yurt (11 Kasım 1953), Şarkspor (Diyarbakır'da yayınlanan ilk spor gazetesidir. 1954), Demokrat Şark (29 Ocak 1954), Gökalp (16 Ağustos 1954), Demokrat Kale (16 Aralık 1955), Yeni Şark Postası (16 Nisan

[88] Beysanoğlu, Basın, s. 23.

1957), Gayret (27 Mart 1957), Ziya Gökalp (Kasım 1957), Yeni Şark Postası (1962), Mücadele, Müstakil Diyarbakır Sesi (1 Ocak 1960), Yeni Diyarbakır Sesi (1960), Güneydoğu (23 Temmuz 1962), Güven (1965), Ufuk (1967), Diyarbakır Sesi (14 Ekim 1968), Senin Sesin (16 Mart 1970), Millî Hâkimiyet (6 Nisan 1970) gazeteleri de Diyarbakır'da çıkan gazetelerdir.

1.2.1. İlçelerde Çıkan Gazeteler:

Mıyafarkin (6 Ağustos 1955), Silvan (15 Temmuz 1963), Nur-i Zülküf (27 Mart 1963), Ergani (Haziran 1963), Hani (1 Aralık 1958), Lice (22 Haziran 1963).[89]

1.3. Dergiler

Diyarbakır basın hayatında gazeteler kadar, dergilerin önemli bir yeri vardır. Diyarbakır'da bilinen en eski dergiler Ermenice ve Süryanice yayın yapan Kevkeb Medindo (Şark Yıldızı) ile Şifuro (Borazan)'dır. Her iki dergide Süryani harfleriyle Türkçe yayınlanmıştır.

Kevkeb Medinho (Şark Yıldızı)

1910 yılında yayınlanmaya başlandığı anlaşılan Kevkeb Medinho Süryani yazısı ile Türkçedir. Dergi, edebî, ihbarî, âyinî muvakkat on beş günde bir defa neşrolunur. Sorumlu müdür ve başyazarı Naum Faik'tir. Kaç sayı çıktığı bilinmemektedir. Derginin sadece 8. sayısı elde mevcuttur. Bu sayıda Tarih-i Umumî'den alınmış Semiramis adlı Türkçe bir makale ve notlar, Yakup Sürucî'nin ilim üzerine Süryanice mütalaâları, piskoposluk üzerine Süryanice yazısı ile Arapça bir makale vardır. Anlaşılacağı üzere, Süryani harfleri ile yayınlanan dergide Türkçe, Süryanice, Arapça bir arada yer almaktadır.

Şifuro (Borazan)

Bu dergi de Süryani harfleriyle Türkçe yayınlanmıştır. Kaç sayı çıktığı bilinmiyor. Derginin imtiyaz sahibi ve müdürü Bişar Hilmî'dir.

---

[89] Beysanoğlu, Basın, s. 36.

Küçük Mecmua (18 Haziran 1922)

18 Haziran 1922 tarihinde Ziya Gökalp tarafından çıkartılmıştır. Gazetenin imtiyaz sahibi ve müdürü Ziya Gökalp'tir. Gazete 33 sayı çıkıp, son sayısı 18 Mart 1923 tarihlidir. Diyarbakır'da yayımlanmış olan dergilerin en önemlisidir. Türkiye basın tarihinde de büyük bir yeri vardır.[90]

Küçük Mecmua yayınladığı sürece İstanbul basınında hakkında bir hayli yazı yazılmış, Ziya Gökalp'in bu dergide çıkan çeşitli yazıları ve şiirleri muhtelif gazete ve dergilerce iktibas edilmiştir. Falih Rıfkı Atay 19 Ağustos 1922 tarihli "Akşam" gazetesinde bu dergi için şöyle diyordu: "Ziya Gökalp'in Diyarbekir'de çıkardığı Küçük Mecmua, matbaacılığın en zor şartları içinde çıkıyor. Hurufatı bozuk, baskısı fena, kâğıdı adidir; fakat Ziya Gökalp'in ruhundaki mukaddes ateş bu mecmua yoluyla bize kadar geliyor, ruhlarımızı heyecanlandırıyor. Diyebiliriz ki, Ziya Gökalp bizi, bu mecmuayla Diyarbekir'den idare ediyor…"[91]

O günün başvekili Fethi Okyar Bey, Gökalp'e çektiği tebrik telgrafında " Kıymetli mecmuanızı zevkle, istifade ile okuyorum. Devam-ı intişarını diler, arz-ı hürmet ederim" diyordu.

Ziya Gökalp "Telif ve Tercüme Encümeni" başkanlığına alınarak Ankara'ya gitmek zorunda kalınca gazetenin neşriyatına son verilmiştir. [92]

Diyarbekir Erkek Muallim Mektebi Talebe Mecmuası

On beş günde bir çıkar, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında yayınına ara verilir. Öğretmen ve öğrencinin yazıları ile çıkan derginin hangi tarihte ve kaç sayı yayınlandığı tesbit edilemedi. Usman Eti'ye göre dergi 1926 yılında yayınlanmıştır.

Gençler Evi

Kaç sayı çıktığı tesbit edilemedi. Açıldığı[93] 1927 yılında aylık olarak çıkmıştır. Aynı yıl içinde kapanmıştır.

---

[90] Tütengil, Diyarbakır Basını, s. 22.
[91] Beysanoğlu, Basın, s. 40.
[92] Beysanoğlu, Basın, s. 40.

Dicle Kaynağı (1 Mayıs 1934)

Diyarbekir Lisesi'nin yayın organıdır. Yazı işleri müdürü Cemal Gökçe'dir. Derginin ilk sayısı Diyarbakır'da diğer sayıları İstanbul'da, Matbaacılık ve Neşriyat Anonim Şirketi Basımevi'nde basılmıştır. Dergi toplam 6 sayı çıkmıştır. Yazarları lise öğretmen ve öğrencileridir.

Diyarbekir Kliniği (Eylül 1934)

Derginin imtiyaz sahibi Dr. İbrahim Berkan, yazı işleri müdürü ise Dr. Operatör İlhami Akçakoyunlu'dur. Dergide tıpla ilgili yazılar ve haberler bulunmaktadır. Birinci sayıdan sonra İstanbul, Ahmet İhsan Matbaası Ltd.'nde basılmıştır. Her yıl bir cilt itibar edilerek sayı takip etmemektedir.

Son sayı Haziran 1936 tarihini taşıyan Cilt:2, sayı:4'tür.

Diyarbekir Kliniği üç yıllık bir fasıladan sonra "Yeni Klinik" adıyla tekrar yayın hayatına girmiştir.[94]

Karacadağ (20 Şubat 1938 - Haziran 1950)

Diyarbakır Halkevi tarafınfan ayda bir çıkartılmıştır. Dergi toplam 138 sayıdır. Diyarbakır üzerinde yapılmış tetkiklere (tarih, folklor, edebiyat, coğrafya iktisat…) geniş yer verilmiştir. Diyarbakır'da yayınlanmış dergileri en uzun ömürlüsüdür. Ziya Gökalp'in Küçük Mecmua'da yayınlanmış olan makale ve manzumelerinden bazıları dergide yer almaktadır.

Dergiyi idare edenler sırasıyla: Agâh Arman, Dr. Bedri Noyan, Behçet Altın, Sedat Günay, Ömer Öner, Ahmet Kabaklı'dır.[95]

Daimi Yazarları: Süleyman Savcı, Kâzım Baykal, Şeref Kişmir, Seyfi Alpan, Şevket Beysanoğlu, Behcet Altın, Sedat Günay, Ömer Öner, Ahmet Kabaklı'dır.

---

[93] Feridun Fazıl Tülbentçi, **Cumhuriyetten Sonra Çıkan Gazeteler ve Mecmualar**, Devlet Matbaası, 1941, s. 48.
[94] Tütengil, Diyarbakır Basını, s. 24.
[95] Tütengil, Diyarbakır Basını, s. 26.

Yeni Klinik (Haziran 1939)

Üç ayda bir çıkar tıbbî dergidir. İmtiyaz Sahibi Dr. Neşati Üster, yazı işleri müdürü ise Dr. İlhami Akçakoyunlu'dur. Dergi İstanbul, Ahmet İhsan Basımevi'nde basılmıştır.

Başlığının altında "Eski Diyarbekir Kliniği" kaydı vardır. Son sayısı, Temmuz – Birinciteşrin 1940 tarihini ve Yeni seri, Tom 1, No: 5 – 6 rakamını taşır.

Birliğin Sesi (1951)

1951 – 1952 Diyarbakır Lisesi 5 – B öğrencileri tarafından hazırlanmıştır. Dergi yanız bir sayı çıkmıştır.

Lise (1952)

Diyarbakır Lisesi, Kültür ve Edebiyat Kolu tarafından Diyarbakır matbaasında çıkartılmıştır. Dergi sadece bir sayı çıkmıştır.

İç – Oğuz (Ocak 1952)

Milliyetçi, ilmî, edebî, içtimaî dergidir. Sahibi Celâl Dursun, yazı işleri müdürü ise Nizamettin F. Ergüç'tür. Dergi olarak çıkarken adlı yazıda "Bu yeni biçimle aylık dergi olarak ve T. M. B Diyarbekir Şubesinden resmen ayrılmış bulunarak yayılmaya karar verdik." Deniliyor. Dergide Nihat Gökalp'in "Merhum Ziya Gökalp Bey'in Doğumu ve Ölümü" başlıklı yazısı ile Kırzıoğlu M. Fahrettin'in "Kürtler'in Aslı" başlıklı yazıları önemlidir. Dergi yalnız bir sayı yayınlanmıştır.

Dicle (Nisan 1952)

Diyarbakır Öğretmenler Derneği tarafından çıkartılmıştır. Derginin kapağında "Aylık kültür ve eğitim dergisi" denilmektedir. Derginin yazı işlerini fiilen idare eden Faik İnanç, teknik işleri idare eden ise Mehmet Toprak'tır. Yalnız 1. sayısı yayımlanmıştır.

Çizgi (1953)

Fikir ve Sanat dergisidir. Sahibi ve yayın müdürü Neval Gürmeriç'tir. Ziya Gökalp'in " Uhuvvet Şarkısı" adlı şiiri ile " Telgrafhane Vak'ası" içinde yer alan iki tarihî telgrafın sureti ilk defa bu dergide yayınlanmıştır. Son sayısında Nurullah Ataç'ın bir yazısı vardır. Son sayısı 7. sayı olup 10 Mayıs 1953 tarihlidir.

Kara – Amid (1 Nisan 1953)

İlim, fikir, sanat, edebiyat dergisidir. Onbeş günde bir çıkar. İmtiyaz sahibi ve yazı işleri müdürü Sabri Şenci'dir. Derginin elimizde 12 Şubat 1955 tarihinde yayımlanmış 7. sayısı bulunuyor. Derginin ne zaman kapandığı tesbit edilemedi.[96]

Fen Dergisi (15 Ekim 1953)

Derginin sahibi Ziya Gökalp Lisesi olup dergi teksir ile çoğaltılmıştır. Ayda bir çıkar. Gayesi " Okuyucularının çalışmalarını, yazılarını ve problemlerini yayınlamaktır." Üçüncü sayısı 15 Aralık 1953 tarihli, 20 sayfadır. Derginin kapanış tarihi bilinmiyor.

Yeni Öğrenci ve Kültür (6 Aralık 1954)

Haftalık çocuk dergisidir. Derginin kimler tarafından, kaç sayı olarak çıkarıldığını tesbit edilememiştir.

Koza (Şubat 1956)

Fikir, sanat, edebiyat dergisidir. Sahibi ve yazı işleri müdürü İhsan Biçiçi'dir. Derginin son sayısı 2 – 3 olup 1 Mart 1956 tarihlidir. Derginin 25 Şubat 1956 tarihini taşıyan numarasız bir de "Şiir Özel Sayısı" vardır.

---

[96] Mehmet Mercan, **Anadolu'da Gazetecilik ve Diyarbakır Basını**, Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 1, Diyarbakır, 1998, s. 77.

Kara Amid (1 Eylül 1956)

Diyarbakır Tanıtma Derneği'nin yılda üç defa çıkardığı kültür dergisidir. Derginin sahibi Diyarbakırı Tanıtma Derneği, sorumlu müdür ise Av. Şevket Beysanoğlu'dur. Derginin ilk sayısı, "Ziya Gökalp Müzesi"nin açılışı nedeniyle "Ziya Gökalp" özel sayısı olarak hazırlanmıştır. Derneğin sonradan adını " Diyarbakırı Tanıtma ve Turizm Derneği" olarak değiştirmesi üzerine derginin 5. sayısından itibaren sahibi Diyarbakır tanıtma ve Turizm Derneği adına Şevket beysanoğlu olmuştur. Tesbit edebîldiğimiz derginin son sayısı Haziran 1975'te yayınlanan 9. sayısıdır.

Yudum (1Mayıs 1957)

Fikir – Sanat dergisidir. Sahibi Mehmet Mercan, yazı işleri müdürü ise Canip Yıldırım'dır. Dergin son sayısı 4. sayı olup 1 Mart 1958 tarihlidir.

Neşter (1960)

Dört ayda bir çıkar mediko – sosyal dergidir. Sahibi Dr. Tarık Ziya Ekinci, sorumlu müdür Dr. Selahattin Yazıcıoğlu'dur. Diyarbakır, Mardin, Siirt Tabip Odası yayın organı olan dergi, ilkin Mardin'de yayımlanmış (Mayıs 1960) ve 16 sayı çıkmıştır. 1960'tan itibaren Diyarbakır'da yayımlanmıştır. Ne zaman kapandığı tesbit edilemedi.

Haber Bülteni (24 Ekim 1960)

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası'nın haber bültenidir. Derginin sorumlu müdürü F. Cemiloğlu'dur. Bu aylık bülten 12 sayı çıkmıştır.[97]

Çaba (10 Aralık 1960)

Edebiyat ve meslek dergisidir. Derginin müdürü Yılmaz Yeğin'dir. 15 günde bir yayınlana bu degi, Diyarbakır Öğretmen Okulu Mezunları Cemiyeti tarafından çıkarılmıştır. Dergi yalnız iki sayı çıkmıştır.

[97] Beysanoğlu, Basın, s. 47.

Karacadağ (1 Eylül 1962)

Aylık Kültür, Fikir ve Sanat dergisidir. Sahibi Sabri Şenci, yazı işleri müdürü ise Aziz Cizrelioğlu'dur. Dergi yalnız 4 sayı çıkmıştır.

Doğuş (Mart 1964)

Aylık Bilim, Eğitim, Sanat ve Kültür dergisidir. Derginin sahibi Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Öğrenci Örgütü adına Gülten Kırat, yazı işleri müdürü ise İrfan Niksarlı'dır.

Özgür (15 Mart 1967)

Onbeş günde bir çıkan Eğitim, Düşün ve Sanat dergisidir. Sahibi Yılmaz Çakın, yazı işleri müdürü ise Erdoğan Toker'dir. Derginin son sayısı 14. sayı olup 19 Ekim 1964 tarihlidir.

Tarancı (15 Mart 1967)

Aylık Sanat ve Kültür dergisidir. Derginin sahibi Diyarbakır Halkevi adına Ruhi Nedimoğlu, yazı işleri müdürü ise Coşkun Akyol'dur. Derginin 1. sayısı Cahit Sıtkı Tarancı'ya tahsis edilmiş. Tarancı'nın hiç yayımlanmamış üç mektubu ilk defa bu dergide yayımlanmıştır. Dergi 4 sayı çıkabilmiş, son sayısı Mayıs 1968 tarihlidir. [98]

[98] Beysanoğlu, Basın, s. 48.

2. BÖLÜM

2. YENİ HİLÂL (1924-1925)

Türkiye'deki basının geçmişi Dünya Basını'na nazaran çok yenidir. Matbaanın Osmanlı topraklarına geç dönemde geçmesi ve matbaa faaliyetlerine karşı varolan olumsuz düşünce şüphesiz ki basın faaliyetlerine de olumsuz etkide bulunmuştur.

Araştırmamızın birinci bölümünde de görüldüğü gibi Diyarbakır basınının başlangıcı devlet eliyle ve maalesef geç bir dönemde olmuştur. Bu durum Anadolu basınının genelinde görülmektedir. Devletin sıkı kontrolü ve ilmîyenin matbaa hakkındaki fikirleri bu geç kalmışlığı daha da tetiklemiştir. Bu olumsuz durumlara rağmen Anadolu'da basın faaliyetleri zor şartlar ve kıt imkânlar dâhilinde de olsa topluma önemli yararlılıkar sağlamıştır. Çalışmamızın konusu olan Yeni Hilâl Mecmuasını da bu yaklaşım içinde ele almak gerekir. Mecmuanın çıktığı siyasî ve fikirsel zemin de göz önüne alındığında Diyarbakır'ın kültür tarihine önemli katkılarda bulunduğunu ifade etmek mümkündür.

2.1. Mecmuanın Yayına Başlaması

Yeni Hilâl Mecmuası hakkında şimdiye kadar herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu yüzden kaynak olarak başvurabileceğimiz eser sayısı çok azdır. Bu kaynaklar da mecmuanın sadece künyesini vermektedirler. Kaynak olarak Cavit Orhan Tütengil'in "*Diyarbakır Basını ve Bölge Gazeteciliğimiz*" ile Şevket Baysanoğlu'nun "*Basın ve Yayın Dünyamızda Diyar-ı Bekir"* adlı kitaplarına müracaat olunmuştur. Bu eserler de çalışmamızın sınırları için yeterli bilgi vermemektedirler.

Beysanoğlu'nun mecmuanın kaç sayı çıktığı hakkında vermiş olduğu bilgiyi destekleyici kaynaklara ulaşılamamıştır. Beysanoğlu Yeni Hilâl'in 22 sayı çıktığı bilgisini vermesine karşılık, Tütengil ise kitabında 3. sayısını vermektedir. Kütüphanelerimizde tespit edilebilen 14 sayısı mevcuttur. Buçalışmada, arşivlerimizde mevcut 13 sayısı ele alınmıştır.

Yeni Hilâl, on beş günde bir çıkar edebî, ilmî, felsefî mecmuadır. Yeni Hilâl 1924 yılında Ali Nüzhet (Göksel) ve arkadaşları tarafından çıkartılmıştır. Ali Nüzhet Bey mecmuanın imtiyaz sahibi ve mesul müdürüdür.

Yeni Hilâl'in içerik analizi yapıldığında Ziya Gökalp tarafından çıkartılan Küçük Mecmua (1922-1923)'ya benzerlik gösterdiği gözlenmektedir. Ziya Gökalp'in öğrencisi ve

aynı zamanda damadı olan Ali Nüzhet Bey Ziya Gökalp'in çizdiği yolda faaliyet göstermiş bunun için de Yeni Hilâl'in yayımına başlamıştır.

Ali Nüzhet Bey Yeni Hilâl'in ilk sayısında "Birkaç Söz" adlı yazısında mecmuanın çıkış amacını belirtmiştir. Küçük Mecmua'dan sonra gençlere ışık olabilecek bir mecmuanın gerekliliğini vurguladıktan sonra yazısını şöyle sürdürmüştür: "*Memleketimiz birçok milletlerin tarihi tersiyatına hamil bulunuyor. Onları bilmek ve ondan sonra yürümek lazımdır. Hâlbuki onları bize tanıtacak hazine-i evrakın, elden ele geçen kaybolan birçok kıymetli vesikaları yerine şayan-ı itimat şahitlerden toplayacağımız malûmat, mahallî maniler, saz şairlerin şiirlerini, mahallî, sanayi hulasa; halk arasında elân yaşayan garip örflerden, itikatlardan bahsedeceğiz."*[99]

Yeni Hilâl, çıktığı dönem itibariyle önemli amaçları kendisine görev edinmiş bir mecmuadır. Ali Nüzhet ve arkadaşları Ziya Gökalp'in gençlik üzerinde bırakmış olduğu tesiri devam ettirmeye çalışmışlardır. Bu uğurda çıkan mecmua Diyarbakır'da 1924-1925 tarihlerinde gençliğin edebî, ilmî faaliyetleri hakkında önemli bilgiler vermektedir.

2.2. Yeni Hilâl'in İmtiyaz Sahibi ve Yazarları:

2.2.1. Mecmuanın İmtiyaz Sahibi: Ali Nüzhet

Mecmuanın imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ali Nüzhet (Göksel)'dir.

Ali Nüzhet, Diyarbakır eşrafından Muharremzâde Ömer Bey'in oğludur. 1897 tarihinde Diyarbekir'de doğdu. İlköğrenimini Diyarbekir İptidaî Mektebi'nde, orta öğrenimini Askerî Rüştiye ve Diyarbekir Sultanisi'nde tamamladı. Sonra özel olarak sistemli bir eğitim görmüş ve Türk Edebiyatına, Türk milliyetçiliğine derin bir ilgi duymuştur. 1922 senesinde Diyarbakır Lisesi'nde öğretmenliğe başlayan yazar, 1924 tarihinde "Yeni Hilâl" dergisini çıkarmaya koyuldu. Bu dergi 22 sayı çıkmıştır.[100]Bundan başka Ziya Gökalp'in 1922 yılı 18 Haziranı'ndan itibaren yayınlanmaya başladığı "Küçük Mecmua"nın da yazarlarındandı. Büyük Türk düşünürü Ziya Gökalp'le ilk yakınlaşması bu dergideki çalışmaları ile başlamış ve sonunda Gökalp'in kızı Seniha Hanım'la evlenerek, bu yakınlaşma bir akrabalığa dönüşmüştür.

---

[99]Ali Nüzhet, **"Birkaç Söz"**, Yeni Hilâl Mecmuası, S. 1, s. 3.

[100] Yeni Hilâl hakkında Şevket Beysanoğlu bu bilgiyi verse de kütüphanelerde tespit edilebilen (2. sayı hariç) 14 sayısının olduğu görülmektedir. Yazarın verdiği bilgi doğru ise Yeni Hilâl Mecmuasının 8 sayısı eksik demektir.

1926 yılında, İstanbul Vefâ Lisesi'ne Türkçe ve Edebiyat öğretmeni olarak atanan yazarımız, ömrünün sonuna kadar, 35 yıl müddetle bu lisede ve İtalyan Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmış ve milletimize binlerce öğrenci yetiştirmiştir. 39 yıllık öğretmenlik hayatında derslerine ve eserlerine temel konu olarak Ziya Gökalp'i ve onun Türkçülük ülküsünü almış bulunan Göksel, 1961 yılı Mayısda prostattan rahatsızlanarak Cerrahpaşa Hastanesinde tedavi altına alındı. Bütün dikkat ve gayretlere rağmen bu hastalıktan kurtulamıyarak 1 Haziran 1961 Perşembe günü vafat etti. 2 Haziran 1961 Cuma günü Muallimler Birliği ile Vefa Lisesi öğretmen ve öğrencileri tarafından düzenlenen törenden ve Fatih Camiinde kılınan ikindi namazından sonra Edirnekapı Şehitliğindeki aile kabristanına gömüldü. Dr. Tekin, Dr. Rezzan ve Engin adlı üç çocuğu vardır.

Gökalp'in eserlerini noksansız olarak bastırmayı kendine başlıca gaye edinen Göksel, bunu başarma yolunda büyük çaba harcamıştır. Yayınlandığı eserlerin tümü Gökalp'le ilgilidir. Bazı yazılarında Ali Süha bazen de Süha müstear adını kullanmıştır. [101]

2.2.1.1. Yazdığı Başlıca Dergi ve Gazeteler:

Küçük Mecmua, Yeni Hilâl, Doğu, Kara-Amid, Bilgi, İş ve Düşünce, Vatan, Cumhuriyet.

2.2.1.2. Eserleri:

- Olup Biten Şeyler, (1924)
- Ziya Gökalp'in Hayatı ve Malta Mektupları, (1931)
- Ölümünün 22. Yıldönümü Münasebetiyle Ziya Gökalp, (1946)
- Ölümünün 25. Yıldönümü Münasebetiyle Ziya Gökalp, (1949)
- Ziya Gökalp Diyor Ki, (1950)
- Ziya Gökalp ve Çınaraltı, (1939)
- Ziya Gökalp, Hayatı, Sanatı, Eserleri, (1952, 2. Baskı 1953, 3. Baskı 1959, 4. Baskı 1963, 5. Baskı 1968)
- İki Şair İki Âlim, (1953)
- Ziya Gökalp Hakkında Makale ve On Fıkra, (1955)
- Ziya Gökalp'in Neşredilmemiş Yedi Eseri ve Âile Mektupları, (1956)[102]

[101] Şevket Beysanoğlu, **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, C. 3, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara, 1978, s. 20.

2.2.2. Yazar Kadrosu:

Yeni Hilâl mecmuası daimi bir yazar kadrosuna sahip değildir. Yazarlar arasında en çok yazı yazan, Mecmuanın sahibi Ali Nüzhet Bey'dir. Daimi statüde yazı yazan yazarların dışında çeşitli meslek gruplarından gelen bazı yazarlar da mevcuttur. Bu yazarlar uzmanlık alanlarıyla ilgili yazılar yazmışlar ve yazılarının altında kendi meslek ünvanlarını da belirtmişlerdir.

Yeni Hilâl'in ilk sayısında Ziya Gökalp'in "Millî Meseleler: Harsımız" adlı makalesi yayımlanmıştır. Bu makaleden sonra Ziya Gökalp'in yazılarına rastlanılmamaktadır.

Daimi statüde yazı yazan önemli yazarlardan biri de Behzat Tevfik'tir. Behzat Tevfik edebî yazılarının yanı sıra tercüme yazılarını da kendisi yayımlamıştır.

Dergide yazıları yayımlanan yazarlar şunlardır; Ali Nüzhet (Göksel), Ziya Gökalp, Behzat Tevfik, Osman Fahri, Hamit Zülfü, Doktor Fuat İbrahim, Sabahattin Cevdet, Demir, Ömer Adil, Nafia Müfettişi Osman Nuri, Nejat, Talebe Kütüphanesi Heyet-i Reisi Hüseyin Besim, Tüccardan Ali Rıza, Doktor Mazhar, Diyarbakır Cinayet Müdde'i-i Umumisi Tahsin.

2.3. Yeni Hilâl ve Ziya Gökalp:

Yeni Hilâl, Ziya Gökalp'in aktif olarak çalıştığı mecmua olmamasına rağmen, yazılan yazılar Gökalp'in kaleminden çıkmış gibidir. Mecmuanın kurucusu Ali Nüzhet, Ziya Gökalp'in çıkarmış olduğu "Küçük Mecmua" adlı dergide Ziya Gökalp'le beraber çalışmıştı. Ziya Gökalp'in Türklük hakkındaki fikirleri Ali Nüzhet ve arkadaşları üzerinde büyük tesirler bırakmıştır. Ali Nüzhet Yeni Hilâl'in ilk sayısında Küçük Mecmua'nın gençlik üzerinde bıraktığı tesirlerden bahisle kendilerinin de öyle bir yolda arkadaşlarıyla faaliyet göstereceklerinin haberini vermektedir.

1922-1923 yıllarınnda yayınlanan Küçük Mecmuadan hemen sonra yayınına başlayan Yeni Hilâl Küçük Mecmua'nın devamı niteliğindedir. Ali Nüzhet bu mecmuada Ziya Gökalp'in misyonunu devam ettirmeye çalışmıştır. Ali Nüzhet'in eserlerine baktığımızda da bu etkilenmenin bariz durumunu görmekteyiz.

Ziya Gökalp'in *"Millî Meseleler"* adlı makalesi yeni Hilâl'in ilk sayısında yayınlanmıştır. Ziya Gökalp'in ölümü haberine derginin 6. sayısında rastlamaktayız. Ali Nüzhet *"Büyük Ölü"* makalesiyle Ziya Gökalp'in ölümünü ve halk üzerindeki teessüratından

---

[102] Beysanoğlu, Diyarbakırlı, s. 21.

bahsetmektedir. Aynı sayıda Demir'in *"En Elim Bir Ziya"* yazısı yine Gökalp'in ölümünü ve yüceliğini anlatmaktadır.

Ziya Gökalp'in ölümünden sonra Yeni Hilâl mecmuası, Gökalp'in arkadaşları ve sevenlerine duyuruda bulunarak Gökalp adına özel bir sayı çıkarma düşüncesine girmişlerdir. Bu amaçlarına maalesef ulaşamamışlardır. Yeni Hilâl'in 9. sayısında bu durum teessüfle karşılanmış, bu davete cevap veren tek kişi olan Yakup Kadri'nin Ziya Gökalp hakkında yazmış olduğu mektubu yayınlanmıştır. Derginin 11. sayısında imzasız yayınlanan *"Ziya Gökap Hakkında İktibaslar"* başlıklı yazı Ziya Gökalp'in İnkılâpçılığından, Cumhuriyet fikrinin oluşumundaki etkisinden, Cumhuriyetin ilanından önce gerçekleşen olaylardaki duruşundan bahsedilmektedir. Aynı şekilde derginin 12. sayısında da imzasız yayınlanan *"Ziya Gökalp ve Darülfünun"* başlıklı yazı Ziya Bey'in darülfünunda öğretim görevlisi olmadan önceki faaliyetlerinden, Darülfününun ilim alanındaki seviyesinden, Gökalp'in fikirlerini nasıl yaydığını ve Alman profesörlerle olan ilişkilerinden bahsedilmektedir.

2.4. YENİ HİLÂL'İN (1-14) METİN ÇEVİRİSİ

SAYI-1

Hafta Muhasebesi:

Birkaç Söz

Küçük Mecmua'dan sonra Yeni Hilâl Mecmuası ile gençliğin mesai-i muhitinde bir ışık serpebilecek kadar küstah bir iddiada bulunmayacağız.

Onun sahibi dev hamleleriyle gençliğin üzerinde bıraktığı ebedî coşuşun verdiği müstevli heyecanların üflediği mukaddes bir ateş vardır. Bugün o sıcaklık gençlikten hayat istiyor, hareket bekliyor.

Yeni Hilâl, Diyarbekir'in mütevazı saf semasının yıldızlarıyla tabiatın tek telli rebabının ilahî lahitleriyle beslenen gençlikten ona velev ki şimdilik pek nakıs olsun bir cevap istiyor. Bir cevap ki heyecanlarımızı, tahassüslerimizi samimiyetle ifade etsin.

İki seneden beri endişeler, tereddütler içerisinde birleştirici bir mecmuanın neşrini birkaç arkadaşla daima düşünürdük; fakat İstanbul'da bile vesait bolluğuna rağmen bir ikisi müstesna bir şitab gibi hayat yolunda birkaç zaman parlayıp sönen mecmuaların feci akıbeti bizi gençlik emellerimizden uzaklaştırıyordu.

Fakat şimdi acaba yaşamasına çare bulunmuş mu?

Böyle bir suale karşı diyebiliriz ki: okuyuculardan beklediğimiz rağbet bir de birkaç gencin azmi Yeni Hilâl'in çıkmasını temin etti.

Büyük harp senelerinde İstanbul'da edebiyatın, ilim ve felsefenin mu'kis olabildiği birçok mecmualar vardı. Günden güne bunların adedi artıyordu. Hâlbuki o zaman istikbale ait ümitlerimiz çok mütezelzeldi. Günde bir facia yıldırım gibi gençliğin gözü önünde patlardı. Hürriyet pek azdı. Kıstırılan kalemler ve dudaklar ketum istiarelerden geri duramazlardı. Her hafta birer şaheserle kütüphanemiz zenginleşirdi. O zaman gençlikte de okumak zevki vardı.

Fakat şimdi okunacak bir şey yok. Politikacılığın, şahsî ihtiraslardan mülhem yazılar, mizahî birkaç mecmua vardır. Bunlar mütalaa zevkini tatmin edebîlir mi? Hâlbuki bu kurtarıcı zevki nemalandırmak gençliğin bilhassa İstanbul münevver gençliğinin vatanî bir vazifesidir.

Buranın gençliği İstanbul münevverlerinden bu ricada bulunduktan sonra gözlerini kendi muhitine çeviriyor.

Memleketimiz birçok milletlerin tarihi tersiyatını hamil bulunuyor. Onları bilmek ve ondan sonra yürümek lazımdır. Hâlbuki onları bize tanıtacak hazine-i evrakın elden ele geçen kaybolan birçok kıymetli vesikaları yerine şayân-ı itimat şahitlerden toplayacağımız malûmat, mahallî maniler, saz şairlerin şiirlerini, mahallî, sanayi hulasa; halk arasında elan yaşayan garip örflerden, itikatlardan bahsedeceğiz. Mamafih bu işin su'ubetini müdrikiz; fakat istikbalin neslimize çıkaracağı mesuliyet hissesinin ağırlığı karşısında bu müşkillere tahammül etmek daha hafif kalır. Yalnız gönül ister ki bu emel uğrundaki mesai bura gençliğine münhasır kalmasın. Bütün vilayet gazete ve mecmuaları aynı hedef uğrunda çalışsınlar.

Bu müşterek sa'y ile halkın bağrında şüphe ve tereddütle yaşayan hisleri tanıyarak uzlaşmak ancak mümkün olabilir. Bu hal, gençliğin zafer yolunun ilk merhalesidir.

Yeni Hilâl, bu gaye etrafında siyasiyâttan, şahsi dedikodulardan ayrı yaşayan gençliğe samimiyetle sahifelerini açık bulunduracaktır.

Ümit ederiz ki memleketini seven her münevver genç mu'avenetini deriğ etmez. Zaten mecmuanın en büyük saik-i neşri bu ümit olmuştur.

Ali Nüzhet

Ezel Bahçesinde Kokladığım Çiçek

Sabahtı. Güneş ufku kızartmıştı. Yavaşça bulunduğum yerden kalktım. Henüz geceden yorgun, uykusuz kalan kuşların çatlak sesleri işitiliyordu. Bahçeye girdim. Yeşil otlar, yeşil ağaçlar üzerinde titreyen şebnemler, yarı kalmış tahassürlerin, hicranların akıttığı gözyaşları gibi sarı, müstevli bir hüznü besteliyorlardı. Bîtab mevcudiyetim bir defa daha sarsıldı. İçimden tabiat bile ye'sten kurtulamıyor dedim.

Ezel bahçesinin bu kimsesiz köşesinde dudaklarımın arasında titreyen nağmeler, rakik bir ızdırabın mersiyesi gibi bir hıçkırık halinde döküldü. Yürüdüm, yürüdüm…

Bu, henüz insan ayağı değmeyen bu yerlerden uzun senelerde saadet peşinde koşan ruhuma bir teselli şemmesi aradım.

Güneş hafif ışığını, 'alîl dallar üzerinden süzerek yerlere serpiyor, dökülen bu ziya parçaları, mütehassir yeşil sinelerde birer gümüşî düğme gibi tabiâtın bağrındaki acıyı, elemi düğmeliyordu. Kuşlar susmuş, şebnemler erimiş gün öğleüstü olmuş.

Sıcaktan, yorgunluktan bunalmıştım. Yavaşçacık bir ağacın altına çömeldim. Biraz sonra o zamana kadar alamadığım, ismini bilemediğim keskin bir rayiha ruhuma bayıltıcı bir lezzet veriyordu. Oh dedim. Zaten böyle bir şeye ihtiyacım vardı. Uzun yorgunluktan sonra

bu heyecanlı kokunun sermest zevkiyle titredim. Mamafih daha ilk defa aldığım bu kokunun huzuruyla bir an bu sema altında binbir haile belirten nefesler gibi ben de böyle bir yerde nasip almak istiyordum.

Güneşin şa'şaalı elvanı sönünceye kadar onu aradım. Nihayet tam akşamın kırcıl perdesi tabiat üzerine örtülünceye kadar serseri serseri aradıktan sonra onu buldum. O bir çiçekti, eğildim, kokladım… O an ruhumda, kalbimde uzun senelerin eziyet ve cefasıyla toplanan ye'sim dağılmış, sanki tılsımlı bir el bütün mevcudiyetimi nurlu bir menba'da yıkamıştı. Vakit de gece olmuştu.

Biraz ötede bir kulübe vardı. Oraya gittim. İhtiyar bir adam ocak başında oturmuştu. Selam verdim. Eliyle işaret etti oraya oturdum ve sordum: O bir bahçıvanmış, meçhul senelerden beri buradaymış ve pek nadir insanlar buraya gelir dedi. Fazlaca görüşmekten korkuyordum. Sıkıla sıkıla o çiçeğin ismini sordum.

O sükût ediyordu. Yalvararak ısrar ettim. " Söylersem kaybedersin" dedi. Dayanamadım sualimi tekrar ettim: " Onun adı saadettir. İsmi söylendikten sonra onun kokusu alınmaz ." dedi.

Geriye döndüm, çiçeğin yanına geldim. Hakikatten o basbayağı bir çiçek olmuştu. Artık eskisi gibi kokmuyordu. Anladım, artık saadetimin rengi solmuş ve kokusu kaçmıştı.

Ali Nüzhet

Millî Meseleler:

Harsımız

Leon Kahun "Asya Tarihi'ne Medhal" adlı kitabında Türklerin iddia kabiliyetli olmadığını başka milletlerin dinî, ahlakî, hukukî, siyasî, bedi'î müesseseleriyle ilmî ve felsefî rufterinlerini maddi servetler gibi iğtinam ettiklerini, bunları asla temsil edemeyerek daima taklitte kaldıklarını, içtimaî hayatlarına göre içtihatlar vücuda getirecekleri yerde hayatlarını hariçten aldıkları içtihat kalıplarına zorla sokmaya çalıştıklarını yazıyor.

Leon Kahun'un böyle son derecede yanlış bir fikre saplanması, Türklerin (Kozmopolit) ve (Millî) olarak iki enmuzece mensup ayrıldıklarını bilmemesinden ileri geliyor. Kozmopolit enmuzece (Zihnî Türkler), millî enmuzece yani halka (Selikî Türkler) de diyebiliriz. Selikî Türkler dünyanın en samimi sınıfını, en derunî dinini, en güzel felsefesini yaşadıkları halde

Zihnî Türkler bu hayatın haricinde kalarak yabancıların eserlerini taklitle uğraşmışlardır. Bu sebeple Zihnî Türklerin yazdıkları kitaplarda Selikî Türklerin ibda'larına dair kayıtlara tesadüf etmek imkânı yoktur. Selikî Türklerin ibda'larını kitaplarda değil müzelerde görmek mümkündür. Fakat müzelere de bu eserlerden pek azı girebildiğinden doğrudan doğruya canlı bir müze olan Türk ülkesinin ve Türk milletini tetkik etmek iktiza eder.

Türk müzesi olarak bilhassa evkâf müzesi tetkik olunabilir. Buradaki Türk halılarının her parçası renklerle, nakışlarla ibda edilmiş enfes birer şiirdir. Gaston Rişar'ın bir kitabında (Mihaylof)'dan naklolunan bir ibareye nazaran Türkmen kızlarında bediî bir selika mevcuttur. Filhakika modelsiz…… [103]

Nerdedir, hak ve nâhak uğrunda
Daima sevk-i cehl û tuğyanla
Boğuşup mahvolan o milletler.
-Ki bütün onlar ah! kardeşdi-
Nerde! "İbret alın" diyen tarih?
Onu artık kim eyliyor teşrih?
Nerde edvâr-ı pîçtâb beşer.
Ya büyük mevt şehriyâr-ı 'adm?
O da son intikamdan bî-hoş
Sisli bir cû içinde arz-ı tehi
Dönüyor bî-huzûr devrinden.
Ne bir âvâze var, ne bir şüyûn?
Şüphesiz rahmet-i Hüda donmuş
"Arşimed" nerde, nerdedir "Galile"
"Nivton[104]" fesahat dehasıyla?
"Mozar[105]"ın "Vağner"in teraneleri
"Mikelanj"ın enâfis hüneri
Taklar en cesim mabetler
Artık onlar harabedir yer yer
'Ulema, ezkiyâ fehü'l-benam
"Şahnâme", "Ruba'i-i Hayyâm"

[103]Bu makalenin devamı ve 4. ve 5. sayfalardaki Ziya Gökalp'ın Millî Meseleler makalesi eksiktir. Metin çevirisine eksik yerlerden devam edilmiştir.
[104] Newton.
[105] Mozart.

Ne kadar batıl û sahih efkâr,
Belki milyarla itikat inkâr
Medeniyetlerin kemalâtı
Şu'âranın bütün hayalâtı
Bütün asâr-ı fen, havârik-i nur
Hepsi nisyan içinde uyur.
Ra'şalar, nazlar ve arzular
Nerdedir gamzelerle ebrular
Aşklar, iştiyaklar nerede?
Nerde bülbül, çemen, gönül, nağme?
Nev-bahar û hazan sayf û ziya
Goncalar, güller, iftirak û visal
Buseler, handeler hayat û hayal
Nerde "Yusuf'la" Yusuf'un derdi?
Kalb-i "Mecnun", Hikâye-i Leyla
Bir manastırda ağlayan "Helosiz"
Hepsi mazi-i arza aitti.
Kalmamış en büyük emelden iz.
Arz, bilmem kaçıncı devrinde
Güneşin refte refte terkiyle
Matem nur içinde kalmıştı
Sath-i dünya beyaz yekpare
Okyanusuyla, asyasıyla
Yeni bir inkılâba dalmıştı.
Ey kefnepuş arza karşı kalan
Son zekay-ı beşer şu akıbeti
Seni yaşarken tahayyül etseydik.
O zaman mutlaka ne darbe-i kin
Ne muharip ne harp û hun, isyan
Kalb-i dünyada açtığın o yara
-Ki bütün vahşetin temadisi-
Bir huzur ve vefaf olurdu sana
O zaman arzın işte hasta sinesi
Belki en son dem hayatında

Bularak rüşte-i mesalemeti
Bir "tekâmül" terennüm eylerdi
Fakat artık o karlar altında
Karlar altında naim ebedi…

Teşrin-i Evvel: 333 (1917) Osman Fahri

Aşk Yolunda

Dün akşam yavaşça sahile indim
Sandallara baktım biraz gezindim
Gördüm ki oturmuş bir peri kızı
Titrerken sularda akşam yıldızı.

Çıkınca ufuktan nazenin kamer
Yükseldi sulardan 'aşkî nağmeler
Ağlatma sen beni ey peri kızı
Boşalttın kalbime derin bir sızı.

Yaklaştım, öpünce nermin elini
Anlattı bana da aşkın dilini
Üzünce ruhumu onun gülüşü
Unuttum ben artık şehre dönüşü.

Hamit Zülfü

Faciadan Sonra

Fransızcadan mütercimi: Behzat Tevfik

Transatlantik sahilden yavaşça uzaklaşırken mesut çifti teşbia gelenler onları birbirine bağlayan aşkın kudretinden bahsediyorlardı. Güvertenin geniş, beyaz tentenesi altında mantosuna sarılı mühmel ve dağınık saçlı bir kadın gölgesinin karşı karşıya diğer bir gölgeyle memzuc gibi sakitane dervişi rıhtımdaki seyirciler tahassür ve gıbta ile düşündürüyordu. Kadın iri boylu, çok yakışıklı, güzelliğin kemalinde bir vücuttu. Erkek isporletenmiye edilen kuvvetli adaleleri mânialar önünde çelikleşen canlı etvarıyla güzel ve kıvrak görünüyordu. Her ikisi bir balo gecesi tanışmışlardı. Mesut bir tesadüfün hazırladığı o gece birbirilerini ilk

salonun coşkun galebeliği içinde görür görmez asi ve meçhul bir arzuya tabi olarak yekdiğerine koşmuşlardı. Salon bir an için bu sahne karşısında titremiş bu acayip vakıayı hiddetle takip etmişti. Fakat onlar etraflarında kabaran bu nefret mırıltısına lakayd, bir saat sonra birlikte holden çıkmışlardı. Önce bu çift sevdalıya gösterilen muhalefet oldukça şiddetli oldu. Fakat onların kat'i ve sert olarak söyledikleri "sevişiyoruz" kelimesi her muhalefeti kökünden kırmış, buz gibi parçalamıştı. İzdivaç birkaç ay sonra kararlaştırıldı. Her iki aile neticede bir rezaletten korkarak buna muvafakat etmişlerdi. Bununla beraber bizzat izdivaç merasimi rezaletsiz geçemedi. Baştan nihayete kadar dolu olan kilise; fısıltılar, suiniyetler ve tahassüslerle çalkalandı.

Sekiz günden beri vapurun bir köşesini işgal eden bu sevdakâr çift, garip tavırlarıyla burada da gazap ve kıskançlığın mevzuu olmuştu. Denizin enginlerine karşı şezlongları üzerinde yarı yarıya bir manto altında uzanmış bu iki gencin en küçük hareketleri en kayıtsızları bile kendilerine bakmaya mecbur ediyordu. Her gün öğle vakitlerinde kayboluyorlar pek erkenden kabinelerine iniyorlar ancak ertesi günü tekrar görünüyorlardı. Hıfzıssıhhaya pek itinakar ihtiyar bir İngiliz her yemeği müteakip geminin etrafını dolaşıyor, bu iki gencin önünden geçerken onlara sertçe bakarak dudaklarından fena lakırdılar savuruyordu.

Bu gece transatlantik mutadın fevkinde bir sürü güzellik içinde çalkanıyordu. Taraf taraf avizeler, rengin ve muhteşem fanuslar yakılmış, uzaktan coşuşlu bir yıldız kümesi manzarasını andırıyordu. Vaktin ilerlemesine rağmen salonlardan hala genç ve gevrek kadın kahkaları işitiliyordu. Mesut çift vapur halkının tertip ettiği bu gece eğlencesine yalnız olarak iştirak etmemişlerdi. Onlar bermutat yerlerinde kalmışlardı. Gece derin ve hülyaviydi. Zengin bir mistilik içinde yüzüyordu. Deniz fosforumsu bir aydınlıkla yanıyordu. Etrafta busenin gaşi-aver mahremiyeti geniş ve serab-alud bir vaha sükûtu vardı. Her ikisi de manzaranın ruha ra' şa veren derinliklerine dalmışlar, gecenin şiirini yudum yudum içiyorlardı. Birdenbire müthiş bir taraka ile bir infilak oldu. Vapur temeline kadar sarsıldı. Bütün ziyalar bir anda söndü, küçük bir hayret vakıfesini müteakip vapurun içinde feryatlar, çığlıklar, uzun ve korkunç ulumalar yükselmeye başladı. Her tarafı umumi bir herc û merc müthiş bir ölüm seylabı kapladı. Uzaktan taifelerin karışık sedaları işitiliyordu. Asabi ve müthic balta darbelerinin kayık halatlarını kesmekle meşgul olduğu hissediliyordu. Vapur batmak üzere idi. Nihayet güç halle tahlisiyeler hazırlanmıştı. İlk ibtida çocuklarla kadınların hukukuna riayet edildi. Denize indirilen bir kayık üzerinde ihtiyar bir İngiliz kadını hayat arkadaşından ayrılmak teklifini reddediyor, muzdarip ve mislaşi bir hareketle kocasını kolları arasında muhafazaya çalışıyordu. Bu esnada iri vücutlu, gözleri dehşetle memlu bir kadın çılgın bir

hızla kendisini kayıktaki son yegâne mevkiye fırlattı. Bu kadın ilk sedameyi işitir işitmez birdenbire genç zevcin dudaklarından ayrılmış, onu meçhul bir akıbete terk etmişti.

Suları yarıp geçen küreklerin mevzun ve muttarid ahengi heyecanlı dimağlara sükûn veriyordu. Ölüm korkusuyla şuuru kararan kadın yavaş yavaş hal-i tabiiye avdet ediyordu. Korkunç istizahlar, istifhamlar kalbinde yer tutmaya başlıyordu. Zevci ne olmuştu? Niçin böyle bir an içinde ayrılmışlardı? Son defa gözleri korkuyla tamamen kararmazdan evvel onun parmaklıkta asılı duran bir tahlisiye simidini kurtarmak için uğraştığını görmüştü. Dönüp arkasına baktı. Geminin deniz üzerinde mecalsiz bir gayrette son bir defa yükseldiğini derhal büyük bir köpük girdabına daldığını gördü. Artık etrafında feragat ve ihtizarı işaret eden enkazlardan köpük çalkantıları içinde kaybolan feryatlardan sabit ve seyyar küçük noktalardan başka bir şey kalmamıştı. Acaba zevci karşısında tevazu eden bu haile içinde mi idi? Kendi kendine bu suali irad ederken, diğer taraftan ıslanmaması için eliyle eteğinin uçlarını yukarıya kaldırıyordu. Şimdi arkasına bütün bir ‘ademin dehşetini terk ederek hayata doğru kalbi zalim bir neşe ile doluyor, muhitindeki havayı derin ve emniyet bahş bir zevkle teneffüs ediyordu.

Gazeteler iki gün sonra faciayı tasvir ediyorlar, vakıaa hakkında tafsilat veriyorlardı. Çocuklarla kadınların haricinde yalnız bir erkek kendisini vakıanın bedayetinde denize atmış ve canını kurtarabilmişti. Bu adam vücudunun müstesna kuvvet ve kabiliyeti sayesinde imdatçıların vusulüne kadar denizin sathında tutunabilmişti. Bir gün her ikisi de kompanyanın yazıhanesinde yüz yüze karşılaştılar; fakat birbirilerine bakınarak ikisi de sararmış oldukları halde başlarını indirdiler. Ancak iki yabancı gibi selamlaşarak uzaklaştılar.

Mahall-i tevzi’i: Şimdilik Diyarbekir Matbaasıdır.

SAYI-2

Yeni Hilâl'in 2. Sayısı tesbit edilmiştir; fakat temin edilememiştir. Elimizde bu sayının sadece kapak sayfası bulunmaktadır. Kapak sayfasında bu sayıda kimlerin hangi yazıyı yazdığı yazılmıştır. Burada bu sayının sadece kapağının transkribesi verilmiştir.

Musahabe: 19 Ağustos 336	Ali Nüzhet
Ziraatin Islahı	Cevdet
Bir Şehrin Hıfz-ı Islahı	Doktor Fuat İbrahim
Tercüme: Fatih'te	Behzat Tevfik
Bir Gence Açık Mektuplar	Ali Nüzhet
Hikâye	Hamid Zülfü

SAYI-3

Musahabe:

İstanbul Postası

Bu hafta gelen İstanbul gazeteleri diğer haftalara nazaran daha biraz ilmî, edebî yazılarla mahmul bulunuyor. Mamafih itiraf edeyim ki sutunlarına göz gezdirirken aradığını tamamiyle bulamayan insanların melalini, hüsranını duydum. İlk defa gözüme ilişen Akif Beyin "Asım" ismindeki kitabının neşri oldu. İyice zamandan beri devam eden sanat durgunluğuna karşı hiç şüphesiz bu eser bir hadisedir. Vakıa henüz eseri kitap halinde göremedik; fakat Sebilürreşat'ta tefrikasını müntazaman takip etmiştik. Şiiri nesre en yakın bir surette ifade etmek hassesi "Safahat" şairinin bir sıfatı oldu ve bundan dolayı bir zamanlar deha derecesini Akif Beyin ismine muzaf kıyanlar da bulundu. Fakat bugün nesirle nazımın, nazımla musikinin hududunu tebyin eden ahengi ihmal etmekle kalanlar bu paye yayın için makûs bir neticedir. Sanatı esami bir gaye uğrunda kullanan Akif Bey lisana olan vukufuna rağmen yazılarında haiz olduğu şeyin esbabını, amilini anlayamadım.

Resimli Ay, birçok makalelerle beraber Yakup Kadri'nin bir pedagoji hatasıyla, Hakkı Süha'nın "Kızıl Efe" ismindeki iki hikâyeyi de hamil bulunuyor. Bir zamanlar edebiyatın bir ufkundan öteki ufkuna kadar aksan üslubuyla bedialar yaratan Yakup'ta o eski lezzeti bulamadım. O, şimdi her şeyde biraz ilim ve felsefe yapıyor. Fakat üslubunun o renklerinin güzelliklerinden, buluşlarından fedakârlık yaparak keşke yalnız ve mütehassiren bir sanatkâr olarak kalmak istese! Hakkı Süha Bey'in yazısı lezzetle okunur. Resimli Ay, birkaç aydan beri ilim, edebiyat sahasında oldukça zengin bir iz bırakıyor.

İçtihadın büyük sahibi Abdullah Cevdet Bey büyük emelinin tahakkukunu gören bahtiyar insanların mukaddes heycanıyla tevhid-i tedrisat, müşterek tahsil hakkındaki kat'î fikirlerini söylüyor. Pek büyük âlim geçinen iki vecheli muharrirlerin bu hususta müteredditfikirlerine karşı içtihadın bu nüshası bir vüzuh iksiri gibi tesirlidir. Müşterek tahsilin lüzum ve ehemmiyetini tecrübesine, çok derin olan ilmîne istinat ettirerek şiddetle müdafaa ediyor. Yine aynı nüshada Fazıl Ahmed'in Haşimvarî bir manzumesi zevkle okunur.

Vaktiyle Napolyon Bonapart gibi bir asker Antoran gibi bir sahne mübdiî bize yeni bir hayatın çığrığını açmak istiyorlardı. Birincisinin emeli bağrında kaldı. İkincisinin mesaisini takip edecek bir gençlik zümre maalesef yetişemedi. Bu sefer de maarif sistemlerini ıslah edecek bir terbiyeci aramıza geldi. Bu gelen büyük insan yeni dünyadan yeni hamule ile geliyordu.

Profesör Con Dövey, Türkiye'de hür, hayata elverişli müteşebbis bir gençlik yetiştirmek, usul terbiyesini vazetmek istiyordu.

Bunda ne derecede muvaffak olacaktı. Bunu zaman gösterecekti. Biz de bu büyük terbiyeciyi hayırlı bir inkılâp amili telakki etmiştik. Fakat sesinin akisleri Türkiye'de tamamiyle işitilmeden günün birinde aramızdan ayrıldı.

Ali Nüzhet

Bir Gence Açık Mektuplar - 2

Geçen mektubumda tetebbü' tarzı hakkında sizinle görüşeceğimi söylemiştim. Söze nereden başlayalım?

Edebiyatta sanat için olan derin meczubiyetiniz bana şunu ihsas ediyor ki, er geç siz de baş döndürücü, nihayetsiz ve uçurumlu yolun yolcusu olacaksınız. Fakat mademki yeni bir ümit, yeni bir emel arkasında iki gümüşî kanadını geren huma kuşu sihirkar efsunuyla kalbinizi sarmıştır. Sizi bu yoldan geriye döndürmek kuvvetini nefsimde göremiyorum. Emin olunuz eğer kadir olsaydım refahınızı temin edecek bir sahaya istidadınızı tevcih ederdim. Fakat ne mümkün! Onu kim tebdil edebîlir. Bu kuvveti yenmek için muhitinizi havasınızın kabiliyetini, hades, ilhamlarınızı, zaman vaziyetinizi de bir cümlede değiştirmek lazım geliyor. Hâlbuki bu ne kadar imkânsızdır. Ne tebdili muhal olan bir şeydir. Aziz genç! Olan olmuştur. Yol üzerindesiniz yalnız şunu söyleyeyim ki muhayyeliniz dar bir çerçeve dâhilinde sıkışıp kalmasın. Ona mümkün olduğu kadar bol bol nur ve ziya veriniz. Her mevzuyu ihata edecek derecede geniş bulundurunuz.

Bunun için de eskiden olduğu gibi boy için sürü, kaşa yay, kirpiğe ok gibi basit hemen hiçbir bedîî heyecan vermeyen teşbihler bulmak üzere günlerce uğraşmışlar. Huruf-u hece sırasıyla şiirler sıralamak için didinmişler. Düşünmeli bugün bu sa'y ne beyhude ne üzücü bir meşgaledir. Ve bundan doğacak varlık ne tahammülsüz bir acibedir. Bugün hangi şairin sevdalı gözü bunlarla iştiyakını tatmin edebîlir. Bu mahdut şekil arasında kalbin hazzı, elemi nasıl rahşalanır? Dikkat ediniz bunlar içerisinde öyle kasideler vardır zannedersin ki sıralanan kelimeler hastadır. Her kelime terkiplendiği kelimelerle dargındır. Aralarında ebedi bir boşluk vardır. His kelimeye kelime hisse yabancıdır. Bu ilintisizlik ve gariplik içerisinde mana o kadar solgun ve bedbahtır ki orada yükselen sanat nefhası hazdan mı kederden mi bir türlü anlayamazsınız.

Fakat bunları söylerken zannetmeyiniz ki kudemânın hepsi öyledir. Hayır, "Leyla Mecnun" daima hıçkırık halinde tüten bir aşk ateşidir. Onu, zamanın zevki, ayrılıklar

söndüremedi. “Hüsn-ü Aşk” belagatin en yüksek ahengiyle bestelenmiş bir musikidir. Aradan geçen asırlar onu susturmadı. Baki, Nedim, Nefi gibi şairler Türklüğün ebediyet timsalleridir. Asıl benim sizi şimdilik uzaklaştırmak istediğim şeyler bu zirve arasında yaşayan arızalardır. İstiyorum ki işe yenilerden başlayasınız. Zevkiniz bugünün mahsulleriyle süslensin. Mamafih şunu da söyleyeyim ki artık eskiden olduğu gibi okumadan sırf istidad, ilham tesiriyle kimse ne şair ne de nâsır olamıyor. Bugün her mevzun sözde bedîî bir hassa aranıyor. Artık sözlerin de yalnız mevzun olması kâfi gelmiyor. Şimdilik sizi okumaktan tahzir ettiğim şair geçinenlerin divanlarında vezin, kafiye itibarıyla hemen hemen hata yok gibidir. Fakat o muntazam çerçeve dâhilinde sizi müteheyyic edecek pek az söz vardır. İçlerinde görüş, buluş, seziş, hemen yekdiğerinin aynı gibidir. Düşünmeli ki göz daima aynı varlıktan, kulak aynı sedadan ne derece metzuk olabilir. Hâlbuki bugün şiir bir şehr-i ayin renk ve ahenktir. Bakınız elindeki kalemiyle bugünkü şiir yolunun istikametini nasıl bir ziya huzmesiyle çiziyor. Büyük şair diyor ki: “Yarının insanları fikrin, felsefenin, mantık be belagatin nesirle daha ifade edildiğini anlayacaklar ve musikinin kardeşi olan şiiri havanın mütehavvil renklerini ruhun firari ra’şalarını tenbihe hasredeceklerdir.”

Bugün bu yola müteveccih sanatın havarileri vardır. Bilseniz eski divanları dolduran çeşmeye, cami, medreseye yok bilmem hangi bir vezire ait medhiyeler, viladet tarihleri, tırnak kesmek, yeni elbise giymek, ilim heyetine, felsefeye ait şeyler bugün mevzunu kendi ihtisasına hasreden ayrı ayrı ilimlere dair ifadeleri hayide bir eda ile tefhime çalışırlardı. Bunların hududu son devirde tamamıyla ayrılmıştır; fakat artık olan olmuştur. Arap, Acem medeniyetlerinin cazibesiyle millî zevkini feda eden bir kısım şairlerin o zaman için bu hareketleri belki zaruriydi. Ayağını maziye koyup istikbale salan insanlara dahi diyorlar. Bilirsiniz ya herkes istikbali göremez bu müstesna fıtratlar bazı milletlerin bazı devirlerinde yetişir. Mamafih eskileri de fazla levm etmeliyim. Fakat elan ara sıra gazeller, seca’lı sözler işite işite edasına tahammül edemeyeceğimiz, tahayyül, tahassüs tarzlarını gördükçe emin olunuz adeta sinirleniyorum. Her gazelin altındaki imza bana başında destar, omzunda cübbe, ayaklarında mest, kolları soyunmuş ihtiyarlar, hatırlatıyor. Size geçen mektubumda demiştim ki yaşınız yaşınıza uygun olsun. Bir devrin tahassüsü hilafete hareket eden acayip enmuzeclerden kendinizi kurtarınız. Bence bu hastalığı tevlit eden sebeplerden birincisi tetebbü ve mutalaa usullerinin yanlışlığı ve bunun hazırladığı zevkin eğriliğidir. Zevk yazı yazmakta en mühim esastır. Zevk millî olmakla beraber her nesil arasında müşterek hatları vardır. İlk defa zevkinizi salim bir mecraya tevcih ediniz ki yavaş yavaş hususuyla şebilsin, zaten nazarî istidada zevk de terafuk edilmese yazı yazılamaz. Neyse bu husus için ayrıca bahsedeciğim. Şimdilik size söyleyeceğim söz mutaâlaya bugünun yazılarından

başlamanızdır. Bunları bitirdikten sonra klasiklerimizi okursunuz. Bu suretle hareket ederseniz artık tenkit kabiliyetiniz inkişaf etmiş demektir. Ve o iklimlerde korkusuz dolaşabilirsiniz.

Ali Nüzhet

Yolda

Yerlerde zelzele, gönüllerde yıldırım! Ufuklar kararmış, şimşekler birer cehennem kırbacı gibi bulutları kovuyor, kâinat velveleye boğulmuş, bir kıyamettir kopuyor… Vakit fecre yakın.

Biri sarışın, orta boylu diğeri esmer uzun boylu iki mütehassis ateşli genç el ele vermiş. Bu müthiş haile sahnesinin şiddeti altında şuurları yarı muhtal bulanmış, bitkin bir halde yaklaştıklarını tahmin ettikleri ve arasına şimşeklerin ışığıyla ta uzakta seçebildikleri "muvasalat" yerine doğru, geniş ve fakat sallantılı adımlarla ilerliyorlardı.

— Bazen felaket hedefi daha fazla tayin ediyor ve gayeye vusul şevkini ikna edeceği yerde artırıyor.

— Evet ya! Çünkü tabii şevke mümana'at edenlere karşı uyanan intikam hissi de münazzam olunca artacağı tabiidir.

Önlerine çıkan çamurlu bir yerde lekelenmeden atladılar. Uzun bir zaman geçtiği halde konuşmuyorlardı. Her biri ulaşacakları zaman ilk yapacağı şeyi düşünüyordu. Zaman bütün dehşetiyle bu ideal gençlerini sıkıştırıyor, musibetler etraflarını sarmış, bütün ye's ve bu adetleriyle yollarını şaşırmak, damarlarında dolaşan asil ve sıcak kanı dondurmak, dimağlarını uyuşturmak istiyordu.

Gece uzadıkça uzuyordu…

Sarışın, yorulmuş, başını -kendisinden nispeten daha mukavim görünen- esmer ağabeyinin omuzuna dayamış, derin bir hayale dalmıştır.

Birdenbire yakınından geçtikleri ve evvelce hamisi, yeni oldukları bir köyün köpekleri kanlı hırıltılarla üzerlerine saldırdı. Ayıldılar… İki kardeş yumruklarıyla, tekmeleriyle uğraşırken köpek hırlamalarına uyanan köylüler silahlanıp hücum etti. Gençler dört taraftan kuşanmış, büyük bir gayretle çabalıyordu. Hainlerin gözü kızarmış, ihtirasa mağlup, melun bir sebatla önlerinde parlayan şehamet heykellerini parçalamak, yıkmak istiyorlardı.

Şimdi şafak atmış, fırtına dinmiş, yüksek tabakalarda saldıran rüzgârlar bulutları dağıtmıştır.

Şarkın şiirli ve berrak semasında feyyaz, yeni bir güneş doğmuş. Ufka doğru arınıp atılmış pamuğu ektiren zarif bulutların kenarlarını ümit gibi yaldızlamıştı.

Tabiat nura müstağrik… Bütün güzelliklerini açmış, ortalığa saçmış kâinat… Letafet ve teravetle meşbu…

İki genç arkalarına büyük bir kayaya dayamış daha ellerinden esen serin ve leziz rüzgârı ciğerlerine dolduruyor, yola çıkmak için dimağlarını dinlendiriyorlardı.

Sabahattin Cevdet

Adab-ı Muaşeret

Cemiyet halinde yaşayan ve hal-i vahşet ve bedavetten kurtulan insanların tabiatla mükellef oldukları birtakım adat ve kavâid vardır ki onları ihmal ve paymal eden kimse medeni bir cemiyet içinde yaşamak hakkından mahrum demektir. Ben burada mütemeddin ve müterakki milletler arasında cari adab-ı muaşeretten bahsedecek değilim. Maksadım adab-ı muaşeretin edebe ve nezafete müteallik ve en basit cihetlerini kısmen, arz etmek ve ona riayet şerait-i insaniyetten olduğunu anlatmaktır.

Dinimiz nezafeti erkân-ı imandan addettiği halde harekâtımız maatteessüf son derece muhilli-i nezafettir. O derecede ki çehre-i insaniyet bizim ef'al-ı maddiyemizden de utanır.

Mesela sabahleyin sokağa çıktığımız zaman bir adamın daha doğrusu beşer kıyafetinde bir hayvanın – sokağa tegavvut veya tebevvül ettiğini görüp de küfür, nefret savurmak mümkün değildir. O geriye, manzaraya bin kere lanet okuduktan sonra biraz ileride kerli, ferli bir adamın baş parmağıyla ve munaviye ile burun deliklerini tıkayarak diğer deliğinden ortalığa sümük saçtığını görürsünüz. Bu gibi ihtiyadı sakime ve kerihe ile meluf bir adam hakkında Avrupa'da yapılacak en merhametkârane muamele ceza-i nakdi alındıktan sonra şehirden kovulmaktır. Sümküren ve hatta tüküren bir adam hareketinin ne kadar iğrenç olduğunu bilse eminim ki o çirkin adetten vazgeçer.

Bazı hastalık ilcasıyla tükürmek zaruri olursa derhal mendile müracaat edilmek lazım gelir.

Bir zat naklediyordu:

Acem Şah veya şehzadelerinden biri – hatırımda kaldığına göre – Londra'ya gider. Krala misafir olur, şerefine suret-i mahsusada tertip edilen bir baloya giderler. Oturduğu locada etrafına mütemadiyen tükürük yağmuru yağdıran şehzade birden bire şemsiyelerin açıldığını görür ve kapalı bir yerde şemsiye açılması sebebini sorup anlayınca artık o pis âdeti terk eder.

Bazı eşhâs ve hatta zevât parmaklarıyla burunlarını mütemadiyen karıştırırlar ve burunlarından çıkardıkları pislikleri öteye beriye atarlar veya oturdukları kanepeye sürerler. Temiz ve titiz bir adam burun deliklerini karıştıran bir şahsın elini sıkmak istemez ve sıksa da

bittab' samimiyetle değil bir hiss- i istikrah duyarak sıkar. Burun temizlemek icap edince derhal mendile müracaatın şerâit-i nezafetten yani şerâit-i imandan olduğunu artık herkes bilmelidir.

Birçok mükellef ziyafetlerde peçete ile burunlarını silen adamlar gördüm. Ne kadar ayıp ve kerih bir şey. Sofradan burun silmek icap edince derhal mendil çıkarılır ve silinir. Peçete – havlu, pişgir her ne ise – yemeğin elbiseye ve yere dökülmesi için kullanıldığını ve burun silmeye mahsus olmadığını bilmemenin affedilemeyecek bir hamakattir.

Ömer Adil

Dezanjante'nin Romanından:

Bir Mektup

Mütercimi:
Behzat Tevfik

Azizim, dostum veda etmek zamanı yakınlaştı. Büyük validemle amcalarım düğün için her şeyi hazırladılar ve yarın beni kocamın evine gönderecekler.

Vakit yarı geceyi aşıyor. Perdeleri sıkı sıkıya indirilmiş, odamın sükûneti içinde hafif bir kalem gürültüsünden başka bir şey işitilmîyor. Gecenin bu ilerleyen saatinde yalnız ızdırabım, yalnız melalim uyanık duruyor.

Aziz dost, şimdi benim için her şey bitmek üzeredir. Dünyada mukaddes bildiğim güzel ve cazibeli tanıdığım her şeyle rabıtamı kestim. Maziye ait bütün hatıralarımı yanımdan uzaklaştırdım. Bu hicran ve azap gecesinde yalnız sizinle baş başa kalmak istedim. Bir kalbin son vuruşunu size hissettirmek için hayatımın son demini yalnız sizin nazarlarınız karşısına ferşettim. Çünkü aziz dost, ölüm yakınlaştı. Uykuya benzeyen sakin bir ölüm yanı başımda bekliyor. Huzur, nisyan hepsi ellerim içinde tuttuğum küçük bir şişede saklı duruyor.

Andre hayatla alakamı bitirmeden evvel sizin için pek mukaddes olan mezara kadar kısa bir gezinti yaptım. Saatlerce orada ağlayarak o mezarın sahibinden ölüm için kendime kuvvet, yardım dilendim. Hatıratımı kalbinize karıştırdığımdan dolayı ondan şefaat ve müsaade niyaz ettim. Sonra Eyüp'e dönerek inzivagâhımı intihap ettim. Oranın sakinlerine beni yanlarına kabul etmeleri için de ayrıca yalvardım. Hatırlıyor musunuz? Orada bir gün sizinle birlikte oturmuştuk, istirahat edeyim diye biraz tevakuf ettim. Kışa rağmen etrafta baharımsı bir tazelik vardı. Manzaranın üryan ve yoksul yeşilliğinden ruha derin bir keder sirayet ediyordu. Avdet etmek üzere Halice geldiğimde semadan bol bol yağan bir kül yağmuruna yakalandım.

Oh! Bu topraklar onun susması gurubun kızıl rengine ne kadar yaraşıyor. Bu topraklar bu akşam saatlerinde ne kadar güzel, taze ve sevdalı götürmek için düşünüyor.

İradenâme imzalandığı vakit Zeynep bana firar etmemi tavsiye etmişti. Fakat buna bir türlü razı olamadım. İhtimal iltica edeceğim herhangi bir toprakta, herhangi bir çatı altında beni siyanet edecek bir kavle, bir sevgiye tesadüf edebîlirdim. Fakat ben sadece bir merhametten başka bir hakka malik değildim. İşte bunun için ölümü düşünüyor ve onu tercih ediyordum. O kadar yorgun, harap ve meyusum ki…

Garip bir sekinet ruhumu kaplıyor yarınki düğün için muhibbelerimin gönderdikleri bütün çiçekleri odamda – beni ekseriya ziyarete geldiğiniz genç, kızlık odamda – topladım. Onları birer birer ayırarak, birer birer süsleyerek yatağımın kenarlarına masamın etrafına sıraladım. Aziz dost, bu çiçeklere bakarak sizi düşünüyorum. Bu gece siz benim ızdırap ve hicran arkadaşımsınız. Gözlerimi kaparken nazarlarınız kalbimi yakıyor. Sonra gözlerimi açarak tekrar sizi görür gibi oluyorum. Fotoğraflarınızdan uçan bir nigâh hazin çiçekler arasından sana in'itaf ediyor ve kitabınız hayır bizim kitabımız olan şu perişan kâğıt parçaları önümde duruyor. Onları okumadan, öğrenmeden gideceğim. Fikirlerinize, duygularınıza bîgâne kalarak gideceğim. Hayatımızın elemlerini bütün derinliğiyle hissedecek misiniz? Olgun, mutî ruhlara başkaldıran azadesiz ruhları kıran, parçalayan cinayete kadınları hasis bir eşya menzilesine indiren hırsın, tahakkümün, zilletin mana ve esrarını anlayabilecek misiniz? Bütün bunları terennüm ediniz. Kumlara defnedilmiş gibi ağır bir ihtizar geçiren hüsranlı varlığımızın kahırlarını gösteriniz. Eve bütün bunları hıçkırınız. Ta ki hemşirelerim bu teranelerde bir şemme-i teselliyet ve halas bulabilsinler.

Andre! Onları size ısmarlıyorum. Daima onlardan bahsediniz. Fikir âleminde onların müdafii olunuz. Ta ki onların gözyaşları ve benim bu saatteki ızdırabım bizi çok seven; fakat tatbik eden zavallı erkeklerimize de rikkat ve teessür versin.

Vakit sabahın üçünü geçiyor ve mektubumu tamamlamak için tekrar elime alıyorum. Ah! Andre! Gençlik ve sevda çağında ölümün mümkün müdür? Ağır bir şey boğazımı sıkıyor ve boğuluyorum. Yaşamak ve mesut olmak benim için bir haktı. Henüz bir ışık ve hayat rüyası üzerimde dolaşıyor. Fakat yarın, yarının güneşi beni kucaklayacak, kolları arasında alıp götürecek hâkim o kuvvet, o yarın, o yarının güneşidir… Perestişkârımın kolları nerede…

Artık her şey bitti. Küçük nisyan şişesi önümde boş kaldı. Şimdi ben geçmişe ait bir şeyim. Hayatın hududunu bir hamlede atladım. O hayattan dudaklarımda yalnız çiçeklerin bir lezzeti kaldı. Arz uzaklaşıyor, eşyalar birbirine karışıyor ve eriyor yalnız siz Andre, sizin hayaliniz silinmiyor.

Aziz dost, son dem-i ihtiraza kadar yanımda bulunmasını istediğim sevgili dost, acele yetişiniz. Size söyleyeceklerim var. Sizi varlığımın en büyük ateşiyle seviyordum. Bu sevgi ateşini biliyor musunuz? Ölüm vaktinde her şey itiraf edilebilir. Dünyada sabit bir kaide yoktur. Hayata arkanı çevirirken perestişkârınız olduğumu niçin ve neden ketmedeyim?

Andre! Bu son vedanâmemi karaladığım yazı masasının karşısında birgün beraberce otururken size tesadüfen dokunmuştum, o zaman gözlerimi kapamış ve bu kapalı gözlerin maverasında ne kadar tatlı rüyalar geçmişti. Kollarınız beni kalbinize doğru sıkıyordu. Aşk ve hararetle taşkın kollarım gözlerinize hafifçe temas ediyor, onların ye‘s ve hüznünü dağtıyordu. Ah ölüm o an için olsaydı… Sizin yorgun ve pür melâl tefekkürâne daldığımız o anda ölüm tahakkuk etseydi. Öyle bir ölüm ne kadar tatlılaşırdı. Ruh ne kadar memnun, sır azade ve müteşekkir kalırdı. Ah! Etraf yavaş yavaş kalın bir sis içine giriyor.

İçtiğim mayi’in hoş bir mestilik getireceğini söylemişlerdi.

Fakat ben henüz mest olmadım, uyumadım. Yalnız bütün civarım geniş bir çalkantı içinde yüzüyor. İntizamsız, intikasız bir raksla dönüyor. Mumlar güneşler kadar kızgın ve şu’lebar. Çiçekler bir ormanı süsleyen yabani çiçekler kadar büyük ve heybetli.

Gel Andre! Yanıma gel. Oradakilerin arasında ne yapıyorsun? Yazabileceğim müddetçe yanımda kal. Sevimli gözlerini dudaklarıma yaklaştır. Aşkımı orada uyutmak istiyorum. Gözlerini bana çevir. Ruhların esrarı ölüm diyarına inilirken gözlerden daha kolaylıkla bezilir ve ben şimdi bir ölüyüm Andre, parlak gözlerinde benim için akıtılan bir gözyaşı var mı? Sağırlaşan kulaklarım cevabını işitemiyor. Ah uyku, kâbus gibi çöktü. Kalem sakil bir cisim gibi ağırlaştı. Beni kucakla Andre, kolların içinde…

Muhterem Mebusumuz Feyzi Bey

Geçen Perşembe günü muhterem mebusumuz Feyzi Bey Efendi İstanbul’a mütevcihen hareket ettiler. Vali Mithat Bey Efendi ile diğer mebus beyler erkân-ı vilayet, eşrâf, birçok gençler tarafından çok samimi bir teşyi’ merasimi icra edildi. Mumaileyh birkaç gün İstanbul’da kaldıktan sonra Ankara’ya gidecektir.

Feyzi Bey Efendi bu sene bütün daire-i intihabiyesini teftiş ederek herkesin yakından dertlerini dinlemişti. Bu seneki içtimada da derin bir alaka ile müvekkillerinin ihtiyaçlarını düşünerek çalışacaklarına eminiz. Şimdilik ulu tanrıdan muffakiyetler temenni ederiz.

Ma’arif Haberleri

Lise müdüriyetine tayin edilen Hüseyin Besim Bey memleketimizi teşrif buyurdukları zaman mecmuamız muvakkaten neşriyatını tatil etmişti. Kıymetli, genç, çok münevver müdürümüzün takdirlerle şahidi olduğumuz feyizli mesaisiyle mecmuamıza gösterdiği muzahâreti karilerimize söyleyememiştik.

Mumaileyh ilk tahsilini İstanbul’da yaptıktan sonra Almanya’ya giderek Dârü’l-fünûn’da bilgi ve tecrübesini ikmal ettikten sonra da senelerce İstanbul Davut Paşa, Kandilli, Mercan Liseleri gibi mühim irfan müesseselerinde Almanca, Fizik, Kimya derslerinin mûallimliğini yapmıştır. Bu hususstaki muvaffakiyeti görülerek Balıkesir Orta Mektebi’ne müdür tayin edilmiş. Orada da hüsn-ü idaresi takdir edilerek Diyarbekir Lisesi müdüriyetine tayin ediliyor. Müselsel bir terfi tayakkuz içinde çalışan, zekâ, kaç günden beri feyizli kaynağını lisemizin ağuşuna serpiyor. Şimdilik mumaileyh arz-ı hoş-amed muvaffakiyetler temenni ederiz.

Mahall-i tevzi’i: Şimdilik Diyarbekir Matbaasıdır.

SAYI-4

Musahabe-i Adliye:

Acil ve müstecil bazı icâbat-ı siyasiye üzerine memleketimizde kırk küsür sene evvel tatbik edilen teşkilat-ı adliyenin aksâm-ı hukukiyesi nisbeten daha müfit esasâta istinat eyledildiği halde 'ukubât denilen ta'zir yani ceza cihetleri tercüme tarikiyle iktibas edilmiş olduğundan ihtiyacât halkı tatmin edemediği ilan-ı meşrutiyetten sonra nazar-ı dikkate alınarak ceza kanununda bazı tadilat yapılmış ise de kavânin tanziminde birinci şart olan enmûzec ve ananât nazarında alınmadığından cezadan maksut olan ibret-i müessire husul bulunmamakta ve ihtiyacât devam etmektedir. Halk ile adliye ve adliyeciler arasında mütekabil bir itimat ve mukarenet husulüne mani ve halkı adliyeden uzaklaştırmaya sebep olan ahvâl ve esbâbın izalesi Cumhuriyet hükümetince kemal-i ehemmiyetle nazar-ı dikkate alınmış ve istinaf usulü lağv ve usul-û muhakemâtlarla sulh ve icra kanunlarında nafi' ve müfit tadilat icra edilerek halka doğru mühim hatveler atılmakla beraber adliye makinesinin muhtac-ı ıslah nevakisi mevcut bulunmuştur. Hüsn-ü niyet ve nazariyât-ı hukukiye ve cezaiye Avrupa kavaninine tamami-i vukuf temin muvaffakiyetine hadim olamıyor. Bunların yanında memleketin teşkilât-ı içtimaiyesine vakıf olmak daa lazımdır. Tanzim olacak kavaninde kabil-i tatbik ve mucib-i muhassenât olsun. Tanzim-i kavâninde nazar-ı ehemmiyete alınacak en esaslı nokta Ahvâl ve şerat-i içtimaiyemiz daima göz önüne alınarak ve halkın idrak ve irfanı mikyas ittihaz edilerek lazımü't-tatbik olmasına itina etmektir. Umumi olan ekserini aşiret usulüyle idare bulunan ve bir reise tabi bulunan vilayât-ı şarkiyede köylüyü aşiret rüesası, köy ağaları, arazi sahipleri temsil etmekte olduklarından müstesna ve müfrit derecede reislerine tabi ve merbut olan efradın mahkemelere karşı vaziyetleri merbut oldukları ağa ve beylerin telkinatıyla mütenasip bir haldedir. Kayıpları olan rüesa ve ağalar karşılarında nüfuz dairesinde bulunan münferit ve zînüfus eşhasın bütün gayeleri ise halkın cehalet ve safvetlerinde bilistifade onları menaf-i zatiyelerinde istihdam etmektedir. Vilayât-ı şarkiyenin ekseriyet kahiresini teşkil eden halk hükümetle bilvasıta temas eder bu kabil efrattan ibaret olduğundan mahmilerinin derecâta tabi olmayan seri ve kat'î kararıyla kesb-i nisbet etmiş ve (emr-i mutlaka) alışmış olduklarından mesela tahkikata, muhakemeye, temyize tabi olan bir cinayet fiilinin merasim …….. hadiseyi reis-i aşiretin bir saat zarfında halletmesine karşı hükümetin senelerce o işle meşgul olmasını gören köylü, ağalarının kararlarını daha adilane bulmakta ve adliyeden teba'ud etmektedir. Hele katl, ihrak ve sirkat gibi ceraim-i mühimmede aşiret resisi alelekser mağdur tarafı mütecavizden para ve eşya hayvanât vermek

suretiyle tatbik etmektedir ki bu suret-i muamele halka daha hoş gelmekte yakın yakın af ile mazhar-ı müsaade olan maznunlarla adliyede uğraşmaktan bihakkin ictinap etmektedir. Bir aşiret efradı arasındaki da'aviye-i hukukiye ve cezaiye reislerinin kararıyla hall olunduğu gibi iki veya müteaddit kabile efradı arasında vuku bulunan ceraim-i mütenevvia dahi bazılarının tavassutuyla rüesa biliçtima vukuât-ı maziyeyi tarafeynin zarar ve hasarları miktar ile maktüllerin adedini nazar-ı dikkate alarak bir veya iki celsede hallederler ki husemanın itilafıyla neticelenen bu misilli vakainin miktar ve mahiyeti nazar-ı itibara alınırsa ittihaz karardaki sürat ile tarafeynin mukarrerâta karşı itaat etmeleri ibret ve hayretle tetkike ve nümune ittihazına seza Ahvâlindendir. Hükümetin haberdar olmadığı birçok ceraim ve da'avi-i hukukiye bu suretle hallolunur. Düşmanlarını hükümet kuvvetiyle izrar etmek isteyenlerle memurîn-i adliyenin haberdar olduğu bazı ceraim usulüne tevfiken evvela keşf ve tahkik olunur. Reislerinin emriyle hareket eden köylü bir cürümden maznun olanlara masum birçok eşhas esamisini ilave ederek daire-i istintakta eday-ı şehadet ederler. Takdir-i delailden mahrum olan müstentik ihzar ve tevkif-i estâr eyler. Bunu haber alan taraf-ı diğer de mesela bir harman ve hane yakarak aynı suretle şikâyet ve ıspat-ı müddea eder. Müstenfik bunu da diğeri gibi intac eyler. İki taraf da firar ederler mahkeme mahal kararnameleri, gıyabi hükümler huku-ı medeniyeden iskat cezalarıyla meşgul olurken tarafeyn haricen sulh olurlar. Fakat kaza merkezine gelemezler hal-i firarda bulunurlar. Bu halde kuvva-i askeriye, asayiş-i mahalliye memleketin huzur ve sükûnu, iktisâdiyat mütessir olur yani bir hafta kadar bu hal devam eder. İstatistiklerle sabittir ki vilâyat-ı şarkiyede mahkumîn-i gıyabiye yekûnu müthiş bir itiyat-ı sakimin netice-i müessifesidir.

Tevzi- i adalet vazifesiyle mükellef olan heyet-i adliyenin bu gibi elim Ahvâle seyirci kalmaları ve bunun böylece devamı, hükümet-i cumhuriyetin şiarına muhalif olduğundan bu müzmin marazın tedavisi için her halde esaslı tedabirin ittihazı ve kavanin-i mevcudenin ihtiyaç derecesine göre tadili emr-i zaruridir. Hele iftira davası ikamesinin yalnız müftir-i aleyhlere ait olması ve hukuk-i umumiye memurlarının resen müfteriler hakkında tatbikat yapamaması tecviz olamayacak Ahvâldendir. 327 tarihinde tanzim ve neşrolunan kanun-i cezanın 213'ncü maddesi iftira davasını yalnız müfteri aleyhine bahş eylemiştir. Mahkeme-i temyizin içtihadına göre (müfteri-i aleyh madde-i müfteri-i lehden inde'l-muhakeme teberri etmedikçe iftira davasına salahiyeti olamaz, temyiz) 28 Mart sene 1327] Men-i muhakeme mukarrerâtı delâil-i cedide zuhuruna kadar muteber olup mukarrerât-ı katiye olmadığından iftira davası ikamesi ve ceza tertibi için kâfi değildir. Müfteriye ceza tertibi için (1) Madde-i müfteri-i lehten müfteri-i aleyhin beraini (2) Cürmün ligaredin tertip veya delail-i beyanatının tasni edilebilmesi iki şartın vücudu derkâr ve takibata ibtidar edilebilmek için de zarardide

olan şahsın iftira davası hakkında istid'ay-ı şahsî vermesi iktiza ediliyor. Halbu ki beyne'l-aşayir vuku bulan bu kabil masna ve mürettep ceramin tahkik ve faillerinin akibi emrinde kuvva-i adliye ve icraiye hal faaliyete geliyor. Aylarca, senelerce takibat yapılıyor. Asayiş-i iktisat müteessir oluyor. Davanın mürura uğradığını bilen halk ile tarafeynin [kuvva-i hükümetin bu faaliyet-i beysudesinden (hükümetin aldanmasından) dolayı olan itaat ve ihtiramlarına halel tari oluyor. Yüzde doksan dokuz tarafeynin haricen itilaflarıyla hitam bulan muhaddes ceraim mertebeleri aleyhinde müddei-i umumilerin resen iftira cürmünü takibe ve dava ikamesine adam salahiyetleri böyle makûs neticeler vermektedir. Binaenaleyh müfteri-i aleyh kadar mutazarrır ve müteessir olan şahsiyet maneviye-i hükümet namına müddea-i umumiyelerin iftira davası ikamesi salahiyetleri kabul ve mevzu 12'inci maddesi bu lüzum üzerine tadil edilirse vilayât-ı şarkiye ahalisinin emzice ve ananâtı itibariyle da'avi-i muhaddisenin arkası alınmış olur.

Halkı adliyeden uzaklaştıran avâmil-i mühimmeden birisi de müstentiklerin salahiyet-i mahdudeleridir. Takdir ve ta'lil-i delailden mahrum olan müstentikler herhangi bir mevad-ı cinaiye için zayıf bile olsa küçük bir delil ile birkaç şahsı tevkif etmekte ve netice-i muhakemeye kadar cerâim-i cinaiyede mükeffelen tahliye-i sebil usulü kabul edilmemiş olduğundan aylarca hapishanelerde beklemek lazım gelmektedir. Bizim tevkifhanelerin hali malum olduğundan mahkemeye sevkten başka salahiyete malik olmayan müstentikin vesika-i gayr-ı mukinesiyle tevkifhânelerde beklemekle firarı tercih eden bir takım bîçarelerin firar yüzünden hanumanları sönmekte, arazisini komşuları, emvalı menkulelerini jandarmalar rast gelen zapt etmekte ve servet-i umumiyenin bir kısmı da bu yüzden heder olmaktadır. Kavânin tanziminden, hükümet teşkilinden bu Ahvâl-ı müessifeye çare bulunamaması insafsız ve haris bir vatandaşın iftirasına maruz kalan bir masum husule ve idrakiyle kabil-i telif olmayan adliye makinesinden tehaşi ederek tehdit hürriyetine razı olmuyor bu yüzden firarı tercih eden o bîçarenin ailesi malı mutazerrer ve mahv oluyor yani zur ile mahrum oluyor. Müstentiklere takdir-i delail salahiyetini verelim diyecek kadar cesaretimiz yoksa da mevad-ı cinaiyede gayr-ı mevkûf tahkikât icrasına cevaz vermek suretiyle tahkikât hâkimlerinin salahiyetleri tevsi' edilir ve müstentik ve cinayet mahkemelerine cerâim-i mezkure maznunlarını mükeffelen tahliye salahiyeti bahş edilirse bugünkü firariler yüzde seksen nisbetinde teslim-i nefs eyler. Asayiş-i hükümet temin ve maznunların aileleri müstefit olur. Derece-i kefalet takdire terk edilmeli ve müstentik tarafından tahliye talebi reddolunursa itirazen o müstentik mensup olduğu mahkeme-i cinayet suret-i katiyede tetkik edebîlmelidir. Esnay-ı tahkikatta reddolunan bir tahliye keyfiyeti mahkeme-i cinayet itirazen tasdik bile etmiş olsa o cürmün esnay-ı muhakemesinde tahaddüs edecek vaziyete göre mükeffelen veya bilkefalet tahliye

salahiyeti mahkemede caiz olmalıdır. Usul-ü muhakemât-ı cezaiyenin 101'inci madde bu suretle tadil olunur. Asrî ve ahrarane olan müsaade-i vakıa halkça şükran ve memnuniyetle karşılanır ve bigayri hakkin bazı masumların mağdur olmalarına nihayet verilmiş olur. Gerçi şu suretle müsaadeden zenginlerin müstefit olacakları ve fukaranın istifade edemeyecekleri hatıra gelirse de aşiretler arasında tahaddüs eden da'âvi ale'l-ekser rüesâ veyahut adamları aleyhine ikame edilmekte olmasına ve mahkemeye bilkefalet tahliye salahiyeti bahşedileceğine göre mezkûr kayd-ı ihtirarinin gayr-ı varit olduğu tahakkuk eder. Gerçi usul-ü muhakemât-ı cezaiye kanun-i mukinin 108, 109, 110'uncu maddelerinde mevad-ı cinaiyede kefaletle tahliye usulünün adem cevazına dair bir kayıt ve işaret mevcut değilse de kanun hükmünde olan kırk küsür senelik teamül ve itiyadât-ı şekliyede bir nevi düstur olduğundan mezkur 109'uncu madde bieyyi halin muhtac-ı tadildir. Hatırlarda olduğu vecihle mulga vekil-i fahri usulüne benzeyen bir vekâlet-i cebriye vardır ki bila faide cinayet mahkemelerine devam etmektedir. Usulün 249'uncu maddesi hükmünce müttehim vekiller intihap etmese mahkeme müdafaâtına mu'arefet etmek üzere müttehime bir vekil tayin edecek ve etmese muamelât-ı keenlem yekün hükmünde addolunacaktır. Muhamât kanununun neşrinden sonra adetleri azalan dava vekillerini fahri vekâletle icbar ve angarya olan vekâlet-i vakıada vekili [müvekkilimin masumiyet-i zahir olduğundan beraatini] talep ettirmekteki fayda doğrusu anlaşılamıyor. Mudde'i-i umumi ve mahkeme hüküm kanunun tamamı muhafaza ve tatbikinden tegafül edecekler de bu vekil-i muhteremi müdafaa eyleyecek. Yalnız bu kadara münhasır kalsa mevzu bahsedilmekle layık olmazdı. Fakat ihtiyacın devnine inen vekillerin böyle fahri işlerle uğraşmaya vakitleri müsait olmadığından vekile intizar-ı muhakeme teahhur etmektedir ki bila sebep ve bila faide vukubulan ta'vikat muceb-i teessür oluyor. Binaenaleyh maznun vekil tutmasa kendisini mudafaa-i hukuk etmek üzere mahkemeye ibtidai ve devam usulü kabul ve mezkûr 249'uncu maddenin de bu tarzda tadili münasip olur.

Diyarbekir Cinayet Müddei-i Umumisi

Tahsin

Bir Gence Açık Mektuplar -3

Dün sizinle olan hususi bir musahabemizde dikkat ettim bazı şair ve hikayeciler hakkındaki söylediğiniz sözler arasında sevgilisini terennüm eden kız gibi, kelimeler birer ateş gibi ağzınızdan sıcaklıkla çıkıyordu. O kadar onları müdafaa ettiniz ki beni hayretten hayrete düşürdünüz. Benim onlar için söylediğim sözleri dinlerken çehrenize dikkat ettim.

Sakidelerinde çok haklı olan insanların nişvesi vardı. Anladım ki beray-ı hatır o an benimle birleşmiş görünüyorsunuz.

Esefle gördüm kendinizi sürükleyici, köpüklü bir seraba kaptırmışsınız. Sizi bundan, bu çıkmaz yoldan nasıl çevirmeli? Bu endişe etrafında düşündüm. Neticede aramızdaki dostluğa çok ümitvar olduğum istidadınıza acıdım.

Böyle zekânız bir noktada saplanıp kaldıktan sonra artık gece gündüz istikbaliniz için kurduğum emeller neye yarar.

Kendinizi yavaş yavaş birkaç muharririn cazibesine terk ettikten sonra düşünüşlerinizin, yazılarınızın ne kıymeti kalır? Mademki heyecan-ı bedianızı yalnız o birkaç muharrirle tatmin etmek istiyorsunuz, hayatı, tabiatı, maverası münhasıran onların eserleriyle sezmek uğrunda çabalıyorsunuz. O halde sizce görülecek şeylerin, okunacak kitapların sahifesi kapanmış demektir.

Ne kadar yazık! Hafızanızda yer eden birkaç mısranın, birkaç hikâyenin hatları bugün hiçbir şey ifade etmiyor. Yazılarınız, sözleriniz onların taklidi, birer parçası gibi bir şey. Vakıa itiraf edeyim ki onlar edebiyat namına ekmel şeylerdir; fakat yalnız onlara saplanıp kalmakla bir odada uçuşan bir kuş gibi oluyorsunuz. Korkuyorum ki pervazınıza çabuk kesl-i tari olsun.

İşte bu musahabemizde de sizinle biraz tenkit hususunda görüşmek lüzumunu hissediyorum. İstidadınızı hangi bir noktada inkişaf ettirmeli? Evvela şunu söyleyeyim ki buna ne sizin ne de benim elimizde olmayan bir şeydir. Mesela çalışa çalışa iyi bir doktor, zekânız, "sürat-i intikale" müsaadeyse bir avukat her meselenin üzerinde uzun uzun tevakkuf etmeye dimağınız mütehammilse bir mantıkçı, bir felsefeci olmak mümkündür.

Fakat sanatkâr olmak için bunlar kâfi değildir. Keskin bir hassasiyet, geniş bir tahayyül hassasına, yorulmak bilmez bir tetebbü silsilesi de ilave edilse o da ekseriyetle sanatın bir nevine münhasır olmak üzere ya bir hikâyeci veya tiyatro eserlerinde yahut makale tarzında derece derece yarın için bir şey bırakmamak mümkündür. Artık bir uslûpların her sahada terk edeceği eserler velev ki kendi hayatının boyu kadar olsun yaşayacağı kanaati artık yıkılmıştır.

Bir romancı olsa olsa ancak küçük hikâye tarzının mübdiî olabilir. Her vadide bu hal münferiden yaşar.

Aziz genç! Ben istiyorum ki şimdi bu muhtelif sahalarda cins cins, çeşit çeşit mevzuları ayırt etmeksizin çalışasınız. Ta ki kabiliyetiniz ilerde kendini göstersin. Yalnız şimdilik okuduğunuz yazılarda güzellik, çirkinlik mefhumlarını tahlil etmeksizin geçmeyiniz. Bunda da muvaffakiyetli bir netice çıkarmak için bilirsiniz ki tenin nazariyelerini çürütecek bir deha şulesi bu asrın karanlıkları üzerinde parlamadı. Onun için okuduğunuz muharrirlerin

zamanını, muhitini, okuduğu müelliflerin kendi üzerindeki tesirin derecesini de ölçmeyi biliniz. Böyle hareket edecek olursanız göreceksiniz ki bugün ilahî bir tahayyülün müskir, muğşi sevgisiyle dudaklarınızın arasında hayranî bir iz bırakan mısraların bir kısmı ne kadar boş ve bir sevgiye layık olmayan şeylerdir. Bilirsiniz ki herhangi bir sevgi menbaına kendini terk etmek esir olmaktır. Böyle henüz tahsil çağınızın ilk devirlerinde bir müellife esir olmanız hiç de muvafık değildir. Vakıa aşk sanatın anasıdır. Fakat ondan istifade edecek kadar irfanla mücehhez olmak şartıyla, yoksa aşk bir nevi esarettir. Bu haliniz çok feyizli olan kabiliyetiniz namına yazık olur. Bilirsiniz ki hayatın her sahasında bir başbuğ, onun etrafında toplanmış birçok çömezler vardır. Sanat sahasında da bu hâl aynen vakidir. Başbuğun şöhretini vird halinde çekerler. Binaenaleyh gazetelerde, mecmualarda gördüğün tenkitlerin hepsi kat'î olarak sahih telakki etmeyiniz. Meğerki tenkit edilen eser hakkında az çok siz de o fikirde olasınız.

Yahut o münekkit kalemin bîtaraflığına sizde itimat hâsıl olmuş bulunsun ve kendinizi şimdi olduğu gibi başkalarının tahassüs denizinde kendinizi boğmuş olursunuz. Bu hal istikbaliniz namına ne kadar yazık olur.

Ali Nüzhet

Hikâye:

Bir Sanatkârın Zevali

Rıfkı ta çocukluğundan beri mektep arkadaşımdı. Çok zeki ve çalışkan bir gençti. Onu muallimler, arkadaşlar hepsi severdi. Yalnız onun sevgisinden hepimiz şüpheliydik. O da acaba bizi seviyor muydu? Bunu tayin edecek elde hiçbir emare yoktu. Bazen paydoslarda onun etrafını alır: " Doğru söyle Rıfkı, hangimizi seviyorsun?" O zaman onun çok yeşil gözleri sanki kalbimize bakardı. Birkaç güzel cümle söyler, o arada bir türlü hakikati söylemezdi. Bu garip ruhlu arkadaş bende gittikçe büyüyen bir merak uyandırıyordu. Sınıfımız ilerledikten sonra onu büsbütün bizden ayıran bir kitap iştiyakı sardı. O mütemadiyen okuyordu. Teneffüs zamanlarında artık Rıfkı görünmez olurdu. Bir duvar dibine çekilir, ya manzum bir parçayı ezberler yahut yeni çıkan bir romanı mütalaaya koyulurdu. O zaman yanına kimse gidemezdi. Aksi takdirde asabileşir, hırçınlaşırdı. Tahammül edilemez bir hale gelirdi. Bunun için herkes ondan tehaşi ederdi. Kimse yanına sokulmazdı. Okuduğu kitaplardan, beğendiği vakıa kahramanlarından birini günlerce, haftalarca takip ederdi, o zaman Rıfkı bübütün hayalileşirdi. Sözlerinde, vaziyetinde bir başkalık hasıl olurdu. Onun bu hali senelerce devam etti. Böylelikle ta son sınıfa kadar gelmiştik. Birgün edebiyat

muallimimiz vazifelerimizi tetkik ettikten sonra Rıfkı Efendi oğlum! Yazıların gittikçe güzelleşiyor. Böyle çalışırsanız istikbalde memlekete çok nafi' bir muharrir, bir edib hulâsa sanatkâr olursunuz. Bu söz yavaş yavaş bütün talebe arasında yayıldı. Artık hepimiz ona sanatkâr diye hitap ediyorduk. İbtidaî böyle söyleyişimize darılırdı; fakat bir müddet sonra o da alıştı. Hatta yalnız Rıfkı dediğimiz zaman ses vermez adeta gücenirdi. Fakat bilmem neden ekseriya bize bir alay mevzusu olan Rıfkı son zamanlarda çok ciddileşmişti. Biz de hiçbirimize benzemeyen arkadaşımıza karşı âdeta hürmet ediyorduk.

Ta mektebi bitirinceye kadar aramızda esaslı bir samimiyet teessüs etti. O ara sıra bana açılırdı. Uzun uzun hikâyeler anlatır. Bu hayalî sohbetler arasında kendi istikbaline ait emellerinden de bahsederdik. Mektebi ikmal ettikten sonra bütün hayatını edebîyette vakfedecek, bu hususta malumatı arttıktan sonra bir gazete çıkaracak, memleketin menfi, muhteris kuvvetleriyle mücadele edecekti. Bunları söylerken yavaş yavaş kızarır, sesi yükselir, yumruklar sıkılır, asabi bir ketumiyet içerisinde isyanını boğardı. Bu halinden hemen anlardım ki yine bir romanın hayali efsununa tutulmuş yahut ruhunu kemiren bir vakıanın şahidi olmuştu. Bunları söylerken o kadar siyal-i cazibeyle beni kendine bağlardı ki o anda bütün benliğim onunla dolardı. Rıfkı'nın diyebilirim ki günden güne terakkisi mahsus oluyordu.

Artık birkaç gün sonra büsbütün ayrılacaktık. O zaman bazen büyük teneffüste bizi sınıfa davet eder orada konferans verirdi. O isterdi ki hepimiz onun gibi olalım. Fenalığa, kötülüğe karşı isyan edelim. Bazı günlerde çok methur olurdu. Böyle zamanlarda ekseriyemizi rencide ederdi. Mamafih ondan hiçbirimiz uzun müddet dargın kalmazdık. Böylelikle o sene mektebi ikmal ettikten sonra herbirimiz bir yere birer memuriyetle dağıldık. Ben de burada yerleşmiştim. Artık Rıfkı'yı ara sıra postahanede mektup verirken ya İstanbul'dan gelen kitaplarını alırken görürdüm. O aralık birkaç dakikacık görüşürdük. O yine yeni çıkan kitaplardan bahseder, bazı şiirleri okur, şen şatır neşesiyle gülerdi. Memuriyetinden, hayatından memnundu. Rıfkı'nın bu halinden ayrıca ben de seviniyordum. Bu ruhunu fazla ihtirasla karışık mağrur diye tanılan Rıfkı'nın böyle günden güne açılan zekâsına meftun olmuştum. Bir aralık memuriyetle harice gittim. O zaman birçok şeyler gibi Rıfkı'yı da unutmuştum. Fakat aradan birkaç sene geçtikten sonra tekrar Diyarbekir'e geldim. Tanıdıklarıma, bildiklerime tekrar kavuştuğumdan, gurbet acısıyla tatmin edilemeyen benliğimin beyhuş, serseri hislerini unutmaya çalıştım.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra Rıfkı hatırıma geldi. Onu diğer bir arkadaştan sordum. Rıfkı çok ketumdur. Dertlerini hiçbir kimseye söylemez, o şimdi bambaşka bir hale girmiş, artık dışarıya çıkmıyor. Vazifesine bile muntazaman devam etmiyormuş. Hatta

işittiğim doğru ise artık eskisi gibi çalışmıyormuş bile. Hepsine inanıyordum; fakat bütün hayatını kitap sahifelerinde gören, bu kitap delisinin bundan ayrılacağını hiç de tahmin etmiyordum. Endişesiz, tereddütsüz söylenen bu sözler pek çok hatıralarla merbut kaldığım bir arkadaşa karşı içimden bir teessür kıvılcımının sıcaklığını duydum.

Zavallı sanatkâr arkadaşım… Bir iki gün bu şüphe bir ateş gibi için için ruhumu sardı. Artık fazla tahammülüm kalmamıştı. Ne olursa olsun onu gidip göreceğim. Bu karardan sonra şimdiye kadar göremediğim evine bir arkadaşın delâletiyle gittim. Gün öğleüstü olmuştu. Kapı önünde iyice bekledikten sonra bizi içeriye aldı.

— Affedersiniz! Elbisemi henüz giydim. Biliyorum, fazlaca beklettim. Kusurumu affediniz. Beni sevdiğini iyice bildiğim halde, uzun beklemek ağır gelmişti. Biraz öteye beriye dair görüştükten sonra dikkat ettim o eski şakrak neşesi solmuş, sözlerindeki şiiriyet tamamiyle didiklenmiş, daima ye‘sle, elemle hıçkıran Rıfkı’ya karşı teessürüm tahammülsüz bir dereceye gelmişti; fakat bir türlü bir şey soramıyordum. Nihayet bir saat oturduktan sonra kalktık bizi kapıya kadar teşyi’ etti. Tam ayrılırken durdu. Arkadaşıma hitaben müsaade ederseniz Nail’i alıkoymak istiyorum dedi.

Ben bu sözde feci bir sırrın ifşası karşısında duyulan korkuya benzer bir duygunun şiddetiyle sendeledim. Yavaş yavaş odasına çıktık. Bir tarafta oturdum. O, ellerini ovalaya ovalaya biraz gezindi, gezindi. Bana dönerek:

— Biliyorum, bütün arkadaşlar gibi siz de merak ettiniz değil mi? Bana öyle geliyor ki yalnız bu uzun geçen hayatta ancak sizce anlaşıldım. Ta çocukluğumdan beri hiçbir esasa istisnat etmeyen bazı bedhah hükümler birer yafta gibi adım adım beni takip ediyor. Ben mağrur, muhteris, mariz daha nelerle malulmuşum. Heyhat bunlar benden ne kadar uzak şeylerdir. Derler ki duyduğunu duyurabilen sanatkârdır. Hâlbuki bunları, söylerken çehresi kızarıyordu. On sene evvel taltifen bu ismi bana hocamız vermişti. Ondan sonraki bu kadar çalışma, yorğunluğuma rağmen kendi samimiyetlerimi en yakın arkadaşlarıma bile izhar etmekten aciz kaldım. Belki beni yalnız siz anladınız değil mi?

— Neyse her şeyde bana dargın kalan talihim ancak bu hususta biraz gülmüştür. Şimdi biliyorum. İçinizde benim hakkımda bazı sualler geçiyor; fakat merak etmeyiniz hepsini söyleyeceğim. Bundan üç sene oldu. Tulu’u temaşa için dışarıya çıkmıştım. Avdette bir arabanın içerisinde birkaç hanımla o, işte senelerden beri muhayyelemi yoran mevcutta onlar arasındaydı. Peçesi kalkık, güneş gibi lekesiz, parlaktı. Ah! Keşke görmez olaydım, kitaptan, hayattan, tabiattan ne derseniz deyiniz. Yıldızlardan, fecirden, mehtabın türlü halesinden örülmüş bir şiirdi. Bilirsiniz ya bazen bir görüş bir hayatı imlaya kâfidir. O anda benim de boş benliğim doldu. Ruhuma dolan bu yükü üç sene mütemadiyen taşıdım. Fakat itiraf edeyim ki

o seneler benim için saadetle, refahla süslenen uzun bir hayat kadar kıymetliydi. Bugüne kadar bütün ayaklarımın önüne gelen bin surette olan teklifleri reddettim. Her şey bu zevkim için beklediğim ideal için feda etmiştim.

Hulasa uzatmıyayım onu daha yakından tanıdım. O da benim gibi okumayı seviyordu. Artık bana öyle geliyordu ki ruhumuzda hiçbir ayrılığa imkân olamazdı; ancak bu hislerden cesaret alarak dest-i izdivacını talep ettim. Gülmeyiniz. Bu gayet tabiiydi. Bu uzun yorgunluktan sonra dinlenmek ihtiyacı elbette ki benim için çok lazımdı. Bir arkadaşın himmetine müracaat ettim. Günlerce, haftalarca titreye utana bir cevap bekledim. Biraz içini çekerek durdu. Bu sırada merakım büsbütün artmıştı. Tahmin edemessiniz. Yavaşça sendeleyerek sandalyesine oturdu. Evet, tahmin edemessiniz. O gönderdiğim adamdan sormuş ve hariçten de ayrıca tahkikât yapmış. Neticede ne söylese beğenirsiniz: “Mesleği bizi bahtiyar edemez. Hem de okumaya fazla meraklı olduğu için benimle meşgul da olamaz.” demiş.

Artık ötesini düşünmeli. Tabii neticesini keşfettiniz değil mi? Reddedildik hem ne şerâitle bütün saydığı manialar benim yegâne sevdiğim şeylerdi. Bir ah çekerek: “İşte o günden sonra hayattan, kitaptan el çektim. Şimdi ucu bucağı bulunmayan düşüncelerle muzdaribim.”dedi. Dikkat ettim. Bütün vücudu titriyordu. Fazla üzmek istemedim. Müsaadesini isteyerek ayrıldım. Yolda acı acı düşündüm. Kendi kendime artık o sanatkâr Rıfkı ölmüş, geriye boş, bedbîn bir zavallı kalmış dedim.

SAYI-5

Hafta Musahabesi:

Millî Hâkimiyetimiz

Türkiye gençliği 11 Teşrin-i Evvel'de birisi millî diğeri de dinî olmak üzere iki bayramı birden kutluyor. Bundan iki sene evvel altı asırdan beri devam eden kanlı, ferdî bir saltana nihayet verilmişti. O zaman biz Anadolu'da büyük devletlerin topu, tüfeği, cehennemî ölüm vasıtalarıyla techiz edilmiş bir Yunan ordusuyla çarpışırken Kızıl Sultan semalara serçeken sarayında sağ yanında Damat Ferit'i oturtmuş, Londra'da Levid Corc, Atina'da Kostantin gibi şeytanî bir humarın nişvesiyle bu kanlı haileyi seyrediyordu.

Ah! Keşke yanlız bununla kalsaydı; fakat hayır o buna da mani olmadı. Hırsını Neron gibi şehirler yakmak, kanlı oyunlar seyretmekle tatmin edemiyordu. O bir taraftan fetvalarıyla halkı idlal ediyor, diğer cihetten de İzmit'te henüz belini doğurtan orduyu tahribe, tedhire koyulmuştu. Bu feci akıbet altı yüz senelik bir saltanatın Türkiye halkına yaptığı fenalığın şaheseriydi. Mamafih buna da tahammül etmiştir. Fakat o yalnız bununla da iktifa etmedi. Gizliden gizliye içimizde bir propaganda şebekesi ihdas etti. Bu arada mütefekkirlerimizi de nefî ettirdi. O Sevr gibi kanlı bir mukaveleyi tatbik ettirmekle nefs-i hümayınlarına huzur istiyordu! Kızıl Sultan ebedi bir esaretin zincir şakırdılarıyla eğlenmekle beraber büsbütün Türk milletini kendi hain müfteris emellerine rametmek istiyordu. Buna muvaffak olmak için millî izzet-i nefsimizi unutarak zelil, müstakil vaziyetlerle düşman kumandanların önünde eğiliyordu.

Fakat o zaman anladık ki bu insan Türk olamazdı. Türk'ün nezih kanı bu cinayet iskeletinin damarlarında serbest dolaşamazdı. Muhakkak onu boğardı.

Hâlbuki bu tereddütü etmiş bir mevcudiyetti. Bu mütefessih varlığa karşı genç Türkiye artık mukadderatını bağlayamazdı. Zaten zaman hafifçe kulaktan kulağa aksetmişti. Millet kendi varlığına hâkim olacak denilmişti.

Bunu o zaman bab-ı 'âlinin mağrur bakışlı efendileri istihfaf ettiler, cinnet cinnet diye gülümsemişlerdi. Evet, aklın dar hududu için Yunan ordusunu denize dökmek, saltanatı lağvetmek bir cinnetti; fakat hangi inkılâp ilk adımında böyle bir telakki ile karşılanmamıştı. O cinnetin kökü Türk'ün asaresinden kanını alıyordu. Dallarını yaşamaya azmetmiş genç bir milletin kollarından almıştı. O mukaddes cinnet, taşa taşa bir seyl halinde düşmanı altı yüz senelik bir kızıl varlığı sürüp götürdü. Bununla beraber dünyanın mensakını kendi imanıyla yenen bir millet artık millî hâkimiyetini bir adamın eline veremezdi.

İşte iki sene evvel Türkiye gençliği hürriyetini pek çok kan ve can pahasına istirdâd etti. Bu mesut gün ayrıca da mukaddes bir bayramla tetevvüc etti.

Millet o günden sonra bilfiil kendi hâkimiyetine vaz-'ı yed etmiş bulunuyor. O feci kara günler Türklüğün metin iradesiyle toz duman halinde ufukların ötesine sürülmüştür. Artık hür ve mesut olarak yaşamımıza mani olacak hiçbir kuvvet kalmamıştır.

Yeni Hilâl

Bir Gence Açık Mektuplar - 4

Geçen mektuplarımda pek siyal meseleler üzerinde görüşmüştük. Bilmem neden birdenbire ruhunuza bir usanç geldi. Çabuk sıkıldınız anladım ki bir bahis üzerinde uzun uzun fikirler nasıl söyleyeyim? Darılmazsınız değil mi? Pek havaî mizacınızı tiksindirdi anladım ki küçücük başınızı saran pürhûlya şiir iksirini istiyorsunuz ki medhetmekle, okşamakla mini mini ruhunuzu tatmin edeyim. Evet, yorgun hastalıktır. Biliyorum diyeceksiniz ki hangi adamdır ki gurur kasidesinden zevk almasın? Maalesef bu sözünüz çok doğrudur. Pek çok adamlar biliyorum ki uzun bir hayat içinde bunu bekliyorlar. Ekser şair, âlim, filozof hep bu alkışla yorgun mefkûrelerini dinlendirmek istiyorlar.

— Derler ki Piyer Loti, kendi eserleri aleyhinde çıkan yazılara kızarmış hatta bunu bir husumet şeklinde telakki ederek yakın dostlarına hitaben: " Ben bu adama ne yaptım ki benim aleyhime bu ateşli sözleri yazıyor." Bizde de böyle garip ruhlu kimseler vardır. Bu hal derece derece şümulludur. Vakıa itiraf edeyim ki bazen tenkitler kin, haset, hırs gibi ruhun karanlıkları bazı beyaz kudsî zafer ve muvaffakiyet perisinin hassas nağmesini boğmak, kemirmek ister; fakat bunlar birer 'ukubât gibidirler. Varlıkları şeref yolunda zillet toplamaktır. Bunlara karşı kulaklarınızı kapayınız; fakat biliyorsunuz ki size alakam nasıl izah edeyim? Size biraz da kendi emeğim masruftur. Onun için istiyorum ki hakkın çok acı olan yüzüne gözlerinizi kırpmaksızın akabilesiniz. Bir gün çok velûd bir kalemin ucundan dökülen bir cümle okumuştum. O sevgili üstat demişti ki: "Her tekemmül bir kusur ve hata pahasınadır". Vakıa bu sözün sahibinde ne Spensir'in ne de Berguson'un nass şeklinde ağızdan ağza dolaşacak kadar kudretli bir âlimin iştiharı yoktu; fakat aziz genç bizde velvelesiz yaşayan birçok adamlar vardır ki biz onların mevcudiyetlerinden bîhaberiz. Onların en güzel eserleri iki satırlık bir gazete ilanıyla icra edilir. Bir gazete gibi günün varlığını taşırlar. Biz en ziyade gürültülü varlıklara meftunuz. Yaygara, alkış o söylediğim nadir ruhlar için ne tahammülsüz şeylerdir. Onların meşguliyetleri genç, ihtiyar hiçbir mahfelde bir aks-i seda bırakmaksızın kaybolur. İşte bu sözün sahibi de onlardan birisiydi. Mamafih bir camın

üzerinde yaşayan mürtesim bir üfürük gibi tufeylî varlıkların, fikirlerin birçoğu damağımdan silindi; fakat o söz elân yaşıyor.

Evet, her tekemmül bir kusur ve hata pahasınadır. Siz de yürüdüğünüz yolda bir cümle rehberiniz olsun. Biliniz ki hatayı kabul etmek ruhun asaletidir. Bunları niçin söylüyorum? Dün güle güle yanıma geldiniz. Şakacı bir eda ile siz bana edebiyattan, sanattan bahsediyorsunuz. Hâlbuki bizde daha imlânın bile müstakir bir tarzı yok. Birçok kelimeyi günde bir şekilde görüyorum. Bunları söylerken bana öyle geldi ki bu yolda tühmet hassasından bir kısmını da bana atfettirmek istiyorsunuz. Bu müphem sualler dudaklarınızın arasında dolaşırken dikkat ettim içinizde acı, asabi bir kahkahanın çığlıkları vardı. Benim sözümde, bakışımda sizi tatyib edememekten mütevellit bir ukdeyi çözmek istiyordunuz. Öyle hissettim ki sizin istediğiniz şey, görüştüğünüz zemini şahsınızın etrafında toplayayım ve münhasıran sizden bahsedeyim. Hâlbuki o zaman bu bir mevzu olmaktan ne kadar uzaklaşırdı. "Gelecek mektubumda mevzu hakkında görüşeceğim." Neyse imlâ, imlâ tarzı aziz genç ben bu kelimenin acip istihalelerini temaşa ede ede o kadar ruhuma gına geldi ki artık sözünden bile bir ağır, tırmalayıcı havanın tazyikini duyuyorum. Senelerce gâh gazetelerde, gâh mecmualarda, bazen risâle ve kitap halinde bu nakaratın muttarid mûsikisini dinledim. Bunlar hep hoş şeylerdi kimisi bir temenni, bazısı bir iddia idi. Fakat neye yalan söyleyeyim. Bunların hiçbirisiyle kendimi kandıramadım. Ruhumla kalbim bunlar arasında canşin olamadı. Sevk-i tecessüsle bu çıkmaz yoldan uzun müddet yorulmaksızın yürüdüm. Fakat ne boş bir emek ne ziyan edilmiş bir sa'y idi. Bilseniz bunlarla uğraşan ne acip zekâlar vardı. Hiç unutmam galiba on beş sene evveldi. Bir zat uzun, seksen sahifelik bir kitabıyla bize hutût mürtesemeli elifba tarzını tavsiye ediyordu. Bundan "Hiyeroglif" in ibtidai eşkâline bazı garibeler, gülünç tasvirler de ilave etseniz. İşte o mübarek tasavvurlarını bulursunuz. Ondan sonra imla encümenleri, lisân, lügat encümenleri gibi birçok büyük isimli resmi makamlar ihdas edildi. Uzun in'ikatlar yapıldı. Pek çok çalışmalardan sonra bir risale tab'ettiler. Orada uzun bir mukaddime ile işe başladılar ve biraz bu mesaiyi başka milletlerin bu hususstaki tarihi sa'ileriyle tezyin ettiler. "Vaktiyle Fransa'da İşveç, İspanya, Portekiz, Almanya, Amerika gibi yerlerde de böyle encümenler teşekkül ettiğini; fakat tesbit edilen kaidelerin ekserilerde yaşamadığından bahsediyorlardı; fakat bu müsbet varlıkta böyle menfi bir kadiyenin ne işi vardı. Bilmîyorum. Risale çıktı. Yalnız işe ilk mübaşeret ettikleri günle risalenin tarih neşri arasını dolduran uzun seneler zarfında tekâmül kaidesine tevfikan imlâ tarzı büsbütün başka bir mecrada ilerlemişti. Tabiidir ki uğraşmalar matlup neticeyi veremedi. Birçok mecmualarda bu tehi akidenin münakaşasına yer verirdi; fakat onların hiçbirisi de yaşamadı. Ne şekiller ne de icat edilen o rengârenk sâinler, halkın mahşeri zevki önünde

tebellür edemedi. Bir edibimizin dediği gibi: "içtimai vakıalar ihdas edilemez, o ancak tahaddüs eder." İmla meselesi de tıpkı, içtimai vakıalar gibidir. Lisan tabii bu istihalelerini geçirinceye kadar bu sürüş devam edecektir. Görüyorsunuz ya her mecmuayı dolduran yazılar, muhtetif farzda imla şekilleriyle çıkıyor. Kısmen Şinasi ile başlayan edebî teceddüd lisan, imlâ tarzlarına da sirayet etti; fakat her teceddüdün uğradığı sağa sola sapma hareketlerinden imlâ da kendini kurtaramadı. Mesela; eski Türk yazılarıyla şimdiki şekil arasında ne derin farklar vardır. Hatta bir sene evvelki yazılarla bu günlükler arasında bile bariz ayrıcalıklar vardır. Mamafih herkesin istediği gibi lisanı çekiştirmeye hakkı yoktur.

Lisan bir milletin malikânesidir. Ona tasarruf hakkı ancak her lisanda olduğu gibi paytaht şivesi aslolunduğundan mahlût olmayan kelimeleri oranın tarz-ı telâffuzuna uydurmak, ecnebi kelimelerini de manalarıyla benimsenenleri şiveye tevfikan yazmak, mütebakilerini de her lisanın ait olduğu kaidelerine göre halletmek mecburiyeti vardır. Emin olunuz ki bazı kelimeler vardır ki bir yenilik olsun diye garip şekillere sokulmasına o kadar sinirleniyorum ki tarif edemem. Hâlbuki kelimelerin de birer ruhu, hassasiyeti, vaziyeti, şekli itibariyle verdiği bir zevk vardır. Bana öyle geliyor ki bazı değişiklik o uzviyeti gayr-ı hassas bir hale getiriyor. O, kolu, bacağı budanmış bir kötürüm bir vaziyete getiriliyor. Bu ne kadar yazıktır. Yazımız senelerin teceddüt, istifa hamleleriyle zarif bir şekle girmiş ki zannediliyor ki yabancı el dokundukça onun asaleti rencide oluyor. Hafi, girizân ahengi ihlâl ediliyor. Ruhu elim bir azap içerisinde sızlıyor. Fakat bunları söylerken zannetmeyiniz ki daima ağzınızda bir nakarat gibi dökülen teceddüt dediğiniz yoldan inhiraf ediyorum. Hayır, asla ben de yenilikle meftunum. Yaşamak için bu ihtiyar dünyanın rengini kaybeden, zevk ve huzuz kevserlerinin lezzetini ancak bunlar bu gibi şeylerden alıyorum: fakat ben de istiyorum ki günde bir zekâ hamlesiyle tefekkür dünyasına bir ışık daha çaksın; fakat o şûle benliğimizi, zevkimizi, fikrimizi aydınlatabilmek şartıyla. Yoksa o bulunan şeyler bize yabancı olduktan sonra neye yarar. O zaman olsa olsa o garibecilik olur ki millî varlığın önünde nefsü'l-emadan ölür. Düşünmelisiniz ki hayatın bir anına olsun namezd olamayan bir sa'yin istihdaf ettiği gaye ne kadar acip, boş ve manasız şeylerdir. Çok temenni ederim ki salahiyet sahipleri dururken mesainizi bu yola tevcih etmeyesiniz. Gençliğinize ve kıymetli vaktinize yazık olur.

Ali Nüzhet

Musahabe-i Adliye

Hükümet-i Cumhuriye'nin adliye vekâleti halka doğru en mühim hatveyi atmış ve Mayıs 340 teşkilatıyla tevhid-i kazayı tesis etmiştir. Şeriye ve Nizamiye olarak ikiye ayrılan

ve nazar-ı ammede gayr-ı şer'î olduğu zannedilen mahâkim-i nizahiyeye ahkâm-ı şahsiyenin tevfidi tarih-i adliyemizde altın kalemle kayd ve tahdir edilecek derecede mühimdir. Asrın en mühim en nazik mevad-ı iktisadiye ve ticariyesini rü'yet eden adliye mahkemeleri nikâh ve talak ve veraset gibi nisbeten talî olan umûr-ı şahsiyeyi daha vakıfane halledecekleri şüpheden beri idi.

8 Nisan 340 tarih ve 469 numaralı kanunun birinci maddesiyle lağvedilen şeriye mahkemelerine ait vezaif-i kanun-i mezkûrun üçüncü ve 21 Mart 340 tarihli kanunun dördüncü maddeleri mucebince mahâkim-i asliye ve sulhiyeye tevdi buyurulmuştur. Her mühim inkılâbı takip eden müteredddid ve münekkit nazarların tevhid-i kaza esasâtının ne kadar nafi' ve müfit olduğunu feyyaz neticelerini gördükçe teslim edecekleri şüpheden varestedir.

Bazı hâkimlerimizin sevk-i itiyatla ilamât-ı şahsiye zirini atîk usule tabiyetle [ma vaka'a bi't-taleb ketb olundu] tarzında ikmal ve tahrir ettikleri görülmektedir ki lisan-ı resmi olan Türkçemiz var iken bu tarz tahrir hissiyt-ı millîyeye menafi olduğunu kayd ile hâkimlerimizden teceddüd ve insaf talep etmekle iktifa eyleriz.

Tesri-i muhakemât kanunu layihası mahâkim-i istinafiyenin lağviyle de büyük bir isabet ve nüfuz-ı nazar göstermiştir. Katl ve gasp gibi ceraim-i mühimme-i terhibiye bir dereceye rüyet iken mesela darp ve itale-i lisan fiillerinin iki derecede rüyet edilmesini kabul-i adl ve mantıka menafi ve sürati muhill idi. Hükümet vücudu tevzi-i adalet ve essü'l-esas sürat olan adliye makinesini bîsud faaliyetten kurtaran ve ihkak-ı hak emrinde büyük sürat ve sühulet bahşeden inkılab-ı vaki şükran ve memnuniyetle karşılanacak Ahvâldendir.

Bir cenha mahkûmunu temyiz-i dava edebîlmek için nefsini hapishaneye teslime mecbur eden usul-i sakimin ilgası ve tahliye ve kefalet şeraitinin ref'i mazhar-ı adl olmak isteyenler nazarında pek büyük bir sühulettir. Mahkeme-i temyizin faaliyet-i müslimesi usul-ı istinafa taraftar olanlara yakında müskit bir cevap vermiş olacaktır. Yalnız mahkeme-i temziye tatbikat-ı kanunide hata vukuu gibi esas hükme ve esbab-ı sübutiyeye gayr-ı müesser hataların ıslahı salahiyeti verilseydi ve nakızlar yalnız esbab-ı sübutiyenin vücut ve 'adem-i vücuduna hasredilseydi temin-i sürata fayde bahşolurdu zannedilmektedir. Ma'ahaza ıslahât-ı adliye için uğraşmakta olan komisyonlar elbette bunlar için de sarf-ı zihn edeceklerinden ehemmiyeti aşikâr olan bu gibi mesail-i mühimmane hakkında ittnab-ı kelamdan sarf-ı nazar olundu.

Elhasıl, büyük bir cesaret ve vukûf ile tatbik edilmekte olan Mayıs 340 Teşkilat-ı Adliyesi senelerden beri intizâr olunan büyük ve azim bir inkılâbın mukaddimesidir ki hukuk-

ı aile ve ahkâm-ı şahsiye kanunları ile kanun-ı ceza ve kavanin-i saire tadil olunarak, peyderpey neşr ve ilan edildikçe fevâidi görülecektir.

Adliye vekâleti hükkam ve memurin-i adliyenin terfihiyle de meşguldur. [El'adlu esasü'l mülk] düsturunu bir an bile hatırdan çıkarmayarak istiklale, terfihe layık olduklarını ispat edecek derecede vakıfane faaliyette bulunmak hâkimlerimize borç olduğu kadar zevk-i aver bir vazifede tasavvur edilmez. Nahaktan aldığı bir hakkı zîhakka teslim eden hâkimin kazandığı hazz-ı manevi bütün paye ve huzuzâtın fevkindedir. … ve istikballerini düşünen bir merci ve terfiye ve iktidarlarıyla meşgul bir makam olduğuna iman eden hükkâmın asâr-ı fiiliyesini gördükçe şevk ve gayretleri ve mesleğe merbutiyetleri artacak ve bir ahd-ı karibte Türkiye hakimleri matlup olan mertebe-i kasvaya yükselecektir. Şimdiye kadar bin türlü ihtiyacât ve elim şerâit içinde ifay-ı vazife ettikleri halde iffet ve faziletlerini muhafaza etmiş olan ekseriyet-i azime istikbale matuf ümitlerinin mübşiri bulunuyorlar.

Tahsin

Anan Mecmua'sının Hafta Notlarından: Bir Meçhul'e Mektup

Mütercimi

Behzat Tevfik

Matin gazetesinin …. nüshasında neşrettiğiniz bir ilan dün tesadüfen nazarıma çarptı. Siz bu ilanla gazetenin karilerine hitap ediyorsunuz. Ye'sinizi, teessürâtınızı, gözyaşlarınızı, gençliğinizin yoksul ve vefasız zahmetlerini onların nazar-ı merhametine ferş ediyorsunuz ve diyorsunuz ki: "İçinizden bir esire ihtiyacı olan yok mudur? Talihsizliğin bedbahtlar üzerine bütün şiddetiyle yüklendiği bu devirde, intihar ve esaretten başka bir yolu yok mudur? Fakat ben ölümü değil, esareti tercih ediyorum."

Efendi, zannediyorum ki siz kurûn-ı vustada yaşayan eski cemiyetlerin esaret-i hayatından ve bu hayatın icâbı olan korkunç ve maceralı şeraitten tamamen gafil değilsiniz. O zaman bedbahtlar üzerine tahmil edilen talih onları insan olmaktan, insan sıfatıyla yaşamaktan men ederdi. Şikâyetsiz, mukavemetsiz onları sahiplerinin boyunduruğu altına terk ederdi. Bu mazlumlar efendileri için çalışırlardı. Yiyecek içecekten, yatacak yerden başka bir ücret almazlardı. En küçük hata, en cüzî bir itaâtsizlik yahut ekseriya hoşa gitmemek gibi maddi bir kusur, onların üzerine hep birden kırbaç, büsbütün zindan işkencelerini tahrike bir sebep olurdu. Bunlar hiçbir şeyin sahibi değildirler. Nefislerine tasarruf edemezlerdi. Zevcelerine, çocuklarına bir eser alaka gösterdiler mi derhal zalim bir ferman onları bütün sevdiklerinden uzak yaşatabilirdi. Sefaletlerini müdrik bu ehlî hayvanlar, çocukluklarından beri ve meşakkat

çekmek, işkencelere bir sınıf halinde tahammül etmek itiyadını almamış olsalardı bu bedbahtlığa, bu kötü ve iğrenç muamelelere mutavaat etmezlerdi. Bütün bu usullerin bu fena muamelelerin bu kevn-i memnu' olduğunu siz de biliyorsunuz efendi, ilanınızda nefsinizi yapacağınızdan bahsederken hiçbir tehlikeyle karşılaşmayacağınıza siz de kani ve eminziniz efendi. Bugünün esareti isteksiz, hevessiz çalışmak, ağır ve sıkıntılı meşgaleler görmek, hürriyet-i kamilesini kullanamamak mecburiyetidir. Cemiyet-i beşeriye bu nevi bir esarete umumiyetle mahkûmdur. Hiçbir cehd, hiçbir yenilik, hiçbir mevşikaf, usul ve buluş onu bu mahkûmiyetten azad edemeyecektir. Her birimizin başında harekâtımızı tehdid, ruhumuzu tezyif eden kuvvetler vardır. Bir kabine reisi mesned tanıdığı vekillere, bunlar da müntehiblerine tabidir. Ressam tablo tacirine, facianüvis tiyatro derkotirine, muharrir kitapçıya, memur mafevkine, amele sermayedara, köylü mahasim-i tabiata, zengin mevdahusatına esirdir. İşte bugünkü cemiyetlerin refah, saadet, ümit, açlık, hûlasa maişet diye tasarladığı tertip ve tasni ettiği mesarianın hudut ve mizanı… Mamafih bu umumi çerçeve haricinde bir kısım ve bir sınıf vatandaşlar vardır ki hayat onların omzuna asgari bir zahmet ve tehlike tahmil etmiştir. Esaretin en tatlı şeklini en çeşnilisini bunlar icat etmişlerdir. Bu mümtazlar güzel ve sıhhi evlerde, ince ve nefis eşyalar arasında konfor bir hayat yaşamaktadırlar. Bunların parasız, masrafsız güzel büfeleri, zengin kilerleri vardır. Vergi vermezler, daima yeni ve temiz elbise giyerler. Çokça kazandıkları paralarını tasarruf yahut arzularına göre israf ederler. Etraflarında dönen lakırdılara istihfafla mukabele ederler. İstifadelerinin tezyidi için hergün binlerce tedbirler kullanırlar.

Endişe ve mesuliyetten arî, eski zamanın mahall-ı haysiyet hizmetlerinden azade böyle latif bir yaşayış elde etmek, sizin için pek kolaydır efendi. O halde aşçı, otelci, şoför olunuz.

Memleket Haberleri

Birkaç gün evvel muhterem mebusumuz Şeref Bey, memleketimiz için pek faydalı, haberlerle bizi tebşir ettiler. Kimbilir kaç asrı görmüş, kaç yüz bin insanın gözleri önünde kasaba böyle sefil kalmıştı. Pek çok ihmalin lakaydının feci akıbetiyle böyle kable't-tarih bir manzara arzeden Avine kasabasının imar edilmek üzere olduğunu söyledikleri zaman bu haberi biraz da hacaletle karşılamıştım. Acaba niçin şimdiye kadar imar edilmemişti. Herşeyi hükümetten bekleyen, müteşebbis olmayan zihniyetlerin elim, müzic hatıralarını acı acı düşündüm ne olur bu uğurda her zengin aziz ve hayırkâr gencimiz Kâmil Bey gibi hareket etseler. Toprağı, taşı ile perişan kala kala sızlayan harap yerlerimiz, kim bilir ne kadar çabuk

bir zamanda cennet gibi güzel olurdu. Tabiatın bakir göğsü sevgili oğullarının bu gibi ehemmiyetlerini bekliyor.

Bu husus hakkında malûmat almak üzere oraları yakından gören Nafia müfettişimiz Osman Nuri Bey'den rica ettik mumaileyh bu arzumuzu memnuniyetle kabul ederek aşağıdaki malumâtı lutfettiler.

Avine kasabası, pek çok seneden beri kaza merkezi ittihaz edilmişti; fakat son teşkilat üzerine nahiyeye tahvil edilmiştir. Mamafih ümran namına hiçbir el o havalinin vahşi bağrını söyleyememişti. Hatta ehemmiyetsiz sa'y ile temîni mümkün olan kasaba civarındaki köprüler bile inşa edilmemişti. Kışın derelerde biriken sular, birer mecra bulamadıkları için fizan ederek mürur ve uburu tamamiyle işgal ederdi. Ara sıra bu elim hâl büyük kazalara da sebebiyet verirmiş yolların pek bozuk olması yüzünden oraları teftiş ve mürakabe etmek imkânını da "mevsimine göre" akim bırakırdı. Fakat bütün bu acıklı hale vakıf olan çok münevver gençlerimizden Kâmil Bey yurdunun böyle harap, mühmel kalmasına tahammül edemeyerek şimdiden bütün şevk ve gayretiyle Avine'nin imarına çalışıyor.

İlk defa Avine ile Diyarbekir – Salihanla Avine – arasındaki yolları kendi kise-i hamiyetinden külliyetli, bir para ile inşasını düşünerek işe mübaşeret etmiştir. Tarik-i mezkûr Mardin yolunun 18 kilometresinden mezkûr kasabaya kadar olan kısmının tesriye-i terabiyesini yaptırmıştır. Bu aralıkta "Karsan" kariyesiyle Avine arasındaki kısım pek arızalı ve dağlık, taşlık bir mahalleden mürur etmesinden dolayı binlerce yevmiye sarf ederek, yirmi kilometrelik tesviye-i terabiyesini ikmal ederek Şeyhan vadisini takip eden kısımda da iki bin metrelik kuru duvar, dere üzerinde altmış dokuz metre tavnında, altı metre arzında, beş metre irtifaında kâmilen ince yontma taştan musanna' fenni bir surette kargir bir köprü inşa eylemiştir. İşbu köprü kemerinde ve korkuluk duvarında istimal eylediği taşların mermer renginde bulunması letâfetini bir kat daha artırmaktadır. Mezkûr köprü yirmi tonluk bir sıklete tahammül edeceğinden, metanet itibariyle mükemmel derecededir. Rayic-i hazıra nazaran bir buçuk milyon kuruşla ancak böyle bir köprünün inşası mümkündür.

Mumaileyh Kâmil Bey'in himmeti sayesinde otomobil ile bir buçuk saatte, araba ile bir günde Avine'ye gidilir. Bunlardan başka da nahiye merkezindeki mektebin sıralarını, camlarını yaptırmış ve gelecek sene de yirmi kişilik leylî ve ibtidaî bir mektebin bütün masrafını kendi üzerine alarak küşâd edecektir. Bana Yeni Hilâl namına bu havadisler sorulduğu zaman bu çok kıymetli gencimize karşı duyduğum teşekkürleri izhâra bir vesileyle de olacağını düşünerek memnuniyetle karşıladım efendim.

Nafia Müfettişi

Osman Nuri

Oğlumun Kütüphanesi Münasebetiyle

Hüseyin Cahid'in mutalaadan avdet ettikten sonra bütün gençlik bir endişe ile onun yapacağı işleri bekliyordu. Edebiyat-ı Cedide'nin cidalcisi münekkit Cahit, hayat-ı muhayyelerin hassas üslupkârı Cahit, Tanin'in siyasî muharriri Cahit, memur Cahit hûlasa hayatın her safhasında nurlu izler bırakan Hüseyin Cahid'in acaba ne yapacak diye düşünüyorduk.

Aradan çok geçmeden tekrar Tanin'i çıkarmaya başladı. Fakat bütün bir gazetenin siyasî, ilmî, edebî vechesini kendi etrafında topladı. Bir aralık bütün sahifelerini kendi yazılarıyla süsledi. Birçok mütercem hikâyeler, hatıralarla yeni malûmatın gözlükleriyle gençliğe hitap etti. Bu hamevî sa'yin bir başta nasıl toplandığını hayretle temaşa ederken o Avrupa âfakında velevleli akisler bırakan birçok eserler de tercüme edip gençliğin istifadesi sahasına bıraktı. Şimdilik bu eserleri gençlere tavsiye ederiz.

SAYI-6

Cumhuriyet Türk'ün Şi'ârıdır

29 Teşrin-i Evvel Cumhuriyet'in birinci sene-i devriyesi bayramıydı. Türk milleti geçen sene o gün böyle bir saatte şerefli bir karar vermişti. Hükümetin şeklini şekl-i medeni ve tarihisini tespit etmişti. Bu karar Türk milletine layık onun ruhu, zihniyeti, varlığı ve yaşayışıyla mütenasip bir karardı. Bu kararı, tehir bir başka vakte talik bir başka zamana havale onun şerefine, istiklal yolunda dökülen canların şeref ve ismetine bir leke olurdu. Acı, çok 'ukubetli bir ihanet olurdu. Buna, böyle bir ihanete kim, hangi şahıs, hangi zümre, hangi makam cüret edebîlirdi. Türk milletinin kanı pahasına mevcudiyeti pahasına istihsal ettiği bir hakkı onun elinden kim hangi kuvvet nez' edebîlirdi. Kazanılan istiklal, kırılan esaret zinciri onun azminin eseri değil miydi? Seciyesiz Sultan onu, ızdırabı, ölüm döşeği içinde yalnız bırakmamıştı. Onun hasta vucuduna zilletin, esaretin, nekbetin insanlığı alçaltan her türlü şerefsizlikle zincirini takmak için bizzat düşmanlarla birleşmemiş miydi? Öz Türk neslinden olduğunu iddia eden hain şehzadeler onların erkân ve etbaı o kara günlerde izmihlal ve hezimet günlerinde ecnebilerle yan yana düşmana mensup kadınlarla göğüs göğüse müsamerelerde, raks salonlarında çalıp oynamamışlar mıydı.? Hem sarayın, saltanatın bu ihaneti bertaraf, Türk milleti asrın cereyanına, zamanın icaplarına daha ne kadar müddet bigane kalacaktı. Altı asırlık saltanat-ı ferdiye usulüne, tacdarlar köleliğine, saray bendeliğine, efendilik zihniyetine daha ne kadar bir zaman için tahammül edecekti. Türk milleti medeniyetin cereyanına, asrın teceddütâtına, hayatın demokratik esaslarına lakayd kalamazdı. Bu manzume-i tekâmül haricinde yaşayamazdı. Bütün bu icabâtı tatbik, diğer milletler gibi takip etmek mecburiyetinde idi. Bu seyr-i tabiiden inhiraf, onun için bir tehlike bir şeref ve varlık tehlikesi, zillete, esarete bir rücu olurdu. Böyle bir mesuliyeti kim hangi fert, hangi mesul makam üzerine alabilirdi. Yahut üzerine almak cüret ve delaletini gösterebilirdi. İşte bunun için Saltanatı yıktık, Cumhuriyeti ilan ettik. Demokrasiyi tesis ettik. Türk'e hukuk-ı tabiyesiyle birlikte hukuk-ı siyasiyesini de bahşettik. Memleketin beka ve inkişaf imkânlarını yüksek prensipler içinde bir şekl-i tabii de topladık. İktidarı, meziyeti, vatanperverliği ef'aliyle tahakkuk eden vatandaşı umumun re'yiyle devletin başına geçirdik ve bu doğru yol üzerinde istikbale süratle yol aldık.

Bir seneden beri Türkiye hür bir Türkiye'dir. Cumhurlar, demokratlar diyarıdır. Teşkilat-ı Esasiye kanununuz her Türk'e aynı hakkı, aynı insanlık seviyesini vermemiştir. Bu memleket artık fikrin, kalemin, vicdanın, içtihadâtın, serbest bir mübarezegâhı tanınmıştır. Bu

memlekette herkesin canı, malı, haysiyeti bir kanunla emniyet altına alınmıştır. Musavveniyet-i şahsiye, ferdin en mukaddes ve muhterem bir hakkı kabul edilmiştir. Hiç kimse bundan sonra Türk ilinde sultanlık, hükümdarlık, sahipkâranlık hulasa istibdad ve tahakkümü andırır bir teşebbüste bulunamayacaktır. Bu topraklarda artık ferdin, zümre tegallübünün, komitecilik zihniyetinin yol alması, istibdat şebekeleri kurması ihtimalleri ebediyen bertaraf edilmiştir. Türk ilinde yalnız kutsî tek bir kuvvet vardır. Türk milleti, Türk efkâr-ı umumiyesi… Bu topraklarda yalnız bir hak, bir vatandaşlık hakkı, bir iştirakiyet-i hukuk ve menafi hakkı ibka edilmiştir. İşte bugünkü Türkiye, bugünkü Türk Cumhuriyeti'nin delâlet ettiği mana ve mefhum…

Behzat Tevfik

Bir Hasbihal

Dün çok sevimli, zeki bir arkadaşla konuşurken sözlerimiz vehleten "Bizdeki mutalaa tarzı" vadisine saptı. O, daima hayatın boşluklarını zarif nükteleriyle imlaya çalışan arkadaşım bu hususta adeta canlı bir koleksiyondu. Memlekette kim okuyor? Ve neler okunuyor. Bunların hepsini hafızasında nakşetmişti.

O diyordu:

Hiç unutmam bundan on sene evvel İstanbul'dan gelen postalar ekseriyetle kitap paketleriyle dolu idi. Okuyanlar hayatın derinliklerindeki zevk menbaına dudaklarını dayayarak kana kana renklerinin siyal âleminin nefasetiyle vakit geçirenlerin adedi bugün şethiyatla hayat görüşlerini tesviye edenlerin adedinden çok fazlaydı. Mesela babam, dedem bana bıraktıkları miraslardan elân pek hürmetle sakladığım eşya arasında en ziyade bin külfetle yapıp heves, tetebbü sahasında terk ettikleri şeyleri kıymetlerinden ziyade sarfedilen emeklerin temaşasını seviyorum. Bugün Tuhfe-i Vehbî gibi hiçbir edebî silsile arasında sayamayacağımız dîvânları el yazısıyla yazmışlar. Kenarlarını altın tozlu nakışlarla süslemişler, hurûf-ı hecesini renkli mürekkeplerle güzelleştirmişler. Böyle daha nice eserlerle vakit geçirip ömür sarfettiklerini hayretle, dehşetle görüyorum.

Hâlbuki babam, dedem bir ömür içerisinde tek mısranın şairi olamamışlardı. Sırf kahvehane cemiyetlerinin maceradan maceraya atlayan hevailikleri ile zamanlarını heder etmemek için bütün bir irfan kayıtlığı içinde böyle uzun vakitlerini öldürerek az kar için çok emek sarfetmişler hâlbuki biz hemen hemen hiç okumuyoruz gibi bir şey. Ben bunu ati için hayırlı bir alamet telakki etmiyorum. Ben de bu izahlardan bi'l-istifade arkadaşımı söyletmek azmiyle çok doğru ama şimdiki hayat pahalılığının asabı rencide eden bazı vakıaların da tesiriyle acaba bu dediğiniz şeyleri tekvin etmiyor mu?

— Eskiden insanlar az sa'y ile çok şeyler kazanırlardı. Arada kalan boş vakitlerini de böyle şeylerle geçirirlerdi. Hâlbuki şimdi acaba öyle midir? Bu sözlerim bütün asabına kadar isyan eden arkadaşımın akidelerini daha ziyade gerginleştirmişti.

— Hayır, hayır! Bu sözleriniz hiç de varid olamaz. Daha yakın zamanlarına kadar hem yazanların adedi hem de okuyanların vaziyetleri başkaydı. Hayatını yalnız kalemin ucuna bağlayan ne kadar çok gençler vardı. Daha pek yakınlara ait bazı tercüme-i haller okuyorum. Bugün yazılarını nakş-ı nadir eşya gibi renkten, manasından lahutî birer şiir sevdasını duyduğumuz adamlar, maddi hayatın ne acı ızdıraplarını çekmişler. Muhitin gâh hafif bir takdiri bazen müstehzi kahkalarını sanatın seher füsunlarından çıkardıkları zevk uğruna tahammül etmişlerdir. Onlar o nadir, vefakâr zekâlar feragat-ı nefisten, mahviyetten ebedî hususun mestiyesini duyarak çalışmışlar. Bu arada coşan arkadaşımın sözlerini kestim.

— Demek istiyorsunuz ki ne okuyanlar ne de yazanlar eskisi gibi değildir öyle mi?

— Şüphesiz şüphesiz! Bilmem ki bizden sonra gelecek olan nesiller içten içe kaynayan millî varlığın hududunu ne ile ölçebilecekler. Artık ne yardan ne söz ve sazdan ses var ne de yarım asırdan beri devam eden millî hayattan eser vardır. Bakınız birkaç sene evvel İstanbul'da yalnız on beş, yirmi mecmua çıkardı. Eser eser üzerine yığılırdı. Gündem yeni bir imzanın istikbalde mev'ud-ı inkişafının sezişiyle müjdelenirdik. Şöyle hafifçe bir tasnif yapsam. Namık Kemal'den sonra gençliği zümre zümre ayırmak mümkündür. Edebiyat-ı Cedide, Fecr-i Ati, Genç Kalemler, Türkçüler, Türkiyeciler, Tasfiyeciler, Nabi, Nedim mekteplerine mensup olanlar… Hulasa daha birçok edebî, ilmî zümreler ayırmak mümkündür. Hâlbuki şimdi ne bunların temadisini ne de yenisini görmüyorum.

— Burada arkadaşımın sözünü kestim. Bilirsiniz çok meşhurdur. Derler ki marifet iltifata tabidir. Ne yapsınlar okunmuyor ki yazılsın. Bu sözüm onun bu hususta ki olan esaslı kanaatlerine tesir etmedi.

— Hayır, ben o fikirde değilim. İçtimaî sınıflar arasında seviye farklarına göre her eserin makbul, mergub olacağı bir muhit vardır ve olmalıdır da. Bu ihmal yalnız bir taraftan olsaydı itirazınızda bir cihet için doğru olabilirdi. Hâlbuki benim şikâyetim iki kısma da racidir. Buraya geldikten sonra nefes nefese söyleyen arkadaşım artık sakinleşir gibi olmuştu. Onu fazla sıkmamak için müsadesini istedim. Sonra kendi kendime düşündüm.

Arkadaşımın sözleri büyük bir hakikati muhteviydi. Evet okumuyoruz…

Süha[106]

[106] Süha, Ali Nüzhet'in Yeni Hilâl'de müstear olarak kullandığı isimdir. (Şevket Beysanoğlu, **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, C. 3, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara, 1978, s. 20.) Ali Nüzhet'in "Süha" müstear ismiyle Yeni Hilâl'de 8 yazısı yayımlanmıştır.

Bir Gence Açık Mektuplar - 5

İtiraf edeyim ki; münazaralarımız renkten renge girdikçe her birisini müteakip gâh yer işmi‘zaz bazen bir infilâl tevliyle çehreniz çerçeveleniyor. Hâlbuki ben asabiyeti hiç de sevmem bununla beraber gücenmezsiniz değil mi? Biraz da haftanıza hükmedeceğim geliyor. Ağaçtan ağaca konan kuş gibi her söze kuş bakışı bakarak geçmek istiyorsunuz. Halbuki her şey hakkında verilecek hüküm biraz da ilmîn hududuyla tetkik edilmeli değil mi? Onun için gücenmek doğru olamaz. Bilhassa sanat münazaralarında titizlik büsbütün aksi neticeler verir. Şişirilmiş kelimelere öfkelendiğiniz sözler sabun köpüğü gibidirler. Hafif bir rüzgâra, hararetli bir güneşe karşı pek çabuk izini kaybeder.

Onun için pek çok olamazsa bile biraz olsun itidalinizi muhafaza etmeniz lazım gelir. Ağzınızdan çıkan sözlerin, kelimelerin mesuliyetini düşünerek söyleyiniz. Yerinde sarfedilmeyen bir kelimenin doğurduğu gülünç haller bazen bir facia ile nihayetlenir. Bu suret ister medhe ister kadhe ait olsun iki cihetli, elastiki mananın delalet ettiği şeyler bazen sizi pek hacil eder. Böyle gafların münasebetsizliğini uzun müddet telakki edemezsiniz. Aziz genç bilirsiniz medh, şitayiş bile ölçülü olmasa alay gibi muhatabınızı rencide eder. Hem sevdiğinizi bir çocuk teslimiyetiyle biçimden biçime sokarak bir kukla gibi onu tabiattan ayırmaya yeltenmek iyi bir şey olmasa gerek. Hâlbuki dikkat ediyorum dostlarımızdan bahsederken cümleleriniz yontulmuş bir mermer gibi traşta siz de bir heykeltıraş gibi mütekarinizi onun üzerinde gezdiderek şeytanî bir eda ile oyuyorsunuz.

Fakat heyhat siz onun hatalarını mananın, şiirin şitayişiyle örerken o gafil, serseri, beyhoş güzergâhını taçlar, pırlantalarla süslemiş bir şehriyar gibi mağrur yürüyor. Emin olunuz onun haline herkes gülüyor. İhtimal ki ona bir gün siz de acıyacaksınız. Fakat bu hal ne kadar yazık oluyor.

Nezahet, ahlak, seciye namına ne kadar şindir bilseniz. Binaenaleyh ben istiyorum ki daima mursi’ bir zekâ ayinesi olan gözleriniz böyle hacil şeyleri görüp ondan bir hisseyi de kendi üzerine alacak kadar müteellim olmasın.

İşte aziz genç bunlar hep ayrı ayrı birer mevzudurlar. Zaten geçen mektubumda size mevzudan bahsedecektim. Usanmassanız biraz bunun etrafında görüşelim. Mevzu tahrir bahsinde kelimeden, insicamlı cümlelerden, selasetli manadan, engin hayalden derin tahassüslerden daha başka bir şeydir. Her fani kalem bir dilenci gibi onun hariminde şöhret dilenir. Hiç unutmam mefkûre kelimesi yeni bulunmuştu. Ezelî üstat ihtiyar dünyaya maveradan gelen bir ziya huzmesini henüz tutmuştu. Ondan sonra bu kelime bir moda oldu.

Her muharrir mevzusunu bu kelimenin harеretiyle ısıtır, boşlukta akortsuz rebabının renksiz, manasız sesini gürletirdi. Alelade bir mektuptan en yüksek bir makaleye kadar derece derece bu kelimenin nefis manasıyla süslenirdi. Böyle bir devreydi. Bu gün pek çok telifatını önüne siper eden bir zat bir makalesine mefkûre kelimesini sözlüce ittihaz etmişti. Merakla o yazıları takip ettim. Mefkûrenin manasını yahut onunla ne demek istediğini aradım; fakat heyhat… O hiçbir şey söylemiyordu. Yalnız şiir yapıyordu. İlimde şiir enfüsî âleme o bir medhaldi. Şair rengi uçmuş güllü bir sema altında renkli bir âlemin nefiselerini seyrettirmek istiyordu.

İlim namına boş bir laf, sanat namına o bir şiirdi.

O günden sonra onun bütün ilmî yazılarını okudum. Yazıları, kitapları korkunç adlar altında hep tahassüs kırıntıları mahiyetinde şeylerdi. Bizde ihtimal ki dikkat etmişsinizdir. Çok defa gazetelerde, mecmualarda velevleli isimler altında bir kitabın teşhir edildiğini görürsünüz. Onlar işte bu dediğim tiptedirler, biliyor musunuz? Bunları neye benzetirim. Eskiden kitap yazan orta zekâlar vardı. Yazdıkları kitapların mukaddimesini kudretli muharrirlere yazdırırlardı.

Safdil kariler o sahilefelere aldanarak kitabın sürümü temin edilirdi. Bunlar tavsiyeli, iltimaslı birer tufeylidirler. Bir an bu dünyada nefes alıp sönen şuleler gibidirler. Keşke yalnız bu kadarla kalsalardı. Hayır, başka bir arkadaşı da gazetelerde mümaşatkârane medhiyeler yazar. Her nesil kendi taraftarına meftundur.

Kimi söyletseniz sanki bütün ilim, sanat onun mensup olduğu devirde kemale ermiştir. En büyük dahi kendisi veya en yakın arkadaşıdır.

Bir de bunlardan bir hayat içerisinde ismini hiçbir kulağa aksettiremeyecek kalemler en büyük uslupkârların dehasının gölgesinde dinlene dinlene mesela Hamit gibi ebedinin bir renk ve çeşitte belirttiği ibdaî, ibtikarî, muhasini teşhir ediyor gibi görünürler. Hâlbuki hakikatte kendilerini ona yakın göstermektir.

Bütün bir hakikati mefnuc ayaklarıyla çiğneyerek şöhret fecrinin hululunu bekleyenler de vardır. Ömürlerini onun bunun menkıbelerini söylemekle heder ederler. Onlar için yaşatacak en kuvvetli mevzular böyle şeylerdir. Heyhat! Dünyayı yalnız kendi gözüyle görmek isteyenler için bunlar ne tahammülsüz ne muzic şeylerdir. Sakın bunların sözüne inanmayınız bunlarda ne vefa ne samimiyet ne de şahsiyet vardır. Bunlar narin sazlıklar arasından süzülen kırışık yıldız ziyasını kendi aks hayaline benzetip gururlanan kurbağalar gibidirler. Nasipleri bir hayat içerisinde bîçare kalmaktır.

Ali Nüzhet

Anket

Büyük mütefekkir Ziya Gökalp Bey, hayat ve menakıbına ait fevkalade bir nüsha tertip etmek istiyoruz. Bazı dostlarına matbuat müdiriyeti vasıtasıyla Türkiye gençliğine ilan ettik. Onu yakından tanıyan arkadaşları müşarünileyhin hususî hayatından, gençlik zamanlarındaki temayüllerinden, geçirdiği hayat safhalarından, tarz-ı mesaisinden bahsedenlere karşı minnettar kalacağız.

Büyük ulunun ilahi matemini biz de hiç olmazsa memleketi namına bu suretle eda edelim. Dünyanın arkasında tuttuğu memleketimizin şeref heykelini biz de yine onun büyüklüğüne ait kıssalardan bir destanla gençliğe hediye edelim.

Yeni Hilâl

Büyük Ölü

Birkaç günden beri ajanslar, ağızlar haber verdikleri feca'âtın ağırlığıyla titriyor. Gökalp vefat etmiş. Buna inanmak istemiyorum. O gürbüz vücûda fanilik soğuk eli nasıl değebilir? Bütün bir gençliğin mefkûre rehberine ölüm nasıl kıyabilir?

Ölüm her yere meşum kanadını nasıl gerebilir. Yalnız gençlik muhabbetlerin en derinle bağladığı aşiyana kadar yükselemez diyordum. İlk defa duyduğum haberleri böyle inanmak istemeyen bir inatla tevile kalkmıştım; fakat gün geçtikçe bu şayialar teyit etti. Anladım Ziya Bey ölmüş, güneşten daha ışıklı, fezalardan daha geniş, yıldızdan daha yüksek bir Türk dehasının gurup ettiğine kâni oldum. Bu öyle bir guruptur ki insanların nura, mefkûreye fazilete olan iştiyakları için için tüttükçe bu matem dolu günün ziyanını, acısını duyacaktır.

Gökalp, Türk milletini yaratandan sonra ona hayat yolunu, yaşamak zevkini tattıran en büyük bir mebda'dı. Bu ziyaya ağlamak mı lazım? Hayır, hayır gözyaşları her sevginin zevaliyle dökülür. Binaenaleyh bu duygu öyle alelade sevgilerden değildi. Tezahürâtımı yapmak icap ediyor. Bilmem galiba o da kâfi değildir; çünkü anlayan anlamayan o tezahürün coşuşuna katılabilir.

Bize benliğimizi tanıtan, efkârımızı tanzim eden, bize yaşamak yollarında ümit veren o mahviyetkâr timsale layık olduğu mevkiye ne ile göstermeli, o büyük insanın bu fani dünyada bıraktığı iz bir kavs-i kazah gibidir. Onu hiçbir ressamın fırçası bütün güzelliğiyle bütün bir âleme has kılacak bir mevkide tespit edemez.

Yapılan şeyler onun arz üzerinde kalan silik birer gölgesi gibidir. Binaenaleyh biz de üstadın arkasından ne yaparsak yapalım onun nihayetsizliğini iki ucundan tutup bütün fesahatiyle göstermeye imkân yoktur.

Gökalp büyüktü; fakat bu kelimesizlikten medlulün iyice bilinememesinden doğan manasıyla değil, bütün idrak ve ihata ile o büyüktü.

Derler ki hususi nazariyesi olan hayatın meçhul iklimlerini malum kılan karanlıklara ziya tutan adamlar filozoftur. Mamafif onun kendine mahsus pek çok nass şeklinde nazariyeleri vardır.

Yoktan bir şeyi var etmek büyüklüğün en büyüğüdür. Binaenaleyh ilk bir Türk gözüyle Türklüğün sosyolojisini o yazdı. Derler ki istiklâli gören adamlar dâhilerdir. İlk defa Selanik'te başlayan Yeni Lisan cereyanlarını bugünkü kabul edilen şekliyle Gökalp müjdelemiştir.

Ziya Bey öyle mütenevvi', mütebariz bir sîma idi. Bugün şahsiyeti esiri bir tülle sarıldı. Teneffüs ettiğimiz havada, yürüdüğümüz hayat yolunda, okuduğumuz kitaplarda onun kokusunu alıyoruz.

O bu kadar hayatımıza karışmıştır.

Hayatın uçurumlu yollarında, takatsizlikten, ümitsizlikten korktuğum zamanlarda öyle zannediyorum ki onun sesi korkma yürü diyor.

Oh! O bütün ömrünü gençliğe hasretmişti. Büyük ilham menbaı ona Türk gençliği olmuştu. En çok sevdiği yoksul Türk illeri olduğu gibi.

Onun tek bir mısrasında bir yabancılık tek bir satırında bize ait olmayan bir fazlalık görülmez. Denebilir ki o bütün dehâsını Türk'ün varlığıyla yoğurmuştu.

Kızıl Elması Türk gençliğine bir mefkûre kaynağıdır. Yeni hayat içtimaî bir nizamın mübşiridir. Türkçülüğün Esasları, Türk'ün içtimâiyatını, ahlâkiyatını, bediîyatını musavvir bir ilmîhâldir. Bunlar hep fani günlerin ebediyete bakan varlıklarıdır. Son günlerinde mufassal bir Türk içtimâiyatını yazmakta olduğunu işitmiştik. Muvaffak olsaydı kim bilir bu eseri ne kadar ekmel olacaktı.

O herşeyi kendi sezişiyle Türklüğe has kılan müstesna görüşüyle tetkik eden büyük âlimimizin arkasında bıraktığı zafer, muvaffakiyet dünyasının rengârenk manzaralarından duyduğu tatlı bir hazla hayattan ayrıldı.

Bu hayat pek müstesna dehâlara nasip olmuş bir mazhariyettir. Hükümetimizin gençliğin yaratıcı büyük insanın ölümüyle gösterdiği eser-i şefkat bizim için mucib-i tesellidir. Artık bu millete nankör, kadirnaşinas diyenler küfranlarının ezasını duymalıdırlar.

Dünyanın büyük adamlarının ölümlerinden sonra yapılan coşuşlar gibi İstanbul, Ankara büyük matemin elemiyle çalkalandı.

Şimdi gençliğin en büyük vazifesi büyük üstadı bizden sonra gelecek nesillere tanıtmak olmalıdır. Bunu yapmakla ancak ona borçlu olduğumuz hürmet hislerini biraz olsun ödeyebilmiş oluruz.

Ali Nüzhet

En Elim Bir Ziya

Türk mefkûresinin hâliki olduğuna iman edelim ki Ziya Gökalp Bey'in ufûlu ne elim bir ziyadır. Kudret-i ilmîye ve kalemiyesini bütün Türklüğün neşr, tamim ve i'lâsına hasretmiş yegâne bir şahsiyet olan müşarünileyh şayan-ı hayret, zekâ ve dehâsıyla hemen de kendi kendini yetiştirmiş ve ilim âleminin üç balasına yükselmişti.

Yalnız dehay-ı müstesnasıyla değil ferd-i nezaket ve tevâzusuyla bilumum vatandaşlarının perestişkârı olan merhum müşarünileyhin yazılarındaki o ateşin ve derin incelikle değil midir ki inkılâp ahiri meydana getirmiş ve hatta bugünkü cumhuriyetimizin bile doğuşuna saik olmuştur. Bunu kim inkâr edebîlir? Üstât muhterem ta küçük yaşından beri nice mahrumiyetleri bilaperva mezalim ve istibdada olanca kuvvetiyle kalem çekmiş ve nice mahrumiyetler, sefaletler içinde menfalarda sürünmüş, çok defalar ölümle pençeleşmiş olduğu halde zerre kadar azim ve iradesinde eser-i zaâf göstermemişti.

Evet, işte bugün bu çok müstesna meslek ve fazilet sahibi dahi-i muâzzamın gaybubet-i ebediyesinden mütevellit ye's ve matem bütün Türkiye'yi sarmış kan ağlıyordu. Bu elim ziyadan belki de bütün cihan ilim âlemi de müteellim ve müteessif… Müşarünileyhin vefatıyla müştak-ı ilim ve fazlı olan ruhlarda açılan yaralar acaba iltiyam bulacak mı? Hiç ümit etmem…

Demir

Millî Tezahürat

Cumhuriyet'in yıl dönümü münasebetiyle gündüz hükümet konağında, erkân-ı vilayet, ümerây-ı askeriye, birçok halk, asker, mektepliler toplanmıştı. Evvela kız muallim mektebi müdavimlerinden Zinet Hanım tarafından selis bir ifade ile hanımların da artık hayat yolunda erkeklerle beraber yürümenin lüzum ve ehemmiyetinden bahsettiler. Pek serbest, tatlı bir lisanla kelimeleri telaffuz ederken bu yeni hayat genç yolcuların muvaffakiyetleri büyük bir

iman şeklinde hepimizin ruhunda canlandı. Memleketimizde pek yeni olan bu hadise her tarafta derin bir memnuniyetle karşılandı. Müteakiben lise ikinci devre talebesinden Hamdi Efendi tarafından bir nutuk okunarak, elim, kanlı hilafet, saltanat günlerini hatırlatarak millî iradenin telcisiyle hard u haş olan heyulâtın fecaatlerini işaret ettikten sonra cumhuriyet idare ile temin edilen hürriyet ve istiklalin zafer, hayat-ı varlıklarını söylediler. Bilahare müftü efendi tarafından bir dua okundu. Bunlardan sonra vali Ahmet Mithat Beyefendi tarafından kısaca bir nutuk irad edilerek halkın gösterdiği bu tezahüratı lisan-ı şükranla yadederek millî vecdden doğan mahşerî coşuşları mafevkilerine yazacaklarını söylediler. Müteakiben top gürültüleri arasında resmigeçit yapıldı. Bundan sonra resmi tebrikât icra edilerek merasime nihayet verildi.

Gece Fener Alayı tertip edilerek lise talebesi, Erkek Muâllim Mektebi, Numune, Halk Mektebi talebesi olduğu halde Cevat Paşa Hazretin dairesi önüne gidildi. Orada manzumeler inşâ edildi. Cevat Paşa Hazretleri tarafından da bir nûtuk irâd edilerek bu geceki tezahürâttan fevkâlede mütehassıs olduklarını söylediler. Ondan sonra belediye dairesine gidilerek lise talebesinden İrfan Efendi ile Erkek Muallim Mektebi Müdürü Nahit Cemal tarafından birer nutuk söylendi. Mükerreren alkışlandılar. Bilâhare önde muzıka olduğu halde millî neşideler okunarak umum talebe çarşılarda muntazam bir surette dolaştılar. Cumhuriyetimizin şerefine iyi bir gün ve çok güzel bir gece geçirdik…

Aleni Teşekkür

Ağabeyimin vefatından dolayı lise Erkek Muallim Mektebi müdürleri, heyet-i talimiye ve talebelerinin birer heyet halinde ta bendehanelerine kadar gelerek büyük matemimi taziye etmek suretiyle gösterdikleri alakaya, ağabeyime karşı olan samimi merbutiyetlerine arz-ı teşekkür ederim.

Tevfik Efendizâde
Sıddık

Lise talebe kütüphanesine esbak Garp Müdürü Mustafa Efendi, on not, Cemil Paşazâde Cevdet Bey birkaç cilt kıymetli kitap vermek suretiyle gösterdikleri maarifperverâne alakadan dolayı arz-ı teşekkür ederim.

Talebe Kütüphanesi Heyet-i Reisi
Hüseyin Besim

SAYI-7

Hafta Musahabesi:

Anadolu'nun Destanını Kim Yazacak?

İçtimaî vakı'âlarla sanatın çok sıkı bir münasebeti olduğuna göre son millî ve içtimaî inkılâbın coşuşunu bizden sonra gelecek nesiller acaba hangi ressamın çerçevesini seyretmekle doyacaklar?

Hangi hat Sakarya'da, Dumlupınar'da dökülen Türk kanının kırmızı ırmaklarını gösterecek?

Hangi hikâye can çekişe çekişe yalın ayak, başı açık, bağrı delinmiş Türklüğün istiklâl güneşini yarına götürecek?

Hangi şiir kuvvetini yalnız kendi iradesinden alan Türk'ün karanlıkları ürperten mefkûresini gösterecek?

Hangi mûsiki hassas telleriyle bugünün ilâhisini okuyacak?

Evet, hangi? Bu mukadder suâllerin manasını kendi kendime soruyorum; fakat buna bir türlü cevap bulamıyorum.

Bundan iki sene evvel bir uslûpkârın makalesinde okumuştum. Güya Anadolu'nun zafer güneşinin tersimi için bir Rus ressamı bizim tarafa geçmek istiyormuş. O edip bu verdiği haberin ağırlığından bir tühmet hıssasını de ressamlarımıza çıkarmak istiyordu; fakat bu nasıl olurdu? Bizim içimizde kaynayan, bizim gözümüzün önünde doğan, bizim ellerimizle yükselen, bizim pazumuzla parıldayan bu istiklâl feyzâtını bizden olmayan… Bizi yalnız muhayyelesiyle sanatın kudretli hadesiyle benliğimizi görsün ve bizden sonra gelecek nesillere onun dehası götürsün.

O günden sonra bu şayi'anın teyit etmediğini gördükçe seviniyorum.

Her millet böyle ba's-ı bade'l-mevt geçirdiği zamanları nesillere nakledecek pek çok şeyler yaparlar.

Ressamları senelerce bu ebedî tabloyu süslerler. Sanatkârları şaheserleriyle bunu nesilden nesile götürürler.

Hâlbuki bizde yalnız üç şairin üç manzumesi ile bir hikâyecinin bir kitabı, bu ağır işi acaba başarabilir mi?

Ben hiç de zannetmiyorum.

Bunlar ancak o günlerin birer tek safhasıdır. Hâlbuki gönül istiyor ki, öyle bir tablo çizilsin veya öyle bir kitap yazılsın ki bir neferinden bir kumandanına, köylüsünden

efendisine kadar… Yangınlar içinde kalan bir yurt, gürleyen toplar, sütun sütun yükselen vaveylâları yaşasın sonra içinden bir kuvvetle o perişan varlık kaynasın, taşsın… Altüst olan haile içinde bir şafak söksün her şey durulsun… Işıklar nurlar içinde dağlar, taşlar parıldasın. Bu ışık Türk'ün ölmez istiklâlinin güneşi olsun.

Heyhat! Bunu iki sene zarfında hergün bekledik. Fakat hala bize o kevseri sunan olmadı.

O ilahî destanın sesini kimse işittiremedi. Çok temenni edelim ki, bu sesi yabancı bir ağızdan işitmezden evvel sanatkârlarımız bize duyursunlar.

Her sınıf halk kendi vazifesini yapmıştır. Şimdi son ve büyük iş yüzüstü yatıyor.

Artık büyük sanatkârlarımızdan bu dev hamlesini bekliyoruz.

Ali Nüzhet

Taştan Kalp

Muhterem bir arkadaşımın defterinden:

Onunla aramızdaki olan maceralara kısmen vâkıfsınız. Onun için size artık fazla tafsilât vermek istemiyorum.

Ona her tesadüf ettiğim zamanlarda dikkatkâr bir nazarla beni süzerdi. Ben de bundan hasta gönlüme biraz şifâ bulur, biraz da gösterilen bu alâkadan dolayı sevinirdim; fakat zaman geçtikçe bu bakışların manâsı büsbütün değişti.

Bilirsiniz ki hayatın büyük heyecanlarına manâsı geç ve güç anlaşılan şeylerine meftûnum.

Böyle gâh yakın gâh yabancı görünen bakışlardan bir manâ, doğru bir meâl çıkarmak için bilseniz ne kadar uğraştım.

Öyle anlarım oldu ki, asabıma kadar işleyen bu nazarların çapraşık manasından sıkıldım. Artık onların delâlet ettiği şeyi büsbütün muğlâk buluyordum.

Ketûm, mahûf nazarları ne söylüyordu. Gençliğimin malikânesini çiğneyen bu haris, hercaî bakışlar neyi ifade ediyordu? Bu hâl benim için pek acıydı.

Bu benim için muâdele gibi bir şey oldu. Bu karanlık nükteri çözmek için bir gün bir aylık mesaiden sonra hazırladığım bir zemin, ikimizi birkaç dakika pek yakından göz göze bıraktı.

O zaman başkalarıyla konuşurken sesine dikkat ettim. O ezel rabıtasının çıkardığı sese benzemiyordu. Gözleri ne zekâya ne de tufhasa görünüyordu. Renginde bile cazip bir şeffâfiyeti yoktu. Boyu, biçimi hayalimin süslediği kalbimin özlediği şeyler değildi; fakat

başım derin bir uğultuyla dönüyor, dönüyordu. Bilmem acaba hangi sihirbaz, hangi efsun beni bu cehennem ateşiyle sarıyor? Kevdeti, safveti ihlâl edilmiş bu ukûbatla baş başa kim bırakmıştı. İçimde tutuşan ateşin hararetini tâ hücrelerimden hissediyordum. İrkildim, düşüyordum. Büsbütün hacil olmamak için göğsümü parçalayıp, dışarı fırlamak isteyen kalbimi ellerimle sıktım ve yavaş yavaş oradan uzaklaştım. Bu kim yarabbi bu kim? Ben ki yirmi beş sene gece gündüz büyük ızdırabın kanlı dişlerini sırtımda hissetmiştim. Aç, çıplak, yoksul, bedbâht yalnız sudan, havadan teselli dilene dilene büyümüştüm. Bu kadar felaketle ünsiyet ettiğim halde, bu acı bana çok tahammülsüz geldi.

Şimdiye kadar tatmadığım bu acı insanların para, hüsn-ü sa'y ile elde ettikleri ve adına en hâr dudakların titreye titreye telaffuz ettiği aşktı ve ben artık onun ateşiyle yanıyordum.

Düşüne düşüne, sendeleye sendeleye eve geldim…

Odama yalnızlığın kokusu sinmişti. Kitabımın yarı kalmış sahifesini ikmal etmek istedim. Fakat onun esmer, aç gözlü, mahûf hayali gözümün önünde, kitabımın kelimeleri içinde ışıldadı. Yorgun gözlerimi sildim.

Odamın havasında onun sıcaklığı cehennemi bir ateş gibi kanıyordu. Gözlerimin karşısındaki her şeye onun hayali karışmıştı. Artık ışıktan, havadan insanları birbirine gösteren bütün şeylerden uzaklaşmak istiyordum. Odamın perdelerini örttüm. O zaman karanlık bir hayal belirdi. Fakat bunun hiç de korkutmayan bir sükûneti vardı. İçimden akan kâbus seyelanları durdu. Tatlı bir temkin yirmi beş yıllık başımı sardı. Vücudumda hafif bir kızgınlık hissediyordum. Kalbim zarif bir heycanın sekriyle titriyordu.

Oh ne kadar mesudum!

Ve o ne kadar güzeldi…

Zaman geçtikçe dilime sihir perilerinin okudukları tatlı neşidelerin cazibesi siniyordu. O kadar güzel söylüyordum. Bakışlarımda ceylan gözlerinin keskin, sevimli şûlesi parıldıyordu. O kadar değişmiştim. Bütün ördüğüm neşidenin zineti, süsü oydu. Onun için yoruluyordum ona layık olmak için kendimi sa'y içinde heder ediyordum.

Bu hallerime bakarak bazen beni beğenir gibi görünüyordu. Ben de daha deli hislerle onun etrafında gençliğimden, coşuşlarımdan feda ederek bir pervane gibi onun ateşine yanardım. Fakat heyhat yanan gençliğim, sızlayan kalbim onun fanî ruhunun gururiyeti, ihtirasını aşıp ona biraz vakit verecek bir dereceye varmadı. Ben yaklaştıkça o uzaklaştı.

Ağladıkça güldü… Uzun günler zarfındaki yorgun tesadüflerimle eğlendi.

Ah bunu o kadar geç anladım ki, bilseniz ruhuma hastaların bezginliği, çehreme ölüm sarılığı geldikten sonra ayıldım. Fakat heyhat artık geriye dönmeye imkân yoktu. Aşkın

nihayetsiz mesafelerini katetmiştim. Yolum sarp uçurumlar, derin derin baş döndürücü boşluklarla karşılandıktan sonra gözlerimi açtım.

Hemen kararımı verdim artık ona yazacaktım. Bütün acılarımı söyleyecek ondan teselli isteyecektim. Bu benim için en büyük bir ihtiyaçtı. Bir hafta mütemadiyen bir mektupla uğraştım.

Onun hüsnünü ifade edebîlecek kelimelerin arkasında serseri serseri dolaştım. Nihayet uzatmayalım, mektubu gönderdim. Heyecandan titriyor, korkuyor lakin doğacak yeni bir sabahın dönüm dakikalarını sayıyordum.

Bir saat sonra mektubu götüren geldi. Rengi hırs, infi'al fırtınasıyla değişmişti. Biraz durdu. O an benim için feciydi. "İşte." dedi mektubu okumaksızın iade etti.

Hardhaş olan mevcudiyetimi gördükten sonra tafsilâta başladı. "Sizi tanımak için iyice düşündükten sonra aramızda bu dereceye gelmiş bir münasebeti bilmîyorum. Asabiyetle bir yabancının mektubunu okumak istemem tekrar götürürsünüz." dedi. Artık beni çok seven bu müşfik kalpli insanın huzuruyla ancak bu dakikalara tahammül edebîliyordum. Dikkat ettim o çok ketum bir ızdırabı pek yakından duymuş ve hassasiyeti coşmuştu.

Asabi bir telaffuzla taştan kalp dedi…

Bu tabiri kitapların muhayyelemin bütün faaliyeti bu ümmî adamın bulduğu tavsif kadar kuvvetli bir tabir bulamazdı.

Üç senelik sevgim böyle hakir, zelil ezilmişti. Ben ona yabancıymışım. Aramızda münasebet yokmuş.

Sonra tahkik ettim. O başkasıyla evleniyormuş. O günden sonra tabiatın rengi solmuş, gençliğim erimiş. Sisler, karanlıklarla dolmuştu. Ölüme biraz daha yaklaşmıştım.

Süha

Bir Gence Açık Mektuplar - 6
Hayat Nerede?

Geçen mektuplarımda sizinle gâh afakî dedikodulardan gâh enfüsi şiirin nefisleriyle, sizi zevklendirmeye çalıştım. Mamafih bunlar da büsbütün havaî şeyler değildi. Yalnız usanmazsanız biraz da hayat hakkında görüşelim. Bilirsiniz ya, insan bazen çok muzdarip olur. Birçok şeyleri boş ve manasız görür. Bir çiçekten, bir tablodan, bir pul koleksiyonundan, oyundan, paradan, bahçeden, kır âlemlerinin ıssızlığından, otların renginden, yıldızlardan, güneşten hulâsa tabiatın parça parça anatından almak ister. İç sıkıntısına bu gibi şeylerden deva bulanlar pek çoktur. Fakat bunlar ne kadar geçici, devamsız şeylerdir. Senenin

derecesine göre mesela; küçükken el oyuncağı size en büyük hayattır. Bütün gözyaşlarımıza mukâbil analarımız derhal elimize onu tutuşturdular. Biz de kış ortasında bir bahar gibi gözyaşlarımızın ırmağını onunla kuruturuz. Fakat birkaç, sene sonra bunlar bizim için ne kadar zavallı şeyler menzilesine iner, sen ilerledikçe cansız şeyler ruhumuzu itma edemez olurlar. O zaman ava gitmek, hayvana binmek gibi amelî şeyler hayatımıza hükümrân olur. O devirde bizim için en büyük saadet, ellerimizin döndüğü, vücudumuzun yorulduğu, başımız yeknesak bir kar tabakası seyir ede ede sersemlediği ve bütün bu şuûrsuz varlığımızla düşe kalka bir kuş ve hayvanın izini kâtip ettiğimiz zamanlardır. Bu hâlle eve döndüğümüz zaman içimize bir korku siner, babalarımız homurdayarak bize yaklaşır. Söyledikleri nasihatleri, yaptıkları tekdirleri kulaklarımız işitirken, izin müntehi olacağını heyecanla düşünürüz. Gözlerimiz pencerelerden karları arar. Oh! İşte yine hafif hafif kar yağıyor. Bu muz'ic devir marazî bir hâl almasa bile hayatın mühim bir kısmını işgal eder. Bu aralıkta mektebe de devam ederler. Sınıfta birinci olmak, mükâfat almak, cüzdanın dolgun numaralarını babamıza gösterebilmek, herkesin kısım kısım müteaddi, münteşir mükâfatlarını kazanmak, oh! Bu hâl ne kadar caziptir. Bu senelerde bir iftihar, sevgi halesi bütün varlığımızı çerçeveler.

Bu devirde bir emelin mukîbiyiz. Bir meslek sahibi olmak endişesi, hususî sohbetlerimizde, yalnız kaldığımız zamanlarda bunu hayalen ne kadar süsleriz. Senelerin acı, tatlı izdihamından sonra bazen o gaye de tahakkuk eder. Fakat ah, bu da bazen ne kadar boş bir şeydir.

Aziz Genç, yine o çok sevdiğiniz gaye, çocukluk devresindeki her an, kırılacağından korktuğunuz oyuncaklar gibidir. Her zaman elim bir endişe sizi adım adım takip eder. Bir gün hayat sizin için boş bir derinliktir. Ona baktıkça başınız döner. Ara sıra dert, kahır, azap bir işkence aleti gibi ruhumuzu sıkar. Bütün varlık bir siyah tül ile sarılmış bir sinema filmî gibi gözünüzün önünden geçer.

Aziz Genç, asıl hayat bunların ötesindedir. Orada insaniyet, fazilet, mazlumluk, takatsizlik gibi uzvî, ruhî acılarla çürüyen bir masumiyet zümresi vardır. İşte bu muhiti saran zor hayattır. Oraya büyük üstât dehasından bir şu'le bırakmıştır. Her tarafı o aydınlatıyor. Şimdi oraya mefkûreler dünyası diyorlar. İşte oraya gittiğiniz gün ucu bucağı bulunmaz ye'slerden, ümitsizliğin ızdırabından, inkisarın acısından, bedbinliğin cehenneminden kurtulmuş olursunuz. Aziz Genç, tarihin kahramanları, insaniyetin azizleri bu yoldan yürüyenlerdir. Asıl hayatın mebde ile müntehasını bağlayan bu dünyadır. Hayat orasıdır. Nekbinin haz, zevk oradadır. Yüzünüzü o tarafa çeviriniz ki endişeden, tereddütten, ihtirastan kurtulmuş olasınız. Tam oraya vardığınız gün, bugünkü cehennemin ağıyla bağlanmış olan

benliğiniz, iyilik, doğruluk, güzelliğin ilahî, ebedî coşuşuyla dolar. İşte hayat o dünyadadır Aziz Genç!

Ali Nüzhet

Anatol Frans (Anatole France) ve Hayat-ı Edebîyesi

Muharriri: Behzat Tevfik

Fikir ve his kaynağı olan edebî bir hayatın şöhret halesini yarım asırdan fazla başında taşıyan (Anadol Frans)'ın geçenlerdeki ölümü yalnız hassas ve mütefekkir Fransa için değil, bütün insaniyet için acı bir matem olmuştur. Polonya ormanının münzevi; fakat daimi yeşillikler içinde saklı bulunan kuytu bir köşesinden, bütün dünyanın farklı ve dereceli, bedîî zevklerine aşinaperver bir mu'kis, birçok milletlerin tahassüs mi'yarına kudretkâr bir nazımlık vazifesi gören, bu beynelmilel şahsiyetin ufulu şüphesiz onu tanıyan herkesçe derin bir ziya telakki edilmiştir. Fakat Anadol Frans için tarihin birkaç şahsiyetine nasip olan, ne büyük bir bahtiyarlıktır ki dünyaya kirpiklerini kapayan bu vucud, arkasına bıraktığı maddi boşluğa mukabil eserleriyle dünya yüzünde kendisine unutulmayacak bir isim, uzak nesillerin kalbinde asırlarca canşin olacak bir hatıra temin etmiştir. Ölürken ölmemek… Evet, her şeyi silen, her faninin üzerine nisyan ve karanlıktan ibaret perdeler çeken zaman, onun hatırasını tarihin sahifelerinden silip götürmeyecektir. Anadol Frans, tarihe ve zamana tahakküm eden ebedîlerden biri olmuştur. O bu ebedîlik payesini, dehâsının harikalı mahsulleriyle sanat âleminde meçhul iklimleri besteleyen, maziye hayat, hurafelere, unutulmuş sahifelere renk ve kıymet veren eserlerinin zengin, zevk-i bedialarıyla kazanmıştır.

Anadol Frans, ekseriya harikulâde insanlarda vaki olduğu gibi tabiatın zıt ve muhalif hassalarını cami' olarak doğmuştur. Hayatının ilk gençlik devresinde, sadece mutevasıt bir zekâ ve kabiliyet sahibi zannolunan bu büyük insanın dimağındaki gizli ve gayr-ı mektub cevherleri büyük bir ilham menbaı gibi etrafına birden bire saçılmış ve dağılmıştır. Anadol Frans, sa'yın zamanın yardımıyla tekâmül merhalelerinden kademe kademe geçmemiştir. O geçeceği merhaleleri, mecrasını değiştirmek suretiyle hep birden, bir defada atlamıştır. Muasırları arasında sadece vasat derecede bir şair tanılırken birdenbire büyük bir nasır, büyük bir romancı olmuştur. Anadol Frans'ın şahsiyetinde bu garip istihale, psikolojinin tahlil edebîleceği en şayan-ı dikkat bir noktadır. Büyük edibin asıl ismi Anadol Tibo'dur. Babası eski kitaplar satmakla geçinen mütevazı bir kitapçıydı (Bokinist) edebiyat mütehassısı Gostav Lanson'a göre, çocuğunun dimağı inkişâfında burası mühim bir tesir yapmış, sanatının ilk ilhamlarını bu dükkânda hazırlamış, burada tekşif etmiştir. Çünkü Lanson buraya alelâde

kitapların satıldığı bir yer değil, birçok ediplerin toplandığı sanat muhaverelerinin hararetle konuşulduğu, bir nevi edebî kulüptü, diyor. Filhakika biz Anadol Frans'ın çocukluk hayatını sahifeler üzerinde takip ederken, onun daha pek küçük yaştan mektebe değil, babasının kütüphanesine devam ettiğini, gözlerinin kitap rafları üzerinde mütemadiyen dolaştığını görüyoruz. Büyük romancının bu esnadaki hayatı, çok çalışkan ve müdavim bir talebe gibidir. Buradaki kitapların çoğu eski zamanlara ait büyük klasik ciltlerden, ekseriya el yazısıyla doldurulmuş eserlerden ibaretti. Bunları yalnız gözden geçirmekle değil, manâlarını anlamak suretiyle okuyan çocuğun, ilk ufku tecessüsü hiç şüphesiz her biri binlerce mucizevî menkıbeleri, masalları ihtiva eden bu kitaplar üzerinde hayata açılmış, genişlemiştir. Lanson'un dediği gibi, Anadol Frans'ın Yunan-ı kadime ve putperstliğe olan meclubiyetini bu kitapların keyfiyetinde aramak pek doğrudur. Çünkü bu meclubiyet onda bir aşk ve akide tarzında tecelli etmiştir. O bütün hayatında afil ve munkariz Yunan medeniyetinin samimi perestişkârı kalmıştır. Anadol Frans, hayat-ı edebîyesine ilk ibtida nazım tarikiyle başlamıştır. Bu devre kısa sürmüştür. Onun daha yükseklerde dolaşmak isteyen engin ruhu, nazımın fikir ve hissî ifadedeki dar çevresiyle ülfet peyda edememiştir. Şair, bundan sonra tamamen ve bir daha dönmemek üzere nesri tercih ve bu vadide çalışmaya başlamıştır. Şiirde pek muvaffak olamayan genç, yukarıda işaret ettiğimiz vecihle bu yolda mucizeli bir muvaffakiyet göstermiş, müstesna uslûbu, zarif ve ince zevki, vasi' malumât ve tetbiâtı, derin felsefesiyle az zamanda yüksek bir mevkiye tesahüp etmiştir. Nesir onun duygularının, tahassüslerinin ince olduğu kadar derin ve orijinal olan fikirlerinin canlı bir ifade-i zemini olmuş, istifhamkar felsefesine geniş bir saha-i rüyet ve tetkik hazırlamıştır. Bu itibarla Anadol Frans'ın eserlerinin birçoğu yalnız bir eser şeklinde kalmamış, tarihin masallar ve menkıbeler devrinin çok canlandırılmış birer numunesi, felsefe ve içtimaiyâtın en ciddi ve en zengin birer menbaı olmuştur. Anadol Frans, bütün bu meziyetlerine ilaveten asrın en cazibeli uslûpkârı da tanınmıştır. Onun uslûbundaki ahenk, bir mermerden daha beliğ ve pürzenesiz olmuştur. Ne selefleri ne de muasırlarından hiçbiri onun uslûbundaki sürükleyici kudrete, cazibeli, inhitalı ahenk ve vus'ata yetişememeleridir. Anadol Frans, kelimelerin ruhuyla bir oyuncak gibi oynamak yolunu keşfetmiştir. Kelimeler onun sihirli elinde başlı başına bir şahsiyet gibi yaşamışlardır. Tek bir nefesle ürpermişler, tek bir kalem darbesiyle bir cihan, bir şiir ve hayal cihanı yaratmışlardır. Anadol Frans, romanlarında takip ettiği gaye itibarıyla ne Zola kadar bir realist ne de Loti kadar subjektif bir muharrir olmuştur. Zola gibi insanları, eseri ve hayatı mekanizmayla hareket eden bir hayvan gibi görmemiştir. Loti'nin vicdanında garip, rengârenk in'ikaslar tevlit eden tabiatı o sadece sevilen, hissedildiği gibi anlaşılan bir dekor gibi tasvir etmiştir. Teferrüattan içtinap etmiş, ekseriya tasvir edeceği şeylere, iki kalem

darbesiyle zîkudret bir hayat vermeyi tercih etmiştir. Anadol Frans'ın asıl sanat mesleği istifhamî felsefedir. O bu itibarla tarihin lejantlarını, sırriyetin, riyazatın büyük mucizelerini yoklamış, füsun ve haşmetinden eser kalmayan edvâr-ı medeniyeyi en hakiki çehreleriyle canlandırmaya muvaffak olmuştur.

Bir taraftan zamanın şahsiyetlerini bütün müesseselerini bir romanın tahlili çerçevesi içine almış, Paristen Senrojen Sokağı'ndan on sekizinci asırdan bahsederken diğer taraftan Florans'a geçmiştir. Anadol Frans bütün bunları kucaklayan birbirine sıkı sıkıya bağlayan en bariz vasfı istihza olmuştur. İstihza geniş handelerle gülmesini, acı acı alay etmesini, ince, zarif nüktelerle okşamamasını bilen istihza bu silahın kuvvetiyledir ki, riyakârların yüzüne sadece gayz kusmuş, ahmaklarla sadece eğlenmiş, galipler, mağrurlar, müstebitler üzerinde kininin hızını, hıncını dolaştırmıştır.

Eserleri:

Anadol Frans'ın romancılıkla iştigali yarım asırdan fazla devam etmiştir. O bu müddet zarfında, eserlerini uzun fasıllarla yazmıştır. Bundan dolayı romanları miktarca az; fakat sanat nokta-i nazarından pek büyük kıymeti haizdirler. Büyük edibin şahsiyetini anlamak için bu romanlar üzerinde biraz tevakkuf etmek icap eder. Anadol Frans'ın başlıca romanları: Lakarim Dö Silveter Bonar, Kraliçe Pedok'un Kütüphanesi, Zamanın Tarihi, İlâhlar Kana Susamışlar, Teiz, Kırmızı Zanbak, Jokast, Çiçekler İçinde Gençlik, Zayıf Kedi'dir.

Lakarim Dö Silvester Bonar: Bu roman Anadol Frans'ın şöhretine ençok vesile olan bir eserdir. Anadol Frans, bu romanında ilk defa olarak akademiye mensup bir zatı, bir âlim tipini sahneye çıkarmıştır. Eser gerek tip, gerek fikirlerin fevkalede garebeti itibarıyla cidden orijinal bir mevzudur.

Teiz: En güzel en muhlit eserlerinden biridir. Kahire'de genç güzel bir kadının putperest bir aktirisin macerasını anlatıyor. Bu kadın romanın ikinci derece bir kahramanıdır. Eserin asıl ruhunu Pavnos adlı bir papaz teşkil etmektedir. Pavnos azap içinde yanan bir ruhtur. Vücudunu riyazetle şerha şerha eden, susuz ve ateşli, çıplak ayaklarıyla aşan Teiz'i irşad için, ızdırablı rüyalar, hamevi hezeyanlar sayıklayan bir papaz. Bütün bunlar orada o kadar canlı, o kadar hisli bir surette tasvir edilmiştir ki insana kudretin elinden çıkmış bir nümune-i kemal vehmi geliyor.

Jokast: Hazin, çok düşündürücü bir romandır. Kârileri tesiri senelerce altında yaşatacak bir kudreti haizdir. Mamafih eserde biraz ilim ve felsefe çeşnisi de vardır. Orada sürükleyici, kahredici bir ışık, ilmîn delaletiyle canlandırılmıştır. Bir aşk iradesinden husule şikest bir sevda, hasrete boyun eğdiren; fakat sessiz, için için kaynayan, bazen vefa, sadakat, bazen çeşit

çeşit nedametler ortasında cinnet, intihara adım adım giden bir yol, bir karasevda yolu. Hiçbir kudretli muharrir bu sevgi faciasını Anadol Frans'ın bu romanındaki mevzu kadar ateşli, hamalı yaşatamamıştır.

Büyük edibin diğer romanları da hep böyle sanat nokta-i nazarından misli bulunmayan birer şaheserdirler. Yine burada bir kaçının isimlerini saymakla iktifa ettik. Bu eserler bugün umumen medenî milletlerin lisanlarına tercüme edilmişlerdir ve Anadol Frans dehasının bu harikalı mahsulleriyle beynelmilel bir şahsiyet olmuştur. Dünya tarihi onun lâyemut ismini uzak zamanlara kadar hürmetle muhafaza edecektir. Münevver gençlerimizin irfaniyâtı namına yapacak en mühim hizmeti ve edebiyat dâhisinin eserlerini mümkün olduğu kadar lisanımıza süratle tercüme etmek ve bu beynelmilel şahsiyeti Türklere de tanıtmaktadır. Bunu da kıymetli gençlikten bekleriz.

Teşekkür

İstanbul Darü'l-Fünûnu ruhiyât müderrisi muhterem Şekib Bey Efendi Berguson'un, Kudret-i Ruhiyesi ile Terbiye Muhasebeleri namlarındaki iki kıymettar eserlerini lise talebe kütüphanesine hediye etmek suretiyle gösterdikleri feyizli alaka ve tüveccühlerine arz-ı teşekkür ederiz.

Talebe Kütüphanesi Heyet-i Reisi
Hüseyin Besim

SAYI-8

Eserler Arasında

Bu aralık pek durgun giden, matbuât âleminin iki ay evvel doğurduğu bir eserini, yeni okuyabildik. "Kalp Ağrısı", uslûbu rengârenk hayalleri, coşkun tahsisle senelerden beri edebiyat âlemimizde bir mübdi' kudretini taşıyan büyük hikâyecimiz, Halide Hanım'ın eseridir. Mevzusu Anadolu, İstanbul, Avrupa bu üç yol üzerinde iki macerayı hikâye ediyor. Fakat her nedense diğer eserlerinde pek çapraşık olan uslûbu, bu hikâyesinde öyle değildir. Bu üç noktada araya karışan sergüzeştleri, mevzu'un vahdetini ihlâl etmiyor. Lisanı, diğer eserlerine göre daha yenidir. Hayat daha basit bir surette tasvir edilmiştir. Yalnız diğer eserlerinde olduğu gibi hikâyenin kahramanı yine kadındır: "Zeyno" eserin cazip, kadir şahsiyeti budur. İsminden anlaşıldığına göre "Zeyno" Anadolunun bir tipidir. Hem de buralara aittir. Çünkü ismi çerçeveleyen buranın sevgisidir. Halide Hanım Diyarbekir'i görmemiştir. Fakat muhayyelesinde buranın surları, keşif sis tabakaları içinden birer ok gibi gelen minareleri, onun hatırasında canşin olmuştur. İkinci şahsiyet "Saffettir" bu bir doktordur. İradesini muhabbetten, aşkını insaniyet, fazilet için bütün kalbî alevlerini içinde söndüren bir timsaldir. Bedayette bu iki şahsiyet o kadar birbirine karışıyor ki, bütün hikâyenin bu iki aşk kaynağı etrafında toplanacağı zannı hatta kanaatî, hâsıl oluyor. Bu ümitle eser takip ediliyor. Fakat bir an geliyorki Saffet saf, ilahi, bakir bir tülle sarılıyor. İlk zamanlarda başlayan ve gittikçe ateşlenen aşk külleniyor. Sisli ve meçhul günleri ikisi de unutuyor gibi. Artık "Zeyno" için yeni bir aşk başlıyor. Kuvvetli, ateşîn, tahammülsüz bir aşk. Saffet melek ruhlu insan, bir çocuk safvetiyle Zeyno'nun etrafında geziyor. Ona göre Zeyno zarif bir billurdur. Kırılacak hazan havasını duymuş bir fidandır. Yapraklarını dökecek rengini solduracak… Onun aşk üzüntülerine yardım ediyor. Kalp ağrılarına şifa arıyor. Saffet, insanlığın bir kemâl noktasıdır. Zaten Halide Hanım, bütün hikâyelerindeki eşhâsın pek azı hayata uyar. Mütekabisi fevka'l-beşer tiplerdir. Saffet de onlardan birisidir. Eserde bir an geliyor ki Saffet siliniyor. Zeyno Saffet'in telkininden aşk oyununun kenarından geriye çekiliyor. Fakat içindeki ateş külleniyor. Bir türlü büsbütün sönmüyor. Bir hamle ile elini kalbine basıyor. Bazı anlarında nurun, şefkatin berraklığıyla parlayan "Zeyno", ruhu bulanıyor. Her şeye karşı nâdim oluyor. Neticede sinnen kardeşinden çok büyük bir miralayla tezevvüc ediyor. Eser de bitiyor. Bunlara karışan talî aşk Zeyno'nun çok kıvrak ibtilası yanında hiçbir şey ifade etmiyor. İtiraf edelim ki, Halide Hanım bir şekil üstadı değildir. Bu husus itibariyle cümleleri pek mühmeldir. Bunlar ayrı ayrı tetkik edilirse, eser pek cazibesiz

kalır. Hatta sahifeleri bile kendi başlarına fazla güzel değildir. Fakat o bir küll halinde tenkit edilmeli. Yalnız kelimelerden, cümlelerden sanatın ilahi kokusunu duyan Ahmet Haşim gibi sanatkârlara, Halide Hanım'ın eserleri pek müz'ic gelir. Fakat onlar bir kitap halinde teşrih edildiği zaman çok kıymetli, çok yenidirler. O bir lisan traşı değildir ki kelimeler üzerinde uğraşsın, Halide Hanım'ın eserleri çok girintili, çıkıntılı birer tabloya benzer. Kısım kısım tahlil edilirse hiçbir şey ifade etmez. En güzel ve manâlıca olanları bile ibtidaî, acemice tertip edilmiş şeylerdir. Orada çok fazlalık görünür. Fakat heyet-i umumîyesine birden bakılırsa, noksan ve ziyadeliği örten bir cazibe eseri siyanet eder. O kadar seyyal oynaktır. Bir şelale gibi gürültülü bir seyl gibi sürükleyicidir. Eseri tenkide edebîlmek için uzun günler beklemeli yoksa bir türlü onun noksanlarını görmeye, anlatmaya imkân yoktur. Mamafih hayatının pek velûd bir devresini yaşayan, bu büyük sanatkârımızın daha birçok nefis ve ekmel eserlerini okuyacağız. Biz de hayatın bir devresinde sanatkârlarımıza tari olan durgunluk günde bir yenilikle görünen ve senede birkaç eser meydana koyan Halide Hanım'ın hassasiyetini örtememiştir. O yeni lisanın, yeni sanatın bir havarisidir. Bu gün sevildiği gibi yarın edebiyat tarihimiz gençliğin edebî hürmet halesiyle velûd, yüksek edibiyemizin büyük ismini çerçeveleyecektir.

Ali Nüzhet

Bulunmuş Şeyler

Bir arkadaşın defterinden müferrez bir parça;

Dün kitapları karıştırırken birdenbire mektubunuz yere düştü. Kalbim yine elim halecanlar içinde kaldı. Oh, bunu kaç defa okumuştum. Belki yüz ihtimal ki daha sayıları na mahdut defalar sürekli bir iştiyakla, tekrarlıya tekrarıyla ezberlemiştim. Fakat bu sefer kelimelerinden, satırlarından bana ait bir manâ bulabilmek endişesi içinde onu tekrar didikleye didikleye çevirdim. Fakat heyhat hiçbir şey bulamadım. Anladım ki hayatta pek çok şeylerin cahili olduğumu, içimde kalbilmîn sizinle dolan bütün köşelerinde ateşîn bir hicabın azabını duyarak anladım. Ya Rabbi! Ne metin, ne aşılmaz bir iradeniz varmış. Bazı psikologlar, Cengiz hakkında bir buhtanda bulunurlar güya iradeniz zayıf, hassasiyetiniz bizlere faikmiş. Bilmem, gösterilen bir sevgiye alakasız kalamazsınız. Hâlbuki sizi pek yakından anladıktan sonra artık mühib birer dev gibi yüksek söyleyen üstâdların önünde otura otura çürüyen dizlerimizin acısına kalbim yandı. Heyhat, biz ne kadar sizin hakkınızda muğfil kalmışız. Daima esrardan esrara, meçhulden meçhule giden müphem temayyüllerin ölçüsünü bulmak hususunda zekâmızın aczini acı acı duydum.

Gururunuzu okşayan yazılarım boynu bükülmüş birer yetim gibi bütün safvetleriyle karşımda dirilir gibi oldular. Onlardan, benliğimden utandım. Şimdi bir hiss-i hicap beni parça parça yakıyor. Kudretinizin fermanberi olmayan şevketinizin ihtişamı önünde zelil, hakir kalmayan mesut insanlara gıpta ediyorum.

Okuduğum hikâye klişeleri, tarihi vakıalar sizin parmağınızın bir işaretiyle dikat ettiğiniz cehennemlerin, yıktığınız gönüllerin enkazı arasında benim de muzmahal, perişan mevcudiyetimin karışmasıyla acaba ne buldunuz? Uzun senelerin takat getirilemez acı tecrübelerinden sonra bu mektum işten bir manâ çıkarabiliyorum. Anlıyorum ki, gururunuzu benim hardhaş olan varlığımı görmekte temin ediyorsunuz. Fakat bu ne kadar vahşi bir histir. Neden kötülükten zevk alıyorsunuz? Başka şekil ve suretle başınızı dik durduramaz mıydınız?

Mektubumuza dikkat ediyorum. Her şeyi yerli yerinde yazarken hiçbir heyecan duymamışsınız biliyorum. Şüphesiz beni sevmediniz ve olabilir ki size layık değilim. Fakat bilirsiniz ki gönül ve kalp işlerinde ufacık bir söz bile bir hayatı bağışlayabilir. Bunu olsun neden deriğ ettiniz. Çünkü zevkiniz böyle istiyordu değil mi? Eskiden insan beynini yemeden, şehirler yakmaktan, insanları diri diri ateşe atmaktan, çarmıha germekten zevk alan insanlar varmış, kim bilir? Belki de onlardan birinin habis ruhu sizin üzerinize sinmiştir.

Onun iftirasıdır ki, bu gün sizi bir ihtiras fırtınasıyla sarıyor. Emin olunuz ki, bu son mektubumu size yazarken içimde size ait hiçbir sevgi kalmamıştır.

Gayz, kin iki damla zehir gibi sizden arta kalan mevcudiyetimi sızlatıyor ve bugünkü hayatım buna dayanıyor ve artık sizden nefret ediyorum.

Benliğimde doğan bu zafer neşidesinin tatlı tatlı söyleyen ve tedbirci öldüren teranesini dinleye dinleye hayatımı teşbi' etmekteyim ve artık fenaya yaklaşan mevcudiyetimde siz yoksunuz….

Süha

Bir Gence Açık Mektuplar-7
Vezin, Aruz mu Millî mi?

Aziz Genç, bu hususta pek çok dedikodular, münakaşalar duyduk. Darü'l-Fünûn kürsüsünden bir gazeteci, düşüncelerine kadar bu vadideki sözlerini okuduk. Fakat neye yarar. Onlardan ekserisi delillerini takviye için zamanla mukayeseler yaparak, hüküm vermişlerdi. Bunlardan zevkine itimat ettiğim bir sanatkâr, bir gün yek renk olmayan mutad fikirlerini bile kendi agûşuna alan edebî bir mecmuada yeni lisan, vezin meseleleri hakkındaki yazdığı iki makalesiyle yeni lisanın artık bütün muhaliflerin hiçe masruf gürültülerine rağmen eski

musci', Enderun ve edebiyatının günden güne azalan uslûpkârlarına karşı yeni lisanın hâr ve coşkun müdafa'aları ve bunun etrafında toplanan halkın zevki artık yeni lisanı tevfik edebîlmenin imkânsızlığından bahsediyordu. Vezinlerin içinde aruz vezninin mütekâmil şekli ile millî veznin henüz pek az olan musikisini ileri sürerek katiyete yakın bir hüküm ile istikbâle aruzun hâkim olacağını söylüyordu. Hâlbuki o sanatkâr bu sözlerini söylerken Yeni Mecmua coşuşlu manzumelerle millî veznin güzelliklerini gösteriyordu. Bu gibi iddialara cevap olarak en salahiyatdar bir mutabahhir veznin bir kamış ölçüsü gibi bir şey olmadığını ancak her lisanın bünyesine, seciyesine göre bir ölçü kabul edeceğini ve Türkçemizde de bünyesinden doğan ve dedelerimiz tarafından kullanılan hece vezni millî veznimiz olduğunu lisana millî varlıkların en mühim bir nişânesi olduğunu söyleyerek millî vezni müdafa'a ediyordu. İstikbâl için de mademki millî vezin bugün mütezayid bir kuvvetle yürüyor, günden güne taraftarını artıyor ve zaten asrımız da milliyet asrıdır. Bu coşan, taşan seylin önüne hiçbir fert geçemez ve istikbâlde büsbütün millî vezin hâkim olacaktır diyordu. Fakat Âziz Genç, bu kubbede bir hoş seda bırakan o sesler dindi. Hassas kalplerin ilahî nişvesi sustu. Şimdi her taraf sakin sakin bekliyor. Bunlara kadar hiçbir sedanın akisleri gelmiyor. Millî veznin en kıymetli sanatkârları şimdi kim bilir hangi ağaç gölgelerinin serinlikleri altında ve kim bilir ne kadar güzel bir şiirin o vird dolusu lezzetini çiçeklere, yabani otlara sunuyorlar. Bazen buralara kadar gelen solgun şeyler hiçbir şey ifade etmiyor. Zaten Aziz Genç, bir yerde okumuştum. Şarkın şifahî edebiyatı tarihi edebiyattan daha zengindir. Bu ne kadar doğrudur bilmîyorum. Yalnız bazı kitaba geçmeyen şakrak, siyal şarkıların ağızdan ağza dolaşan hikâyelerindeki derunî hassasiyeti birer mesti haizdirler. Zaten şarkılar bilhassa türküler göründüklerinden daha iyidirler. Başka milletler olduklarından çok iyi görünürler. Bizde tamamiyle aksinedir. Neyse bizde Tasavvuf edebiyatının ruhu tekkelerde, Bektaşî edebiyatını nefesleri göğüslerde, Divân edebiyatı çeşnisi saraylarda kaldı. Bize kadar gelen elimizdeki divanlar muttarit nağmelerden ibaret gibi bir şeydir. Fakat böyle devam eden şekil elbetteki bir yeniliğe tevcih edecekti. Tanzimatla başlayan teceddüt; Şinasi, Ekrem, Sezai, Hamit bilahare Halit Ziya ve Fikret'le tamamiyle genişledi. Haşim'in ince zevki, Yahya Kemal'in derin ve kuvvetli sezişle büsbütün o yeksenak şiir kisvesi, Türklüğün varlık yolunda enfes birer kıymeti iktisap etti. Elbetteki Haşim'in Havuz manzumesinden;

Akşam görünür havuz üzerinde
Mehtap kemer taze belinde
Üstünde sema gözli bir örtü
Yıldızlar onun, güldür elinde

Yahut Hazanda Bülbül manzumesinden:

Bir gamlı hazanın seherinde
Israra ne hacet yine bülbül
Bil kalbimizin bahçelerinde
Can verdi senin söylediğin

Gibi parçalar eskinin ah, vah, yar, canan nağme-sezalara benzemeyen Yahya Kemal'in birçok manzumeleri arasında nazarından bir parça;

Bu sabah söyledi son sözlerini
Yumdu Dünya'ya ela gözlerini
Koptu evden acı bir vaveyla
Odalar inledi Leyla, Leyla!

Bu kadar sade, tasannu'suz, tekellüfsüz bir manzume Divân edebiyatının muttarid çeşnisine karşı çok yüksek bir yeniliktir. Fakat ne olursa olsun bunlar hep düne ait şeylerdir. Millî vezinde de çok kıymetli şiirler vardır. Fakat o da bugünün mahsulü değildir. Millî ve Aruz vezinlerinin ikisine de birden bir durgunluk arız olmuştur. Mamafih korkuyorum ki fikriyâtımızın en büyük üstadı bir şiir kitabının mukaddimesinde söylediği sözler tahakkuk etsin. O demişti ki: "Şuûr devrinde şiir susar, şiir devrinde de şuûr seyirci kalır." Bu elim haberini okuduğum zaman ve bilhassa görüşüne itimat beslediğim bir adamın kaleminden çıktığını gördüğüm zaman teessürüm iki kat oldu. Fakat biraz aşağıda yine diyor ki: "Bu hali çocukların hayatında da görürüz. Ders saatlerinden sonra oyun saatleri olur." Çok temenni ederim ki bu durgunlukta bir yorgunluk fasılası olsun. Bir sanatkârın öfleyeceği nağmeleri asabımıza yayılırken orada kendi benliğimizi de bulacağız. Hiç şüphesiz bizi hûlasa götürecek olan bu ses üç milletin karışık zevkiyle tortulanmış bir nağme olmayacaktır.

Ali Nüzhet

Muallim Kürsüsünden:

Mesleğimden Memnun Olduğum Zamanlar

O bilmediğim, tanımadığım simalarla, ilk enesiyet ettiğim zamanlarda içimde iyiliğe doğru hisler uyanır. O zaman bana mukadderâtını tevdi' eden ailelerin, müterreddit, endişeli hayali karşımda belirir.

O anda büyük vazifemin ağırlığıyla günler, haftalar, aylar bazen senelerce düşünürüm. O çocuk benim için bir levhadır. Onu seyrettikçe pek çok meçhul, nakabil hâl gibi görünen müşkil bir safha karşımda perde perde açılır. Onlara baktıkça gözlerimin önünde yeni bir âlem

fakat her köşesi namalum menkıbeler taşıyan bir dünya olur. Onu tetkik ederim. Her buluşuma bir isim izafe ederim.

Derslerde bakışından, gülüşünden, duruşundan, dinleyişinden birer manâ çıkarmak isterim. Bazen bulduğum o meçhul iklimin bence malum olan kısımlarıyla sevinirim.

O küçük yavruyu cemiyet-i beşeriyenin bizden istediğine göre yavaş yavaş umumî ve millî hedefe doğru onu mücehhez kılmak arzusunun bir kısmının bu suretle tahakkuk ettiğini gördükçe içimde nişveli bir hazzın ilahî ürperişleri hâsıl olur.

Artık gecelerin uzun saatlerinde vazifelerini tashih ederken yorulmam. Çalışırken usanmam. Bütün uykusuz saatlerime rağmen mesut olurum.

Oh! Bu yeni şeyler yarın bu esrar ve kuvvet türlü iklimlerde doğacak olan görüşlerin aydınlıkları… Bunları o güne hazırlamak zevkinin inşirahları…

Fakat çok geçmez ufacık bir hareketin telakkimin hilafına olan iması o saadeti kaçırır. Yanlışbir görünüş acaba niçin böyle oldu? Diyerek kalbimde zalim bir his canlanır. Haftalarca elim bir azap ruhumu sıkar. Bütün düşünüşlerimi alt üst eder. Omuzlarımıza temas eden manevî bir mesuliyetin ağırlığıyla titrerim. O zaman saha-i rü‘yetim derin bir karşılıkla döner döner bir ömür içerisinde beklenen bir emele kavuşmamak inkisar sa’yiyle istihza eden iki şeytanî göz karanlık olan etrafımda parıl parıl yanar. O an rahmanî ve güzel şeyler büsbütün etrafımdan silinmiştir.

Bu ‘ukûbattan kurtulmak için düşünürüm. O zaman önümde yeni bir mücadele kapısı açılır.

Vazifelerini tetkik ederken kelimelerden, cümlelerden iyiliğe ait bulabileceğim bir histen bir veche çıkarmak isterim. Geceleri geç vakitlere kadar devam eden bu tashihler arasında bulduğum birkaç ümit verici söz, o geceki bütün yorgunluklarıma rağmen beni bir huzur içinde avutur.

Yeni baştan ona hissettirmeksizin tetkiklerime tekrar başladım. Bütün bulduğum şeyler ne kadar mütenevvi’ olursa olsun mühmel kabiliyetleri ne kadar bulunduğumuz sahadan uzak görünürse görünsün ümitsiz olmam. Gördüklerimden, okuduklarımdan, sezişlerimden aldığım kuvvetle o binbir renk, binbir çeşit şekilde tabiatta olan insanın günde, ayda birisini iyiliğe tevcih edebîlirsem zannederim ki bütün iyilik melekleri kutsî nefisleriyle yorgun başımı okşarlar.

O zaman saadetimin hududu ölçü, derece kabul etmez bir şekildedir. Fakat biraz zaman geçer. Bunun da kifayetsizliğini görürüm. Yalnız iyi olmanın bu kötülük, ızdırap türlü hayatın mücadelelerine, tabiatın namer‘î, eğri koylarına karşı neye yarar.

Bu yalnız hangi derde deva olabilir. Bilmem neden? Saadetim tekrar kaçar. Yeni bir emel kurtuluş menbaının müteressim izleri üzerinde görünür.

Tekrar tekrar bir çarpışma, didişme devresi başlar. Bütün o mahdut ve ferdi ahlak güzellikleri umuma teşmil etmek endişesi baş gösterir. Onun için bir ilim, marifet cidalı başlar.

Bunun için evvela dersi sevdirmen lazım… Oh! İlk defa ben iyiyim demek gibi bir muslif, küstah bir telakki bu emelin önüne geçer. Fakat çok uzamadan bir girizgâh bulundukça hayatın, şiirin en beliğ, en cazip vecdiyle anlatılır. Öyle anlar gelir ki dershanede hayat, kitap, talebe birleşmiştir. Yalnız bir ses işitilir. Onun etrafında nefes alınmıyor gibi görünür. Zannedilir ki ufacık bir gürültü o kudsî manzaranın havasını ihlal edecek. O kadar her şey sakindir. İçimde o zaman büyük bir emelin tahakkukuna doğru bir beşaretin uyandığını hissederim.

Böyle saatler tevali eder. Müzakereler, münakaşalar icra edilir. Mektum manalı kelimelerden, çapraşık cümlelerden bir mana çıkarmak için mücadeleler yapılır. Neticede merhameti siz bir düşmanı beğenen insanların duyduğu memnuniyet zaferi duyulur.

Artık ders sevdirilmiştir. Hayat dersle tevazün etmiş demektir. O zaman sevinirim. Fakat bilmem neden? Bu hal bütün ruhumu itma' edemez. Daha yakınlaşmak isterim. Bazı dersler olur ki o yalnız anlamaya, öğrenmeye ma'tuf küçük yavruların hassas gözlerini etrafımda toplatır. O zaman içimde nihayetsiz bir sevinç hâsıl olur. Dersin uzamasını isterim. Fakat çok geçmez bir ses işitilir. O gürültü bizi dışarıya davet eder. Derlenir, toplanırım. Mevzuyu aksatmamak üzere münasip bir yerden keserim. O zaman karşımda parlayan, gözlerin ortasında oynayan hadikalarda devam ediniz. Söyleyiniz gibi vazıh bir işaretin geçtiğini görürüm. Oh! O zaman bütün yorgunluğum erir. İşte asıl mesleğimden o zaman memnun olurum. Hazla, memnuniyetle oradan ayrılırım.

A.N.

Hikâye:

Emel Yolunda

Solgun Eylül günlerinin bulutlu bir sabahında siyah muşmulu araba Dağ Kapısı'ndan çıkarken kat ettiği yollar üzerinde bıraktığı izler gibi Vecdi'nin de ruhunda kızıl işaretler bırakmıştı. Uzun ve hasretle dolu nazarları, arabayı Seyran Köşkü'nü aşıncaya kadar takip etti. O kadar ümitsiz yaşıyordu ki arasında durduğu mezar taşları kadar donmuş görünüyordu. Ne konuşmaya mecali vardı ne de geri dönmek için dizlerinde kuvvet buluyordu. Bütün

benliğini arkasından sürükleyen araba, gözlerinden kaybolduğu zaman tahayyül ettiği müstakbel saadet, silik bir rüya haline gelmişti. O bundan böyle kendisi için artık hayal olduğunu tahmin ettiği geçen günlerin yâd hüznüyle vakit geçirecekti. Vecdi hayat kasırgalarına karşı çok metin olduğu halde veda sağnağının amansız tesirleri altında adeta eğliyor, müzmiz emellerle dolu ruhu gam ve elemle gölgeleniyordu.

Bu ayrılık acısı kendisini o derece sarstı ki daima sakin, sakit duran Vecdi, şimdi titiz, sinirli bir çocuk gibi olur olmaz şeylerden hiddet ediyor, hiç yoktan ebeveynine karşı geçimsizlikler çıkarıyordu. Annesiyle babası Vecdi'deki bu gayr-ı muntazar halleri Nihal'in gittiği günden beri hissetmişlerdi. Onun için ruhunu eğlendirecek bütün vasıtalara başvurdular. Lakin kalbinde yer tutan sızıları, bir türlü dindiremiyorlardı. Bir aralık seyahate çıkarmak istediler. Kararlarını vermişken Vecdi'de gördükleri bazı sükûn alametlerine aldanarak fikirlerinden vazgeçtiler.

Bir sene mütemadiyen müspet teşebbüslerle menfi tesadüfler çarpıştı ve genç Vecdi'nin hassas ruhu bu sarsıntılar arasında sönük bir kandil gibi sallanıp durdu. Ebeveynindeki şefkat hisleri gün geçtikçe coşuyordu. Her fedakârlığa katlanacaklardı. Yalnız validesinin şefkat damarlarını öldüren bir nokta vardı ki kabil değil. Buna tahammül edemezdi. Vecdi'nin asıl sebeb-i feryadı da bu cihet idi. Validesi asra uygun bir şekilde terbiye görmüş mektebli Nihal'i, oğlu Vecidi'ye almak istemiyordu. Esasen validesinin başlıca emeli sokak kapısından dışarı çıkmaz, yazı okumak bilmez, tuvalet ve alafranga hayattan mahsum asrî duygulardan uzak bir kız bulup koluna almaktı. Hâlbuki Vecdi dimağını bu fikirle taban tabana zıt kanaatlerle doldurmuştu. O münevver, musikiden anlar bir hayat kadını arıyordu. Onun için annesinin düşünüşlerine bir türlü yanaşamıyordu.

Nihayet kendisini İstanbul'a göndermeye karar verdiler ve bu kararlarını derhal mevki-i tatbika koydular. Vecdi bir sene Nihal'in gittiği yolun aksine olarak Urfa kapısından çıktı. Zihni bir türlü endişe ile maluldu. İçini kemiren dert adeta bir yumruk şeklinde boğazına tıkılmış kendisini boğuyordu. Uzun seneler bu ağır ve tahammülsüz şerâit altında inledi. Aradan üç sene kadar bir zaman geçti ki Vecdi de yirmi dört yaşlarına gelmişti. Şebab ömrünü ezen son ızdıraplarla mücadele ederken tahammülü tükenen pederinden telgraf aldı. Avdet haberi bir peyam-ı müsirret gibi onu sevindirdi. Diyarbekir'e döner dönmez Nihal'i göreceğini zihnine yerleştirdiği için hiç vakit kaybetmedi. Üç gün zarfında İstanbul'un coşkun, şakrak muhitini terk etti. Yüzünde menfadan kurtulanlara mahsus sevinç izleri belirmişti. Yolda geçirdiği saatlerin uzunluğu ruhunu ta'zib ediyordu. Diyarbekir'in bin bir hatıra ile dolu yerlerini ve bu meydanda Nihal'i görebilmek emeli kendisini mütemadiyen sevindiriyordu.

Otomobilin homurtuları arasında şehre girerken uzun yolların üzerinde bıraktığı bir itici yorgunluğu tamamiyle unutmuştu. Arkadaşları kendisini hayattan bezgin, bîtâp ve solgun göreceklerini zannediyorlardı. Hâlbuki çalan bir kartal gibi coşkun ve siyal nazarları daha ilk görüşte onlardaki tahminleri çürüttü. Hakikaten Vecdi birdenbire değişmişti. Hele eve gelip teyzezâdesi küçük Handan'dan Nihal'in Diyarbekir'de olduğunu öğrendiği zaman büsbütün başkalaştı. Sanki beş sene hasretle vakit geçiren Vecdi değildi. Nihal'in Diyarbekir'de bulunuşu en heyecanlı şi'iriyetlerin insana verdiği tesirlerden daha müskir bir heyecanla onun ruhunu sarstı. Artık ümitler, tamamiyle canlanmış ve validesinden muvaffakat cevabı almıştı. Arada henüz bir hafta geçmemişti ki Nihal'in pederi Vecdi'nin babasını sabah çayına davet etti. Bu Vecdi için ilk beşaret haberi idi. Zaten iki gün evvel teyzesine gittiği zaman halazâdesi Nihal'i tesadüfen orada bulmuş ve dertlerini birer birer anlatmıştı. Hele bir aralık teyzesinin kendilerini yalnız bırakıp odadan çıkışı en büyük fırsatı kendilerine vermişti. Masa başında karşı karşıya beş senenin hicranları, ızdıraplarını birbirine anlattılar. Biri anlatırken öteki buhranlar geçiriyordu. Mütekabil halecanlarla uzun zaman dertleştiler ve son kararlarını verdiler. Bütün mâni'alara rağmen ruh ayrılığı çekmeyeceklerdi. Esasen iki gün sonra da pederleri anlaştılar. Kendileri de azim ve sebat felsefesinin fiili ve müspet neticesini istihsal ettiler.

Nejat

SAYI-9

Diyarbekir'de Ali Nüzhet Efendi'ye

Azizim, Efendim;

Benden neşretmekte olduğunuz sevimli mecmua için merhum Ziya Gökalp'e dair bir yazı istiyorsunuz. Bu mecmuanın daimi kâri'lerinden ve sizin samimi taktirkârlarınızdan olmak ve aynı zamanda sizinle beraber bir mürşidin müridi bulunmak gibi sebepler bana merhum hakkında yazacağım yazının bir hissî ve fikrî iştiraka layık bir kuvvet ve saadette olmasını istilzam ederdi. Fakat ne çareki kederimiz tazedir ve bendeki tesisleri henüz bir şahsî buhran hudunu geçmemiştir. Bu halde söyleyeceğim sözlerin nihayet bir acı feryattan ibaret kalması pek mümkündür.

Herşeyden evvel bir ilim ve fikir adamı olan muazzez gaibin bu nevi gürültülü elem ve his feveranlarından ise ne kadar müteneffer olduğunu bilirsiniz. Filvaki' bazı kimseler Ziya Gökalp'e öteden beri bir takım asabî buhranlara müptela bir hasta şahsiyeti istinat etmek istedi. Fakat buna kendisini yakından tanıyanların hiç biri inanmazdı. Siz de pek iyi bilirsiniz ki merhum Kemal'in ve ilahî şeylerin sıfat-ı mümeyyizesinden olan rukûdet ve sükûnetin mücessem timsali idi. Fikrî ve hayatî hadisatı vüzuh ve huzur içinde görür ve öyle ifade ederdi. Ziya Gökalp'i hiçbir gün nefsini teheyyücâta terketmiş gayr-ı tabii bir halde gördüğümü hatırlayamıyorum. Düz, geniş ve aydınlık hayatının hiçbir merhalesinde ilmî usullerin haricinde bir tek adım attığı vaki olmamıştır. Bence insanî nokta-i nazardan merhumun yegâne kusuru da bu idi. Zira Ziya Gökalp bu haliyle daima etrafındaki alelade insanların fevkinde durur ve kendisi ile bunlar arasında daima bir mesafe muhafaza icat edildiğine kani' değilim. Bütün büyük ve fevkalede şahsiyetler hep böyle değil midir? Bunların yakından dostu olmak için bunlar derecesine yükselmek lazım gelmez mi?

Garp âlimlerinden (Ernest Ronan)'ın "Fikri Asilzâdelik" tesmiye ettiği bu halet bütün halkçılığına ve bütün ferdiyetgirizliğine rağmen merhumda azamî derecede mevcuttur. Biraz da bunun içindir ki Ziya Gökalp neşrettiği fikir ve kullandığı lisan itibariyle daima halka doğru gitmek istediği halde çok sevdiği kesif halk kitlesine kadar inemedi. Yani ilmîni bir türlü kâfi derecede basitleştiremedi. Amiyaneleştiremedi.

Ziya Gökalp'ten evvel -onun değilse bile- birçok şöhretle şairler ve âlimler yetiştiren Diyarbekir bu en şanlı evladıyla ne kadar müftehardır? Bunu siz bize bildiriniz zira – zannederim ki siz yalnız merhumun en sevgili tilmîzlerinden biri değil aynı zamanda onun hemşerisiniz de…

Ne kadar isterdim ki elimde kâfi ve saik bulunsa da (Ziya Gökalp ve Diyarbekir) ünvanı altında bir "tetebbü'" yapabilsem ve senelerce gölgesine sığındığımız, senelerce gölgesinde tenebbüt ettiğimiz bu büyük ağacı tâ köklerinden tetkik etmek saadetine nail olsam.

Şimdilik samimi ta'ziyetlerimin kabulü ricasıyla derin bir elemle elinizi sıkarım. Azizim efendim.

Ankara: **Yakup Kadri**

Ziya Gökalp'in hususî, umumî hayatına ait bilgileri toplayıp Yeni Hilâl'in fevkalede bir nüshasıyla neşretmek istiyorduk. Bunun için bir anket açtık. Ayrıca da müşarünileyhin bazı dostlarına müracaat ettik. Fakat bütün ricamıza yalnız aziz ve sevgili üstat Yakup Kadri Beyefendi cevap verdiler. Diyarbekir gençliği namına arz-ı teşekkür ederiz.

Yeni Hilâl

Hasbihal:

Dün akşam birkaç arkadaşla bir yerde bulunuyorduk. Sözlerimiz bir müddet afakî vadide dolaştıktan sonra birdenbire ezelî bir derde temas ediyordu. Saatlerce devam eden mubahase, münakaşa gâh tarihi yollarda, gâh hissî, zevkî merhalelerde tevakuf etti. Öyle anlar da oldu ki hiyeroglifin acip şekilleri gözümün önünde tecelli etti. Bari bunlar bu her milletin tamamiyle halledilen umumî, millî meseleleri bizde ne zaman kat'î safhasına dâhil olacak. Ey kari' şüphesiz bu girift muhasebesinin zemini keşfettik değil mi? Bu zaten olsa olsa ya lisanın terkibi ve sadeliği yahut bundan daha mühim daha mu'dal olan imla meselesidir değil mi? Emin olunuz şimdiden kaşlarınızın çatıldığını, gözlerinizin bulandığını hissediyorum. Yine bunlar gibi vazih bir sıkıntının tevelli, hassas çehrenize sarıldığını seziyor. Fakat ne mümkün işte o müz'ic mesele üzerinde görüşülüyor. Ondan çıkacak olan neticeye göre milletin istikbâline esaslı bir istikâmet çiziliyor.

Bilirsiniz ya umumî meseleler üzerine görüşüldüğü zaman tarafeyn delillerini söylerken zannedilir ki herhangi birinin fikriyle bu millet saadete erecektir. İşte dün akşam imla meselesini dinlerken bende de bu kanaat hâsıl oldu. İmla şekli de aklî, mantıkî bir sahaya çıkacak derecede katiyet hâsıl ederse her şey halledilmiş olacaktır.

Buna bağlanan düşünüşler o kadar samimi idi ki gayr-ı ihtiyari bu cazip muhasebenin vecdi içinde birçok saatler mest pürhalecan kendimi terk ettim ve şimdi de onu hatıramda kaldığına göre size yazıyorum. Şevket Bey diyor ki: "Artık bildiklerimle gördüklerim yekdiğerine uymuyor." Dün kavâilde muvafık olarak öğrendiğim bir kelimenin şekli bugün en

itimat ettiğim üslûplar tarafından değiştiriliyor. Bu son şekli neye tevfikan böyle yazıyorsunuz diye bir suâl sorsa hiç şüphesiz efendim " Ahenk telaffuza göre" cevabını alırsınız. Türkçe kelimeler için haydi bunun bir derecesini kabul edelim; fakat Arabî, Farisî kelimelerinin de bir kısmı değişiyor. Bunları tebdil edene göre bunun da cevabı sarihtir. Efendim o kelime lisanımıza geçerken mevzu olduğu manadan başka bir manaya da delalet ettiği için o kelime de bizim demekti. Binaenaleyh onu da "Ahenk, telaffuz" ve İstanbul şivesine göre tebdil edebîliriz diye cevap verir. Buna da razıyız biz. Hâlbuki bazı Arabî, Farisî kelimeler vardır ki lisanımıza geçmekle beraber manâsını değiştirmiyor. Biz de, onu eski manâsında kullanıyoruz. Böyle olmakla beraber yine imlası değişiyor. Buna da cevap hazırdır. Ya efendim o kelimeler de uzun zamandan beri lisanımıza geçtiği ve halk onun manasını tamamıyla benimsediği için o kelime de Türkçeleşmiş demektir. Binaenaleyh onun da kendi kelimelerimiz gibi tasarruf edebîliriz.

Haydi, bunu da kabul edelim; fakat biz bu yığın, binlerce kelime arasında bunları nasıl tefrik edeceğiz?

Buna karşı:

Sabit Bey: "Efendim onun kolayı vardır. Hepimiz Farisî'yi, Arabî'yi, Türkçe'yi ve bunların imtizaçlarıyla tarihî istihalelerini öğrendikten sonra bir imla tarzına malik olabiliriz." dedi. Şevket bey yok yok azizim bu da kâfi değildir. Her gün muntazaman edebî eserler de okumalı ki Türkçeleşen kelimeleri de öğrenebilelim. Başka suretle bu işin içinden çıkmaya imkân yoktur.

Şimdiye kadar bütün sükûtuyla bu musahabenin yalnız sami'i olan Faruk, birden bire ileri atılarak iyi ya bilirsiniz ki birkaç asır evvel …….. sefirlerinden biri tercümanına gazetelerdeki siyasî haberleri tercüme ediniz; ancak şiirlerden sarf-ı nazar ediniz, demiş. Nüktedan: "Tercümanda elde bir şey kalmaz ki." diye cevap vermiş. Rivayet edilir ki bir aralık İstanbul tarihi bir acibe de görmüştür. O devirde alelade bir zabıta şüûnu bile manzum yazarlarmış.

Eğer hepimiz imlanın intizamı namına bu şekilde çalışarak hepimiz şair, edip oluruz. Oh bu hal ne kadar güzel olur değil mi?

Faruk Bey'in yarı ciddi, yarı şakacı sözleri meclisin ciddi havası içinde sönüp gitti.

Şevket Bey, bence Latin hurûfâtını kabul edersek bu teşevvüşün önüne geçebiliriz dedi. Bunun üzerine zevkiyle hayatın bedi'î varlığına bakan Nafız Bey bu fikre karşı itiraz etti. Bu cümleniz iki nokta-i nazardan kabil-i münakaşadır. Evvela bu tarzla "Asâr-ı Eslâf"ı terk etmiş oluruz. Saniyen yazımızın bugünkü çok güzel olan şekil ve hassasiyetini de bozmuş oluruz. Mamafih birinci mani kolayca halledilir gibi görünür. Mesela tercüme ederiz diyebilirsiniz.

Hâlbuki onlardan bilhassa edebî olanlarının ahengi Latin hurûfâtıyla temin etmeye imkân yoktur. Hurûfât-ı munzamma suretiyle bunu da temin etmek keyfiyeti de varid-i hatır olsa bile yine şive, telaffuz farkı bile yalnız sedanın, ahengin imtizaç ve inhilâlinden hâsıl olan eserleri sinayet edemez. Aynı zamanda bunun kabiliyet-i tatbikiyesi de olamaz. Yazı meselesi zevk ve itiyat meselesidir. Binâenaleyh Latin hurûfâtın ammenin kabulüne mahzar olacağını hiç de tahmin edemiyorum. "munfasal hurûfât" tarzının uğradığı akıbet hepimizin hatırındadır. Başka bir çare düşünülmeli…

Şevket Bey; Azizim bu sözleriniz beni tatmin edemedi. Mamafih asıl bence matlup olan bu meselenin hallidir. Hiçbir lisan böyle ezelî bir sürüş içinde kalmamıştır. Haydi, bir an için sözlerinizi kabul etsem bile derdimize devasız kalıyor. Hiç olmazsa mesela bir ilmî encümen teşkil edilse bütün bu anarşinin önüne geçmek üzere bütün kelimeleri kaideler altına alsalar umumî kitapları neşretseler mektep kitaplarını da yeknesak bir imla tarzıyla yazsalar. Ayrıca da birer propaganda mecmuaları çıkarsalar elbette ki çok faydalı olur ve yakın bir zamanda da bu mesele büsbütün halledilir. Vakıa bu fikrim çok aykırı görünür. Hâlbuki biraz tamir edilirse hiç de öyle değildir. Eskiden bütün vesaitin fukdatına rağmen mütercim Asım, Şemseddin Bey kendi başlarına nasıl koca koca kitaplar neşrettiler. Elbetteki bu şekilde çalışılırsa çok muvafık bir imlâ tarzına naîl olabiliriz. Dikkat ettim bu sözleri müteakip herkeste birkaç meçhullü maddenin bu suretle vaki olan hali etrafında derin bir temenni ile karışık sevimli bir inşirah çehrelerde belirmişti. Saat çokça geçmişti. Oradan kalktık, sert bir soğuk, simalarımızı tırmalıyordu. Dimağımda akisler bırakan hareketli münakaşanın sahifelerini düşüne düşüne eve geldim.

Süha

Bir Gence Açık Mektuplar - 8

Dün vezn-i millî, aruz için yazdıklarım hakkında görüştüğümüz zaman birdenbire kaşların çatıldı. Sevgilisini beğenmeyen insanlara, karşı gösterilen istihfafa benzer bir hisle nesrimiz hakkındaki telakkileriniz nelerdir acaba dediniz? Bu suâli takip eden ruhunuzun işmi'zazı olmasaydı belki şifahî olan muhaveremizi bu silsile arasına sokmazdım. Fakat ne mümkün, gözleriniz sağa sola, hasar füsunlar bırakan bu günkü nesrin güzergâhında terk ettiği ırmakların saf, bulanık sularını, bunların hayata uymayan manâlarını anlamadıktan sonra bugünkü mütelâtım fesahatlardan derset bir mana çıkarmaya imkân yoktur.

Nesrimiz de nazmımız gibi asırların tekâmül devresini geçire geçire bugünkü kemalini bulabilmiştir. Faruk Nafiz'le, Nedim, Fadıl Ahmet'le, Nefi arasında ne kadar fark varsa Sinan

Paşalar, Koçi Beyler, Peçeviler, Terkisiler, Veysilerle, Halit Ziya, Yakup Kadri arasında da öyle mütebariz farklar vardır. Nazım nasıl ki eskiden mısra, beyt, ruba'î, gazel, kaside, mesnevî, musammat gibi dar bir çerçeve içerisinde teneffüs ediyor dese. Nesir de; hulusnâme, tebriknâme, taziyanâme, davetnâme, ibadetnâme, şerhnâme gibi basit ve taklidî bir mahiyette yazılırdı. Divân, tekye edebiyatının ruhu nasıl tasavvuf nefsiyle dolmuşsa nesir de aynı edayı muhafaza ediyordu. Türk edebiyatı asırlarca bir basit dekar içerisinde tenebbüt etti. Fuzulî'nin bu dar hutûta sığan Melâlî, Aşıkî, Nedim'in çalan ruhu, Galip Dede'nin engin muhayyelesi mütemadî hamlelerle bu yeknesak nazım tarzını sarstı. Fakat nesrimiz Arap, Acem menkulâtından olan nükteperdazlık, ıstılahfüruşluk, marazî, taklidî amiller uzun asırlar edebiyatımızın bu vechesine sultasını kurmuştu. Bütün hikâyeler müraselât ta'limi bir mahiyetteydi. İbda'î, ibtikarî bir kıymetten uzun müddet mahrum kaldı. Bu hal Behçet Efendiler, İshak Efendiler garip eserlerinden tercümeler yapıncaya kadar devam etti. Fakat Türklüğe sinen şark ruhunun mütevekkil, tasavvufi, sakim i'tiyatları, garbın müdevvenât fikriyesiyle imtizaç eder etmez büsbütün değişti. Dar kalıbın içinde sıkışa sıkışa takallus eden ruh, birdenbire bir inkişâf sahasında cevelana başladı. Mamafih şark yadigârları, uzun müddet bu yeni buluşla yan yana yaşadı. Nurun, ziyanın göz ışığı önünde aksü'l-amel yapan – Peszendeler – tanzimata kadar kuvvetli bir cephe halinde müteceddit zümrenin önünde idiler. Fakat 1255 tarihinde Tanzimât-ı Hayriye ilan edilir edilmez artık matbuattan ziyade ağızlarda irtica kokuları alınıyordu. Fakat Namık Kemal'in ruhu kükremiş bir aslan gibi bu ıssız yerlerde haykırdı. Yavaş yavaş bu sesin etrafında gençlik bir zümre halinde toplanıyordu. O arada, yüksek zevkiyle Ekrem Bey kabiliyeti olan gençleri seçiyor, onları himaye etmekle beraber bedîî şerâite uygun olmak üzere yeni bir tenkit sahası açıyordu. Artık güzellik, çirkinlik mefhumları ilmî, bedîî malumâta göre takdir ediliyordu. Şüphesiz bu hal kabiliyetsiz zekâları hudut haricine çıkarıyordu. Şinasi'nin gazetecilik tarzı Namık Kemal'in edebiyatımıza vatanperverlik tarzı, Recaizâde Ekrem'le tenkit tarzı girmişti. Hiç şüphesiz bu bir yenilikti. Fakat aldıkları, terbiye-i zevkîye üzerine garpten mevce mevc gelen bu yeniliklerle eski ihtiyatlarını büsbütün silip götürememişti. Mesela Kemal'in hikâyeleri, temaşa kitapları, şarkla garp arasında kalmıştır. Onda tahkiye tarzı ne tamamen masal nevindedir ne de bedîî bir teknikle örülmüştür.

Temaşasındaki muhâvere tarzı bugün için ne tahammülsüz bir şeydir.

Fakat ilk teceddüt hamlesini bunlar attıktan sonra müste'it zekâlar bunların inkişafını temin ettiler. Artık edebiyatımız yavaş yavaş tenevvü' ediyor, genişliyordu. Hikâye, temaşa, destan gibi envâ-ı edebîye yepyeni bir kisve ile ortaya çıkıyordu.

Hikâye Tarzı

Eski edebiyatın istikametini hafifçe işaret ettikten sonra insanlar beşerî hislerini, ihtiraslarını, maceralarını, aşklarını, arzularını, acılarını, elemlerini başkalarına duyurmak, uzak sevgililerine, çektikleri ezaları, cefaları bildirmek, geçirdikleri sergüzeştleri harice karşı hikâye etmek üzere şiddetli arzu duymuşlar. Bu arzunun sevk ve ebramıyla yazdıkları yazıları umumîu alakadar edecek şekilde tahkiye etmişler. Zaten insanlar kendilerini alakadar etmeyen ızdırapları dinlemez. Bu şekil edebî tarzlar gibi muhtelif istihaleler geçirmiştir. Bizde ilk defa başlayan tahkiye tarzı, masal şeklinde devam etmiş; inanılmaz şahsiyetler, 'indi şahsî düşünüşler etrafında tekellüf ettirilmiş. Bilahare garbe teveccüh eden edebiyatımız bu tarzın usullerini de garbten almıştır. Fakat ilk bu nazariyeleri tatbik etmek isteyen Ahmet Mithat Efendi, "Hasan Melah, Hüseyin Felah" gibi hikâyeleriyle bütün edebî şubelerde başlayan teceddüd hareketleri Ahmet Mithat Efendi'nin bu eserleriyle tamamiyle hissediliyor. Fakat o da millî hayatın o zaman pek yanlış anlaşılan tarz-ı telakkisine kapılarak intihap ettiği eşhâs, yaşattığı kahraman tipler, yaşadığımız hayatla o eserler arasında pek az ünsiyet hissediliyor. Bütün hikâye kaidelerinin ma'dumiyetine rağmen o eserlerle hayatın intibak noktalarını arayanlar işte bu falan ailedir veya falan şahıstır gibi hayat ile edebiyat arasında bir müşabehet bulanlar olmuştur.

Fakat asıl beklenilen tarz, arzu edilen tahkiye vadisi bütün hakiki telakkisini Sezai Bey'in "Küçük Şeyler"inde,"Sergüzeşt"inde buldu. Tahkiye tarzında vuzûh, şahıslar arasındaki terabüt daima tecessünümüzü etrafında toplayan füsun sergüzeştinde tamamiyle vardır. Fakat biraz tesennü' eseri sarıyor. Şiiri fazladır. Bütün dikkatimizi etrafında toplayan şahıslar ansızın muhayyelerimizden siliniyor. Siyal bir âlemin rengin safhaları karşımızda canlanıyor. Bir bülbülün neşidesi, bir ishak kuşunun terennümleri bunlar arasına karışıyor. O kadar renkler, seciyeler yekdiğerine karışıyor ki dimağımız gayr-ı ihtiyarî yoruluyor. Bir usanç hissi kalbimizde uyanıyor. Eseri elimizden yere bırakıyoruz.

Hâlbuki kudretli bir üslupkârın hikâyesi hiç de böyle bir akıbete uğramaz. Kitabı ilk sahifesinden itibaren son kelimesine kadar bir cazibe sarar bir türlü elimizden bırakamayız. Acaba ne olacak, nasıl bitecek? Bir endişe bütün benliğimizi ihata eder eşhâs ne kadar tenevvü' ederse etsin münazır ne kadar değişirse değişsin bütün tecessüsümüz o vakıa kahramanı etrafında toplanmıştır. Artık bizi o eşhâs sürüklüyor. İrademize o hâkimdir. Hatta ekseriya bu şahıs muharririni de arkasında sürükler. O muhayyel şahıs söyler hikâyeci yazar. O yürür ötekisi takip eder. Şüphesiz ki böyle hâkim kahramanları yaşatanlar çok sa'ye müterafik bir isti'dattan mülhemdirler. Aksi takdirde olamaz. Bizi esnetir, yorar derhal kitabın

sahifelerini sayarız. Karşı bakışını bir nazarla yalnız vakıayı anlamak isteriz. Fakat kadir bir sanatkâr her cümlesinde yeni bir tecessüs uyandırır ve o canlı cümleler, tasvirler o kadar birbirine bağlıdır ki ufacık bir atlama mizacımızı bozar. İşte bütün bu şeyler kemalini Halit Ziya'da buldu. "Aşk-ı Memnu, Mai ve Siyah, Bir Yazın Tarihi" ileh. gibi eserlerini hayattan aldı ve her kitabını teşkil eden muhtelif tiplerden biri behemehâl biziz.

Lisan daha güzel, tahlil, terkip daha ilmîdir. Fakat yalnız bütün eserleri hayatamızı saran içtimaî enmuzeclerden malum olan kısımlarına aittir. Asıl zaviyenin re'sinden başlayan teceddüdü dalgalarında inkişaf eden, tenevvü' eden, halka hemen hemen hiç de temas etmez. İnsana öyle geliyor ki yaşatmadan ziyade görülmüştü. Hâlbuki her mevzusu bizzat yaşamak, vakıanın muhitini intilak edilecek dekorları, ye'isleri, hıçkırıkları yaşamak lazımdır ki hayatta tamamen mutabık olabilsin. İşte "Memleket Hikâyeleri" işte "Nur Baba", iki eser ki elân nefislerini arkamızdan işitiyoruz. Yürüdüklerini görüyoruz. Hiç zannetmiyorum ki Yakup Kadri Bey, Bektaşî bezimlerinde nefes almaksızın sırf ve yalnız okuduklarıyla böyle bir eser yazabilmiş olsun. Fakat tasvirleri "Aşk-ı Memnu'"nun tasvir için olan şekli gibi değildir. Her şey sade olduğu gibi yazılmıştır. Zaten tahkiye tarzında muvaffak olmak için bilhassa muhavere kısmında her şahsın malumâtına göre ve kısa söyletmek lazımdır. İnsanlar daima dinlemeye mütehammil değildir. Söylemek de isterler. Hikâyeler, hakikî ve hayalî olabilir. Fakat her hakikat ruhumuzun hissinden geçerken değişir, büyür veya küçülür. Renkleri tehalüf eder. Hulasa sanatkâr kendi benliğine göre onu tağyir eder. Fakat her hikâye hayattan alınmıştır. Derece derece bize uyar. Zaten bize uymayan mevzular ancak olsa olsa birer masal nümunesi olabilir. Onu da zaten hikâye sırasında zikredemeyiz. Geleceğe yine görüşürüz.

Ali Nüzhet

Kız Muallim Mektebinde Temsil

İlk defa davet edildiğimiz zaman endişe ve korkudan mürekkeb hisler ruhumda beraberce canlandı. Çünkü müessese yeniydi, vesait mümkün olduğu kadar noksandı. İlk hamlede bunları düşündükçe münkeser oluyordum. Muvaffak olmak, mini mini yavrular, velilerinin gözü önünde münbesit olmasını çok istiyorum. Büyük bir alaka arkasında titreyen bir ihtimamla geçen cuma günü mektebe gittik.

Biraz bekledikten sonra davetliler geldiler. Vakit tamam olmuştu. İlk defa müdür Lütfi Beyefendi Türk kadınlığının faziletinden bugünkü hayata atılmalarındaki ihtiyacı, lüzumu kalpten gelen bir samimiyetle söylediler. Artık temsil başlıyordu. Herkeste tenkitten ziyade

noksanları görmemeyi, gördüklerini sevgisiyle affetmeye hazırlanmış, insanların ulu cenabı vardı.

Temsil, Reşat Nuri'nin "Ümit Mektebi" piyesiydi. Mevzu itibariyle nam talebenin hayatının en hassas bir köşesinden alınmıştı. Piyesin endesi pek siyal ve şohtu. Bilhassa mini minilerin ağızlarından kelimeler döküldükçe eser daha latif, daha cazip oluyordu. Bazı parçalarında açlığın, sefaletin açtığı rahneler içerisinde solan bir insaniyet ve ahlak tipi önünde ağlayanlar bile oldu.

Zaten mekteplerde temsil edilecek eserlerin böyle ahlakî bir mahiyeti haiz olan kitapların vaz'-ı sahne edilmesindeki terbiyevî faydanın o henüz açılan ruhlar üzerinde bırakacağı hayırkâr tesirleri düşündükçe daha ziyade seviniyordum.

Perde aralarındaki okunan manzumeler, kemanla beraber söylenen neşideler, hazirûn üzerinde çok güzel tesirler bırakıyordu.

Heyet-i 'umumîyesiyle çok güzel bir gün geçirdik. Ferdasi gün hanımlar da aynı neşe ile mini minileri temaşa ettiler. Müteşebbislerini tebrik ederiz.

Hasse-i İknaiye-1

Muharriri	*Mütercimi*
Gustave Le Bon	*Behzat Tevfik*

Halk tabakalarında için için büyüyen, tekâsüf eden cereyanlar bazı ani politika vakaları doğururlar ki bu ekseriya hükümet adamlarını bile hayret ve ta'accübe düşürmekten hâlî kalamaz. Hiçbir şey bu gibi vekayi'in zuhurunu evvelinden keşfedemez. Buna kehanilik, postacıların garevi işleriyle sizce meşgul bulunan muti' halkı bir anda kanlı canavar yaparak kiliselere saldırtan, ölüleri mezarlarından çıkartan Barselon isyanıyla tebarüz etmiştir.

Bu gibi ani infilaklar etrafında hadiseyi müteakip yürütülecek nazarî bir tahlilin hiçbir kıymeti yoktur. Bunlar, anlamak için aklî ve mantıkî mukayeselerimizi bir tarafa atmak lazımdır. Mantık vakıaların mahiyetini değil ancak hayalî illetlerini tasavvura bir imkân verebilir.

Halk kitlesinin bu hareketleri şüphesiz bir tesadüfün mahsulü değildirler. Bunları doğuran tahte'ş-şu'ur ihtisaslar bir takım kanunlara tabidirler ki bu kanunların mütala'asına henüz vazıhan imkân hâsıl olamamıştır. Bu şedit teşettütlerin nokta-i azimetinde ekseriya birkaç muharrikin tesiri mevcuttur. Binaenaleyh her şeyden evvel bu muharriklerin nüfuzlarını avam tabakalarına nasıl aşıladıklarını, kullandıkları vasıtların aklen pek menfûr

olmasına rağmen hareketlerinin umumiyetle seri ve emin surette mazhar-ı inkişaf olduğunu keşfetmek lazımdır.

Henüz çocuk denecek bir yaştaydım. Taşra vilayetlerinden birinin geniş meydanlığında bu mevzu hakkında şimdiye kadar bende kuvvetli bir intiba' yaşatan psikolojik bir ders edindim. Otuz senelik bir fasıla şahidi olduğum o hadisenin şümul ve ehemmiyetini kavramak için bana güzel bir vesile-i tetkik ihzar etti. Şüphesiz bende intiba' bırakan vakı'anın kendisi vermek istediği ders değil, kıymetli mücevherât ve altından bir libas kuşanmış olan eserin mübdi'i olmuştur.

Bu bir Med kralı, bir Asurîye hâkimi, efsanevî bir Hint mühür rakkası mı idi? Etrafına zehebî parıltılar, zengin yakut ışıkları saçan tahtını, kırmızı renkli dört kuş tüyü gibi uçurduğu muhteşem bir gerduna taşıyordu. Tahtın tavakkuf ettiği mahallin biraz gerisinde, ziyadâr silahlarla mücehhez iki muharih gümüş borular içinde ısrarlı bir hava çalıyorlardı. Gittikçe büyüyen, takdirkâr, cemilekâr bir halk kitlesi tahtın etrafını bir lahzada kuşattı. Mubdi' birden bire işaret etti. Borular sustu. Etrafa mabedî bir sukûn yayıldı. O sırada mubdi'i şahane bir tavırla kalkarak halka hitaben bir nutuk söyledi. Halk nutku serapa dikkat, hürmet kesilerek derin bir takdirle dinledi. Ne söylüyordu? Uzaktada olduğumdan söylediklerini işitemedim.

Yalnız onun kraliçe Sabanın icray-ı hükümet ettiği uzak menâtıktan insanlara cüzî bir para mukabilinde saadet bahş bir tozu muhtevi esrarengiz kutular dağıtmaya gelen kuvvetli bir şahsiyet olduğunu öğrendim.

Sihirkâr şahıs sustu. Borular tekrar çalındı ve halk manyetizma edilmiş gibi şaşkın ve şuursuz bir sabırsızlıkla mucizeli kutular almak için gerduneye akın etti. Fakat heyhat ben bu akına iştirak edemedim. Ailenin sardanapalvari sergüzeştlerden uzak kalkmaklığım hakkındaki arzusu ceplerimi bu hediyelerden mahrum bıraktı. Sihirli tozların şifaî havası ihtiva ettiğini öğrenince teessürâtım daha ziyade arttı. Meydanlığın zayıf, sarışın, ciddi tavırlı bir adamı olan eczacı, bu kutuların yalnız şekerden ibaret olduğunu iddia etmişti.

Maba'di var.

Teşekkür

İktisat vekâleti kalem-i mahsus müdüriyeti tarafından iki cilt İktisat Mecmuası, Sait Bey'in de birkaç cilt Fransızca kitap kütüphanemie hediye etmek suretiyle gösterdikleri alakaya teşekkür ederim.

Lise Kütüphanesi Reisi

Tahsin

SAYI-10

Hafta Musahabesi:

Eski Türk Sanatları

Mazinin çok güzel eserleri üzerine zamanın çektiği nisyan, ihmal perdesini gördükçe ye'simin hududu genişliyor, artıyor.

Türkler vatan-ı aslîlerinde henüz tabiat eşya üzerinde kelimeleri yalnız ahenginden, hassasiyetinden ziyade fikrî bir işarete mu'adil telakki ettikleri halde musikîyi basit, ibtidaî bir aletle "Kopuz'la aşklarını, sevgilerini, ızdıraplarını terennüm ediyorlardı. Bu zaman zaman alel'ade kahvehânelerden, vüzerâ konaklarına kadar bu sesin belagati Türkün ezelî ye'sini hıçkırırdı.

Bilahare Bizans, Acem tercümeleri bunu da diğer bazı millî ve 'umumî nişanelerimiz gibi perişan etti. Birkaç gün evvel bir milliyet aşıkı, çok mütetebbi', çok zeki bir genç kulaklarında aksi kalan Vağnarın, Bethovun'un söz ve sazın 'umumî inHilâlinden hâsıl olan ahengin metsisiyle maziyi bugünkü tahassürlerimiz, sevgilerimizi, kalbimizin yesini, ızdırabını, ruhumuzun şevkini, nişvesini bulamıyor. Onlara hitap ediyor, hulasa musikiden beklenilen lezzet hatıralarımızda donmuş gider. O arasıra canlanıyor. Muhitin -iş bölümünün-gayr-ı münkeşef hududu içinde nefes almadan sönüp gidiyor.

Fakat millî acı yalnız bu şubede kalmıyor. Mimarimizde bile Türk ruhunun asaletini mütevazı, gösterişsiz nihayetini bulamıyoruz. Eskiden yapılan çeşmeler, köprüler, camiler, medreseler onların duvarlarını süsleyen, dini nakışlar, kubbelerindeki renklerin imtizaçları, şekilleri ve ona muakis olan bütün zarafeti bugün hasretle anıyoruz. Bugünkü mimarimiz hendesevî bir halde şiirden ziyade maddî kıymetin baş dolandırıcı israfları içerisinde kaybolan zevkimizin ziyanını pek derinden duyuyoruz. Fakat bu zarar nefis sanatlarımıza münhasir kalmıyor. Kükremiş, şaha kalkmış bir 'ukubât gibi içten içe her sahada feyzimizi ta'kim ediyor. Bu manevî sahada umumî bir durgunluğu, umumî bir açılamamazlık vardır. Müfit sanatlar da aynı akıbettedir. Halıcılık, çincilik, teclitçilik… ileh. gibi sanatlarımızda bir başkalık, Türklüğü bugünkü ruhu (burası okunamadı) Tahammülün vus'atına delalet edecek el işleri de bugün sönmüş gibidir. Eskiden böyle eziyet ve zahmetle işlenen çuralar, ayalar daha bunlara mümasil şeylerle hem maddî faydalar temin edilir hem de yalnız Türke has bir sanat da yaşardı. Bazı evlerde elân mevcut olan halılar, seccadeler geçmiş günlerin nisvî zerafetini, 'umumî zevki, millî ibda'ı ne kadar güzel gösteriyor.

Çiniler, fağfur işleri de öyle mamafih bu hale şüphesiz ki rağbetsizliğin büyük tesiri olmuştur. Şimdi pul koleksiyonları yapıldığı gibi eskiden erbab-ı zevk ve huzûz halı, çini, fağfur takımlarını büyük divanhanelerde teşhir ederlerdi. Onların üzerindeki nakışlar, süsler ne bedi'î bir heycana muakis olurdu. O zaman zevkin menba'ı millî varlıklara dayanırdı. İşte bu rağbet o millî sanatların devamını temin ederdi. Maziden ayrılmış olanların zevalini tevlit etti. Son rub'-ı asırda inkişaf eden -mantencilik- sanatı da ilk telcisinde nail olduğu hiss-i kabulü bugün görmüyor. Sanki Avrupaî bir el onu da didikliyor. Çok korkarım ki birgün bu da ortadan kaybolsun bu ne kadar yazık olur. Vakıa o günden bugüne kadar kat'î bir terakki gösteremedi. Fakat elbette ki bugün yeni velûd bir zekâ onun da inkişafını temin edebîlir.

Yalnız o mesut güne kadar bu da olmasın, himaye edilsin. Gönül bunu temenni ediyor.

Ali Nüzhet

Bir Hasbihal:

Birkaç gün evvel hayatı, hadisâtı daima ilim gözüyle tetkik eden bir zatın huzurunda bulunurduk. Yağmur hafif hafif yağıyor, sobanın ağzından çıkan alev sanki odanın soğukluklarını yalıyordu.

Semada karanlık bulut yığınları bir keder ve ızdırap isketeli gibi pencerenin ufku üzerinden uçuşuyorlardı.

Artık bu havada, dışarı çıkmaya imkân yoktu.

Onun boşluğu, arkadaşların biraz bana ait olan sohbetleri ruhumu gerginleştirmişti. Kendi kendime "Yeni Hilâl'e" bir mevzu! Bütün dikkatimi topladım. Bu aralık bazı havaî dedikodular odanın ketum boşluğu içinde sönüp gidiyordu. Bilmem nasıl oldu. Derin bir sükûn başladı. Bunu hemen fırsat ittihaz ettim. İlmî görüşünü mevzudan mevzuya dolaştıran ve her temas ettiği şeye nuranî bir yenilik veren Süreyya Bey'e hitaben Yeni Hilâl için bir makale rica ettim. Bu ricama oradaki arkadaşların zımnî, sarih temennileri de iştirak etti.

Fakat Süreyya Bey yarı ciddi yarı şakacı bir vaziyette bilirmisiniz dedi. Bundan birkaç sene evvel edebî bir mecmua bir anket açmıştı. Bütün gençlerden, ihtiyarlardan hangi eseri tercihen beğendiklerini soruyordu.

İrfan âlemine tevcih edilen bu suâle karşı verilen cevapların ekseriyeti şöhreti dilden dile dolaşan sanatkârların eserleri gösteriliyordu.

Onlar arasında yalnız bir tane vardır ki hiç unutmam o demişti ki: "Ben yalnız kendi yazılarımı severim."

O bir tuhaflık veya kimseye benzememek için böyle söylemişti. Ben de bunun tamamiyle aksini söyleyeceğim. En sevmediğim yazı kendi kalemimden çıkanlardır. Bundan emin olunuz.

Çok dolgun, çok şiirli ve coşkun konuşan Süreyya Bey bu ricama böyle latifeli, kibarca bir cevap vermek üzere tevazu'un, mahviyetin bu derin asaletini gösteriyordu.

Fakat artık mesele açılmıştı. Yavaş yavaş muhasebemizin zemini genişliyordu. İçimden oh artık hasbihalime zemin hazırlanmış dedim ve bir tarafa çekildim. O zaman Sezai Bey işe karıştı.

— Sezai Bey, Bravo! Süreyya Bey bilirsiniz ki sizin mektep arkadaşınızım. Henüz talebe iken bile çok güzel mensureler yazardınız. Hâlbuki o günden sonra uzun seneler edebiyat yolunun derin dehlizlerinde kitapla, hayatla baş başa kaldınız, çalıştınız, okudunuz. Zekânız girdiği heryerde bir ziya huzmesi tuttu. Mütemadi bir tekâmülle inkişaf ettiniz. Bu sözlerinizi ancak zarif bir nükte olarak kabul edebîlirim.

— Süreyya Bey: Size çok samimi olduğumu söylemiştim. Evet, okudum hem de çok okudum. Fakat bu okuyuşlarda en ziyade zevk tekemmül eder. Bende de aynı hal oldu. Halit Ziya'nın, Fikret'in hassas, titiz sanat feyizlerini anlayıp temaşa ettikten sonra artık benim sanatımın, yazımın ne kıymeti kalır.

—Sezai Bey: Evet onlarla edilen zevk aleladeliğe tahammül edilemez. Fakat eliyle, penceremin dışarısını göstererek tabiatta layetenahi levhalar, güzellikler, renkler bir muhit çevresinde hüsn-ü derindir.

Her büyük ağacın yanındaki yer, faideli bir şeydir. Bazılarının kalın ve serin gölgesi, kimisinin duruşu, muhtelif enmuzeclerden olan insanların üzerinde ayrı ayrı birer tesiri haizdirler. Benim için güzel olan bir şey size karşı çirkin olabilir. Bunda tabayi' farkı, görüş ayrılıkları ne derseniz deyin.

İşte asıl bu şeylerdir ki tabiatı meydana getiriyor, onu ikmal ediyor.

Nafiz Bey evet evet, mesela: Fikret sahasında Hüseyin Siret, Suat, Nazım, Nadir, Halit Ziya Bey, Safvetî Ziya nedir?

Fakat dün salon köşelerinin üzerine dökülen birkaç damla gözyaşı gördüm. Bu elbette ki Mai Siyah'ın önünde benim için hiçbir şey ifade etmez. Fakat o okuyana göre bir şeydi. Hem gözleri yaşartan bir şeydi.

— Süreyya Bey, çok doğru. Shakespeare'den, Hugo'dan, Hamit'ten sonra eline kalemi alanlar, şüphesiz benim gibi düşünmemişlerdir.

Fakat ne dersiniz. Ben yazmaktan ziyade okumayı severim. İkinci bir münakaşa sahası açılmak üzere iken araya başka sözler karıştı. Bu sohbetleri odanın kış manzarası üzerine bir bahar nişvesi döküyordu.

Süha

Bir Gence Açık Mektuplar - 9

Geçen mektubumda hikâye tarzında ve onun ehemmiyetinden bahsetmiştim ve bu sanat şubesinin o kadar kolay bir şey olmadığını da işaret etmiştim.

Vakıa hepimiz nenelerimizden pek çok hikâyeler işitmişizdir. Hepimizin muhayyelesinde karanlık gecelerde iri gövdeli, geniş ağızlı, kalın dudaklı mahûf şekillerin dimağımızda tiksindirici hayallerin şetametli izleri vardır.

Fakat bunların hikâye tarzıyla ne kadar münasebeti vardır.

Belki muhayyelemizin terbiyesi, inkişafı için birer malzeme kıymetini haizdir. Fakat bunlar ekseriya pek muzır tesirler yapmıştır. Elân üzerimizde yaşayan korkunç, muhtelic hayaletlerin ürperişleri çocukluğumuzun yadigârıdır. Bunların aslı birer masal, efsane olabilir. Onu da zaten hikâye tarzının hududu haricine çıkarmıştık. Hikâye yazmak pek güçtür. Evvela çok kıvrak, inhinalî bir üslup beşerin seciyesini, tabayi'ini tetkik edecek bir nüfuz-ı nazar çok ve mütenevvi' malumât, lisana kuvvetli bir vukuf lazımdır. Bir de ayrıca bir tahkiye kuvveti icap eder. Bir romancıya bir macera tevdi' ediniz onun geçeceği yolları şahıslar arasındaki rabıtalar, bizzat o icat eder. O, bu veya buna mümasil bir vakıa görmüş yahut bir yerde okumuştur. Eğer böyle bir malumâta malik değilse bunun müşabih mu'adillerini arar. Onun insanlar üzerindeki tesirlerini mukayese eder. Fakat şüphesiz insanlar gördükleri şeyleri tekrar görmek istemezler. Bu endişeye binaen sanatkâr dimağında topladığı malumâtı tasnif eder. Lüzumsuzlarını atar, fazla tesir yapabilecekleri ilave eder. Artık esası kendisine ait olmayan o maceranın ateşi sanatkârın ruhunda kıvılcımlarını tutuşturmuştur. Bir hümeyya? içerisinde vakıanın etrafında koşar yorulur. Bir an gelir ki aynı maceranın zevkini tatmış, ızdırabıyla ağlamış gibi olur. O muhayyel şahsın huzurunda erir gibi olur. İşte o zaman hakikat, ikinci şahıs, sanatkârın gerisinde kalmıştır. O istediği kadar vakıayı evirir çevirir. Neticede yepyeni bir hikâye doğurur. Orada herkese ait bir şey vardır. Onu büyük heyecanla okuruz.

Görüyorsunuz ya hikâye tarzı o kadar kolay bir şey değildir. İsti'dat ve çok malumât meselesidir.

Temaşa

Bir de hikâye, makale hatta gazetecilik müstezat tarzının enva'ıyla edebiyatımız garbe teveccüh ettikten sonra nasıl doğduysa temaşa nev'i de bu merhalede teşekkül etmiştir. Türkler Anadolu'ya geçtikten ve islamiyeti kabul ettikten sonra uzun müddet Arap ve Acem hars ve medeniyetlerinin tesiri altında kalmışlar. Bu arada birçok Arap müdevvenât fikriyesini ecdadımız ekserisini aynen ve bazılarını tebdilen nasıl iktibas ettilerse "Danyal" tarafından Arap edebiyatına geçen "Hayal ve Gölge" yani "ibtidaî temaşa tarzı" uzun müddet Arap zevkini tatmin etmişti.

Araplar Yunan felsefesini, musikisini takliden aldılar gibi "Bakus" tarafından bir yabani keçinin doğurduğu garip ve gülünç bir macera "Eşil" derin zekâsıyla yeni ve sahnevî bir şekilde senelerce Yunan erbâb-ı zevk huzûzuna bir nişve menbal oldu. Bilahare "Sofokol"un dehasıyla zevkten, tecessüsten ziyade raksın, neşidenin evzâ' terafikiyle bugünkü temaşa tarzının temeli atıldı. Danyal'dan sonra Araplar bu şekilleri Arap zevkine uydurmak suretiyle basit ve ibtidaî bir temaşa edebiyatı meydana getirdiler. Bu tarz Roma'ya yayıldı. Oradan da garbe muhaceret etti. Fakat bizde maalesef lüzumu pek geç anlaşıldı.

Ahmet Vefik Paşa'nın bazı tercümeleri olmasaydı kim bilir daha ne kadar zaman bundan mahrum kalacaktık. Fakat bu temaşa tarzı da millî varlığı saramadı. Bütün iliklerine kadar milliyetperver bir Türk olan Vefik Paşa lisanımıza naklettiği "Zor Tabip", "Zor Nikâh" gibi adapte mahsuller Türk'ün zevkini tamamiyle tatmin edemedi. Edebiyat yalnız bir nevi teknik olsaydı bu nakillerin belki bir kıymeti olurdu.

Bilahare Ebüzziya Tevfik, Manastırlı Refet, Ali Beyler, Ahmet Mithat Efendiler gibi cidden memleketimizin irfanına büyük hizmetleri sebkat eden zevât, maalesef bir temaşa tarzı ibda' edemediler. Ondan sonra da menba'ını Türk hayatından alan "Vatan", "Akif Bey" gibi tiyatro kitapları bize sahnevî bir kıymet veremediler. O, uzun uzun mükâlemeler, hareketsizlikler, tashinden ziyade okumaya elverişli idiler. Hamit, Külliler'de aynı akıbete uğradı. Fakat ne olursa olsun bunlar bizden alınmıştı. Türk'ün acı mazisini, dertlerini, elemlerini, istikbale ait ümit ve hülyasını terennüm ediyordu. Akif Bey necip bir Türkoğlu idi. Söylenen sözler bize aitti. Bizim içimizden kopmuştur. Fakat Edebiyat-ı Cedide teşekkül ettikten sonra garip bir heves başladı. Tesellüf oh bu hal Türk'ün feragatten, uzletten, inzivadan zevk alan ruhu için ne kadar acı bir istihza teşkil ediyordu. O zamanki tiyatro hayatı, samimiyeti ifade etmiyordu. Ondan sonra "Fecr-i Âtî" zümresi teşekkül etti. Şehabettin'in "Çıkmaz Sokağı" kısmen içtima'î bir yarayı neşterliyordu. Mevzusu güzeldi. Sanat telakkisinin, ahlâkın, heyet-i içtimaiyenin hududuyla hem mevazi görmek istemeyen

merhum Şehabettin Süleyman bize oldukça mükemmel bir tiyatro kitabı verdi. Fakat o zaman bunu hazmetmeye imkân yoktu. Zavallı, galiba muallimlikten bile bunun için kovulmuştu. Tam o devirde müfit tercümeler, adapteler yaptı. Fakat şüphesiz bu hal edebiyatımız için vahimdi, tehlikeliydi. Artık sanat kökünü millî o varlıktan ayırmış garptan aşılanan zevk, hayat üzerinde temerküz etmişti. Adaptasyon hastalığı eski edebiyatın nazariyeciliği gibi bir şekil aldı. O zaman bu hâl böylece devam etti. Hâlbuki milliyetin hududu genişlemişti. Halk, bu yarım taklid-i ber alafrangalıktan zevk alamıyordu. Hakiki bir temaşa devrini herkes bekliyordu. Fransa'da birçok sakîm i'tiyatlar nasıl ki tiyatrolarda hakiki çehresiyle teşhir edildikten sonra yavaş yavaş bertaraf edildi. Almanya'da, İngiltere'de, Rusya'da hatta Namık Kemal'in tiyatro kitaplarıyla da istibdadın, zulmün, felaketin acısını pek canlı olarak halk duyup da ferdî ezaya nihayet vermişti. Hulasa her millet içinde ihtilâl, inkılâp amilleri arasında tiyatronun büyük bir hissesi olmuştur.

Edebiyatın içtimai hayatla rabıtası en ziyade temaşa eserleriyle temin edilir. Bu kadar hayatımıza bağlı olan bir sanat şubesinin başka milletlerin eserlerini şeklen tebdil etmek suretiyle lisanımıza nakledilen kitaplardan ne fayda olabilir.

Halkın rağbetine mazhar olamayan bu eserler bir zamandan beri revaçtan büsbütün düşüyor. Onların yerine tam bizim hayatımızdan alınma eserler kâim oluyor. Halit Ziya'nın "Faran'ı, Füruza'nı", Reşat Nuri'nin "Hançeri, Eski Rüyası, Ümit Mektebi, Ümit Güneşi", Halit Fahri'nin "Baykuşu, İlk Şairi", Yusuf Ziya'nın "Binyaz'ı, İbnü'l-refik Ahmet Nurettin'in tiyatro kitapları edebiyatımızın pek sönük kalan bu şubesine biraz reha, biraz teneffüs hakkını vermiştir. Bu eserlerin bazısı manzum bazısı da mensurdur. Fakat heyet-i 'umumiyesiyle temaşa, manzum bazısı da mensurdur. Fakat heyet-i 'umumiyesiyle temaşa tarzında çok zaruri olan kaidelere kısmen riayet edilerek yazılmıştır. Mamafih bu kitaplar bu hususta boşluğu doldurmuş addedilmez. Fakat bunlar tecrübe mahsulleri üzerine kurulmuş bir binadır ki onun çatısını, rengini, süsünü, tam Türk zevkini, Türk hayatını onda belirterek büyük bir sanatkâra bir zemin hizmetini görecektir. Şimdilik Türk temaşası o mesut, hayırkâr dehayı bekliyor.

Ali Nüzhet

Hicran

Onunla tam dört senelik bir ruh aşinalığımız vardı. Dört sene mütemadiyen masum hayallerimizi müşterek duyguların tatlı nevaz şeyleriyle büyütmüştük.

Birbirimize o kadar sağlam rabıtalarla bağlanmış o kadar samimi hislerle alaka peyda etmiştik ki kalbimizi bir an için olsun yekdiğerinden uzaklaştıracak bir kuvvetin vücuduna imkân vermiyorduk. İkimiz de mukavemetsiz bir aşk macerasının gittikçe derinleşen nurlu cereyanına doğru gidiyorduk. Emellerimiz altın ziyalar içinde gün geçtikçe canlanıyor, tekâmül ediyordu. Ruhlarımız çılgın, peresteşlerin verdiği bedi'î zevklerle titriyordu. Biz o muazzam aşk macerasının ateşîn noktalarına kadar varmıştık. Beraber güler, beraber ağlardık. Ve ben onda kadınlığın en ince güzelliklerini bulmuştum. O benim nihayetsiz bir ilham menba'ı idi. Son defa görüştüğümüz zaman şahane gözlerindeki cazip tebessümü süsleyen uzun ve siyah kirpiklerinin hadikalarını gölgelendiren sahar tesiriyle bir kere daha sarsılmıştım. Bakışlarında mütemadiyen aşk çağlayan bir feveranın esiri, kudreti vardı.

Aradan birkaç gün geçti. Bu müddet zarfında hayalimden bile geçmeyen bazı korkunç ihtimallerin kalbimde doğduğunu hissederek ürküyordum. Heyhat! Bir gün geldiğinde bu kara düşüncelerle baş başa kaldım. Ona karşı hiçbir günah işlemediğim halde benden kaçıyordu. Evvela buna vücut verememiştim. Sonradan benliğimi harap eden bir facianın hakikat olduğuna inanmak mecburiyetinde kaldım. O dakikada yerlerin titrediğini, göklerin yıkıldığını zannediyordum. Uful eden saadetimin acılarıyla yanan kalbim hazin bir hicranın matemleriyle kararıyordu. Ve ben o mukaddes aşkımı bu hicranın zalamına gömerken iradesiz ağlıyordum. Hiç beklemediğim bu esrarla dolu akıbet karşısında ruhumu kemiren cehennemî azaplar duyuyordum.

Benim için öğrenilmesi çok mühim olan facianın hakiki sebeplerini bu güne kadar anlayamadığıma yanarım.

Tüccardan Ali Rıza

Hassa-i İknaiye-2

Muharriri — *Gustave Le Bon*

Mütercimi — *Behzat Tevfik*

Fakat bu kıskanç dükkâncının iddiası arkasında boksan çalan iki muhib muhâribin bulunduğu gerduneli şahsın teyidâtı karşısında ne hükmü olabilirdi?

Seneler seri hazevetini çizerek çocukluk hayatımı heybetli bir hadise gibi tesir eden sihirbazın hatırasını hafızam da biraz karanlıklaştırdı. Kolejde faydasız bilgiler ve bu bilgiler meyanında bilhassa mantık öğrendim. Muallimler itikatlarımızın mantıka nazaren teşkil ettiğini ve hareketlerimizin yegâne müdürü mantık olduğunu temin ediyorlardı. Sihirkâr adamı hayatımın bütün anında unutamamıştım. Onun mantığı kitapların mantığından pek

farklıydı. Boş bir şey değildi. Filhakika onun bu mucizeli fazlını hangi sihirli kuvvete atfetmek icap ediyordu. Bu suâller karşısında mütehayyir kalıyordum. Bilahare pek çok düşünerek bu keskin şahsın milletlerin hayatını ve tarihlerinin cereyanını yolundan çeviren esaslı amilleri insiyakî bir tarzda kullanabilmiş olduğunu keşfettim. Onun sattığı şey dünyayı idare eden ve ölümün bilmeyen gayr-ı maddi bir anâsır idi, ümit.

Her devirdeki mezhep ve müesseselerin başbuğları, her devrin politikacıları bundan başka bir şey satmışlar mıdır? Mahir şahıs bu nutuklarında bir kanaâti kökleştirmeye muvafık olduysa o bütün itikatların müesseseleri gibi halk mizacının üç esaslı 'amiline istinat ediyordu. Şehrengiz telkinat münakaşadan kısmen… (Burası okunamadı; tahrip olunmuş.)

Bu muhtasar tasnif ikna kavâ'idinin anâsır-ı asliyesîni teşkil etmektedir. Mantık hocaları yine bunda aklın bir tesiri olduğunu iddia ederlerse onları sözlerinden men' etmeyiniz ve fakat iddialarına inanmayınız.

Bu esaslar en mütenevvi' kifayette, en muhtelif vakıalara kabil-i tatbiktirler. İkna' için bu esasları (o ğayr-ı şuri fakat emniyetle) kullanabilirsiniz.

Yalnız iksir satan basit bir şarlatan olunuz yahut adi, isham-ı nakdiye süren keskin nazarlı bir maliyeci, büyük bir kuvva-i harbiye tesis etmek için ahalisini ağır fedakârlıklara sevketmek isteyen sahib-i nüfus bir imparator olunuz. İkna'a ait bu esasların hedef hitabı kuvva-i hissiye ve hayaliyemiz yani harekâtımızın itiyadi muharrikleridir. Bunların zekâ üzerindeki tesiri pek azdır. Bir profesör müspet deliller arkasında koşar. Bir âlim tecrübe üzerinde tahriyâta dalar. Bunların gayretleri de netice itibariyle akidelerimizi değil, müspet bilgilerimizi tesise münhasır kalır.

Bilgi ve akide bunlar yekdiğerinden çok farklı, çok ayrı şeylerdir. Eflatun, bundan pek çok evvel tahsil ile akide arasındaki farkı tetkik etmiş, bunların her ikisinin aynı şekilde tatbiki mümkün olmadığını ispat etmişti. Bütün insanlar akidelerini kolayca iktisab etmişlerdir. Fakat bilgiye kadar yükselen insanların miktarları pek mahduttur. İkna' kitabının muhtasaran işaret ettiğimiz esaslı maddelerinin temeli ihtisas olan akideler ile fikirlerin yaratılışı için kabil-i tatbiktir. Bu akidelerle fikirlerden harekâtımızın azim bir yekûnu iştikak eder. Bizim hakiki hâkimimiz, hakiki efendimiz bu akideleri yaratan kimsedir. Ekser mantıkçıların tasavvur ettikleri vecihle bir halk hatibi sami'lerinin zekâsına hitap ederse hatip hiç kimseyi iknaya muvaffak o da bir muhatab bile bulamaz. Nutkunu formüller, jestler, hayali, cazip kelimelerle idare eden hatip sami'in hassasiyetini pek kolayca ihtizaza getirir ve muhatabının iradesini pek çabukça inkiyat altına alır. Hatibin buradaki hedefi zekâ değil fikirlerimizin yaratıcı heyecanlarının filizlendiği tahte'ş-şu'ur mıntıkadır. Bu mıntıkaya işarete ettiğim vasıtalarla tesir yapılır. Füsun, telkin, ileh… Bu tasnifte – ithal edilemediği için

– şahıs zikretmedim. Büyük halk kitlelerinin direktifi olan böyle bir şahıs birçok muhtelif ve mühim evsafı haizdir. Bunun heyet-i mecmuasını cazibe teşkil eder. Bu cazibeli şahıs ammeyi sözlerinden ziyade şahsiyetiyle teshir eder. Sami'lerinin ruhu onun jestlerine ve sedasının ahengine tabi bir kitare gibidir. O bu kitarenin üzerinde bastırdığı en gayr-i mahsus heyecanların derecesini yakından ölçer. Söyleyeceği sözü ve söylenecek sözün nasıl söyleneceğini keşfeder. Halk hatibi, korkak politikacı halkı okşamaktan ve arzusunu körü körüne kabul ettirmekten başka bir şeye vakıf değildir. Hakiki bir insan idarecisi, maksadına ibtida cezb ve iğfal suretiyle başlar. Halk bir defa teshir etti mi artık onun fikir ve iradesi muğfelin fikir ve iradesi olmuştur.

Maba'di Var

Teşekkür

İktisat vekâlet celilesi altmış, Darü'l-Fünûn muallimlerinden Cemil Bey yirmi, Avine eşrafından Kâmil Bey elli, muhasebe-i hususiye müdürü Faik Bey yedi cilt edebî, ilmî, felsefî, tarihî, terbiyevî eserleri mektebimizin kütüphanesine hediye ederek esası kurulan kadirşinas zevatın mu'avenetine istinat ederek esası kurulan kütüphanemiz bu gibi faydalı, himmetlerle yekûnunu günden güne artırıyor. Yakın bir atîde bu nur ocağının pek hazin bir boyluğa tekabül edeceğini kuvvetle ümit ediyoruz.

Yarının gençliğine pek kıymetli bir irfan yuvası olmak istidadıyla inkişaf eden "müessese", o günün hululünde muhterem yardımcılarını minnettarlıklarla selamlayacaktır. Ben şimdiden "kütüphanemiz" namına borçlu olduğumu şükranları arza vesile bulmakla münahiyim.

Lise Kütüphanesi Reisi Hüseyin Besim

SAYI-11

Hafta Musahabesi:

İlk Şair Münasebetiyle

Evvelki gün gelen posta Halit Fahri Bey'in "İlk Şair" ismindeki, dört perdelik manzum masalını getirdi. Dâhiliğin moda olduğu devirlerde, şöhret tacını birkaç ay başında taşıyan, bu efsaneler diyarı, şairinin bu eserine karşı derin bir tehalük hissi duydum. Hendek, tütsü üfleyen buhurdanlarının gümüşî dumanlarını 'ıtr, baharat kokan hülyadar hendek velveleli ibadet yerlerinin hayali gözümün önünde canlandı.

Bir zamanlar Yunan efsaneleriyle edebiyatımıza bir yenilik getirmek isteyen havarilerin nağmeleri bir müddet gençlik üzerinde sarsıntılar bırakmasına rağmen Halit Fahri bu yolda tek başına kaldı. "Kabil", "Kâfir" manzumeleri gibi artık sesler şüphesiz yalnız kâilini mahzuz edebîldi. Kuvvetli mısralarının tek tük lezzetleri olmasaydı. Halit Fahri ismi yalnız serlevhaların tananiyetinden hayzını almak isteyen şair, solgun bir demet çiçek gibi tebah olan bir ömür için duyulan acıya benzer bir hisle kalbimizde yaşardı.

O bir kelimeciydi. Dimağın yerleşen bazı tahassüsleri bu naşide eşkâlin musikisiyle benimsemek istemiyordu. Okumaktan….. olmak endişesinin ne kadar ham bir düşünce mahsulü olduğunu bir kere de Rebab Mecmuası'nın bir hücumkâr nazımı da tecrübe etti. Ondan sonra okudu, yazdı arasıra nefiseler meydana getirdi. Bir aralık Muğla kasaba'sına ait "İçtimaî Yaralar" serlevhası altında Türk Yurdu'na bir tetebbü' silsilesi neşretti. Fakat onlar ne kadar ibtidaî şeylerdi. Galiba ikmalinde fayda görmediği için yarıda bıraktı. Mamafih bu acı aksü'l-amellerden sonra uzun müddet sustu. Bilahare Edebiyat-ı 'Umumiye Mecmuası'nda bir şarkısıyla darü'l-îtam yavrularına hitaben çok güzel iki manzumesi neşreyledi. Artık şairde kuvvetli bir istidadın izleri seziliyordu.

Halit Fahri acılar, elemler şairi oldu. En şen, en şakrak mevzulara bile biraz karanlık biraz ye's katıyordu. Denilebilir ki elindeki rebabı daimi bir hıçkırık halinde sızlattı.

Tâ Fuzûlî'den beri devam eden büyük ızdırap Halit Fahri'nin de ruhunu uzun seneler inletti. Umumî harp senelerinde Millî Vezin, Türk Yurdu, Yeni Mecmua ile Yeni Hayat'ın asâresiyle beslenirken elemler şairi de bu yolda yürümeye koyuldu. "Bulutlara Doğru" gibi çok kıymetli manzumeler de yazdı. Fakat bütün yeni hamleler onun ruhunu Hint diyarının ölüm, merhamet kokan havasından ayıramadı. Tam bu zamanda "Baykuş" piyesini yazdı. Mevzusu Anadolu köylerine ait gibi görünüyordu. Fakat onun ruhu bizim değildi. "tütsü,

buhur, kandil, mabed" gibi Hint edebiyatında umumî manalara şamil olan kelimelerle mısralarını örmüştü. Piyesi bir efsane idi. Fakat gayr-ı tabii' bir netice ile eseri bitiriyordu. Ondan sonra "Gülistanlar, Harabeler" isminde bir kitap neşretti. Bunlar da muhtelif zamanlarda mecmualarda neşrettirdiği manzumeleri muhteviydi. Bunda pek güzel manzumeler bulunmakla beraber hiçbir kıymeti olmayanlar da çoktu. İşte haklarında böyle çok müttad hisler beslediğim şairin "İlk Şair" kitabını okuduğum zaman mümkün olduğu kadar kendimi maziden uzaklaştırdım. Fakat itiraf edeyim ki aynı çeşniyi duydum. Bana öyle geliyor ki temsil edilirken ……. pek garip gelecektir. Mevzusu;

Issız bir odada Aymelek adında bir melike, onun birçok nedimeleri, uzun günler raks gürültüleri, musiki sesleri içerisinde eğleniyorlar. Bugün Hint padişahının oğlu serseri ruhunu dinlendirmek için seyahate çıkıyor. Talih kendisini ıssız adaya uğratıyor. Hüsn-ü suretle kabul ediliyor. Kudûmuna çiçekler, defterler serpiliyor. Geçtiği yollara zîkıymet halılar seriliyor. Aymelek'e Füsun bin candan bin cana yekdiğerini seviyorlar. Günlerce iki sevdazâdenin ah vahıyla kasr inliyor. Nihayet bu hasret uzun sürmüyor. İki âşık nişanlanıyor. Fakat Jale'nin Füsuna olan ketum aşkı kıvılcımlanıyor. Nihayet bu emeline nail olmak için Aymelek'i ortadan kaldırmak lazım. Büyücülerle uğraşıyor. Ölüm ve zifaf günleri yaklaşıyor. Büyük saadet Aymelek'i şaşırıyor. Baş müneccime müracaat ediyor. O da bir felaket günün hululunu ihsas ediyor. Aymelek bundan sıkılıyor. Fakat Füsunun aşkıyla bunu unutuyor.

Tam zifaf gecesi "Çoban" Kançiçeği odalarına gidiyor. Meseleyi anlatıyor. O geceyi beraber geçirirlerse Aymelek'in öleceğini anlatıyor. Neticede mesele tahakkuk ediyor. Ahali de isyan ediyor. Nihayet Füsun kaçırılıyor. İlk şairin kahramanı Aymelek'in âşığı Kançiçeği senelerce sevgisiyle tutuştuğu Aymelek'i ölümden, izdivaçtan alıkoyuyor.

Piyes de bu netice ile bitiyor. Demek oluyor ki müneccimin tifali doğru çıkıyor. Tıpkı "Baykuş"ta olduğu gibi fena bir itiyadın tahakkuku görülüyor.

Mevzusu itibariyle "Baykuş" piyesine çok yakın olmakla beraber lisan daha kuvvetli, daha hassastır. Halit Fahri Bey, edebiyatın sükûnla örtüldüğü bu senelerde azıcık kusurlarına rağmen temaşa edebiyatımıza güzel bir eser verdiler. Genç ve hassas şairini tebrik ederiz.

Ali Nüzhet

Ziya Gökalp Hakkında İktibaslar

Ziya Gökalp ebediyet-i karanlığa indi. Türkiye üzerinde on sene içtimaî, siyasî inkılâp fırtınaları koparan bu taşkın baş, nihayet sükûna erdi. O dünyayı sarsıp devletleri zir û zeber eden kafasından doğurup beşeriyete yeni yeni ufuklar açan mürşitler cinsindendi. On senedir

Türkiye'nin idaresini ellerinde tutanlar onun elinin altında, cezbesinin taht-ı tesirinde ve dimağının zir hükmünde idiler. Bugünkü Cumhuriyet ve onun gayr-ı teşkilatı hep Gökalp'in mahsulleridir. "Yeni Hayat" ismindeki kitabında mevcut birçok siyasî ve idarî manzumeler irşat ve ikazlar bu ciheti pek mükemmel ispat eder.

Gökalp, mesut bir inkılâpçıdır. Sade lisan taraftarıdır. Sade lisanla yazılan matbuâtı gözleriyle gördü, okudu. Tedrisâtın tevhidini isterdi. Medreselerin kapılarına kilit vurulup, ocaklarının dağıldığını seyretti. Hükümete şeriatın müdahalesi aleyhtarıydı. Meşihâtın ilgasına, kadıların ilcasına şahit oldu. Her kelimenin fevkinde bir kelimenin hükümran olmasını beklerdi: milliyet… Buna da yetişti. Millet ve milliyet feryatlarıyla kulakları doldu. Anadolu'nun gayr-ı mekşuf havali şeklinde kalmasını istemezdi. Anadolu diye istimdat ederdi. Anadolu'nun köyünde yeni bir paytaht kurulmasına bizzat nezaret etti. Bilfiil içinde efkârıyla hükümran oldu. Kadınla erkek arasındaki ayrılığın, gayrılığın izalesine çalışırdı. İstanbul'da bu devirde son günlerde pürhuzûz temaşa etti. Muradına erdi. Her dilediğini yaptı. Her arzusunun husulünü gördü. Son bir saadete daha nail oldu. Kendi müritlerinin iktidarda bulundukları bir zamanda Türk dünyasından elini çekti. İkram ve ta'zimle medhiyeler, mersiyeler arasında pürşan û şeref toprağa gömüldü.

Böyle bir mazhariyet her inkılâpçıya müyesser olamaz.

Ziya Gökalp çok vakurdu. Fakat ondaki sermuvaffakiyet ilmînde değildi, irşadında idi. Fıtraten mürşit, mütesanni' yaratılmıştı. Siyasâtta olduğu gibi edebiyatta, tedrisâtta şeyh mevkiinde idi. Malta zindanında bu mevkisini muhafaza etti. Ankara'da mahur faaliyet onun yorulmaz dimağı oldu. Asıl garibi, hayret aver ciheti şu idi: O kadar az söyleyerek, az hareket ederek az karışmış görünerek nasıl irşada, ikna'a, kanaatini karşısındakine isale muvaffak olur. Ağır çenesine, bıttî hareketine, avare kıyafetine rağmen nesiyle insanı kendisine meftun eylerdi?... İşte inkılâpçıların bu keyfiyet baş meziyettir. Bu meziyet onda son derecesine varmıştı. Azmi kendisine esirdi. İki sene evvel tedris kürsüsünden bir kelime tefve edemeden inen Ziya Gökalp iki sene sonra cümlelerinde bir tek hataya tesadüf edemediğim bir hatip kesildi.

Ziya Gökalp'in bir meziyetini daha görüyoruz. Millî siyasete, Turancı olarak başladı. Türkiyecilikte karar kıldı. Lisanda kaba Türkçe mürucu olarak cereyana atıldı. İstanbul lehçesiyle iktifayı muvafık buldu. Yani nazariyâttan ameliyâta girdiği zaman yapılması lazım gelenin en kabil icra olanını seçerdi. Bu da muvaffakiyetinin amili olurdu. Sonra bir fazileti de şu idi kanaatkârdı. Alayıştan kaçar, medhten tiksinirdi. Nüfuz ve mevkisini şahsî hiçbir menfaata alet etmemişti. Yanında bu bahisler açılamazdı. Açanlar cümlelerini ikmale

muvaffak olamazdı. Hulasa Ziya Gökalp irfanen ve ahlaken çok yüksekti. Bu meziyetlerinden dolayı kudretli bir inkılâpçı oldu.

Mevkisini daima muhafaza etti. Bittab' her inkılâpçı gibi memleketine büyük bir hizmeti oldu. Mamafih hizmetinin ehemmiyetini gelecek nesillere daha bîtarafane kabul ettirecektir. Bu günlerde Türkiye irfanî tarihine misli az keydedilmiş harikulade bir dimağdan mahrum kaldı.

Bir Gence Açık Mektuplar -10

Kaç günden beri dikkat ediyorum. Çatık kaşların bir türlü gevşemiyor. Gözlerin etrafı sisli, bulutlu, fırtınalı, kederlerin ümitsizlikleriyle çevrilmiş. Ah aziz genç! Ümit, Namık Kemal'den, Gökalp'e kadar bütün vatanperverler bunu tavsiye ettiler. Ye's ruhun ölümüdür. Büyük insanlar kedere, ızdıraba düşmezler. Gayesi uğrunda mancınıkla ateşe atılan ilim ve hakikat aşkıyla istibdat mahkûmlarının bekledikleri hürriyet için uzun senelerin her eza dakikasında başlarında reha perisinin gezindiğini sezdiler. Bu biraz vehm, biraz da hakikât olan varlığı görmek için açlıktan kuruyanlar, gözlerine çekilen mille nurdan, ziyadan mahrum edilenler. Ben eminim, senin gibi kendilerini büyük ye'se terk etmediler.

Çehrene baktıkça bana öyle geliyor ki, içinde ye's infial iki manevi işkence omzunu katı avuçları içerisine almış muttasıl sıkıyor sıkıyor. Biliyorum, bir gün gelecek ki hassas ruhun o çenber içinde solacak. Buna gençlik memleket hesabına açıyorum.

Bu özgünlükle en büyük şifa çalışmaktır. Biliyorum bir sanatkârın dediği gibi kim için? Ve ne için diyeceksin? Evet, bu suâlin hızını söylediklerime karşı titreyen dudakların arasında kımıldandığını hissediyorum. Aziz genç, bizim için, memleket için bilirsin ya "Şahnâme"nin sahibine Firdevsi ne de başka birisidir. Türk destanını kâili meçhuldur. Her milletin ferdî zekâsı, içtimaî coşuşunun telatimleri içerisinde zuban ediyor. Bir milletin efradı arasında mütemadi bir kaynaşma ameliyesi devam edip gidiyor. Düşünmeli ki geride bıraktığı beş yetimin çehresinde, rahmet ırmağı gibi cereyan eden yaşları gören bir baba bu matem levhasından sonra nasıl ölüme koşuyor?

Buzlar arasında donan bir kâşif ne kazanıyor. Hangi esrarengiz cazibedir ki insanları, bile bile ölüme sevkediyor?

Millî imanın mulidi olan Nikbin'in, ölüm dakikasında bile milletinin büyük ismini yadeden kahramanın göğsünde daimi bir vecd halinde yaşayan, hayatı ak gören, saadetin, refahın şahsi mesaisinden doğacağını iman eden o leyemutlar, o ebedilerdir ki bizi bir nefha ile hayata erdiriyorlar.

Yine bilirsin ki Namık Kemal öldüğü zaman hayatından korkanların hepsi ölümüne sevinmişlerdi. Demek oluyor ki hayatında ezildi, ölümünde bile sevdiği hürriyetin havasını duymadı. Onun kokusunu almadı. Nekbetten felakete, felaketten mezara gitti. Fakat o büyük hürriyet şehidinden sonra bu yolda pek çok Namık Kemal mezhebinin salikleri; havarileri tiksinmeksizin aynı yolda yürüdüler. Bu ölüm kafilesinden sonra hürriyete kavuştuk. Bugün onun ismini ilk dünyaya gelen çocuktan ak saçlı insanlara kadar hep aynı hürmetle anıyoruz. Her büyük adamın arkasında bıraktığı dünyada, bir şehr-i ayin güzelliği var. Derler ki ölüm anlarında bile Namık Kemal'in heycanı sönmemiş. Gökalp da aynı yolun müncisiydi. Hayatta mürşidin bunlar olsun, dünya ğill-i ğaşına ihtiras dedi. Dudaklarında ebedî bir yaşamak ve çalışmak zevkinin teraveti bulunsun. Emin ol, bununla dünya saadetine ermek mümkündür. Vâlâ, nafile kalbinde bu ye's baki kaldıkça ızdırap, keder, ergeç seni felce uğratır. Hâlbuki gençlik namına bu ziya ne kadar acıdır.

Ali Nüzhet

Servet-i Fünun

Teessüsünün tarihi pek uzun senelere varan Servet-i Fünun mecmuası, bu kere uzun bir tavakkuf devresinden sonra tekrar irfan hayatına atıldı. Fakat ne garip ne hazin bir tecelli!... Kırmızı kaplı kitaplarıyla pek çok çoşuşlu gençlere bir penah olan mecmua, bugün belli iki kat olmuş, ak saçlı, felce uğramış acıklı bir ihtiyar haliyle ortaya çıkıyor.

Bu akıbet insana merhamet hissi veriyor…

Ne yazıktı o günlere ki Servet-i Fünun bir ışık, zekâ menbaı, telakki edilirdi. O başlı başına edebî bir mahfeldi. Karanlığa, istibdada, levse, riyaya karşı vakur başlı, mühib ve korkunçtu. Kötülük, çirkinlik, fedahat ondan ürkerdi. O Fikret'in ateşten teberdanıyla süslenmiş bir namus, irfan heykeliydi. Bugün dini, fikri hayatımızda "Servet-i Fünun" bir merhale idi. Dün şöhret ve şan içinde teneffüs eden o hayat, bugün elim bir bir işkence devresini geçiriyor. O istibdadın, irticaın solduramadığı güneşi, şimdi öz oğulları yaşatayım derken öldürüyorlar, okşayayım derken hırpalıyorlar. Seveyim derken öldürüyorlar. Okşayayım derken hırpalıyorlar. Seveyim derken incitiyorlar. Allah hiçbir babaya kendi evladının böyle bir hareketini göstermesin. Son ruh-i asırlık edebiyat tarihimiz için "Servet-i Fünun kuvvetli bir tetkik mehazıdır. Bir zamanlar "Mai ve Siyah'ın, Rubab Şıkeşte'nin, Eylül'ün, Hac Yolu"nda gibi eserlerin nefis tahassüsleriyle Muallim Naci ve yaranının, terennüm ettikleri acem edasını gençliğin havselesinden uzaklaştıran Servet-i Fünun sahifeleri bugün solgun, hasta ve hazanzededir. Hayat telakkimiz, yaşayışımız, görüşümüz nasıl ki

dünden ayrıldıysa zevkimiz de aynı haldedir. Zevk moda gibidir. Zaman zaman değişir. Bazı sanatkârların tahassüs tarzlarıyla değişen zevk, yenileşen lisan, dünün üslûbuyla nasıl tatmin edilebilir? Bugün cebvarî pantolonlardan uzun püsküllerinden, yerlerin tozlarını süpüsen uzun eteklerden nasıl uzaklaşmışsak dünün edası, üslûbu da aynı hayide çeşniyi veriyor. Her devrin düşize-i tahlilidir ki onu diğer zamanlardan tefrik ettiriyor. Bugün en şah eserleri bile ecdadımızın düşünüşünden, zevkinden birer manâ bulduğumuz için onları seviyoruz. Yoksa bugün ve yarın iki ışıklı göz, mütecesses iki kulak halinde bizi çevreleyen hayatın muhitini istiyor. Bunu genç sanatkârlar bir ziya gibi şeffaf üslûblarının hassasiyetiyle veriyorlar. Bir zamanlar Yeni Mecmua'dan sonra tekrar ortaya atılışı kendi zararına oluyor. Hatır gönül veya maziye hürmet için hiçbir kimseye Davul sesiyle ğaşi olacak derecede saf değildir.

Olanlar varsa zevklerinde şüphe etmek bugünkü gençliğin hakkıdır. Şanlı mazisiyle hafızamızda yaşayan Servet-i Fünun bu güzel hatırayı unutturmak istemese eski günlerine tahassürle yaşasa oh! Bu haliyle ne kadar güzel kalırdı.

Süha

Hasse-i İknaiye-3

Muharriri	*Mütercimi*
Gustave Le Bon	*Behzat Tevfik*

Bu evsâfta olan kimsenin muhitine, anlaşılmaz birtakım cezp edici kuvvetler neşrettiğini kabul etmek lazımdır. Böyle bir şahıs mantıktan ve makulâttan yardım almaksızın, gayesine nutkunu sadece lisanî ve işarî bir tasdikle neticelendirerek ulaşır. Büyük hatipler, neşri icap eden nutuklarının arasıra kendileri tarafından tefsir edilmesine meylederler. Bunların bu yolu iltizam etmeleri, ikna mekanizmasının lisanla yazı arasındaki derin nisbetsizliğe vukufiyeti olmamalarındandır. Mamafih, ferdî, füsun ve cazibe bazen böyle kâhir ve ram edici bir kudretin sahibi bulunur ki, tesirâtını nispeten hafif de olsa yazılarında da idame ettirir. Nitekim Russo gibi büyük muharrirler, halka bir akideyi aşılamak için şahıslarının cazibesi kadar, yazılarından da istifade etmişlerdir. Sihirkârın en çok çekindiği, mücadelesini güç bir düşman farzettiği kuvvet sahiplerinin amak ruhuna, demir atmış olan herhangi metin ve sabit bir akidedir. Hatip böyle bir kuvveti yıktığı, onun hüviyetini teshirkâr elinde dağıttığı dakikadan itibaren, istima sahnesi zaferle kazanılmış demektir. Halk artık onun eli altında işleyen bir makine, aşılması güç bir duvar, savletine dayanılamayan yıkıcı bir boradır. Bu kıymette bir hatibe, hedefine ulaşmak için bazen sadece ram edici bir cazibe kifayet eder. Fakat bu her vakit için kâfi bir sıfat olamaz. Birçok şerâitin vücûduna da luzum vardır. Ez

cümle iyi söylemek hassesi, bu noktada mühim bir mevki işgal eder. Hatip, ikna için mefkûresini bir tarafa atarak sami'lerinin efkârına hulûl etmesini ve bütün cemaati istediği hedefe yürütmeden evvel yek ahenk ihtizar olarak tehice getirmesini bilmelidir. Sezar'ın cesedi önünde Antuvan'ın irat ettiği mahirâne nutuk, bu tarzda bir kullanışın en belagatli bir örneğidir. Shakspeare'nin lisanı bu nutkun dalgalı serairine güzel bir mu'kis olmuştur. Antuvan'ın rikkâtli ve heycanlı sözleri, katillere taraftar olan sami'ini der' akib yumuşatmış, intikamcı yapmıştı.

Sami ister halk sınıfına mensup alelade bir kitle, ister münevverlerden, güzidelerden mürekkeb bir heyet olsun, bu noktada bir vaziyette ve farksız bir tesir altındadır. El verir ki ikna için hatibin tasarladığı hedef iyice çizilmiş, iyice tevzin edilmiş olsun. Binaenaleyh böyle bir an yaşayan hatibin ol emirde, istima sahnesinin neyi düşündüğünü keşfederek kendisinin o suretle düşündüğünü ihsas ettikten sonra muhataplarını asıl hedefine, öteki düşünüşüne saptırmayı bilmesi lazımdır. Bu pür nesipteki fayda Mösyo Tardiyo tarafından, zamanımızın büyük hatiplerinden biri olan Alman başvekili Prens Doblo'ya tahsis ettiği bir fıkrada pek güzel tasrih edilmiştir:

"Herhangi bir politika meclisindeki hitabet sanatının esası heyetin ne istediğini, neye intizar ettiğini çarçabuk anlamaktır. Böyle bir anlaşma bir defa teveddü etti mi maksat ele geçirilmiş demektir. Mösyo Doblo, böyle bir zemini hazırlamada daima büyük bir muvaffakiyet göstermiştir. Hiç kimse böyle anlarda sami'in halet-i ruhiyesine tevafuk eden şeyin neden ibaret olduğunu, onun kadar tam bir vuzûh içinde kavrayamamıştır.

Nutuklarının ekser aksamı, rengin cümleler, hayali ve dilferib imalarla taşkındır. Bütün sözlerinde canlı ve harekete getirici bir aheng vardır. Bütün cümleleri günün ihtiyacına günün taze zevklerine, günün yeni heveslerine göre biçilmiş, tevzin edilmiştir. Alman kudreti, yıkılmaz Almanya… Prens Doblo'nun mağrurâne evzal'a bestelediği bu kelimeler belagatin hesapsız renk ve ananına bürünerek çınlar. Bütün meclis farkında olmaksızın hatibin çizdiği hedefe doğru sürüklenir giderdi. "Almanya ayakları üzerinde sürünerek yürümeyecektir. Almanya, kendisini köşede bırakmayacaktır. Almanya hal-i infiratta kalmayacaktır." Şimdi görüldüğü üzere bu cümleler esasta ne kadar bayağı sözlerdir. Fakat nişancı hatip bütün bu bayağılıkların bir halk örneği olan mebusların kulağında ne kadar hoş bir aks-i heyecan doğacağına ve bunları ne suretle, nasıl satranç taşı haline getireceğine vakıftır."

Maba'di var

Biraz da Siyah

Bedbîn Alman filozofu Şopinhavr'in, insan hakkındaki acı sezişleri vardır. Acaba insanoğlunun arz denilen bu fenagâhdaki nisbî Alman filozofunun düşündüğü gibi sadece bir fenalıktan ve bir hüsrandan ibaret midir? Avâkibimizi çıplak bir saha üzerinde tetkik ettiğimiz zaman, elde edilecek netice bizi hiç de teselli edemeyecek ve burada ilk karşılaşacağımız manzara nisbî mukayeselerimize zıt birtakım menfî kuvvetlerin galebesi halinde tecelli edecektir. Bu sebepten insanın nasibini siyah ve derin bir tuzak farzetmek çok doğru olacaktır.

Filhakika hepimiz bu tuzağın acılarını, ızdıraplarını pek az farklarla, ezelden beri sırtımızda taşıyoruz. Böyle bir bahta katlanmak için yeryüzüne geldik. Fakat hayatın bu nasibsizliği şimdi olduğu gibi insanları, hiçbir vakit bu kadar yakından ve bu kadar bir hızla sarmamıştı. İhtiyar babalarımız, bizden daha mesut ve daha hür düşünceli kimselerdi. Şüphesiz Epikür'ün istiğrak bahçesi tabiata zamanımızın fen akademilerinden daha yakın bir teressütgahtı ve mechulâtı taharride onlar bizden daha az kuyûda tabidirler. Bugün içine daldığımız saha, ucu olmayan bir iştiha denizidir. Harekâtımızın bütün ef'ulesi, bu denizden fışkırıyor. Eskiden para insanların ihtiyacını deffeden bir vasıta idi. Onun bugünkü mefhumu vicdanları satın alan, hürriyeti selbeden, dünyayı mahpusa ve fazileti bir yığın çamura kalbeden gaddar bir âfet olmuştur.

Uyuyan ihtiraslarımız, bu âfetin mühib ateşi altında tavlandıktan sonra şaha kalkıyor. Mefkûrenin kudsî, harimî, tılsımlı, kaynağı onun kıvılcımları altında bir renk ve şekle boyandıktan sonra kurutuluyor. Bugün cemiyetler nerededir? Hangi yol üzerinde necat arıyoruz? Feryadımızın aşinaî aks-i sedasını hangi ufuklarda işiteceğiz? Aramgâhımızı hangi yeşil vahada kuracağız? Şüphesiz bunu i'tila vasıtalarımızın hiçbiri temin edemeyecektir. Şüphesiz ne gökleri yarıp geçen şu sunî kuşlar ve ne de dumanlarını bulutlara karıştıran şu siyah bacalı büyük binaların hiçbiri bizi bu muhayyel sürûr diyarına ulaştıramayacaktır. Biz bunu düşüncemizin bulup önümüze yığın yığın serdiği fikrî, hukukî, bedîî müdevvenâtından da öğrenemeyeceğiz. Hayır, bunların hiçbiri insan denilen bahtsız ömre taze bir gülün kokusunu serpemeyecektir. Bunlardan medet dilendikçe ciğerlerimizin müsamatına dolacak hava bir avuç kurûm tortusuyla bir yığın lüzucetli çerkaptan ibaret olacaktır.

Sunî kuşların havalarda dolaştığı, siyah bacalı binaların dumanlarını bulutlara karıştırdığı günden beri, bizim nasibimiz daha yoksul gözyaşlarıyla akdelenmiştir. Çöller sâkini, dağlar bekçisi, mağaralar ziyaretçisi olan ilk insanın biz talihsiz evlatları, müsbet bilgilerle muaşeret mefhumlarının tedvinine başlanalıdan beri hergün daha ziyade demirden

bir ağ içine düşmüşüzdür. Mesut insan, tabiatı salhurda çınarın çiçekler gölgelerle hem bizim neşimeninden seyrederdi. O gamsız hayatı bu dakikada küçük bir çatının altında arı kovanı gibi vızıldayan burunları dehlizlerdeki ıspanak, ciğer kebabı kokularıyla rahatsız bulunan solgun çehrelerin, pıhtılaşmış ızdırapları eziyor. İhtiyar çınarın kadim sakini, neşimeninde nefsinin sultanı, ruhunun ferman fermasıydı. Bugün her insanın başı ucunda hükmünü yürüten bir serdarlar ketibesi vardır. Harekâtımızın ahenk ve mişvarı, bu serdarların vereceği işaretlere bağlı kalmıştır.

Klemanson'un "Zincir Bend" adam diye isim verdiği timsal siyah Redingotlu. Gordiyonlu, Pomadalı, Kodsiyoy'la tabi', şu Avrupaî esir, şu Avrupalı medenidir. Hayatın yaratıcı hamlesi yolundan şaşmayan bir saat rakkası gibi teselsül ediyor ve onun işlemesinden tahassül eden netice, bizi benliğimizden saf ve berrak muhitimizden biraz daha uzaklaştırıyor ve gün geçtikçe havasızlıktan biraz daha bulanıyoruz. Mükevvenâtın seyrinde, bazı ışıkların karanlığa ani bir galebesi vardır. Acaba bizim deruniyatımızda tıbkı bunun gibi kendisine yeni bir mecra yeni ve tabiî bir istifa bulmayacak mıdır? Yoksa hayat Şopenhavr'in farzettiği gibi sadece fenaya giden bir saat rakkası gibi mi işleyecektir?

Behzat Tevfik

Mahall-i tevzi'i: Şimdilik Diyarbekir Matbaası'dır.

SAYI-12

Silinmiş Çehreler:

Beliren Simalar Münasebetiyle

Çok zarif cildine, çok nefis olan kâğıdına rağmen kitabı yeni elime aldığım zaman, hiç de heyecan duymadım. Çünkü müellifi Safvetî Ziya Bey'in hakkındaki kanaatim, bir vecd tehalük derecesine varan bir yükseklikte değildir.

Edebiyat-ı Cedide'nin şöhreti dilden dile dolaştığı devirlerde bile Safvetî Ziya'nın karanlıklar içerisinde arasıra bir parıltı halinde görünen bir şebtab gibiydi. O devirlerdeki merhum, şuayib, âlim, 'âli ekrem, en büyük şair addedilirdi. Yine o zamanlardaki mütekabil alkış, propaganda en küçük isimler bile, önünde derin bir uğultu halinde tekâsüf eder. Onu sevgili Türkiye'nin bir ufuktan öteki ufkuna götürüyordu. O anlardaki her gencin kalemini kendi himayesi altına alan bir üstadın zevkine, fikre, sanata bir nevi' derebeyliği tesis ettiği, bir nevi şark adâbının hükümran olduğu zamanlarda bile, Safvetî Ziya bir parıltı halinde zaman zaman Servet-i Fünun âleminde parlardı. Fakat bütün eserlerinin tadidine, tevalisine rağmen Halit Ziya'nın garptan aldığı yenilikler, tek bir nağmeyi taşıdı. Hikâyede, Tekin'in esas itibariyle bir nevi arta kalan alafrangalık ilk ve en güzel eseri olan "Salon Köşeleri"ni okuduğum zaman, bilmem o zamanki ruhumun temayüllerine uygun olmasından mıdır?, Nedir? Eseri çok sevmiştim. Arada lüzumsuz tafsilâtlara Halit Ziya'nın hatta Rauf'un şahsiyet-i maneviyelerinin her sahifesinde sezilmesine rağmen, eseri oldukça güzel bulmuştum. Oradaki bedbaht Türk genci, alafranga hayat içerisinde solgun bir aşk uğrunda zaman zaman sendeliyor. Fakat ara sıra bütün becerisizliğine rağmen, samimi Türk ruhunun ilahî feveranları duyuluyor. Dünyada hiçbir şeyin önünde eğilmeyen Türklüğün asil necabeti, bütün bir ışık halinde o karanlık sahada çakıyor. İkinci eseri "Kadın Ruhu" Oh! Bu ne psikoloji bir eser ne de enfes bir tahlildir. O yalnız bir şeydir. Bir tecrübe-i kalem, onu kim bilir? Belki de en sıkıntılı bir zamanında yazmış, bilahare ifnasına kıyamamış yahut arkadaşlarının teklifi üzerine tabettirmiş. Birkaç sahife manâsız, hareketsiz, ölü doğmuş bir çocuk. Fakat arkadaşlarının takdirini, teşvikini kâfi görmüş. Zaten halk anlamaz. Esasen onlar için yazılmıyor ki. Ah! Bütün saffetîyle milletinin şerefini istiklâlini omuzlarında taşıyan halk, ne ise büyük olmak için daha başka eser yazmaya da lüzum görmüş. Bunun üzerine "Hanım Mektupları"nı karalamış onu de neşretmiş. Mademki arkadaşlar, onu beğeniyor artık başkasının takdirine ne lüzum vardır. Bu mütevali eserlerden sonra, bir müddet arkadaşlarıyla

beraber uzun bir tevakuf devresinde çilesini çekti. İşte silinmiş çehreler, beliren simalar böyle bir zamandan sonra neşrediliyor. Fakat itiraf edeyim ki nihayete kadar okumak için tahammülü suistimal ettim. Her şey silinmişdi. Azade beliren bir şey varsa biz de sanatkârlar hayatlarının bir devresinde, kendilerini yaşatacak bir veya iki eser verebiliyorlar. Seneleri ilerledikten sonra zannediliyor ki hassas ruhları sisli, bulutlu bir tülle sarılıyor. Silinmiş çehrelerde o yeknesak edâyı duruyor. Muellif, kitabının başlangıcında müfid eserler, ahlakî ve tezhibî intibalar bırakanlardır, diyor ve kitabının o gayeyi temin etmek üzere yazıldığını söylüyor. Fakat ne fikirlerinde ne de hislerinde vermek istediği faydayı temin edebîliyor. Bütün söyledikleri işitilen, bilinen şeylerdir. Yalnız aradaki fark bazı acib serlevhalar, mesela eserin ortasında "Ziyaret-i Ervâh" bu espiritizme ait bir şey mi? Ben ibtida böyle bir şey zannetmiştim. Merakla bahsi takip ettim. Hâlbuki öyle değilmiş. Alelade bir hikâyecik; fakat öyle bir şey ki hayatta yeri yoktur. Bunu takip eden mensurede "Gözlerimizin Nuru", bu da alelade bir mektup. Nur-i aynim, kızımla başlıyor. Gazetelerde daima okuduğumuz zabıta şüûnu gibi bir şey, bundan sonra kurtuluş abidesi geliyor. Yavru-i talile ibtidar ediyor. Fakat öyle bir şekilde mevzu açılmış ki okudukça insan inkisardan inkisara uğruyor. Serlevhasına güzellikler, acılar, karanlıklarla dolu günlerin hatırası ve bütün bu matemler, sonra doğan aydınlık geceleri, saadet günleri hatıra geliyor. Fakat mevzu hiç de öyle değildir. Basit bir tecrübe-i kalem, bir kitap daha yazmış olmak için sıralanmış hayide, ölü satırlar son kısmı millî cemiyet, millî muhit, irfan mevzuyla eseri bitiriyor. 138 sahifelik bir kitap insana zevkten ziyade melâl veriyor. Mamafih biz de ekseriyetle muharrirlerin son eserleri, böyle birer müteferrika oluyor. Eğer Safvetî Ziya Bey için bu eser bir son kitapsa salon köşeleriyle ruhumuzda bıraktığı hatıranın zararına yaşayacaktır. Keşke hayatta nasipleri orta zekânın hududunu aşamayanlar böyle kuru hareketler yapmasalar, mahdud olan kendi zümrelerinin zevkleriyle yaşasalar. Ve buna kanaat etseler bazı hususlarda kanaatkârlık da bir fazilettir.

Ali Nüzhet

Ziya Gökalp ve Darü'l-Fünûn

Ziya Bey'in fikirlerini, müdafa ettiği, sistemi ve nihayet şahsiyetini tetkik etmek alelade bir makalenin iddiaları arasına giremeyecek kadar büyük bir iştir.

Ziya Bey, münevverler arasına yeni bir çeşni, yeni bir zevk ile girmişti. O zamana kadar ilim ve felsefe hakkındaki, renksiz fikirleriyle geçinenler bu yeni çeşniyi evvela 'umumî bir tezyik ile karşıladılar. Ziya Bey, hususiyetleri arasında bilhassa aktüel ve canlı meselelerle meşgul olmak ve onları zihinlerinde vazih bir surette izah edebîlecek fikri imkânları

hazırlamak vardır. Hâlbuki o zamana kadar âlim ve feylesof diye geçinenlerimizin zihniyeti bu mesuliyetli ve o ‘âli ilim telakkisine bir türlü alışamıyordu. Onlar için ilim ve tefekkür bu günün hayatıyla hiçbir alakası olmayan ve bizim için mücerret, cansız ve mefhum olan bir âleme mensub kelime ve mefhum nisbetleri kurmaktır. Ziya Bey, fikirlerini içinde yaşadığı hayatın esasen kendi kendine teşekkül etmekte olan cereyanlarından alıyor ve tekrar onlara tesir yapabilmek için yeni bir çerçeve içine sokarak ortaya atıyordu.

Ziya Bey’in fikirlerini karakterize eden ilk şuûrlu nokta budur ve muhitine karşı devir devir muhtelif cephelerde açtığı cidali ancak bu nokta ile izah etmek kabildir.

Filhakika Ziya Bey’in etrafını taraftar veya aleyhtar olarak saranlara karşı ilk anlatmak istediği şey bu oldu. Bir sistem dâhilinde düşünmek; fakat bunu anlamak ve kabul etmek ne kadar müşkil ise onu tatbik edebîlmek de o kadar belki daha fazla güç bir iştir. Ziya Bey, etrafında öteden beriden öğrendiği fikirleri, yarım yamalak anladıkları halde en son havadis diye satan fikir ve ilim bazirganlarıyla muhatı. O devrin muharrir ve mütefekkirlerine rehberlik eden ve bu itibar ile galiba fikir tarihimizde bir rolüolan bab-ı âlide bir Ermeni kitapçı vardı. Onun genç ve ihtiyar muharrirlerimizin eline tutuşturduğu kitaplar vakit vakit hedm olunmamış bir üslûb ile Türk gazete ve mecmualarında bir sıra makalelerinin çıkmasına sebep olurdu.

Ziya Bey’in bu sistemsiz, imansız âlimlerimize karşı duyduğu nefretin genç neslin fikir hayatımızda bir ibadet şekline getirmek mecburiyetindedir. Muhterem Gökalp, şiddetle muarizi oldukları halde tarihten ve medreseden müntakil bir sistem içinde düşünmesini bilen kılle rikalleri bu nevi âlimlerimize tercih ettiğini kaç defa kendisinden işitmiştim. Ziya Bey’in aman vermeyen ve nezaket tanılmayan sakin fakat çok kuvvetli hucumları karşısında, birçok tanınmış kimselerin duyduğu manevi korku aleyhine garip bir propagandanın yavaş yavaş taammümünü intac etmişti. Diyorlar ki: “Ziya Bey, ittihat ve terakki kuvvetine dayanarak fikirlerini zorla kabul ettirmek istiyor. Kendi fikirlerine taraftar olmayanların, hatta siyasi menkubiyetini bile taraftarlıkla karşılıyor. Bazen münakaşalarında tehtit ifadesi oluyor. Hükümet Darü’l-Fünûnu Ziya Bey’in fikirlerine ve tavsiyelerine göre tesis ediyor. Bunun için kendisine mu’ariz olanlara orada yer verilmîyor.” Hâlbuki bütün bu iddiaların delâlet ettiği tek manâ, Ziya Bey’in çok kudretli ve yaratıcı olan mantıkı karşısında mukavemet etmek imkânını duymayanların acizleri idi.

Ziya Bey, Darü’l-Fünûnda da aynı mukavemete uğradı. Darü’l-Fünûn, Ziya Bey müdrerris olmadan evvel alelade bir lise programından ve teşkilatından pek az farklı bir program ve teşkilata malikti. İçinde tedrisatla meşgul bulunanlar, memleketin ‘umumî seviyesinden bir parmak bile yükseğe çıkmak imkânı bulamamış kimselerdi. Bunların arasına

çok yüklü bir hamle ile girmek Ziya Bey tabiatıyla etrafında şiddetli bir antipati uyandıracaktı.

Gerek Darü'l-Fünûnda ve gerek Türk Ocağı muhitinde karşısına çıkan – birçoğu şöhret sahibi – münevverlerin ve yarım âlimlerin Ziya Bey'e takındıkları vaziyeti muhtelif devirlerde, tetkik edecek meraklı bir zât her halde oldukça şayan-ı dikkat bir vesika meydana getirmiş olur.

Ziya Bey, Darü'l-Fünûn'daki faaliyetin azamî inkişaf ettiği devirde Darü'l-Fünûn'umuzun içinde mühim bir âmil olmaya başlayan kısa bir müddet içinde üç grup tipler etmiş gibiydi. Bunların başında, Alman profesörleri bir türlü kendi içlerine karışmak istemeyen Türk müderrislerinden ayrı bir âlem teşkil etmişlerdi. Bundan sonra eski çerçevelerinden dışarı çıkmaya razı olamayan muhafazakârlarıyla bilhassa yeni lisan cereyanından müfeesir olarak, kendilerini kozmopolitler geliyordu. Ziya Gökalp, bunların yanında yavaş yavaş kendi fikri nüfusunu tesis etmekle meşguldu. Vakıâ, Ziya Bey'in bu niyetini hakikiyet-i inkılâp etmek için uzun bir zaman beklemeye muhtaç olmadı. Ziya Bey'in etrafında bilhassa fakültenin genç unsurları yavaş yavaş toplanmaya başlamışlardı. Ziya Bey, bu genç arkadaşlarına ilk zamanlarda çok ümit bağladı. Kafasında küçük teferrüatına kadar vazih bir surette hazırlanmış geniş bir mesaî projesi vardı; fakat bu projenin tatbik edilebilmesi içinde alelade bir "Publiciste" tarzında mesaiden yavaş yavaş kurtularak müspet ilim vücuda getirmek lazımdı. Bunun için de bu genç arkadaşların her biri bir ihtisas sahasını alarak tetkikata başlayacaklardı. Biri Türk sanatı tetkik edecek, öteki Türk tarihi ile alakadar bir surette bize gösterecek, diğer bir arkadaş çalışacak, Türk felsefesini tedvin edecek, genç arkadaş da bütün münferit mesainin bir hulasası gibi orijinal bir felsefe sistemi memlekette meydana çıkaracaktı.

Ziya Bey, arkadaşlarına Darü'l-Fünûn'da emin bir kürsü hariçte genç nesille temaslarını temin edecek bir Türk Ocağı ve nihayet fikirlerini neşredebîlecekleri müteaddit mecmualar gösteriyor. Memleketin kendilerinden hayırkâr mesai beklediğini, onlara daima hatırlatıyor ve kendisi de kesif bir sa'y hayatının mahsulü olan fikirlerini ve makalelerini onlara numune olmak üzere ortaya atıyordu.

Vakıa, Ziya Bey bu genç arkadaşlardan hiçbirisinin ilmî kudretine inanacak kadar safdîl değildi. Bilâkis onlara verdiği kıymetin hulasası diyebileceğimiz bir cümleyi, sıkı sıkı kullanmakta kendisi içinde bir teselli duyuyordu: "Onlar da bizim gibi Türkçüdür".

Ziya Bey içindeki (Yeni Hayat) aşkını ve arzusunu fikir halinde ortaya atarken, yalnız nazarî bir insan vaziyetinde kalmaya mahkûmdu; çünkü hayat daha fazla amelî ve tatbikî şerâit yaratmaya ve mevcut müessese içinde mümkün olan istihaleyi vücuda getirecek

imkânları bizzat hazırlamaya mecbur etmişti. Bu mecburiyet filvaki' Ziya'nın ideâlisini çok defa kısan, onu bütün cümlelerini serbest bırakmak, inkişaf ettirmekten men eden bir amil olmuştur. Fakat Ziya, bundan hiçbir zaman sıkılmıyordu. Yeni fikir yarım da doğsa ortada yaşamakta olan bir vücud görmekten mütelezziz oluyordu. Bu, Ziya Bey'in ruhunda amelî hayatıyla temas eden tek ve münferit bir çizgi olarak mevcuttu ve onu belki lüzumundan fazla muhiti hakkında kanaatkâr yapıyordu.

Eğer bu kanaatkârlık zarurî bir surette Ziya Bey'de teşekkül etmemiş olsaydı, ihtimal ki kendisinin sıkı sıkı bahsettiği "Nikbini"yi başka bir manâda anlayacak ruhundaki idealist cümleler, belki daha kırıcı; fakat herhalde daha pek fazla çoşuşlu olacaktı.

Bazen bu kanaatkârlığın gevşediği anlara tesadüf ediliyordu. O zaman arkadaşlarından bahsetmeye mecbur kalırsa yüzünü birdenbire bir tebessüm kaplar ve boynunu bükerek pişmanlık ile ümitvarlık arasında titreyen bir sesle, çok uzaktan imakârane tenkitler yapardı. Çünkü fikir arkadaşları diye tanıttığı zevât Ziya Bey'in üstlerindeki manevî nüfuzunu unutuverdikleri anda üstâtlarının büyük bir kabahat addedeceği herhangi bir hatayı irtikâp etmekten çekinmiyorlardı. O aralık muhakkak ya birisi haddini aşıvererek meşhur bir Alman filozofu ile rekabete kalkışmıyormuş yahut bir diğeri, sarayların nasıl Türk sanatını yarattığı hakkında bir konferans vermiştir. Böyle münferit bir vakıa yoksa mutlaka ümit bağladığı yeni bir arkadaşı, mesela; Türk felsefesini bulmak için (Felikis Lodlatak)'ın kitaplarından işe başlamıştır. Yahut bir diğeri Ziya Bey'in menfaâtperest ahlâk telkinlerine karşı cidal etmekte olduğu bir zamanda, maddî bir terbiye sistemi hakkında bir makale yazmıştır. Bunlarda değilse birkaçı toplanmış ve Ziya Bey'i ziyaret ederek kendisinden İsmail Hakkı Paşa nezdinde, bir iki vagon tedariki için tevasutta bulunmasını rica etmişlerdir. Ziya Bey, bütün bu rabıtasızlıkları unutmayan; fakat affeden bir sükûnet ile karşılıyordu.

İhtisasa azami hürmet eden Ziya, arkadaşlarına sahte gururlarını ve benliklerini kırmamaya çalışarak muayyen bir program etrafında, birbirini ikmâl ederek çalışmalarını uzun zaman anlatmaya çalıştı. Mesela; o aralık bulduğu orijinal bir fikri herkesin kendi sahasında kuvvetlendirmesini isterdi. Onlar bu fikre ilave edecek kudretleri olmadığı, sevk tabiîleriyle duyarak ya da çizmeği tercih ederlerdi. Ara sıra kendilerinin de bulunduğu orijinal fikirler olabileceğini herkese göstermek için Ziya Bey'in ağzından çıkmış sözleri, başkalarına kendi fikirlerimiz diye söyleyenleri, Türk Ocağı muhiti ne kadar iyi tanır.

Ziya Bey'in yalnız başta yarattığı kudretli fikirleri âlemi etrafında, muhtelif tipte figüranlarla ve karşısında hararetli ve heyecanlı bir gençlik ile harbin sonuna kadar devam etti. Mütareke fikir hayatımız için de bir facianın başladığı tarih oldu. Bu devrin en büyük hususiyeti, Ziya Bey'in ortadan kayboluvermesi üzerine eski arkadaşlarının maziyi unutmaya

çalışmalarıdır. Gökalp, bir gün Darü'l-Fünûn'da talebesi arasında, polisler tarafından tevkif edildi. O zaman onun arkasından için için ağlayan gençler de Ziya'nin ortadan kayboluşu Darü'l-Fünûn'dan kuvvetli bir baskının kalktığı ve birçoklarının ruhen sükûn duyduğu zihabını uyandırmıştı. Bu fena fikre, kimse inanmak istemedi. Tâ ki şarlatan ve gösterişçi tavırlarıyla Rıza Tevfik, Ziya Gökalp'in bıraktığı boşluğa başını zorla sokmaya muvaffak oldu. O zaman gençlerin "Zihab" zannettikleri "Hakikat" şekline girdi.

Mütareke devresindeki Darü'l-Fünûn'un iç yüzünü, bugün göstermeye insan tahammül edemez. Bu o kadar başlı başına bir faciadır.

Ziya Gökalp'in ölümü arkasından bir gün fikir âlemimize bakarken şu hakikati tekrara mecbur kalıyor:

Ziya Bey tek bir şakird bırakmadı gitti.

Onun fikirleri de Darü'l-Fünûn'un kapısından bir daha girmemek üzere çıktı ve doğrudan doğruya memleketin içine, havasına ve gençlerin ruhuna parça parça dağıldı.

Ziya, Darü'l-Fünûn'da etrafındakiler için bir fikir ve hayat menbaı olmuştu. Ondan herkes koparabildiği bir parça fikri ve hayatı hepimize "Çeşit çeşit elvan" satmaya çalıştı. Ziya, Darü'l-Fünûn'dan uzaklaşınca, o zamana kadar biriktirdikleriyle hayatlarının sonuna kadar iktisat etmeyi düşünenler, az zaman sonra kendilerini iflas etmiş ve yollarını şaşırmış olarak buldular. Vakıa son zamanlarda Ziya'nın yazmaya başladığı "Türk Medeniyeti Tarihi" tekrar bu zevât için yeni bir menba' ilham olacaktı. Fakat Ziya'nın, Darü'l-Fünûn'daki eski arkadaşlarına karşı içinde hadiselerin biriktirdiği şikâyet ile aralarına karışmak istemediği resmi âlimlerimiz ancak kitabın matbaa-i amiredeki müsveddelerine vaz'-ı yed etmekten başka bir çare bulamadılar.

Nihayet Ziya'nın ölümü geliyor. Bu bedbaht hadise, Darü'l-Fünûn'da eski arkadaşları için tekrar yeni bir hayat menbaı yapılıyor:

Edebiyat fakültesinde Ziya'ya tahsis edilen boş koltuktan sonra gazeteler, Köprülüzâde Fuat Bey'in her cümlesi "Ziya Bey'in Darü'l-Fünûn medreselerine verilen maaşın azlığından dolayı…" Nihayet uzun bir müdafaânâmesini yazdılar.

(Meslek)

Bir Gence Açık Mektuplar - 11

Dün sizinle konuşurken birdenbire içinizin sıkıldığından bahsettiniz. Dikkat ettim, musahabemizin her mecrası değiştikçe derin derin esnediniz. Bilmîyorum, zaman zaman dalıyor düşünüyor. Gözleriniz istediğini bulamayanlara mahsus bir teessürle takallüs ediyor,

açılıyordu. Anladım ki, ruhunuz cisminiz de bir menfa hayatı geçiriyor. Bütün gayr-ı tabiî halinizi dikkatle takip ettiğimi hissetmez birdenbire gevşediniz. Sıkıldığınızdan bahsettiniz. Bütün tedbirlerinize rağmen hiçbir şey, bu içten içe duyduğunuz merarete devâ olamıyormuş. Bunları o kadar acip şekilde dallandırdınız, budaklandırdınız ki beni de bu arada şaşırttınız. İtiraf edeyim ki, o an size hiçbir şey söylemeye cesaret edemedim. İnfiâliniz de hakikaten yerinde idi. Nereye gitmeli, ne yapmalı aynı küllî sema altında bariz yeknesak havanın gamını ne zamana kadar seyretmeli. Şimdi kim bilir? Hayatın, muhitin o taraflarında neler oluyor? Ne kadar Kevser çalışmaların hassas nağmeleri portakal, limon kokan bahçelerin mest edici rayihalar ile zevklenen insanlar vardır? Evet, kim bilir? Kış ortasında bahar inşirahını veren çiçeklerin zerafetiyle süslenmiş yerleri temaşa etmekle ömür süren bahtiyarlar vardır, yine kim bilir? Ne kadar salonlar vardır ki iki peri kanadı gibi kalbe serinlik, ruha tazelik veren yerleri hınca hınç insanlarla doludur. İşte bunlar böyle aziz genç, biz daima hayatın kasvetli cephesinde seyahat ediyoruz; fakat hangi emel zahmetsiz elde edilir? Mamafih biz de çalışacağız. Birgün gelecek ki, medenî ihtiyaçlarımızı biz de kana kana buralarda taş toprak yığınlarının otla kâşanelere kalbedilecek olan yerlerinde, pür huzûz hepsini duyacağız. Hazret-i Eyyüp, asırlarca çilesini çekti. Mecnûn Leylasını, ateşîn çöllerin sıcaklığını emerek intizâr etti. Hep muratlarına erenler uzun ömürlerini emelleri uğruna çürüttüler.

Biz de bekleyeceğiz; fakat öyle istemeden çalışa çalışa o günleri gözetleyeceğiz. İnsanların sa'yi nelere kadirdir. Hangi şaheser? Günün, ayın mahsulüdür. Beşeriyetin her yeni terakkî merhalesini asırlar çerçeveledi. Emin olunuz ki, Türk'ün harikalar doğuran zekâsı er geç melûl, boynu bükülmüş tabiat üzerine de feyzini serpecektir. O güne kadar bu hülyevî beldenin sılasını için için çekeceğiz. Fakat yarın biz de bahçelerimizin derin rayihalarını koklayacak bir renk bin çeşit manzaralarımız olacak. Evlerimizde de medenî hayat başlayacağı, bizim de gözümüz nur ve ziya görecek. O güne kadar, nafile kendinizi sıkıntıyla heder etmeyiniz. Gözünüzün huzûzunu ancak benliğinizden fışkıran millî varlıkla temin edebîlirsiniz. Bugün hasretini çektiğiniz şeyleri emin olunuz, yabancı yerlerde görseniz size hiç de zevk vermeyecektir.

Bilirsiniz ki, mûsiki ruhun temayülüne göre inşirahını serper. Kederliyseniz onun da vereceği aynı çeşnide bir şeydir. O bizim evimizde tütmeyen ateş ruhumuzu ısındıramaz. İşte aziz genç, o günün hululüne kadar bu hayatta müteselli olacak menbalar arayınız. Belki benim bulduğum gibi eğlenceniz mutala'a olunur.

Ali Nüzhet

Yollarımız

Anadolu'nun pek çok yerlerini gezdim ve gördüm. Her tarafta yolsuzluktan şikâyet edildiğini işittim.

Köylerde ve kasabalarda halk yeni bir memur görünce veya memurlar ile hasbihâl ederken: "Efendi! Hükümet niçin yollarımızı yapmıyor, daha ne kadar bekleyeceğiz? Kendisi yapamıyorsa bize izin versin biz yapalım." Sözlerini kemal-ı safiyet'e söylerler.

Halk ile bu samimi ve ailevî temastan anladım ki, şehirli ve köylü hepsi her şeyden evvel yol istiyor. Bu hasbihâlden hem memnun hem de müteessir oluyorum. Memnun oluyorum; çünkü halk kendi menfaâtini idrak ediyor ve bu hâl aynı zamanda halkın intihabına delâlet ediyor. Müteessir oluyorum; çünkü mümkinâttan olan bir şeyi yapamıyoruz ve bütün zamanımız projeler ve tasavvuratla geçiyor.

Vatanın birçok aksâmında değil şosa, hatta tesviye-i terabiyeden ibaret yollar bile yoktur. Ale'l-ekser köyünün ayak izinden ibaret patikalardan yürümek mecburiyetinden kalıyoruz. Bu patikalar, bazı mahallelerde bizi dağların bulutlara karışan zirvelerine, yerlerde ise çaylara temas edercesine derelerin enginlerine sevk ediyor. Fakat herhalde çok defalar kemal-ı meşakkatle yaya olarak yürümek ızdırarında kalıyoruz.

Hâlbuki iyi düşünecek olursak artık bekleyecek ve boşa geçirecek vaktimiz kalmamıştır. Vakit çok dardır. Birçok yerler vardır ki arazisinin kuvva-i inbatiyesi fevkalade mükemmeldir. Her nevi hububât ve sebze yetişir. Fakat yol olmadığı için halk yalnız kendi idareleri nisbetinde ekip biçmektedir. Bu yüzden ekser yerlerde halk müstahsıl olmaktan ziyade müstehliktir. Bu vaziyet aynı zamanda halkın fakr û zaruretini idame ettiriyor ve kudret-i mesaiyi kırıyor.

Vatanın her tarafta müteaddit ve mütenevvi' madenler toprak altında bekliyor. Halk ise bu servet-i medfuneye rağmen ihtiyaç ve zaruret içinde kıvranıp duruyor.

Arzu ettiğimiz terakkî ve ümranı yollar kadar hiçbir şey süret ve suhuletle vücuda getiremez.

Hatta memurunun uzak vilayetlere gitmekten çekinmelerinin de başlıca esbabından biri yolsuzluktur.

Uzun uzadı düşündüm, en nihayet kanaât getirdim ki bugünkü şerâit ve bugünkü vesaitle daha birçok seneler matlup yollara malik olamayacağız. Binaenaleyh kestirme yollardan giderek süratle hedefe vasıl olmak için âtide zikrettiğim çareleri buldum:

1- Ol emirde demir yollarından gayrî olan yolları(pek tabii olarak) iki sınıfa taksim etmeli yani vilayetler arasındaki yolları tarîk-i 'umumîyeden vilayet merakizi ile kendi

kasabaları ve bu kasabaların yekdiğeri arasındaki yolları da tarik-i husiyeden adetmelidir. Binaenaleyh tarîk-i umumîye ve hususiye tabirini şu suretle tabiî olarak tam yerinde kullanmalıdır. İkide bir mecliste falan veya filan yolun tarîk-i umumîye meyanına idhâli müzakere ve münakaşa etmeye lüzum yoktur. Bu müzakereler demir yollarına tahsis ve hasretmelidir. Yıllar şu suretle tasnif edilince iş çok kolaylaşmış olur.

Bugünkü bütçe ile noksani-i vasait ve kıllet-i memurîn ile lüzumu olan demir yollarını ve şosalarınızı rüb-ı asırda vücuda getiremeyeceğiniz gün gibi aşikârdır. Nitekim 34'ten beri yaptığımız yolların tûl ve miktarları da bunu müeyyittir.

Doktor Mazhar

Maba'di var

Mahall-i Tevzi'i: Şimdilik Diyarbekir Matbaasıdır.

SAYI-13

Anadolu Postası

Bu aralık postalar, yekdiğerini müteakip göğüs kabartıcı müjdeler getirdiler. Ankara'da "Türk Yurdu", Kastamonu'da "Birlik", Konya'da "Yeni Fikir" mecmuaları, irfan âleminin uğradığı tevakuf devresinde, bunlar birer varlık gibi memleketin muhtelif köşelerinde ışıldadılar.

Büyük mütarekenin kara günlerinde, İstanbul'dan Anadolu'ya nakledilen millî kıyam ve ilmî hareket zaman zaman yan yana yürüdüler. Fakat millî kıyam başında, kendi dehasını bulduğu için ilk hızını Türk ilmînin serhatlerinde aldı. Bunları berabere yürütmeye ilim kuvvetini idare edenlerin hamlesi kâfi değildi. Onun için kat'i bir cereyan takip etmeksizin sendeleye sendeleye patladı ve söndü.

Mamafih hükümet Ankara'da tesis ettikten sonra Kâzım Nami Bey, "Terbiye Mecmuası"nı neşretti. Bu mesleği mecmuada tatbik ettiği -terbiye nazariyesi- eskiden beri mekteplerde tatbik edilen yani Osmanlılık yadigârlarından olan yavaş yavaş umdesi etrafında toplanan sakin bir muhafazakârlık mahsülüydü. Bugünün hayatında tatbik yeri bulamıyordu. Sekiz nüshası Ankara'da iki nüshası da İzmir'de neşreyledi.

Yine aynı senede Ankara'da "Anadolu Mecmuası"nı çıkardılar. Fakat sayısı bir numroyu geçmedi. Giresun'da "Işık Mecmuası" altı sayı devam etti. Adana'da "Millî Mefkûre"nin iki nüshası çıktı. Diyarbakır'da "Küçük Mecmua" otuz üç numaraya kadar çıktı. Böyle bir zaman için çıkıp da etrafına hafif bir hararet serpen mecmuaların, her nedense kayboluşlarını teesürler le hatırlamamak mümkün olmuyor. Fakat bu seferde Ankara'da çıkan "Türk Yurdu", İstanbul'da senelerden beri neşredilen nüshaların en kıymetlisidir. İlk teessüs devrinde, milliyetçilik nazariyatını henüz tamamiyle harsla olgunlaştıramayan kalemler tarafından neşrediliyordu. Fakat bu defaki nüshaları Türkiyatçılık itibariyle eskisinden çok mütekâmil bir şekil arz ediyor. Kastamonu'da çıkan "Birlik Mecmuası" da bilhassa mesleki bir kıymeti haiz olmakla beraber Sabri Cemil Bey'in yazıları terbiyecilik nokta-i nazardan şayan-ı istifadedir. Konya'da neşnedilen "Yeni Fikir" daha mütenevvi'dir. Her halde zevkle okunur bir mecmuadır.

Anadolu'nun köşe bucaklarında, böyle mecmualardan ekserisinin muâllim ocaklarında telcisini görmekle seviniyoruz. Arkadaşlarımız tebrike çok layıktırlar. Her tarafta böyle ameli hareketleri idare ve tensik eden "Muâllimler Birliği" oluyor. Birlik gibi mektepçilik nokta-i nazarından çok mühim olan hadiselerden, memleketimizin uzak kalışı bizi çok müteessir

ediyor. Evet, bizde de niçin bir "Birlik" olamıyor? İşte buna bir türlü makûl bir sebep bulamıyoruz.

Yeni Hilâl

Bir Gence Açık Mektuplar-12

Sizinle olan uzun sohbetlerden sonra biraz da şöyle bir yaraya temasül etmek istiyorum. Bunu şimdiye kadar niçin ihmal ettim? Bilir misiniz? Bu derde karşı, bilhassa bu son senelerde feci kayıtsızlık, o kadar onun azgın afuvetini çoşturdu taşırdı ki şimdi heryerde teneffüs ettiğimiz havada bile, onu müstekire kokusuyla başımız dönüyor, ruhumuz tiksiniyor, kendi hesabıma insanlığımdan utanıyorum.

Şüphesiz etrafında gezdiğim marazın adını anladınız değil mi? Ahlâk, bu kelimeye nerede tesadüf etsem, hangi bir ağızdan çıktığını işitsem, o ağzı bir şifâ menbaı telakki ederim. O kitabı kutsî, semavî bir şey sayarak onu vecdle, heyecanla okurum. Fakat neticede hayatta tabiata bakarım. Onu hiçbir telcisi müspet olmaksızın sağa sola ızdırap ve elem saçarak seyrini takip ettiğini gördükçe, emel bağladığım insaniyet nazarımda küçülür. O zaman her beyaz görünen timsalde hafif lekeler görmeye başlarım. Hûlasa, gönün fecrinden gurubuna kadar olan, biten şeylerin malhuz ve mütehammil feca'atiyle inlerim.

Tevekkülü Türk'ün büyük şairi "Dünya dönecek, cennete insanla inandım" dememiştir. Ben eminim o ahlâk kahramanı şairin, ümit ettiği terakkinin zaman zaman çehresini kirleten tecellilerdir ki o çelik pazuları kırdı, o demir vücudu eritti.

En ümitvar mütefekkirlerin bile ruhunda ahlâk mefhumu şekk ve tereddüt halinde yaşıyor.

Bunu bu asrın katı kalbine kim telkin edecek? Hangi kahraman bu yolun mübşiri olacak? Buna kim cevap verecek? Bunu ne sen sor ne ben ben cevap bulamamazlığın hacaletiyle kızarayım. Aziz genç, bu perişan varlığı kim tensik edebîlir? Her türlü müşevveş hadiselerine bir vazh huzmesini insanı bir aziz tuttu. Fakat bunu vurudunu kim tayin edilebilir? Mamfih, tarih bize bazı zahirî misaller veriyor. Ona inanmak lazımsa ahlâk müneccisinin de zuhur edeceği gün pek yakındır. Her millet bazı karışılıklı devirlerinde öyle düzeltici bir kemal eline kavuşmuştur. Fakat bu mücadelenin hududu okadar genişki o millî kahraman yerine beynel milel, âlem şümul bir deha bekliyoruz. Öyle bir şey ki iktisadiyâta siyasiyâta, insaniyâta, ahlakiyâta yeni bir veche verebilsin. Birinden ötekine intikal eden za'afı kuvvetlendirsin. Boşluğu doldursun. Öyleki aç gözlü muhterisler hislerini fazilete tatmin edebîlsinler. Bilirsiniz ya her maceranın züher çanağı bu menba'lardan dolar. Bunları

niçin söylüyorum? Mademki muhayyerü'l-'ukûl insan elân dünyaya gelmedi. Böyle bir yok için neden mübahase zemini kurduk diyeceksiniz, değil mi? işte bu mukadder süalin cevabını da bu sözlerime bağlıyorum. Yalnız sizden istediğim şey bu azgın ve taşkın bir suretle etrafa lev saran bu ahlaksızlık badiresinden kendiniz sıyanet ediniz ve mümkün olduğu kadar çok dar olan hududunuz dâhilinde insanları iyiliğe, doğruluğa, güzelliğe teşvik etmenizi arzu ediyorum.

Bu öyle bir mücadeledir ki neticesinde ne rütbe ne de kazanç vardır. Belki yalnız manevî ve vicdanî bir şeref temin edebîlirsiniz. Zaten aziz genç Türk'ün sıfat-ı farikası feragat-ı nefs ve kıtafiyü'l-cemiyet olmak değil midir? Fakat ümit ederimki bu feragat-i nefs mefhumuzdan basit bir mana çıkarabilirsiniz

Bazılarına göre bu terkipten alına intibah bir tarafa çekilip rahat döşeği içerisinde yaşamaktır. Belki işitmezsinidir. Bizde bir adamın ahlakından bahsedildiği zaman o, kimseye karışmaz, kendi âleminde yaşar derler. Vakıa bugün için bir meziyet sayılabilir. Bugünün hayat felsefesine göre kötülük yapmamak da bir iyilik addediliyor; fakat ben istemem ki siz de öyle yalnız kendiniz için yaşayasınız ve hûdbîn, hudkâm bir ferdiyetçi olasınız.

Yok, yok aziz genç daima bir tarîk-i dünya olarak kalmak dünyanın böyle kötülük ve ğılzet içinde çırpınan insanlığın bu çirkin cephesine lakayt kalmanızı muvafik bulmuyorum. Ben istiyorum ki hak uğruna fazilet ve ahlak namına mücadele edesiniz. İşte asıl maddî menfaat beklemeksizin didinmeyle çalışan insalar feragat-ı nefs etmek büyüklüğünü gösterenlerdir. Gönül istiyor ki siz de onlardan biri olasınız.

Ali Nüzhet

Hamit 75 Yaşında

Bu hafta gelen İstanbul postası şimdiye kadar misal görülmemiş bir havadisi getirdi. Hamid'in yıldönümü hükümetin, sanatkârların, mekteplilerin şevk ve nezareti içerisinde tes'it ediliyor.

Bununla Türk edebiyatı tarihi yeni bir hadise kaydediyor demektir. Büyük şair ilahileşen bir şan ve şöhret mevkisi arasında bir fikr-i şehriyar gibi vakur, bilind yaşını çevreleyen beyaz saçları, buruşuk çehresiyle bir tilmîz ve dost kafilesi önünde kim bilir bu uzun senelerin acılarından, mahruriyetlerinden bu kadirşinaslığı görmekle ne kadar sevinmiştir. Yarım asırdan beri güzellik yaratan, edebiyatımızı garipleştiren, dilimize pek çok kelimeler getiren ve bulduğu kelimelerle dehasından derin serdavî sesler veren, şair Hamit hakkında, her Türk

kendi benliğinde ona ait bir şey sezebilir. O Türk'ün en orijinal bir şairidir. Seneler o altın baş üzerinde ne kadar tekâsüf ederse Türk edebiyatı da o kadar zenginleyecektir.

Büyük şair, bu yetmiş senesine kadar, etrafında zaman zaman tebellür eden edebî zümrelerin hiçbirisine mensup değildir. O başlı başına mehasinin, kemalin bir şahikasıdır. Binaenaleyh ona hiçbir nesil temellük iddia edemez. Hamit, edebî bir hadisedir. Fakat bu günün gençliği, bütün manasıyla o genişliği tamamıyle ihata edemiyor. Zaten hangi deha, zamanında esaslı bir terkip ve tahlile uğrayabildi, o kim bilir hangi asrın tenkit addesinde geçerken kuş kahrını resmedecek? Mamafih onun şahsî eserleri birbirinden güzeldir. "Makber" edebiyatımızda ebedÎ bir elem merhalesidir. Kanan bir ihtiras tufanıdır. Eşir ölmez bir Türk seciyesidir. Ulu zekânın bugünkü ilmîn fethedemediği bir his dünyasıdır. Ne bileyim, her eserini, bugünün zekâsı alamayacak derecede yüksektir.

Hamit'in kendi bile bir şiirdir. Nezahatin, hüsmün, faziletin, imtizac ettiği bir muhit her safhasındaki ibdikâri bedialar vardır. Onun güneş gibi parlayan hayatı, edebî şahsiyeti, bu günün gençliğe meçhul kaldı. Hiçbir kalem, o esrarlı iklminin varlığını tamamıyla faş edemedi. Böyle tamamiyle anlayamadığımız halde onu büyük biliyoruz. Zaten hangi mürşidin lisanındaki nükteleri anlayabiliyoruz. Onlardan yalnız vecd ve heyecan duymuyor muyuz? Hamit de onlar gibi bir mürşittir. O bizden ziyade gelecek nesillerin malıdır. Onun için şimdi ona karşı söylenen sözler, her mürşidin yanında söylenen sözler gibi afakî dedikoducular dan, kalbi bir hayranlıktan başka bir şey olamıyor. Okuyunuz, bakınız, Hamit hakkındaki fikirler, o büyük insanın icazını ifade edebîliyor mu? Zaten hangi güz güneşinin huzmesini sayabilir. Bugün aramızda onu bize tanıtacak bir münekkit yoktur. Dokuz sahifelik" Hamitname" neyi ifade ediyor? Hamit'in fotoğrafını gazetelerde seyrederken gayr-ı ihtiyari derin bir cezbe hissiyle ruh çerçeveleniyor. Çünkü o bir pirdi. Onun tabiî, bütün Türk gençliğidir. Gökalp'le Hamitler, kudsî birer nefha ile mücehhez birer Türk timsalidir. Gökalp, şuurumuzu Hamit, dilimizi verdi. Birincisi ebediyete karıştı, ikinci aramızda yeni iklimler fethetmeye meşguldür. Çok arzu edilir ki, bundan sonra bu merasime bütün Anadolu gençleri de alakadar olsun. Büyük adamlarımıza karşı beslediğimiz hürmet ve minnet hislerini hayatlarında iken söyleyelim. Bunu olsun onlara duyuralım.

Ali Nüzhet

Hitap İftitahı

Abdülhak Hamit, yeni -kırk sene evvel- ilk defa Çamlıca'da görmüştür. İlk defa müsadif olduğum bu simayı daha bana meçhul değildi. Ben onu görmeden görmüştüm. Fakat nerede?

Hangi devirde? Burası bir sırdı yoksa ben yer edilirken bir ikisi bulunmadığından bana zamanıyla yaşamış görmüş bir ruhunu bahşetmişti. Zira onun benim hiç bilmediğim, duradur hatıratını ve serairamiz tahassürat ve teessüratını hissediyorum. Acaba bu ruh Abdülhak Hamit'i hangi Gökalp, seyyare ve sabitede tanımıştı. Çünkü küre-i arzın Çamlıca kısmında tesadüf ettiğin, bu sevimli daha benim ebedî dostumdu.

Namık Kemal, Recaizade Ekrem, Abdülhak Hamit'e müsadif ve mükarin olan hayatın, bu naçiz tirmizleri için ne âli bir devre-i saadet idi. Vücudunu, milletin istihsal hürriyetine vakfettiği için kendi, daima meclisinde mevkuf, fikr-i latenahide sair olan o lâkemal Magosa zindanından, İstanbul'da küçük bir fasıla-ı hürriyet ve bir müddet ikametinden sonra, Midilli menfasına naklolunarak:

"Vücudun kim hamir mayası hak vatandır.
Ne gamrâh vatanda hâk olursa cevr û mihnetten" diyordu.

Recaizâde Ekrem, kendisini her an tezyik eden, mahdut ve müstebit bir muhit içinde, kanatlarını açmaya müsait olmayacak kadar dar bir yere düşmüş, şahane bir kartal gibi semaya mütehassir nazarlarıyla ve büyük bir vakar ile İstanbul zemininde dolaşıyordu.

Abdulhak Hamit, şehbender olarak Ğalusa gitmişti. Bu şehbender, henüz rufakayı resmiyesini tanımadan, "Olmap"ın kadim ilah ve ilaheleri ile hembezm oldu. Bir iri bulunduğu mabudeleri şevahik-i kudsiyetinden eserleri o zaman ızdırap ve müşkilat ile teneffüs eden vatana ilahî bir hava gibi esiyordu.

Abdulhak Hamit, kitapları kûrun-u ûlâdan beri payidâr olan ve nev'-i beşeri payidâr eden asardan, insanlığı yükselterek mâ fevka'l-insan heyecanlar, inkılâplar veren avamillerdendir.

Abdulhak Hamit'in, muharrem hususunda tasviri pek güç bir incelik vardır. Şafak başlarken sisler uçuştuğu gibi şiir-i Hamit tulu' ederken kelimeler gözden nihan olur gider. Şair, şiirini renk ve bevden bir ziya gibi nesim nevbaharın, kanatlarına tevdi ederek kalblere isâl eyler.

Belki kalblerde dolaşan aşk budur.

Galos'dan gelen Hamit, vatanının ve diğer maşukasının endişe-i encamı ile mazlum ve muğayyer olarak Yumba'ya gitmişti. Kendisini Hindistan'da iken umman dehasının envac ilhamını bahr-ı muhit, Hindî azamet ve muhabbetle vatanın seva haline giryân ve nâlân olarak götürürdü. Zaman kendi gibi ebedî olan dehanın etrafından ihritaz ve ihtiram ile cereyan eder. Abdulhak Hamit'in kudret-i şiiriyesinde 25 yaşıyla 75 yaşı arasında fark varsa i'tiladır. Evet, Abdülhak Hamit ebedî bir başlangıçtır. Millî ihtifali küşat eden irad edeceği lutûflara muhtasar bir mukaddimedir. Hüsn-ü mimariden mahrum, bir küçük kapı bezi bedayi'-i nema

saraylara isal ettiği gibi bu hitabada efkâr-ı aliyeye medhâl addolunmalıdır. Kalpten gelen bu sözlere bu nuranî ve pür şevk içtima'la beraber cephesinde Hamit'in siması mahkûk bütün bir asrı küşat ediyor.

Serveti Fünun

Sami Paşazâde

Af

Namık'ın defterinden:

Şimdi hayatımı dolduran acıların vusatını düşünüyorum da onu bütün samimiyetle affediyorum.

Geçmiş günlerin fevkalade vakıalarıyla dolu hadiselerini karşımda sıralıyorum. Genç başımda fırtınaların gürültüsü, facialarn dilsiz ızdırapları, seneden seneye artan bir hücumla orada yer etti.

Bundan otuz sene evvel dünyaya gelmiştim. Zavallı babam kimbilir o günü ne kadar hazla ve sermesti ile geçirmişti? Bunda tereddüte hacet yok, bazı kuvvetli delillerim bunların aksini düşündürmeye kat'iyen mani'dir. Bakınız, birazda geçmişe ait günlerimi size anlatayım. Çünkü siz o günlerime pek yabancısınız. Henüz hayatı idrak edecek bir çağdaydım. O günlerim, bir kelebek hıffetiyle geçti. Hayatın beyhûş ve tıflane hislerini tatmin edecek bütün şeyleri emrime amade kılacak kadar maddî refaha nail idim. Evde, dışarıda bir şehriyar gibi mağrurdum. Bir dediğimi iki demezdim. Bütün evin mevcudiyeti işaretime tabi idi. Bütün ev halkı, küçücük bir arzumun yerine getirilmesi için birer pervane gibi etrafımda dönerlerdi. Çünkü bir tane idim. Bana bol bol paralar verilirdi. Ceplerim dolu olduğu için herkes şımarıklığıma da tahammül ederdi.

Bu vesile ile arkadaşlarım arasında yüksek bir mevkim vardı. Hulasa bütün tanıdıklarım bana hürmet ederlerdi.

Bu hâl tâ babamın öldüğü zamana kadar devam etti. Babam öldükten sonra yavaş yavaş etrafım tenhalaştı.

O kadar ki yalnızlıktan, kimsesizlikten babamın acısını iki kat hissediyordum. Babamın hiç de istihkâr edilemeyen serveti, günde bir tarafa aktı aktı. Bir gün elde avuçta bir şeyler kalmadı. Validem bana bu acıyı tattırmak istiyordu; fakat bunu o kadar yakından seziyordum ki bugün bile aynen hatırlıyorum; çünkü günde evimizin bir nadide eşyası aradan kalkıyordu.

Fakat ne validem bana bir şey söylüyor ne de ben bu eşyaların gittiği mahalli sorabiliyordum. Sanki aramızda zimnî bir mukabele vardı. Her şeye bir nisyan perdesi germiştik. Ondan sonra açlığa tahammül ettik. Sanki fakir büyümüştük. Hayatı günlük

şeklinde ve olduğu gibi kabul ediyorduk. Gece gündüz çalıştım. Uzun bir sa'y devresinden sonra hayata tekrar gözlerimi açtım. O zaman yorgundum. Sanki her uzvum meşakkatten, ızdıraptan takallüs etmişti. Fakat ne olursa olsun, fakirlikten de kurtulmuştum. Gözlerim huzur, ceplerim para görmüştü. Hayatın biraz da zevkini, cihetini görmeye başladım.

İlk defa hatırıma evlenmek geldi. Bunu o kadar tabiî buldum ki hemen kararımı verdim. Bu yeni hayata şatır bir nesne lazımdı. İstiyorum ki geçmiş günlerimi büsbütün unutayım. Ben de öyle birisini intihap ettim. Fakat macerayı söylemeyeceğim; çünkü o kadar sade ve basit bir şekilde cereyan etti ki naklinden hiçbir fayda ummuyorum.

Yalnız şunu sölemeliyim ki, neticesini o zaman pek feci telakki ettim. Bütün tahayyül ettiğim saadet alt üst oldu. O beni muvafik bulamamıştı. Bütün kasvetler ve musibetlerle dolan hayatım, bu son hadise ile büsbütün sarsıldı. Hülasa bu hal, bana pek acı geldi. Ruhumda derin bir infial uyandırdı. Senelerce ve gittikçe artan bir buhranın cefası içerisinde kıvranıp kaldım. Kendi kendime heyecanım eksiktir diyordum. Bir türlü esbab-ı mâni'a bulup onu affedemiyordum.

Fakat şimdi uzun ve acı tecrübelerden sonra bugün bu teehhül meselesinin akametiyle müteselli oluyorum. Düşünüyordum, ya o beni kabul etseydi. Bu cehennemî hayatta ayrıca o da bir ateş gibi kalbime yapışacaktı.

O da benim gibi bugün ezilecekti. Nihayetsiz dertlerin acısıyla ızdırap çekecekti. O da benim gibi geceleri uyuyamayacak, benim gibi günde bir nahvesinin elemini çekecekti. Beni kabul etmemekle, hayatımın daha bir müddet ateş ve ızdırap günlerine tahammüle imkân verdi.

Şimdi bu halimi gördükçe onu daha derin ve ilahî bir muhabbetle seviyor ve bütün kalbimle onu affediyorum.

Süha

Monolog:

Yaşasın Tali'

Efendiler, bütün muvaffakkatiyetimi talihime medyûnum. Ne çalışmak ne de uğraşmak beni kurtardı. Sade basit bir oyunla kıldan ince, kılıçtan keskin bir yolda sendelemeksizin, düşünmeksizin geçtim. Bakınız nasıl oldu? Onu size anlatayım. Bir sene devam eden didinmeden sonra nihayet korkularla beklediğimiz imtihan sabahı gelip çatmıştı.

Bütün arkadaşlarla mektebin avlusunda dolaşıyorduk. Birden bire Macit koşa koşa yanımıza geldi. Arkadaşlar size dehşetli bir haber vereceğim. Bugün bize Ahmet Efendi, mümeyyiz gelecek. Bu söz, hepimizin yorgun başına dökülen bir soğuk su tesirini yaptı.

Çünkü nümro hususunda, Ahmet Efendi'nin insafsızlığına bütün arkadaşlar vakıftık. Sıfırcı mı sıfırcı. Bu uğursuz haberden sonra artık neşemiz kaçtı. Gayr-ı ihtiyari kitapları bıraktık. Bir aralık gürledik, coştuk. Fakat nafile, olan olmuştu o artık bize mümeyyizdi. Yavaş yavaş asabımızın şımarıklığı dindi. Ondan sonra bizi derin bir hayret istila etti.

Ahmet Efendi Ahmet Efendi, bu ismi ve ona ait hatıralarımızı söyleye söyleye bir türlü bitiremiyorduk. O bizim, Numune Mektebi'nde iken Türkçe hocamızdı. En çalışkanımız bile bin dertle, ondan ancak altı nümro alabilmişti. O nazarımızda insafsız, hırçın ve korkunç bir adamdı. Rica, gözyaşı onun yanında hiçbir şey ifade etmezdi.

Biz, böyle avluda söylenip dolaşırken ansızın zil çaldı. Mahzun mahzun biz yukarıya çıktık. Muallimimiz daima gülen çehresiyle bizi karşıladı. Bize hitaben: "Efendiler, hiç de telaşa lüzum yoktur. Çalıştığınıza eminim. Nail Efendi içeri gelsin." dedi. İkisi beraber imtihan odasına girdiler. Biz de kapının önünde sıralandık. Ahmet Efendi, gür sesiyle suâller soruyor, bağırıyor, adeta imtihan odasını bir kavga mahalline çevirmişti. Neyse uzatmayalım. Yarım saat sonra arkadaşım ağlaya ağlaya dışarı çıktı. Kulaklarımı kapının deliğine koydum. Muallimimiz: " sekiz", diyor. O, " Hayır, olamaz, iki. İki, çoktur bile efendim. Zaten ne cevap verebildi." Mef'ulu bih-i sarihle, gayr-ı sarihi tefrik edemedi Terkib-i mezcîye büsbütün afalladı. Böyle kim bir bida'a bir efendi terfi'-i sınıf edemez. Aman yârabbim! Bunları işittikten sonra büsbütün çıldıracaktım. Terkib-i mezcîyi ben de bilmîyordum. Bu ne kitabımızda vardı ne de muallimimiz bize söylemişti. İlk efendiden sonra, yirmi dakika geçtiği halde, bir türlü numro veremiyorlardı. Bilmem nasıl oldu, birdenbire kapı açıldı. Muallimimiz hiddetle dışarı çıktı. Doğruca müdüriyet odasına girdi. Biz de korka korka müdüriyetin kapısını kuşattık. Muallimimiz: " Efendim, bu belayı nereden başımıza çıkardık. Bir dediğini iki etmiyor. Galiba bütün talebeyi bu gidişle döndürecek. Mübarek, bugünün adamı değilki "Ashab-ı Kehf" cinsinden bir şey. Ağzı, kafası, eli maşallah yarım asır evvele ait." Bu sözleri büyük bir sukûnetle dinleyen Müdür Bey, hemen yerinden kalktı. Artık hepimiz Ahmet Efendi'nin vaziyetini büyüte büyüte, güle güle tasvir ediyoruk. Aradan beş dakika geçmeden Ahmet Efendi'nin sesi tekrar gürlemeye başladı " Bahülkerim muallim bey bile benim şakidim olsaydı, ona ancak üç nümro verirdim. Efendim, bilseniz imlânın o güzel, şirin tarz-ı kadimini öyle acebü'l-acaib bir şekl-i inhirafa sokmuş ki, eslâf-ı azamdan biri gözlerini açsa bir türlü yazımızı tanımayacak. "Affedersiniz, Müdür Bey imansol

müstakbileyi böyle toy ve acemî çocukların ellerine teslim edersek istikbâlimiz pek mühlik varta-i hulna? ki sukût eder".

Biz bu sözleri işittikten sonra, büsbütün perişan olduk. Artık ne yapacaktık. Böyle müterediddit bir halde imtihanın takat getirilmez azabını çekerken birden bire zil çalındı. Sıra benimdi. Hemen içeri girdim. Sıkılıyor korkuyor, Ahmet Efendi'nin mahuf çehresinden şefaât dileniyordum. O benim üç sene evvelki hocamdı. Derin derin yüzüme baktı, birden bire kalın sesiyle yaklaş kumandasını verdi, derhal mütavaat ettim. O zaman birkaç suâl sordu. Ne şekilde cevap verdim, bilmîyorum. Fakat her halde verdiğim cevaplardan memnun kaldı ki birden bire müdür beye döndü: "Efendim, benim üç sene evvelki şakirdimdir. Maşallah hafızası pek kuvvetli, zerk ettiğim şeyleri henüz unutmamıştır." dedi. Bu beklenilmeyen iltifat ruhuma bir serinlik verdi. Bereket versin, o da arasıra babam bana imlâ yazdırdı. İduki, olmağın, hangi gibi kelimelerle cümlelerini bağlayan ibarelerinin tarz-ı imlâsı, meğer Ahmet Efendi'nin istediği imlâ tarzıymış. "Gelen" kelimesini, "gelan", "karşı" kelimesini "karşu"…ileh. şeklinde yazar yazmaz birden bire, Ahmet Efendi'nin iricene bir çocuk çevikliğiyle yerinden sıçradı. Beni dövecek diye korktum; fakat o, omuzlarımı okşadı. "Aferin, oğlum." dedi. Müdür Bey'e dönerek: "İstikbalde dehât-ı edeb-i Osmanî'den merhum, mağfur Naci Efendi gibi istikbâlin ruh-i evza, bir encüm-i tabidârı olacaktır." dedi. Derâkib ikinci bir hareketiyle, bana karşı döndü: "Haydi oğlum, hak yardımcın olsun. Sana ezcan dîl, yedi nümro veriyorum." dedi. Ben, keyfimden yerlere kapanacaktım. Adeta koşarcasına, imtihân odasından dışarı fırladım. Arkadaşlarım kapıda bekliyorlardı: " Nasıl, imtihândan ne haber? diyorlardı. Oh! Onu hiç sormayınız. Hocanın tılsımını hallettim. Fevkalade iyi geçti. Hemen koşa koşa eve geldim. İlk defa babam beni karşıladı: "Galiba imtihânlarınızda muvaffak oldunuz değil mi?" cevabımı beklemeksizin, ilâve etti: "Zaten benim, merak ve tereddüdüm fazla idi. Dün gece sabaha kadar çalışmıştınız. Elbette iyi geçirecektiniz." dedi. Vah zavallı babacığım, ne okumak ne de öğrenmek bana yâr oldu, biraz sizin geceleri güle güle yazdırdığınız imlâ, bir de benim tali'im bu badireden beni kurtardı. Tali'… Eğer muallimimiz içerde olsaydı, bu sene yanmıştım. Tatil bana bir cehennem olacaktı. Belki de bu muallim, bizim Türkçe muallimi, Ahmet Efendi de mümeyiz kaldıkça ebediyen sınıfımda sayıp duracaktım. "Babacığım, beni ne bilmek ne de çalışmak beni kurtardı. Bütün muvaffakiyetimi, talihime medyunum. Yaşasın tali'…

Ali Nüzhet

SAYI-14

Zafer Taburu

En dar günümüzde yanık, mütehassir bağrımız sizin hasretinizle dolup boşandı…

Zulmün, cehlin kara kuvvetleri surun etrafında uludukları zaman tarih sahifesinden, kara günlerin derinliklerinden yükselen kutsî timsaliniz ümitlerimizin nihayetlendiği zulmet kaynağında şimşeklendi. Ey sıyanet melekleri! Biz ölüm anlarında hayat dilenen, şifa bekleyen hastalar gibi sizi bekledik.

Düşmanın kudurmuş sesleri arasında sizin ketûm, sakin yürüyüşünüze, tevazu içinde boğulan benliğinize bağîlere havf ve dehşet, bize reha ve selamet veren aziz vücutlarınıza dualar ettik. Siz yine kim bilir Anadolu'nun hangi köylerinin sıcak köşelerini terk ettiniz? Ailelerinizden, mini mini yavrularınızdan ayrıldınız. O sevgilileri terk edip bizi kurtarmaya geldiniz.

Aziz Kardeşler! Zulüm, şena'at, feca'at, yangınları Diyarbekir surlarının asırdîde burçları etrafında raksederken hepimiz ölümlerin en ağırını duyuyorduk. Bizi boğmaya gelen kuvvetler yine sizin sahabetiniz sayesinde yaşayan insanlardı. Onlar ki harb-i 'umumîde Moskov orduları karşılarına dikildiği zaman siz kış ortasında bir bahar güneşi gibi onların yanında doğdunuz. Üzerlerindeki düşmanı kovdunuz. Onlara hayat ve huzur verdiniz. Oralarda şimdi kim bilir ne acı hatıralarınız vardır? Oranın sâkinleri o zaman taş kovuklarında, inlerde gizlenerek köylerini düşmana terk etmişlerdi. Bu aciz, cebîn insanların imdadına birer kardeş şefkâtiyle koşup onlara rahat feyzinin nasip demlerini bahşettiniz. O zaman bana öyle gelmişti ki onlar bu haceletin ağırlığı altında ezilecekler. Oralar: Çapakçur, Genç havalisi sizin menkıbelerinizin ateş ve çelik iradenizin vecdiyle asırlarca çalkalanacak.

Kim düşünebilirdi ki bir gün bir serserinin isyan bayrağı altında bu millete bir küfranda bulunacaklar. Bunu zannedersem Dünya üzerinde mevcut velev ki pek ibtidaî bir kabile olsun böyle yapmamıştır. Bunlar onu yaptılar. Din namına küfür, şeca'at namına hamakat göterdiler.

Aziz Kardeşler! Sizi ilk defa karşılarken itiraf edeyim, çok kalbi ve imalı olan ateş fevaresi gibi şimşekleşen gözlerinizle karşısında o hasırların günahı namına utandım.

Fakat sizin yine, o beliğ sükûnet, o ezelî rukudet, yine her zamanki derin ve şaşalı celâdetiniz üzerinizde idi; fakat yalnız bir şeyiniz yoktu. Herhangi bir lütufkârın bir nanköre karşı hiç olmazsa hafif bir iztihzası olur. İşte sizde o yoktu. Bütün felaket, ızdırap badiresini

yüksek omuzlarında taşıyan insanlar gibi gülümsüyor, yürüyor. Ezeli seferinizin bu beklenilmez safhasındam da bir geçit resmi yapıyordunuz.

Bulutlara yükseleni, semalarla öpüşen, nur ve iman mefkûrenizle aylarca ölüm bekleyen memletimize bir seher yıldızı gibi sabahı müjdelediniz. Biz de sizi tarihten alıp kalplerimize geçirdik aziz kardeşler.

Ali Nüzhet

Hikâye:

Namık'ın Defterinden

Yine bahar geldi. Ağaçlar renksiz tomurcuklarını çıkarıyorlar. Sema gâh esmer bulutlar arasında mavi bir kurdele gibi pürfüsun görünüyor gâh beyaz didiklenmiş bir pamuk yığını gibi kalınlaşan sisler içinde kayboluyor.

Toprak esrarlı bağrını, perde perde açarak vahşi kokularını etrafa dağıtıyor. Sevgili kalbim, bu tehi umman içerisinde yalnız ve neşesizdir. Sizi arıyor; fakat o kadar yoksunuz ki bu ayrılık azabı bütün bu şûh, lakayıt şeyleri bana birer firkat kıvılcımı gibi müessir ve süzüşlü yapıyor.

İşte, kuşlar yine ilahî neşidelerini okuyorlar. Pencerelerin camlarına gagalarını vuruyorlar; fakat ben bunlar arasında bir yabancıyım. Ne söylüyorlar, niçin bu kadar neşelidirler? Ah! Yavaş yavaş anlıyorum. Onlar benim gibi hayattan münkeser olmamışlar. Kalp işlerinin ızdırap, ihanet geçitinden geçmemişler. Gülde diken, dostta hıyanet görmemişler. Aşkta zehir tatmamışlar. Onun için bu kadar beşuşturlar; fakat bilmem hangi yarda sadakat vardır. Ben hayatın her bağından bir elem yarasi aldım. Her sevgilinin gözlerinde bir iğfal acısını duydum. Her harekette bir asabiyet, her sözde bir yalan sezdim. Onun için şimdi hastayım. Sene oldu ki benim kalbimde de bahar mevsimlerinin tatlı serinliği vardı. Ruhum şimdiki uçuşan kuşlar gibi mesuttu. Sözlerimde berrak bir çağlıyanın coşgunluğu vardı; fakat şimdi hiç de öyle değilim. Tâ asabıma kadar kara kışların soğukları kâr etti. Ruhumda, sizden aldığım cerihaların elemleri sıralandı. Onun için şimdi takatsizim. Baharı, kuşları sevemiyorum.

Bilmem hatırlar mısınız? Bundan üç sene evvel bir gün yine küllü bir sema altında yine böyle bahar aylarının ilk günlerinde idi. Sizle kırlarda dolaşıyorduk. Ben yine öteye beriye dair söyleyerek sizi eğlendiriyorum. Bir aralık gözleriniz bir noktaya dikilip kaldı. Ben böyle ruh usançlığından doğan gayesiz ve ani düşüncelerin akıbetini tasavvur etmekle beraber, sizi o hayalî endişeden kurtarmak için ellerimi omuzlarınıza koydum.

Uykudan uyanır gibi birdenbire tiksindiniz. Gözlerinizi gözlerime diktiniz. Birdenbire bana baharı sevip sevmediğimi sordunuz. O zaman ben de bu beklenilmez suâlin karşısında ya nasıl sevilmez? Ellerimle semayı, öteleri, kuşları göstererek bu şeylerin ne cazip bir sihri vardır. Kim bilir şimdi bizim gibi ne bahtiyar çiftler bu ılık güneş altındadır. Bahar aşk mevsimidir. "Siz de sevmez misiniz?" dedim. Bila teemmül sevmediğinizi söylediniz. O zaman sevgi ayrılıklarının tesiriyle bizim de ayrılacağımıza hükmettim. Bu zalim düşünce beni sersemleştirdi. Biraz daha gezindik; fakat artık gülmüyor, bir şey söylemiyordunuz. Her şeyden sıkıldığınızı anlıyordum. Birdenbire evlerimize dönmenin lüzumunu ileri sürdünüz. Kalmamız için vaki olan bütün ricalarım reddedildi. Israr ettiniz çar naçar razı oldum. Yine her zamanki yerde, elinizi sıkarak ayrıldım; fakat artık görüşmek gününü tayin ettirmeye cesaret edemedim. Siz de hiçbir şey söylemediniz. Sersem sersem eve döndüm. O gece sabaha kadar uyuyamadım. Acaba niçin böyle ansızın küstünüz? Bir türlü bu muammayı halledemedim. Aylarca çaresiz uğraştım. Günde birkaç defa pencerenizin önünden geçtim; fakat ufak bir işaretinize bile nail olamadım. İçimdeki aşk humması gittikçe büyüyor, genişliyordu. Artık sabra tahammül kalmamıştı. Nihayet pek çok ricalardan sonra görüşmeyi kabul ettiniz. Kırlara, ovalara meftun olan ruhunuzu bildiğim için yine bir yer intihap ettim; fakat siz artık öyle yerlerden sıkıldığınızı bildirdiniz. Loş bir yer istiyordunuz. Bana öyle geldi ki, ruhunuzun mahrem bağlarını bu loşluk yerde çözmeyi muvafık bulmuştunuz. İstediğiniz yere geldim. Şimdi hatırlıyorum. Orası pek kötü bir yerdi. Havasızlıktan boğuluyordum. İyice bekledim. Nihayet geldiniz. Çehrenize baktığım zaman bütün ayrılık akıbetinin dehşetini idrak ettim. Simanız iki ay zarfından o kadar buruşmuştu ki sizi gören hasta olduğunuza hükmederdi. Ellerinizi elime aldığım zaman soğuk ve titriyordunuz. İkimiz de bir şey söylemiyorduk. Uzun bir an cehennemî bir sükûnet, sanki ağzımızı bağlamıştı. Biraz sonra konuşmuş olmak üzere acılarımı ve artık yaşayamayacağımı söyledim. Siz hafif ve acı acı güldünüz. Bilmem nasıl oldu birdenbire ciddileşerek artık aşkımıza nihayet vermek zamanının geldiğini söylediniz. Buna karşı hiçbir şey söyleyemedim. O zaman elimi yavaşça sıkarak ayrıldınız. Bir müddet orada bîhuş kaldım. Düşündüm, taşındım artık çaresizdim. Senelerce ateşiyle yandığım aşk macerası nihayet bir rüya olmuştu. Ağlaya ağlaya aşkımızı gömdüğümüz mezardan ayrıldım. Sendeleye sendeleye dışarıya çıktım. Kuşlar yine cıvıldıyor, topraklarına vahşi rayihalarını etrafa yayıyor; fakat artık onlar hiç de bana zevk vermiyordu. Şimdi bahar aşkın mezarını süslüyor. Onun için her çiçek, her korku bana o elem ve ölüm günlerini hatırlatırlar. Bu sebebe binaen baharı hiç hiç sevmem.

Süha

Bir Gence Açık Mektuplar – 13

Dün çehrenize dikkat ettim. Sanki şakaklarınız ye‘sin, ızdırabın elemiyle kızarmış ve yorgundu. Gözlerinizi şüphe ve tereddütün durgun neşesizliği sarmıştı.

İtiraf edeyim, sizi tanıyalıdan beri bana hiçbir zaman muammalı ruhunuzun böyle bir isyanını göstermemiştiniz. Siz daima hayatın şen, kedersiz kıyısında şetaretli bir kuş gibi kelime ve söz üzerinde pervaz ederdiniz. Ben bu tıflane halinizi gördükçe sevindim. Kendi kendime oh! İşte, çocukluğun hayat felsefesi derdim. Ah! Bu tavır ve hareketiniz ne iyiydi.

Bilir misiniz? Hayatın en fırtınalı zamanlarından, bulutlu havadan, rüzgârdan huzuz ayını kuran nice derya diller var. Hissen ve fikren ne kadar yüksek olurlarsa olsun bir çocuk gibi hıffette gezinen tahassüsleri içerisinde üzerler, neşe onlara kuvvet verir. Rüzgârlar, fırtınalar onlara teselli verir. Çiçek, kelebek enfes birer aşk neşideleridirler. Kendileri bir kelebek, sevgilileri bir gül veya karanfil nevinden bir ıtırdır. Daima daima mesutturlar. Bir tabiat şairi, hayatın söz ve sazını taksim ve tasnif ediyor. Diyor ki: “Beşeriyet hayatının birinci devresinde rüyalarını terennüm etti. İkincisi de geçiridiği vakayii anlattı. Bugün ise, hayatını tahlil etmekle meşguldür.” İşte çocukluk devresinde herkes böyle daima bir rüyanın rengârenk zevkiyle mesttir. Büyüdükçe merhaleden merhaleye gâh ihtiyaçların azabını gâh ılık bir bahar nişvesini geçirir. Bu hayattan arta kalan devirlerde de her gördüğü şeyde, işittiği seste bir manânın izini aramak tecessüsü ruhuna tahakküm eder. O zaman hayatın iki ucunu birleştirmek endişesi gâh bir elem gâh bir haz şeklinde gözlerinin önünde canlanır. Durgun bir suya atılan bir taş gibi her kımıldanış, onun rakit simasını endişe mevcutlarıyla çerçeveler.

Şimdi siz galiba ikinci devresindesiniz. Başınızdan geçen vakıaları sıralayabilirsiniz. Vakıaların irtibatını arayacak ve onları bir küll halinde dizecek kadar dimağınızda olgunlaşmıştır. Ben çehrenizin infiali buruşukluklarını görür görmez birdenbire kederlendim. Bilirsiniz ki, sizi çok severim ve hayatımda en vefalı mevzu siz kaldınız. Onun için ufacık bir işmi‘zazınız, ruhumda eskiden aldığım yaralar birdenbire iltihaplaşıyor. Benliğimin en büyük bir kısmını bereleyen geçmiş şeyler birden karşımda canlanıyor. Acaba siz de mi böyle nareva şeylere hedef oldunuz? Ben bu düşünce ile yarı korkak yarı endişenak bir halde, tesirinizi sordum. Siz hiç tereddüte düşmeksizin ruhunuzu açtınız. Birden ben neyim, millet neye derler? dediniz. Bu, bugün için pek basit bir hadise haline geçen suâlinizi taktim, tehir etmek suretiyle size o gün bir musahabe şeklinde söylemiştim. Siz bu sözleri de mektuplar silsilesi arasına sokmamı istediniz. Ben de bugün o arzunuzu yerine getiriyorum:

Aziz Genç! Millet ne coğrafî bir mefhum ne de sima ve dinle tecdid edilecek bir medlûldür. Vakıa zaman zaman bu mukaddes mefhum yanlış tariflerle izah edildi. Onu gâh

bir coğrafya kitabında hudud itibariyle ölçüsünü öğrendik gâh bir darb-ı meselin hikmeti içinde onu bulmaya çalıştık; fakat bunlar nafile. Onun hakikâtini ancak Gökalp'ten öğrendik. Ona kadar böyle ilim mefhumları, enfüsi birer şiir halinde idi. Dimağdan ziyade kalpte yer buluyordu. Gökalp bir şimşekti. Asırların karanlık bağrında ışıldadı. Milleti dasitandan alıp ilim yaptı. Tarihten çıkarıp şuûr halinde ruhumuza talkih etti. O, fenafi'l-milletti. Hiçbir kimseye aşkında onun kadar vefa göstermedi. O, bu uğurda ömrünü tüketti; fakat her ömre mukadder olan 'adm havası onun başında şa'şalı bir tâc oldu. O, daima millet ve mefkûre yolunda pırıldıyor.

İşte Gökalp, "Milleti, lisanen müşterek olan, aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan harsî bir zümredir." diyor. Bu ilmî ve kat'î tariften sonra sizin ne olduğunuzu çıkarabilirsiniz. Lisanınız, duyuşunuz, zevkiniz hatta yürüyüşünüz, sözleriniz de samimiyet, 'uhdelerinizdeki vefa hep tarihin mecralarını değiştiren necip bir ırkın halet-i ruhiyesi sizin her hareketinizde mahsus olmaktadır. Aziz Genç, siz Türksünüz hem temessül ettirilmiş de değilsiniz. Asil bir menbadan çıkan bir zelâl gibi bütün Türklüğün farik sıfatlarını üzerinizde taşıyorsunuz. Binaenaleyh öz Türk'sünüz ben bunları o gün size söylerken çehrenizi saran infial çerçevesi yavaş yavaş açıldı. Gözlerinizi her zamanki tatlı rukudet havası bürüdü. Sözlerinizde yine o eski sekinet hüküm sürmeye başladı. İşte Aziz Genç, bu rukudet Türklüğün fesahati, sekinet de belagatidir. En samimi bir zamanınızda bu iki cümle bütün hüviyetinizden okunuyordu.

Ali Nüzhet

Hasbihal:

Muhterem ve Kıymetli Bir Meslekdaşın Fikirleri

Bu son irtica hareketlerinin ruhumda açtığı derin ızdırap sevkiyle bir kere de memleketimizin maarifine baktım. Başım sessiz bir uğultu ile dolup boşandı. Ümidim sarsıldı. Hafif bir boşluk gözlerimin etrafını sardı. Anladım ki tanzimatla başlayan maarifcilik hayatı senelerce bütün faaliyetine rağmen kara kuvvetleri silinip götürememiş. Böyle derin bir endişenin bağırttığı acıların vü'sati içerisinde yüzerken umumi bir muhit arasında gâh sendeleyen gâh aksayan maarifimizin hakiki cephesini öğrenmek ihtiyacını derinden derine duydum. Daima bir tevazuhalesiyle görünen ve görüşlerini ilmîn, tecrübenin huduyla ölçen muhterem mürdişimize müracaat ettim. Bu husus hakkında bazı sualler hazırladım. İlk defa sualleri kendilerine verirken cevap verip vermemesi ihtimalini tereddütle düşünürken o ciddi sima, müşfik tebessümle çerçevelendi.

Her suale ayrı ayrı cevap verdiler. Bu cevaplar mümkün olduğu kadar mufassaldı ve tereddütlerimi halledecek derecede şamil bir vüs'atta idi. Bilahare onları aynen neşredeceğim. Şimdilik kısaca işaret ediyorum.

S.1) Bu havali maarifini nasıl buldunuz? Halk ne derecede maarife merbuttur?

C.1) Bura maarifi mevcut ihtiyaca tekabül edecek derecede vasi' değildir. Bu havalinin tarihî ve coğrafî vaziyetine göre elan malik olduğumuz maarif feyaz tabiat ortasında akan Dicle nehri gibi etrafında sıralanan dağların, vahaların ümit visaline yabancı kalarak akıp gidiyor. Halk da uzun zamanlardan beri mevsimden mevsime Dicle'nin gâh coşkuduğu gâh şiir içinde yumuşak nevazşikâr sesini işiterek nehrin mevcudiyetini hatırlamış, maarifimiz de biraz bunun gibi olmuştur; fakat maarif ağacı kökünü halkın mukaddes olan alakasına istinat ettirmezse bekelenilen, istenen feyzi veremez. Bunu temin için de bilhassa ibtidaî mekteblerini teksir etmeliyiz. Hayat şerâitinin pek had derecede ağırlaşması yüzünden herkesin tali tahsilini yapmasına imkân yoktur. Koca bir memlekette kaç İbtidaî vardır? Nüfus itibariyle buradan pek dün kalan 'Ayıntap gibi kazazede bir şehirde on üç İbtidaî mektebi vardır. Orada halk, mektepleri çok seviyor ve bu gidişle seneden seneye mekteplerin adedi artacak. Meşhurdur "Müşterisiz meta zayidir" derler. Binaenaleyh halkın rağbeti celb edilmelidir. Bundan başka da buranın siyasî ve umumî vaziyeti icabı olarak adeta bir maarif seferberliğine ihtiyaç vardır. Buna halkın, hükümetin müşterek kuvvetleri lazımdır ve bunu büyük inkılâpları yapan ve asrî hayatın zaruri ihtiyaçlarını duyan uyanık halkımızdan istikbale karşı hiç de endişe etmeksizin bekleyebiliriz.

S.2) Talebenin zekâ ve kabiliyetini nasıl buldunuz? Bunları daha ziyade inkişaf ettirmek gayesi etrafında nokta-i nazariyenizi lütfen söyler misiniz?

C.2) Pek büyük adamlara mehd-i zuhur olan bu havalinin zekâsı kabil-i inkâr değildir. Yalnız aile terbiyesinin sevk ve tesiriyle kâfi derecede gençlik kendini gösteremiyor. Kalabalık arasında söz söyleyemiyorlar. Talebeyi hasenen buna alıştırmak lazımdır. Bunun için mekteblerde sık sık müsamereler vermek, muhazaralar yaptırmak, konferanslar tertip etmekle bu 'akîm his hicabının önüne geçmek mümkün olur.

Bunlarla talebeye bildiğini her zaman ve her yerde söyletmek gayesi temin edilirse tabii zekâları daha bariz kabiliyetler gösterebilir.

S.3) Geçen sene ile bu seneki maarifimiz hakkında ne fark buldunuz?

C. 3) Geçen sene ile bu senki maarifimiz arasındaki fark bilhassa talî mekteplrimiz heyet-i 'umumiyesi itibariyle iyidir ve ibtidailer artar. Onlara çok talebe vermek istidadını gösterirlerse ki şüphesiz olacaktır. Yakın bir atîde bu havalinin siyasî ve harsî ihtiyaçlarını tatmin edebîlecektir. Buna karşı büyük ümitler beslemekteyim.

S.4) Muallimler çok mütesanit bulundurmak ve aynı zamanda halkla daha yakından temaslarını temin edebîlmek için neler yapılmalıdır?

C.4) Muallimlerin kat'î tesanüdü temin edilebilmesi için muallimler birliğine ihtiyaç vardır. Orada yapılacak olan meslekî hasbihaller hem aralarında esaslı bir muhabbet tekvin eder. Aynı zamanda da talebeyi tanımak onlara istikamet vermek hususunda büyük yardımları olur ve ayrıca da halka verilecek olan konferanslar, müsamereler vasıtasıyla halkla samimi bir temas şebekesi temin etmek mümkün olur. Meslek inkişafı namına buna kat'i ihtiyaç vardır.

A. N.

Aziz Ölüler

Aziz ölüler, ey ahiret yolunun şerefli yolcuları! Ruhlarınıza hitap ederken acıların en derinine müteellim oluyor, karanlıkların en kesifiyle başım dönüyor, gözler kararıyor. Siz karanlıklara nur serptiniz. Çamurlarla kirletilmek istenen dini kurtardınız. Şimdiye kadar hiçbir kahramanlık gazası sizinki kadar ilahî olmamıştır.

İlahı, peygamberi memnun ettiniz.

İfritlerin din namına hırsla başarmak istedikleri zulüm heykelini yıktınız. Taassup kaynağını kuruttunuz. Siz de o haile arasında kayboldunuz; fakat geriye bıraktığınız yetimler, kazandığınız zafer bir şan û şeref güneşi gibi başlarında taşıyacaklar. Her Türk genci onları cumhuriyet fedailerinin birer yadigârı şeklinde bağırlarına basacaklar. Onun için gözleriniz arkada kalmasın. Sizden evvel de gâh İzmir yollarında gâh Sakarya vadilerinde pek çok kanlı hatıralarla bağrımız dolup boşandı; fakat itiraf edeyim ki o size saldıran düşmanların hiçbirisi bizi on asır geriye atmak isteyen bu 'ukur kara kuvvetlerin ruhumuzda açtığı yara kadar feci olmadı. Çünkü onlar bizim düşmanımızdı. Biz onlardan zaten böyle şeyler bekliyorduk; fakat berikiler asırlardan beri bizim nimetlerimiz içerisinde üzmüşlerdi. Buna rağmen zaman zaman onlardan gördüğümüz fenalıkları da cehillerine bağlamıştık. Onları daima affettik; fakat bu geniş merhamet şimemizden sanki zehirlendiler. Seyl ve kasırga halinde karşımıza dikildiler. Şeriat isteyerek sizin aziz kanlarınızı döktüler. Müteaffin ağızlarından mukaddes mefhumları silkelediler.

Sizi ürperten cehl tufanı idi. Onları tahrik eden üç başlı canavardı. İstihtaf ettikleri çapulculuk onları kudurtmuştu.

O çılgın kuvvet sizin çelik gibi iradeniz önünde parçalanarak eridi.

Ah aziz ölüler! Ermeni'nin, Rum'un önünde eğilmeyen mühip timsalinizi onlar hard û haş etmek istiyorlardı.

Siz katiyen kani'diniz ki giriştiğiniz gaza, cumhuriyet inkılâbının en şerefli badiresidir. Bu, cehl ile nur, zulmetle fazilet mücadelesidir. Siz nurun, faziletin kahramanlarıydınız. Onlar da zulmün, cehlin koruyanlarıydı. İki zıt kuvvet gecenin karanlıklarına daldınız. Biz de geride kırılan ümidin elemiyle titriyorduk. Ellerimizi bağrımızın üzerine koymuş mütemadiyen harice çıkmak isteyen kalplerimizi tutuyorduk. Saatler çatıp bombaların çığlıklarıyla haşr û neşr olan sesler arasında korka korka fecre kadar bekledik. Nihayet Türk galebesini gördük; fakat artık siz yoktunuz. Zulüm kasırgası sizi söndürdü. Gözlerden uzaklaştınız. Kalplerimizde ışıldadınız. Şimdi o ışıkla cehlin, zulmün tekâsüf ettiği hududu daha ayan görebiliyoruz ve sizi büyük azizler gibi takdis ediyoruz.

Ali Nüzhet

Maarif mıntıka müfettiş-i umumiyesi Ali Rıza Bey Efendinin riyasetleri altında toplanan muallimler, Diyabekire ilk gelen taburu istikbâl edip onlara cigara paketi tevzi ettiler. Bilahare askerî hastanesine gidip yaralı kardeşlerine birer muallim armağanı verdiler. Bu suretle zulmün, taassubun hain ve müfteris kuvvetlerini tenkil etmek vazifesini üzerlerine alan kardeşlerine bu naciz hediyelerle mukabelede bulundular. Biz de bu kalbî ve samimi tezahüratı gösteren arkadaşlarımızın isimlerini neşrediyoruz.

Kuruş:

2000 Müfettiş-i Umumi Ali Rıza Bey
2000 Maarif Müdürü Cudi Bey
1500 Lise Müdürü Besim Bey
1500 Erkek Muallim Mektebi Müdürü Nahit Bey
200 Kız Mualim Mektebi Müdürü Lutfi Bey
1000 İlk Tedrisât Müdürü Sezai Bey
500 Müdir-i Sani Tevfik Bey
500 Muavin Hanım Efendi
500 Muallim Meliha Hanım Efendi
250 Muallim Dürdane Hanım Efendi
350 Muallim Saliha Hanım Efendi
300 Muallim Fatma Hanım Efendi
500 Muavin Lutfi Bey
500 Muavin Enis Bey
100 Muallim Hamdi Efendi

100 Muallim Mahmut Efendi
300 Muallim Sait Nazif Bey
400 Muallim Fazıl Haluk Bey
500 Muallim Cevdet Bey
200 Muallim Celal Bey
500 Muallim Ali Nüzhet Bey
300 Lise Doktoru Ziya Bey
200 Muallim Tahir Nejat Bey
200 Muallim Behzat Tevfik Bey
100 Muallim Necip Bey
500 Muallim İsmail Hakkı Bey
250 Muallim Şevket Bey

15500 Yekûn
15500 Nakl-i Kevn
400 Muallim Şevket Bey
200 Muallim Şerif Bey
200 Muallim Mehmet Necati Bey
250 Sanayi Müdürü Ekrem Bey
500 Nümune Müdürü Mustafa Bey
200 Köylü Mektebi Müdürü Şakir Bey
200 Muallim İrfan Bey
100 Muallim Süleyman Bey
200 Muallim Arif Bey
160 Muallim Mustafa Bey
600 Muallim İsmail Bey
200 Muallim Reşat Naili Bey
100 Muallim Zühtü Bey
200 Muallim Hüsnü Bey
200 Muallim Nihat Bey
200 Muallim Fahri Bey
200 Muallim Şükrü Bey
200 Muallim Faik Bey
200 Muallim Cemil Bey

200	Muallim Şakir Bey
100	Muallim Ali Bey
100	Muallim Bahattin Bey
200	Hesap Memuru Bekir Efendi
200	Mübaya'a Memuru Recep Bey
350	Anbar Memuru Ziya Bey
100	Alât-ı Dersiye Muhafızı Salih Efendi
100	Kâtip Hasan Efendi
500	Anbar Memuru Celal Efendi
150	Mehmet Efendi
100	Sami Efendi
200	Mustafa Efendi
100	Mustafa Kasım Efendi
100	Hasan Efendi
80	Mehmet Efendi
80	Kemal Efendi
22670	Yekûn

DEĞERLENDİRME

Diyarbakır'da 1924-1925 yılları arasında yayımlanan Yeni Hilâl dergisinin metin transkribesinin yanında muhtevasının da dikkate değer olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan muhtevası hakkında, kısa da olsa, bilginin verilmesinin konuyu tamamlayıcı bir işlevi yerine getireceği kuşkusuzdur. İşte bu yüzden aşağıdaki değerlendirmelerin yapılması kaçınılmaz görülmüştür.

Yeni Hilâl Mecmuasının temin ettiğimiz 14 sayısında 72 yazı bulunmaktadır. Bunların 35'i Ali Nüzhet (Göksel), 10'u Behzat Tevfik, geriye kalan yazılarsa diğer yazarlar tarafından yazılmıştır. Yazıların adedine ve yazarların oranına bakıldığında, mecmuanın yazar kadrosunun zengin olmadığı görülmektedir. Mecmuadaki yazıların geneli kısa olmakla beraber, sadece "Ziya Gökalp ve Darü'l-Fünûn" başlıklı yazı diğerlerine oranla daha uzundur.

Ali Nüzhet, "Bir Gence Açık Mektuplar" başlıklı makalesinde gençlere hars, imlâ, adab-ı muaşeret, temaşa (tiyatro), ahlak, eğitim, edebiyat, kitap tenkidi gibi farklı konularda bilgi ve öğüt vermektedir. Ali Nüzhet'in bu yazı dizisi mecmuanın 2. sayısından başlayıp 14. sayıya kadar devam ettiği tespit edilebilmektedir. 15. sayıdan 22. sayıya kadar bu yazı dizisinin devam edip etmediğini, adı geçen sayılar elimizde olmadığı için tespit edilememektedir. Bu yazı dizisindeki konular aşağıda kısaca değerlendirilmiştir.

Bir Gence Açık Mektuplar-2

Ali Nüzhet, bu yazıda gençlerin edebiyata olan ilgilerinin dar kalıplar içerinde kalmamasını, hayal güçlerini kullanarak her konuda bilgi sahibi olmalarını öğütlemiştir. Ayrıca eski edebiyatçıların birikimleriyle yeni edebiyatçıların yenilikçi yaklaşımlarını sentezlemeleri ve bunu yaparken de yaratıcı ruhlarını kaybetmemelerini istemiştir.

Bir Gence Açık Mektuplar-3

Gençlerin farklı konular ve ilim sahalarında ilimler arasıda fark gözetmeksizin okumaları vurgulanmıştır. Okudukları yazılarda güzellik, çirkinlik, mefhumlarını tahlil etmeksizin geçmemelerini, yazarların yaşadıkları zamanı, çevrelerini bilmelerinin gerekliliği hakkında da gençelere öğütler verilmiştir.

Bir Gence Açık Mektuplar-4

Bu yazıda Türkçe'nin imla kurallarının günlük yazımında bir bütünlük olmadığı ve bunun zamanla tekâmül edeceği anlatılmış, aynı şekilde dilin de milletin malikânesi olduğu, bu yüzden de kelimelerin payitaht (başkent)'ın şivesine göre yazılması ve yabancı kelimelerin de anlamları temel alınarak şiveye uygun bir biçime getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bir Gence Açık Mektuplar-5

Bu yazı ahlak kuralları hakkında bilgi vermektedir. Gençlerin yerli yersiz konuşmamaları, konuşurken çok dikkatli olmaları gerektiği öğütlenmiştir.

Bir Gence Açık Mektuplar-6

Hayat hakkında gençleri bilinçlendiren bir yazıdır.

Bir Gence Açık Mektuplar-7

Bu yazı millî (hece) vezni ile aruz vezni hakkında yazılmıştır. Ali Nüzhet bu yazıda lisanın seciyesine göre millî veznin dilimize daha uygun olduğunu, dedelerimizin de millî vezni kulladıklarını ve Türkçe'mizin varlığına daha yatkın olduğunu vurgulamıştır. Millî veznin dilimize uygunluğunu vurguladıktan sonra aruz vezninin de vazgeçilemez olduğunu, aruz vezniyle de dilimizde önemli eserlerin meydan getirildiği belirtilmiştir. Ali Nüzhet, bu yazısında hem millî vezin hem de aruz vezninde durgunluğun yaşandığını üzgün bir şekilde ifade etmektedir. Bu drumun aslında bir durgunluk değil de yorgunluk olmasını ümit ettiğini belirtmektedir.

Bir Gence Açık Mektuplar-8

Türk nesri hakkında kaleme alınmış bir yazıdır. Nesrimizin de nazmımız gibi asrın tekâmül devresini geçire geçire bugünkü olgunluğuna eriştiği belirtilmiştir. Nesir ile nazım türü arasında kıyaslamalar yapılmıştır.

Bir Gence Açık Mektuplar-9

Ali Nüzhet, bu yazısında hikâye tarzı hakkında bigiler verip, hikâye yazmanın kolay bir iş olmadığını, sabır ve bilgi gerektiren bir meslek olduğunu vurgulamaktadır.

Bir Gence Açık Mektuplar-10

Ali Nüzhet, bu yazısında gençlere Namık Kemal ve Ziya Gökalp gibi fikir önderlerinin yolunun takip etmelerinin önemi üzerinde durmuştur.

Bir Gence Açık Mektuplar-11

Ali Nüzhet, bu yazısında bunalmış, ne yapacağını şaşıran, sıkıntılı gençler için motive edici öğütler vermiştir. Gençlere kendi emellerine ulaşmaları için çok çalışmalarının zarurî olduğu fikri vurgulanmıştır. Yazıda şöyle demektedir: *"Aziz genç, biz daima hayatın kasvetli cephesinde seyahat ediyoruz; fakat hangi emel zahmetsiz elde edilir? Mamafih biz de çalışacağız. Birgün gelecek ki, medenî ihtiyaçlarımızı biz de kana kana buralarda taş toprak yığınlarının otla kâşanelere kalbedilecek olan yerlerinde, pür huzûz hepsini duyacağız. Hazret-i Eyyüp, asırlarca çilesini çekti. Mecnûn Leylasını, ateşîn çöllerin sıcaklığını emerek*

intizâr etti. Hep muratlarına erenler uzun ömürlerini emelleri uğruna çürüttüler. Biz de bekleyeceğiz; fakat öyle istemeden çalışa çalışa o günleri gözetleyeceğiz.[107] *"*

Bir Gence Açık Mektuplar-12

Bu yazıda Ali Nüzhet, gençlere ahlakın önemi hakkında bilgi vermektedir. Ahlaksızlığın yaygınlaştığı ve bu durumu kötü bir kokuya benzetip ondan tiksindiğini ifade etmiştir. Ayrıca ahlaksızlığın bir hastalık olduğu ve bu yüzden ahlaka çok önem verdiğini belirtmiş ve şöyle demiştir: *"Şüphesiz etrafında gezdiğim marazın adını anladınız değil mi? Ahlâk, bu kelimeye nerede tesadüf etsem, hangi bir ağızdan çıktığını işitsem, o ağzı bir şifâ menbaı telakki ederim. O kitabı kutsî, semavî bir şey sayarak onu vecdle, heyecanla okurum.*[108] *"*

Bir Gence Açık Mektuplar-13

Ali Nüzhet bu yazıda gençlerde gözlemlediği umutsuzluğu, ızdırabı, yorgunluğu ve karamsarlığı gidermek, onları daha güçlü kılmak için öğütlerde bulunmuştur. Onların Türk olduğunu ve Ziya Gökalp gibi bir ideoloğun yolunda gitmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Ali Nüzhet gençlere hitaben şöyle demektedir: *"Lisanınız, duyuşunuz, zevkiniz hatta yürüyüşünüz, sözleriniz de samimiyet, 'uhdelerinizdeki vefa hep tarihin mecralarını değiştiren necip bir ırkın halet-i ruhiyesi sizin her hareketinizde mahsus olmaktadır. Aziz Genç, siz Türksünüz hem temessül ettirilmiş de değilsiniz. Asil bir menbadan çıkan bir zelâl gibi bütün Türklüğün farik sıfatlarını üzerinizde taşıyorsunuz. Binaenaleyh öz Türksünüz ben bunları o gün size söylerken çehrenizi saran infial çerçevesi yavaş yavaş açıldı. Gözlerinizi her zamanki tatlı rukudet havası bürüdü. Sözlerinizde yine o eski sekinet hüküm sürmeye başladı. İşte Aziz Genç, bu rukudet Türklüğün fesahati, sekinet de belagatidir. En samimi bir zamanınızda bu iki cümle bütün hüviyetinizden okunuyordu.*[109] *"*

Bu yazı dizisi dışında ilmî ve edebî önem arz eden bazı yazılar hakkında şunları söyleyebiliriz;

Birkaç Söz

Ali Nüzhet, Küçük Mecmua'dan sonra gençliğe hizmet edecek, onları nurlandıracak bir mecmuanın yayımlanması gerektiğinden bahsetmiş ve Yeni Hilâl'in yayımlanmasındaki gerekliliği izah etmiştir. Ayrıca yazıda savaş yıllarında bile İstanbul'da ilim, edebiyat ve felsefe ile ilgili mecmuaların yayımlandığını, bunların sayılarının o dönemde arttığını ifade etmektedir. Fakat şimdi okutacak bir şeyin olmadığını ve yalnızca politikacılığın ve şahsi ihtirasların oluşturduğu yazılar ile birkaç mizahî mecmuanın olduğunu kaleme almıştır.

---

[107] Ali Nüzhet, **"Bir Gence Açık Mektuplar-11",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 12, s. 7.
[108] Ali Nüzhet, **"Bir Gence Açık Mektuplar-12",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 13, s. 2.
[109] Ali Nüzhet, **"Bir Gence Açık Mektuplar-13",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 14, s. 5.

Harsımız

Ziya Gökalp tarafından kaleme alınmış bir yazıdır. Gökalp, bu makalesinde "Asya Tarihi'ne Medhal" adlı bir eserin Türkler hakkında yapmış olduğu olumsuz bazı tespitleri ele almış ve bu yanlışları çürütmeye çalışmıştır.

İstanbul Postası

Ali Nüzhet, bu musahabede İstanbul'dan gelen gazetelerin değerlendirmesini yapmıştır. Buna göre; İstanbul'dan gelen gazetelerin diğer haftalara göre biraz daha ilmî, edebî yazılar içerdiğini belirtmiştir. Yazının devamında gazetelerdeki makaleler hakkında yorum yapılmış ve bu yorum zaman zaman ağır eleştirilere varmıştır.

Adab-ı Muaşeret

Bu yazıda adab-ı muaşeretin terbiyeye ve temizliğe dair kuralları anlatılmıştır. İslam dininin temizliği imandan saymasına rağmen insanların buna uymadığını, bunun toplum içinde yaşamanın gerektirdiği bir sorumluluk olduğunu ve insanların buna dikkat etmediğini ifade edip insanların bu tarz medenî olmayan davranışların içine girmesinden duyduğu üzüntüyü belirtmiştir. Bu tür hareketleri yapanların Avrupa'da para cezasıyla cezanlandırılığı ve akabinden şehirden kovulduğu örneği verilerek temizlik hakkındaki hassasiyetler vurgulanmıştır.

Musahabe-i Adliye

Musahabede siyasi gereklilikler üzerine tatbik edilen Adliye teşkilatının daha faydalı olduğu; fakat ceza hukukunun tercüme yoluyla alınmasından kaynaklı olarak toplumun ihitiyaçlarına cevap vermediği anlatılmıştır. Cumhuriyet hükümetinden önce halkın adliyeden uzaklaştığını, cereyan eden olayların çözümünün ise halkın içindeki önderler tarafından çözülmeye çalışıldığı bilgisi aktarılmıştır. Bu yüzden kanunlar yapılırken toplumun ihtiyaçalarının göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmıştır.

Adlî vakaların genellikle aşiret reisleri tarafından çözüme kavuştuğunu bunun sebebinin ise mahkemelerin isabetli kararlar almamasından ve mahkemelerin uzun sürmesinden kaynaklı olduğu, ayrıca dağlarda gezen mahkûmların devleti ekonomik ve güvenlik açıdan zarara uğrattığı belirtilmiştir.

Bir Sanatkârın Zevâli

Rıfkı adında bir gencin sanata, edebiyata ve okumaya olan şevkini ve sonraki yıllarında karşılık bulmayan aşkının onu ne duruma soktuğunu anlatan bir hikâyedir.

Millî Hâkimiyetimiz

Musahabede millî hakimiyetin hangi şartlar içinde tesis edildiği ve Osmanlı devleti'nin 600 yıllık hakimiyetinin Türk milletinin karanlık yılları olduğu anlatılmıştır.

Sultan Abdulhamit'in Türk milletine hıyanette bulunduğunu, işgal güçlerinin komutanlarına boyun eğip Türk milletini yokluğa sürüklediği belirtilmiştir. Osmanlı saltanatı, işgaller karşısında fetvalarla halkı yoldan çıkarıp orduyu esaret altına almaya çalıştığı, millî güçlerin faaliyetlerini de delilik olarak nitelendirdiği ifade edildikten sonra böylke hareket eden bir padişahın ve saltanatın Türk olamayacağı anlatılmıştır.

Bütün bu olumsuz koşullara rağmen Türk milletinin Cumhuriyet'le birlikte hür iradesine kavuştuğu ve feci, kara günlerin Türklüğün iradesiyle toz duman olduğu vurgulanmıştır.

Musahabe-i Adliye

Cumhuriyet hükümetinin Adalet Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu tevhid-i kaza kanunu hakkında bilgi verilmiştir. Önceleri Şer'iye ve Nizamiye diye ayrılan mahkemelerin halk arasında olumsuz bazı düşüncelere yol açtığını ve bu durumun da mahkemelerin saygınlığını olumsuz etkilediğini vurgulanmıştır. Ayrıca değiştirilen kanunların ve lağvedilen bazı kurumların daha yararlı olduğu örneklerle ifade edilmiştir.

Cumhuriyet Türk'ün Şi'arıdır

Behzat Tevfik, bu yazısında Cumhuriyet rejiminin gerekliliği ve Osmanlı yönetiminin halka verdiği zararları anlatmıştır. Cumhuriyet rejiminin, zihniyeti, varlığı ve yaşayışıyla Türk milletinin ruhuna uygun bir rejim olduğu belirtilmiş, sultanların laın ise Türk halkına hıyanet ettiğini, halkı kendi zevkleri için köleleştiridiğini ağır eleştirilerle açıklamıştır. Behzat Tevfik, Türk milletinin artık kendi hür iradesine kavuştuğunu bunu yıkabilecek hiçbir kuvvetin olamayacağını şöyle vurgulamıştır: *"Bir seneden beri Türkiye hür bir Türkiye'dir. Cumhurlar, demokratlar diyarıdır. Teşkilat-ı Esasiye kanununuz her Türk'e aynı hakkı, aynı insanlık seviyesini vermemiştir. Bu memleket artık fikrin, kalemin, vicdanın, içtihadâtın, serbest bir mübarezegâhı tanınmıştır. Bu memlekette herkesin canı, malı, haysiyeti bir kanunla emniyet altına alınmıştır. Musavveniyet-i şahsiye, ferdin en mukaddes ve muhterem bir hakkı kabul edilmiştir. Hiç kimse bundan sonra Türk ilinde sultanlık, hükümdarlık, sahipkâranlık hulasa istibdad ve tahakkümü andırır bir teşebbüste bulunamayacaktır. Bu topraklarda artık ferdin, zümre tegallübünün, komitecilik zihniyetinin yol alması, istibdat şebekeleri kurması ihtimalleri ebediyen bertaraf edilmiştir. Türk ilinde yalnız kutsî tek bir kuvvet vardır. Türk milleti, Türk efkâr-ı umumiyesi…*[110]"

[110] Behzat Tevfik, **"Cumhuriyet Türk'ün Şi'arıdır",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 6, s. 2.

Bir Hasbihal

Bu yazıda, halkın yeteri kadarıyla okumadığı ve bunun gelecek nesiller açısından arz ettiği tehlikeler konu edinilmiştir. Memlekette okumamanın bir hastalık haline geldiğini ve bu hastalığın siyasî durum, hayat pahalılığı vb sebeplerden doğduğu, bunun giderilmesinin gerekliliği anlatılmıştır. Eskiden İstanbul'dan Diyarbakır'a gelen postaların çoğunlukla kitap paketleriyle dolu olmasına rağmen şimdiki durumun tam tersi bir vehamiyete sahip olduğu vurgulanmıştır.

Anket

Anket başlıklı bu ilanda gelecekte Ziya Gökalp'e ithafen bir özel sayı çıkarılacağı ilan edilmiş, bunun için de Ziya Gökalp'in arkadaşları ve onu yakından tanıyanların yazılarıyla derginin bu sayısına iştirak etmeleri istenmiştir; fakat bu ilana Yakup Kadri dışında kimse cevap vermemiştir.

Büyük Ölü

Bu yazının başında Ziya Gökalp'in ölüm haberi ve bundan duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Ziya Gökalp'in Türk milletine getirdiği yeniliklerden, bir ırkı nasıl inşa ettiğinden bahsedilmiştir. Ali Nüzhet Ziya Gökalp'i şu cümlelerle tanıtmıştır*: "Gökalp, Türk milletini yaratandan sonra ona hayat yolunu, yaşamak zevkini tattıran en büyük bir mebda'dı. Bize benliğimizi tanıtan, efkârımızı tanzim eden, bize yaşamak yollarında ümit veren o mahviyetkâr timsale layık olduğu mevkiye ne ile göstermeli, o büyük insanın bu fani dünyada bıraktığı iz bir kavs-i kazah gibidir. Onu hiçbir ressamın fırçası bütün güzelliğiyle bütün bir âleme has kılacak bir mevkide tespit edemez. Kızıl Elması Türk gençliğine bir mefkûre kaynağıdır. Yeni hayat içtimaî bir nizamın mübşiridir. Türkçülüğün Esasları, Türk'ün içtimâiyatını, ahlâkiyatını, bediîyatını musavvir bir ilmîhâldir.*[111]*"*

En Elim Bir Ziya

Ziya Gökalp'in ölümünü konu alan bir yazıdır. Ziya Bey'in ölümünün ilim âleminde yarattığı büyük tesir anlatılmıştır.

Millî Tezahürat

Cumhuriyet'in yıldönümü münasebetiyle Diyarbakır'da düzenlenen Cumhuriyet Bayramı kutlamalarından bahsedilmiştir.

Anadolu'nun Destanını Kim Yazacak?

Bu yazıda Anadolu'da gerçekleşen inkılâpların ve kazanılan siyasi zaferlerin sonraki nesillerde kalıcı bir iz bırakabilmesi için nelerin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun

[111] Ali Nüzhet, **"Büyük Ölü",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 6, s. 6.

için de bu inkılâpların sanat ve edebiyat yoluyla genç nesillere aktarılması yoluyla ancak kalıcı bir hâl alabileceği vurgulanmıştır.

Anatole France ve Hayat-ı Edebîyesi

Behzat Tevfik bu yazısında Fransız yazar Anatole France'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında teferruatlı bilgi vermiştir.

Eserler Arasında

Ali Nüzhet bu yazıda matbuât âlemindeki durgunluğa rağmen Halide Edib'in yayımladığı yeni eserinin yarattığı heyecanları anlatmıştır. Yazının devamında Halide Edib'in yayımlanan bu yeni eserinin tenkidi yapılmıştır.

Bulunmuş Şeyler

Ali Nüzhet, bu yazıda bir arkadaşının defterindeki mektubu değerlendirerek, bu mektuptan yola çıkarak mektubu yazan kişinin ruh halini tasvir etmiştir.

Mesleğimden Memnun Olduğum Zamanlar

Ali Nüzhet, kendisi de muallim olması hasebiyle bir öğretmenin mesleği ile ilgili tavırlarını, dersteki durumunu ve bir öğretmenin öğrenciye nasıl bir yaklaşım içinde olması gerektiğini çok iyi bir şekilde tasvir etmiştir.

Emel Yolunda

Ali Nüzhet, bu yazısında Diyarbakır'da geçen bir aşk hikâyesini anlatmıştır. Hikâye, "Vecdi" adındaki bir gencin "Nihal"e olan aşkını, ayrılığın doğurduğu ızdırapları ve sonunda iki sevgilinin kavuştuğunu konu edinilmiştir.

Diyarbekir'de Ali Nüzhet Efendi'ye

Bu yazı, Yakup Kadri'nin Ziya Gökalp özel sayısı için yazılmış olup Ziya Gökalp'i tanıtan bir yazıdır. Yakup Kadri, Ziya Gökalp için şunları ifade etmektedir: *"Herşeyden evvel bir ilim ve fikir adamı olan muazzez gaibin bu nevi gürültülü elem ve his feveranlarından ise ne kadar müteneffer olduğunu bilirsiniz. Filvaki' bazı kimseler Ziya Gökalp'e öteden beri bir takım asabî buhranlara müptela bir hasta şahsiyeti istinat etmek istedi. Fakat buna kendisini yakından tanıyanların hiç biri inanmazdı. Siz de pekiyi bilirsiniz ki merhum Kemal'in ve ilahî şeylerin sıfat-ı mümeyyizesinden olan rukûdet ve sükûnetin mücessem timsali idi. Fikrî ve hayatî hadisatı vüzuh ve huzur içinde görür ve öyle ifade ederdi. Ziya Gökalp'i hiçbir gün nefsini teheyyücâta terketmiş gayr-ı tabii bir halde gördüğümü hatırlayamıyorum. Düz, geniş ve aydınlık hayatının hiçbir merhalesinde ilmî usullerin haricinde bir tek adım attığı vaki olmamıştır. Bence insanî nokta-i nazardan merhumun yegâne kusuru da bu idi. Zira Ziya Gökalp bu haliyle daima etrafındaki alelade insanların fevkinde durur ve kendisi ile bunlar arasında daima bir mesafe muhafaza icat edildiğine kani' değilim. Bütün büyük ve fevkalede*

şahsiyetler hep böyle değil midir? Bunların yakından dostu olmak için bunlar derecesine yükselmek lazım gelmez mi?[112]*"*

Eski Türk Sanatları

Ali Nüzhet, bu yazıda Türk sanatı ve mimarisi hakkında geçmişle kıyaslamalar yaparak Türk sanatı ve mimarisinin nasıl bir vaziyet içinde olduğunu belirtmiştir. Bizans ve Acem etkilerinin mimarideki millî varlığı perişan ettiğini ifade etmiş, halıcılık, çinicilik vb el sanatlarına verilen önemin azaldığından da yer vermiştir. Ayrıca eski mimariye duyulan özlem de vurgulanmıştır.

Temaşa

Bu yazıda, Türklerde seyir (tiyatro) sanatının inkişâfı, tercüme edilen ilk tiyatro eserleri ve bunu millî varlığa adaptenin zorluğu anlatılmıştır. Bazı tiyatro eserleri zikredilmiş ve bunların tiyatro sanatımız için yeterli olmadığını, Türk zevkini, Türk hayatını tiyatro eserlerinde yaşatacak sanat dâhilerinin gerekliliği anlatılmıştır.

Hicran

Bu bir aşk hikâyesidir. Yazının müellifinin bit tüccar olması ilginçtir. Bu durum o günkü Diyarbakır'ın kültür seviyesini göstermesi bakımından dikkate şayandır.

İlk Şair Münasebetiyle

Bu muhasebede Ali Nüzhet, Halit Fahri Bey ve onun eseri olan "İlk Şair" kitabının kritiğini yapmıştır. Bu kritiğinde kitabın beklenilen seviyede olmadığını vurgulamıştır.

Ziya Gökalp Hakkında İktibaslar

Ziya Gökalp'in ölümü ve ölümünden sonra bıraktığı tesir hakkında geniş bir izahat yapılmaktadır. Ziya Gökalp'in inkılâpçı biri olduğu ve arzu ettiği inkılâpları yaşadığı vurgulanmıştır. Yazının devamında Ziya Gökalp için şu ibareler kaleme alınmıştır: *"Gökalp, mesut bir inkılâpçıdır. Sade lisan taraftarıdır. Sade lisanla yazılan matbuâtı gözleriyle gördü, okudu. Tedrisâtın tevhidini isterdi. Medreselerin kapılarına kilit vurulup, ocaklarının dağıldığını seyretti. Hükümete şeriatın müdahalesi aleyhtarıydı. Meşihâtın ilgasına, kadıların ilcasına şahit oldu. Her kelimenin fevkinde bir kelimenin hükümran olmasını beklerdi: milliyet… Buna da yetişti. Millet ve milliyet feryatlarıyla kulakları doldu. Anadolu'nun gayr-ı mekşuf havali şeklinde kalmasını istemezdi. Anadolu diye istimdat ederdi. Anadolu'nun köyünde yeni bir paytaht kurulmasına bizzat nezaret etti. Bilfiil içinde efkârıyla hükümran oldu. Kadınla erkek arasındaki ayrılığın, gayrılığın izalesine çalışırdı. İstanbul'da bu devirde son günlerde pürhuzûz temaşa etti. Muradına erdi. Her dilediğini yaptı. Her arzusunun*

[112] Yakup Kadri, **"Mektup: Diyarbekir'de Ali Nüzhet Efendi'ye",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 9, s. 1-2.

husulünü gördü. Son bir saadete daha nail oldu. Kendi müritlerinin iktidarda bulundukları bir zamanda Türk dünyasından elini çekti. İkram ve ta'zimle medhiyeler, mersiyeler arasında pürşan û şeref toprağa gömüldü.[113] "

Servet-i Fünûn

Süha'nın Servet-i Fünûn hakkında yazmış olduğu bir yazıdır. Servet-i Fünûn'nun gençlere bir ışık, dinî, fikrî hayatımızda önemli bir merhale olduğunu; fakat eski önemini kaybettiğini, sayfalarının solgun, hasta ve hazanzede bir duruma döndüğü anlatılmıştır.

Beliren Simalar Münasebetiyle

Ali Nüzhet, bu yazıda Safvetî Ziya ve onun eserleri hakkında bilgi vermiştir. Yazarın "Silinmiş Çehreler" adlı eseri hakkında bilgi verilip eserin kritiği yapılmıştır.

Ziya Gökalp ve Darü'l-Fünûn

Yeni Hilâl Mecmuasında yayımlanan en uzun makaledir. Bu yazıda Ziya Gökalp'in Darü'l-Fünûn'a yenilik getirdiği şöyle ifade edilmektedir: *"Ziya Bey, münevverler arasına yeni bir çeşni, yeni bir zevk ile girmişti. O zamana kadar ilim ve felsefe hakkındaki, renksiz fikirleriyle geçinenler bu yeni çeşniyi evvela 'umumî bir tezyik ile karşıladılar. Ziya Bey, hususiyetleri arasında bilhassa aktüel ve canlı meselelerle meşgul olmak ve onları zihinlerinde vazih bir surette izah edebîlecek fikri imkânları hazırlamak vardır. Hâlbuki o zamana kadar âlim ve feylesof diye geçinenlerimizin zihniyeti bu mesuliyetli ve o 'âli ilim telakkisine bir türlü alışamıyordu. Onlar için ilim ve tefekkür bu günün hayatıyla hiçbir alakası olmayan ve bizim için mücerret, cansız ve mefhum olan bir âleme mensub kelime ve mefhum nisbetleri kurmaktır. Ziya Bey, fikirlerini içinde yaşadığı hayatın esasen kendi kendine teşekkül etmekte olan cereyanlarından alıyor ve tekrar onlara tesir yapabilmek için yeni bir çerçeve içine sokarak ortaya atıyordu.*[114] "

Ayrıca Ziya Gökalp'in Darü'l-Fünûn'dayken kendisine muhalefet edenlere nasıl bir tavır içinde olduğunu, onun hakkında yersiz bazı konuşmaların yapıldığını, bazı ilim erbabının onun bazı fikirlerini kendi orijinal fikirleriymiş gibi yansıttıkları ifade edilmiştir.

Ziya Gökalp'in Darü'l-Fünûn'dakiler için ne kadar gerekli olduğu şu sözlerle ifade edilmiştir: *"Ziya, Darü'l-Fünûnda etrafındakiler için bir fikir ve hayat menbaı olmuştu. Ondan herkes koparabildiği bir parça fikri ve hayatı hepimize "Çeşit çeşit elvan" satmaya çalıştı. Ziya, Darü'l-Fünûndan uzaklaşınca, o zamana kadar biriktirdikleriyle hayatlarının sonuna kadar iktisat etmeyi düşünenler, az zaman sonra kendilerini iflas etmiş ve yollarını*

[113] "**Ziya Gökalp Hakkında İktibaslar"**, Yeni Hilâl Mecmuası, S. 11, s. 5-6.(Yazarı belli değil.)
[114] Meslek, **"Ziya Gökalp ve Darü'l-Fünûn",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 12, s. 2-3.

şaşırmış olarak buldular. Vakıa son zamanlarda Ziya'nın yazmaya başladığı "Türk Medeniyeti Tarihi" tekrar bu zevât için yeni bir menba' ilham olacaktı.[115]*"*

Yollarımız

Bu yazı Doktor Mazhar tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazı, Anadolu'daki yolların durumu ve halkın ekonomik gücünü tasvir eden önemli bir yazıdır.

Doktor Mazhar, yolların ekonomik ve kültürel hayat için ne kadar zaruri bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Hükümetin proje ve tasavvurtatla boşa zaman geçirdiğini en önemli eksikliklerden biri de yolların olmayışı olduğu belirtilmiştir. Yolların bozuk veya olmayışı, halkın üretimi sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak için yapmasına, memurların taşraya gelmemesine, önemli madenlere ulaşmayı zorlaştırmasına ve halkın sefalet içinde kalmasına neden olmuştur. Bu durum şöyle açıklanmıştır: *"Vakit çok dardır. Birçok yerler vardır ki arazisinin kuvva-i inbatiyesi fevkalade mükemmeldir. Her nevi hububât ve sebze yetişir. Fakat yol olmadığı için halk yalnız kendi idareleri nisbetinde ekip biçmektedir. Bu yüzden ekser yerlerde halk müstahsıl olmaktan ziyade müstehliktir. Bu vaziyet aynı zamanda halkın fakr û zaruretini idame ettiriyor ve kudret-i mesaiyi kırıyor. Vatanın her tarafta müteaddit ve mütenevvi' madenler toprak altında bekliyor. Halk ise bu servet-i medfuneye rağmen ihtiyaç ve zaruret içinde kıvranıp duruyor.*[116]*"* Yazar bu olumsuz durumun giderilmesi için de yazının sonunda bazı önerilerde bulunmuştur.

Yazının bitiminde bu yazının devamı olacağı belirtiliyorsa da 14. sayıya kadar devamının yayımlanmadığı görülmektedir.

Anadolu Postası

Bu yazıda, Anadolu'da dergilerin yayımlanmasından duyulan memnuniyet dile getirilmiştir. Türkiye'de yayımlanan bazı dergiler zikredilmiştir. Bunlar; hükümet Ankara'da kurulduktan sonra Kazım Nami Bey'in çıkardığı "Terbiye Mecmuası", yine Ankara'da "Anadolu Mecmuası", Giresun'da "Işık Mecmuası", Adana'da "Millî Mefkûre", Diyarbakır'da "Küçük Mecmua", yayım yeri belirtilmeksizin "Türk Yurdu", Kastamonu'da "Birlik Mecmuası" ve Konya'da "Yeni Fikir" mecmualarıdır.

Anadolu'da çıkan mecmuaların çoğunun Muallim Ocakları tarafından yayımlandığı ifade edilmiştir.

Hamit 75 Yaşında

Abdülhak Hamit'in 75. yıl dönümü münasebetiyle Ali Nüzhet tarafından kaleme alınmış bir yazıdır. Bu yazıda Hamit'in edebî kişiliği hakkında şöyle denilmiştir: *"O Türk'ün en*

---

[115] Meslek, **"Ziya Gökalp ve Darü'l-Fünûn",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 12, s. 6.
[116] Doktor Mazhar, **"Yollarımız",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 12, s. 8.

orijinal bir şairidir. Seneler o altın baş üzerinde ne kadar tekâsüf ederse Türk edebiyatı da o kadar zenginleyecektir. Büyük şair, bu yetmiş senesine kadar, etrafında zaman zaman tebellür eden edebî zümrelerin hiçbirisine mensup değildir. O başlı başına mehasinin, kemalin bir şahikasıdır. Binaenaleyh ona hiçbir nesil temellük iddia edemez. Hamit, edebî bir hadisedir. Hamit'in kendi bile bir şiirdir.[117]*"*

Af

Süha tarafından kaleme alınmış, bir babanın ölümü ve servetinin dağılmasını konu alan bir hikâyedir.

Yaşasın Tali'

Şansın insan hayatı üzerindeki etkiyi bir öğrencinin başından geçenler anlatılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Zafer Taburu

Bu yazıda Ali Nüzhet, Zafer Taburu'nun düşman karşısındaki kahramanlıklarını, zor anında Diyarbekir'e nasıl imdada yetiştiklerini müteşekkir bir dille anlatmıştır. Ayrıca Şeyh Sait Ayaklanması sırasında Zafer Taburu'nun yardımlarını ve Şeyh Sait ayaklanmasını şöyle ifade etmiştir: *"Düşmanın kudurmuş sesleri arasında sizin ketûm, sakin yürüyüşünüze, tevazu içinde boğulan benliğinize bağîlere havf ve dehşet, bize reha ve selamet veren aziz vücutlarınıza dualar ettik. Siz yine kim bilir Anadolu'nun hangi köylerinin sıcak köşelerini terk ettiniz? Ailelerinizden, mini mini yavrularınızdan ayrıldınız. O sevgilileri terk edip bizi kurtarmaya geldiniz. Aziz Kardeşler! Zulüm, şena'at, feca'at, yangınları Diyarbekir surlarının asırdîde burçları etrafında raksederken hepimiz ölümlerin en ağırını duyuyorduk. Bizi boğmaya gelen kuvvetler yine sizin sahabetiniz sayesinde yaşayan insanlardı. Onlar ki harb-i 'umumîde Moskov orduları karşılarına dikildiği zaman siz kış ortasında bir bahar güneşi gibi onların yanında doğdunuz. Üzerlerindeki düşmanı kovdunuz. Onlara hayat ve huzur verdiniz. Oralarda şimdi kim bilir ne acı hatıralarınız vardır? Oranın sâkinleri o zaman taş kovuklarında, inlerde gizlenerek köylerini düşmana terk etmişlerdi. Bu aciz, cebîn insanların imdadına birer kardeş şefkâtiyle koşup onlara rahat feyzinin nasip demlerini bahşettiniz. O zaman bana öyle gelmişti ki onlar bu haceletin ağırlığı altında ezilecekler. Oralar: Çapakçur, Genç havalisi sizin menkıbelerinizin ateş ve çelik iradenizin vecdiyle asırlarca çalkalanacak.*

Kim düşünebilirdi ki bir gün bir serserinin isyan bayrağı altında bu millete bir küfranda bulunacaklar. Bunu zannedersem Dünya üzerinde mevcut velev ki pek ibtidaî bir kabile olsun

[117] Ali Nüzhet, **"Hamit 75 Yaşında",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 13, s. 3-4.

böyle yapmamıştır. Bunlar onu yaptılar. Din namına küfür, şeca'at namına hamakat göterdiler.[118] *"*

Muhterem ve Kıymetli Bir Arkadaşın Fikirleri

Ali Nüzhet, bu hasbihalde Şeyh Sait isyanı üzerine, Millî Eğitimin içinde bulunduğu duruma işaret etmiştir. Eğitimde yeni atılımlar yapmak için Ali Nüzhet, ismini zikretmediği ama mürşid diye nitelendirdiği bir arkadaşına eğitimle ilgili bazı sorular sormuş ve bu soruları cevaplarıyla birlikte yayımlamıştır. Bu soru-cevaplar dört tane olup, eğitimin durumu ve iyi bir eğitim için şunlar önerilmiştir; Diyarbakır'daki öğrencilerin aileden aldıkları terbiye gereğince kendilerini ifade edemediklerini, öğrencileri aktif hale getirmek için de okullarda müsamereler, münazaralar yaptırmak, konferanslar tertip etmek gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmenler için "Muallimler Birliğinin" kurulmasına ihtiyaç olduğu belirtilmiş, bunun öğretmenler arasında diyaloğu geliştireceğine, aynı zamanda öğrencileri tanımak ve onlara faydalı olmak açısından önemli bir rol oynayacağına inanmaktadır.

Yazarın o gün için işaret ettiği eğitim problemlerinin tamamı günümüzde de yaşanmaktadır. Bu durum 1920'lerin Diyarbakır'ı ile günümüz Diyarbakır'ının eğitim sorunlarının benzerliğinin vurgulanması bakımından dikkat çekicidir.

Aziz Ölüler

Şeyh Sait isyanında hayatlarında hayatlarını kaybeden askerleri yüceltmek, onların hatıralarını yaşatmak için kaleme alınmış bir yazıdır. Yazıda askerlerin kahramanlıkları ve Şeyh Sait isyanı için şöyle denilmiştir: *"İlahı, peygamberi memnun ettiniz. İfritlerin din namına hırsla başarmak istedikleri zulüm heykelini yıktınız. Taassup kaynağını kuruttunuz. Siz de o haile arasında kayboldunuz; fakat geriye bıraktığınız yetimler, kazandığınız zafer bir şan û şeref güneşi gibi başlarında taşıyacaklar. Her Türk genci onları cumhuriyet fedailerinin birer yadigârı şeklinde bağırlarına basacaklar. Onun için gözleriniz arkada kalmasın. Sizden evvel de gâh İzmir yollarında gâh Sakarya vadilerinde pek çok kanlı hatıralarla bağrımız dolup boşandı; fakat itiraf edeyim ki o size saldıran düşmanların hiçbirisi bizi on asır geriye atmak isteyen bu 'ukur kara kuvvetlerin ruhumuzda açtığı yara kadar feci olmadı. Çünkü onlar bizim düşmanımızdı. Biz onlardan zaten böyle şeyler bekliyorduk; fakat berikiler asırlardan beri bizim nimetlerimiz içerisinde üzmüşlerdi. Buna rağmen zaman zaman onlardan gördüğümüz fenalıkları da cehillerine bağlamıştık. Onları daima affettik; fakat bu geniş merhamet şimemizden sanki zehirlendiler. Seyl ve kasırga halinde karşımıza dikildiler.*

[118] Ali Nüzhet, **"Zafer Taburu",** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 14, s. 1-2.

Şeriat isteyerek sizin aziz kanlarınızı döktüler. Müteaffin ağızlarından mukaddes mefhumları silkelediler.[119] ”

Bu yazıda Şeyh Sait isyanının bir Kürt isyanı olduğuna dair herhangi bir ibarenin kullanılmamış olması Türkiye Cumhuriyeti'nin yakın tarihinin bu önemli olayının o dönemde nasıl algılanmış olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Ayrıca Maarif Mıntıka Müfettiş-i Umumiyesi Ali Rıza Bey başkanlığında toplanan öğretmenler, Diyarbakır'a ilk gelen taburu karşılamış, daha sonra da askerî hastaneye gidip yaralı askerlere yardım bulunmuşlardır. Şeyh Sait İsyanı'nda yaralanan askerlere yardım edenlerin adları ve ettikleri yardımın miktarı gösteren cetvel aşağıda gösterilmiştir.

Kuruş	
2000	Müfettiş-i Umumi Ali Rıza Bey
2000	Maarif Müdürü Cudi Bey
1500	Lise Müdürü Besim Bey
1500	Erkek Muallim Mektebi Müdürü Nahit Bey
200	Kız Mualim Mektebi Müdürü Lutfi Bey
1000	İlk Tedrisât Müdürü Sezai Bey
500	Müdir-i Sani Tevfik Bey
500	Muavin Hanım Efendi
500	Muallim Meliha Hanım Efendi
250	Muallim Dürdane Hanım Efendi
350	Muallim Saliha Hanım Efendi
300	Muallim Fatma Hanım Efendi
500	Muavin Lutfi Bey
500	Muavin Enis Bey
100	Muallim Hamdi Efendi
100	Muallim Mahmut Efendi
300	Muallim Sait Nazif Bey
400	Muallim Fazıl Haluk Bey
500	Muallim Cevdet Bey
200	Muallim Celal Bey

[119] Ali Nüzhet, **“Aziz Ölüler”,** Yeni Hilâl Mecmuası, S. 14, s. 6-7.

500 Muallim Ali Nüzhet Bey
300 Lise Doktoru Ziya Bey
200 Muallim Tahir Nejat Bey
200 Muallim Behzat Tevfik Bey
100 Muallim Necip Bey
500 Muallim İsmail Hakkı Bey
250 Muallim Şevket Bey

15500 Yekûn
15500 Nakl-i Kevn
400 Muallim Şevket Bey
200 Muallim Şerif Bey
200 Muallim Mehmet Necati Bey
250 Sanayi Müdürü Ekrem Bey
500 Nümune Müdürü Mustafa Bey
200 Köylü Mektebi Müdürü Şakir Bey
200 Muallim İrfan Bey
100 Muallim Süleyman Bey
200 Muallim Arif Bey
160 Muallim Mustafa Bey
600 Muallim İsmail Bey
200 Muallim Reşat Naili Bey
100 Muallim Zühtü Bey
200 Muallim Hüsnü Bey
200 Muallim Nihat Bey
200 Muallim Fahri Bey
200 Muallim Şükrü Bey
200 Muallim Faik Bey
200 Muallim Cemil Bey
200 Muallim Şakir Bey
100 Muallim Ali Bey
100 Muallim Bahattin Bey
200 Hesap Memuru Bekir Efendi
200 Mübaya'a Memuru Recep Bey

350	Anbar Memuru Ziya Bey
100	Alât-ı Dersiye Muhafızı Salih Efendi
100	Kâtip Hasan Efendi
500	Anbar Memuru Celal Efendi
150	Mehmet Efendi
100	Sami Efendi
200	Mustafa Efendi
100	Mustafa Kasım Efendi
100	Hasan Efendi
80	Mehmet Efendi
80	Kemal Efendi
22670	Yekûn[120]

Yukarıdaki tablo, Diyarbakır halkının ve kamuoyunun Şeyh Sait İsyanı'na bakışını göstermesi bakımından incelenmeye değer bir husustur. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi Diyarbakır kamuoyu, Cumhuriyet'in ilk yıllarında meydana gelen Şeyh Sait İsyanı'nda Cumhuriyet'in getirmekte olduğu düzenden yana tavrını koyduğunu göstermektedir.

[120] Yeni Hilâl Mecmuası, S. 14, s. 7-8.

SONUÇ

Diyarbakır basınının Cumhuriyet'in ilanından sonraki sürecinde (1924-1925) yayımlanan Yeni Hilâl Mecmuası, edebî, ilmî ve felsefî bir mecmuadır. Bu mecmua, Ziya Gökalp ile birlikte Küçük Mecmua'da yazılar yazmış olan ve Gökalp'in ölümünden sonra onun hayatını ve yazılarını araştıran Ali Nüzhet (Göksel) tarafından çıkartılmıştır.

Yeni Hilâl'deki makaleler çoğunlukla edebî konuları işlemekle beraber; "Hafta Musahabesi", "Musahabe-i Adliye", "Bir Gence Açık Mektuplar" ve "Hasbihal" gibi yazı bölümlerinde hukukî, toplumsal, eğitim, kültür, sağlık ve ziraat ile ilgili konulara da yer verilmiştir.

Edebî, ilmî, felsefî mecmua olarak nitelendiren Yeni Hilâl, yazar kadrosunun uzmanlık alanlarına göre daha farklı konularda da yazılar içermektedir. Mecmua'da Ziya Gökalp'in de etkisinde kaldığı Gustave Lebon gibi önemli fikir adamlarının yazıları tercüme edilerek yayımlanmıştır.

Yeni Hilâl, Türklük ve milliyet temalarını yoğun bir şekilde işlemiştir. Türklük mefkûresini ortaya koyan ve bunu yazı hayatıyla geliştiren Ziya Gökalp'le Yeni Hilâl arasındaki manevi bağ mecmuanın genelinde kendini hissettirmektedir.

Mecmuanın çıktığı dönemin konjonktürel yapısı ile mecmuadaki genel tema arasında doğrudan bir ilişki kurulmasa bile, halkı derinden etkileyen sosyal olaylar anlatılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin fikri alt yapısını hazırlayan ve millî örgütlenmeyi tesis eden Türkçülük, Ziya Gökalp ve arkadaşları tarafından yazılarında nasıl işlenmişse Ali Nüzhet (Göksel) ve arkadaşları tarafından aynı inançla devam ettirilmiştir.

Yeni Hilâl Mecmuası'nda yayımlanan yazıların içeriğindeki, Türklük mefkûresini ve milliyet perverliği öğütleyen, yazıların ağırlıkta olması o dönemde Diyarbakır'da böyle bir kültür ikliminin mevcut olmasını göstermektedir.

Yeni Hilâl Mecmuası, Diyarbakır'da yayımlanan bir dergi olmasına rağmen, okuyucu kitlesinin ve coğrafyasının Diyarbakırlı ve Diyarbakır coğrafyası ile sınırlı olmadığı, o dönemin Türkiye'sinin entelektüelleri tarafından bilinen ve okunan bir dergisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Diyarbakır'ın Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkçülük faaliyetlerinin ve inkılâpların halk tarafından benimsenmede lokomotif rol oynayan önemli kültür merkezlerinin başında geldiğini, Yeni Hilâl Mecmuası'nın muhtevasındaki yazılar ve nitelikleri göz önüne alınarak, ifade etmek mümkündür.

Küçük Mecmua'da Ziya Gökalp'le birlikte yazıları yayımlanan Ali Nüzhet Bey, Gökalp'in fikri cereyanlarından etkilenmiştir. Ziya Gökalp'in kızıyla da evlenen Ali Nüzhet Bey, bu etkilenmeyi akrabalık bağıyla daha da güçlendirmiştir. Ali Nüzhet'in yazdığı kitapların hepsi Ziya Gökalp'in hayatı ve eserleriyle ilgili olmuştur.

Bu çalışma ile Cumhuriyet'in ilk yıllarında Diyarbakır'da eski harflerle yayımlanmış olan bir mecmuanın (13 sayısı tamamen 1 sayısının kapağı) içeriği eski harfli metinleri okuyamayan çevrelerin istifadesine sunulmuştur. Böylece 1924-1925 yıllarında Diyarbakır'daki kültürel seviye ve halkın gündemindeki konular gün yüzüne çıkarılarak, özellikle edebiyat ve tarih çevreleri ile birlikte bütün ilgili kişilerin istifadesine sunulmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

Ana Britanica Genel Kültür Ansiklopedisi, C. 7, İstanbul, 1987.

ATALAY, Talip; **"Diyar-ı Bekir Vilayet Gazetesi'nde Çapakçur ve Genç"**, I. Bingöl Sempozyumu, Bingöl Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi Yayınları: 1, 2007, s.105-115.

ATALAY, Talip; **"Yerel Bir Tarihi Kaynak Olarak Diyar-ı Bekir Vilayet Gazetesi ve Ermeniler",** Ermeni Sorunu Tartışılırken, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği Yayını, İstanbul, 2006, s. 103-115.

Basın Yayın Bibliyografyası, Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü Okuyucu Hizmetleri Tarafından Hazırlanmıştır, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1972.

BEYSANOĞLU, Şevket; **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, C. 3, İş Matbaacılık Ticaret, Ankara, 1978.

BEYSANOĞLU, Şevket; **Basın ve Yayın Dünyamızda Diyar-ı Bekir**, Ankara, 1970.

BEYSANOĞLU, Şevket; **"Ölümünün 20. Yıldönümünde Ali Nüzhet Göksel",** Ziya Gökalp Dergisi, C. 4, S. 1, 1981, s. 48-55.

BOZDAĞ, İsmet; **Dünyada ve Türkiye'de Basın İstibdadı**, Emre Yayınları, İstanbul, 1992.

ÇAKIR, Hamza; **"Türkiye'de Serbest Gazeteciliğe Adım: Yarı Özel Gazete Ceride-i Havadis"**, İletişim Fakültesi Dergisi, C. 5, s. 49-51.

DUMAN, Hasan; **İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu (1828-1928)**, İstanbul, 1986.

DUMAN, Hasan; **Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Bibliyografyası ve Toplu Kataloğu (1828-1928)**, C. 1-3, Ankara, 2000.

ERGÜRBÜZ, Şefik; **Matbaacılık Tarihi**, İzmit, 1947.

ERTUĞ, Hasan Refik; **Basın ve yayın Hareketleri Tarihi**, C. 1, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1970.

Eski Harfli Türkçe Süreli Yayınlar Toplu Katalogu, Millî Kütüphane Yayınları, Ankara, 1963.

ETİ, Usman; **Diyarbekir**, Diyarbekir Matbaası, 1937.

ETİ, Usman; **Diyarbakır'da Gazete ve Diyarbakır Neşriyat Tarihi, Diyarbakır Basımevi**, Diyarbakır, 1940.

TÜLBENTÇİ, Feridun Fazıl; **Cumhuriyetten Sonra Çıkan Gazeteler ve Mecmualar**, Devlet Matbaası, 1941.

GALANTİ, Avram; **Türkler ve Yahudiler**, Fakülte matbaası, İstanbul, 1947.

GEZGİN, Suat; "**Gazeteciliğin ve Türk Yazılı Basınının Kısa Tarihsel Perspektifi",** İletişim Fakültesi Dergisi, C. 19, s. 12-16.

GİRGİN, Atilla; **Türk Basın Tarihi'nde Yerel Gazetecilik,** İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2001.

İÇEL, Kayıhan; **Kitle Haberleşme Hukuku,** İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1985.

İSKİT, Server Rıfat; **Türkiye'de Neşriyat Hareket Tarihine Bir Bakış**, MEB Yayınları, Ankara, 2000.

İNUĞUR, Nuri; **Basın Yayın Tarihi**, Der Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1993.

JEANNENE, Jean-Noel; **Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi,** Esra Atuk (Çev.),Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998.

KABACALI, Alpay; **Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü,** Gazeteci Cemiyeti Yayınları, İstanbul,1990.

KOLOĞLU, Orhan; **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994.

KOLOĞLU, Orhan; **İlk Gazete İlk Polemik**, Ankara, 1991.

MERCAN, Mehmet; **Anadolu'da Gazetecilik ve Diyarbakır Basını**, GGC Yayınları, Diyarbakır, 1998.

ORTAYLI, İlber; **"Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde Yerel Yönetimler"**, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C. 1, s. 231-244.

PERİN, Cevdet; **Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü**, Remzi Kitabevi, Ankara, 1993.

ŞAPOLYO, Enver Behnan; **Türk Gazetecilk Tarihi: Her Yönüyle Basın**, Güven Matbaası, Ankara, 1969.

TÜTENGİL, Cavit Orhan; **Diyarbakır Basını ve Bölge Gazeteciliğimiz**, İstanbul, 1966.

TÜTENGİL, Cavit Orhan; **Diyarbakır Basını Üzerine Notlar (Gazeteler-Dergiler 1869-1953)**, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1954.

YAŞAR, Muammer; **Anadolu'da İlk Türk Gazetesi Envar-ı Şarkiyye**, TTK Basımevi,1971.

YAZICI, Nesimi; **Takvim-i Vekayi "Belgeler"**, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1983.

YAPAR, Aslı; **Türkiye ve Fransa'da Dergicilik Olgusu ve Kadın Dergilerinin Karşılaştırılması**, İstanbul, İ.Ü.İletişim Fakültesi Yayınları, 2000.

VARLIK, Bülent; **"Yerel Basının Öncüsü: Vilayet Gazeteleri"**, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C. 1, s. 98-105.

13 ARALIK 1960

B : Celil Berkman

پازار ایرتسی

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
علی نزهت

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

یکی هلال

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبه : برقاچ سوز		علی نزهت
ازل باغنده قوقلادیغم چیچك		« «
ملی مسئله‌لر		ضیا کوك آلپ
عثمان فخری ایچین		علی نزهت
ارضك ئولومی :	شعر	عثمان فخری بك مرحوم
عشق یولنده :	«	حامد زلفی
ترجمه	حکایه	بهزاد توفیق

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر – مطبعهٔ ولایت

MİLLİ KÜTÜPHANE BAŞKANLIĞI

Eser Adı : Yeni Hilâl (Diyarbakır)

Yıl : 1924 - 1925 (1340-1341)

Cilt : 1

Sayı : 1-14

Yer No : 1962 SB 126

MFA (S) : 1601

Poz Sayısı :

Çekildiği Yıl: 2005

صاحب امتیاز و
مدیر مسؤل
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سی :

— بر قاچ سوز —

کوچوك مجموعه‌دن صوکرا یکی هلال مجموعه‌سیله کنجلکك مساعی محیطنده بر ایشیق سرپه‌بیله‌جك قادار کستاخ بر ادعاده بولونمایاجغز .

اونك صاحبی ده‌و جمله‌لریله کنجلکك اوزرنده بیراقدیغی ایدی جوششك ویردیکی مستولی هیجانلرك نوفه‌دیکی مقدس بر آتش واردر . بوکون او ، صیچ قلق کنجلکدن حیات ایستیور ، حرکت بکلییور . . .

یکی هلال دیاربکرك متواضع ، صاف سماسنك بیلدیزلریله ، طبیعتك تك تللی ربابنك الهی لحنلریله بسله‌نن کنجلکدن اوکا ولوکه شیمدیلك پك ناقص اولسون بر جواب ایستیور . بر جواب که هیجانلرمزی ، تحسسلرمزی صمیمیتله افاده ایتسین .

. . .

ایکی سنه‌دنبری اندیشه‌لر ، ترددلر ایچریسنده کنجلکی برله‌شدیریجی بر مجموعه‌نك نشرینی بر قاچ آرقاداشلا دائما دوشونوردك . فقط استانبولده بیله وسائط بوللغنه رغماً — بر ، ایکیسی مستثنا — بر شبتاب کبی حیات یولنده بر قاچ زمان پارلایوب سونن مجموعه‌لرك فجیع عاقبتی بزی ، کنجلکك امللرمزدن اوزاقلاشدیرییوردی . . .

فقط شیمدی عجبا یاشاماسنه چاره بولونمشمی ؟

بویله بر سؤاله قارشی دییه‌بیلیرزکه : اوقویوجیلردن بکله‌دیکمز رغبت برده بر قاچ کنجك عزمی — یکی هلالك — چیقماسنی تأمین ایتدی . .

بویوك حرب سنه‌لرنده استانبولده : ادبیاتك ، علم و فلسفه‌نك معکس اولابیلدیکی بر چوق مجموعه‌لر واردی . کوندن کونه بونلرك عددی آرتیوردی . حالبوکه : او زمان ، استقباله عائد امیدلرمز چوق متزلزلدی . کونده بر فاجعه بیلدیرم کبی کنجلکك کوزی اوکنده پاطلاردی . حریت پك آزدی . قیصدیریلن قلملر ودوداقلر کتوم استعاره‌لردن ؛ حیاتی افاده ایده‌جك آجیلر ، المار سلسله‌سنی ترنم ایتمه‌دن کری دورمازلردی . هر هفته بره‌ر شاه اثرله کتبخانه‌مزرنکینله شیردی . اوزمان کنجلك ده‌ده اوقومق ذوقی واردی .

فقط شیمدی اوقوناجق بر شی یوق . پوله‌تیقه‌جیلغك ؛ شخصی احتراصلردن ملهم یازیلر ، . . مزاحی بر قاچ مجموعه واردر . بونلر مطالعه ذوقنی تطمین ایده‌بیلیرمی ؟ . حالبوکه بو قورتاریجی ذوقی تمالاندیرمق کنجلکك بالخاصه استانبول منور کنجلکنك وطنی بر وظیفه‌سیدر .

بورانك کنجلکی استانبول منورلرندن بو رجاده بولوندقدن صوکرا ؛ کوزلرینی کندی محیطنه چویرییور .

1962 SB 126

مملکتمز برچوق ملتلرك تاریخی ترسیاتی حامل بولونیور . اونلری بیلمك واوندن صوکرا یورومك لازمدر . حالبوکه اونلری بزه طانیتاجق ـ خزینهٔ اوراقك ـ الدن اله کچه‌رك غائب اولان برچوق قیمتلی وثیقه‌لری یرینه ، شایان اعتماد شاهدلردن طوپلایاجغمز معلومات ، محلی مانیلر ، ساز شاعرلرك شعرلرینی محلی صنایعی خلاصه : خلق اراسنده الآن یاشایان غریب عرفلردن ، اعتقادلردن بحث ایده‌جکز مع مافیه بوایشك صعوبتنی مدرکز . فقط استقبالك نسلمزه چیقاره‌جغی مسئولیت حصه‌سنك آغیرلغی قارشیسنده ؛ بومشکللره تحمل ایتمك داها خفیف قالیر . بالکز کوکل ایسته‌رکه بوامل اوغرنده‌کی مساعی بورا کنجلکنه منحصر قالماسین بوتون ولایت غزته ومجموعه‌لری عینی هدف اوغرنده چالیشسینلر . . .

بومشترك سعیله خلقك باغرنده شبهه وترددله یاشایان حسلری طانیارق ئوزلاشمق آنجق ممکن اولابیلیر . بوحال کنجلکك ظفر یولنك ایلك مرحله‌سیدر .

یکی هلال بوغایه اطرافنده سیاسیاتدن ، شخصی دیدی قودیلردن آیری یاشایان کنجلکه صمیمیتله صحیفه‌لرینی آچیق بولوندیراجقدر .

امید ایدرز که مملکتنی سه‌وه‌ن هرمنور کنج معاونتنی دریغ ایتمز . ذاتاً مجموعه‌نك اك بویوك سائق نشری بوامید اولمشدر . . .

علی نزهت

ـــ ازل باغچه‌سنده قوقلادیغم چیچك ـــ

صباحدی ، کونش افقی قیزراتمشدی . یاواشجه بولوندیغم یردن قالقدم . هنوز کیجه‌دن یورغون ، اویقوسز قالان قوشلرك چاتلاق سسلری ایشیدیلیوردی .

باغچه‌یه کیردم . یشیل اوتلر ، یشیل آغاجلر اوزرنده تیتره‌ین شبنملر یاری قالمش تحسرلرك ، هجرانلرك آقیتدیغی کوزیاشلری کبی ، ساری ، مستولی برحزنی بسته‌لییورلردی . . . بی تاب موجودیتم بردفعه داها صارصیلدی .

ایچمدن طبیعت بیله یاسدن قورتولامیور دیدم ! . . .

ازل باغچه‌سنك بوکیمسه‌سز کوشه‌سنده دوداقلرمك آراسنده تیتره‌ین نغمه‌لر ، رقیق براضطرابك مرثیه‌سی کبی برهجیقریق حالنده دوکولدی . . . یورودم ، یورودم ! . .

بوهنوز انسان آیاغی دکمه‌ین بویرلردن اوزون سنه‌لرده سعادت پیشنده قوشان روحمه برتسلی شمه‌سی آرادم .

* * *

کونش ، خفیف ایشیغنی علیل داللر اوزرندن ، سوزه‌رك یرلره سرپیور ، دوکیلن بوضیا پارچه‌لری ، متحسر یشیل سینه‌لرده بره‌ر کوموشی دوکمه کبی طبیعتك باغرنده‌کی آجی‌یی ، المنی دوکمه‌لیوردی . . . قوشلر صوصمش ، شبنملر ئه‌ریمش ، کون اوکله اوستی اولمشدی .

صیجاقدن ، یورغونلقدن بوکالمشدم . یاواشجه‌جق برآغاجك آلتنه چومه‌لدم . براز صوکرا ، اوزمانه قادار آلامادیغم ، اسمنی بیله‌مه‌دیکم کسکین بررایحه روحمه بایلتجی برلذت ویرییوردی . اوخ دیدم . ذاتاً بویله برشیئه احتیاجم واردی . اوزون یورغونلقدن صوکرا بوهیجانلی قوقونك سرمست ذوقیله تیتره‌دم . مع مافیه داها ایلك دفعه آلدیغم بوقوقونك ، حظوظیله برآن بوسما آلتنده بیك برهائله بلبرتن نفسلر کبی بن ده بویله بریرده نصیب آلمق ایستیوردم .

کونشك شعشعه‌لی الوانی سونجه‌یه قادار ، اونی آرادم . نهایت تام آقشامك قیرجیل

پرده‌سی طبیعت اوزرینه اورتولونجه‌یه قادار سرسری ، سرسری آرادقدن صوکرا اونی بولدم . او ، برچیچکدی . اکیلدم ، قوقلادم . . . اوآن روحمده ، قلبمده اوزون سنه‌لرك اذیت وجفاسیله طوپلانان یأسم داغیلمش ، صانکه طلسملی برال بوتون موجودیتمی نورلو برمنبعده ییقامشدی . وقتده کیجه اولمشدی .

براز اوته‌ده برقولوبه واردی . اورایه کیتدم . اختیار برآدام اوجاق باشنده اوطورمشدی سلام ویردم . الیله اشارت ایتدی . اورایه اوطوردم وصوردم :

او ، برباغچوانمش . مجهول سنه‌لردنبری بورادایمش ، وپك نادرانسانلر بورایه کلیر دیدی . برمجذوبه بکزه‌ین بوانسانله فضله‌جه کوروشمکدن قورقییوردم . صیقیله ، صیقیله اوچیچکك اسمنی صوردم .

او ، سکوت ایدییوردی . یالوارارق اصرار ایتدم . سویلرسه‌م قایب ایده‌رسین دیدی . دایانامادم سوألمی تکرار ایتدم . اونك آدی سعادتدر . اسمی سویلندکدن صوکرا اونك قوقوسی آلینماز ، دیدی .

کیری‌یه دوندم ، چیچکك یاننه کلدم . حقیقتاً او ، بس بیاغی برچیچك اولمشدی . آرتق اسکیسی کبی قوقمیوردی . اکلادم ، آرتق سعادتمك رنکی صولمش وقوقوسی قاچمشدی .

علی نزهت

ملی مسئله‌لر :

حرثمز

له‌ئون قاهون ، (آسیا تاریخنه مدخل)

آدلی کتابنده ، تورکلرك ابداعه قابلیتی اولمادیغی ، باشقه ملتلرك دینی ، اخلاقی ، حقوقی ، سیاسی ، بدیعی مؤسسه‌لریله علمی وفلسفی روفترینلرینی ، مادی ثروتلر کبی اغتنام ایتدکلرینی ، بونلری اصلا تمثیل ایده‌مه‌یه‌رك دائما تقلیدده قالدقلرینی ، اجتماعی حیاتلرینه کوره اجتهادلر وجوده کتیره‌جکلری یرده ، حیاتلرینی خارجدن آلدقلری اجتهاد قالبلرینه زورله صوقمغه چالیشدقلرینی یازییور .

له‌ئون قاهونك بویله ، صوك درجه‌ده یاکلش برفکره صاپلانمه‌سی ، تورکلرك (قوزموپولیت) و (ملی) اوله‌رق ایکی انموذجه منسوب آیرلدقلرینی بیلمه‌مه‌سندن ایلری کلیور . قوزموپولیت انموذجه (ذهنی تورکلر) ، ملی انموذجه یعنی خلقه (سلیقی تورکلر)ده دییه‌بیلیرز . سلیقی تورکلر ، دنیانك اك صمیمی صنفنی ، اك درونی دیننی ، اك کوزه‌ل فلسفه‌سنی یاشادقلری حالده ، ذهنی تورکلر بو حیاتك خارجنده قاله‌رق ، یابانجیلرك اثرلرینی تقلیدله اوغراشمشلردر . بوسببله ، ذهنی تورکلرك یازدقلری کتابلرده ، سلیقی تورکلرك ابداعلرینه دائر قیدلره تصادف ایتمك امکانی یوقدر . سلیقی تورکلرك ابداعلرینی کتابلرده دکل ، موزه‌لرده کورمك ممکندر . فقط ، موزه‌لره‌ده بو اثرلردن پك آزی کیره‌بیلدیکندن ، دوغرودن دوغرویه جانلی برموزه اولان تورك اولکه‌سنی وتورك ملتنی تدقیق ایتمك اقتضا ایدر .

تورك موزه‌سی اوله‌رق ، بالخاصه وقف موزه‌سی تدقیق اولونه‌بیلیر . بوراده‌کی تورك خالیلرینك هر پارچه‌سی رنکلرله نقشلرله ابداع ایدلمش انفس بره‌ر شعردر . غاستون ریشارك برکتابنده (میخایلوف) دن نقل اولونان برعباره‌یه نظراً تورکمن قیزلرنده ، بدیعی برسلیقه موجوددر . فی الحقیقه موده‌لسز

نرده‌در ، حق وناحق اوغرنده
دائما سوق جهل وطغیانله
بوغوشوب محو اولان او ملتلر ،
ـ که بتون اونلر ، آه ، قاردش‌دی! ـ
نرده : « عبرت آلك ! » دیین تاریخ ؟
اونی آرتق کیم أیلیور تشریح ؟
نرده ادوار پیچتاب بشر !

یا ، بیوك موت : شهریار عدم ؟
اوده صوك انتقامدن بیهوش . .
سیسلی بر جو ایچنده ارض تهی ،
دونیور ، بی حضور دورندن . .
نه بر آوازه وار ، نه بر شیون ؟
شبهه‌سز رحمت خدا طونمش . . .
« آرشیمد » نرده ، نرده‌در « غالیله »
« نیوتون » فسحت دهاسیله ؟
« موزار »ك ، « واغنر »ك ترانه‌لری ؟
« میکل ـ آنژ »ك انافس هنری ؟
طاقلر ـ اك جسیم معبدلر ؟
آرتق اونلر خرابه‌در ، یر یر . . .
علما ، اذکیا ، فحول بنام ؟
« شاهنامه » ؟ « رباعی خیام . . ؟
نه‌قدر باطل وصحیح افکار ،
بلکه میلیارله اعتقاد ، انکار . .
مدنیتلرك کمالاتی ،
شعرانك بتون خیالاتی . .
بتون آثار فن ، خوارق نور :
هپسی نسیان برف ایچنده اویور . . .
رعشه‌لر ، نازلر وآرزولر ،
نرده‌در غمزه‌لرله ابرولر ؟
عشقلر ، اشتیاقلر نرده ؟
نرده بلبل ، چمن ، کوکل ، نغمه ؟
نو بهار وخزان ، صیف وضیا ،
غنچه‌لر ، کللر ، افتراق ووصال ،
بوسه‌لر ، خنده‌لر ، حیات وخیال ؟
نرده « یوسف »له یوسفك دردی ؟

قلب « مجنون » ، حکایهٔ لیلا ؟
بر مناسترده آغلایان « هه‌لوئیز » ؟
هپسی ماضیٔ ارضه عائددی . .
قالمامش اك بیوك املدن ایز ! . . . .
ارض ، بیلمم ، قاچنجی دورنده ،
کونشك رفته رفته ترکیله :
ماتم نور ایچنده قالمشدی . .
سطح دنیا : بیاض یکپاره ،
اوقیانوسیله ، آسیاسیله :
یکی بر انقلابه دالمشدی . . .

* * *

ای کفنپوش ارضه قارشی قالان
صوك ذکای بشر ! شو عاقبتی
سنی ، یاشارکن تخیل ایتسه‌یدك :
او زمان مطلقا نه ضربهٔ کین !
نه محارب ، نه حرب وخون ، عصیان !
قلب دنیاده آچدیغك او یارا ،
ـ که بتون وحشتك تمادیسی ، ـ
بر حضور ووفاق اولوردی شکا ! . .
او زمان ، ارضك ایشته خسته سنی :
بلکه اك صوك دم حیاتنده ،
بوله‌رق رشتهٔ مسالمتی ،
بر « تکامل » ترنم ایلردی ! . .
فقط ، آرتق ، او ، قارلر آلتنده ،
قارلر آلتنده نائم أبدی . . . .

تشرین اول : ٣٣٣ عثمان فخری

— عشق یولنده —

دون آقشام یاواشجه ساحله ایندم
صنداللره باقدم بر آز کزیندم
کوردم که : اوطورمش بر پری قیزی
تیتره‌رکن صولرده آقشام ییلدیزی .

* * *

چیقنجه افقدن نازنین قمر
یوکسه‌لدی صولردن عشقی نغمه‌لر

آغلاتما سن بنی ای پری قیزی
بوشاندك قلبمه‌ده‌رین برصیزی .

* * *

یاقلاشدم ، اوپنجه نرمین ألنی ،
آکلاتدی بکاده عشقك دیلنی .
اوزکجه روحمی اونك کولوشی
اونوتدم بن آرتق شهره دونوشی !

حامد زلفی

فرانسزجه‌دن :
مترجمی بهزاد توفیق

فاجعه‌دن صوکرا

ترانس آتلانتیك ، ساحلدن یاواشجه اوزاقلاشیرکن ، مسعود چیفتی تشییعه کلنلر ، اونلری بربرینه باغلایان عشقك قدرتندن بحث ایدییورلردی . کوکرته‌نك کنیش ، بیاض تنته‌سی آلتنده ، مانتوسنه صاریلی ، مهمل وداغنیق صاچلی برقادین کولکه‌سنك قارشی قارشی‌یه دیکر بر کولکه‌یله ممزوج کبی ساکتانه دوریشی ، ریختمده‌کی سیرجیلری تحسر وغبطه‌یله دوشوندیرییوردی . قادین ایری بویلی ، چوق یاقیشیقلی ، کوزه‌للك کمالنده بر وجوددی . ارکك ، اسپورله تنمیه ایدیلن قوتلی عضله‌لری ، مانعه‌لر اوکنده چلیکه‌شن جانلی اطواریله کوزه‌ل وقیوراق کورونیوردی . هرایکیسی بربالو کیجه‌سی طانیشمشلردی . مسعود بر تصادفك حاضرلادیغی اوکیجه ، بربرلرینی ایلك دفعه ، صالونك جوشقون غلبه‌لکی ایچنده کورور کورمز ، عاصی ومجهول بر آرزویه تابع اوله‌رق یکدیکرینه قوشمشلردی . صالون ؛ بر آن ایچین بو صحنه قارشیسنده تیتره‌مش ، بو عجائب وقعه‌یی ، حدتله ، خشونتله تعقیب ایتمشدی . فقط اونلر ، اطرافلرنده قاباران بونفرت میرلتیسنه لاقید ، برساعت صوکره برلکده هولدن چیقمشلردی . اوکجه بو چیفت سودالی‌یه کوستریلن مخالفت اولدقجه شدتلی اولدی . فقط اونلرك قطعی وسرت اوله‌رق سویلدکلری « سویشیورز » کلمه‌سی هر مخالفتی کوکندن قیرمش ، بوزکبی پارچالامشدی . ازدواج برقاچ آی صوکره قرارلاشدیرلدی . هرایکی عائله نتیجه‌ده بر رذالتدن قورقارق بوکا موافقت ایتمشلردی . بونکله برابر ، بالذات ازدواج مراسمی رذالتسز کچه‌مدی . باشدن نهایته قدر دولو اولان کلیسا ، فصیلتیلر ، سومنتیلر وتجسسلرله چالقالاندی .

* * *

سکز کوندن بری واپورك برکوشه‌سنی اشغال ایدن بو سوداکار چیفت ، غریب طورلریله بوراده‌ده غضب وقیصقانجلغك موضوعی اولمشدی . ده کیزك انکینلرینه قارشی ، شه‌زلونغلری اوزرنده یاری یاری‌یه ، برمانتو آلتنده اوزانمش بوایکی کنجك اك کوچوك حرکتلری اك قیدسزلری بیله کندیلرینه باقمغه مجبور ایدییوردی . هرکون اوکله وقتلرنده غائب اولیورلر ، پك ایرکندن قابینه‌لرینه اینیورلر ، آنجق ایرتسی کونی تکرار کورونیورلردی . حفظ الصحه‌یه پك اعتناکار اختیار برانکلیز ، هریمکی متعاقب کمینك اطرافنی دولاشیور ، بوایکی کنجك اوکندن کچرکن اونلره سرتجه باقارق دوداقلرندن فنالاقیردیلر صاووریوردی .

* * *

بوکیجه ترانس آتلانتیك معتادك فوقنده برسورو کوزه‌لك ایچنده چالقانیوردی . طرف طرف آدیزه‌لر ، رنکین ومحتشم فانوسلر یاقیلمش ، اوزاقدن جوششلی بر ییلدیز کومه‌سی منظره‌سنی آکدیرییوردی . وقتك ایلریله‌مسنه رغماً صالونلردن حالا کنج وکه‌وره‌ك قادین قهقهه‌لری ایشیدیلیوردی . مسعود چیفت ، واپور خلقك ترتیب ایتدیکی بوکیجه اکلنجه‌سنه یالکز اوله‌رق اشتراك ایتمه‌مشلردی . اونلر ، برمعتاد یرلرنده قالمشلردی . کیجه ، ده‌رین

وخولیاوی دی . زنگین بر مستیلك ایچنده یوزییوردی . ده کیز ، فوسفورمنی بر آیدینلقله یانیوردی . اطرافده بوسه‌نك غشی آور محرمیتی ، کنیش وسراب آلود بر واحه سکوتی واردی . هر ایکیسی ده منظره‌نك روحه رعشه ویره‌ن دره‌ینلکلرینه دالمشلر ، کیجه‌نك شعرینی یودوم بودوم ایچیورلردی . بردن بره مدهش بر طراقه ایله بر انفلاق اولدی . واپور تملنه قدر صارصیلدی . بوتون ضیالر بر آنده سوندی . کوچوك بر حیرت وقفه‌سنی متعاقب واپورك ایچندن فریادلر ، چیغلیقلر ، اوزون وقورقونج اولومه‌لر یوکسلمکه باشلادی . هر طرفی عمومی بر هرج مرج ، مدهش بر ئولوم سیلابی قاپلادی . اوزاقدن طائفه‌لرك قاریشیق صدالری ایشیدیلیوردی . عصبی ومتهیج بالطه ضربه‌لرینك قاییق خلاطلرینی کسمکله مشغول اولدیغی حس ایدیلیوردی . واپور باتمق اوزره ایدی . نهایت کوچ حالله تخلیصیه‌لر حاضرلانمشدی . ایلك ابتدا چوجقلرله قادینلرك حقوقنه رعایت ایدلدی . ده کیزه ایندیریلن بر قاییق اوکنده اختیار بر انکلیز قادینی حیات آرقداشندن آیرلمق تکلیفنی رد ایدییور ، مضطرب ومتلاشی بر حرکتله قوجه‌سنی قوللری آراسنده محافظه‌یه چالیشیوردی . بو اثناده ایری وجودلی ، کوزلری دهشتله مملو بر قادین ، چیلغین بر خیزله کندیسنی قایقده‌کی صولك یکانه موقعه فیرلاندی . بو قادین ، ایلك صدمه‌یی ایشیدیر ایشتمز ، بردن بره کنج زوجك دوداقلرندن آیرلمش ، اونی مجهول بر عاقبته ترك ایتمشدی .

* * *

صولری یاروب کچن کوره‌کلرك موزون ومطرد آهنکی ، هیجانلی دماغلره سکون ویرییوردی . ئولوم قورقوسیله شعوری قاراران قادین ، یاواش یاواش حال طبیعی‌یه عودت ایدییوردی . قورقونج استیضاحلر ، استفهاملر قلبنده بر طوتمه‌یه باشلایوردی . زوجی نه اولمشدی ؟ نیچین بویله بر آن ایچنده آیرلمشلردی ؟ صوك دفعه کوزلری قورقویله تماماً قارارمازدن اول اونك پارمقلقده آصیلی دوران بر تخلیصیه سیمیدینی قورتارمق ایچین اوغراشدیغنی کورمشدی . دونوب آرقه‌سنه باقدی . کمینك ، ده کیز اوزرنده مجالسز بر غیرتله صوك بر دفعه یوکسلدیکنی درحال بویوك بر کوپوك کردابنه دالدیغنی کوردی . آرتق اطرافده فراغت واحتضاری اشارت ایدن انقاضلردن ، کوپوك چالقانتیلری ایچنده غیب اولان فریادلردن ، ثابت وسیار کوچوك نقطه‌لردن باشقه بر شی قالمامشدی . عجبا زوجی قارشیسنده توضع ایدن بو هائله ایچنده‌می ایدی ؟ کندی کندینه بو سؤالی ایراد ایدرکن ، دیکر طرفدن ایصلانمامسی ایچین الیله اتکنك اوجلرینی یوقاری‌یه قالدیرییوردی . شمدی آرقاسنه بوتون بر عدمك دهشتنی ترك ایده‌رك حیاته دوغری ایلرلرکن قلبی ظالم بر نشئه‌یله دولیور ، محیطنده‌کی هوایی ده‌رین وامنیت بخش بر ذوقله تنفس ایدییوردی .

غزته‌لر ایکی کون صوکرا فاجعه‌یی تصویر ایدییورلر ، وقعه حقنده تفصیلات ویرییو - لردی . چوجقلرله قادینلرك خارجنده یالکز بر ارکك ، کندیسنی وقعه‌نك بدایتنده ده کیزه آتمش وجانی قورتارابیلمشدی . بو آدام ، وجودینك مستثنا قوت وقابلیتی سایه‌سنده امدادجیلرك وصولنه قدر ، ده کیزك سطحنده طوتونه بیلمشدی . بر کون هر ایکیسی ده قومپانیانك یازیخانه‌سنده یوز یوزه قارشیلا - شدیلر . فقط بر برلرینه باقامیه‌رق ، ایکیسی ده صارارمش اولدقلری حالده باشلرینی ایندیردیلر آنجق ایکی یابانجی کبی سلاملاشه‌رق اوزاقلاشدیلر .

محل توزیعی : شیمدیلك دیاربکر مطبعه‌سیدر

بیل - ۱ | پازارایرتسی | صایی - ۲

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۲۴ محرم سنه ۱۳۴۲ — ۲۵ آغستوس سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبه : ۱۹ آغستوس ۳۳۲ — علی نزهت
زراعتمزك اصلاحی — جودت
برشهرك حفظ صحتی — دوقتور : فوادابراهیم
ترجمه — فاتحده — بهزادتوفیق
برکنجه آچیق مکتوبلر — علی نزهت
حکایه — حامد زلفی

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر - مطبعهٔ ولایت

ییل - ۱ پازار ایرتسی صایی - ۳

صاحب امتیاز و مدیر مسئول علی نزهت

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

یکی هلال

۲۳ صفر سنه ۱۳۴۲ ۲۲ ایلول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبه : استانبول پوسته‌سی — علی نزهت
برکنجه آچیق مکتوبلر — علی نزهت
یولده — صلاح الدین جودت
آداب معاشرت — عمر عادل
ترجمه — برمکتوب — بهزاد توفیق
محترم مبعوثمز فیصی بك — معارف خبرلری

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر - مطبعهٔ ولایت

جلد - ۱ | پازارارتسی | صایی - ۳

صاحب امتیاز و مدیر مسئول علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۴۰ غروشدر نسخه‌سی ۱۰ غروش

۲۳ صفر سنه ۱۳۴۲ — ۲۲ ایلول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبه :

— استانبول پوسته‌سی —

بوهفته کلان استانبول غزته‌لری دیکر هفته‌لره نظراً زیاده براز علمی، ادبی یازیلرله محمول بولونیور مع‌مافیه اعتراف ایدیم که ، سوندرینه کور کزدیرر کن آرادیغی تمامیله بولامیانی تأسفله درك ماذلی، خسرانی دویدم. ایلك دفعه کوزم ایلیشه‌رك عاکف بکك دعاسیم، اسکندره کی کتابك نشری اولدی . ایچیرمه‌تدیری دوام ایدن ضحمت دورغوتلغه رقارشی هیچ شبهه‌سز بو اثر بر حادثه‌در . واقعا هنوز اثری دیکر جانلنه کورمه‌دك. فقط سبیل الرشاده غزته‌سی منتظم تأدیب ایتدیکی شعری نژه‌لك یاقین بر صورده افاده‌ایتمك خاصه‌سی صحیحدن شعرلك قارشی بر صفتی اولدیغی ، بوبوندن دولایی برزمانلر دها درجه‌سی عاکف بکك اسمنه مضاف قیلنلرده بولوندیغی ، فقط بوکون نژه‌لك نظملك ، نظملرك هر شیئیتینك حدودینی تعیین ایدن آهنکی اجمال ایتمکله قارئیلرك بو پایه یازین ایشین منکوس بر نتیجه‌دن صنعتی اساسی بر غزه‌ار فرنده قولاقلرینه عاکف بکك نسمه اولان وقوفه رغماً یازیلرنده حائز اولدیغی شهرتك اسبابنی ، عاملی آکلایامادم .

* *

رسیل آی بر چوق مقاله‌لرله برابر ، یعقوب قدرینك بر بداغوزی خطاسیله حق سهمك قیزیل افاسمنده‌کی ایکی حکایه‌یی ده حامل بولونیور . برزمانلر ادبیاتك براقتدن اوتهکی ایفته قدر رقصان اسلوبیله بدیعه‌لر یارتمان یعقوب‌ده او اسکی لذتی بولامادم . او ، شیمدی‌هرشیده پرازعلم وفلسفه‌یاپیور . فقط اسلوبنك او رنکارنك کوزه‌لکدن ، بولوشلرندن فداکارلق یاپه‌رق آکاشکی یالکز ومتحصر آرصنعتکار اولارق قالق ایسته‌سه!.. حتی سهم یکك یا یسی لذتله اوقونور. رسملی آی بر چوق آیدنلری علم ، ادبیات ساحه‌سنده ارائه‌ی خدمتلر ایتمکده براقیور . . .

* *

اجتهادك بویوك صاحبی عبداه جودت بك بویوك املك تحققی کورمدن بختیارانه‌رك مقدس هیجانله توحید تدریسات ، مشترك تحصیل حقنده‌کی قطعی فکرلرینی سویلیور . بك بویوك عالم کچن ایکی وجهه‌لی محرر لرك بوخصوصده متردد فکرلرینه قارشی اجتهادك بوبابده‌سی بروضوح آکسیری کبی تأثیر ایدر. مشترك تحصیلك لزوم و اهمیتی تجربه‌سنه ، چوق دهریزاولان علمنه استناد ایتدیرمرك ممکنلکنه مدافعه ایدیور . یالنیز غیبی نسخه‌ده فاضل احمدك هاشم‌واری برمنظومه‌سی ذوقله اوقونور .

* *

وقتیله ناپولیون بوناپارت کبی برعسکر ... آلمانیا کبی بر صحنه میدانی بزه یکی

بر حیاتك چیغریغنی آچمق ایستیورلردی . برنجیسنك ناملی باغرنده قالدی . ایکنجیسنك مساعیسنی تعقیب ایده‌جك بر کنجلك زمره مع الاسف یتیشه‌مه‌دی . بو سفرده معارف سیستملرینی اصلاح ایده‌جك بر تربیه‌جی آرامزه کلدی . بوکله‌ن بویوك انسان یکی دنیادن ، یکی حموله ایله کلیوردی .

پروفسور جون دوئی : تورکیه‌ده حر ، حیاته الویریشلی متشبث بر کنجلك یتیشدیرمك اصول تربیه‌سنی وضع ایتمك ایستیوردی .

بونده نه درجه‌ده موفق اولاجقدی . بونی زمان کوستره‌جکدی .

بزده بو بویوك تربیه‌جی‌یی خیرلی بر انقلاب عاملی تلقی ایتمشدك . فقط سسنك عکسلری تورکیه‌ده تمامیله ایشیدلمه‌دن کونك برنده آرامزدن آییرلدی .

علی نزهت

بر کنجه آچیق مکتوبلر

٢

کچن مکتوبمده تتبع طرزی حقنده سزکله کوروشه‌جکمی سویله‌مشدم . سوزه نره‌دن باشلایالم ؟

ادبیاتده ، صنعت ایچین اولان ده‌رین مجذوبیتکز ، بکا شوقی احساس ایدییورکه ارکج سزده باش دوندریجی ، نهایتسز و اوچوروملی یولك یولجیسی اولاجقسکز ... فقط مادم که یکی بر امید یکی بر امل آرقه‌سنده ؛ ایکی کوموشی قنادینی کره‌ن هما قوشی سحرکار افسونیله قلبکزی صارمشدر . سزی بو یولدن کیری‌یه دوندرمك قوتنی نفسمده کوره‌میورم . امین اولیکز ، اکر قادر اولسه‌یدم رفاهکزی تأمین ایده‌جك بر ساحه‌یه استعدادیکزی توجیه ایده‌ردم . فقط نه ممکن ! . . اونی کیم تبدیل ایده‌بیلیر . بو قوتی یکمك ایچین محیطکزی ، حواسکزك قابلیتنی ، حدس ، الهاملریکزی ، زمان وارثیتکزی ده بر حمله‌ده کیشدیرمك لازم کلیور ، حالبوکه بونه قادار امکانسزدر نه تبدیلی محال اولان برشیدر . عزیز کنج اولان اولمشدر . بول اوزرنده‌سکز . یالکز شونی سویله‌یه‌یم که : مخیله‌کز دار بر چرچیوه داخلنده صیقیشوب قالماسین . اوکا ممکن اولدیغی قادار ، بول بول نور وضیا ویریکز ، هر موضوعی احاطه ایده‌جك درجه‌ده کنیش بولوندیریکز .

بونك ایچین ده اسکیدن اولدیغی کبی بوی ایچین سرو ، قاشه یای ، کرپیکه اوق کبی بسیط همان هیچ بر بدیعی هیجان ویرمه‌ین تشبیهلر بولمق اوزره کوتلرجه اوغراشمشلر حروف هجا صیراسیله شعرلر صیرالامق ایچین دیدنمشلر . دوشونملی بوکون بو سعی نه بیهوده نه ئوزوجی بر مشغله‌در . و بوندن دوغاجق وارلق نه تحملسوز بر عجیبه‌در ! . . بوکون هانکی شاعرك سودالی کوزی بونلرله اشتیاقنی تطمین ایده‌بیلیر . بو محدود شکل اراسنده قلبك حظی ، المی ناصل رعشه‌له‌نیر ؟ دقت ایدیکز بونلر ایچریسنده اویله قصیده‌لر واردر : ظن ایده‌رسین که صیرالانان کلمه‌لر خسته‌در . هر کلمه ترکیبله‌ندیکی کلمه‌لرله دارغیندر . ارالرنده ابدی بر یوشلق واردر ، حس کلمه‌یه کلمه حسه یابانجیدر . بو انسیتسزلك و غریبلك ایچریسنده معنا او قادار صولغون و بدبختدرکه ، اوراده یوکسه‌لن صنعت نفخه‌سی حظدنمی ، کدردنمیدر بر تورلو ! کلایامازسکز .

فقط بونلری سویلرکن ظن ایتمه‌یکزکه

قدمانك هپسی اویله‌در . خایر ، «لیلی مجنون» دائما هچقیرق حالنده توتن بر عشق آتشیدر . اونی زمانك ذوق آیریلقلری سوندیره‌مه‌دی . «حسن عشق» بلاغتك اك یوکسك آهنکیله بسته‌له‌نمش بر موسیقیسیدر . آرادن کچن عصرلر اونی صوصدیرامادی . باقی ، ندیم ، نفعی کبی شاعرلر تورکلکك ابدیت تمثاللریدر . اصل بنم سزی شیمدیلك اوزاقلاشدیرمق ایسته‌دیکم شیلر بو ذروه اراسنده یاشیان عارضه‌لردر . ایستیورم که ایشه یکیلردن باشلایاسکز . ذوقکز بوکونك محصوللریله سوسله‌نسك مع مافیه شونی‌ده سویله‌یه‌یم که : آرتق اسکیدن اولدیغی کبی اوقومادن صرف استعداد ، الهام تأثیریله کیمسه‌نه شاعر ، نه‌ده ناثر اولامیور . بوکون هر موزون سوزده بدیعی بر خاصه آرانیور ، آرتق سوزلرك‌ده یالکز موزون اولماسی کافی کلمیور ؛ شیمدیلك سزی اوقومقدن تحذیر ایتدیکم شاعر کچینلرك دیوانلرنده وزن ، قافیه اعتباریله همان همان خطا یوق کبیدر . فقط او منتظم چرچیوه داخلنده سزی متهیج ایده‌جك پك از سوز واردر . ایچلرنده کوروش ، بولوش ، سزیش همان یکدیکرینك عینی کبیدر . دوشونملی که کوز دائما عینی وارلقدن قولاق عینی صدادن نه درجه متذوق اولابیلیر . حالبوکه بوکون شعر بر شهر آیین رنك و آهنکدر . باقیکز النده‌کی قلمیله بوکونکی شعر یولنك استقامتنی ناصل بر ضیا خزمه‌سیله چزییور . بویوك شاعر دییورکه : «یارینك انسانلری فکرك ، فلسفه‌نك ، منطق و بلاغتك نثرله داهایی افاده ایدلدیکنی اکلایاجقلر و موسیقینك قارده‌شی اولان شعری هوانك متحول رنکلرینی روحك فراری رعشه‌لرینی تنبیه حصر ایده‌جکلردر . .

بوکون بو یوله متوجه صنعتك حواریلری واردر ، بیلسه‌کز اسکی دیوانلری دولدیران چشمه‌یه ، جامع مدرسه‌یه ، یوق یلدم هانکی بر وزیره عائد مدحیه‌لر ، ولادت تاریخلری ، طرناق کسمك ، یکی الیسه کیمك ، علم هیئته ، فلسفه‌یه عائد شیلر ، بوکون موضوعنی کندی اختصاصنه حصر ایده‌ن آیری آیری علملره دائر افاده‌لری خاییده بر ادا ایله تفهیمه چالیشیرلردی . بونلرك حدودی صوك دورده تمامیله آییرلمشدر . فقط آرتق اولان اولمشدر . عرب و عجم مدنیتلرینك جاذبه‌سیله ملی ذوقنی فدا ایده‌ن بر قسم شاعرلرك اوزمان ایچین بو حرکتلری بلکه ضروریدی . ایاغنی ماضی‌یه قویوب استقباله صالان انسانلره داهی دییورلر ، بیلیرسکز یا هر کس استقبالی کوره‌مز بو مستثنا فطرتلر بعض ملتلرك ، بعض دورلرنده یتشیر . مع مافیه اسکیلری‌ده فضله لوم ایتمه‌یه‌لم . فقط الآن ارا صیرا غزللر ، سجعلی سوزلر ایشیده ایشیده اداسنه تحمل ایده‌میه‌جکمز ؛ تخیل تحسس طرزلرینی کوردکجه امین اولیکز عادتا سنیرله‌نیورم . هر غزلك آلتنده‌کی امضا بکا باشنده دستار ، اوموزنده جبه ایاقلرنده مست ، قوللری صیوانمش اختیارلری خاطرلانیور . سزه کچن مکتوبمده دیمشدم که : یاشکز باشکزه اویغون اولسون . بر دورك تحسسی خلافنه حرکت ایده‌ن عجیب انمودجلردن کندیکزی قورتاریکز . نتیجه بو خسته‌لغی تولید ایده‌ن سببلردن برنجیسی تتبع و مطالعه اصوللرینك یاکلشلغی و بونك حاضرلادیغی ذوقك اکریلیکیدر . ذوق یازی یازمقده اك مهم اساسدر . ذوق ملی اولمقله برابر هر نسل اراسنده مشترك خطلری واردر . ایلك دفعه ذوقکزی سالم بر مجرایه توجیه ایدیکز که یاراش یاراش خصوصیله شه‌بیلسین . ذاتا فطری استعداده ذوقده

توافق ایتدیرمله مرسه یازی یازیلاماز .
مالیه یه خصوص ایچون تعریجه بحث ایدیلمکله بو حکم سوز ؛ مطالعه یه
بولکومك یازیلرندن باشلاماکزدر بونلری
بیتردیکدن صوکرا قلاسیقلرمزی اوقورسکز
بوصورتله حرکت ایدرسه کز آرتق تنقید
قابلیتکز انکشاف ایتمش دیمکدر و اواقایه مظهر
قورقوسز دولاشابیلیرسکز .

علی نزهت

یولده ! . .

یرلرده زلزله ، کوکلرده سیلدیرم ! . .
أقفار قارارمش ، شیمشکلر — برر جهنمی
قیرباج کبی — یولوطارینی قوغیور ؛ کائنات
ولوله یه بوعولمش ، برقیامتدر قوپیور . . .
وقت فجره یاقین !

بری صاریشین اورته یوییل ، دیکری
آسیر أوزون یوییل ایکی متحسس ، آتشلی
کیچ أل اله ویرمش ، بومدهش هائله
محفه سنك شدتی آلتده شعورلری یاری
مختل ، بولاشمش ، یتکین رحالده ؛ یاقارشمه
قلرینی تحدین ایتدکلری واره صیر شیمشکلك
أیشیله تالوزاقده بچه سیلدکلری دهواصلت ،
برینه دوصمه و ، کیتش وفقط صالالاتیلی
ادیملرله ایلرله یورلردی . .

صاریشین ، آیاغنه دولاشان برتومسکله
صارصیلدقدن صوکرا :

— یعقوب فلاکت هدفی داها فاصله تعین
ایدییور وغایه یه وصول شوقی أندایدیکی
پرده آرتیریور .

— نه دهشت یا ! چونکه طبیعی شوقه ،
بو نهایت أیدهنیله فارشی ایرپانان انتقام حسی ده
بنیمله اولوبچه آرتمه چنی طبیعیدر .

اوکلرینه چیقان چامورلی بر ری ده
لکه لهمه دن آزلادیلر . . . اوزون برزمان بیکدیکی
حالده قوتوشابیورلردی . هر بری اولاشا -
جقلری زمان ایلك یاپاجغی شیی دوشو -
نیوردی . زمان بوتون دهشتیله بولیده آل
کیجه لرینی صیقشدیریور ، معیتلرینی اطرا -
فلرینی صارمش ، بوتون یأس وبرودیلریله
بولارینی شاشیرمق ، دامارلرنده دولاشان
أصیل وصیجاق قانی دوندورمق ، فعال
دماغلرینی اویوشدیرمق أیسته یوردی .

کیجه اوزادقجه أوزاپیوردی . . .

صاریشین یوروباش ، باشی — کندیسندن
نسبةً دها مقاوم کورونن — أسیر
آغابکنك اوموزینه دیاپمش ، درین برخیاله
دالمشدر . . .

بردنبره ، یقیندن کچن کلری وأوچ
جامیدی ، یکی اولدقلری برکوپك کوپکلری ؛
قانلی چیریلتیلرله اوزرلرینه صالدیردی . . .
آیلدیلر . . ایکی قاپدش یومیوقلریله ،
تکمه لریله اوغراشیرکن کوپك سلارلاردینه
اویانان کوپکلر سلاحلانوب هجوم ایتدی .
کیجه لر درت طرفدن قوشاتمش ، بوپوك
برغیرتله چالالایوردی . خاتلرك کوزی
قیزارمش ، اجتراصیه مغلوب ، ماهون
برشاله ارکلرندهپارلایان شهامت هیکللرینی
نار جالامق ، یقه مق ایسته یورلردی .

* * *

شیمدی شفق آتمش ، فوزطونه دکش
یوکسك طبقه لرده صالدیران روزکارلر ،
بولوطلری داغیتمشدی . . .

شرقك شعرلی وبراق سماسنده ؛
فیاض ، یکی برکونش دوغمش ؛ أفقه
دوغرو أوزانوب آتیلش پامونی اکیران
ظریف بولوطلرك کنارلرینی أمید کبی
یالدیزلامشدی . .

طبیعت نوره مستغرق . . . بوتون

کوزه لیکلرینی آچمش ، أورتالغه صاچمش .
کائنات .. لطافت وطراوتله مشبوع . . .

ایکی کنیج ، آرقه لرینی بویوك برقایایه
دایامش ، دها أیلارندن مُسن سرین ولذیذ
روزکاری جکرلرینه دولدیریور ، یوله چیقمق
ایچون دماغلرینی دینله مکده یوردیلر ! . . .

صباح الدین جودت

آداب معاشرت

جمعیت حالنده یاشایان وحال وحشت
وبداوتدن قورتیلان انسانلرك بعیتله مکلف
اولدقلری برطقم عادات وقواعد واردرکه
اونلرك اهال وتهامل ایدن کیسه مدنی بر
جمعیت ایچنده یاشامق حقندن محروم دیمکدر .
بن بوزاده متمدن ومترقی ملتلر آراسنده
جاری آداب معاشرتدن بحث ایده جك دکلم .
مقصدم آداب معاشرتك ادبه ونظافته متعلق
واك بسیط جهتلرینی قسماً عرض ایتمك
واکا رعایت شرائط انسانیه دن اولدیغنی
آکلاتمقدر .

دیمك نظافتی ارکان ایلمکدن عد ایتدیکی
حالده حرکاتمز مع التأسف صوك درجه محل
نظافتدر اودرجه ده که چهرهٔ انسانیت بزم
افعال مادیه مزدن ده اوتانیر :

مثلا صباحین سوقاغه چیقدیغکز زمان
برآدمك — دها دوغروسی بشر قیافتنده
برحیوانك — سوقاغه تفوط ویاپمق ایتدیکی
کورولمیه کدر تفرت صاوورمق ممکن دکلدر .
اوکریه منظره یه بیلك کره لنمت اوقودقدن
صوکرا براز ایلریده کرلی فرلی برآدمك
باش بارمغیله ومناوبه ایله برون دلیکلرینی
طیقایه رق دیکر دلیکدن اورته لغه سومك
صاچدیغنی کورورسکز . بوکی اعتیادات
سقیمه وکریهه ایله متوف برآدم جقدده
اوروپاده یاپیله حق ان مرحمتکارانه معامله
جزای نقدی آلتدقدن صوکرا شهردن
قوغولمقدر چونکه اوروپا شهرلرنده سوقاقلره
تفوط ونبول دکل ، توکورمك بیله موجب
جزا عدایدیلیر ومتجاسری درحال جزا -
لایدیریلیر . حالبوکه بزده « خاف توف »
دیه رك سوقاقلره وحتی اولره ، اوطه لره
توکورمك مع التأسف براعتیاد حکمنه
کچمشدر . بزه سومکورن وحتی توکورن
برآدم ، حرکتنك نه قدر ایکرنج اولدیغنی
بیله امیم که اوچیرکین تحادثی واز کچر .

بعض خسته لق الجاسیله توکورمك
ضروری اولورسه درحال مندیله مراجعت
ایدلمك لازم کلیر .

برذات نقل ایدییوردی :

عجم شاه ویاشهزاده لرندن بری — خاطرمده
قالدیغنه کوره — لوندره یه کیدر . قراله
مسافر اولور . شیرفه صورت مخصوصه ده
ترتیب ایدیلن بر بالویه کیدرلر . اوطوردیغی
لوجه ده اطرافه متمادیاً توکوروك یاهمهوری
یاغدیران شهزاده بردنبره شمسیه لرك آچیلدیغنی
کورور و قاپالی بر برده شمسیه آچیلمسی
دیغی صورروب آکلادیغنه آرتق اوپیس عادتی
ترك ایدر .

* * *

بعض اشخاص وحتی ذوات یارمقلریله
برونلرینی متمادیاً قاریشدیررلر و برونلرندن
چیقاردقلری پیسلکلری اوته یه بری یه آبارلر
ویا اوتوردقلری قاپایه سورولر تمیز وتمیز
بر آدم ، برون دلیکلرینی قاریشدیران بر
شخصك الی صیقمق ایسته مز و صیقسه ده
بالطبع صمیمیتله دکل ، بر حس استکراه
ضوبارق صیقار . برون تمیزلهمك ایجاب
ایدنجه درحال مندیله مراجعتك شرائط نظافتدن

یعنی شرائط ایماندن اولدیغی آرتق هرکس بیلمکدیدر .

... بر چوق مکلف ضیافتلرده بچه الله برتوالرینی سیاتان آیدلر کوردم . نه قدر عیب وکرچه برشی . شفره ده بروتن سیلمك الجاب ایدنجه ده رخال منديل چیقارلیروسیلنیر . بچه حاولو ، پشکیر ، هرنه ایسه سیلمك الیسه یه ویره ده کولمسی ایچون قوللانیلدیغی وبرون سیلمکه مخصوص اولدیغی بیلمه مك عفو امدلیدر . عمر عادل

دقت ایدیلمه لی رومانلر

شمدیلك پرمکتوب رومانلرك مشهوری اولان پهزاد توفیق بکك یکی رومانی

عزیز دوستم ، وداع ایتمك زمانی یاقیشلاشدی . بوتوك والدمله کوچه لرم ، دوکون ایچین هرشیمی حاضر لادیلر ، ویاریس بی قوجامك اوینه کوندره جکلر .

وقت یازی کیجه لری آیدوزلی پارده لرینی صیقی یه ایندیرلمش اودامك شکوفه لی ایچنده ، خفیف برقاچ کوروله توشمدن باشقه برشی ایشیدلمیور ، کیجه نك بو ایدیللیگی ساعتنده ، یالکز اضطرابم ، یالکز ملالم اویاندیغی دوریور .

عزیز دوست ، شیمدی بنم ایچون هرشی بیتمك اوزره در . دیاده مقدس بیلدیکم ، کوزل وجاذبه لی طانیدیغم هرشیله رابطه می کسدم : ماضی یه عائد بوتون خاطره لریمی ، یاندن اوزاقلاشدیردم . بو هجران وعذاب کیجه سنده یالکز سز کله باش باشه قالمق ایسته دم . برقاچ صوك صوك دوروشی سزه حس ایتدیرمك ایچون ، حیاتمك صوك دقیقه سی یالکز سزك نظر لریکز قارشیسنه فرش ایتدم ، چونکه ؛ عزیز دوست ، ثولوم یاقیلاشدی . اویقویه بیکزدن ساکت برثولوم ، یانی باشمده بکله یور ، حضور ، نسیان ، هیچی ، الم ، ایچنده طوندیغم کوچوك برشیشه ده صاقلی دوریور .

آندره ، حیاتله علاقه می بتیرمه دن اول ، سزك ایچون پك مقدس اولان مزاره قیز قیصه برکز بتی یایدم . ساعتلرجه اوراده آغلایه رق ، اومزارلرك صاحبندن ، ثولوم ایچین ، کندیمه قوت ، یاردم دیلدیم . خاطراتمی ، قلبکزه قاریشدیرد یغمدن دولایی اوندن مساعده وشفاعت ایتازایتدم . صوکرا ، ایوبه دونه رك انزواکاهمی انتخاب ایتدم . اورالك ساکندرینه بی یانلرینه قبول ایتمکی ایچین ده آیرجه یالوارمدم . خاطرلایوریمیکن ؟ اوراده برکون سزکله برلیکده اوطوزه شیدیغ ، رایتراجات مایه یمزی یه برآز توقف ایتدیم . قیشه روغماً اطرافده بهاری بر بازه لایوردی ، منظره یك هریان ویوقسول یشیللکندن روحه دیرین برکدر سرایت ایدیوردی . عودت ایتمك اوزره خانجه کلدیکمده سیاه بول بول یاغان برکل یاغمورینه یاقالادم . اوح ! بوطوراقلر ، اردمك صودنجایی ، هرویرك فریل رنکنه بوقدر یاراشیور ! بوطوراقلر ، بواقشام ساعتلرنده به قدر کوزمل ، تازه وسودالی کوروشیور ! شیمدی اونك بواحتشامل خیالی آخره ده برابر کوبورمك ایچون دوشونیور ، کوزلریمی قاپایورم .

ارادهنامه ، امضالایدیغی وقت ، زیتبکا ، فرارایتمکلکمی توصیه ایتمشدی . فقط بوکا ، بردرلو راضی اولامادم . احتمال النجا ایده جکم هرهانکی برطوراقده ، هرهانکی برخانی آلنده بی صیانت ایده جك برقوله ، برشه وکی به تصادف ایده بیلیردم : فقط ، بن ساده جه برطرحمتدن باشقه برحقه مالك دکلدم . ایشته بونکچون ثولومی دوشونیور واونی ترجیح ایدیورم ، اوقدر یورغون ، خراب ومأیوسم که . . .

غریب برسکینت روحمی قاپلایور . یارینکی دوکون ایچین محبه لرمك کوتدوکاری بوتون چیچکلری ، اودامده بی اکثریا زیارته کلدیکلری کنج قزلق اودامده طوپلادیغم اونلری بروبرو آییراجق ، بر بر بزه توسله یه رك یاناشمك کتابلرینه ، ماصه مك اطرافنه صیره لادم . عزیز دوستم ، بوچیچکلرم باقه رق لیزی دوشونیورم ! بوکیجه سزسز ، اضطراب وهجران آرقداشمسکیز ، کوزلریمی قاپارکن ، فطرلرینکز ، اسرار اوده لریمکی ناقابل کشف اولان نظرلریکز ، قلبمی یاقیور . صوکرا ، کوزلریمی آچدیغی ، تکرار سزی کوریور کی اولیورم . فوطوغرافکزدن ، اوچان ، برنکاه حزین ، چیچکلر ارا سندن ، بکار انعطاف ایدیبور وکتابکز ، بخار ، برم کتابکز اولان شو پریشان کاغد پارچه لری ، اوکیده دوریور . اونلری اوقومه دن ، آوکیرنه دن کیده جکم . فکرلریکزه ، دویغولریکزه بیکانه قالدیغی کیده جکم . جانمزك الملری بوتون ده رینلکیله حس ایده جکمیکز ؛ نولکون ، مطیع روحلره باش قالدیران ، ازادمسز روحلری قیران ، پارچالایان جنایته ، قادینلری خسیس براشیا مرتبه سنه ایندیرمن ، حرصك ، محکمك ، ذلتك ، منا واسراریی اکلایه یله جکمیکز ؟ بوتون بونلری ریم ایدیکز ، قوملره دفن ایدلمش کی اغیر وبطی براحتضار کیرمن خسرانلی وارلغمزك قهرلریی کوستریکز . اوه ! بوتون بونلری هیچ ایدیکز ؛ ماکه همشیره لرم بوراده لرده برشمه تسلیت وخلاص بولابیلسینلر . . .

آندره ! اونلری سزه ایصال لایورم . دائما اونلردن بحث ایدیکز . فکر عالمنده اونلرك معافی اولیکز . ماکه ، اونلرك کوز پاشلری وبنم بوساعتده کی اضطرابم ، بزی چوق سه مون ، فقط تعلیق ایدن زوالی ارککلر یزده رقت وتأثر ویرسین . . .

وقت ، صباحك اوچنی کچیرومکدیمی ، تمامله مع ایچین تکرار الله آلیورم . اوه ! آندره ، کنجلك وسودا چاغنده ثولمك ممکن میدر ؟ آخیر برشی بوغازیمی صیقیور وبوغیولیورم . یاشامق ومسعود اولمق بنم ایچین برحقدی . هنوز براشیق روحیات بروژیامی اوزره دولاشیور . فقط یارین ، یارینکوتشی ، بی قوجاقلایه جق ، قوللری آراسنده آلوب کوتوره جك ، صاکه ؟ اوقوت ، اویارین ، اویارینك کوتشیدر . . .

پرستشکارینك قوللری نده . . .

آرتق هرشی بیتدی . کوچوك تختیان شیشه سی اوکده بوش قالدی ؛ شیمدی بن یکمشه فائدیرشیم . حیاتك حدودینی برحمله ده آتلادم . اوحیاتدن دوداقلرمده ، یالکز چیچکلرك بی برلذتی قالدی . ارض ، اوزاقلاشیور ، اشیالر برینه قاریشیور وآریشیور ، یالکز سز ، آندره ، یالکز سزك خیالکز ، سیلنمیور .

عزیز دوست ، صوك دم احتضاره قدر یانمده بولونماسنی ایسته دیکم ، سوکیلی دوست ، عجله یتیشیکز . سزه سویله یه جکلرم وار . سزی وارلغمك نه بویوك آشیله سویوردم . بوسه وکی آنشی بیلیور میدیکز ؟ ثولوم وقتنده هرشی اعتراف ایدیله بیلیر . دیاده ثابت برقاعده یوقدر . حیاته ارقه می چویرکن ، پرستشکاریکز اولدیغمی بچون ونه دن کم ایده بیلیرم ؟

آندره ، یوصوك وداعنامه می قارالادیغم یازی ماصه سنك قارشیسنده برکون برابر اوطوروركن ، سزه تصادفاً یوقوتدیغم . اوزمان کوزلریمی قاپامش وبوقاپالی

كوزلرك ماور اسنده نه قدر طاتلی رؤیالر كچمشدی . قوللاریكز ، بی قلبكزه دوغری صیقیوردی . عشق وحرارتله طاشقین قوللارم ، كوزلریكزه خفیفجه تماس ایدیبور ، اونلرك یأس وحزنی داغیتوردی . آه ثولوم اوآن ایچین اولسایدی . . سزك یورغون و پرملال فكرلرله دالدیغكز او آیده ثولوم ، تحقق ایتسه یدی . . . اویله برثولوم ، نه قدر طاتلیلاشیردی . روح ، نه قدر ممنون ، سر آزاد و متشكر قالیردی . آه ، اطراف ، باواش باواش قالین برسیس ایچنه كیریبور .

ایچدیكم مایمك خوش بر مستیلك كتیره جكنی سویله مشلردی .

فقط بن هنوز مست اولمادم . اوبو مادم . یالكز ، یوتون جوارم ، كنیش برچالقانتی ایچنده یوزیور ، انتظامسز ، انقطاعسز بر رقصله دونیور . مومار ، كونشلر قدر قیزغین وشعله بار . . چیچكلر ، براورمانی سوسلهین یاپانی چیچكلر قدر بویوك وهیبتلی . . .

كل ، آیدره ، یانمه كل ، اورادهكلرك آراسنده نه یاپیورسك ؟ یازابیله جكم مدتجه یانمه دیه قال . سویملی كوزلریكی دوداقلریمه یاقلاشدیر ، عشقمی اورادهاویومق ایسته یورم . كوزلریكی بكا چویر . روحلرك اسراری ، ثولوم دیارینه اینیلیركن كوزلردن دهاقولایلقله سزیلیر . وبن شیمدی برثولوم آیدره ، یارلاق كوزلركده بم ایچین آقیتلان بركوز یاشی وارمی ؟ صاغیرلاشان قولاقلرم جوابكی ایشتمه یور . آه ، اویقو ، كابوس كبی چوكدی . قلم ، ثقیل برجسم كبی آغیرلاشدی . بی قوجاقلا آیدره ، قوللرك ایچنده . . .

محترم مبعوثمز فیضی بك

كچن پرشنبه كونی محترم مبعوثمز فیضی بك افندی استانبوله متوجهاً حركت ایتدیلر . والمی مدحت بك افندیله دیكر مبعوث بكلر ، اركان ولایت ، اشراف ، بر چوق كنجلر طرفندن چوق صمیمی بر تشییع مراسمی اجرا ایدلدی . مومی الیه برقاچ كون استانبولده قالدقدن صوكرا آنقره یه كیده جكدر .

فیضی بك افندی بوسنه بوتون دائرهٔ انتخابیه سنی تفتیش ایده رك هركسك یاقیندن دردلرینی دیكله مشدر . بوسنا كی اجتماعیده ده رین برعلاقه ایله مؤكللرینك احتیاجلرینی دوشونه رك چالیشاجقلرینه امین . شیمدیلك اولو تاكریدن موفقیتلر تمنی ایده رز .

— معارف خبرلری —

لیسه مدیریتنه تعیین ایدیلن حسین بك ملكتمزی تشریف بویوردقلری زمان مجموعه مز موقتاً تشریاتی تعطیل ایتمشدی . قیمنلی ، كنج ، چوق منور مدیریمزك تقدیرلرله شاهدی اولدیغمز فیضلی مساعیسیله مجموعه مزه كوسترمكده اولدیغی مظاهرتی قارئلرمزه سویله یه مه مشدك .

مومی الیه ایلك تحصیلنی استانبولده یاپدقدن صوكرا آلمانیایه كیده رك دارالفنونده بیلكی وتجربه سنی اكمال ایتدكدن صوكرا ده سنه لرجه استانبول داود پاشا ، قندیللی مرجان لیسه لری كبی مهم عرفان مؤسسه لرنده آلمانجه ، فیزیك كیمیا درسلرینك معلملكنی یاپمشدر . بوخصوصده كی موفقیتی كورولهرك بالیكسر اورتا مكتبنه مدیر تعیین ایدیلش اورادهده حسن اداره سی تقدیر ایدیلهرك دیاربكر لیسه سی مدیریتنه تعیین ایدیلیور . مسلسل بر ترفیع تفیض ایچنده چالیشان ذكا ، قاچ كوندنبری فیضلی قایناغنی لیسه مزك آغوشنه سریبور . شیمدیلك مومی الیهه عرض خوش آمدی ایله موفقیتلر تمنی ایده رز .

محل توزیعی : شیمدیلك دیاربكر مطبعه سیدر

بیل - ۱ | پازارایرتسی | صایی - ٤

صاحب امتیاز و
مدیرمسئول
علی نزهت

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

یکی هلال

۷ ربیع‌الاول سنه ۱۳٤۲ | ٦ تشرین‌اول سنه ۱۳٤۰

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبهٔ عدلیه
برکنجه آچیق مکتوبلر
برصنعتکارك زوالی

جنایت مدعی عمومیسی : تحسین
علی نزهت
سها

سنه
۱۳٤۰

دیاربکر - مطبعهٔ ولایت

سنه ۹ — پازارایرتسی — عدد ۴

صاحب امتیاز و مدیر مسئول علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۰۰ آلی آیلغی ۱۲ غروشدر

نسخه‌سی ۱۰ غروش

۷ ربیع‌الاول سنه ۱۳۴۲ — ۶ تشرین اول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چقار ادبی، علمی، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبهٔ عدلیه

عاجل و مستعجل بعض ایجابات سیاسیه اوزرینه مملکتمزده قرق کسور سنه اول تطبیق ایدیلن تشکیلات عدلیه‌نك اقسام حقوقیه‌سی نسبتده‌ها مفید اساساته استناد ایلدیکی حالده عقوبات دنیلن تعذیر یعنی جزا جهتلری ترجمه طریقیله اقتباس ایدلمش اولدیغندن احتیاجات خلقی تطمین ایده‌مدیکی اعلان مشروطیتدن صکره نظر دقته آلنه‌رق جزا قانونده بعض تعدیلات یاپیلمش ایسه‌ده قوانین تنظیمنده برنجی شرط اولان امر حیه وعنایات نظر دقته آلمادیغندن جزادن مقصود اولان عبرت مؤثره حصول بولمامقده واحتیاجات دوام ایتمکده‌در. خلق ایله عدلیه وعدلیه جیلر آره‌سنده متقابل بر اعتماد ومقارنت حصولنه مانع وخلق عدلیه‌دن اوزاقلاشدیرمغه سبب اولان احوال و اسبابك ازاله‌سی جمهوریت حکومتنجه کمال اهمیتله نظر دقته آلنمش واستیناف اصولی لغو واصول محاکمات اراله صالح واجرا قانونلرینده نافع ومفید تعدیلات اجرا ایدیلدیکی خلقه دوغرو مهم خطوه‌لر آیلمقله برابر عدلیه ماکینه‌سنك محتاج اصلاح نواقصی موجود بولنمشدر. حسن نیت و نظریات حقوقیه وجزائیه اوروپا قوانینه تمامی رقرق تأمین مرفتیته خادم اولهمایور. بونلرك یاپنده مملکتك تشکیلات اجتماعیه‌سنه واقف اولمیان ازمدر کتنظیم اولنجی قوانین قابل تطبیق

ومرجع محسنات اولسون. تنظیم قرایندہ نظر اهمیته آلنجق انك اساسی نقطه احوال وشرائط اجتماعیه‌سی اتخاذ ایدیلدیکی وخلقك ادراك وعرفانی مقیاس اتخاذ ایدیلدیکی لازم التطبیق اولمسی اعتبار اتمکدر. عمومی اولان قانون دستور شرقی آناطولی ایچون نظر دقته آلنیرمه اهمیتی مضاعف بر حالده تحلی ایدرکن اکثری عشیر تاصولیله اداره یارلتان ورویسه تابع بولنان ولایات شرقیه کویلوی عشیرت رؤساسی، کوی آغاسی، اراضی صاحبلری تمثیل ایتمکده اولدقلرندن مستثنا ومفرط درجه‌ده رئیسلرینه تابع ومربوط اولان افرادك محکمه‌لرده قارشی وضعیتلری مربوط اولدقلری آغا و بکلرینك تلقینیله متأثر بر حالده‌در. قبیلری اولان رؤسا وآغالر قارشی بر سوء نفوذ داعیه‌سنده بولنان متفرد وذی نفوذ اشخاصك بتون قابلری ایله خلقك جهالت وصغرلندن بالاستفاده ارتکاب منافع دنیه‌لرنده استخدام ایتمکدرلر. ولایات شرقیه‌نك اکثریت قاهره‌سی تشکیل ایدن خلق حکومتله یالواسطه تماس ایدر بوقبیل افرادك عبرت اولمیقدن محترز بتون درجاته تابع اولمین سریع وقسمی قرارلرله کذب نسبت ایتمش ولی امر مطلقه آیشمش اولدقلرندن مثلا تحقیقه محکمه‌یه، تبلیغه تابع اولان برجنایت فعلنك مرتکبی و[illegible] همم و ادراك [illegible] عشیرت افرادی آره‌سنده زهر بردن [illegible]

حادثه‌یی رئیس عشیرتك بر ساعت ظرفنده حل ایتمسنه قارشی حکومتك سنه‌لرجه اوایشله مشغول اولمسنی کورن کویلو آغالرینك قرارلرینی دها عادلانه بولمقده وعدلیه‌دن تباعد ایتمکده‌در . هله قتل ، احراق وسرقت کبی جرائم مهمه‌ده عشیرت رئیسی علی الاکثر مغدور طرفی متجاوزدن پاره واشیا، حیوانات ویرمك صورتیله تطییب ایتمکده‌در که بو صورت معامله خلقه دها خوش کلمکده یاقین یاقین عفو ایله مظهر مساعده اولان مظنونلرله عدلیه‌ده اوغراشمقدن بحق اجتناب ایتمکده‌در . بر عشیرت افرادی آره‌سنده‌کی دعاوی حقوقیه وجزائیه رئیسلرینك قراریله حل اولندیغی کبی ایکی ویا متعدد قبیله افرادی آره‌سنده وقوعبولان جرائم متنوعه دخی بعضیلرینك توسطیله رؤسا بالاجتماع وقوعات ماضیه‌یی طرفینك ضرر وخسارلری مقداریله مقتوللرك عددینی نظر دقته آله‌رق بر ویا ایکی جلسه‌ده حل ایدرلر که خصمانك ائتلافیله نتیجه‌له‌نن بو مثللو وقایعك مقدار وماهیتی نظر اعتباره آلنیرسه اتخاذ قرارده‌کی سرعت ایله طرفینك مقرراته قارشی اطاعت ایتملری عبرت وحیرتله تدقیقه و نمونه اتخاذینه سزا احوالدندر . حکومتك خبردار اولمادیغی بر چوق جرائم ودعاوی حقوقیه بو صورتله حل اولنور . دشمنلرینی حکومت قوتیله اضرار ایتمك ایسته‌ینلرله مأمورین عدلیه‌نك خبردار اولدیغی بعض جرائم اصولنه توفیقاً اولا کشف وتحقیق اولنور . رئیسلرینك امریله حرکت ایدن کویلو بر جرمدن مظنون اولانلره معصوم بر چوق اشخاص اسامیسنی علاوه ایدرك دائرهٔ استنطاقده ادای شهادت ایدرلر . تقدیر دلائلدن محروم اولان مستنطق احضار وتوقیف اسطار ایلر . بونی خبر آلان طرف دیکرده مثلا بر خرمن وخانه یاقه‌رق عین صورتله شکایت واثبات مدعا ایدر . مستنطق بونیده دیکری کبی انتاج ایلر . ایکی طرفده فرار ایدرلر . محکمه مهل قرارنامه‌لری غیابی حکملر ، حقوق مدنیه‌دن اسقاط جزالریله مشغول اولورکن طرفین خارجاً صلح اولورلر . فقط قضا مرکزینه کله‌مزلر حال فرارده بولنورلر .

بو حالده قوهٔ عسکریه ، آسایش محلیه مملکتك حضور وسکونی اقتصادیاتی متأثر اولور . یکی بر عفوه قدر بو حال دوام ایدر ، ایستاتستیقلرله ثابتدرکه ، ولایات شرقیه‌ده محکومین غیابیه یکونی مدهش بر اعتیاد سقیمك نتیجهٔ مؤسفه‌سیدر . .

توزیع عدالت وظیفه‌سیله مکلف اولان هیئت عدلیه‌نك بو کبی الیم احواله سیرجی قالملری وبونك بویله‌جه دوامی حکومت جمهوریه‌نك شعارینه مخالف اولدیغندن بو مزمن مرضك تداویسی ایچون هر حالده اساسلی تدابیرك اتخاذی وقوانین موجوده‌نك احتیاج درجه‌سنه کوره تعدیلی امر ضروریدر . هله افترا دعواسی اقامه‌سنك یالکز مفتری علیهلره عائد اولمسی وحقوق عمومیه مأمورلرینك رأساً مفتریلر حقنده تعقیبات یاپامامسی تجویز اوله‌میه‌جق احوالدندر ، ۳۲۷ تاریخنده تنظیم ونشر اولونان قانون جزانك ۲۱۳ نجی ماده‌سی افترا دعواسنی یالکز مفتری علیهنه بخش ایلمشدر . محکمهٔ تمییزك اجتهادینه کوره [مفتری علیه مادهٔ مفتری لهدن عند المحاکمه تبری ایتمدکجه افترا دعواسنه صلاحیتی اوله‌ماز تمییز] ۲۸ مارت سنه ۱۳۲۷] منع محاکمه مقرراتی دلائل جدیده ظهورینه قدر معتبر اولوب مقررات قطعیه اولمادیغندن افترا دعواسی اقامه‌سی وجزا ترتیبی ایچون کافی دکلدر ، مفتری‌یه جزا ترتیبی ایچون [۱] مادهٔ مفتری لهدن مفتری علیهك برائتی [۲] جرمك لغرض ترتیب . . ویا دلائل بیناتنك

تصنیع ایدلمسی کبی ایکی شرطك وجودی درکار وتعقیباته ابتدار ایدیله بیلمك ایچون‌ده ضرر دیده اولان شخصك افترا دعواسی حقنده استدعای شخصی ویرمسی اقتضا ایدیلور . حالبوکه بین العشائر وقوعبولان بو قبیل مصنع ومرتب جرائمك تحقیق وفاعللرینك تعقیبی امرنده قوهٔ عدلیه واجرائیه حال فعالیته کلیور ، آیلرجه ، سنه‌لرجه تعقیبات یاپیلیور اسایش اقتصاد متأثر اولیور دعوانك مروره اوغرادیغی بلن خلق ایله طرفینك [قوای حکومتك بو فعالیت بیسودیسندن (حکومتك الدانمسندن) دولایی اولان اطاعت واحترا ملرینه خلل طاری اولیور . یوزده طقسان طقوز طرفینك خارجاً ائتلافلریله ختام بولان محدث جرائم مرتبلری علیهنده مدعی عمومیلرك رأساً افترا جرمنی تعقیبه ودعوی اقامه‌سنه عدم صلاحیتلری بویله معکوس نتیجه‌لر ویرمکده‌در . بناءً علیه مفتری علیه قدر متضرر ومتأثر اولان شخصیت معنویهٔ حکومت نامنه مدعی عمومیلرك افترا دعواسی اقامه‌سی صلاحیتلری قبول وموضوع ۱۲ نجی ماده‌سی بو لزوم اوزرینه تعدیل ایدیلیرسه ولایات شرقیه اهالیسنك امزجه وعنعاتی اعتباریله دعاوی محدثه‌نك ارقه‌سی آلنمش اولور . . !

خلقی عدلیه‌دن اوزاقلاشدیران عوامل مهمه‌دن بریسی‌ده مستنطقلرك صلاحیت محدوده‌لریدر . تقدیر وتعلیل دلائلدن محروم اولان مستنطقلر هر هانکی بر مواد جنائیه ایچون ضعیف بیله اولسه کوچك بر دلیل ایله برقاچ شخصی توقیف ایتمکده ونتیجهٔ محاکمه‌یه قدر جرائم جنائیه‌ده مکفلاً تخلیهٔ سبیل اصولی قبول ایدلمه‌مش اولایغندن آیلرجه حبسخانه‌لرده بکله‌مك لازم کلمکده‌در . بزم توقیفخانه‌لرك حالی معلوم اولدیغندن محکمه‌یه سوقدن بشقه صلاحیته مالك اولمیان مستنطقك وثیقهٔ غیر موقته‌سیله توقیفخانه‌ده بکله‌مکله فراری ترجیح ایدن بر طاقم بیچاره‌لرك فرار یوزندن خانمانلری سونمکده اراضیسنی قومشولری ، اموال منقوله‌لرینی ژاندارمه‌لر راست کلن ضبط ایتمکده وثروت عمومیه‌نك بر قسمی‌ده بو یوزدن هدر اولمقده‌در . قوانین تنظیمندن ، حکومت تشکیلندن غایه ، عدالت ایسه عصرلردنبری دوام ایده‌کلن بو احوال مؤسفه‌یه چاره بولنه‌مامسی انصافسز وحریص بر وطنداشنك افتراسنه معروض قالان بر معصوم حوصله وادراکیله قابل تألیف اولمیان عدلیه ماکنه‌سندن تحاشی ایدرك تحدید حریتنه راضی اولمایور بو یوزدن فراری ترجیح ایدن او بیچاره‌نك عائله‌سی مالی متضرر ومحو اولیور یعنی زورایله محروم اولیور . مستنطقلره تقدیر دلائل صلاحیتنی ویرملم دیه‌جك قدر جسارتمز یوقسه‌ده مواد جنائیه‌ده غیر موقوف تحقیقات اجراسنه جواز ویرلمك صورتیله تحقیقات حاکملرینك صلاحیتلری توسیع ایدیلیر . ومستنطق وجنایت محکمه‌لرینه جرائم مذکوره مظنونلرینی مکفلاً تخلیه صلاحیتی بخش ایدیلرسه بو کونکی فراریلر یوزده سکسان نسبتنده تسلیم نفس ایلر . اسایش حکومت تأمین ومظنونلرك عائله‌لری مستفید اولور درجهٔ کفالت تقدیره ترك ایدلمه‌لی ومستنطق طرفندن تخلیه طلبی رد اولنورسه اعتراضاً او مستنطقك منسوب اولدیغی محکمهٔ جنایت صورت قطعیه‌ده تدقیق ایده بیلمه‌لیدر اثنای تحقیقاتده رد اولونان بر تخلیه کیفیتی محکمهٔ جنایت اعتراضاً : تصدیق بیله ایتمش اولسه او جرمك اثنای محاکمه‌سنده تحدث ایده‌جك وضعیته کوره مکفلاً ویا بلا کفالت تخلیه صلاحیتی محکمه‌ده جائز اولملیدر . اصول محاکمات جزائیه‌نك

١٠٩ نجی ماده یه صورتله تعدیل اولنمور .
عصری واحرارانه اولان مساعدهٔ واقعه
خلقجه شکران ومنونیتله قارشیلانیر ونیز
حق بعض معصوملرك مغدور اولمالرینه نهایت
ویرلمش اولور کرچه شو صورتله مساعده دن
زنکینلرك مستفید اوله جقلری وفقرانك
استفاده ایده میه جکلری خاطره کلیرسه ده
تحریرات آراسنده تحدث ایدن دعاوی علی الاکثر
رؤسا ویاخود آدملری علیهنه اقامه ایدلمکده
اولمسنه ومحکمه یه بلاکفالت تخلیه صلاحیتی
بخش ایدیله جکندن کوره مذکور قید احترازینك
غیر وارد اولدیغی تحقق ایدر کرچه اصول محاکمات
جزائیه قانونی موقتنك ١٠٨ ، ١٠٩ ، ١١٥ نجی
مادهلرنده مواد جزائیه ده کفالتله تخلیه صورتلك
عدم جوازینه دائر برقید وتشریعات موجوده
دکلسه ده قانون تحکمنده اولان فرق کثیر
سبتلك تعامل واعتیادات شدیده سی نوع
دستور اولدیغندن مذکور ١٠٩ نجی ماده
بای حال محتاج تعدیلدر . خاطر لرده اولدیغی
وجهله ملغا وکیل اجرای اصولنه یکیدن
بر وکالت جبریه وارد ترکه بدافعه حمایت
محکمه لرنده دوام ایتمکده در . اصولك
٢٤٩ نجی مادهسی محکمه جه متهم وکیلی انتخاب
ایتمزسه محکمه مدافعاتنه معاونت ایتمك اوزره
متهمه بر وکیل تعیین ایده جك ویا تمزسه
معاملات کون لیکن حکمنده عداولنه جقدر .
محاماتك قانونك نشرندن صوکره عدد لری
آزالان دعوی وکیللرینی اجری وکالتله اجبار
وانشاریه اولان وکالت واقعه ده وکیل [مؤکلك
معصومیتی ظاهر اولدیغندن برائتنی] طلب
ایتدیرمکده کی فائده طوغرو سی اکلاشیله بیور .
مدعی عمومی ومحکمه حکم قانونك تمامی محافظه
وتطبیقندن تنازل ایده جکلرده بو وکیل محترمی
مدافعه ایلیه جك .. یالکز بو قدره منحصر
قالسه موضوع بحث ایدلمکه لایق اولدیغی

فقط احتیاجك دونمه اینن وکیللرك
بویله فخری ایشلرله اوغراشمغه وقتلری
مساعد اولمدیغندن وکیل انتظاراً محکمه تأخیر
ایتمکده در که بلاسبب وبلافائده وقوعبولان
تعویقات موجب تأزا اولیور . بناءً علیه مظنون
وکیل طوتمزسه کندیسی مدافعهٔ حقوق
ایتمك اوزره محکمه یه ابتداء ودوام اصولی
قبول ومذکور ٢٤٩ نجی مادهنك ده برطرزده
تعدیلی مناسب اولور .

دیاربکر جزا مدعی عمومیتی
محرمین

پرکیجه آچیق مکتوبلر

٣

دون سزکله اولان خصوصی برمصاحبه .
فرزده دقت ایتدم ، بعض شاعر وحکایه چیلر
حقنده کی سویله دیکلکز سوزلر آراسنده
سوکیلدینی ترنم ایدن قیش کی کلور ،
بهار آتش کبی آغزیکزدن صیحه قلقه
جیقیوردی . اوقادار اونلرنی مدافعه
ایتدیکز که بنی حیرتده دوشوردی .
دیکیز . . بم اونلر ایچین سویله یه یم که
سوزلری دیکه رکن چهره کزه دقت ایتدم .
حقیقه لرنده چوق حقلی اولان انسانلرك
نشوه سی واردی . اکلادم که براز خاطر
او آن جمله برله شمش کورونیورسکز .
اسفله کوزدم که سندیکزی سورو کله یجی
کوپوکلی برسیاه فاجعه شکنز . سزای
بولندن پوچیقمار بولدن ناصل چوره جك
بولدیغنه اطرافنده دوشوندم . نتیجه ده ،
ارامزده کی دوستلغه ، چوق امیدوار
اولدغم استعدادیکزه آچیدم .

بویله ذکاکز برنقطه ده صلابتوب
فائده قدن صوکرا ، آرتق کیجه کوندوزی ،

استقبالکز ایچین قورقیلم املرنه یارار !..
کندیکزی یاواش یاواش برقاچ محررك
جاده سنه ترك ایتدکدن صوکرا دوشونو .
شاریکزك ، یازیلریکزك نه قیمتی قالیر ؟
مادم که هیجان بدیعیکزی یالکز اوبرقاچ
محرر له تطمین ایتمك ایستیورسکز . حیاتی ،
طبیعتی ماورائی منحصراً اونلرك اثرلریله
سزمك اوقرنده جابالیورسکز . اوحالده
سزجه کورولهجك شیلرك ، اوقوناجق
کتابلرك صحیفه سی قاپانمش دیمکدر .

نه قادار یازیق . حافظه کزده یرایدهن
برقاچ مصراعك برقاچ حکایه نك خطاری
بوکون هیچ برشی افاده ایتمیور . یازیلریکز
سوزلریکز ، اونلرك تقلیدی برهزیان پارچه سی کبی
برشی . واقعا اعتراف ایدهیم که ، اونلر
ادبیات نامنه اکل شیلردر . فقط یالکز
اونلره صایلانوب قالمقله براوطه ده اوچوشان
پروانه کبی اولیورسکز . قورقیورم که
پروازیکزه چابوق کسل طاری اولسون .
ایشته بو مصاحبه مزده ده بیزکله برآز
تنقید حصوصنده کورونمك لزومی حس
ایدیبورم . استعدادیکزی هانکی برنقطه ده
انکشاف ایتدیرملی ؟ اولا شونی سویله یه یم که
بو یه سیزلر یه ده یم المزده اولمایان برشیدر .
مثلا چالیشا چالیشا بی بردقور ، ذکاکز
، بسرعت انتقاله ، مساعد سیه پراوقات ،
هرمسئله نك اوزرنده اوزون اوزون توقف
ایتمیه دماغکز متحمل یرمنطقجی ،
برفلسفه جی اولمق ممکندر .

فقط صنعتکار اولمق ایچین بونلر کافی
دهکلدر . کسکین برحساسیت ، کنیش برتخیل
خاصه سنه یورولمق بیلمز برتتبع سلسله سی ده
علاوه ایدیلرسه ، اوده اکثریتله صنعتك
برنوعنه منحصر اولمق اوزره یاخود حکایه جی ،
ویاپاترو اثرلرنده یاخود مقاله طرزنده

درجه درجه یارین ایچین برشی بیرافق
ممکندر . آرتق براسلوبکزك هرساحه ده
ترك ایده جکی اثرلر ولوکه کندی حیاتنك
بوبی قادار اولسون یاشایاجغی قناعتی آرتق
بیقامشدر .

برومانجی اولسه اولسه آنجق کوچوك
حکایه طرزینك مبدعی اولابیلیر . هرواديده
بوحال منفرداً یاشار .

عزیز کنج ! بن ایستیورم که ، شیمدی
بومختلف ساحه لرده جنس جنس چشید
چشید موضوعلری آیرد ایتمکسزین
چالیشاسکز . تاکه ؟ قابلیتکز ایلرده
کندینی کوسترسین . یالکز شیمدیلك
اوقودیقکز یازیلرده کوزه للك چیرکینلك
مفهوملرینی تحلیل ایتمکسزین کچمه یکز .
بونده ده موفقیتلی برنتیجه چیقارمق ایچین
بیلیرسکز که نه نك نظریه لرینی چورونه جك
بردها شمله سی بوعصرك قارانلقلری اوزرنده
پارلامادی . اونك ایچین اوقودیقکز
محررلرك زمانی ، محیطی ، اوقودیغی
مؤلفلرك کندی اوزرنده کی تأثیرك درجه سنی ده
اونجمه یی بیلکز . بویله حرکت ایده جك
اولورسه کز کوره جکسکز که : بوکون الاهی
برتخیلك مسکر ، مغشی سوکیسیله دوداقلر
یکزك آراسنده حیرانی براز بیرافقان
مصراعلرك برقسمی ، نه قادار بوش ،
وبرسوکی به لایق اولمایان شیلردر . بیلیرسکز که
هرهانکی برسوکی منبعه کندینی ترك ایتمك
اسیر اولمقدر . بویله هنوز تحصیل چاغکزك
ایلك دورهلرنده برمؤلفه اسیر اولماکز
هیچ ده موافق دهکلدر . واقعا عشق صنعتك
آنا سیدر . فقط اوندن استفاده ایده جك
قادار عرفانله مجهز اولق شرطیله یوقسه
عشق برنوع اسارتدر . بوحالکز چوق
فیضلی اولان قابلیتکز نامنه یازیق اولور .

بیلیرسکز که حیاتك هر ساحه‌سنده برباشبوغ اونك اطرافنده طوپلانمش برچوق چومزلر واردر . صنعت ساحه‌سنده‌ده بوحال عیناً واقعدر . باشبوغك شهرتنی ورد حالنده چکرلر . بناءً علیه غزته‌لرده ، مجموعه‌لرده کوردیکك تنقیدلرك هپسنی قطعی اولارق صحیح تلقی ایتمه‌یکز . مکرکه تنقید ایدیلن اثرحقنده آزچوق سزده اوفکرده اولاسکز .

یاخود اومنقد قلمك بیطرفلغنه سزده اعتماد حاصل اولمش بولونسون والی کندیکزی شیمدی اولدیغی کبی باشقه‌لرینك تحسس‌ده کزنده کندیکزی بوغمش اولورسکز بوحال استقبالکز نامنه‌نه قادار یازیق اولور .

علی نزهت

حکایه :

برصنعتکارك زوالی

رفقی ، تاچوجقلغمدنبری مکتب آرقاداشمدی . چوق ذکی وچالیشقان برکنجدی . اونی معلملر ، آرقاداشلر هپسی سه‌وه‌ردی . یالکز اونك سوکیسندن هپمز شبهه‌لیدك . اوده عجبا بزی سه‌ویرییورمیدی ؟ بونی تعیین ایده‌جك الده هیچ بر اماره یوقدی . بعضاً پایدوسلرده اونك ، اطرافنی آلیر ؛ دوغرو سویله رفقی ، هانکیمزی سه‌وییورسك ؟ اوزمان اونك چوق یشیل کوزلری صانکه قلبمزه باقاردی برقاچ کوزه‌ل جمله سویلر ، اوآراده برتورلو حقیقتی سویله‌مزدی . بوغریب روحلی آرقاداش بنده ، کیتدکجه بویوین برمراق اویاندیرییوردی . صنفمز ایلرله‌دکدن صوکرا اونی بوسبوتون بزدن آییران برکتاب اشتیاقی صاردی . او ، متمادیاً اوقیوردی . تنفس زمانلرنده آرتق رفقی کورونمز اولوردی . بردیوار دیبنه چکیلیر ، یامنظوم برپارچه‌یی ازبرلر ، یاخودیکی چیقان بررومانی مطالعه‌یه قویولوردی . اوزمان یاننه کیمسه کیده‌مزدی . عکس تقدیرده عصبیله‌شیر ، خیرچینلاشیردی تحمل ایدیله‌مز برحاله کلیردی . بونك ایچین هرکس اوندن تحاشی ایدردی . کیمسه یاننه صوقولمازدی . اوقودیغی کتابلردن ، بکندیکی وقعه قهرمانلرندن برینی کونلرجه ، هفته‌لرجه تعقیب ایدردی . اوزمان رفقی بوسبوتون خیالیله‌شیردی . سوزلرنده ، وضعیتنده برباشقه‌لق حاصل اولوردی . اونك بوحالی سنه‌لرجه دوام ایتدی ... بویله‌لکله تاصوك صنفه قادار کلمشدك . برکون ، ادبیات معلممز وظیفه‌لریمزی تدقیق ایتدکدن صوکرا ، رفقی افندی اوغلوم ! یازیلرك کیتدکجه کوزه‌لله‌شیور ؛ بویله چالیشیرساکز استقبالده مملکته چوق نافع برمحرر ، برادیب خلاصه ، صنعتکار اولورسکز . بوسوز ، یاواش ، یاواش بوتون طلبه اراسنده یاییلدی . آرتق ، هپمز اوکا ، صنعتکار دییه خطاب ایدییوردق ابتدا بویله سویله‌یشمزه ، داریلیردی . فقط برمدت صوکرا ، اوده آلیشدی . حتی یالکز رفقی دیدیکمز زمان ، سس ویرمز ، عادتا کوجه‌نیردی . فقط بیلمم نه‌دن ، اکثریا بزه برآلای موضوعی اولان رفقی صوك زمانلرده چوق جدیله‌شمشدی . بزده هیچ بریمزه بکزه‌مه‌ین آرقاداشمزه قارشی عادتا حرمت ایدییوردق .

تامکتبی بیتیرنجه‌یه قادار آرامزده اساسلی برصمیمیت تأسس ایتدی . او آراصیرا بکا آچیلیردی . اوزون اوزون حکایه‌لرا کلاتیر ؛ بوخیالی صحبتلر آراسنده کندی استقبالنه عائد امللرندن‌ده بحث ایده‌ردك . مکتبی اکمال ایتدکدن صوکرا بوتون حیاتی ادبیاته وقف ایده‌جك ، بوخصوصده‌کی معلوماتی آرتدقدن صوکرا برغزته چیقاراجق مملکتك منفی ، محترص قوتلریله مجادله ایده‌جکدی .

بونلری سویله‌رکن ، یاواش یاواش قیزاریر ، سسی یوکسه‌لیر یومروقلری صیقیلیر ، عصبی برکتومیت ایچریسنده عصیانی بوغاردی بوحالندن همان اکلاردم که : ینه بر رومانك خیالی افسوننه طوتولمش ، یاخود روحنی کمیره‌ن ، بروقعه‌نك شاهدی اولمشدی . بونلری سویلرکن اوقادار سیال برجاذبه‌یله بنی کندینه یاغلاردی که ؛ اوآنده بوتون بنلکم اونکله دولاردی . رفقینك دییه بیلیرم که کوندن کونه ترقیسی محسوس اولیوردی .

آرتق برقاچ کون صوکرا بوسبوتون آییریلاجقدق . اوزمان بعضاً بویوك تنفسده بزی صنفه دعوت ایدر اوراده قونفه‌رانس ویریردی . او ، ایستردی که هپمز اونك کبی اولالم . فنالغه ، کوتولکه قارشی عصیان ایده‌لم . بعضی کونلرده چوق متهور اولوردی . بویله زمانلرنده اکثریمزی رنجیده ایده‌ردی . مع مافیه اوندن هیچ بریمز اوزون مدت دارغین قالمازدق . بویله‌لکله اوسنه مکتبی اکمال ایتدکدن صوکرا هربریمز بریره بره‌ر مأموریتله داغیلدق . بن‌ده بوراده یرله‌شمشدم . آرتق رفقی‌یی ، اراصیرا پوسته خانه‌ده یامکتوب ویریرکن یااستانبولدن کله‌ن کتابلرینی آلیرکن کوروردم اوآرالق برقاچ دقیقه‌جك کوروشیردك . او ، ینه یکی چیقان کتابلردن بحث ایده‌ر . بعضی شعرلری اوقور ، شن شاطر نشئه‌سیله کولردی . مأموریتندن حیاتندن ممنوندی . رفقینك بوحالندن آبریجه بن‌ده سه‌وینوردم بوروحنی فضله اختراصله قاریشیق مغرور دییه طانیلان رفقینك بویله کوندن کونه آچیلان ذکاسنه مفتون اولمشدم ... برآرالق مأموریتله خارجه کیتدم . اوزمان برچوق شیلر کبی رفقی‌یی‌ده اونوتمشدم . فقط آرادن برقاچ سنه کچدکدن صوکرا تکرار دیاربکره کلدم . طانیدقلرمه ، بیلدکلرمه تکرار قاوشدیغمدن ، غربت آجیسیله تطمین ایدیله‌مه‌ین بنلکمك بیهوش ، سرسری حسلرینی آوتمایه چالیشدم . . .

آرادن برقاچ کون کچدکدن صوکرا رفقی خاطرینه کلدی . اونی دیکر برآرقاداشدن صوردم .

ـ اوده ، بیلیرسك یارفقی چوق کتومدر . دردلرینی هیچ برکیمسه‌یه سویله‌مز . او ، شیمدی بام باشقه برحاله کیرمش ، آرتق دیشاری‌یه چیقمیور ؛ وظیفه‌سنه بیله منتظماً دوام ایتمیورمش . حتی ایشتدیکم دوغرو ایسه آرتق اسکیسی کبی چالشمیورمش بیله . هپسنه اینانیوردم . فقط بوتون حیاتی کتاب صحیفه‌لرنده کوره‌ن ؛ بوکتاب دلیسنك بوندن آییریلاجغنی هیچ‌ده تخمین ایتمیوردم . اندیشه‌سز ، ترددسز سویله‌نن بوسوزلر ؛ پك چوق خاطره‌لرله ، مربوط قالدیغم برآرقاداشه قارشی ایچمدن برتأثر قویلجمنك صیجاقلغنی دویدم .

زواللی صنعتکار آرقاداشم ... برایکی کون بوشبهه برآتش کبی ایچین ایچین روحمی صاردی . آرتق فضله تحملم قالمامشدی . نه اولورسه اولسون . اونی کیدوب کوره‌جکم . بوقراردن صوکرا شیمدی‌یه قادار کوره‌مدیکم اوینه برآرقاداشك دلالتیله کیتدم . کون اوکله اوستی اولمشدی . قاپواوکنده ایچه بیکله‌دکدن صوکرا بزی ایچری‌یه آلدی .

ـ عفو ایدرسکز . البسه‌می هنوز کیدم . بیلیورم فضله‌جه بکله‌تدم . قصوریمی عفو ایدیکز . . . بنی سودیکنی ایچه بیلدیکم حالده ، اوزون سنه‌لرك ایریلغنه رغماً بویله ساکت قالیشی بکابك آغیر کلمشدی . براز اوته‌یه‌بریه دائر کوروشدکدن صوکرا ، دقت ایتدم اواسکی شاقراق نشئه‌سی صولمش سوزلرنده‌کی شعریت تمامیله دیدیکله‌نمش ، دائما یأسله ، المله هیچقیران رفقی‌یه قارشی تأثرم ، تحملسوز بردرجه‌یه کلمشدی . فقط برتورلو برشی صورامیوردم . نهایت برساعت اوطوردقدن صوکرا قالقدق بزی قاپویه قادار تشییع ایتدی تام آیریلیرکن دوردی . آرقاداشمه خطاباً مساعده ایدرسه‌کز نائلی آلیقویمق ایستیورم . دیدی . .

بن بو سوزده ، فجیع بر سرك ، افشاسی قارشیسنده دویولان قورقویه بکزه‌ر بر دویغونك شدتیله سنده‌له‌دم. یاواش یاواش اوطه‌سنه چیقدق . بر طرفده اوطوردم . او، اللرینی اوالایا اولایا بر آز کزندی ، کزندی . بکا دونه‌رك :

ـ بیلیورم . بوتون آرقاداشلر کبی ؛ سزده مراق ایتدیکز . ده کلمی ؟ بکا اویله کلیورکه یالکز بو اوزون کچن حیاتده آنجق ، سزجه اکلاشیلدم . تا چوجوقلغمدن بری ؛ هیچ بر اساسه استناد ایتمه‌ین بعض بدخواه حکملر بره‌ر یافته کبی آدیم آدیم بنی تعقیب ایدییورین مغرور ، محترص ، مریض دها نه‌لرله معلولمشم. هیهات بونلر بندن نه قادار اوزاق شیلردر . دیرلرکه : دویدیغنی دویورابیلان صنعتکاردر . حالبوکه «بونلری سویله‌رکن چهره‌سی قیزارییوردی » اون سنه اول تلطفاً بو اسمی بکا خوجه‌مز ویرمشدی اوندن صوکراکی بو قادار ؛ چالیشماما ، یورغونلغمه رغماً کندی صمیمیتلریمی اك یاقین آرقاداشلریمه‌بیله اظهار ایتمکدن عاجز قالدم. بلکه بنی یالکز سزا کلادیکز ده کلمی ؟

ـ نه ایسه ، هرشیده بکا دارغین قالان طالعم ؛ آنجق بو خصوصده بر آز کولمشدر. شیمدی بیلیورم . ایچکزده بنم حقمده بعض سوأللر کچیور . فقط مراق ایتمه‌یکز هپسنی سویله‌یه‌جکم . . . بوندن اوچ سنه اولدی . طلوعی تماشا ایچین دیشاری‌یه چیقمشدم . عودتده بر آرابه‌نك ایچریسنده برقاچ خانمله او ، : ایشته سنه‌لردنبری مخیله‌می یوران موجودده اونلر اراسنده‌یدی پیچه‌سی قالقیق، بر کونش کبی لکه‌سز، پارلاقدی. اه ! کاشکی کورمز اولایدم . کتابدن ، حیاتدن ، طبیعتدن نه دیرسه‌کز دییکز . بیلدیزلردن، فجرلردن، مهتابك نورلو هاله‌سندن ئورولمش بر شعردی بیلیرسکز یا ؛ بعضاً بر کوروش بر حیاتی املایه کافیدر. او آنده بنم ده بوش بنلکم دولدی . روحمه دولان بویوکی اوچ سنه متمادیاً داشیدم. فقط اعتراف ایده‌یم که اوسنه‌لر بنم ایچین ؛ سعادتله ، رفاهله سوسله‌نن ؛ اوزون بر حیات قادار قیمتلیدی، بو کونه قادار، بوتون ایاقلرمك اوکنه کلن بیك بر صورتده اولان تکلیفلری رد ایتدم . هرشیٔ بو ذوقم ایچین، بکله‌دیکم ایده آل ایچین فدا ایتمشدم !..

خلاصه : اوزاتمایایم ؛ اونی داها یاقیندن طانیدم. اوده بنم کبی اوقومایی سه‌ویوردی. آرتق بکا اویله کلیوردی که روحمزده هیچ بر آیریلغه امکان اولامازدی. آنجق بو حسلردن جسارت آلارق دست ازدواجنی طلب ایتدم. کولمه‌ییکز . بو غایت طبیعیدی . بو اوزون یورغونلقدن صوکرا، دینلنمك احتیاجی ایته که بنم ایچین چوق لازمدی. بر آرقاداشك همتنه مراجعت ایتدم. کونلرجه، هفته‌لرجه، تیتره‌یه، اوتانا بر جواب بکله‌دم. «بر از ایچنی چکه‌رك » دوردی بو صیره‌ده مراقم بو سیوتون آرتمشدی.

ـ تخمین ایده‌مزسکز ! « یاواشجه سنده‌لیه‌رك صندالیه‌سنه اوطوردی» ئه‌وه‌ت تخمین ایده‌مزسکز. اوکوندردیکم آدامدن صورمش، و خارجدن ده آیریجه تحقیقات یاپمش. نتیجه‌ده نه سویله‌سه بکنیرسکز . مسلکی بزی بختیار ایده‌مز. هم ده اوقومایه فضله مراقلی اولدیغی ایچین بنمله مشغول ده اولاماز . . دیمش.

آرتق اوته‌سنی دوشونملی . طبیعی نتیجه‌سنی کشف ایتدیکز دکلمی ؟ رد ایدلدك هم نه شرائطله بوتون صایدیغی مانعلر بنم یکانه سودیکم شیلردی . « بر آه چکه‌رك » : ایشته اوکوندن صوکرا ، حیاتدن ، کتابدن ال چکدم . شیمدی اوجی بوجاغی بولونمایان دوشونجه‌لرله مضطربم دیدی دقت ایتدم . بوتون وجودی تیتره‌یوردی . فضله ئوزمك ایسته‌مه‌دم. مساعده‌سنی ایسته‌یه‌رك آییرلدم. یولده آجی آجی دوشوندم. کندی کندیمه آرتق او صنعتکار رفقی ئولمش ، کیری‌یه بوش، بدبین بر زواللی قالمش دیدم .

سها

بیل – ۱ | پازارایرتسی | صایی – ۵

صاحب امتیاز و مدیر مسئول
علی نزهت

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

یکی هلال

۲۱ ربیع‌الاول سنه ۱۳۴۲ — ۲۰ تشرین‌اول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سی — ملی حاکمیتمز
برکنجه آچیق مکتوبلر
مصاحبهٔ عدلیه
برمجهوله مکتوب — فرانسزجه‌دن مترجم
مملکت خبرلری
شئون

یکی هلال
علی نزهت
جنایت مدعی عمومیسی : محسن
بهزاد توفیق
نافعه مفتشی : عثمان نوری

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر – مطبعهٔ ولایت

ییل - ۱ پازارایرتسی صایی - ۵

صاحب امتیاز و مدیر مسؤل علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۲۱ ربیع الاول سنه ۱۳۴۲ ۲۰ تشرین اول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سی :

ملی حاکمیتمز

تورکیه کنجلکی ۱۱ تشرین اولده بریسی ملی دیکری‌ده دینی اولمق اوزره ایکی بایرامی بردن قوطلولیور . بوندن ایکی سنه اول ، آلتی عصردنبری دوام ایده‌ن قانلی ، فردی برسلطنته نهایت ویرلمشدی . اوزمان ؛ کنج تورکیه اوزون برحربدن یورغون دوشدیکی حالده یکی برحرب ، ویااعدام قرارینی قبول ایتمك شرطلری قارشیسنده مضطر قالمشدی . بونلردن ، برنجیسنی اختیار ایده‌رك بردفعه دهاطالعنی تجربه‌یه قویولمشدی .

اوزمان ، بز آنادولوده ؛ بویوك دولتلرك طوپی تفنکی ، جهنمی ئولوم واسطه‌لریله تجهیز ایدلمش بریونان اوردوسیله چارپیشیرکن ؛ قیزیل سلطان ، سمالره سرچکن سراینده صاغ یانکده دامادفریدی اوطورتمش ؛ لوندره‌ده لویدجورج ؛ آتنه‌ده قسطنطین کبی شیطانی برخمارك نشوه‌سیله بوقانلی هائله‌یی سیر ایدییوردی .

آه ! کاشکی یالکز بونکله قالسه‌یدی . فقط خایر ، او ، بوکاده قانع اولمادی . حرصنی نه‌رون کبی شهرلر یاقمق ، قانلی اویونلر سیر ایتمکله تطمین ایده‌میوردی .

او ، برطرفدن فتوالریله خلقی اضلال ایدییور ، دیکرجهتدن ده ارمیتده هنوز بلنی دوغروتان اوردویی تخریبه ، تدمیره قویولمشدی . بوفجیع عاقبت آلتیوز سنه‌لك برسلطنتك تورکیه خلقنه یاپدیغی فنالغك شاه اثریدی . مع مافیه بوکاده تحمل ایتمشدك . فقط او ، یالکز بونکله‌ده اکتفا ایتمه‌دی . کیزلیدن کیزلی‌یه ایچمزده برپروپاغاندا شبکه‌سی احداث ایتدی . بوآراده متفکرلریمزی‌ده نفی ایتدیردی ، او ، سه‌وه‌رکبی قانلی برمقاوله‌یی تطبیق ایتدیرمکله نفس همایونلرینه حضور ایستیوردی ! . قیزیل سلطان ، ابدی براسارتك زنجیرشاقیردیلریله اکلانمکله برابر بوسبوتون تورك ملتنی کندی خائن ، مفترس امللرینه رام ایتمك ایستیوردی بوقا موفق اولمق ایچین ملی عزت نفسمزی اونوتاراق ؛ ذلیل ، مستقل وضعیتلرله دوشمان قوماندانلرك اوکنده اکیلیوردی ..

فقط اوزمان اکلادق که بوانسان تورك اولامازدی . تورکك نزیه‌قانی بوجنایت اسکلتنك دامارلرنده سربست دولاشامازدی . محقق اونی بوغاردی .

حالبوکه ، بوتردی ایتمش برموجودیتدی . بومتفسخ وارلغه قارشی کنج تورکیه آرتق مقدراتنی باغلایامازدی . ذاتاً اوزمان خفیفجه قولاقدن قولاغه عکس ایتمشدی : ملت کندی وارلغنه حاکم اولاجق دینلمشدی .

بونی اوزمان باب عالینك مغرور باقیشلی افندیلری استخفاف ایتدیلر ؛ جنت ، جنت دیبه کولومسه‌مشلردی . اوت ، عقلك

دار حدودی ایچین یونان اوردوسنی ده کزه دوکمك ، سلطنتی لغو ایتمك برجنتدی . فقط هانکی انقلاب ، ایلك آدیمنده بویله بر تلقی ایله قارشیلانمامشدی . اوجنتك کوکی ، تورکك عصارهسندن قانی آلیوردی . داللرینی یاشامایا عزم ایتمش کنج برملتك قوللرندن آلمشدی . اومقدس جنت داشا داشا برسیل حالنده ، دوشمانی ، آلتیوز سنهلك برقیزل وارلغی سوروب کوتوردی . بونکله برابر ، دنیانك منطقنی کندی ایمانیله یکن برملت آرتق ملی حاکمیتنی برآدامك النه ویرهمزدی .

ایشته ایکی سنه اول تورکیه کنجلکی حریتنی پك چوق قان وجان بهاسنه استرداد ایتدی . بومسعود کون آیریجهده مقدس بربایرامله تتوج ایتدی .

ملت اوکوندن صوکرا بالفعل کندی حاکمیتنه وضع ید ایتمش بولونیور . اوفجیع قاراکونلر تورکلکك متین ارادهسیله توز دومان حالنده افقلرك اوتهسنه سورولمشدر . آرتق حر ومسعود اولارق یاشامامزه مانع اولاجق هیچ برقوت قالمامشدر .

یکی هلال

برکنجه آچیق مکتوبلر

کچن مکتوبلرمده ، پك سیال مسئلهلر اوزرنده کوروشمشدك . بیلمم نهدن ، بردنبره روحکزه براوصانج کلدی . چابوق صیقیلدیکز . اکلادم که : بربحث اوزرنده ، اوزون اوزون فکرلر ، ناصل سویلهیهیم ؟ دارلمازسکزده کلمی ؟ پك هوائی مزاجکزی تیکسیندیردی اکلادم که ، کوچوجوك باشکزی صاران پرخلیا شعر افسرینی ایستیورسکز که مدح ایتمکله اوقشامقله ، مینی مینی روحکزی تطمین ایدهیم ، اوت بوبرنوع خستهلقدر . بیلیورم دییهجکسکز که هانکی آدامدر که بوغرور قصیدهسندن ذوق آلماسك ؟ مع الاسف بوسوزیکز چوق دوغرودر پك چوق آداملر بیلیورم که ؛ اوزون برحیات ایچنده بونی بکلیورلر . اکثر شاعر ، عالم ، فیلسوف هپ بوآلقیشله یورغون مفکرهلرینی دیکلندیرمك ایستیورلر . . .

ـ دیرلرکه : پیهرلوتی بیله کندی اثرلری علیهنده چیقان یازیلره قیزارمش ، حتی بونی برخصومت شکلنده تلقی ایدهرك ؛ یاقین دوستلرینه خطاباً بن بوآدامه نهیاپدم که بنم علیهمه بوآتشلی سوزلری یازییور . بزدهده بویله غریب روحلی کیمسهلرواردر . بوحال ، درجه درجه شموللیدر . واقعا اعتراف ایدهیم که بعضاً تنقیدلرکین ، حسد ، حرص کبی روحك قاراکلقلری ؛ بعض بیاض قدسی ظفر وموفقیت پریسنك حساس نغمهسنی بوغمق ، کمیرمك ایستهر . فقط بونلر برهر عقوبات کبیدرلر . وارلقلری شرف یولنده ذات طوپلامقدر . بونلره قارشی قولاقلریکزی قاپاییکز . فقط بیلیورسکز که سزه علاقهم ، ناصل ایضاح ایدهیم ؟ سزه برآزده کندی أمکم مصروفدر ، اونکچین ایستیورم که حقك چوق آجی اولان یوزینه کوزلریکزی قیرپمقسزین باقابیلهسکز . برکون چوق ولود برقلمك اوجندن دوکولن برجمله اوقومشدم . او ، سوکیلی استاد دیمشدی که : « هرتکمل برقصور وخطا بهاسنه در » واقعا بوسوزك صاحبنده نهسپنسرك ، نهده برغسونك نص شکلنده آغیزدن آغیزه دولاشاجق قادار قدرتلی برعالمك اشتهاری یوقدی . فقط عزیز کنج بزده ولولهسز یاشایان برچوق آداملر واردرکه : بز اونلرك موجودیتلرندن بیخبرز . اونلرك اك کوزهل اثرلری ؛ ایکی سطرلق برغزته اعلانیله اجرا ایدیلیر .

برغزته کبی کونك وارلغنی داشیرلر ، بزاك زیاده کورلتولی وارلقلره مفتونز ، یایغرا ، آلقیش ، اوسویلهدیکم نادر روحلر ایچین نهتحملسوز شیلردر . اونلرك مشغولیتلری ؛ کنج ، اختیار هیچ برمحفلده برعکس صدا بیراقمقسزین غائب اولور . : ایشته بوسوزك صاحبیده اونلردن بریسیدی . مع مافیه برجامك اوزرنده یاشایان مرتسم براوفورك کبی طفیلی وارلقلرك ، فکرلرك برچوغی دماغمدن سیلندی . فقط اوسوز الآن یاشیور .

اوت « هرتکمل برقصور وخطا بهاسنه در ؟ سزده یورودیککز یولده برجمله رهبریکز اولسون . بیلکزکه : خطایی قبول ایتمك روحك اصالتیدر . بونلری نیچین سویلیورم ؟ دون کوله کوله یانمه کلدیکز . شاقاجی برادا ایله سزبکا ادبیاتدن ، صنعتدن بحث ایدییورسکز ـ حالبوکه : بزده دها املانك بیله مستقر برطرزی یوق ؛ برچوق کلمهیی کونده برشکلده کورییورم . بونلری سویلهرکن بکا اویله کلدی که بویولده تهمت حصهسندن برقسمنی دهبکا عطف ایتدیرمك ایستیورسکز . بومبهم سؤاللر دوداقلریکزك اراسنده دولاشیرکن ؛ دقت ایتدم ایچیکزده ؛ آجی ، عصبی بر قهقههنك چیغلقلری واردی . بنم سوزمده ، باقیشمده سزی تطییب ایدهمهمکدن متولد ؛ برعقدهیی چوزمك ایستیوردیکز . اویله حس ایتدم که سزك ایسته دیککزشی ، کوروشدیکمز زمینی شخصکزك اطرافنده طوپلایایم . ومنحصراً سزدن بحث ایدهیم . حالبوکه اوزمان بوبرموضوع اولمقدن نهقادار اوزاقلاشیردی . « کلهجك مکتوبمده موضوع حقنده کوروشهجکم » نهایسه ؛ املا ، املاطرزی ؛ عزیز کنج ؛ بن بوکلمهنك عجیب استحالهلرینی ، تماشا ایدهایده اوقادر روحمه غنا کلدی که ، آرتق سوزوندن بیله برآغیز ، دیرمالایجی هوانك تضییقنی دوییورم . سنهلرجه کاه غزتهلرده ، کاه مجموعهلرده ، بعضاً رساله وکتاب حالنده بونقراتك مطرد موسیقیسنی دیکلهدم . بونلر ؛ هپ خوش شیلردی . کیمیسی برتمنی بعضیسی برادعا ایدی . فقط نهیهیالان سویلهیهیم . بونلرك هیچ بریسیله کندیمی قاندیرامادم . روحمله ، قلبم بونلر آراسنده جانشین اولامادی . سوق تجسسله بوچیقماز یولدن اوزون مدت یورولمقسزین یورودم . فقط نهبوش برامك ، نهزیان ایدلمش برسعی ایدی بیلسهکز . بونلرله اوغراشان نهعجیب ذکالرواردی . هیچ اونوتمام . غالبا اون بش سنهاولدی . برذات اوزون ، سکسان صحیفهلك برکتابیله بزه خطوط مرتسمهلی الفبا طرزینی توصیه ایدییوردی . بوندن « هیهروغلیف » ك ابتدائی اشکالنه بعضی غریبهلر ، کولونج تصویرلرده علاوه ایتسهکز : ایشته اومبارکك تصورلرینی بولورسکز . اوندن صوکرا ، املاانجمنلری ، لسان ، لغت انجمنلری کبی برچوق بویوك اسملی رسمی مقاملر احداث ایدلدی . اوزون انعقادلر یاپیلدی . پك چوق چالیشمالردن صوکرا ؛ بررساله طبع ایتدیلر . اوراده اوزون برمقدمه ایله ایشه باشلادیلر . وبراز بومساعیی باشقه ملتلرك بوخصوصدهکی تاریخی سعیلریله تزیین ایتدیلر « وقتیله فرانسهده ، اسوج ، اسپانیا ، پورتکیز ، المانیا ، امریقا کبی یرلردهده بویله انجمنلر تشکل ایتدیکنی ، فقط تثبیت ایدیلن قاعدهلرك اکثریرلرده یاشامادیغندن بحث ایدییورلردی ، فقط بومثبت وارلقده بویله منفی برقضیهنك نه ایشی واردی . بیلمیورم . رساله چیقدی

یالکز ایشه ایلك مباشرت ایتدکلری کونله رساله‌نك تاریخ نشری آراسنی دولدیران اوزون سنه‌لر ظرفنده تکامل قاعده‌سنه توفیقاً املا طرزی بوسبوتون باشقه برمجراده ایلرله‌مشدی . طبیعیدرکه اوغراشمالر مطلوب نتیجه‌یی ویره‌مه‌دی . برچوق مجموعه‌لرده بوتهی عقیده‌نك مناقشه‌سنه یرویردی . فقط اونلرك هیچ بریسی‌ده یاشامادی . نه‌شکللر نه‌ده ایجاد ایدیلن ؛ اورنکارنك صائنلر خلقك معشری ذوقی اوکنده تبلرایده‌مه‌دی . برادیمزك دیدیکی کبی : « اجتماعی واقعه‌لر احداث ایدیله‌مز . او ، آنجق تحدث ایده‌ر » املا مسئله‌سی‌ده طبقی اجتماعی واقعه‌لر کبیدر ؛ لسان ، طبیعی بواستحاله‌لرینی کچیرنجه قادار ، بوشورش دوام ایده‌جکدر . کوریورسکز یا ؛ هر مجموعه‌یی دولدیران یازیلر ، مختلف طرزده املا شکللریله چیقیور . قسماً شناسیله باشلایان ادبی تجدد لسان ، املا طرزلرینه‌ده سرایت ایتدی . فقط هر تجددك ، اوغرا- دیغی صاغه ، صوله صاپما حرکتلرندن املاده کندینی قورتارامادی . مثلا : اسکی تورك یازیلریله شیمدیکی شکل آراسنده نه‌ده‌رین فرقلر واردر . حتی برسنه اولکی یازیلرله بوکونکیلر آراسنده بیله بارز آییریقلر واردر . مع مافیه هرکس ایسته‌دیکی کبی لسانی چکیشدیرمه‌یه حقی یوقدر .

لسان ؛ برملتك مالکانه‌سیدر . اوکا تصرف حقی ، آنجق هرلسانده اولدیغی کبی پای تخت شیوه‌سی اصل اولدیغندن ؛ مخلوط اولمایان کلمه‌لری اورانك طرز تلفظنه اویدیرمق ، اجنبی کلمه‌لرینی‌ده معنالریله بنمسه‌ننلری شیوه‌یه توفیقاً یازمق . متباقیلرینی‌ده ، هرلسانك عائد اولدیغی قاعده‌لرینه کوره حل ایتمك مجبوریتی واردر . امین اولیکزکه بعضی کلمه‌لر واردرکه بریکیلك اولسون دیه‌یه غریب شکللره صوقولماسنه اوقادار سینیرله‌نیورم که ؛ تعریف ایده‌مم . حالبوکه کلمه‌لرکده برروحی برحساسیتی ، وضعیتی ، شکلی اعتباریله ویردیکی برذوق واردر . بکا اویله کلیورکه بعضی ده کیشکلك او ، عضویتی غیر حساس برحاله کتیرییور . او ، قولی ، باجاغی بودانمش برکوتورم بروضعیته کتیریلیور . بو ، نه‌قادار یازیقدر . یازیمز ، سنه‌لرك تجدد ، اصطفا حمله‌لریله اویله ظریف برشکله کیرمش که ؛ ظن ایدیلیورکه یابانجی‌ال دوقوندقجه اونك اصالتی رنجیده اولیور ؛ خفی ، کریزان آهنکی اخلال ایدیلیور . روحی الیم برعذاب ایچریسنده صیزلیور . فقط ، بونلری سویله‌رکن ظن ایتمه‌یکزکه ، دائما اغزیکزده برنقرات کبی دوکولن ، تجدد دیدیککز یولدن انحراف ایدییورم خایر ، اصلا ؛ بن‌ده یکیلکه مفتونم . یاشامق ایچین بواختیار دنیانك رنکنی غائب ایده‌ن ؛ ذوق وحظوظ کوثرلرینك لذتنی آنجق بونلر ، بوکبی شیلردن آلیورم . فقط بن‌ده ایستیورم که کونده برذکا حمله‌سیله تفکر دنیاسنه برایشیق داهاچاقسك ، فقط اوشعله ، بنلکمزی ، ذوقمزی ، فکریمزی آیدینلاتابیلمك شرطیله .. یوقسه ، اوبولونان شیلربزه بابانجی اولدقدن صوکرا نه‌یه یارار . اوزمان اولسه اولسه او ، غریبه جولق اولورکه ؛ ملی وارلغك اوکنده نفس الامادن ئولور . دوشونملیسکزکه ، حیاتك برآننه اولسون نامزد اولامایان برسعیك استهداف ایتدیکی غایه ، نه‌قادار عجیب ، بوش ومناسز شیلردر . چوق تمنی ایده‌رم که صلاحیت صاحبلری دورورکن مساعیکزی بویوله توجیه ایتمه‌یه‌سکز . کنجلکلکزه ، وقیمتلی وقتکزه یازیق اولور .

علی نزهت

مصاحبهٔ عدلیه

حکومت جمهوریه‌نك عدلیه وکالتی خلقه دوغرواك مهم خطوه‌یی آتمش ومایس ٣٤٠ تشکیلاتیله توحید قضایی تأسیس ایتمشدر . شرعیه ونظامیه اوله‌رق ایکی‌یه آیریلان ونظر عامه‌ده غیرشرعی اولدیغی ظن ایدیلن محاکم نظامیه‌یه احکام شخصیه‌نك تفویضی تاریخ عدلیمزه آلتون قلمله قید وتحریر ایدیله‌جك درجه‌ده مهمدر . عصرك اك مهم واك نازك مواد اقتصادیه وتجاریه‌سنی رؤیت ایدن عدلیه محکمه‌لری نکاح وطلاق ووراثت کبی نسبةً تالی اولان امور شخصیه‌یی دها واقفانه حل ایده‌جکلری شبهه‌دن بری ایدی .

٨ نیسان ٣٤٠ تاریخ و ٤٦٩ نومرولی قانونك برنجی ماده‌سیله لغو ایدیلن شرعیه محکمه‌لرینه عائد وظائف قانون مذکورك اوچنجی و ٢١ مارت ٣٤٠ تاریخلی قانونك دردنجی ماده‌لری موجبنجه محاکم اصلیه وصلحیه‌یه توزیع بیورلمشدر . هرمهم انقلابی تعقیب ایدن متردد و منقد نظرلرك توحید قضا اساساتنك نه‌قدر نافع و مفید اولدیغنی فیاض نتیجه‌لرینی کوردکجه تسلیم ایده‌جکلری شبهه‌دن وارسته‌در .

بعض حاکملرمزك سوق اعتیادله اعلامات شخصیه زیرینی عتیق اصوله تبعیتله [ماوقع بالطلب کتب اولندی] طرزنده اکمال وتحریر ایتدکلری کورلمکده‌درکه لسان رسمی اولان تورکجه‌مز وار ایکن بوطرز تحریر حسیات ملیه‌یه منافی اولدیغنی قید ایله حاکملرمزدن تجدد وانصاف طلب ایتمکله اکتفا ایلرز .

تسریع محاکمات قانونی لایحه‌سی محاکم استینافیه‌نك لغویله‌ده بیوك بر اصابت ونفوذ نظر کوسترمشدر . قتل وغصب کبی جرائم مهمهٔ ترهیبیه بر درجه‌یه تابع ایکن مثلا ضرب واطالهٔ لسان فعللرینك ایکی درجه‌ده رؤیت ایدلمسنی قبول عدل ومنطقه منافی وسرعتی مخل ایدی . حکمت وجودی توزیع عدالت واس الاساسی سرعت اولان عدلیه ماکنه‌سنی بیسود فعالیتدن قورتاران واحقاق حق امرنده بیوك سرعت و سهولت بخش ایدن انقلاب واقع شکران و ممنونیتله قارشیلانه‌جق احوالدندر .

برجنحه محکومنی تمییز دعوی ایده‌بیلمك ایچون نفسنی حبسخانه‌یه تسلیمه مجبور ایدن اصول سقیمك الغاسی و تخلیه و کفالت شرائطنك رفعی مظهر عدل اولمق ایسته‌ینلر نظرنده‌یك بیوك برسهولتدر . محکمهٔ تمییزك فعالیت مسلمه‌سی اصول استینافه ظرفدار اولانلره یقینده مسکت برجواب ویرمش اوله‌جقدر . یالکز محکمهٔ تمییزه تطبیقات قانونیه‌ده خطا وقوعی کبی اساس حکمه واسباب ثبوتیه‌یه غیرمؤثر خطالرك اصلاحی صلاحیتی ویرلسه‌یدی ونقضلر یالکز اسباب ثبوتیه‌نك وجود و عدم وجودینه حصر ایدلسه‌یدی تأمین سرعته فائده‌بخش اولوردی ظن ایدلمکده‌در . مع هذا اصلاحات عدلیه ایچون اوغراشمقده اولان قومیسیونلر البته بونلر ایچون‌ده صرف ذهن ایده‌جکلرندن اهمیتی آشکار اولان بوکبی مسائل مهمه حقنده اطناب کلامدن صرفنظر اولندی .

الحاصل بیوك بر جسارت ووقوف ایله تطبیق ایدلمکده اولان مایس ٣٤٠ تشکیلات عدلیه‌سی سنه‌لردنبری انتظار اولنان بیوك وعظیم بر انقلابك مقدمه‌سیدرکه حقوق عائله و احکام شخصیه قانونلری ایله قانون جزا وقوانین سائره تعدیل اولنه‌رق پیدرپی نشر واعلان ایدلدکجه فوائدی کوروله‌جکدر .

عدلیه وکالتی حکام ومأمورین عدلیه‌نك ترفیهیله‌ده مشغولدر . [العدل اساس الملك]

دستورینی بر آن بیله خاطردن چیقارمایه‌رق استقلاله ، ترفیهه لایق اولدقلرینی اثبات ایده‌جك درجه‌ده واقفانه فعالیتده بولنمق حاکملرمزه بورج اولدیغی قدر ذوق آور بر وظیفه‌ده تصور ایدلمز . نا حقدن آلدیغی برحقی ذی‌حقه تسلیم ایدن حاکمك قازاندیغی حظ معنوی بتون پایه وحظوظاتك فوقنده‌در حال واستقباللرینی دوشونن بر مرجع وترفیه و اقدارلریله مشغول بر مقام اولدیغنه ایمان ایدن حکامك آثار فعلیه‌سنی کوردکجه شوق وغیرتلری ومسلکه مربوطیتلری آرتاجق وبر عهد قریبده تورکیه حاکملری مطلوب اولان مرتبهٔ قصوایه یوکسله‌جکدر شیمدی‌یه قدر بیك درلو احتیاجات و الیم شرائط ایچنده ایفای وظیفه ایتدکلری حالده عفت وفضیلتلرینی محافظه ایتمش اولان اکثریت عظیمه استقباله معطوف امیدلرك مبشرینی بولنیورلر . دیابکر جنایت مدعی عمومیسی

تحسین

آنان مجموعه‌سنك هفته نوطلرندن :

بر مجهوله مکتوب

مترجمی
بهزاد توفیق

ماتن غزته‌سنك . . . نسخه‌سنده نشر ایتدیککز بر اعلان دون تصادفاً نظرمه چاربدی . سز بو اعلانله غزته‌نك قارئلرینه خطاب ایدییورسکز . یأسکزی ، تأثراتکزی ، کوزیاشلریکزی ، کنجلککزك یوقسول ووفاسز زحمتلرینی اونلرك نظر مرحمتنه فرش ایدییورسکز ودییورسکز که ؛ «ایچکزدن براسیره احتیاجی اولان یوقیدر . طالعسزلکك بدبختلر اوزرینه بوتون شدتیله یوکلندیکی بو دورده انتحار واسارتدن بشقه بر قورتولوش یولی یوقدر . فقط بن نولومی دکل ، اسارتی ترجیح ایدییورم . . . »

افندی ، ظن ایدییورم که ، سز قرون وسطاده یاشایان اسکی جمعیتلرك اسارت حیاتندن وبو حیاتك ایجابی اولان قورقونج وماجرالی شرائطدن تماماً غافل دکلسکز . اوزمان بدبختلر اوزرینه تحمیل ایدیلن طالع ، اونلری انسان اولمقدن ، انسان صفتیله یاشامقدن منع ایدردی . شکایتسز ، مقاومتسز اونلری صاحبلرینك بویوندروغی آلتنه ترك ایدردی . بو مظلوملر افندیلری ایچین چالیشیرلردی . ییه‌جك ایچه‌جکدن ، یاته‌جق یردن بشقه براجرت آلمازلردی . اك کوچوك خطا ، اك جزئی براطاعتسزلك یاخود اکثریا خوشه کیتمه‌مك کبی مادی برقصور ، اونلرك اوزرینه هپ بردن قیرباج ، باستون ، زندان اشکنجه‌لرینی تحریکه بر سبب اولوردی . بونلر هیچ برشیئك صاحبی دکلدیلر . نفسلرینه تصرف ایده‌مزلردی . زوجه‌لرینه ، چوجوقلرینه بر اثر علاقه کوستردیلرمی درحال ظالم برفرمان اونلری بوتون سودکارندن اوزاق یاشاته بیلیردی . سفالتلرینی مدرك بو اهلی حیوانلر ، چوجوقلقلرندن بری ، مشقت چکمك ، اشکنجه‌لره برصنف حالنده تحمل ایتمك اعتیادینی آلمامش اولسه‌لردی بو بدبختلکه ، بوکوتو وایکرنج معامله‌لره مطاوعت ایتمزلردی . بوتون بو اصوللرك ، بوفنا معامله‌لرك بوکون ممنوع اولدیغنی سزده بیلیورسکز افندی ؛ اعلانکزده نفسکزی اسیر یاپه‌جغکزدن بحث ایدرکن هیچ برتهلکه‌یله قارشیلاشمیاجغکزه سزده قانع وامینسکز افندی . بوکونك اسارتی ایسته‌کسز ، هوسسز چالشمق ، آغیر وصیقنتیلی مشغله‌لر کورمك ، حریت کامله‌سنی قوللانه‌مامق مجبوریتیدر . جمعیت

بشریه بو نوع براسارته عمومیتله محکومدر . هیچ برجهد ، هیچ بریکیلك ، هیچ برموشکاف اصول وبولوش اونی بو محکومیتدن آزاد ایده‌میه‌جکدر . هر بریمزك باشنده حرکاتمزی تحدید ، روحمزی تضییق ایدن قوتلر واردر . برقابینه رئیسی مسند طانیدیغی وکیللره ، بونلرده منتخبلرینه تابعدر ، رسام ، تابلو تاجرینه فاجعه‌نویس تیاترو دیرکتورینه ، محرر کتابجی‌یه ، مأمور مافوقنه ، عمله سرمایه‌داره ، کویلو مخاصم طبیعته ، زنکین موداهوساتنه اسیردر . ایشته بوکونکی جمعیتلرك رفاه ، سعادت ، امید ، آجلق خلاصه معیشت دییه طاسارلایغی ، ترتیب وتصنیع ایتدیکی مصارعه‌نك حدود ومیزانی . . . . مع مافیه ، بو عمومی چرچیوه خارجنده برقسم وبرصنف وطنداشلر واردر که حیات اونلرك اوموزینه اصغری برزحمت وتهلکه تحمیل ایتمشدر . اسارتك اك طاتلی شکلنی ، اك چاشنیلیسنی بونلر ایجاد ایتمشلردر . بو ممتازلر کوزه‌ل وصحی اولرده ، اینجه ونفیس اشیالر آراسنده قونفور برحیات یاشامقده‌درلر . بونلرك پاره‌سز ، مصرفسز کوزه‌ل بوفه‌لری ، زنکین کیلارلری واردر . وپرکوویرمزلر ، دائمایکی وتمیز البسه کییرلر . چوقجه قازاندقلری پاره‌لرینی تصرف یاخود آرزولرینه کوره اسراف ایدرلر . اطرافلرنده دونن لاقیردیلره استخفافله مقابله ایدرلر . استفاده‌لرینك تزییدی ایچین هرکون بیکلرجه جعلیتلر ، بیکلرجه تدبیرلر قوللانیرلر .

اندیشه ومسئولیتدن عاری ، اسکی زمانك مخل حیثیت خدمتلرندن آزاده بویله لطیف بریاشایش الده ایتمك سزك ایچین پك قولایدر افندی . اوحالده آشجی ، اوتلجی ، واله‌دو شامبر ، شوفور اولوکز . .

— مملکت خبرلری —

برقاچ کون اول ، محترم مبعوثمز شرف بك ؛ مملکتمز ایچین پك فائده‌لی خبرلرله بزی تبشیر ایتدیلر . کیم بیلیر ؟ قاچ عصری کورمش ، قاچ بوز بیك انسانك کوزلری اوکنده ، قصبه بویله سفیل قالمشدی . پك چوق اهمالك ، لاقیدینك فجیع عاقبتیله بویله قبل التاریخ بر منظره عرض ایدن عوینه قصبه‌سنك اعمار ایدلمك اوزره اولدیغنی ؛ سویله‌دکلری زمان ، بو خبری برآزده خجالتله قارشیلامشدم . عجبا نیچین شیمدی‌یه قادار اعمار ایدلمه‌مشدی ؟ هرشی حکومتدن بکله‌ین ، متشبث اولمایان ذهنیتلرك الیم ، مزعج خاطره‌لرینی آجی آجی دوشوندم . نه اولور ؟ بو اوغورده هرزنکین عزیز ؛ بو خیرکار کنجمز کامل بك کبی حرکت ایتسه‌لر . . . طوپراغی ، داشی ایله پریشان قالاقالاضیزلایان خرابلرلرمز ، کیم بیلیر نه قادار چابوق برزمانده جنت کبی کوزه‌ل اولوردی ؛ طبیعتك باکر کوکسی ، سوکیلی اوغوللرینك بوکبی همتلرینی بکله‌یور . . . .

بو خصوص حقنده معلومات آلمق اوزره ، اورالری یاقیندن کوره‌ن نافعه مفتشمز عثمان نوری بك‌دن رجا ایتدك مومی الیه بو ارزومزی ممنونیتله قبول ایده‌رك اشاغیده‌کی معلوماتی لطف ایتدیلر .

* * *

عوینه قصبه‌سی پك چوق سنه‌دنبری ، قضا مرکزی اتخاذ ایدلمشدی . فقط صوك تشکیلات اوزرینه ناحیه‌یه تحویل ایدلمشدر . مع مافیه عمران نامنه هیچ برال ؛ اوحوالینك وحشی باغرینی سوسله‌یه‌مه‌مشدی . حتی اهمیتسز سعی ایله تأمینی ممکن اولان قصبه جوارنده‌کی کوپریلر بیله انشا ایدلمه‌مشدی . قیشین دره‌لرده بریکن صولر ، در مجرا بولامادقلری ایچین فیضان ایده‌رك مرور وعبوری تمامیله اشکال ایدردی . ارا صیرا بو الیم حال ، بو بوك قضالرده سببیت ویررمش

یوللرك پك بوزوق اولماسی یوزوندن ، اورالری تفتیش ومراقبه ایتمك امکانی ده موسمنه کوره ، عظیم براقیردی . فقط بوتون بو آجیقلی حاله واقف اولان چوق منور کنجلرمزدن کامل بك ؛ یوردینك بویله خراب ، مهمل قالماسنه تحمل ایده‌میه‌رك شیمدیدن بوتون شوق وغیرتیله عوینه‌نك اعمارینه چالیشیور .

ایلك دفعه ، عوینه ایله دیاربکر ـ صالحالله عوینه ـ آراسنده‌کی یوللری کندی کیسه حیتندن کایتلی برپاره ایله انشاسنی دوشونه‌رك ؛ ایشه مباشرت ایتمشدر . طریق مذکور ، ماردین یولنك ۱۸ کیلومتروسندن مذکور قصبه‌یه قادار اولان قسمنك تسویهٔ ترابیه‌سنی یاپدیرمشدر . بو آرالقده « قاوصان » قریه‌سیله عوینه آراسنده‌کی قسمك عارضه‌لی وطاغلق ، طاشلق برمحلدن مرور ایتمه‌سندن دولایی بیکلرجه یومیه صرف ایده‌رك ؛ یکرمی کیلومترولق تسویهٔ ترابیه‌سنی اکمال ایده‌رك ؛ شیخان وادیسنی تعقیب ایدن قسمده‌ده اینکی بیك مترولق قوری دیوار ، پش مترو آچیقلغنده مختلط اخشاب کوپری وبرخیلی منفذایله شیخان دره‌سی اوزرنده آلتمش دوقوز مترولونده ، آلتی مترو عرضنده ، پش مترو ارتفاعنده ، کاملاً اینجه یونمه طاشدن مصنع فنی برصورتده کارگیر برکوپری انشاایله مشدر . اشبو کوپری کرنده ، وقورقولق دیوارنده استعمال ایله دیکی طاشلرك مرمر رنگنده بولونماسی ، لطافتنی برقات داها آرتیرمقده‌در . مذکور کوپری ، یکرمی طونلق برقطاره تحمل ایده‌جکدن ؛ متانت اعتباریله مکمل درجه‌ده‌در . رایج حاضره نظراً بربوچوق ملیون غروشله آنجق بویله برکوپرینك انشاسی ممکندر .

مومی‌الیه کامل بکك همتی سایه‌سنده اوتوموبیل ایله بربوچوق ساعتده ، آرابه ایله برکوندهٔ عوینه‌یه کدیلیور . بونلردن باشقه‌ده ناحیه مرکزنده‌کی مکتبك ؛ صیره‌لرینی ، جاملرینی یاپدرمش ، وکله‌جك سنه‌ده ؛ یکرمی کیشیلك لیلی وابتدائی برمکتبك بوتون مصرفنی کندی اوزرینه آلارق کشاد ایده‌جکدر . بکا یکی هلال نامنه بوجوادثلر صورولدیغی زمان بوچوق قیمتلی کنجلره قارشی دویدیغم تشکرلری اظهاره وسیله‌ده اولاجغنی دوشونه‌رك ممنونیتله قارشیلادم افندم ؛

نافعه مفتشی

عثمان نوری

ـــ اوغلمك کتبخانه‌سی ـــ مناسبتیله

حسین جاهدبك مالطه‌دن عودت ایتدکدن صوکرا ؛ بوتون کنجلك براندیشه ایله اونك یاپاجغی ایشلری بکلیوردی . ادبیات جدیده‌نك جدالجیسی منقد جاهد ، حیات مخیلك حساس اسلوبکاری جاهد ، طنین سیاسی محرری جاهد ، مأمور جاهد خلاصه : حیاتك هرصفحه‌سنده نورلو ایزلر بیراقان حسین جاهدبك عجبا نه یاپاجق دیه دوشونیوردق .

ارادن چوق کچمه‌دن تکرار طنینی چیقارمایا باشلادی . فقط بوتون برغزته‌نك سیاسی ، علمی ، ادبی وجهه‌سنی کندی اطرافنده طوپلادی . برآرالق بوتون صحیفه لرینی کندی یازیلریله سوسله‌دی . برچوق مترجم حکایه‌لر ، خاطره‌لرله یکی معلوماتك کوزلکلریله کنجلکه خطاب ایتدی . بوحوی سعیك برباشده ناصل طوپلاندیغنی حیرتله تماشا ایده‌رکن او آوروپا آقاقده ولوله‌لی عکسلر بیراقان برچوق اثرلری‌ده ترجمه ایدوب کنجلکك استفاده‌سی ساحه‌سنه بیراقدی . شیمدیلك بواثرلری کنجلره توصیه ایدرز .

بدل ـ ۱

صاحب امتیاز

مدیرمسئول

علی نزهت

بیل – ۱ پازارایرتسی صایی – ۶

صاحب امتیاز و
مدیرمسئول
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۵ ربیع‌الآخر سنه ۱۳۴۲ ۳ تشرین ثانی سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

جمهوریت ، تورکلك شعاریدر — بهزاد توفیق
برحسب‌حال — سها
برکنجه آچیق مکتوبلر — علی نزهت
آنکت — یکی هلال
بویوك ثولو — علی نزهت
الك الیم برضیاع — ذهیر
ملی تظاهرات — یکی هلال
شئون

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر – مطبعهٔ ولایت

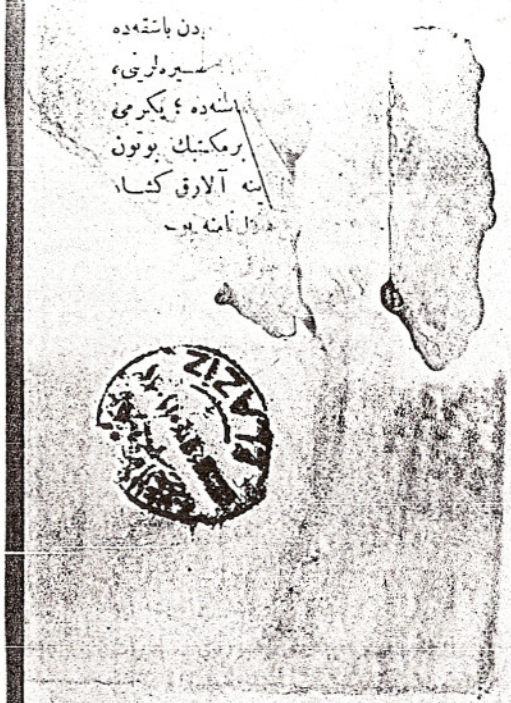

يل - ١ | پازارايرتسى | صايى - ٦

صاحب امتياز و مدير مسؤل
على نزهت

يكى هلال

سنه‌لكى ٢٥٠ آلتى آيلغى
١٣٠ غروشدر
نسخه‌سى ١٠ غروش

٥ ربيع الآخر سنه ١٣٤٢ | ٣ تشرين ثانى سنه ١٣٤٠

اون بش كونده بر چيقار ادبى ، علمى ، فلسفى مجموعه‌در

جمهوريت ، تورك‌لك شعاريدر

٢٩ تشرين اول جمهوريتك برنجى سنهٔ دوريه‌سنى بارامديك. تورك‌ياتى ، كچن سنه اوكون بويله بر ساعده ، شرفلى بر قرار ويرمشدى. حكومتك شكلنى ، شكل مدنى و تاريخيسنى تثبيت ايتمشدى . بو قرار ، تورك ملتنه لايق ، اونك روحى ، ذهنيتى ، وارلغى وياشايشيله مناسب بر قرارديدى . بو قرارى ، تأخير ، برلشمه وقته تعليق ، بر باشقه زمانه حواله ، اونك شرافتنه ، استقلال بولنده دوكولن قانلرك شرف وعصمتنه برلكه اولورديدى . آجى ، چوق عقوبتلى بر اهانت اولوردى. بوكا ، بويله بر اهانته كيم ، هانكى شخص ، هانكى زمره ، هانكى مقام جرأت ايده بيليردى. تورك ملتنك قانى بهاسنه ، موجودى بهاسنه استحصال ايتديكى بر حق ، اونك الندن كيم ، هانكى قوت نزع ايده بيليردى. قازانيلان استقلال ، قيريلان اسارت زنجيرى ، اونك عزمنك اثرى دكلميدى ؟ سجيه‌سز سلطان ، اونى اضطرابى ، يولوم دوشنكى ايچنده يالكز براقامشميدى . اونك خسته وجودينه ذلك ، اسارتك ، نكبتك ، انسانلغى آلچاتان هر درلو شرفسزلكك زنجيرينى طاقق ايچين بالذات دشمنلرله برلشمه مشميدى. بو تورك نسلندن اولديغنى ادعا ايدن خائن شهزاده‌لر ، اونلرك ارتكاب واتباعى ، ابوقاره‌لر كونلرده ، بعض حلاللر و هزيمت كونلرنده ، اجنبيلرله يان يانه ، دشمنه منسوب قادينلرله كوكس كوكسه ، مسامره‌لرده ، رقص صالونلرنده ، چالوب اونامه‌مشلر ميدى . هم سرايك ، سلطنتك بواهاتى بر طرف . . . تورك ياتى ، عصرك جريانينه ، زمانك ايجابلرينه دهانه‌قدر مدت بيكانه قالمه‌جقدى . آلتى عصرلق سلطنت فردى اصولنه ، تاجدارلر كوله‌لكنه ، سراى بنده‌لكنه ، افنديلك ذهنيته ، دها نه قدر برزمان ايچين تحمل ايده‌جكدى. تورك ياتى ، مدنيتك جريانينه ، عصرك تجددانه‌سنه ، حياتك ده‌موقراتيك اساسلرينه لاقيد قالامازدى . بو منظومهٔ تكامل خارجنده ياشايه‌مزدى . بوتون بو ايجاباتى تطبيق ، ديكر مانلر كبى تعقيب ايتمك مجبوريتنده‌ايدى . بو سير طبيعيدن انحراف ، اونك ايچون برتهلكه ، بر شرف وواراق تهلكه‌سى ، ذلته ، اسارته برجوع اولوردى . بويله بر مسئوليتى ، كيم ، هانكى فرد ، هانكى مسئول مقام اوزرينه آلابيليردى. ياخود اوزرينه آلمق ، جرأت و ضلالتنى كوسترەبيليردى . ايشته بونكچون سلطنتى يبقيدق. جمهوريتى اعلان ايتدك . ده‌موقراسى يى تأسيس ايتدك . توركه ، حقوق طبيعيه‌سيله برلكده حقوق سياسيه‌سنى دە بخش ايتدك . مملكتك يولونكشاف امكانلرينى ، بوكسك

برنسیپلر ایچنده ، برشکل طبیعی ده طوپلادق . اقتداری ، مزیتی ، وطنپرورلکی ، افعالیله تحقق ایدن وطنداشی ، عمومك رأییله دولتك باشنه کچیردك و بودوغری یول اوزرنده استقباله سرعتله یول آلدق .

برسنه دنبری تورکیه ، حر بر تورکیه در . جمهورلر ، ده موقراتلر دیاریدر . تشکیلات اساسیه قانونمز ، هر تورکه ، عینی حقی ، عینی انسانلق سویه سنی ویرمشدر . بو مملکت ، آرتق ، فکرك ، قلمك ، وجدانك ، اجتهادانك ، سربست بر مبارزه کاهی طانمشدر . بو مملکتده ، هر کسك جانی ، مالی ، حیثیتی بر قانونله امنیت آلتنه آلنمشدر . مصونیت شخصیه ، فردك ، اك مقدس و محترم بر حقی قبول ایدلمشدر . هیچ کیمسه ، بوندن صوکرا تورك ایلنده سلطانلق ، حکمدارلق ، صاحبقرانلق ، خلاصه استبداد و تحکمی آکدیرر بر تشبثده بولونه میه جقدر . بو طوپراقلرده آرتق فردك ، زمره تغلبنك قومیته جیاق ذهنیتنك یول آلماسی ، استبداد شبکه لری قورماسی احتماللری ابدیاً برطرف ایدلمشدر . تورك ایلنده یالکز قدسی تك بر قوت واردر . تورك ملتی ، تورك افکار عمومیه سی . . . بو طوپراقلرده ، یالکز بر حق ، بر وطنداشلق حقی ، بر اشتراکیت حقوق و منافع حقی ابقا ایدلمشدر . ایشته بو کونکی تورکیه ، بو کونکی تورك جمهوریتنك دلالت ایتدیکی معنا و مفهوم . . .

بهزاد توفیق

— برحسبحال —

دون ، چوق سه ویملی ، ذکی بر آرقاداشله قونوشورکن ؛ سوزلریمز وهلتاً « بزده کی مطالعه طرزی » وادیسنه صاپدی . او ، دائما حیاتك بوشلقلرینی ظریف نکته لریله املایه چالیشان آرقاداشم ، بو خصوصده عادتا جانلی بر قولله کسیوندی . مملکتده کیم اوقیور ؟ ونه لر اوقونیور . بونلرك هپسنی حافظه سنده نقش ایتمشدی .

او ، — دییوردی :

هیچ اونوتمام ، بوندن اون سنه اول استانبولدن کله ن پوسته لر ، اکثریتله کتاب پاکتلریله دولو ایدی . اوقویانلر ، حیاتك ده رینلکلرنده کی ذوق منبعنه دوداقلرینی دایایارق قانا قانا ، رنکارنك سیال عالمك نفاستیله وقت کچیرنلرك عددی ؛ بو کون شطحیاتله حیات کوروشلرینی تسویه ایدنلرك عددندن چوق فضله یدی .

مثلا : بابام ، ده ده م بکا براقدقلری میراثلردن ، الآن پك حرمتله صاقلادیغم اشیا آراسنده اك زیاده ، بیك کلفتله یاپوب هوس ، تتبع ساحه سنده ترك ایتدکلری شیلری قیمتلرندن زیاده صرف ایدیلن امکلرك تماشاسنی سه ویورم . . بو کون تحفهٔ وهبی کبی هیچ بر ادبی سلسله آراسنده صایامایاجغمز دیوانلری ، ال یازیسیله یازمشلر . کنارلرینی آلتون توزلی نقشلرله سوسله مشلر ؛ حروف هجاسنی رنکلی مرکبلرله کوزه لله شدیرمشلر . . . بویله داها نیجه اثرلرله وقت کچیروب عمر صرف ایتدکلرینی حیرتله ، دهشتله کورییورم .

حالبوکه : بابام ده ده م بر عمر ایچریسنده تك بر مصراعك شاعری اولامامشلردی . صرف قهوه خانه جمعیتلرینك ماجرادن ماجرایه آتلایان هوائیلکلری ایله زمانلرینی هدر ایتمه مك ایچین بوتون بر عرفان قیتلغی ایچنده بویله اوزون وقتلرینی ئولدیره رك آز کار ایچین چوق امك صرف ایتمشلر حالبوکه : بز همان همان هیچ اوقومیورز کبی برشی . . . بن بونی آتی ایچین خیرلی بر علامت تلقی ایتمیورم . بن ده بو ایضاحلردن بالاستفاده آرقاداشمی سویله تمك عزمیله ، چوق دوغرو

اما ، شیمدیکی حیات بهاللغنك اعصابی رنجیده ایده ن بعض واقعه لرك ده تأثیریله عجبا بو دیدیککز شیلری تکوین ایتمه یورمی ؟

— اسکیدن انسانلر آز سعی ایله چوق شیلر قازانیرلردی . آراده قالان بوش وقتلرینی ده بویله شیلرله کچیریرلردی . حالبوکه شیمدی عجبا اویله میدر ؟ بو سوزلرم بوتون اعصابنه قادار عصیان ایده ن آرقاداشمك عقیده لرینی داها زیاده کرکینلشدیرمشدی .

— خایر ، خایر ! . بو سوزلریکز هیچ ده وارد اولاماز . داها یاقین زمانلرینه قادار هم یازانلرك عددی ، هم ده اوقویانلرك وضعیتلری باشقه یدی . حیاتی یالکز قلمنك اوجنه باغلایان نه قادار چوق کنجلر واردی . داها پك یاقینلره عائد بعض ترجمهٔ حاللر اوقویورم . بو کون یازیلرینی نقش نادر اشیا کبی رنکدن ، معناسندن لاهوتی بره ر شعر سوداسنی دویدیغمز آداملر ، مادی حیاتك نه آجی اضطرابلرینی چکمشلر . محیطك کاه خفیف بر تقدیری ، بعضاً مستهزی قهقهه لرینی صنعتك سحر فسونلرندن چیقاردقلری ذوق اوغرینه تحمل ایتمشلر . اونلر ، اونادر وفا کار ذکالر ؛ فراغت نفسدن ، محویتدن ابدی حظوظك مستیسنی دویارق چالیشمشلر . بو آراده جوشان آرقاداشمك سوزلرینی کسدم .

— دیمك ایستیورسکز که ، نه اوقویانلر ، نه ده یازانلر اسکیسی کبی دکلدر اویله می ؟

— شبهه سز ، شبهه سز ! . . بیلمم که بزدن صوکرا کله جك اولان نسللر ایچدن ایچه قاینایان ملی وارلغك حدودینی نه ایله اولچه بیله جکلر . . . آرتق نه ، نی ، یاردن نه سوز و سازدن سس وار . نه ده یاریم عصردنبری دوام ایده ن ملی صنعتدن اثر واردر . باقیکز ! بر قاچ سنه اول استانبولده ، یالکز اون بش ، یکرمی مجموعه چیقاردی ، اثر ، اثر اوزرینه ییغیلیردی . . کونده ، یکی بر امضایك ، استقبالده موعود انکشافنك سزیشیله مژده له نیردك . شویله خفیفجه بر تصنیف یاپسام ؛ نامق کمالدن صوکرا ، کنجلکی زمره زمره آییرمق ممکندر ؛ ادبیات جدیده ، فجر آتی ، کنج قلملر ، تورکجیلر ، تورکیاجیلر ، تصفیه جیلر ، نابی ، ندیم مکتبلرینه منسوب اولانلر . . . خلاصه : داها بر چوق ادبی ، علمی زمره لر آییرمق ممکندر . حالبوکه شیمدی نه بونلرك تمادیسنی نه ده یکیسنی کورمیورم .

— بوراده آرقاداشمك سوزینی کسدم .

بیلیرسکز چوق مشهوردر . دیرلرکه معرفت ، التفاته تابعدر . نه یاپسینلر ، اوقونمیورکه یازلسون . . بو سوزم ، اونك بو خصوصده کی اولان اساسلی قناعتلرینه تأثیر ایتمه دی .

— خایر بن اوفکرده ده کلم . اجتماعی صنفلر آراسنده ، سویه فرقلرینه کوره هر اثرك مقبول ، مرغوب اولاجغی بر محیط واردر واولمالیدرده . بو اهمال یالکز بر طرفدن اولسه یدی اعتراضکزده بر جهت ایچین دوغرو اولابیلیردی . حالبوکه بنم شکایتم ایکی قسمه ده راجعدر . . . بورایه کلدکدن صوکرا نفس نفسه سویله ین آرقاداشم آرتق ساکنله شیر کبی اولمشدی . اونی فضله صیقمامق ایچین مساعده سنی ایسته دم . صوکرا کندی کندیمه دوشوندم .

آرقاداشمك سوزلری بویوك بر حقیقتی محتویدی . اوت اوقومیورز ! . . .

سها

— برکنجه آچیق مکتوبلر —

٥

اعتراف ایده یم که ، مناظره لرمزرنکیدن

رنگه کیردیکجه ، هر بریسنی متعاقب کاه یراشه تراز بعضاً برافعال تولیله چهره کز چرچیوه له بیور . حالبوکه بن عصبیتی هیچ ده سویم بونکله برابر کوچنجز سکز ده یکلی ؟ برآزده جفنکزه حکم ایده جکم کلیور . آغاجدن آغاجه قونان قوش کبی ، هر بسوزه قوش باقیشی باقدیق کچمیك ایستیور سکیز . حالبوکه ؛ هر شی جقنده ویریله جك حکم برآزده علمك حدودیله تدقیق ایدیله لی ده یکلی ؟ اونك ایچین کوچنیك بر دوغرو اولامازه یا خاصه صنعت مناظره لریده تیتیزلك یوزیوندن عکسی نتیجه لر ویرر . شیشیرلمش کلملرلر ثوقوله دیکیکز سوزلر ؛ صایون کوبوکی کیدرلر . خفیف بر روزکاره ، حرارتلی بر کونشیه قارشی پك چابوق ایرنی غائب ایدر .

اونك ایچین پك چوق اولامازسه بیله ، برآز اولسون اعتدالکزی محافظه ایتمه کز لازم کلیر . آغیزیکزدن چیقان سوزلرك ، کلملرك مسئولیتنی دوشونه رك ، سویله کز . برنده صرف ایدله جك برکلمنك دوغوردیغی کولونج خالقر بعضاً برقچه ایله بهاسته بیر . بوصورت ایستر مدحه ایستر سه قدحه عائد اولسون ، ایکی جهتلی الاستیقی معنالك دلالت ایتدیکی شیلر بعضاً سیزی پك خجیل ایدر . بویله غافلرك مناسبتسزلکنی ، اوزون مدت تلافی ایده مزسکز عزیز کنج ، بیلیرسکز مدح ، ستایش بیله اولجولو اولمازسه ، آلای کبی مخاطبکزی رنجیده ایدر . هم سودیککزی برچوجوق تسلیه له بچیمدن بچیمه صوقارق برقوقله کبی اونی طیمتدن آییرمایه یلتمك ایچی برشی اولماسه کرك . . . حالبوکه دقت ایدیورم . دوستلرکزدن بحث ایده رکن جمله لریکز بونتولمش برمرمرکبی تراشیده ، سزده برهیکلتراش کبی ، متقاریکزی اونك اوزرنده کزدیره رك شیطانی براز ایله اویتیورسکز . . .

فقط ؛ هیهات سز اونك خیالاتی ، معنالك ، شیمرك ستایشیله نوره رکن او ، غافل ، سرسری ، بیهوش . . . کبرکاهی تاجلر ، پرلانطه لرله سوسله مش پرشهریار کبی مغرور یوریورسکز . امین اولکز . اونك حالنه هیچ کیمسه کولیور . احتمالکه ، اوکا برکون سزده آجیاچقسکز . فقط بوحال نه قادار یازیق اولایدی .

زاهت ، اخلاق ، سیجیه نامنه ناقدار شیندر پیله کز . بناءً علیه بن ایستیورم که دائما مرصع برذکا آینه سی اولان کوزلریکز . . . بویله ججیل شیطاری ، کوروب اوندن برحصه یی ده کندی اوزرینه آلاجق قادار متألم اولمایین .

ایشته عزیز کنج ؛ بونلر هپ آیری آیری بر موضوعدرلر . ذاتاً بکن مکتوبمده سزه موضوعدن بحث ایده جکدم . اوصاتمازسه کز برآز بونك اطرافنده کوروشه لم : موضوع ، تحریر ، بخنده کلمه دن ، انسجاملی جمله لردن ، سلاستی معنادن ، انتکین خیالدن ، دیرین تحشیلردن داها باشقه برشیدر . هرفانی قلم بردیایجی کبی اونك حریمنده شهرت دیله نیر . هیچ اونوتمام . مفکوره تکلمه سی یکنی بولونمشدی . ازلی استاد اختیار دنیایه ماوراون کلمن برضیاحرمه سی هنوز طوتمشدی . اوندن صوکرا بوکلمه برمودا اولدی .

هرمحرر ، موضوعی بوکلمنك حرارتیله ایصیدیر ، بوشلقده آقوردسز وباینك برنکسز ، معناسز سیسی کوزله تیردی . علی العاده برمکتوبدن ، اك بوکسك برمقاله یه قادار درجه درجه بوکلمنك نفیس معنالریله سوسله تیردی . بویله بردورمه دی . بوکون پك چوق تألیفاتی اوناکله سپرایدیرن برذات ؛ برمقاله سنه مفکوره کلمه سنی سرلوحه اتخاذ ایتمشدی . مرافقله اوقادارلری تعقیب ایتدم . دیکه نه دیکه نه متأسف ، یاخود اونکله نه دینك ایسته دیکنی آرادم . فقط هیهات . . . او هیچ برشی سویله میوردی . بالکز شعر یاپیوردی . علمده شعر ، انشی عالمه اویر مدخلدی . شاعر ، رنکی اوچش کوللی برسیما آلنده رنکلی برعالمك نفیسه لرینی سیر ایتدیرمك ایستیوردی . . .

علم نامنه بوش برلاف ، صنعت نامنه او برشعردی .

اوکوندن صوکرا ، اونك بوتون علمی یازیلرینی اوقودم . یازیلری ، کتابلری قورقونج ادبلر آلنده بك تحسس قیرندیلری ماهیتنده تشکیل ایدردی . بزده احتمال که دقت انتشکز در . چوق دفعه عزیمه لرده ، مجموعه لرده ، ولوله لی اسملر آلنده برکتابك تشهیر ایدلدیکنی کوروبرسکز . اونلر ایشته بودیدیکم تیپده درلر . بیلیورمیسکز ؟ بونلری نه یه یکزه یورم . استکیدن کتاب یازان اورتا ذکار وارادی . یازدقلری کتابلرك مقدمه سنی قدرتلی محررلره یازدیرررلردی . صاقلدقلرینلر او صحیفه لره آلدانارق ، کتابك سوزومی تأمین ایدیلیردی . بونلر ؛ توصیه لی ، التماسلی برمرطفیلیدیلر . برآن بودنیاده نفس آلوب سوتن شه له رکیدیلر . کاشکی بالکز بوقادارله قالسه لردی . ناچار باشقه برآرقاداشی ده هرنه لرده تماشاکارانه مدحیه لریازار . هرنسل کندی طرفداریله مفتوندر . . .

کیمی سویله تسه کز ، صانکه بوتون علم ، صنعت اونك منسوب اولدیغی دوردنه کله ایرمشدر . الیوبوك ذاهی کندیسی ویا الك یاقین آرقاداشیدر .

برده بونلردن عکسی بویله کیده رلرده واردر . برحیات ایچریسنده اسمنی هیچ برقولاغه عکس ایتدیره میه جك قلملر ؛ الك بیوك ایلولکارلرك دهاسنك کولکه سنده

دیکه نه دیکه نه متأسف ، یاخود اونکله نه دینك ایسته دیکنی آرادم . فقط هیهات . . . او هیچ برشی سویله میوردی . بالکز شعر یاپیوردی . علمده شعر ، انشی عالمه اویر مدخلدی . شاعر ، رنکی اوچش کوللی برسیما آلنده رنکلی برعالمك نفیسه لرینی سیر ایتدیرمك ایستیوردی . . .

علم نامنه بوش برلاف ، صنعت نامنه او برشعردی .

اوکوندن صوکرا ، اونك بوتون علمی یازیلرینی اوقودم . یازیلری ، کتابلری قورقونج ادبلر آلنده بك تحسس قیرندیلری ماهیتنده تشکیل ایدردی . بزده احتمال که دقت انتشکز در . چوق دفعه عزیمه لرده ، مجموعه لرده ، ولوله لی اسملر آلنده برکتابك تشهیر ایدلدیکنی کوروبرسکز . اونلر ایشته بودیدیکم تیپده درلر . بیلیورمیسکز ؟ بونلری نه یه یکزه یورم . استکیدن کتاب یازان اورتا ذکار وارادی . یازدقلری کتابلرك مقدمه سنی قدرتلی محررلره یازدیرررلردی . صاقلدقلرینلر او صحیفه لره آلدانارق ، کتابك سوزومی تأمین ایدیلیردی . بونلر ؛ توصیه لی ، التماسلی برمرطفیلیدیلر . برآن بودنیاده نفس آلوب سوتن شه له رکیدیلر . کاشکی بالکز بوقادارله قالسه لردی . ناچار باشقه برآرقاداشی ده هرنه لرده تماشاکارانه مدحیه لریازار . هرنسل کندی طرفداریله مفتوندر . . .

کیمی سویله تسه کز ، صانکه بوتون علم ، صنعت اونك منسوب اولدیغی دوردنه کله ایرمشدر . الیوبوك ذاهی کندیسی ویا الك یاقین آرقاداشیدر .

برده بونلردن عکسی بویله کیده رلرده واردر . برحیات ایچریسنده اسمنی هیچ برقولاغه عکس ایتدیره میه جك قلملر ؛ الك بیوك ایلولکارلرك دهاسنك کولکه سنده

بیوك متفکر ضیا کوك آلپ بكك حیات ومناقبه عائد فوق العاده بر نسخه ترتیب ایتمك ایستیورز . بعضی دوستلرینه ، مطبوعات مدیریتی واسطه سیله تورکیه کنجلکنه اعلان ایتدك .

اونی یاقیندن طانیان آرقاداشلرك مشار الیهك خصوصی حیاتندن ، کنجلك زمانلرندن کی تمایللرندن ، کچیردیکی حیات صفحه لرندن ، طرز مساعیسندن بحث ایده جك بره فارشی متندار قلاجقز .

بیوك ثولونك ، الهی ماتمی بزده هیچ اولمازسه تملکی نامنه بوصورتله ادا ایدهلم . دنیانك آرقه سنده توتدیکی ، تملکتمزك شرف هیکلی بزده یه اونك بیوکلکنه مقابل قصه لردن بر داستانه کنجلکه هدیه ایدهلم .

[یکی هلال]

علی نزهت

— آنکیت —

ـ بویوك ئولو ـ

بر قاچ کوندنبری ، آژانسلر ، آغیزلر خبر ویردکلری فجاعتك آغیرلغیله تیتریور . کوك آلپ وفات ایتمش ! . . بوکا اینانمق ایسته‌میوردم . او کوربوز وجوده ، فانیلکك صوئوق الی ناصل ده‌که بیلیر ؟ بوتون بر کنجلکك مفکوره رهبرینه ئولوم ناصل قیابیلیر ؟

ئولوم هریره مشئوم قنادینی کره‌بیلیر . یالکز کنجلك ، محبتلرك الده‌رینله باغلاندیغی آشیانه قادار یوکسه‌له‌مز دییوردم . ایلك دفعه دویدیغم خبرلری بویله اینانمق ایسته‌مه‌ین بر عنادله تأویله قالقیشدم . فقط کون کچدکجه بوشایعه‌لر تأید ایتدی . . . آکلادم ضیابك ئولمش ، کونشدن داها ایشیقلی ، فضالردن داها کنیش ، ییلدیزدن داها یوکسك بر تورك دهاسنك غروب ایتدیکنه قانع اولدم . بو اویله بر غروبدر که : انسانلرك نوره ، مفکوره‌یه فضیلته اولان اشتیاقلری ، ایچین ایچین توتدکجه بو ماتم دولو کونك زیانی ، آجیسنی دویاجقدر .

کوك آلپ ، تورك ملتنی یاراتاندن صوکرا ، اوکا حیات یولنی ، یاشامق ذوقنی طاتدیران اك بویوك بر مبدعدی . بو ضیاعه آغلامقمی لازم ؟ خایر ! خایر کوزیاشلری هر سوکینك زوالیله دوکولور . بناءً علیه بو دویغو اویله علی العاده سوکیلردن ده‌کلدی . تظاهراتمی یاپمق ایجاب ایدییور . بیلمم غالبا اوده کافی ده‌کلدر . چونکه آکلایان آکلامایان او تظاهرك جوششنه قاتیلابیلیر .

بزه بنلکمزی طانیتان ، افکارمزی تنظیم ایده‌ن ، بزه یاشامق یوللرنده امید ویره‌ن ، او محویتکار تمثاله لایق اولدیغی موقعی نه ایله کوسترمه‌لی ؟ او ، بویوك انسانك بوفانی دنیاده بیراقدیغی ایز ؟ بر قوس قزح کبیدر . اونی هیچ بر رسامك فورچه‌سی ، بوتون کوزه‌للکیله ، بوتون بر عالمه خاص قیلاجق بر موقعده تثبیت ایده‌مز .

پاپیلان شیلر اونك ارض اوزرنده قالان سیلیك بره‌ر کولکه‌سی کیدر . بناءً علیه بزده استادك آرقه‌سنده نه یاپارسه‌ق یاپالم اونك نهایتسزلکنی ایکی اوجندن طوتوب بوتون فسحتیله کوسترمه‌یه امکان یوقدر .

کوك آلپ بویوکدی . فقط بو کلمه‌سزلکدن ، مدلولك ایچه بیلنه‌مه‌مه‌سندن دوغان معناسیله ده‌کل ، بوتون ادراك واحاطه ایله او بویوکدی . . .

دیرلرکه : خصوصی نظریه‌سی اولان ، حیاتك مجهول اقلیملرینی معلوم قیلان ، قارانلقلره ضیا طوتان آداملر فیلسوفدر . مع مافیه اونك کندینه مخصوص پك چوق نص شکلنده نظریه‌لری واردر .

یوقدن بر شیء وار ایتمك ، بویوکلکك اك بویوکیدر . بناءً علیه ایلك بر تورك کوزیله تورکلکك سوسیولوژیسنی اویازدی . دیرلرکه استقبالی کوره‌ن آداملر داهیدرلر . ایلك دفعه سلانیکده باشلایان یکی لسان جریانلرینی بوکونکی قبول ایدیله‌ن شکلیله کوك آلپ مژده‌له‌مشدی .

ضیابك ؛ اویله متنوع ، متبارز بر سیما ایدی . بوکون شخصیتی اثیری بر تولله صاریلدی . تنفس ایتدیکمز هواده ، یورودیکمز حیات یولنده ، اوقودیغمز کتابلرده اونك قوقوسنی آلیورز .

او ، بو قادار حیاتمزه قاریشمشدر .

حیاتك اوچورو ملی یوللرنده ؛ طاقتسزلکدن ، امیدسزلکدن قورقدیغم زمانلرده اویله ظن ایدییورم که اونك سسی قورقما یورو دییور . . .

اوخ ، او ، بوتون عمرینی کنجلکه حصر ایتمشدی . بویوك الهام منبعی اوکا تورك

کنجلکی اولمشدی . اك چوق سودیکی یوقسول تورك ایللری اولدیغی کبی . . .

اونك تك بر مصراعنده بر یابانجیلق ، تك بر سطرنده بزه عائد اولمایان بر فضیله‌لق کورولمز : دینه بیلیرکه او بوتون دهاسنی تورکك وارلغیله یوغورمشدی .

قیزیل الماسی تورك کنجلکنه بر مفکوره قاپناغیدر . یکی حیات ؛ اجتماعی بر نظامك مبشریدر . تورکجیلکك اساسلری ، تورکك اجتماعیاتی ، اخلاقیاتی ، بدیعیاتی مصور بر علم حالدر . بونلر هپ فانی کونلرك ابدیته باقان وارلقلریدر . صوك کونلرنده ، مفصل بر تورك اجتماعیاتی یازمقده اولدیغنی ایشتمشدك ، موفق اولسه‌یدی کیم بیلیر ؟ بو اثری ده نه قادار اکمل اولاجقدی .

او ، هر شیئی کندی سزیشیله ، تورکلکه خاص قیلان مستثنا کوروشیله تدقیق ایده‌ن بویوك عالممزك ، آرقه‌سنده بیراقدیغی ظفر ، موفقیت دنیاسنك رنکا رنك منظره‌لرندن دویدیغی طاتلی بر حظله حیاتدن آییرلدی .

بو حیات ، پك مستثنا دهالره نصیب اولمش بر مظهریتدر . حکومتمزك ؛ کنجلکك یاراتیجی بویوك انسانك ئولومیله کوستردیکی اثر شفقت بزم ایچین موجب تسلیدر . آرتق بو ملته نانکور ، قدر ناشناس دییه‌نلر ، کفرانلرینك ازاسنی دویمالیدرلر . دنیانك بویوك آداملرینك ئولوملرندن صوکرا پاپیلان جوششلر کبی استانبول ، آنقره بویوك ماتمك المیله چالقاندی .

شیمدی کنجلکك اك بویوك وظیفه‌سی ، بویوك استادی بزدن صوکرا کله‌جك نسللره طانیتمق اولمالیدر . بونی یاپمقله آنجق اوکا بورجلو اولدیغمز حرمت حسلرینی بر آز اولسون اوده‌یه بیلمش اولورز .

علی نزهت

اك الیم بر ضیاع . . .

تورك مفکوره‌سنك خالقی اولدیغنه ایمان ایلدیکم ضیا کوك آلپ بکك افولی نه الیم بر ضیاعدر . قدرت علمیه وقلمیه‌سنی بوتون تورکلکك نشر ، تعمیم واعتلاسنه حصر ایتمش یکانه بر شخصیت اولان مشارالیه ، شایان حیرت ذکا ودهاسیله همان ده کندی کندینی یتیشدیرمش وعلم عالمنك اوج بالاسنه یوکسلمشدی .

یالکز دهای مستثناسیله دکل فرط نزاکت وتواضعیله ده بالعموم وطنداشلرینك پرستشکاری اولان مرحوم مشارلیهك یازیلر . نده‌کی او آتشین ودرین اینجه‌لکلر دکلمیدرکه : انقلاب آخیری میدانه کتیرمش وحتی بوکونکی جمهوریتمزك بیله دوغوشنه سائق اولمشدر ؛ بونی کیم انکار ایده‌بیلیر . ؟ استاد محترم تاکوچوك یاشندنبری بلاپروا مظالم واستبداده اولانجه قوتیله قلم چکمش ونیجه محرومیتلر ، سفالتلر ایچنده منفالرده سورونمش ؛ چوق دفعه‌لر اولومله پنجه‌لشمش اولدیغی حالده ذره قدر عزم واراده‌سنده آثر ضعف کوسترمه‌مشدی .

اوت ایشته بوکون بوچوق مستثنا مسلك وفضیلت صاحبی ، داهی معظمك غیوبیت ابدیه‌سندن متولد یأس وماتم بوتون تورکیه‌یی صارمش ، قان آغلادییور . . . بو الیم ضیاعدن بلکه ده بوتون جهان علم عالمیده متألم ومتأسف . . . مشارالیهك وفاتیله مشتاق علم وفضلی اولان روحلرده آچیلان یارالر عجبا التیام بوله‌جقمی ؟ هیچ امید ایتمم . .

دمیر

ملی تظاهرات

جمهوریتك ییل دونومی مناسبتیله کوندوز حکومت قوناغنده ، ارکان ولایت ، امرای عسکریه برچوق خلق ، عسکر ، مکتبلیلر طوپلانمشدی . اولاقیز معلم مکتبی مداوملرندن زینت خانم طرفندن سلیس برافاده ایله ، خانملرکده آرتق حیات یولنده ارککلرله برابر یورومه‌نك لزوم واهمیتندن بحث ایتدیلر . پك سربست ، طاتلی برلسانله کلمه‌لری تلفظ ایده‌رکن ؛ بویکی حیات کنج یولجیلرینك موفقیتلری بویوك برایمان شکلنده هپمزك روحنده جانلاندی . مملکتمزده پك یکی اولان بوحادثه ؛ هرطرفده دهرین برممنونیتله قارشیلاندی . متعاقباً لیسه ایکنجی دوره طلبه‌سندن حمدی افندی طرفندن برنطق اوقونارق ، الیم ، قاتلی خلافت ، سلطنت کونلرینی خاطرلاتارق ، ملی اراده‌نك تجلیسیله خردوخاش اولان هیولانك فجاعتلرینی اشارت ایتدکدن صوکرا ، جمهوریت اداره ایله تأمین ایدیلان حریت واستقلالك ظفر ، حیات وارلقلرینی سویله‌دیلر . بالآخره مفتی افندی طرفندن بردعا اوقوندی بونلردن صوکرا والی احمد مدحت بك افندی طرفندن قیصاجه برنطق ایراد ایدیله‌رك : خلقك کوستردیکی بوتظاهراتی لسان شکرانله یاد ایده‌رك ، ملی وجددن دوغان معشری جوششلری مافوقلرینه یازاجقلرینی سویله‌دیلر . متعاقباً طوپ کورولتیلری آراسنده رسم کچید یاپیلدی . بوندن صوکرا رسم تبریکات اجرا ایدیله‌رك مراسمه نهایت ویرلدی .

کیجه فنار آلایی ترتیب ایدیله‌رك لیسه طلبه‌سی ارکك معلم مکتبی نمونه ، خلق مکتبی طلبه‌سی اولدیغی حالده جوادپاشا حضرتلرینك دائره‌سی اوکنه کیدلدی . اوراده منظومه‌لر انشا ایدلدی . جوادپاشا حضرتلری طرفندن ده برنطق ایراد ایدیله‌رك بوکیجه‌کی تظاهراتدن فوق العاده متحسس اولدقلرینی سویله‌دیلر . اوندن صوکرا بلدیه دائره‌سنه کیدیله‌رك لیسه طلبه‌سندن عرفان افندیله ارکك معلم مکتبی مدیری ناهید جمال بك طرفندن برهر نطق سویله‌ندی . مکرراً آلقیشلاندیلر . بالآخره اوکده موسیقه اولدیغی حالده ملی نشیده‌لر اوقونارق عموم طلبه چارشیلرده منتظم برصورتده دولاشدیلر . جمهوریتمزك شرفنه ایی برکون وچوق کوزه‌ل برکیجه کچیردك ...

علنی تشکر

آغابکمك وفاتندن طولایی لیسه ، ارکك معلم مکتبی مدیرلری ، هیئت تعلیمیه وطلبه‌لرینك بره‌رهیئت حالنده تا بنده خانه‌لریه قادار کله‌رك بویوك ماتمی تعزیه ایتمك صورتیله کوستردکلری علاقه‌یه ، آغابکمه قارشی اولان صمیمی مربوطیتلرینه عرض تشکر ایده‌رم .

توفیق افندی زاده

صدقی .

§

لیسه طلبه کتبخانه‌سنه ، اسحق غریب مدیری مصطفی افندی اون نوط ، جمیل پاشا زاده جودت بك ، برقاچ جلد قیمتلی کتاب ویرمك صورتیله کوستردکلری معارفپرورانه علاقه‌دن دولایی عرض تشکر ایده‌رم .

طلبه کتبخانه‌سی هیئتی رئیسی

حسین بسیم

محل توزیعی : شیمدیلك دیاربکر مطبعه‌سیدر

بیل – ۱ | پازار ایرتسی | صایی – ۷

صاحب امتیاز و مدیر مسئول علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱۸ ربیع‌الآخر سنه ۱۳۴۲ | ۱۷ تشرین ثانی سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فاحش مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سی — علی نزهت
طاشدن قلب — سها
برکنجه آچیق مکتوبلر — علی نزهت
آ باطول فرانس حیات ادبیه‌سی — بهزاد توفیق
شئون

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر – مطبعهٔ ولایت

ییل - ۱ پازارایرتسی صایی - ۷

صاحب امتیاز و مدیر مسؤل علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱۹ ربیع‌الآخر سنه ۱۳۴۲ ۱۷ تشرین‌ثانی سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سی :

آنادولونك داستانی کیم یازاجق ؟

اجتماعی واقعه‌لرله صنعتك چوق صیقی بر مناسبتی اولدیغنه کوره صوك ملی واجتماعی انقلابك جوششنی بزدن صوکرا کله‌جك نسللر عجبا هانکی رسامك چرچیوه‌سنی سیر ایتمکله دویاجقلر .

هانکی خط ؛ سقاریاده ، دوملی پیکارده دوکوله‌ن تورك قاننك قیرمزی ایرمقلرینی کوستره‌جك ؟

هانکی حکایه ، جان چکیشه چکیشه ، یالین آیاق ، باشی آچیق باغری ده‌لنمش تورکلکك استقلال کونشنی یارینه کوتوره‌جك ؟

هانکی شعر ؛ قوتنی یالکز کندی اراده‌سندن آلان تورکك قازاکلقلری ئوز پرتن مفکوره‌سنی کوستره‌جك ؟

هانکی موسیقی ، حساس تللریله بو کونك الهیسنی اوقویاجق ؟ .. ئه‌وت هانکی ، بو مقدر سؤاللرك معناسنی کندی کندیمه صورییورم .

فقط بوکا بر تورلو جواب بولامیورم ...

بوندن ایکی سنه اول بر اسلوبکارك مقاله‌سنده اوقومشدم . کویا آنادولونك ، ظفر کونشنك ترسیمی ایچین بر روس رسامی بزم طرفه کچمك ایستیورمش . او ، ادیب بو ویردیکی خبرك آغیرلغندن بر تهمت حصه‌سنی ده رساملریمزه چیقارمق ایستیوردی .

فقط بو ناصل اولوردی ؟ بزم ایچمزده قاینایان ، بزم کوزومزك اوکنده دوغان ، بزم اللرمزله یوکسه‌لن ، بزم بازومزله پاریلدایان بو استقلال فیضانی ، بزدن اولمایان ... بزی یالکز مخیله‌سیله ، صنعتك قدرتلی حدسیله ینلکمزی کورسون ، و بزدن صوکرا کله‌جك نسللره اونك دهاسی کوتورسون .

او کوندن صوکرا بو شایعه‌نك تأید ایتمه‌دیکنی کوردکجه سه‌وینیورم .

فقط بو سرورم ؛ ده‌رین بر آجیله قاریشیور ، بولانیور .

هر ملت بویله بعث بعدالموت کچیردیکی زمانلری نسللره نقل ایده‌جك پك چوق شیلر یاپارلر .

رساملری سنه‌لرجه بو ابدی تابلویی سوسله‌رلر ، صنعتکارلری شاه اثرلریله بونی نسلدن نسله کوتورورلر .

حالبوکه : بزده یالکز اوچ شاعرك اوچ منظومه‌سیله ، بر حکایه‌جینك بر کتابی بو آغیر ایشی عجبا باشارابیلیرمی ؟

بن هیچ‌ده ظن ایتمیورم .

بونلر آنجق او کونلرك بره‌رتك صفحه‌سیدر . حالبوکه : کوکل ایستیورکه اویله بر تابلو چیزیلسین ، ویا اویله بر کتاب یازلسین که ؛ بر نفرندن بر قوماندانه ، کویلوسندن افندیسنه قادار . . . یانغینلر ایچنده قالان بر یورد ؛ کورله‌ین طوپلر ، ستون ستون یوکسه‌لن واویلالری

یاشاتسین، صوکرا ، ایچدن برقوتله اوپریشان وارلق قایناسین ، داشسین . . . آلت اوست اولان هائله ایچنده بر شفق سوکسین هرشی دورلسون . . . ایشیقلر ، نورلر ایچنده داغلر داشلر پاریلداسین . بوایشیق تورکك ئولمز استقلالنك کونشی اولسون .

هیهات بونی ایکی سنه ظرفنده هرکون بکله‌دك . فقط حالا بزه او کوثری صونان اولمادی .

او ، الهی داستانك سسنی کیمسه ایشتدیره‌مه‌دی . چوق تمنی ایده‌لم که بوسسی یابانجی برآغیزدن ایشتمزدن اول، صنعتکارلرمز بزه دویورسونلر .

هرصنف خلق کندی وظیفه‌سنی یاپمشدر . شیمدی صوك و بویوك ایش یوزاوستی یاتیور . آرتق بویوك صنعتکارك‌مزدن بونی بوده وحمله‌سنی بکلیورز . علی نزهت

— طاشدن قلب —

متورم برآرقاداشك دفترندن:

اونکله آرامزده‌کی اولان ماجرالره قسماً واقفسکز اونك ایچین سزه آرتق فضله تفصیلات ویرمك ایسته‌میورم . . .

اوکا، هرتصادف ایتدیکم زمانلرده دقتکار برنظرله بنی سوزه‌ردی . بن‌ده بوندن خسته کوکله برآز شفابولور ؛ برآزده کوستریان بوعلاقه‌دن درلایی سه‌وینیردم . فقط زمان کچدکجه بوباقیشلرك معناسی بوسبوتون ده‌کیشدی . . .

بیلیرسکز که: حیاتك بویوك هیجانلرینه، معناسی کچ و کوچ آکلاشیلان شیلرینه مفتونم .

بویله‌کاه یاقین ، کاه یابانجی کورونن باقیشلردن برمعنا ، دوغرو درست برمأل چیقارمق ایچین بیلسه‌کز نه‌قادار اوغراشدم .

اویله آنلرم اولدی که اعصابمه قادار ایشله‌ین بونظرلرك چاپراشیق معناسندن صیقیلدم . آرتق اونلرك دلالت ایتدیکی شیٔ بوسبوتون مغلق بولیوردم .

کتوم ، مخوف نظرلری نه‌سویلیوردی . کنجلکمك مالکانه‌سنی چیکنه‌ین بوحریص هرجائی باقیشلر نه‌یی افاده ایییوردی . بوحال بنم ایچین پك آجیدی .

بوبنم ایچین معادله‌کبی برشی اولدی . بوقاراکلق نکته‌یی جوزمك ایچین برکون، برآیاق مساعیدن صوکرا حاضردیغم برزمین ایکیمزی برقاچ دقیقه پك یاقیندن کوزکوره بیراقدی .

اوزمان باشقه‌لریله قونوشورکن سسنه دقت ایتدم .

او ، ازل رابطه‌سنك چیقاردیغی سسه بکزه‌میوردی .

کوزلری ، نه ذکایه ، نه‌ده تفحصه قابلیتلی کورونیوردی .

رنکنده بیله جاذب برشفافیتی یوقدی .

بویی ، بیجی ، خیالمك سوسله‌دیکی ، قلبمك ئوزله‌دیکی شیلر ده‌کلدی . فقط باشم درین براغولیتله دونیور، دونیوردی .

بیلمم عجبا هانکی سحرباز ، هانکی افسون بنی بوجهنم آغنك آتشیله صاریور، کودتی، صفوتی اخلال ایدلمش بوعقوباتله باش باشه کیم بیراقمشدی ؛ ایچمده طوتوشان آتشك حرارتنی تاحجره‌لرمدن حس ایدییوردم .

ارکیلدم ، دوشیوردم . بوسبوتون خجیل اولمامق ایچین کوکسمی پارچالایوب دیشاری فیرلامق ایسته‌ین قلبمی اللرمله صیقدم . ویاواش یاواش اورادن اوقلاشدم . بوکیم باربی بوکیم ؟ بن‌که؛ یکرمی بش سنه کیجه کوندوز ، بویوك براضطرابك قانلی دیشلرینی

صیرتمده حس ایتمشدم . آچ ، چیپلاق ، یوقسول ، بدبخت ، یالکز صودن ، هوادن تسلی دیلنه دیلنه بویومشدم . بوقادار فلاکتله انسیت ایتدیکم حالده بوآجی بکاچوق تحملسوز کلدی .

شیمدی‌یه قادار طاتمادیغم بوآجی ؛ انسانلرك پاره ، حسن، سعیله الده ایتدکلری وآدینه‌اك حاردوداقلرك تیتره‌یه ، تیتره‌یه تلفظ ایتدیکی عشقدی . وبن آرتق اونك آتشیله یانیوردم .

دوشونه ، دوشونه ، سنده‌لیه سنده‌لیه اوه کلدم . . .

اوطه‌مه یالکزلغك قوقوسی سینمشدی . کتابمك یاری قالمش صحیفه‌سنی اکمال ایتمك ایسته‌دم . فقط اونك اسمرآج کوزلی مخوف خیالی کوزمك اوکنده ، کتابمك کلمه‌لری ایچنده ایشیلدادی . . . یورغون کوزلریمی سیلدم . . .

اوطه‌مك هواسنده اونك صیجاقلغی جهنمی برآتش کبی قاینیوردی . کوزلرمك قارشیسنده‌کی هرشیئه اونك خیالی قاریشمشدی . آرتق ایشیقدن ، هوادن ، انسانلری بری برینه کوستره‌ن بوتون شیلردن اوزقلاشمق ایستیوردم .

اوطه‌مك پرده‌لرینی اورتدم .

اوزمان قاراکلق برخیال بلیردی . فقط بونك هیچ‌ده قورقوتمایان برسکونتی واردی .

ایچمدن آقان کابوس سیلانلری دوردی . طاتلی برتمکین یکرمی بش ییللق باشمی صاردی .

وجودمده خفیف برقیزغینلق حس ایدییوردم . قلبم ظریف برهیجانك سکریله تیتره‌یوردی .

اوخ نه‌قاداد مسعودم !

واو ، نه‌قادار کوزلدی . . .

زمان کچدکجه دیلمه سحر پریلرینك اوقودقلری طاتلی نشیده‌لرك جاذبه‌سی سینیوردی . اوقادار کوزه‌ل سویلیوردم . باقیشلرمده جیلان کوزلرینك کسکین ، سه‌ویملی شعله‌سی پاریلدایوردی اوقادار ده‌کیشمشدم بوتون ئوردیکم نشیده‌نك زینتی ، سوسی اوایدی . اونك ایچین یورولیوردم اوکا لایق اولمق ایچین کندیمی سعی ایچنده هدر ایدییوردم .

بوحاللرمه باقارق بعضاً بنی بکنیرکبی کورنوردی بن‌ده داها دلی حسلرله اونك اطرافنده کنجلکمدن ، جوششلرمدن فدا ایده‌رك برپروانه‌کبی اونك آتشنه یاناردم . فقط هیهات یانان کنجلکم ، صیزلایان قلبم اونك فانی روحنك غروریتی ، احتراصنی آشوب اوکابراز رقت ویره‌جك بردرجه‌یه وارمادی بن یاقلاشدقجه او اوزاقلاشدی .

اغلادقجه کولدی . . . اوزون کونلر ظرفنده‌کی یورغون تصادفلرمله اکلندی .

آه بونی اوقادار کچ اکلادم که : بیلسه‌کز روحمه خسته‌لرك بزکینلکی، چهره‌مه ئولوم صاریلغی کلدکدن صوکرا آییلدم . فقط هیهات آرتق کری‌یه دونمه‌یه امکان یوقدی . عشقك نهایتسز مسافه‌لرینی قطع ایتمشدم . یولوم صارپ اوچورومله‌ر، ده‌رین ده‌رین باش دوندریجی بوشلقلرله قارشیلاندقدن صوکرا کوزلریمی آچدم .

همان قراریمی ویردم آرتق اوکا یازاجقدم . بوتون آجیلریمی سویله‌یه‌جك اوندن تسلی ایسته‌یه‌جکدم . بو بنم ایچین اك بویوك بر احتیاجدی . برهفته متمادیاً بر مکتوبله اوغراشدم .

اونك حسننی افاده ایده‌بیله‌جك کلمه‌لرك آرقه‌سنده سرسری سرسری دولاشدم . نهایت اوزاتمایالم مکتوبی کوندردم . . .

هیجاندن تیتره‌یور . قورقیور لاکن دوغاجق یکی بر صباحك دونوم دقیقه‌لرینی صاییوردم .

بر ساعت صوکرا مکتوبی کوتوزه‌ن کلدی . . . رنکی حرص ، انفعال فورطناسیله ده کیشمشدی . بر آز دوردی . او آن بنم ایچین فجیعدی . . . ایشته دیدی . مکتوبی اوقومقسزین اعاده ایتدی .

خردخاش اولان موجودیتمی کوردکدن صوکرا تفصیلاته باشلادی . ـ سزی طانیمق ایچین ایچه دوشوندکدن صوکرا ارامزده بو درجه‌یه کلمش بر مناسبتی بیلمیورم ، عصبیتله بر یابانجینك مکتوبنی اوقومق ایسته‌مم تکرار کوتورورسکز دیدی . . آرتق بنی چوق سه‌وه‌ن بو مشفق قلبلی انسانك حضوریله آنجق بو دقیقه‌لره تحمل ایده‌بیلیوردم . دقت ایتدم او ، چوق کتوم بر اضطرابی پك یاقیندن دویمش وحساسیتی جوشمشدی .

عصبی بر تلفظله طاشدن قلب دیدی . . .

بو تعبیری کتابلرك ، مخیله‌مك بوتون فعالیتی بو امی آدامك بولدیغی توصیف قادار قوتلی بر تعبیر بولامازدی .

اوچ سنه‌لك سوکیم بویله حقیر ، ذلیل ازیلمشدی . بن اوکا یابانجی ایتمشم ارامزده مناسبت یوقمش . . .

صوکرا تحقیق ایتدم . اوباشقه سیله اوله‌نیورمش . . . اوکوندن صوکرا طبیعتك رنکی صولمش ، کنجلکم ئه‌ریمش سیسلر ، قاراکلقلرله دولمشدی . ئولومه بر آز داها یاقلاشمشدم . . .

سها

بر کنجه آچیق مکتوبلر

٦

حیات نره‌ده ؟

کچن مکتوبلرمده ، سزکله کاه آفاقی دیدی قودیلردن : کاه انفسی شعرك نفیسه‌لریله سزی ذوقله ندیرمه‌یه چالیشدم . مع مافیه بونلرده بو سبوتون هوائی شیلر ده کلدی . یالکز اوصانمازسه‌کز بر آزده حیات حقنده کوروشه‌لم . بیلیرسکز یا ؛ انسان بعضاً چوق مضطرب اولور . بر چوق شیلری بوش ومعناسز کورور . بر چیچکدن ، بر تابلودن ، بر پول قوللهکسیوندن ، اویوندن ، پاره‌دن ، باغچه‌دن ، قیرعالملرینك ایصسزلغندن ، اوتلرك رنکندن ، بیلدیزلردن ، کونشدن خلاصه طبیعتك پارچه پارچه آناتندن آلمق ایسته‌ر . ایچ صیقینتیسنه بوکبی شیلردن دوا بولانلر پك چوقدر .

فقط بونلر نه قادار کچیجی ، دوامسز شیلردر . سننك درجه‌سنه کوره مثلا ؛ کوچوجککن ال اویونجاغی بزه اك بیوك حیاتدر . بوتون کوزیاشلریمزه مقابل آنالریمز درحال المزه اونی طوتوشدیررلر . بزده قیش اورته‌سنده بر بهار کبی کوزیاشلریمزك ایرماغنی اونکله قوروتوریز . فقط بر قاچ سنه صوکرا بونلر بزم ایچین نه قادار زواللی شیلر منزله‌سنه اینر . سن ایلرله‌دکجه جانسز شیلر روحمزی اطماع ایده‌مز اولورلر . او زمان آوا کیتمك ، حیوانه بنمك کبی هملی شیلر حیاتمزه حکمران اولور . او دورده بزم ایچین اك بیوك سعادت ؛ اللریمزك دوندیغی ، وجودیمزك یورولدیغی ، باشمز ؛ یکنسق بر قار طبقه‌سی سیر ایده ایده سرسمله‌دیکی ، وبوتون بوشعورسز وارلغمزله دوشا قالقا برقوشی ویا حیوانك ایزینی تعقیب ایتدیکمز زمانلردر . بو حالله اوه دوندیکمز زمان ، ایچمزه برقورقوسینر ، بابالریمز خوموردیارق بزه یاقلاشیر . . سویله‌دکلری نصیحتلری ، یاپدقلری تکدیرلری قولاقلریمز ایشیدیرکن ایزك منتهی اوله‌جغی اینی هیجانله دوشونوریز . کوزلریمز پنجره‌لردن قارلری آرار . . اوخ

ایشته ، ینه خفیف خفیف قار یاغیور . بو مزعج دور مرضی بر حال آلماسه‌بیله حیاتك مهم بر قسمنی اشغال ایدر . بو آرالقده مکتبه‌ده دوام ایدیلیر . صنفده برنجی اولمق ، مکافات آلمق ، جزؤدانك دولغون نومرولرینی بابامزه کوستره‌بیلمك ، هرکسك قسم قسم متعضی ، منتشر مکافاتلرینی قازانمق اوخ بو حال نه قادار جاذبدر . بو سنه‌لرده بر افتخار ، سوکی هاله‌سی بوتون وارلغمزی چرچیوه‌له‌ر .

بو دورده بر املك معقبی‌یز . بر مسلك صاحبی اولمق اندیشه‌سی ، خصوصی صحبتلرمزده ، یالکز قالدیغمز زمانلرده بونی خیالاً نه قادار سوسله‌رز . سنه‌لرك آجی ، طاتلی ازدحامندن صوکرا بعضاً اوغایه‌ده تحقق ایدر . فقط آه بوده بعضاً نه قادار بوش برشیدر . . .

عزیز کنج ، ینه اوچوق سودیککز غایه ، او ، چوجوقلق دوره‌سنده‌کی هر آن قیریلاجغندن قورقدیغکز اویونجاقلر کبیدر هر زمان الیم بر اندیشه سزی آدیم آدیم تعقیب ایدر . بر کون کلیرکه بونی ده کفایتسز بولورسکز . ایشته ؛ اصل اوزمان حیات سزك ایچین بوش برده‌رینلکدر . اوکا باقدقجه باشیکز دونه‌ر ، اراصیرا : درد ، قهر ، عذاب براشکنجه آلتی کبی روحکزی صیقار . بوتون وارلق بر سیاه تول ایله صاریلمش بر سیناما فیلمی کبی کوزیکزك اوکندن کچر .

عزیز کنج ؛ اصل حیات ، بونلرك اوته‌سنده‌در اوراده انسانیت ، فضیلت . مظلوملق ، طاقتسزلق کبی عضوی ، روحی آجیلرله چوروین بر معصومیت زمره‌سی واردر . ایشته ؛ بو محیطی صاران زار حیاتدر اورارایه بویوك استاد دهاسندن بر شعله پیراقمشدر . هر طرفی او آیدینلاتیور . شیمدی اورایه مفکوره‌لر دنیاسی دییورلر . ایشته اورایه کیتدیککز کون اوجی بوجاغی بولونماز یأسلردن ، امیدسزلکك اضطرابندن انکسارك آجیسندن بدبینلکك جهنمندن قورتولمش اولورسکز . عزیز کنج ، تاریخك قهرمانلری ، انسانیتك عزیزلری بویولدن یوروینلردر . اصل حیاتك مبدأ ایله منتهاسنی باغلایان بو دنیادر . حیات اوراسیدر . نیکبینك ، حظ ، ذوق اوراده‌در . یوزیکزی اوطرفه چویریکز که : اندیشه‌دن ، تردددن ، احتراصدن قورتولمش اولاسکز . تام اورایه واردیغکز کون ، بوکونکی جهنمك آغیله باغلانمش اولان بنلککز ؛ ایلکك دوغرولغك ، کوزه‌للکك الهی ، ابدی چوششیله دولار . . ایشته ؛ حیات ، اودنیاده‌در عزیز کنج ! . .

علی نزهت

آناطول فرانس وحیات ادبیه‌سی

محرری : بهزاد توفیق

فکر وحس قایناغی اولان ادبی بر حیاتك شهرت هاله‌سنی یاریم عصردن فضله باشنده طاشیان (آناطول فرانس) ك کچنلرده‌کی ئولومی یالکز حساس ومتفکر فرانسه ایچین دکل ، بوتون انسانیت ایچین آجی بر ماتم اولمشدر . بولونیا اورماننك منزوی ، فقط دائمی یشیللکلر ایچنده صاقلی بولونان قویتو بر کوشه‌سندن ، بوتون دنیانك فرقلی ودرجه‌لی بدیعی ذوقلرینه آشنا پرور . بر معکس بر چوق ملتلرك تحسس معیارینه قدرتکار بر ناظملك وظیفه‌سی کورن بو بین الملل شخصیتك افولی ، شبهه‌سز اونی طانیان هر کسجه‌درین بر ضیاع تلقی ایدلمشدر . فقط آناطول فرانس ایچین تاریخك بر قاچ شخصیتنه

نصیب اولان نه بویوك بر بختیارلق درکه ؛ دنیایه کیرپیکلرینی قاپایان بو وجود ، آرقه‌سنه براقدیغی مادی بوشلغه مقابل ، اثرلریله دنیا یوزنده کندیسنه اونوتولمیه‌جق براسم ، اوزاق نسللرك قلبنده عصرلرجه جانشین اوله‌جق بر خاطره تأمین ایتمشدر . ئولورکن ، ئولمه‌مك . . . أوت هرشیئی سیلن ، هرفانی‌نك اوزرینه نسیان وقاراکلقدن عبارت پرده‌لر چکن زمان ، اونك خاطره‌سنی تاریخك صحیفه‌لرندن سیلوب کوتوره‌میه‌جکدر . آناطول فرانس ، تاریخه وزمانه تحکم ایدن ابدیلردن بری اولمشدر . او ، بو ابدیلك پایه‌سنی ، دهاسنك خارقه‌لی محصوللریله ، صنعت عالمنده مجهول اقلیملری بسته‌له‌ین ، ماضی‌یه حیات ، خرافه‌لره ، اونوتولمش صحیفه‌لره رنك وقیمت ویرن اثرلرینك زنکین ذوق بدیعه‌لریله قازانمشدر .

آناطول فرانس ، اکثریا خارق العاده انسانلرده واقع اولدیغی کبی طبیعتك ضد ومخالف خاصه‌لرینی جامع اوله‌رق دوغمشدر . حیاتنك ایلك کنجلك دوره‌سنده ساده‌جه متوسط برذکا وقابلیت صاحبی ظن اولونان بو بویوك انسانك دماغنده‌کی کیزلی وغیر مکتوب جوهرلری ، بویوك برالهام منبعی کبی اطرافنه بردن بره صاچیلمش وداغیلمشدر . (آناطول فرانس) سعیك ، زمانك یاردیمیله تکامل مرحله‌لرندن قدمه قدمه کچمه‌مشدر . او ، کچه‌جکی مرحله‌لری ، مجراسنی دکیشدیرمك صورتیله هپ بردن ، بردفعه‌ده آتلامشدر . معاصرلری آراسنده ساده‌جه وسط درجه‌ده برشاعر طانیلیرکن بردن بره بویوك برناثر ، بویوك برروماتجی اولمشدر . آناطول فرانسك شخصیتنده بوغریب استحاله ، پسیقولوژینك تحلیل ایده‌بیله‌جکی اك شایان دقت برنقطه‌در . بویوك ادیبك اصل اسمی (آناطول تیبو) در . باباسی اسکی کتابلر صاتمقله کچینن متواضع برکتابجیدی (بوکینیست) ادبیات متخصصی کوستاولانسونه کوره ، چوجوغك دماغی انکشافنده بوراسی مهم بر تأثیر یاپمش ، صنعتنك ایلك الهاملرینی بودکانده حاضرلامش ، بوراده تکثیف ایتمشدر . چونکه لانسون ، بورایه علی العاده کتابلرك صاتلدیغی بریردکل ، برچوق ادیبلرك طوپلاندیغی ، صنعت محاوره‌لرینك حرارتله قونوشلدیغی برنوع ادبی قلوبدی ، دییور . فی الحقیقه ، بز آناطول فرانسك چوجوقلق حیاتی صحیفه‌لر اوزرنده تعقیب ایدرکن ، اونك داهاپك کوچوك یاشدن مکتبه دکل ، باباسنك کتابخانه‌سنه دوام ایتدیکنی ، کوزلرینك کتاب رافلری اوزرنده متمادیاً دولاشدیغنی کورییورز . بویوك رومانجینك ، بواثناده‌کی حیاتی ، چوق چالشقان ومداوم بر طلبه کبی‌در . بوراده‌کی کتابلرك چوغی اسکی زمانلره عائد بویوك قلاسیك جلدلردن ، اکثریا ال یازیسیله دولدیرلمش اثرلردن عبارتدی . بونلری یالکز کوزدن کچیرمکله دکل معنالرینی آکلامق صورتیله اوقویان چوجوغك ، ایلك افق تجسسی ، هیچ شبهه‌سز هربری بیکلرجه معجزه‌وی منقبه‌لری ، ماصاللری احتوا ایدن بوکتابلر اوزرنده حیاته آچلمش ، کنیشله‌مشدر . لانسونك دیدیکی کبی ، آناطول فرانسك یونان قدیمه وبت پرستلکه اولان مجلوبیتنی بوکتابلرك کیفیتنده آرامق پك دوغریدر . چونکه ، بومجلوبیت اونده بر عشق وعقیده طرزنده تجلی ایتمشدر . او ، بوتون حیاتنده آفل ومنقرض یونان مدنیتنك صمیمی پرستشکاری قالمشدر . آناطول فرانس ، حیات ادبیه‌سنه ایلك ابتدا نظم طریقیله باشلامشدر . بو دوره قیصه سورمشدر . اونك داها یوکسکلرده

دولاشمق ایسته‌ین انکین روحی ، نظمك فکر وحسی افاده‌ده‌کی دار چرچیوه‌سیله الفت پیدا ایده‌مه‌مشدر . شاعر ، بوندن صوکرا ، تماماً وبرداها دونمه‌مك اوزره نثری ترجیح وبووادیده چالشمه‌یه باشلامشدر . شعرده پك موفق اولامایان کنج ، یوقارده اشارت ایتدیکمز وجهله بو یولده معجزه‌لی بر موفقیت کوسترمش ، مستثنا اسلوبی ، ظریف وانجه ذوقی ، واسع معلومات وتتبعاتی ، درین فلسفه‌سیله ، آز زمانده یوکسك برموقعه تصاحب ایتمشدر . نثر ، اونك دویغولرینك ، تحسسلرینك ، انجه اولدیغی قدر درین واوریژرینال اولان فکرلرینك جانلی برافادهٔ زمینی اولمش ، استفهامکار فلسفه‌سنه کنیش برساحهٔ رؤیت وتدقیق حاضرلامشدر . بو اعتبارله آناطول فرانسك اثرلرینك برچوغی ، یالکز بر اثر شکلنده قالمامش ، تاریخك اعزه‌لر ، ماصاللر ومنقبه‌لر دورینك چوق جانلاندیرلمش برر نمونه‌سی ، فلسفه واجتماعیاتك اك جدی واك زنکین برر منبعی اولمشدر . آناطول فرانس ، بوتون بومزیتلرینه علاوةً عصرك اك جاذبه‌لی اسلوبکاری‌ده طانمشدر . اونك اسلوبنده‌کی آهنك ، برمرمردن داها بلیغ وپرزنه‌سز اولمشدر . نه سلفلری ، نه‌ده معاصرلرندن هیچ بری ، اونك اسلوبنده‌کی سورکله‌یجی قدرته ، جاذبه‌لی ، انحنالی آهنك ووسعته یتیشه‌مه‌ملردر . آناطول فرانس ، کلمه‌لرك روحیله ، براویونجاق کبی اوینامه‌نك یولنی کشف ایتمشدر ؛ کلمه‌لر ، اونك سحرلی النده ، باشلی باشنه برشخصیت کبی یاشامشلردر . تك برنفسله اوریرمشلر ، تك برقلم ضربه‌سیله برجهان ، برشعر وخیال جهانی یاراتمشلردر . آناطول فرانس ، رومانلرنده تعقیب ایتدیکی غایه اعتباریله ، نه زولا قدر پرره آلیست ، نه‌ده لوتی قدر سوبژه‌قیتف برمحرر اولمشدر . زولا کبی انسانلری اثری وحیاتی مقانیزمالیله حرکت ایدن برحیوان کبی کورمه‌مشدر . لوتینك وجداننده ، تلاطملر ، غریب ، رنکارنك انعکاسلر تولید ایدن طبیعتی ، او ، ساده‌جه سویلن ، حس ایدلدیکی کبی آکلاشیلان برده‌قور کبی تصویر ایتمشدر . تفرعاتدن اجتناب ایتمش ، اکثریا تصویر ایده‌جکی شیلره ، ایکی قلم ضربه‌سیله ذی قدرت برحیات ویرمکی ترجیح ایتمشدر . آناطول فرانسك اصل صنعت مسلکی استفهامی فلسفه‌در . او ، بواعتبارله تاریخك له‌ژاندلرینی ، سریتك ریاضتك بویوك معجزه‌لرینی یوقلامش ، فسون وحشمتندن اثر قالمایان ادوار مدنیه‌یی ، اك حقیقی چهره‌لریله جانلاندیرمه‌یه موفق اولمشدر .

برطرفدن زماننك شخصیتلرینی ، بوتون مؤسسه‌لرینی بررومانك تحلیلی چرچیوه‌سی ایچنه آلمش ، پارسدن سن ـ رژان سوقاغندن ، اون سکزنجی عصردن بحث ایدرکن ، دیکر طرفدن الکساندیرمزه ، فلورانسه کچمشدر . (آناطول فرانس) بوتون بونلری قوجانلایان ، بربرینه صیقی صیقی‌یه باغلایان اك بارز وصفی استهزا اولمشدر . استهزا ، کنیش خنده‌لرله کولمه‌سنی ، آجی آجی آلای ایتمه‌سنی ، انجه ، ظریف نکته‌لرله اوقشامسنی بیلن استهزا . . . او ، بوسلاحك قوتیله‌درکه ، ریاکارلرك ، یوزینه ساده‌جه غیظ قوصمش ، احمقلرله ساده‌جه اکلنمش ، غالبلر ، مغرورلر ، مستبدلر اوزرنده کیننك خیزینی ، خنجنی دولاشدیرمشدر .

— اثرلری —

(آناطول فرانس)ك رومانجیلقله اشتغالی

یاریم عصردن فضله دوام ایتمشدر . او ، بومدت ظرفنده، اثرلرینی اوزون فاصله‌لرله یازمشدر . بوندن دولایی رومانلری مقدارجه آز ، فقط صنعت نقطهٔ نظرندن پك بویوك قیمتی حائزدرلر . بویوك ادیبك شخصیتنی آکلامق ایچین ، بورومانلر اوزرنده بر آز توقف ایتمك ایجاب ایدر . آناطول فرانسك باشلیجه رومانلری (له‌قریم دوسیلوه‌ستربونار، قرالیچه‌په‌دوکك کبابخانه‌سی، زمانك تاریخی، الهلر قانه صوصامشلر ، تأثیز ، قیرمزی زانباق ، ژوقاست، چیچکلر ایچنده کنجلك، ضعیف کدی ، الخ ، در .

له‌قریم دوسیلوستربونار ـ بو رومان ، آناطول فرانسك شهرتنه اك چوق وسیله اولان بر اثررر . آناطول فرانس، بورومانده ایلك دفعه اوله‌رق آقاده‌می‌یه منسوب بر ذاتی ، بر عالم تیپنی ، صحنه‌یه چیقارمشدر . اثر ، کرك تیپ ، کرك فکرلرك فوق‌العاده غرابتی اعتباریله، جداً اوریژینال بر موضوعدر .

تأثیز ـ اك کوزك ، اك مخلد اثرلرندن بریدر . قاهره‌ده ، کنج ، کوزل بر قادینك بت‌پرست بر آقتریسك ماجراسنی آکلاتیور . بوقادین . رومانك ایکنجی درجه بر قهرمانیدر . اثرك اصل روحنی . پافنوس آدلی بر پاپاس تشکیل ایتمکده‌در . پافنوس ، عذاب ایچنده یانان بر روحدر . وجودینی ریاضتله، شرحه شرحه ایدن، صوسز و آتشلی چبلاق آیاقلریله آشان ، تأثیزی ارشاد ایچین ، اضطرابلی رؤیالر ، حموی هذیانلر صاییقلایان بر پاپاس .. بوتون بونلر ، اوراده اوقدر جانلی ، اوقدر حسلی بر صورتده تصویر ایدلمشدرکه ، انسانه قدرتك الندن چیقمش بر نمونهٔ کمال وهمی کلیور .

ژوقات ، حزین ، چوق دوشوندیریجی بر روماندر . قارئلری ، تأثیری سنه‌لرجه آلتنده یاشاته‌جق بر قدرتی حائزدر . مع‌مافیه، اثرده بر آز علم وفلسفه چاشنیسی‌ده واردر . اوراده سوروکله‌یجی ، قهرایدیجی بر عشق، علمك دلالتیله جانلاندیرلمشدر . بر عشق، اراده‌سندن ، حوصله شکست بر سودا ، حسرته بویون اکدیره‌ن ، فقط سسز ، ایچین ایچین قاینایان ، بعضاً وفا ، صداقت، بعضاً چشید چشید ندامتلر اورته‌سنده جنت، انتحاره آدیم آدیم کیدن بر یول ، بر قارا سودایولی .. هیچ بر قدرتلی محور بووسه‌وکی فاجعه‌سنی، آناطول فرانسك بورومانده‌کی موضوع قدر ، آتشلی ، جمالی یاشاته‌مامشدر .

بویوك ادیبك ، دیکر رومانلری‌ده بر هپ بویله صنعت نقطهٔ نظرندن مثلی بولونمایان برر شاه اثردرلر . ینه بوراده بر قاچینك اسملرینی صایمقله اکتفا ایتدك ، بو اثرلر، بوکون عموماً مدنی ملتلرك لسانلرینه ترجمه ایدلمشلردر و آناطول فرانس ، دهاسنك بوخارقه‌لی محصوللریله بین‌الملل بر شخصیت اولمشدر . دنیا تاریخی اونك لایموت اسمنی، اوزاق زمانلره قدر حرمتله محافظه ایده‌جکدر . منور کنجلرمزك عرفانیاتی نامنه یاپه‌جق اك مهم خدمتی ، بوادبیات داهیسنك اثرلرینی ممکن اولدیغی قدر لسانمزه سرعتله ترجمه ایتمك وبو بین‌الملل شخصیتی تورکلره‌ده طانیتمقدر . بونی‌ده قیمتلی کنجلکدن بکلرز .

تشکر

استانبول دارالفنونی روحیات مدرسی محترم شکیب بك افندی برغسونك قدرت روحیه‌سیله، تربیه مصاحبه‌لری نامل‌رنده‌کی ایکی قیمتدار اثرلرینی لیسه طلبه کتبخانه‌سنه هدیه ایتمك صورتیله کوستردکلری فیضلی علاقه وتوجهلرینه عرض تشکر ایده‌رز .

طلبه کتبخانه‌سی هیئتی رئیسی

حسین بسیم

بیل - ۱ | پازار ایرتسی | صایی - ۸

صاحب امتیاز و مدیر مسئول علی نزهت

یکی هـل

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۴ جمادی الاخر سنه ۱۳۴۲ | ۱ کانون اول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سی		علی نزهت
بولونمش شیلر		سها
برکنجه آچیق مکتوبلر		علی نزهت
معلم کرسیسندن :	مسلکمدن ممنون اولدیغم زمانلر	ع : ن
حکایه	امل یولنده	نژاد

سنه

۱۲۴۰

دیاربکر - مطبعهٔ ولایت

يل ـ ١ | پازارايرتسى | صايى ـ ٨

صاحب امتياز و | سنه‌لكى ٢٥٠ آلتى آيلغى

مدير مسؤل | ١٣٠ غروشدر

علي نزهت | نسخه‌سى ١٠ غروش

٤ جمادى الاول سنه ١٣٤٢ | ١ كانون اول سنه ١٣٤٠

يكى هلال

اون بش كونده بر چيقار ادبى ، علمى ، فلسفى مجموعه‌در

نهنه‌صاحبه‌سى

اثرلرازاسنده

بو آرالق پك چوق كيدن مطبوعات عالمك ايكى آى اول دوغودقجه براثرينى يكى اوقويابيلدك . قلب آفريدى : اسلوبى ، بر يكارنك خيالاتى ، بيوشقون تحسيله سنه‌لردنبرى ادبيات عالمنزده برمديع قدرتى داشيان بويوك حكايه‌جيمز ، خالده خانمك آثارندن . موضوعى ، آنادولو ، استانبول ، آوروپا ، بواويچ بول اوزرنده ايكى ماجرايى حكايه‌ايديور . فقط هرايكسنده ديكر اثرلرنده پك چوق راشيق اولان اسلوبى بوحكايه‌سنده اويله‌ده كلمز . بواوچ نقطه‌ده آرايه قاريشان سوء كفيتلر ، موضوعك وحدتنى اخلال ايتمور . لساني ديكر اثرلرينه كوره داها يكدست ، جيان داها بسيط برصورتده تصوير ايدلمشدر . يالكز ديكر اثرلرنده اولديغى كبى حكايه‌نك قهرمانى يكه قادينلر ، « زينو » ، اثرك جاذب قادر شخصيتى بودر . اسمندن اكلاشيلديغنه كوره « زينو » آنادولونك برتيپى در . هم ده بورالره عائددر . چونكه اسمى چرچيوله‌ين بورانك سوكيسيدر . خالده خانم ديار بكرى كوره‌مشدر . فقط مخيله‌سنده بورانك سوقرى ، كثيف سيس طبقه‌لرى ايچندن بره‌ر اوق كبى يوكسه‌لن مناره‌لرى اونك خاطره‌سنده جانشين اولمشدر . ايكنجى شخصيت « صفوت‌در » ، بو ، دوغرودر ، ارادەسنى ، محبتى ، عشقى انسانيت فضيلت ايچين بوتون قلبى علولرينى ايچنده سوندىرەمين برتمثالدر . بدايتده بوايكى شخصيت اوقادار بريرينه قاريشيورکه ؛ بوتون حكايه‌نك بوايكى عشق قاينانى اطرافنده طوپلانماسنى ، حتى قاعدتى حاصل اوليور . بوايكى اثر تعقيب ايديليور فقط برآن كليوزكه ، صفوت ، صاف ، الهى ، باكر برتوله‌ صاريليور . ايلك زمانلرده ياشلايان بوكنديكه آتشله‌ن عشق كوله‌نيور . حيلى وبجهول كونلرى ايكيسنده اوتونيوزكى . آرتق « زينو » ايچين يكى برعشق باشلايور . قوتلى آتشين تحملسوز برعشق . . صفوت ، ملك روحلى انسان برجوچوق صفوتيله ، زينونك اطرافنده كزينور ، اوكا كوره : زينو ظريف بربلوردر قيزلاشق خزان هواسنى دويمش برفدانك ياپراقلرينى دوكمجك ، رنگنى صولديراجق . . . اونك عشق ثوزنتولرينه ياردىم ايديبيور ، قلب آفريدلرينه شفا آريبور . صفوت انسانلغك بركمال نقطه‌سيدر . ذاتاً خالده خانم بوتون حكايه‌لرنده كى اشخاصك پك آزى حياته اوبار ، متناقبسى فوق البشر تيپلردر . صفوتده اونلردن بريسيدر . آثرده برآن كليورکه صفوت سيلينور ، « زينو » صفوتك تلقيندن آلديغى علوبتله ، طوتيلديغى عشق اوبونك كنارندن كيرى يه چكيليور . فقط ايچنده كى آتش كوله‌نيور . برتورلو بوسبوتون

سوئه‌يور . برجمله ايله الني قاينه ياصيور بعض أنلرنده ، نورك ، شفقك براقلغيله ، پارلايان « زينو » روحي بولانيور . هرشيئه قارشي نادم اوليور ، نتيجه‌ده سناً كنديسندن چوق پيوك برمير آلايله تزوج ايديبيور . أثرده بتيور . بونلره قاريشان نالي عشق زينونك چوق قيورانچ استلاني يانيندهيچ برشي افاده اتميور ، اعتراف ايده‌ه‌ك ، خالده خانم بر نكل استادي ده‌كلدر . بو خصوص اعتباريله جمله‌لري پك مهملدر . بونلر آيري آيري تدقيق ايديلير سه أثرك جاذبه‌سز قالير . حتى صحيفه‌لري بيله كندي باشلرينه فصله كوزمل ده‌كلدر . فقط او بركل خالده تنقيد ايدله‌بيلى ، يالكز كلاردن ، جمله‌لردن صنعتك الهى قوقوسني دويان احمد هاشم ، كبى صنعتكارلره خالده خانمك أثرلري پك مرغوب كلير . فقط اونلر بر كتاب حالنده تشريح ايدلديكي زمان چوق قيمتلى ، چوق بكيدرلر . او ، براسان تراش ده‌كلدركه ، كلاوزرنده او عراشسين ، خالده خانمك أثرلري چوق كرچيل چيفتيل بر تابلويه بكزر . قسم قسم تحليل ايديلير سه هيچ برشي افاده اتميز حتى اك كوزل و معنالي جمله اولانلري بيله ابتدائي ، عجميجه ترتيب ايدلمش شيلردر . اورادهچوق فضله‌لق كورونور . فقط هيئت عموميه‌سنه بردن ياقيلير سه بوتون نقصان وزياده‌لكي اورتن بر جاذبه أثري صيانت ايدر . او ، اوقادار سيال اويناقدر . بر شيلاله كبى كورولتولى ؟ بر سيل كبى سوروكله‌يجيدر . أثرى تنقيده ايدوبيلمك ايچين اونون كونلر بكه‌ملى بوقسه بر تورلو اونك نقصانلرينى كورمه‌يه ، اكلاتمايا امكان بوقدر . مع مافيه حياتنك پك ولوده‌ر دوره‌سنى ياشايان بو بيوك صنعتكارمزك داها بر چوق نفيس واكمل أثرلرى اوقويا جغز . بزده حياتك بر دوره‌سنده صنعتكارلرمزه طارى اولان دور غوناق ، كوندهريكيلكله كورونن وينه‌ده برقاچ أثر ميدانه قويان خالده خانمك حساسيتى اورتهه‌مشدر . او ، يكى اسانك ، يكى صنعتك بر جوارييدر . بوكون سه‌ولديكى كبى يارين ادبيات تاريخنده ؟ كنجليكك ابدى حرمت هاله‌سيله ، ولود ، بوكسك ادبيه‌مزك بيوك اسمنى چرچيوه‌ليه‌جكدر .

علي نزهت

— بولونمش شيلر —

بر آرقاداشك دفترندن منفرد بر پارچه :

دون ، كتابلرى قاريشديرركن بر دفتره مكتوبلر بره دوشدى . وقايم يه‌نه‌اليم خاطراتى انجنده‌قالدى . اوخ ! بونى قاچ دفعه اوقومشدم . بيلكه يوز ؟ احتمالكه داها صايسيلرى نامحدود ، دفعه‌لرسوزه‌كلمى براشيقاقله تكرارليه ، تكرارليه ازبره‌قفدم . فقط بوشقه‌لر كلاردن ، سطرلردن بكامادم . برمعنا بوله‌بيلمك انديشه‌سى انجنده اونى تكرار ديديكله‌يه ، ديديكله‌يه اوبردم ، چوبردم . فقط هيچ برشى بولامادم . آكلادم كه : عبارده‌بك چوق شيلرك جاهلى اولديغمى انجمده ، قيلمك سزكله دولان بوتون كوشه‌لرنده آتشين بر عجابك غذاى روحيارق اكلادم . يارنى ! نه‌متين ، نه آشيلماز برعبارده كز وارمش . بعض پيچيده‌لرى علم جغرافيه كز حقده برعهده‌ده بولونوتورلر كويا ازاده كز ضعيف ، حساسيتكز بزلره فائقمش . . . بيلمه‌م كوشتريلن برسوكى يه غلاقه‌سز قالامازمشسكز . حالبوكه همزى پك ياقيندن آكلادقدن صوكرا آرتق مهيب برعبارده‌وكبى ؟ يوكسك سويله‌ين استادلرك اوكنده اوطوره‌اوطوره جورومين ديزلرمك آجيسنه قايم يابدى . هيچ بر نه‌قادار سزك حقكزده مغفل قالمشز . دائما اسرارين اسرارده ، مجهولدن مجهوله ؛ كيدن مبهم تمايللريكزك اوچوسنى بولمق خصوصنده ذكاءكز تعجبمى آچى آچى دويدم .

فعوريكزى اوقشايان يازيلرم بوينى بوكولمش برهر يتيم كبى ، بوتون صفوتلريله قارشيمده ديريلير كبى أولديلر . اونلردن ، بنلكمدن اوطانديم . شيمدى برحس نجاب بى پارچه‌پارچه ياقيور . قدرتكزك فرمانبرى اولايان ، شوكتكزك احتشامى اوكنده ذليل حقير قالايان . . . مسعود انيسانلره غبطه ايديبورم .

اوقوديغم حكايه‌قلشه‌لرى ، تاريخى واقعه‌لر ، سزك بارمغكزك ايشارتيله إقاداياتديككز جهتمارك ، يقديغكز كوكلرك اهاضى آراسنده بم‌ده‌مصحل برلشان موجوديتمك قاريشمايله محو اولديكز ؟ اوزون سنه‌لرلك طاقت كتيريلر اجى تجربه‌لردن صوكرا ؟ بومكتوبم ايشدن برمعنا چيقارايا بورم . آكليورم كه عمرويكزى بم خرد يخاش اولان وارلغمى كوزه‌كله تأمين ايديبوريكز . فقط بونه قادار وحشى برحيدر . نه‌دن كوتولكدن زوق آليورسكز ؟ باشقه شكل وصورتله ياشيكزى ديك دوريدير امازميديكز ؟

مكتوبكزه دقت ايديبورم . هرشيئى يرلى يرنده ياز ارمكن هيچ بر هيجان دويمامشسكز بيليورم . بنهمزى سومه‌ديكز . و اولابيلير كه بيزه لايق ده‌كلدم . فقط بيليرسكز كه كوكل وقلب ايشلرنده اوقاچوق بر سوز بيله بر حياتى باغيشلايابيلير . بونى اولسون ه‌دن دريغ ايتمه‌يكز . چونكه ذوقكز بويله ايستيوردى . ده‌كلى ؟ اسكيدن انسان بينى يه‌مدن ، شهرلر ياقمدن ، انسانلرى ديرى ديرى آتشه آتمدن ، چارميخه كرمكدن ذوق آلان انسانلر وارمش . كيم بيلير ؟ بلكه‌ده اونلردن برينك خيالت روحى سزك اوزريكزه سينمشدر .

اونك افترا سيدركه بوكون سزى بر احتراص فوبرطنه‌سيله صاديبور . . . امين اولكزكه بوصوك مكتوبمى سزه‌يازارمكن ، ايچمده سزه شدت هيچ بر سوكى قالمامشدر . غيظ كين ايكى داملا زهر كبى سزدن آرتاقلان موجوديتمى صيزلاتيور . وبوكونكى حياتم بوكا دايانيور . و آرتق سزدن نفرت ايديبورم .

بنلكمده دونان بو ظفر نشيده‌سنك طاتلى طاتلى سويله‌ين و تدريجى ثولديرمن ترانه‌سى ديكله‌يه‌ديكله‌يه حياتمى تشييع اتمكده‌يم . و آرتق فنايه ياقلاشان موجوديتمده سز بوقسكز . . .

سها

— بركنجه آچيق مكتوبلر —

٧

وزن عروضمى ، مليمى ؟

عزيزكنج ؛ بو خصوصده پك چوق ديدى قوديلر ، مناقشه‌لردويدك ، دارالفنون كرسيسندن برغزته‌جى دوشونجه‌لرينه قادار بو واديدكى سوزلرنى اوقودك ، فقط نه‌يه يارار ، اونلردن اكثريسى دليللرنى تقويه ايچين زمانله مقايسه‌لرياپارق حكم ويرمشلردى . بونلردن ذوقنه اعتماد ايتديكم بر صنعتكار بركون يكرتك اولمايان ، متضاد فكرلرى بيله ، كندى آغوشنه آلان ادبى برمجموعه‌ده يكى لسان ، وزن مسئله‌لرى خلقنده كى يازديغى ايكى مقاله‌سيله يكى لسانك آرتق بوتون بخ لفلرك هيچه مصروف كوروليلرينه رغماً ، اسكى مسجع ، اندرون وابيانك كوندن

كونه ازالان اسلوبكارلرينه قارشى يكى لسانك حاروجوشقون مدافعه‌لرى وبونك اطرافنده طوپلانان خلقك ذوقى آرتق يكى لسانى توقيف ايده‌بيلمه‌نك امكانسزلغندن بحث ايديپوردى . وزنلر ايچنده : عروض وزننك متكامل شكلى ايله ، ملى وزننك هنوز پك آز اولان موسيقيسنى ايلرى سوره‌رك قطعيته ياقين بر حكم ايله استقباله مروضك حاكم اولهجغنى سويليورديلر . حالبوكه : اوصنعتكار بوسوزلرينى سويلركن يكى مجموعه جوپشملى منظومه‌لرله ملى وزننك كوزه‌للكلرينى كوسترپيوردى . بوكبى ادعالره جوان اولهرق الك صلاحيتدار بر منتجر ، وزننك برقرئى اولجيسى كبى رنجى اولماديغنى آنجق هر السانك بنيه‌سنه سنجه‌يسنه كوره بر اولچى قبول ايده‌جكنى وتورك شعرى ده ، بنيه‌سندن دوغان وده‌لرمز طرفندن قوللانيلان هجا وزنى ملى وزننز اولديغنى لسان ملى وارلغمزك اك مهم بر نشانه‌سى اولديغنى سويليه‌رك ملى وزنى مدافعه ايديپوردى . استقبال ايچنده مادام كه : ملى وزن بوكون متزايد برقوتله يوريور . كوندن كونه طرفدارانى آرتيور ، وذاتاً عصرمزده حيات عصريدر . بو جوشان ، داشان سيلاب اوكنه هيچ بر فرد كچه‌مز . واستقباله بوسبوتون ملى وزنى حاكم اولاجقدر ديپوردى . فقط هنوز كنج ؛ بو قدره بر خوش‌صدا بيراقان او سسلر ديندى . حساس قلبلرك الهى نشوه‌سى صوصدى . شيمدى هر طرف ساكت ساكن بكليور .. بوراده قادار هيچ بر صدانك عكسلرى كليور . ملى وزنك اك قيمتلى صنعتكارلرى ، شيمدى كيم بيليز هانكى آغاج كولكه‌لرينك سرينلكلرى آلتنده ، وكيم بيليز نه قادار كوزل بر شعرك اوورد دولوسى لذتى ، جيچكلره ، پاپانى اوتلره مصونيورلر . بعضاً بوراده قادار كلدن مسئولون شيلر هيچ بر شئ افاده ايتميور . ذاتاً هنوز كنج ؛ بريرده اوقومشدم . شرقك شفاهى ادبياتى ، تحريرى ادبياتندن دها زنكيندر . بو نه قادار دوغرودر بيلمه‌يورم . يالكز بعض كتابه كچمه‌ين شاقراق ، سيال شعرقيلرك ، آغيزدن آغيزه دولاشان حكايه‌لردمكى درونى حساسيتى برره‌ستى حائز دكلر . ذاتاً شرقليلر بالخاصه تورك‌لر كوروبده كلرندن داها آبى درلر . باشقه ملتلر اولدقلرندن چوق آبى كوزو نورلر ، بزده تأمله عكسنه در ، نه‌ايسه بزده تصوف ادبياتنك روحى تكه‌لرده ، بكتاشى ادبياتنك نفسلرى كوكسلرده ، ديوان ادبياتنك جاشنيسى سرايلرده قالدى . بزه قادار كلمه المزده‌كى ديوانلر ، مطرد نغمه‌لردن عبارت كبى برشيدر . فقط بويله دوام ايدمن شكل البته كه برتكيلكه توجيه ايده‌جكدى . تنظيماته پاشلايان تجدد شناسى ـ اكرم ، ستراتى ، حامد بالاخره تماماً ضيا وفكرتله تمامله كنديشه‌دى . هاشمك ايچه ذوقى ، يحيى كمالك ده‌رين وقوتلى سزيشله بوسبوتون اويكنمش شعر كيسوسى تورك‌لك وارلق بولنده انفس بر ره‌قيمتى اكتساب ايتدى . البته كه هاشمك حوض منظومه‌سندن :

اقشام كورونور حوض اوزرنده
مهتاب كمر تازه بلنده
اوستنده سما كزلى پراوز تو
بيلدزلر اونك كلدر انده

ياخود خزانده بلبل منظومه‌سندن :

برخرمن خزانك سحر نده ،
اصرار ه نه حاجت يه بلبل
بيل قلبمزك پانچه‌لرنده
جان ويردى سنك شويله ديكك .

كبى پارچه‌لر ، اسكينك آه ، واه پار ،

جانلان نغمه‌سرالره بكزه‌مه‌ين يحيى كمالك برچوق منظومه‌لرى آراسنده نظرمزدن برپارچه :

بوصباح سويله‌دى صوك سوزلرينى
يومدى دنيايه الا كوزلرينى
قوپدى اودن آچى بر واويلا ؛
اوطه‌لر اينكه‌دى ايلاه ، ايلا !

بوقادار ، چاده تصنعسز ، تكلفسز برمنظومه ديوان ادبياتنك مطرد چاشنيسنه قارشى چوق بوكمك بركيلكدر . فقط نه‌اولورسه‌اولسون . بونلر هپ دونه عائد شيلردر . ملى وزنده‌ده چوق قيمتلى شعرلر وارد ر . فقط اوده بوكونك محصولى دكلدر . ملى وعروض وزنلرينك ايكيسنده برزدن بردورغونلق عارض اولمشدر مع مافيه قورقورم كه ، فكريامزك اك بويوك استادى برشعر كتابك مقدمه‌سنده سويله‌ديكى سوزلر تحقق ايتسين ، او ، دمشدى كه ـ « شعور دوزيده شعر صوصار ، شعر دوزيده‌ده شعور پريشى قالير » بوالم خبريى اوقودقجه زمان وبالخاصه كوروشه‌اعتياد اسله‌دينكم برادامك قلمندن چيقديغنى كوردكجه زمان تأثرم ايكى قات اولدى . فقط براز اشاغيده بنه‌ديپوركه : « بوحالى چوچوقلرك حيات‌ده‌ده كورورز درس ياعتاردندن صوكرا اونون ساعتلرى اولور . . . » چوق تمنى ايده‌رم كه بودور- غونلقده بر بورغونلق فاصله‌سى اولسون . بوكاويله كليورکه ياخين بويوك برصنعتكارك قوتله‌يه‌جكى باويك نغمه‌لرى اچصاميزه ياپيلركن ، اوراده كندى بنلكمزى ده بولاجغز . هيچ شبهه‌سز بزى خلاصه كوتوره‌جك اولان بو سس ؛ اوچ بيلنك قاريشيق ذوقيله طورتولامش بر نغمه اولماياجقدر .

على نزهت

معلم كرسيسندن :

مسلكمدن ممنون اولديغم زمانلر . . .

او ، بيلمه‌ديكم ، طانيمادينم سيرلرله ايلك انسيت ايتديكم زمانلرده ايچمده ايپلكه دوغروحسلر اويانير . اوزمان ، بكامقدراتى توديع ايدن عالملرك ، متردد ، انديشه‌لى خيالى قارشيمده بايدر .

او آنده ، بويوك وظيفه‌مك آغيرلغيله كونلر ، هفته‌لر ، آيلر ، بعضاً سنه‌لرجه دوشونورم . او ، چوچوق يم ايچين بر لوحه‌در .. اونى سيز ايتديكجه ، پك چوق مجهول ، نا قابل حل كبى كورونن مشكل برصفحه قارشيمده پرده پرده آچيلير . اونلره باقدقجه ، كوزلرمك اوكنده يكى برعالم فقط هركوشه‌سى نامعلوم منقبه‌لر داشيان بر دنيا اولور . اونى تدقيق ايده‌رم . هربولوشمه براسم اضافه ايده‌رم . . . درسلرده ؛ ياقيشديندن ، كولوشندن ، دوروشندن ، ديكه‌يشندن بره‌ر معناچيقارمق ايسته‌رم . بعضاً بولديغم اومجهول اقليمك نيچه معلوم اولان قسملريله سه‌وينيرم .

او كوچوك ياوروپى جمعيت بشريه‌نك بزدن ايسته‌ديكنه كوره ، ياواش ياواش عمومى وملى هدفه‌دوغرو اونى تجهز قيلمق آرزوسنك برقسمنك بوصورتله تحقق ايتديكنى كوردكجه ايچمده نشوه‌لى بر حظك الهى نورپريشارى حاصل اولور .

آرتق كيچه‌لرك اوزون ساعتلرنده ، وظيفه‌لرينى تصحيح ايده‌رکن يورولمام ، چاليشيركن اوصاغمام بوتون اويقوسز ساعتلرمه رغماً مسعود اولورم .

اوخ بويله شيلر ، يارين بواسرار ، وقوت دولو اقليملرده دوغاجق اولان كونشلرك آيدينلغنى . . بونلرى اوكونه حاضرلامق ذوقنك انتظاريله . . .

فقط چوق کچمز ؛ اوقاجق بر حرکتك تلقیمك خلافنه اولان ایماسی ، او سعادتی قاچیرر . یاکلیش ، یاکلیش بر کوروش ، عجبا نیچین بویله اولدی ؟ دییه‌رك قلبمده ظالم بر حس جانلانیر . هفته‌لرجه الیم بر عذاب روحمی صیقار ، بوتون دوشونوشلریمی آلت واوست ایده‌ر . اوموزلریمه تماس ایده‌ن معنوی بر مسئولیتك آغیرلغیله تیتره‌رم . اوزمان ، ساحهٔ رؤیتم ده‌رین بر قاریشیقلقله دونه‌ر ، دونه‌ر بر عمر ایچریسنده بکله‌نن بر امله قاووشامامق انکساری ، سعیمله استهزا ایده‌ن ایکی شیطانی کوز ؛ قاراکلق اولان اطرافمده پازیل پازیل یانار . اوآن رحمانی و کوزه‌ل شیلر بوسبوتون اطرافمدن سیلنمشدر .

بو عقوباتدن ، قورتولمق ایچین دوشونورم . او زمان اوکمده یکی بر مجادله قاپوسی آچیلیر . . .

وظیفه‌لرینی تدقیق ایده‌رکن ، کلمه‌لردن ، جمله‌لردن ایلیکه عائد بولا بیله‌جکم بر حسدن بر وجهه چیقارمق ایسته‌رم . کیجه‌لری کیچ وقتلره قادار دوام ایده‌ن بو تصحیحلر آراسنده بولدیغم بر قاچ امید ویریجی سوز ، او کیجه‌کی بوتون یورغونلقلریمه رغماً بنی بر حضور ایچنده آووتور .

یکی باشدن اوکا حس ایتدیرمکسزین تدقیقلرمه تکرار یاشلارم . بوتون بولدیغم شیلر نه قادار متنوع اولورسه اولسون ، مهمل قابلیتلری ، نه قادار بولوندیغمز ساحه‌دن اوزاق کورونورسه کورونسون امیدسز اولمام ، کورکولرمدن ، اوقودقلرمدن ، سزیشلرمدن آلدیغم قوتله او ، بیك بر رنك بیك بر چشید شکلده ، طبیعتده اولان انسانك کونده ، آیده بریسنی ایلیکه توجیه ایده بیلیرسه‌م ظن ایده‌رم که بوتون ایلك ملکلری ، قدسی نفسلریله ، یورغون باشیمی اوقشارلر .

او زمان سعادتمك حدودی ، اولچی ، درجه قبول ایتمز بر شکلده‌در . فقط بر آز زمان کچر . بونك ده کفایتسزلکنی کورورم . یالکز ایی اولمانك ؛ بو کوتولك ، اضطراب دولو حیاتك مجادله‌لرینه ، طبیعتك نامرئی ، اکری ؛ قویلرینه قارشی نه‌یه یارار . . .

بو یالکزلق هانکی درده دوا اولابیلیر . بیلمم نه‌دن ؟ سعادتم تکرار قاچار . یکی بر امل قورتولوش منبعنك مترسم ایزلری اوزرنده کورونور .

تکرار ، تکرار ، بر چارپیشمه ، دیدیشمه دوره‌سی باشلار . بوتون او محدود ، وفردی اخلاقی کوزه‌للکلری عمومه تشمیل ایتمك اندیشه‌سی باش کوستریر . اونك ایچین بر علم ، معرفت جدالی باشلار .

بونك ایچین اولادرسی سودیرمك لازم . . . اوخ ایلك دفعه ؛ بن ایی‌یم دیمك کبی بر مصلف کستاخ بر تلقی بو املك اوکنه کچر . فقط چوق اوزامادن بر کریزکاه بولندقجه ، حیاتك ، شعرك ، اك بلیغ ، اك جاذب وجدیله اکلاتیلیر . اویله آنلر کلیر که درسخانه‌ده حیات کتاب ، طلبه برلشمشدر . یالکز بر سس ایشیدیلیر . اونك اطرافنده نفس آلنمیور کبی کورونور . ظن ایدیلیر که اوقاجق بر کورولتو ، او قدسی منظره‌نك هواسنی اخلال ایده‌جك . اوقادار هرشی ساکندر . ایچمده ، اوزمان بویوك بر املك تحققنه دوغرو بر بشارتك اویاندیغنی حس ایده‌رم .

بویله ساعتلر توالی ایدر . مذاکره‌لر ، مناقشه‌لر اجرا ایدیلیر . مکتوم معنالی کلمه‌لردن چاپراشیق جمله‌لردن درست بر معنا چیقارمق ایچین مجادله‌لر یاپیلیر . نتیجه‌ده مرحمتسز بر دوشمانی بکه‌نن انسانلرك دویدیغی ممنونیت ظفری دویولور .

آرتق درس ؛ سودیرلمشدر . حیات درسله توازن ایتمش دیمکدر . اوزمان

سه‌وینیرم فقط بیلمم نه‌دن ؛ بو حال بوتون روحمی اطماع ایده‌مز . داها یاقینلاشمق ایسته‌رم . بعض درسلر اولورکه ؛ او یالکز اکلامایا ، او کره‌نمه‌یه معطوف کوچوك یاورولرك حساس کوزلری اطرافمده طوپلانیر . اوزمان ایچمده نهایتسز بر سه‌وینج حاصل اولور . درسك اوزاماسنی ایسته‌رم . فقط چوق کچمز بر سس ایشیدیلیر . او کورولتو بزی دیشاری‌یه دعوت ایده‌ر . دیرله‌نیر طوپلانیرم . موضوعی اقساتمامق اوزره مناسب بر یرندن کسرم . اوزمان قارشیمده پارلایان کوزلرك ، اورته‌سنده اوینایان حدقه‌لرده دوام ایدیکز سویله‌ییکز کبی واضح بر اشارتك کچدیکنی کورورم . اوخ اوزمان بوتون یورغونلقلرم نه‌ریر . ایشته اصل مسلکمدن اوزمان ممنون اولورم . حظله ممنونیتله اورادن آیریلیرم . ع . ن

حکایه

امل یولنده

صولغون ایلول کونلرینك بلوطلی بر صباحنده سیاه مشمعلی آرابه داغ قاپوسندن چیقارکن قطع ایتدیکی یوللر اوزرنده براقدیغی ایزلر کبی وجدینك ده روحنده قنزیل اشارتلر براقمشدی . اوزون وحسرتله دولو نظرلری آرابه‌یی سیران کوشکنی آشنجه‌یه قدر تعقیب ایتدی . او قدر امیدسز یاشیوردیکه ؛ آراسنده دوردیغی مزار طاشلری قدر دوتمش کورونیوردی . . نه قونوشمایه مجالی واردی ، نه ده کیری دونمك ایچون دیزلرنده قوت بولیوردی . بوتون بنلکنی آرقه‌سندن سوروکله‌ین آرابه کوزلرندن غائب اولدیغی زمان تخیل ایتدیکی مستقبل سعادت سیلیك بر رؤیا حالنه کلمشدی . او ؛ بوندن بویله کندیسی ایچون آرتق خیال اولدیغی تخمین ایتدیکی کچن کونلرك یادحزینیله وقت کچیره‌جکدی . وجدی حیات قاصیرغالرینه قارشی چوق متین اولدیغی حالده وداع صاغناغنك امانسز تأثیرلری آلتنده عادتا ایکلیور ، مزهر امللرله دولو روحی غم والمله کولکه‌لنیوردی . . .

بو آیریلیق آجیسی کندیسنی اودرجه صارصدیکه ؛ دائما ساکن ، ساکت دوران وجدی شمدی تیتیز ، سیکیرلی بر چوجق کبی اولور اولماز شیلردن حدت ایدییور ؛ هیچ یوقدن ابوینه قارشی کچیمسزلکلر چیقارییوردی . آننه‌سیله باباسی وجدیده‌کی بو غیر منتظر حاللری نهالك کیتدیکی کوندنبری حس ایتمشلردی . اونك ایچون روحنی اکلندیره‌جك بوتون واسطه‌لره باش ووردیلر . لکن قلبنده بر طوتان صیزیلری بزدرلو دیندیره‌میورلردی . بر آرالق سیاحته چیقارمق ایستیلر . قرارلرینی ویرمشکن وجدیده کوردکلری بعضی سکون علامتلرینه آلدانه‌رق فکرلرندن وازکچدیلر . بزسنه متمادیاً مثبت تشبثلرله منفی تصادفلر چارپیشدی وکنج وجدینك حساس روحی بو صارصنتیلر آراسنده سونوك بر قندیل کبی صاللانوب دوردی . ابوینده‌کی شفقت حسلری کون کچدکجه جوشیوردی . هر فداکارلغه قاتلانه‌جقلردی . یالکز والده‌سنك شفقت دامارلرینی ئولدیرن بر نقطه واردیکه قابل دکل بوکا تحمل ایده‌مزدی . وجدینك اصل سبب بربادی‌ده بو جهت ایدی . والده‌سی عصره اویغون بر شکلده تربیه کورمش مکتبلی نهالی ، اوغلی وجدی‌یه آلمق ایسته‌میوردی . اساساً والده‌سنك باشلیجه املی سوقاق قاپوسندن دیشاری چیقماز ، یازی اوقومق بیلمز توالت وآلافزانغه حیاتدن محروم عصری دویغولردن اوزاق بر قپز

بولوب اوغلنه آلمقدی . حالبوکه وجدی دماغنی بوفکرله طاباندیرمقدن طاناماق قدر قناعتارله دولدیرمشدی . او ، منور ، موسیقیدن آکلار ، برحیات قادینی آریبوردی اونك ایچون آننه‌سنك دوشونشلرینه بردرلو یاناشه‌میوردی .

نهایت کندیسنی استانبوله کوندرمکه قرارویردیلر وبوقرارلرینی درحال موقع تطبیقه قویدیلر . وجدی برسنه اول نهالك کیندیکی یولك عکسنه اولارق اورفه قاپوسندن چیقدی . ذهنی بیك درلو اندیشه ایله مملولدی . ایچینی کیرمن دردعادتا بریومروق شکلینده بوغازینه طیقیلدیغی کندینی بوغیوردی . اوزون سنه‌لر بوآغیر وتحمل‌سوز شرائط آلتنده ایکلهدی . آرادن اوچ سنه قدر برزمان کچدی که وجدینه یکرمی درت ياشلرینه کلمشدی . شباب عمرینی ایزن صوك اضطرابلرله مجادله ایدرکن تحمل توکنن پدرندن تلغراف آلدی . عودت خبری برپیام مسرت کبی اونی سویندیردی . دیاربکره دونردونمز نهالی کوره‌جکی ذهنه برلشدیردیکی ایچون هیچ وقت غائب اتمدی . اوچ کون ظرفنده استانبولك جوشقون شاقراق محیطنی ترك ایتدی . یوزنده متفادن قورتولانلره مخصوص سویمچ ایزلری بایرمشدی . یولده کچیردیکی ساعتلرك اوزونلغی روحنی تعذیب ایدیبوردی . دیاربکرك بیك بر خاطره ایله دولو برلرینی وبومیانده نهالی کوره‌بیلمك املی کندیسنی متمادیاً سویندیریبوردی . . .

اوطوموبیلك خومورتیلری آراسنده شهره کیرکن اوزون بولارك اوزرنده براقدیغی براچیق بورغوانی تمامیله اونوتمشدی . آرقداشلری کندیسنی حیاتدن بزکین ، بیتاب وسولغون کوره‌جکلرینی ظن ایدیبیورلردی . حالبوکه جالاك بر قارتال کبی جوشقون وسیال نظرلری دهاایلك کوروشدیغی اونلرده کی تخمینلری چوروتدی . حقیقةً وجدی بردنبره دکیشمشدی . هله اوه کلوب تیزه زاده‌سی کوچوك خنداندن نهالك دیاربکرده اولدیغنی اوکرندیکی زمان بستبتون باشقالاشدی . صانکه بش سنه حسرتله وقت کچیرن وجدی دکلدی . نهالك دیاربکرده بولونمیان الهیجانلی شعرینترك انسانه ویردیکی تأثیرلردن دها مسکر برهیجانله اونك روحنی صارصدی . آرتق امیدلری تمامیله جانلانمش ووالده‌سندن موافقت جوابی آلمشدی . آرادن هنوز برهفته کچمه‌مشدیکه ؛ نهالك پدری وجدینك بابالغنی صباح چاینه دعوت ایتدی . بو ؟ وجدی ایچون ایلك بشارت خبری ایدی . ذاتاً ایکی کون اول تیزه‌سنه کیندیکی زمان خاله زاده‌سی نهالی تصادفاً اوراده بولمش ودرلری برر برر آکلاتمشدی . هله برازالق تیزه‌سنك کندیلرینی یانکز براقوب اوطه‌دن چیقمیشی الکبوبوك فرصتی کندیلرینه ویرمشدی . ماصه باشنده قارشی قارشیه بش سنه‌نك شجرانلرینی اضطرابلرینی بریرینه آکلاتدیلر . بری آکلاتیرکن اونه‌کی بحرانلر کچیریوردی . متقابل خاجانلرله اوزون زمان دردلشدیلر وصوك قرارلرینی ویردیلر . یوتون مذهبلره رغماً روح آریانی جکمیه‌جکلردی . اساساً ایکی کون صوکره‌ده بدرلری آکلاشدیلر . کندیلرینده عزم وثبات فلسفه‌سنك فعلی ومثبت نتیجه‌سنی استحصال ایتدیلر .

نژاد

بیل - ۱ | پازار ایرتسی | صایی - ۹

صاحب امتیاز و مدیر مسئول علی نزهت

یکی هلال

سنه لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱۸ جمادی‌الاخر سنه ۱۳۴۲ — ۱۵ کانون اول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چیقار ادبی، علمی، فنی مجموعه‌در

مکتوب — یعقوب قدری
حسبحال — سها
برکنجه آچیق مکتوبلر — علی نزهت
قیز معلم مکتبنده تمثیل — یکی هلال
خاصهٔ اقناعیه — ترجمه — بهزاد توفیق

سنهٔ
۱۳۴۰

دیاربکر - مطبعهٔ ولایت

يل - ١ پازارايرتسى حانى - ٩

صاحب امتياز و
مدير مسؤل
على نزهت

سنه‌لكى ٢٥٠ آلتى آيلغى
١٣٠ غروشدر
نسخه‌سى ١٠ غروش

يكى هلال

١٨ جمادى الاول سنه ١٣٤٢ ١٥ كانون اول سنه ١٣٤٠

اون بش كونده بر مجموعه‌در

ديار بكرده : على نزهت بك افندى يه

عزيزم افندم ،

سندن نشر ايتمكده اولديغكز سويكلى مجموعه ايچين ، مرحوم ضيا كوك آلپ دائر بر يازى ايسته‌يورسكز . بو مجموعه‌نك دائمى قازانلرندن وسزك صميمى تقديركارلركردن اولمق وعين زمانده بيزكله برابر بر مرشدك مريدى بولنمق كبى سبيلر ، بكا مرحوم حقنده يازاجغم يازيدن پك چوجى وفكرى اشتراكه لايق بر رقوت و وسعتده اولمق استلزام ايدر زعمى ، فقط بنه ياز‌مه‌كه ، كدر‌مزمازه‌در . بو پندمكى ، تأثيرلرى هنوز بر تعصبى ايجران ايچنده بولنديغى چكيه‌مييدن ؛ بو حالده سويله‌يه‌جكم سوزلرك ، نهايت ، بر آجى تقريباديق عبارت خالصى بلكه تمكسدر .

هر شيدن اول بزم اوفكر آدامى اولان عمرزغائبك بونوع كورولتولى الم تمايشلرندن و حس قوزانلرندن ايسه‌نه‌قدر متنفر اولديغنى بيليرسكز . فى الواقع ، بعض كيمسه‌لر ضيا كوك آلپ اوزه‌رنده بر طاقم عصبى بحرانلره مبتلا برخسته شخصيتى استنتاج ايسته‌دى . فقط بوكا ، كنديسنى ياقيندن طانيانلرك هيچ برى اينانمادى . سزده بك اى بيليرسكز كه مرحوم ، كمال كه والهى شيلرك ، صفات ممتازه‌سندن اولان ركودت وسكونتك مجسم تمثالى ايدى . فكرى وحياتى حادثاتى وضوح وحضوز ايچنده كوزوروايله افاده‌ايدردى . ضيا كوك آلپى هيچ بر كون ، نفسى تهيجاته ترك ايتمش ، غير طبيعى بر حالده كوردىكمى خاطرلايه‌مايورم . دوز ، كنيش و آبدينلق حياتنك هيچ بر مرحله‌سنده عالمى اصولللرك خارجنده برتك آدم آمدينى واقع اولمامشدر . بنجه ، انسانى نقطه‌نظردن ، مرحومك يكانه قصورى‌ده بوايدى . زيرا ، ضيا كوك آلپ بو حاليله دائما اطرافنده كى على العاده انسانلرك فوقنده دورور وكنديسى ايله بونلرى آره‌سنده دائمى بر مسافه محافظه ايدردى . لكن بو مسافه‌نك بالذات كنديسى طرفندن ايسته‌نمه‌رك ايجاد ايدلديكنه قانع دكلم . بوتون بوبوك وفوق العاده شخصيتلر هپ بويله‌دكلمدرلر ؟ هپ عزلت ايچنده ياشايوب ، عزلت ايچنده اولمزلرمى ؟ بوتونك ياقيندن دوستى كيمدر؟ بوتونك ياقيندن دوستى اولق ايچين بونلر درجه‌سنه بوكسلمك لازم گلزمى ؟

غرب عالملرندن (نيتشه) ك « فكرى اصيل زاده‌لك » تسميه‌ايتديكى بو حالت ، بوتون خلقچيلغنه وبوتون فرديتكريزلكنه رغماً مرحومده اعظمى درجه‌ده موجوددى . بر آزده بونك ايچيندركه ، ضيا كوك آلپ نشر ايتديكى فكر وقوللاندينى لسان اعتباريله دائما خلقه‌دوغرى كيتمك ايسته‌ديكى حالده ، چوق سه‌ويدكى كنيف خلق كتله‌لرينه قدر اينه‌مدى . يعنى عالمى ، بر تورلو كافى درجه‌ده بسيطلشديره‌مدى ، عاميانه‌لشديره‌مدى .

ضیا کوك آلیدن اول ـ اونك كندیسنده دكاسه بیله ـ برچوق شهرتلی شعرلرو طلعتلر یتشدیرمش دیاربكر بوالتشاللی اولادیله نه قدر مفتخر در ؟ بونی سز ، بزه بیلدیرگز زیرا ، ـ ظن ایدرم كه ـ سز یالكز مرحومك اك سه وكیلی تلیذلرندن بری دكل عین زمانده اونك همشهریسی سكزده . . .

نه قدر ایسته‌ردم كه ، ألمده كافی وثائق بولنسه‌ده (ضیا كوك آلپ ودیاربكر) عنوانی آلنده بر « تتبع » یاپه‌بیلسه‌م و سزلرجه كولكسنه صیقندیغمز ، بنه‌لرجه كولكسنده تثبت ایتدیكمز بو بویوك آدمجیلی تاكوكلرندن تدقیق ایتمك سعادتنه نائل اولسه‌م .

شیمدیلك صمیمی تعزیتلرمك قبولی رجاسیله درین برالمله الكزی صیقارم عزیزم افندم .

آنقره : یعقوب قدری

* * *

ضیا كوك آلپك ، خصوصی ، عمومی حیاتنه عائد بیلكیلری طوپلایوب یكی هلالك فوق العاده بر نسخه‌سیله نشر ایتمك ایستیوردق . بونك ایچین بر آنكت آچدق ، آریجه‌ده مشارالیهك بعض دوستلرینه مراجعت ایتدك . فقط بوتون رجالرمزه یالكز عزیز وسوكیلی استادیعقوب قدری بك افندی جواب ویردیلر . دیاربكر كنجلكی نامنه عرض تشكر ایدرز .

(یكی هلال)

ـ حسبحال ـ

دون آقشام بر قاچ آرقداشله برابر ده بولونیوردق . سوزلرمز بر مدت آفاق وادیده دولاشدقدن صوكرا بردنبره ازلی بر دردہ تماس ایدیوردی . ساعتلرجه دوام ایدن مباحثه ، مناقشه ؛ كه تاریخی بولارده ، كه حسی ، ذوقی مرحله‌لرده توقف ایتدی . اویله آثارا ولدی كه هیچ وقایغك عجیب تشكلاتی كوزومك اوكنده تجلی ایتدی . باری بونلر ، بو هر مالتك تامیله حل ایدیلن عمومی ، ملی مسئله‌لری برده نه زمان قطعی صفحه‌سنه داخل اولاجق ای قارہ شهپه‌سز ، بوكرفت مصاحبه‌نك زمینی كشف ایتدك ده كلی ؟ یوذاتاً اولسه‌اولسه یالنك تركیبی وسادەلكی ، یاخود بوندن داها مهم ، داها معضل اولان املا مسئله‌سی در ده كلی ؟ امین اولكز ؛ شیمدیدن قاشاریكزك چاتلدیغنی ، كوزلریكزك بولاندیغنی حس ایدیوردم . بنه بونلر ، بنه بونلرکی واضح بر صیقنتینك تولی حساس چهره‌كزه صاریلدیغنی سزیوردم . فقط نه ممكن ، ایشته او مزعج مسئله اوزرنده كوروشیلیور . اوندن چیقاجق اولان نتیجه‌یه كوره ملتك استقباله اساسلی بر استقامت چیزیلیور .

بیلیرسكزیا ؛ عمومی مسئله‌لر اوزرینه كوروشلدیكی زمان طرفین دلیللرینی سویلركن ظن ایدیاركه ، هرهانكی برینك فكریله بو ملت سعادته ایره‌جكدر . ایشته دون اقشام املا مسئله‌سنی دیكله‌ركن بنده‌ده بو قناعت حاصل اولدی : املا تشكلی ده عقلی ، منطقی بر ساحه‌یه چیقاجق درجه‌ده قطعیت حاصل ایده‌رسه هرشی حل ایدلمش اولاجقدر .

بوكا باغلانان دوشونوشلر اوقادار صمیمی ایدی‌كه غیر اختیاری بو جاذب مصاحبه‌نك وجدی ایچنده بر چوق ساعتلر مست پرخیالجان كندیمی ترك ایتدم . وشیمدیده اونی خاطرمده قالدیغنه كوره سزه یازییورم .

ـ شوكت بك دییوردی‌كه ، آرتق بیلدكلرمله كوردكلرمیكدیكریت اویمایور . دون قواعده موافق اولارق اوكرمدیكم بر كلمه‌نك شكلی بوكون اك اعتماد ایتدیكم اسلوبكار طرفندن ده‌كیشدیریلیور . بو صوك شكلی نه‌یه توفیقاً بویله یازییورسكز دییه بر سؤال صورمه‌هیچ شهپه‌سز افندم ، آهنك تافظه ،

كوره جوابی آلیرسكز . توركچه كلملر ایچین هایدی بونك بردرجه‌سنی قبول ایدەلم . فقط عربی ، فارسی كلمله‌رینك ده بر قسمی ده‌كیشیور . بونلری تبدیل ایده‌نه كوره ؛ بونك ده جوابی صریحدر . افندم او كلمه لسانزه‌كچیركن موضوع اولدیغی معنادن باشقه بر معنایه‌ده دلالت ایتدیكی ایچین ، اوكلمه‌ده بزم دیمكدر . بناءً علیه اونی ده « آهنك تلفظ » واستانبول شیوه‌سنه كوره تبدیل ایدەبیلیرزدییه جواب ویرز . بوكاده راضی بز بز حالبوكه بعض عربی فارسی كلمله‌رواردركه لسانزه‌كچمكله برابر معناسنی ده‌كیشدیرمیور . بزده اونی ، اسكی معناسنده قوللانیورز بویله اولقله برابر بنه املاسی ده‌كیشیور . بوكاده جواب حاضردر . یاافندم اوكلمله‌رده اوزون زماندنبری لسانزه‌كچدیكی وخلق ، اونك بمعناسنی تامیله بمسه‌دیكی ایچین او كلمه‌ده توركچه‌لشمش دیمكدر . بناءً علیه اونی ده كندی كلمله‌ریمزكی تصرف ایده‌بیلیرز .

هایدی بونی ده قبول ایدەلم . فقط بز بوبیتین بیغین ، بیكلرجه ، اون بیكلرجه كلمه آراسنده بونلری ناصل تفریق ایدەجكز ؟ .. بوكا قارشی :

ـ ثابت بك ؛ افندم اونك قولایی واردر . هیچ فارسی یی عربی یی توركچه‌یی وبونلرك امتزاجلریله تاریخی استحاله‌لری ، اوكرنمكدن صوكرا ؛ بنه درست بر املا طرزینه مالك اولابیلیرزدیدی . ـ شوكت بك یوق ، یوق عزیزم بوده كافی دكلدر . هركون منتظماً ادبی اثرلرده اوقومالی‌كه ؛ توركچه‌لشمش كلمله‌ری ده اوكرەبیلەلم . باشقه صورتله بو ایشك ایچندن چیقمایه امكان یوقدر . .

شیمدی به قادار بوتون سكوتیله بو مصاحبه‌نك یالكز سامعی اولان فاروق بردنبره ایلری آتیله‌رق ایی یا ، بیلیرسكز كه برقاچ عصر اول سپر ده‌سفیروردن برینی ترجمه ، خزانه‌رده‌كی سیاسی خبرلری ترجمه ایدركن آنجق شعرلردن صرف نظر ایدیكز دینش نكته‌دان ترجمان ده‌نده بر شی دمارکه‌ده‌یه جواب ویرمش روایت ایدرلركه بر آرالق استانبول تاریخی ترجمه‌ده كورمشدر . او دورده علی العاده برضابطه شئونی بیله منظوم یازارلرمش .

اكر هیچ‌مزاملانك انتظامی نامنه بوشكاده چالیشیرسه‌ق . هیچ‌مز شاعر ، ادیب اولورز . اوخ بو حال نه قادار كوزمل اولور ده‌كلی ؛

فاروق بكك یاری جدی ، یاری شاقه‌جی سوزلری مجلسك جدی هوای ایچنده سوتوب كیتدی .

ـ شوكت بك بجه‌لانین حروفاتی قبول ایده‌رسه‌ك بوتشوشك اوكنه‌كچه‌بیلیرز . دیدی بونك اوزرینه‌ذو قیله حیاتك بدیعی وارلغنه یاقان ماذنك بوفكره قارشی اعتراض ایتدی . بو جمله كزایكی نقطه‌نظردن قابل مناقشه‌در . اولا بو طرزله « آثارا سلاف » ی ترك اتمش اولورز . ثانیاً یازیتزك بوكونكی چوق كوزمل اولان شكل وحساسیتنی ده بوزمش اولورز . مع‌مافیه برنجی مانع قولایجه حل ایدیلركی كورونورمثلا : ترجمه‌ایدەرز . دییه بیلیرسكز . حالبوكه اوزلردن بالخاصه ادبی اولانلرینك آهنكی لاتین حروفاتیله تأمین اتمه‌یه امكان یوقدر . حروفات منضمه صورتیله بونی ده تأمین ایتمك كیفیتی ده‌وارد خاطر اولسه‌بیله بنه‌ثبوته ، تلفظ فرقی بیله یالكز صدالك ، آهنكك امتزاج وانحلالاندن حاصل اولان اثرلری صیانت ایدەمز . عینی زماندە بونك قابلیت تطبیقیه‌سی ده اولاماز . یازی مسئله‌سی ذوق واعتیاد مسئله‌سیدر . بناءً علیه لاتین حروفاتك ناعمه‌ك قبولنه مظهر اولاجغنی هیچ دوتخمین ایدەمیورم . « منفصل حروفات » طرزینك اوغرادیغی

عادت هیچ‌زمان خطر ایده‌در . . باشقه برچاره دوشونه‌لی ! . . . .

ـ شوکت بك عزیزم بوسوزلریکز بنی تطمین ایده‌مه‌دی . مع‌مافیه اصل نجه مطلوب ایرلان بومسئله‌نك حلیدر . هیچ‌برلسان بویله ازلی برشورش ایچنده قالمامشدر . هپیدی‌بر آن ایچین سوزلریکزی قبول ایتسه‌م بیله دردمندینه دوامسز قالیور . هیچ‌اولمازسه مثلا : برعلمی انجمن تشکیل ایدلسه بوتون بوآثارشینك اوکنه کچمك اوزره بوتون کلیلری ، قاعده‌لری آلتنه آلسه‌لر ، عمومی لغت کتابلری نشیر ایتسه‌لر ، مکتب کتابلرینی ده یکدیکر پرامیلا طرزیله یازسه‌لر . آیریجه ده بره‌بره‌ر وپاغاندا مجموعه‌لری چیقارسه‌لرالبته که چوق فائده‌لی اولور . وپاقین برزمانده‌ده بومسئله بوسبوتون حل ایدیلیر . واقعا بوفکرم چوق آیقیری کورونیور . حالبوکه برآز تعمیق ایدیلیرسه هیچ‌ده اویله‌ده‌کلدر . اسکیدن بوتون وسائطك فقدانانه رغما میترجم عاصم ، شمس‌الدین‌نك کندی باشلرینه ناصل قوجه‌قوجه‌لغتلر نشر ایتدیلر . البته که بودیدیکم شکلده چالیشیلیرسه چوق موافق براملا طرزینه نائل اولابیلیرز . دقت ایتدم بوسوزلری متعاقب هرکسده برقاچ مجهولی معادله‌نك بوصورتله واقع اولان حلی اطرافنده دورن برتمنی ایله قارئیشیق سه‌ویملی بر انشراح چهره‌لرده بیلیرمشدی . ساعت چوقی کچمشدی . اورادن قالقدیغی ، سرت بر صوئوق سیمالریمزی طیرمالیوردی . دماغمده عکسلر بیرافان حرارتلی مناقشه‌نك صحیفه‌لرینی دوشونه دوشونه اوه کلدم .

ـــ برکنجه آچیق مکتوبلر ـــ

٨

دون وزن‌ملی ، هروش ایچین یازدقلریم جمعیتده کورشدیکمز زمان بردنبره قاشلرك چاتیلدی . سوکیلیسنی بکنمه‌ین انسانلره قارشی کوستریان استخفافه بکزه‌ر برحسله یانلرمز ، نثرمز حقنده‌کی تلقیلریکزی نلردر عجبا دیدیکز ؟ بوسؤالی تعقیب ایدن روحیکزك اشمئزازی اولماسه‌یدی بلکه بشفاهی اولان محاوره‌مزی بوسلسله آراسنه صوقمازدم . فقط نه‌ممکن ؟ کوزلریکز صاغه ، صوله ، حساس فسونلر بیرافان بوکونکی نثرك کذارکاهنده ترك ایتدیکی ایرماقلرك صاف ، بولانیق صیولرینی ، یونارك بیایه اویمایان ، معنالرینی آکلاما ـ دقدن صوکرا ؟ بوکونکی متلاطم فحتلردن دزبت برمیناچینه قارمایه امکان یوقدر .

نثرمزده ، نظمزکی عصرلرك تکامل دوره‌سنی کچیره کچیره بوکونکی کمالنی بولابیلمشدر . فاروق نافذلر ، ندیم ، فاضل احمدیله نفعی آراسنده نه قادار فرق وارسه ، سنان پاشالر قوچی بکلر ، بچوملر ، ترکسیلر ، ویسیلرله ، خالدضیا ، یعقوب قدری آراسنده‌ده اویله متباین فرقلر وار در . بتکلا اولدیغی کبی روح اعتباریله‌ده واضح آیریلقلر واردر نظم ناصل که ، اسکیدن : مصراع ، بیت ، رباعی ، غزل ، قصیده ، مثنوی ، مسمط کبی دار برچرچیوه ایچریسنده تنفس ایدیوردیسه ، نثرده : خلوصنامه ، تبریکنامه ، تعزیه‌نامه ، دعوتنامه ، عبادتنامه ، شرحنامه کبی بسیط وتقلیدی برماهیتده یازیلیردی . دیوان ، تکیه ادبیاتنك روحی ناصل تصوف نفسیله دولمشسه ، نثرده عین ادایی محافظه ایدیوردی . تورك ادبیاتی عصرلرجه بربسیط ده قور ایچریسنده تثبت ایتدی . فضولینك بودار خطوطه صیغیمان ملالی عشقی ، ندیمك چالاك روحی ، غالب‌ده‌نك انکین مخیله‌سی متمادی حمله‌لرله بویکنسق نظم طرزینی صارصدی . فقط

نثرمز ، عرب ، عجم منقولاتندن اولان تکیه‌پرداز لق ، اصطلاح فروشلق ، مرفی تقلیدی عاملر اوزون عصرلر ادبیاتمزك بووجهه‌سنه سلطه‌سنی قورمشدی . بوتون حکایه‌لرو مراسلات ، تعایمی برماهیتده ایدی ، ابداعی ، ابتکاری برقیمتدن اوزون مدتدن محروم قالدی . بوحال بهجت افندیلر ، اسحق افندیلر غرب اثرلرندن ترجمه‌لر یاپمجیه قادار دوام ایتدی فقط تورکیه‌نین شرق روحنك متوکل ، تصوفی ، سقیم اعتیادلری ، غربك مدونات فکریه‌سیله امتزاج ایدیر ایتمز بوسبوتون ده کیشدی . دار قالینك ایچنده صیقیشا صیقیشا تخلص ایدن روح بردنبره برانکشاف ساحه‌سنده جولانه باشلادی . بو مافیه شرق یادکارلری اوزون مدت بویکی لولوشله یان یانه یاشادی . نورك ضیانك کوزایشینی اوکنده عکس العمل یاپان ـ پس زنده‌لر ـ تنظیماته قادار قوتلی برجبهه حالنده متحدد زمره‌نك اوکنده ایدیلر . فقط ۱۲۵۵ تاریخنده تنظیمات خبریه اعلان ایدیلیر ایدیلمز ، آرتق مطوعاتدن زیاده آغیرلرده ازتجاع قوقولری آیوردی . فقط نامق کمال‌لك روحی کوکرمش برارسلان کبی بوایکسز یرلرده هایقیردی . یاواش یاواش بوشلق اطرافنده کنجلك برزمره حالنده طوپلانیوردی . او آراده ، بوکه‌لك ذوقیله آکرمك قابلیتی اولان کنجلرك سچیلور ، اونلرك حمایه اتمکله برابر ، ادبی شرائطه اویغون اولق اوزره بیرتکیر تنقید ساحه‌سی آچیوردی . آرتق کوزه‌للك ، خیرکیلك مفهوملرینی عامی ، بدیعی معلوماته کوره تقدیر ایدیلیوردی . شهه‌سز بوحال قابلیتسز ذکالرك حدودی خارجنه چیقه‌رایه‌بیوردی . شایسته غزه‌جیلك طرزی ، نعیم‌فکرتك ادبیاتمزه وطبیعتمزه طرزی ، زهدیلرك وارده اکرمله تقید طرزی کیرمشدی .

هیچ شهه‌سز بوبریکیلکدن فقط آیری تربیه ذوقیه اوزرینه غریدن موجه موجه کلن بویکیلکلرله اسکی اشیالرینی بوسبوتون حیلوب کوتوره‌مه‌مشدی . مثلا : کچمك حکایه‌لرینی ، تماشا کتابلری شرقیه غرب آراسنده ذکشدر اولنده تحکیه طرزینی نه تمام نه‌صال نوشندر . نه‌ده‌بدیعی برتکنیکله بوزولمشدر .

تماشاسنده‌کی محاوره طرزی بوکون ایچین نه‌تحملسوز برشیدر .

فقط ایلك تجدد حمله‌سنی یونلرآتدقدن صوکرا ، مستعد ذکنر یونلرك انکشافی تأمین ایتدیلر . آرتق ادبیاتمز یاواش یاواش تنوع ایدیبور ، کنیشیوردی . حکایه تماشا داستان کبی انواع ادبیه یپیکی برکوه ایله اورتایه چیقیوردی .

ـــ حکایه طرزی ـــ

اسکی ادبیاتك استقامتی خفیفجه اشارت ایتدکدن صوکرا ؛ انسانلر بشری حسلرینی ، احتراصلرینی ، ماجرالرینی عشقلرینی ، آرزولرینی ، آچلرینی ، المرینی باشقه‌لرینه دویورمق ؛ اوزاق سویلیلرینه چکدکلری اذالری ، جفالری بیلدیرمك کبیردکلری سرکذشتلری خارجه قرشی حکایه اتمك اوزره شدتلی ارزو دویمشلر بوارزونك سوق وابراملیه یازدقلری یازیلری عمومی علاقه‌دار ایدمجك شکلده تحکیه اتمشلر . ذاتا انسانلر کندیلرینی علاقه‌دار اتمه‌من اضطرابلری دیکه‌مز . بوشکل ادبی طرزلرکی مختلف استحاله‌لر کیرمشدر . بزده ایلك دفعه پاشالیان تحکیه طرزی یاصل شکلنده دوام اتمش ، اینانیلمز شخصیتلر ، عندی ، شخصی دوشونوشلر اطرافنده تکاثف ایتدیرمش . بالاخره غریبه توجه ایدن ادبیاتمز بوطرزك صوقیرینی ده غریبه

آلمشدر . فقط ایلك بو نظریه‌لری تطبیق ایتمك ایسته‌ین احمد مدحت افندی : حسن ملاح ، حسین فلاح کبی حکایه‌لریله بوتون ادبی شعبه‌لرده باشلایان تجدد حرکتلری احمد مدحت افندینك بو اثرلریله تمامیله حس ایدیلیور . فقط اوده ملی حیاتك اوزمان پك یاکلیش آکلاشیلان طرز تلقیسنه قاپیلارق انتخاب ایتدیکی اشخاص ، یاشاتدیغی قهرمان تیپلر ، یاشادیغمز حیاتله اوائرلر آراسنده پك آز انسیت حس ایدیلیور . بوتون حکایه قاعده‌لرینك معدومیتنه رغماً اوائرلرله حیاتك انطباق نقطه‌لرینی آرایانلر ایشته : بو فلان عائله‌در . ویا فلان شخصدر کبی ، حیات ایله ادبیات آراسنده بر مشابهت بولانلر اولمشدر .

فقط ، اصل بکله‌نیلان طرز ، آرزو ایدیلان تحکیه وادیسی بوتون حقیقی تلقیسنی سزائی بکك کوچوك شیلرنده ، سرکذشتنده بولدی . تحکیه طرزنده ، وضوح شخصلر آراسنده‌کی ترابط ، دائما تجسسمزی اطرافنده طوپلایان فسون سرکذشتده تمامیله واردر . فقط براز تصنع ، اثری صاریبور . شعری فضله‌در . بوتون دقتمزی اطرافنده طوپلایان شخصلر ، آنسزین مخیله‌مزدن سیلینور . سیال بر عالمك رنکین صفحه‌لری قارشیمزده جانلانیور بر بلبلك نشیده‌سی ، بر اسحق قوشنك ترنملری بونلر اراسنه قاریشیور . اوقادار رنکلر ، سجیه‌لر یکدیکرینه قاریشیورکه دماغمز غیر اختیاری یورولیور . بر اوصانج حسی قلبمزده اویانیور . اثری المزدن یره براقیورز .

حالبوکه ، قدرتلی بر اسلوبکارك حکایه‌سی ؛ هیچ‌ده بویله بر عاقبته اوغراماز . کتابی ایلك صحیفه‌سندن اعتباراً صوك کلمه‌سنه قادار برجاذبه صارار بر تورلو الیمزدن براقامایز . عجبا نه اولاجق ، ؟ ناصل بیته‌جك ؟ بر اندیشه بوتون بنلکمزی احاطه ایده‌ر اشخاص نه قادار تنوع ایدرسه ایتسین ؛ مناظر نه قادار ده‌کیشیرسه ده‌کیشسین بوتون تجسسمز او واقعه قهرمانی اطرافنده طوپلانمشدر . آرتق بزی او شخص سوروکلیور . اراده‌مزه او حاکمدر . حتی اکثریا بو شخص محرریندن آرقه‌سنده سوروکله‌ر او مخیل شخص سویلر ، حکایه‌جی یازار ، اویورور ، اوته‌کیسی تعقیب ایده‌ر . شبهه‌سزکه بویله حاکم قهرمانلری یاشاتانلر ، چوق سعیه مترافق بر استعداددن ملهمدرلر . عکس تقدیرده اولاماز ، بزی اسنه‌تیر ، یورار ، درحال کتابك صحیفه‌لرینی صایارز . قرش باقیشی بر نظرله یالکز واقعه‌یی اکلامق ایسته‌رز . فقط قادر بر صنعتکار هر جمله‌سنده یکی بر تجسس اویاندیرر . واوجانلی جمله‌لر ، تصویرلر اوقادار بری برینه باغلایدرکه اوفاجق بر آتلاما ، مزاجمزی بوزار . ایشته بوتون بو شیلر کمالنی خالد ضیاده بولدی . عشق ممنوع ، مائی وسیاه ، بر یازك تاریخی الخ کبی اثرلرینی حیاتدن آلدی . وهر کتابنی تشکیل ایده‌ن مختلف تیپلردن بری بهمه‌حال بزز .

لسان داها کوزه‌ل ، تحلیل ، ترکیب داها علمیدر . فقط یالکز بوتون اثرلری حیاتمزی صاران اجتماعی انموذجلردن معلوم اولان قسملرینه عائددر . اصل زاویه‌نك رأسندن باشلایان تجددی ضلعلرنده انکشاف ایده‌ن ، تنوع ایده‌ن خلقه همان همان هیچ‌ده تماس ایتمز . انسانه اویله کلیورکه یاشاتمادن زیاده کورولمشدر . حالبوکه ، هر موضوعی بالذات یاشامق ، واقعه‌نك محیطنی ، انطاق ایدیله‌جك ده قورلری ، یأسلری ، هنجقرقلری یاشامق لازمدرکه حیاتله تماماً مطابق اولابیلسین ایشته مملکت حکایه‌لری ایشته نوربابا ، ایکی اثرکه الآن نفسلرینی آرقه‌مزدن ایشیدییورز . یورودکارینی کورییورز . هیچ ظن ایتمه‌یورم که یعقوب قدری بك بکتاشی بزملرنده نفس آلمقسزین صرف ویالکز اوقودقلریله بویله

بر اثر یازابیلمش اولسون . فقط تصویرلری عشق ممنوعك تصویر ایچین اولان شکلی کبی ده‌کلدر . هر شیء ساده اولدیغی کبی یازلمشدر . ذاتاً تحکیه طرزنده موفق اولمق ایچین بالخاصه محاوره قسمنده هر شخصك معلوماتنه کوره وقیصه سویله‌تمك لازمدر . انسانلر دائما دیکله‌مه‌یه متحمل ده‌کلدر . سویله‌مکده ایسته‌رلر . حکایه‌لر ، حقیقی ویا خیالی اولابیلیر . فقط هر حقیقت روحمزك عدسه‌سندن کچیرکن ده‌کیشیر ، بویور ، ویا کوچولور . رنکلری تخالف ایده‌ر . خلاصه صنعتکار کندی بنلکنه کوره اونی تغییر ایده‌ر . فقط هر حکایه حیاتدن آلنمشدر . درجه درجه بزه اویار . ذاتاً بزه اویمایان ، موضوعلر آنجق اولسه اولسه بره‌ر ماصال نمونه‌سی اولابیلیر . اونی‌ده ذاتاً حکایه صیراسنده ذکر ایده‌مه‌یز . . کله‌جکه ینه کوروشورز .

علی نزهت

— قیز معلم مکتبنده تمثیل —

ایلك دفعه دعوت ایدلدیکمز زمان اندیشه وقورقودن مرکب حسلر روحمده برابرجه جانلاندی . چونکه مؤسسه‌یکیدی ، وسائط ممکن اولدیغی قادار نقصاندی . ایلك حمله‌ده بونلری دوشوندکجه منکسر اولیوردم . موفق اولمق مینی‌مینی یاورولر ، ولیلرینك کوزی اوکنده منبسط اولماسنی چوق ایستیورم . بویوك بر علاقه آرقه‌سنده تیتره‌ین بر اهتمامله کچن جمعه کونی مکتبه کیتدك .

براز بکله‌دکدن صوکرا دعوتلیلر کلدیلر . وقت تمام اولمشدی . ایلك دفعه مدیر لطفی بك افندی ؛ تورك قادینلغنك فضیلتندن بوکونکی حیاته آتیلمالرنده‌کی احتیاجی ، لزومی قلبدن کلن بر صمیمیتله سویله‌دیلر . . آرتق تمثیل باشلیوردی . هر کسده تنقیددن زیاده نقصانلری کورمه‌مه‌یی ، کوردکلرینی سوکیسیله عفو ایتمه‌یه حاضرلانمش انسانلرك علو جنابی واردی .

تمثیل رشاد نورینك « مید مکتبی » پیه‌سیدی . موضوعی اعتباریله نام طلبه‌نك حیاتنك اك حساس بر کوشه‌سندن آلنمشدی . پیه‌سك اناده‌سی پك سیال ، وشوخدی . بالخاصه مینی مینلرك آغیزلرندن کلمه‌لر دوکولدکجه اثر داها لطیف ، داها جاذب اولیوردی . بعض پارچه‌لرنده آچلغك ، سفالتك آچدیغی رخنه‌لر ایچریسنده صولان بر انسانیت واخلاق تیپی اوکنده آغلایانلر بیله اولدی .

ذاتاً مکتبلرده تمثیل ایدیله‌جك اثرلرك بویله اخلاقی بر ماهیتی حائز اولان کتابلرك وضع صحنه ایدلمه‌سنده‌کی تربیوی فائده‌نك او ، هنوز آچیلان روحلر اوزرنده بیراقاجغی خیرکار تأثیرلری دوشوندکجه داها زیاده سه‌وینیوردم .

پرده آرالرنده‌کی اوقونان منظومه‌لر ، کمانله برابر سویله‌نن نشیده‌لر حاضرون اوزرنده چوق کوزه‌ل تأثیرلر بیراقیوردی .

هیئت عمومیه‌سیله چوق کوزه‌ل بر کون کچیردك ، فرداسی کون خانملرده عینی نشئه ایله مینی مینلری تماشا ایتدیلر . متشبثلرینی تبریك ایده‌رز .

خاصهٔ اقناعیه

محرری کوستاولوبون — ١ — مترجمی بهزاد توفیق

خلق طبقه‌لرنده ایچین ایچین بویوین ، تکاثف ایدن جریانلر ، بعض آنی پولتیقه وقعه‌لری دوغورورلرکه ، بو اکثریا حکومت آدملرینی بیله حیرت وتعجبه دوشورمکدن خالی قالاماز . هیچ بر شی ، بوکبی وقایعك ظهورینی اولندن کشف ایده‌مز . بونلر کهانیلك ، پوسته‌جیلرك غره‌وی ، ایشلریله سسزجه

مشغول بولونان مصنع خانی برآنده دنی جاناوار پاپاروق کایسلره صالدیرتان، بولونزی مزارلرندن چیقارتان بارسلون عصیانیله تبارز ایتمشدر .

بوکبی آنی انفلاقلر اطرافنده، حادثه‌نی متعاقب یورتیله‌جك نظری بر تحلیلك هیچ بر قیمتی یوقدر . بونلری آکلامق ایچین، عقلی ومنطقی مقیاسلریمزی بر طرفه آتمق لازمدر . منطق ، وقعه‌لرك ماهیتی دکل ، آنجق خیالی علتلرینی تصوره برامکان ویره‌بیلیر.

خلق کتله‌سنك بوحرکتلری، شبهه‌سز بر تصادفك محصولی دکلدرلر . بونلری دوغوران تحت‌الشعور احتیاسلر ، بر طاقم قانونلره تابعدرلرکه ، بوقانونلرك مطالعه‌سنه هنوز واضحاً امکان حاصل اولامامشدر . بوشدید تشتتلرك نقطهٔ عزیمتنده ، اکثریا بر قاچ محرکك تأثیری موجوددر . بناءً علیه هرشیدن اول بومحرکلرك ، نفوذلرینی عوام طبقه‌لرینه ناصل آشیلادقلرینی ، قوللاندقلری واسطه‌لرك عقلاً بك منفور اولماسنه رغماً ، حرکتلرینك عمومیتله سریع وامین برصورتده ناصل مظهر انکشاف اولدیغنی کشف ایتمك لازمدر .

* * *

هنوز چوجق دینه‌جك یاشده‌ایدم . طشره ولایتلرندن برینك کنیش میدانلغنده بوموضوع حقنده شمدیه قدر بن‌ده‌قوتلی برانطباع یاشاتان پیقولوزیك بردرس ایدینمدم . اوتوز سنه‌لك بر فاصله ، شاهدی اولدیغم اوحادثه‌نك شمول واهمیتی قاورامق ایچین، بکا کوزل بر وسیلهٔ تدقیق احضار ایتدی. شبهه‌سز بندهانطباع براقان وقعه‌لك کندیسی، ویرمك ایسته‌دیکی درس دکل، قیمتلی مجوهرات وآلتوندن بر لباس قوشاتمش اولان آثرك مبدعی اولمشدر .

بو بر میدیه قرنی ، بر آتوریه حکمی، افسانه‌وی برهنده‌پرنسیه‌سی می‌ایدی؟ اطرافنه ذهبی پارلیلر، زنگین یاقوت ایشیلری صاچان تختی ، قیرمزی رنکلی درت توانا آتك قوشتوپی کبی اوچوردیغی محتشم بر کردونه طاشیوردی . تختك توقف ایتدیکی محلك برآز کریسنده، ضیادار سلاحلرله مجهز ایکی محارب، کوموش بورولر ایچنده اسرارلی بر هوا چالیورلردی . کیندیکجه بویوین تقدیرکار ، جمیله‌کار بر خانی کتله‌سی تختك اطرافنی بر لحظه‌ده قوشاتدی . مبدع ، بردن برداشارت ایتدی . بورولر صوصدی . اطرافه‌معبدی بر سکون یاپیلدی . اوصره‌ده آثرك مبدعی، شاهانه بر طورله قالقه‌رق، خلقه خطاباً برنطق سویله‌دی . خلق، نطق سراپا دقت، حرمت کسیلرك درین برتقدیرله دیکله‌دی. نه‌سویله‌یوردی؟ اوزاقده‌اولدیغمدن سویله‌دکارینی ایشیده‌مدم .

یالکز ، اونك قرالیچه سابانك اجرای حکومت ایتدیکی اوزاق مناطقدن ، انسانلره جزئی برپاره مقابلنده سعادت بخش برتوزی محتوی اسرار انکیز قوطولر داغتمه‌یه کان قوتلی بر شخصیت اولدیغنی اوکرندم .

سحرکار شخص صوصدی . بورولر تکرار چالندی وخلق مانیاتیزمه ایدلمش کبی شاشقین وشعورسز برصبرسزلنله معجزه‌لی قوطولری آلمق ایچین کردونه‌یه آقین ایتدی. فقط هپمات ؛ بن بوآقینه اشتراك ایده‌مدم. عائله‌مك ساردانا پالواری سرکذشتلردن اوزاق قالمقلغم حقنده‌کی آرزوسی جیبلرمی بوهدیه‌لردن محروم براقدی. سحرلی توزلرك شفائی خواصی احتوا ایتدیکنی اوکرنجه تأثراتم داها زیاده آرتدی . میدانلغك ضعیف ، صاریشین ، جدی طورلی برآدمی اولان اجراجی، بوقوطولرك پالکیز شکردن عبارت اولدیغنی ایدعا ایتمشدی . مابعدی وار

بیل – ۱ پازار یرتسی صایی – ۱۰

صاحب امتیاز و مدیر مسئول علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۲ جمادی الاخر سنه ۱۳۴۲ ۲۹ کانون اول سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبه	اسکی تورك صنعتلری	علی نزهت
حسبحال		سها
برکنجه آچیق مکتوبلر		علی نزهت
هجران		علی رضا
خاصهٔ اقناعیه	ترجمه	بهزاد توفیق
معارف شئونی		

سنه

۱۳۴۰

[illegible]

تشکر

اقتصاد وکالتی قلم مخصوص مدیریتی طرفندن ایکی جلد اقتصاد مجموعه‌سی ، سعید بك‌ده برقاچ جلد فرانسزجه کتاب کتبخانه‌مزه هدیه ایتمك صورتیله کوستردکاری علاقه‌یه تشکرلر ایده‌رم .

لیسه کتبخانه‌سی رئیسی

حسین بسیم

يل – ١ | پازار ايرتسى | صاينى – ١٠

صاحب امتياز و
مدير مسؤل
على نزهت

يكى هلال

سنه‌لكى ٢٥٠ آلتى آيلغى
١٢٠ غروشدر
ستة‌سى ١٠ غروش

٢ جمادى‌الاخر سنه ١٣٤٢ | ٢١ كانون اول سنه ١٣٤٠

اون بش كونده بر چيقار ادبى ، علمى ، فنى مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سى :

— اسكى تورك صنعتلرى —

ماضينك چوق كوزل اثرلرى اوزرينه زمانك چكديكى نسيان ، اهمال پرده‌سنى كورديكجه يأسك حدودى كنيشله‌يور ، آرتيور .

توركلر ، وطن اصيللرنده ، هنوز ، طبيعت اشيا اوزرندن ، كلرلرى يالكز آهنكندن حسابيتندن زيادة فكرى بر اشارته معادل تلقى ايتدكلرى حالده ، موسيقى‌يى بسيط ، ابتدائى بر آلته ، قوبوز ، له‌عشقلرينى ، سوكيلرينى اضطرابلرينى ترنم ايديبورلردى . مانع آيينلرنده ، ضيافت كيجه‌لرنده ، تورك ساكن ، نشه‌سنى ، جوشقون تمايلنى ، ارتجالى شرقيلرينى ، حساس نشيده‌لرينى ، بوربابك نغمه‌سنه تردديف ايدرك چالارلردى . بوزمان زمان ، على العاده قهوه‌خانه‌لردن وزراقونا قلرينه قادار ، بوسك بلاغتى ، تورك ازلى يأسنى هيچقيرتدى .

بالآخره ، بيزانس ، عجم ، ترجه‌لرى بونى‌ده ديكر بعض ملى وعمومى نشانلرينى كبى پريشان ايتدى . بر قاچ كون اول ، بر مليت عاشقى ، چوق متنوع ، چوق ذكى بر كنچ ، قولاقلرنده عكسى فلان واغنه‌رك ، بيهوفك ، سوز و سازك عمومى انحلالندن حاصل اولان آهنكك مستوليه‌سنه مدعوى بولوكنكى تحسرنمزى ، سوكيلرمزى ، قلبمزك يأسى ، اضطرابى ، روحمزك شوقى ، نشه‌سنى بولاميور ، اونلره خطاب ايده‌ميور ، خلاصه : موسيقيدن بكله‌نيان لذت ، خاطره‌لرمزده دوتمش كيدر . او ، آواصيراجاتلانيور ، محيطك – ايشى بولومنك – غير منكشف حدودى ايچنده نفس آلمادن سونوب كيديور .

فقط ملى آهنگ ، يالكز بوشعبه‌ده قالميور ، معمارينزده يله تورك روحنك اصالتى ، متواضع كوستريشسز تجلياتى بولاميورز . اسكيدن يابيلان چشمه‌لر ، كوپرولر ، جامعلر ، مدرسه‌لر ، اونلرك ديوارلرنى ، سوسلرين ، دينى نقشلر ، قيه‌سنده‌كى ، زنكارلى امتزاجلرى ، شكالرى واوكا منكس اولان بوتون ظرافتى بوكون حسرتله آنيورز . بوكونكى معمارينز ، چندسوى برحالده شعردن زياده مدى قيمتك باش دولاندريجى اسرافكرى ايچريسنده كائب اولان ذوقسزلكى بك‌ده‌ريندن دويويورز . فقط بو ضرر نفس صنعتلرمزه منحصر قالميور . كوكرمش ، شاشه و نقشلى بر عقوبات كبى ايچمن ايچه هر ساحه‌ده فيضسزى تعليم ايديبور . بومعنوى ساحه‌ده عمومى بر دورغوناتى عمومى بر آچيلامامازق واردر . مفيد صنعتلرده غيى ، فقيده‌در . خليجيلق ، چيليجيلك ، تجاوزجيلك . . . بك كى صنعتلر مزده بر بنقاق ، تورلكسكى ، بوكونكى روحى

تحمیلات وسعتله دلالت ایدیجك تلاشلری ده بوكون سونمش كیدر . اسكیدن ، بویله اذیت وزحمتله ایشلهنن چوره‌لر ، اوولر ، داها بونلره مماثل شیلرله هم مدنی فائده‌لر تأمین ایدیایر ، هم ده یالكز تورك خاص بر صنعت‌ده یاشاردی . بعض اولرده الآن موجود اولان خالیلر ، سجاده‌لر ، كجه‌لر كونلرك نسوی ظرافتی ، عمومی ذوق ، ملی ابداعی ، نه قادار كوزهل كوستریبور .

چینیلر ففوراییلری ده اویله ، مع مافیه بوحاله شبهه‌سز كه رغبتسزلكك بویوك تأثیری اولمشدر . شیمدی پول قوللهكسیونلری یاپیلدیغی كبی ، اسكیدن ارباب ذوق وحفاظ ، خالی ، چینی ، ففور طاقلرینی بویوك دیوانخانلرده تشهیر ایدرلردی . اونلرك اوزرندهكی نقشلر ، سوسلر تبدیلی برهیجانه معكس اولوردی . او زمان ذوقك منبعی ملی وارلقلره دایانیردی . ایشته بورغبت او ملی صنعتلرك دوامنی تأمین ایدردی . ماضیدن آیریلش اونلر لازوالنی تولید ایتدی . صوك ربع عصرده انكشاف ایدن ـ مانچیلك ـ صنعتی ده ایلك تجلیسنده نائل اولدیغی حسن قبولی بوكون كورمیور . صانكه آوروپانی برال ، اونی دهدیدیكله بور . چوق قورقارم كه بر كون بوده اورتهدن غائب اولسون ، بو نه قادار یازیق اولور . واقعا اوكوندن بوكونه قادار ، قطعی برترقی كوسترمه‌مدی . فقط البته كه بوكون ؛ یكی ولود برذكا اونك ده انكشافنی تأمین ایده بیلیر . یالكز اومسعود كونه قادار بوده اولمه‌سین . حمایه ایدلسین . كوكل بونی تمنی ایدییور .

علی نزهت

— برحسب حال —

برقاچ كون اول حیاتی ، حادثاتی دائما تعلم كوزیله تدقیق ایدن بر ذاتك حضورنده بولونیوردق . یوكسك خلیفه ، خلیفه‌لكلرینك صوبیت آغزندن چیقان عبوصانكه اوطه‌نك صوبوقلغنی یالیوردی .

سماوه ، قاراكلی بولوط بیغینلری بركدر و اضطراب اسكاتی كبی پنجره‌نك افقی اوزیندن اوچوشیورلردی .

دنیا آرتق بو هوادهكی دیشاری چیقمایه امكان یوقدی .

اوطه‌نك بوشانمی ، آرقاداشلرك برآز بكاماندا اولان صحبتلری روحمی كركینلشدیرمشدی . . كندی كندیمه « یكی هلاله » بر موضوع ! . . بوتون دقتمی طوپلادم . بو آرالق بعض هوائی دیدی قودیلر ، اوطه‌نك كتوم بوشانمی ایچنده سوتوب كیدییوردی . بیلدم ناصل اولدی . دیمك بر سكون پاشلادی . بونی همان فرصت اتخاذ ایتدم . عالمی كوروشنی موضوعدن موضوعه دولاشدیران ، وهرتماس ایتدیكی شیئه نوزانی برتكیلك ویرن ژیابك خطابا « یكی هلال ایچین بر مقاله » رجا ایتدم . بو رجامه اوزاده‌كی آرقاداشلرك ضمنی ، صریح تمنیلری ده اشتراك ایتدی .

فقط ژیابك ـ باری جدی یارنی شاقاجی بروضعیتده بیلیرمیسكز دیدی : بوندن برقاچ سنه اول ادبی برمجموعه برآنكت آچمشدی . بوتون كنجلردن ، اختیارلردن هانكی اثری ترجیحا بكندكلرینی صوریوردی .

عرفان عالمه توجه ایدیلن بوسؤاله قارشی ویریلن جوابلرك اكثریتی شهرتی دیلدن دیله دولاشان صنعتكارلرك اثرلری كوستریلیوردی .

اونلر آرامنده یالكز بردانه واردی كه هیچ اونو تمام ، اودیمشدی كه : « بن یالكز كندی یازیلرینی سه‌ومرم »

او ، برتحافلق ، ویاكیمسه‌یه بكرمه‌مكلك ایچین بویله سویله‌مشدی . بن ده بونك تمامیله عكسی سویله‌یه‌جكم . بن سومه‌دیكم یازی كندی قیمتمدن چیقاللردر . بوندن امین اولیكز . بونی ده‌مین برصحبتله سویله‌یوره دیدی .

چوق دولغون ، چوق شعرلی وجوشقون قونوشان ژیابك بو رجامه بویله لطیفه‌لی ، كباره‌جه برجواب ویرمك اوزره ، تواضعمك محویتك بو دهرین اصلتنی كوستریوردی .

فقط آرتق مسئله آچیلمشدی . یاواش یاواش ، مصاحبه‌مزك زمینی كنیشلیوردی . ایچمدن اوروخ آرتق حسبحاله زمین حاضرلانمیش دیدم وبرطرفه چكیلدم . اوزمان سزائی پك ایشه قاریشدی .

ـ سزائی بك زاوو ، ژیابك بیلیرسكزكه سزلك مكتب آرقاداشكزم . هنوزطلبه ایكن بیله چوق كوزهل منثورلر یازاردیكز . حالبوكه اوكوندن صوكرا ، اوزون زمانلر ادبیات بولنمك دهرین دهلیزلرنده كتابله ، چیالله باش باشه قالمیكز ؛ چالیشدیكز ، اوقودیكز . ذكا كنز كیزدیكی هرپرده برضیا حزمه‌سی طوتدی . مماتی بر تكامله انكشاف ایتدیكز . بو سوزلرینكری آنجق ظریف برنكته اولارق قبول ایده‌بیلیرم .

ـ ژیابك : سزه‌چوق صمیمی اولدیغمی سویله‌مشدم . اوت اوقودم ؛ همده چوق اوقودم . فقط بو اوقوبوشلرده اك زیاده ذوق تكمیل ایدمز . بن ده‌مه عینی حال اولدی . خلدضیالك ، فكرنك حساس ، تمیز صنعت فیضلرینی آكلایوب ، تمامله ایتدكدن صوكرا ؛ آرتق بنم ، صنعتمك ، یازیمك نه قیمتی قالیر .

ـ سزائی بك : ثاوت اونلرله تمامیه ایدیلن برذوق علی العاده‌لكه تحمل ایدمز . فقط « الیه‌نجی‌مك دیشاریسنی كوسترمه‌رك » طبیعتده لایتناهی توحش ، كوزه‌للكلر ،

هر یوكسك [illegible] بر ایدیلر . مظهر بشقه‌لرینی كوسترمكدن كیمیاسنك دوشونجه ، شاشه‌جه‌لرندن اولان انسانلرك ویرلدیه آیریلی آیری دهر تأثیری حائزدیلر . بنم ایچون كوزهل اولان برشی ، سزه‌قارشی چیرپینان ولایه‌لر . بونلره طبایع فرق ، كوروش آیریلكلری . نه‌دیرسكز دیمكز .

ایشته اصتل بو شیلردركه طبیعتی میدانه كتیریور ، اونی اكمل ایدییور .

نافذ بك ثاوت ، ثاوت مثلا فكرنك ساحه‌سنده حسن سیرت ، سماه ، ناظم ، نادر . . خالد ضیالك یاشنده رؤفله صفوتی ضیا نه‌در ؟

فقط دون صاون كوشه‌لریمك اوزرینه دوكیلن برقاچ داهله كوزیاشی كوردم . بو البته كه مائی ـ یاهلت اوكندهنم ایچین هیچ برشی افاده‌ایتمز . فقط او ، اوقویانه كوره‌رشیدی . هم كوزلری یاشارتان برشی‌دی .

ـ ژیابك چوق دوغرو ، شكسپیردن ، هوغودن ، حامدن صوكرا آلمانلی آلانلر شبهه‌سز بنم كبی دوشونه‌مشلردر .

فقط نه‌دیرسكز . بن یازمقدن زیاده اوقومای سه‌وه‌رم . اكسكیی بر مقاله ساحه‌سی آچیلدیغی اوزره ایكن آریه باشقه شوزلر قوزیشدی . یوهیتلر اوطه‌نك قوش منظره‌سی اوزرینه برهم دانشوه‌سی ده كیوردی .

مها

— برگنجه آچیق مكتوبلر —

۹

كچن مكتوبمده حكایه طرزیله دوست همیشه‌من بحث ایتدیكم ، ویوصفات نامه‌سنی

او قدار قولای بر شی دکلدر دیه شارت ایتمشدم .

واقعا هپمز ؛ اینه‌لرمزدن بك چوق حکایه‌لر ایشتمشزدر . هپمزك مخیله‌سنده فارا کاق کیجه‌لرده ایری کوکده‌لی، کنیش آغزلی ، قالین دوداقلی ، مخوف شکللرك دماغمزده ، تیکسیندیریجی خیاللرك شکللری وارددر .

فقط بونلرك حکایه‌طرزیله نه‌قدار مناسبتی واردر . بلکه مخیله‌مزك تربیه‌سی ، انکشافی ایچین برهر مانزمه قیمتی حائزدر . فقط بونلر اکثریاسك مضر تأثیرلریاپمشدیر. الآن اوزیمزده یاشایان قورقونج ، مختلج خیاللرك ثورپیشلری ، چوجوقلغمزك یادکاریدر . بونلرك اصلی برهر ماصال، افسانه‌اولابیلیر. اونی‌ده‌ذاتاً حکایه‌طرزینك حدودی خارجنه چیقارمشدق . حکایه یازمق بك کوجدر . اولا چوق قیوراق ، انجالی بر اسلوب ، بشرك سجیه‌سنی ، طبایعنی تدقیق ایده‌جك بر نفوذ نظر ، چوق و متنوع معلومات ، لسانه قوتلی بر وقوف لازمدر . برده آیریجه بر تحکیم‌قوتی ایجاب ایدر . برروماتجی‌یه بر ماجرا تودیع ایدیکز ، اونك کچه‌جکی بولاری ، شخصلر آراسنده‌کی رابطه‌لری ، بالذات اوایجاد ایدر . اوبو ویا بوکا ممائل بروقعه کورمش،یاخود بربرده اوقومشدر . اکر بویله بر معلوماته مالك دکلسه، بونك مشابه ، معادللرینی آرار . اونك انسانلر اوزرنده‌کی تأثیرلرینی مقایسه ایدر . فقط شهه‌سز انسانلر کوردکاری شیلری تکرار کورمك ایسته‌مزلر . بوانديشه‌یه بناءً صنعتکار دماغنده طوپلادیغی معلوماتی تصنیف ایدر. لزومسزلرینی آتار ، فضله‌تأثیر یاپابیله‌جکلری علاوه ایدر . آرتق اساسی کندیسنه عائد اولمایان اوماجرانك آنشی صنعتکارك روحنده قیوبالجه‌لرینی طوتوشدیرمشدر . بر حما

بوکلرینی عرب ذوقنه ویریلمش صورتده بسیط وایتدائی برتمثا ادبیاتی میدانه کتیردیلر . بو طرز ، رومانیا یاپیلدی . اورادن ده ، غربه مهاجرت ایتدی. فقط بزده مع الاسف لزومی پك کچ ا کلاشیلدی .

احمد وفیق پاشانك بعض ترجمه‌لری اولمالیدی کیم‌یلیر ؟ دائما نه‌قادار زمان بوتون بوتون محروم قالاجقدق . فقط بوتماشا طرزی‌ده ملی وارلغی مساعادی بوتون ایلکارینه قادار مایتپرور بر تورك اولان وفیق پاشا ، لسانمزه نقل ایتدیکی « زورطیب » ، « زور نکاح » کبی آداپته محصوللر ، تورکك ذوقنی تاملیله تعلمین ایدمه‌دی . ادبیات یالکز بر نوع نه‌قدر اولسه‌یدی، یوتقلرك یالکز برقیمتی اولوردی .

بالآخره « ابوالضیا توفیق » ، مناسترلی رفعتی ، عالی بکلر ، احمد مدحت افندیلر، کبی جدا ملکتمزك عرفانه بویوك خدمتلری سبقت ایتدکن ذوات ، مع الاسف بر تماشا طرزی ایداع ایده‌مدیلر . اوندن صوکرادہ منبعی تورك حیاتندن آلان وطن، عاکف بك کبی تیاترو کتابلری بزه محصوص برقیمت ویرمه‌دیلر . او، اوزون اوزون مکالمه‌لر، خزکتسز لکلر ، تصحیحدن زیاده اوقومایا التریشلی ایدیلر . حامد کایلرده عینی عاقبته اوغرادی . فقط ناولوریسه اولسون بونلر بزدن آلمشدی . تورکك آجی ماضیسنی ، دردلرینی الهامی، استقباله عائد امیدوخولیالرینی ترنم ایدیبوردی . عاکف بك تحیب بر تورك اوغلو ایدی . سویله‌ین سوزلر بزه عائددی . بزم ایچندن قوپمشدی . فقط ادبیات جدیده تشکل ایتدکدن صوکرا غرب بر هوس باشلادی . تصانف اوغ بو حال تورکك فراغتدن ، عزلتدن ، ازوالدن ذوق آلان روحی ایچین نه‌قدار آجی بر استهزا

ایتدیریسه‌ده ، قهرمانلرك اطرافنده‌کی شرایط و وقوعاتی برآن کیرکه ؛ عینی ماجرانك ذوقی طاتمش ، اضطرابیله آغلامش کبی اولور . او تخیل شخصیات حضورنده ثه‌ریر کبی اولور . بالشنه اوزمان ، حقیقت ، ایکینجی بیچیمی ، صنعتکارك کیریسنده قالمشدر . اوایسته‌دیکی قدیم واقعه‌یی یه‌ویرر ، چویرر ، بیچه‌جه‌ده بیسکی برحکایه دوغورور . اورادہ هرکسه عائد برشی‌واردر . اونی بویوك هیجانله اوقورسکز ، کورویورسکز ، یاحکایه طرزی اوقدار قولای برشی دکلدر . استعداد ، وجوق معلومات مسئله‌سیدر .

تماشا

برده حکایه ، مقاله ، حتی خرده جیلق، مستقل طرزینك انواعیله ادبیاتمز غربه توجه ایتدکدن صوکرا ناصل دوغدیسه ، تماشا نوعی‌ده بومرحله‌ده تشکل ایتمشدر . تورکلر آنادولویه کچدکدن واسلامیتی قبول ایتدکدن صوکرا اوزون مدت عرب وعجم جرث ومدنیتلرینك تأثیری آلتنده قالمشلر بولرادہ، برچوق عرب مدونات فکریه‌سی اجداد‌مز، آکثریسی عیناً وبعضیلرینی تبدیلاً ناصل اقتباس ایتدیلرسه « دانیال » طرفندن عرب ادبیاتنه کچن « خیال وکولکه » یعنی « ابتدائی تماشا طرزی » اوزون مدت عرب ذوقنی تطمین ایتمشدی .

عربلر یونان فلسفه‌سنی ، موسیقیسنی تقلیداً آلدیلر کبی « باقوس » طرفندن بربابانی کچیلك دوغوردیغی غریب وکولنج برماجرا « ثه‌شیل » دهرین ذکاسیله یکی ومجنونی برشکلده سینه‌لرجه یونان ارباب ذوق حظوظنه برنشوه منبعی اولدی . بالآخره « سوفوکل » لك دهاسیله ذوقدن ، تجسسدن زیاده رقصك ، نشیدەلك اوضاع واطوارك ترافقیله بوکونکی « تماشا »طرزینك تلی آتیلدی . دانیالدن صوکرا عربلر

اثرلرینی سکلاً تبدیل ایتمك صورتیله استفاده‌طلق ایدیلمان کتابلردن نه فائده اولابیلیر .

خلقك رغبتنه مظهر اولامایان بو اثرلر برزمان‌لر دنیری رواجدن بوسبوتون دوشیور . اونلرك یرینه تام‌یزم حیاتمزدن آلینما اثرلر، قائم‌اولیور . خالد ضیانك فاره‌نی ، فروزانی ، رشادنورینك ، خنجری ، اسکی رؤیاسی ، امید مکتبی ، امید کوشکی ، خالد فخرینك بایقوشی ، ایلك شاعری ، یوسف ضیانك یکیازی ، ابن الرفیق احمد نورالدین‌لك تیاترو کتابلری ، اونیاتمزك پك سونوك قالان بو شعبه‌سنه بر آز رها بر آز تنفس حقنی ویرمشدر . بو اثرلرك بعضیسی منظوم ، بعضیسی‌ده منثوردر . فقط هیئت عمومیه‌سیله تماشاطرزنده چوق ضروری اولان قاعده‌لره قسماً رعایت ایدیلهرك یازلمشدر . مع‌مافیه بو کتابلر بوخصوصده‌کی بوشلغی دولدیرمش عد ایدیلهمز . فقط بونلر تجربه‌محصولاری اولدیغندن بر درلو ایش یاپمادیغمز کبی اونك چاره‌سنی دنکنی ، سوسنی ، تام تورك ذوقی ، تورك حیاتی اونده بایراتاجك بویوك برصنعتکاره برزمین خدمتی کوزه‌چکدر . شیمدیلك تورك تماشاسی او مسعود ، خیرکار دهایی بکلیور .

علی نزهت

هجران

اونیکله ؛ تمام درت سنه‌لك . بر روح آشنالغمز واردی . درت سنه متمادیاً معصوم خیالاریمزی مشترك دویغولرك طاتلی نواز - شلریله بویوتمشدك .

بری بریمزه اوقدر صاغلام رابطه‌لرله باغلانمش ، اوقدر صمیمی حسلرله علاقه پیدا ایتمشدك که ؛ قلبلریمزی برآن ایچون اولسون یکدیکرندن اوزاقلاشدیرمه‌حق برقوتك وجودینه امکان ویرمیوردق .

ایکیسنده ده ماهیتاً بر عشق مجرد سبات کیدیجه دیناشن تورلی جریانله دوغری کیدیوردق . املارمز آلنون ضیالر ایچنده کون کچدکجه جانلانیور ، تکامل ایدیوردی . روحلارمز چلغین پرستشلرك ویردیکی بدیعی ذوقلرله تیتریوردی . بن ، او معظم عشق ماجراسنك آتشین نقطه‌لرینه قدر وارمشدق .

برابر کولر ، برابر آغلاردق . بن اونده قادینلغك اك ایچه کوزلاکلرینی بولمشدم . اونم ایچون نهایتسز بر الهام منبعی ایدی . صوك دفعه کوروشدیکمیز زمان شاهانه کوزلرنده‌کی جاذب تبسمی ، شوسله‌بن اوزون وسیاه کیرپکلرینك حدقه‌لرینی کولکه‌لندیرن سحار تأثیرله برکره‌دها ، نصارمایلمشدم .. بافیشلرنده متمادیاً عشق چاغلایان پرفوارمك اثری قدرتی واردی .

آرادن پرواج کون کچدی . بومدت ظرفنده خیللدن بیله کچمه‌ین بعضی شوروقوچ احتمالاتك قلبمده دوغدیغی دهشتلر ایدمازلك اورکیوردم . نهایت برکون کلدیکه ؛ بوقارا دوشونجه‌لرله باش باشه قالدم ، اوکا قارشی هیچ بر کناه ایشلمدیکم حالده بندن قاچیوردی . اولا بوکا وجود ویرمه‌مه‌مشدم صوکره‌دن بنلکمی خراب ایدن بوفاجعه‌نك حقیقت اولدیغنه اینانمق مجبوریتنده قالدم . اودقیقه‌ده برلرك یتره‌دیکی ، کوکلرك تپیلدیغنی ظن ایدیوردم . افول ایدن سعادتمك آجیلریله یانان قلبم حزین برهجرانك ماتملریله قرارارمیوردی . بن اومقدس عشقمی بوهجرانك ظلامنه کومرکن ازاده‌سز آغلیوردم . هیچ بکلمه‌دیکم بواسرارله‌دولو فاجعه قارشیسنده روحی کیرن جهنمی عذابلر دویوردم .

بم ایچون اوکردیاسی چوق مهم ارلان اوفاجعه‌نك حقیقی سببلرینی بوکونه قدار آکلایه‌مدیغمه یانارم . تجاردن علی رضا

خاصهٔ اقناعیه

محرری کوستاولوبون ۲ مترجمی یزاد دوفرین

فقط ، بوقیصقانج دکنجینك اداعاسی ، آرقه‌سنده بوقسان چلان ایکی مهیب محاربك بولوندیغی کردونه‌لی شخصك تأییداتی قارشیسنده نه حکمی اولابیلیردی ؟

صنعتلر ، سریع تحلزونی چیزمك ، چوجوقلق حیاتمی هیجانلی برحادثه‌کی تسخیر ایدن محرباز لك خاطره‌سنی حافظه‌مده براز فارا کاقلاشدیردی . قوللانیلمز فائده‌سز بیلکیلر ویوبیلکیلر میانده بالخاصه منطق اوکرندم : معلملر ، اعتقادلرمزك منطقه نظراً تشکل ایتدیکنی . وحرکتلرمزك یکانه مدیری منطق اولدیغنی تأمین ایدیوردلردی . سحرکار آدمی ، حیاتمك بوتون آتانیده اونوتامامشدم . اونك منطق ، کتابلرك منطقندن پك فرقلیدی . بوش برشی دکلدی . فی الحقیقه ، اونك یرینه مجزملی فقط ثابتی ، هانکی سحرلی قوته غلط اتمك ایجاب ایدیوردی . بوسؤالر قارشیسنده متحیر قالیوردم . بالاخره پك چوق دوشونه‌رك ، بوکیکین شخصیتلرك حیاتی وتاریخلرینك جریانی بولندن چوبرن اساسلی عاملری انسانی برطرزده تولانه بیلمش اولدیغنی کشف ایتدم . اونك صاندیغمی ، دنیانی ادارهایدن وتولمك بیلمه‌ین غیرمادی برعنصر ایدی . امید .

هر دوردکی مذهب ومؤسسه‌لرك باشیوغاری ، هردورك بولتیقه‌جیلری بوندن بشقه برشی صانمایلرمیدی؟ ماهر شخص بو نقطه‌لرنده برقناعتی کوکلشدیرمکه موفق اولدیسه ؛ او بوتون اعتقادلرك مؤسسلری کبی خلق مزاجنك اوچ اساسلی عاملنه استناد ایدیوردی : سحرانکیز تلقینات ،

فوری قناعتلری پك سریع بیچاره انسانلرك معنوی میراث . . .

برشخصیر عنایف ، قطع قوانینك عناصر اصلیه‌سنی تشکیل ایتمکده‌در . منطق خوجانری یئه بوندہ عقلك برتأثیری اولدیغنی ادعا ایدرلرسه ، اوتاری سوزلرندن منع ایتمیکنز . وفقط ادعالرینه اینانمیکنز .

بواساسلرك متنوع کیفیاتده ، اختلاف واقعه‌لره قابل تطبیقدرلر . اقناع ایچون بواساسلری (غیرشوری ، فقط امینه) قوللانه بیلیرسکنز .

یالکز اکثر صاتان بسیط برشارلاتان اولوکز ، یاخود عادی انسانلر نقدیه سورمن کسکین نظرلی برمالیه‌جی ، بویوك برقوهٔ حربیه تأسیس ایتمك ایچون اهالیسنی آغیر فداکارلقلره سوق ایتمك ایستهین صاحب نفوس براپراطور اولوکز . اقناعه عائد بواساسلرك هدف خطالی قوهٔ حسیه وخیالیه‌مز ، یعنی حرکاتمزك اعتیادی محرکلریدر . بونلرك ذکا اوزرندہکی تأثیری پك آزدر . برپروفسور ، مثبت دلیللر آرقه‌سنده قوشار بر عالم ، تجربه اوزرنده تحریاته دالار . بونلرك غیرلری‌ده نتیجه اعتباریله عقیده لرمزی دکل ، مثبت پیلکیلرمزی تأسیسه منحصر قلیر .

بیلکی وعقیده ، بونلر یکدیکرندن چوق فرقلی ، چوقی آیری شیدیردر . فلاطون ، بوندن پك چوق اول ، تحصیل یله عقیده آراسنده‌کی فرق تدقیق ایتمش . بونلرك هر ایکیسنك عینی شکلده تعمیق ممکن اولدیغنی اثبات ایتمشدی . بوتون انسانلر ، عقیده‌لرینی قولایجه کشف ایتمشلردر . فقط بیلکیه قدر بوکسهن انسانلرك مقداری پك محدودلر . عقاید

بر اصوله مقید دکلدر . قناعتکارانه
مختصر آثار ایتدیکمز اساسلی مادهلری ،
تلی احتساس اولان عقیدهلرله فکرلرك
یارادیلیشی ایچین قابل تطبیقدر . بوعقیدهلرله
فکرلردن حرکاتزك عظیم بریکونی اشتقاق
ایدر ، بزم حقیقی حاکمز ، حقیقی افندیمز
بوعقیدهلری یارانان کیمسهدر . اکثر
منطاقیلرك تصور ایتدکاری وجهله ،
برخاق خطیبی سامعلرینك ذکاسنه خطاب
ایدرسه خطیب ، هیچ کیمسهیی اقناعه
موفق اولاماز . زوالای خطیب ، معقول
سوزلرینی دیکلندیرمك ایچین قارشیسنده
برمخاطب بیله بولاماز . لطیفی ، فورمولار
ژمستار ، خیالی ، جاذب کلمارله اداره
ایدن خطیب ، سامعك حساسیتی پك
قولایجه اهتزازه کتیرر ومخاطبنك ارادهسنی
پك چابوقجه انقیاد آلتنه آلیر . خطیبك
بوراده کی هدفی ، ذکا دکل ، فکرلرمزك
یاراتیجی هیجانلرینك فیلیزلندیکی تحت الشعور
منطقهدر . بومنطقهیه اشارت ایتدیکم
واسطهلرله تأثیر یاپیلیر : فسون ، تلقین ،
الخ . . بوتصنیفده ـ ادخال ایدیلهمدیکی
ایچین ـ شخص ذکر ایتدم . بویوك خاق
کتلهلرینك دیرهکتیفی اولان بویله برشخص
بر چوق مخالف وهم اوصافی حائزدر .
بونك هیئت مجموعهسنی جاذبه تشکیل ایدر .
بوجاذبهلی شخص ، عامهیی سوزلرندن زیاده
شخصیتیله تسخیر ایدر . سامعلرینك روحی ،
اونك ژمستارینه وصدالرینك آهنگینه تابع
برکیتاره کبیدر . او ، بوکیتارهنك اوزرنده
چالدیرمدیغی اك غیر محسوس هیجانلرك

تشکر

اقتصاد وکالت جایلهسی آلتنده ،
دارالفنون معلملرندن جمالبك یکرمی ،
عوینه اشرافندن کامل بك اللی ، محاسبهٔ
خصوصیه مدیری فائق بك یدی جلد : ادبی ،
علمی فلسفی ، تاریخی ، تربیوی اثرلری
مکتبمزك کتبخانهسنه هدیه بویورمشلردر .
بویله قدر شخص ذواتك معاونتنه استناد
یدمرك اساسی قورولان کتبخانهمز بوکبی
فیضلی همتلرلهیکونی کوندن کونه آرتیریور .
ایاقین بر آتیده بو نور اوجاغنك پك حزین
بر بوشلغه تقابل ایدهجکنی قوتله امید
ایدییورز .

یارینك کنجلکنه پك قیمتلی برعرفان
بروسی اولمق استعدادیله انکشاف ایدهن
« مؤسسه » او کونك جوانلرینه محترم
یاردیمجیلرینی منتظر اولدقلرله سلامایه جقدر .
شیمدیدن « کتبخانهمز » نامنه بورجلی
اولدیغم شکرانلری عرضه وسیله بولمقله
مباهیم . ایسه کتبخانهسی رئیسی

حسین بسیم

محل توزیعی : شیخموسانك دیاربکر مطبعهسیدر

تحریرات ریاضیه [illegible] وسوء معیشت دوچار اولمش مسلمان محکمهلرینی
کشف ایدر . خلق خطیبی ، قوروق
پولیتیقهجی ، خلق اوقشامقدن وآرزوسنی
کورکورینه قبول ایتدیرمکدن بشقه برشیئه
واقف دکلدر ، حقیقی برانسان اداره جیسی ،
متصدینه ابتدا جذب واغفال صورتیله
باشلار . خلق بردفعه تسخیر ایدیلمی ،
آرتق اونك فکروارادهسی ، مغلك فکر
وارادهسی اولمشدر . مابعدی وار

بیل - ۱

پاره یرتسی

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱۶ جمادی الاخر سنه ۱۳۴۲

۱۲ کانون ثانی سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبه — ایلك شاعر مناسبتیله — علی نزهت
ضیا کوك آلپ حقنده اقتباسلر
برکنجه آچیق مکتوبلر — علی نزهت
ثروت فنون — سها
خاصهٔ اقناعیه — ترجمه — بهزاد توفیق
بر آزده سیاه — » »

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر - مطبعهٔ ولایت

ییل - ۱ پازارایرتسی صایی - ۱۱

صاحب امتیاز و مدیر مسؤل علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱۶ جمادی‌الاخر سنه ۱۳۴۲ — ۱۲ کانون‌ثانی سنه ۱۳۴۰

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

هفته مصاحبه‌سی :

ایلك شاعر مناسبتیله

اولکی کون کلن پوسته ، خالدفخری بکك ایلك شاعر اسمنده‌کی دورت پرده‌لك منظوم ماصالنی کتیردی . داهیلکك موده اولدیغی دورلرده ، شهرت تاجنی برقاچ آی باشنده داشیان ، بو افسانه‌لر دیاری شاعرینك بو اثرینه قارشی ده‌رین برتهالك حسی دویدم . هندك ، توتسو ئوفله‌ین بخوردانلرینك کوموشی دومانلرینی ، عطر ، بهارات قوقان ، خولیادار هندك ولوله‌لی عبادت یرلرینك خیالی کوزومك اوکنده جانلاندی .

برزمانلر ؛ یونان افسانه‌لریله ادبیاتمزه بریکیلك کتیرمك ایسته‌ین حواریلرك نغمه‌لری برمدت کنجلك اوزرنده صارصنتیلر بیراقماسنه رغماً خالدفخری بویولده تك باشنه قالدی . « کابل » « کافر » منظومه‌لری کبی آرتیق سسلر ، شبهه‌سز یالکز قائلنی محظوظ ایده‌بیلدی . قوتلی مصراعلرینك تك تولا لذتلری اولماسه‌یدی . خالدفخری اسمی یالکز سرلوحه‌لرك طنانیتندن خیزینی آلمق ایسته‌ین شاعر ، صولغون بردمت چیچك کبی تباه اولان برعمر ایچین دویولان آجی‌یه بکزر برحسله قلبمزده یاشاردی .

او ، برکلمه‌جیدی . دماغنده یرله‌شن بعض تحسسلری ، بوناشیده اشکالك موسیقیسیله [illegible]

اولمق اندیشه‌سنك نه‌قادار خام بردوشونجه محصولی اولدیغنی برکره‌ده - رباب - مجموعه‌سنك بوهجومکار ناظمی‌ده تجربه ایتدی . اوندن صوکرا اوقودی ، یازدی آراصیرا نفیسه‌لر میدانه کتیردی . برآرالق « مغله قصبه » سنه عائد « اجتماعی یارالر » سرلوحه‌سی آلتنده تورك یوردنده برتتبع سلسله‌سی نشر ایتدی . فقط اونلر نه‌قادار ابتدائی شیلردی . غالبا اکمالنده فائده کورمه‌دیکی ایچین یاریده بیراقدی . مع‌مافیه بوآجی عکس‌العمللردن صوکرا ؛ اوزون مدت صوصدی . بالاخره ادبیات عمومیه مجموعه‌سنده برشرقیسیله دارالایتام یاورلرینه خطاباً چوق کوزه‌ل ایکی منظومه‌سی نشر ایدلدی . آرتق شاعرده قوتلی براستعدادك ایزلری سزیلیوردی .

خالدفخری آجیلر ، الملر شاعری اولدی . اك شن ، اك شاقراق موضوعلره بیله ، برآز قاراکلق ، برآز یأس قاتیوردی . دینه بیلیرکه آلنده‌کی ربابی دائمی برهنچقیرق حالنده صیزلاندی .

نافضولیدن بری دوام ایدن بویوك اضطراب خالدفخرینك‌ده روحنی اوزون سنه‌لر ایکله‌تدی . عمومی حرب سنه‌لرنده ملی وزن ، تورك یوردی ، یکی مجموعه‌ایله ، یکی حیاتك عصاره‌سیله بسله‌نیرکن الملر شاعری‌ده بویولده یورومه‌یه قویولدی . بولوطره دوغرو کی چوق قیمتلی منظومه‌لرده یازدی .

شمشدی . فقط بوتون ، بیکی جهانك اونك روحنی هند دیارینك ثولوم ، مرحمت قوقان هواسندن آیرامادی . تام بوزمانده یاقوش پیه‌سنی یازدی . موضوعی آنادولو کوپلرینه عائدکی کورونیوردی . فقط اونك روحی بزم‌ده‌کلدی « توتسو ، بخور ، قندیل ، معبدکی هندادیاتنده عمومی معنالره شامل اولان کلمه‌لرله مصراعلرینی ثورمشدی . پیه‌سی برافسانه‌ایدی . فقط غیرطبیعی برنتیجه ایله آثری بتیریوردی . اوندن صوکرا ، کلستانلر ، خرابه‌لر اسمنده برکتاب-نشر ایتدی . بونلرده مختلف زمانلرده مجموعه‌لرده نشرایتدیرديکی منظومه‌لری محتویدی . بوندہ بك کوزل منظومه‌لربولونمقله برابر ، هیچ برقیمتی اولمایانلرده جوقدی ، ایشته ؛ حقلرنده بویله چوق متضاد حسلر بسله‌دیکم شاعرك « ایلك شاعر » کتابی اوقوقودیغم زمان ممکن اولدیغی قادار کندیمی ماضیدن اوزاقلاشدیردم . فقط اعتراف ایده‌یم‌که ، عینی جاشغنی دویدم . بکا اویله کلیورکه تمثیل ایدیلرکن فظرلرمه‌یك غریب کله‌جکدر ؛ موضوعی :

ایصسز برآطه‌ده آی‌ملك اسمنده برملیکه ، اونك برچوق ندیمه‌لری ، اوزون کونلر رقص کورلتیلری ، موسیقی سسلری ایچریسنده اکلهنیورلر . بوکون هندپادشاهنك اوغلی سرسیری روحنی دیکله‌ندیرمك ایچون سیاحته چیقیور . طالع کندیسنی ایصسز اطاعه اوغراتیور . حسن صورتله قبول ایدیلیور . قدومنه چیچکلر دفنه‌لرسرپیلیور . کچدیکی یوللره ذی‌قیمت خالیلر سریلیور . آی ملکه ، فسون بیك جاندن بیك جانه یکدیکرینی سه‌ویسورلر . کونلرجه ایکی سودا زدهنك آمواهیله قصرایکلیور . نهایت یوحسرت اوزون سورمیور . ایکی عاشق ایصسز . فقط زاهنك فسونه اولان کتوم عشقی قویاجملاتیور . نهایت بوامانه نائل اولمق ایچین آی‌ملکی اورتادن قالد - یرمق لازم . بویوجیلرله اویوشیور . ثولوم وزفاف کونلری یاقلاشیور بویوك سعادت ای‌ملکی شاشیریور . باش‌سنجمه‌مراجعت ایدیور . اوده برفلاکت کونك خاطرلی احساس ایدیور : آی‌ملك بوندن صقیلیورده فقط فسونك عشقیله یونی اونوتیور .

تام‌زفاف کیجه‌سی ، جوبان ، قان‌چیچکی اوطه‌لرینه کیدیور . مشعله‌لی اکلاتیور . اوکیجه‌یی برابر کچیرلرسه آی‌ملکك ثوله‌جکنی اکلاتیور . نتیجه‌ده مسئله تحقق ایدیور . اهالی‌ده عصیان ایدیور . نهایت فسون قاچیریلیور . ایلك شاعرك قهرمان آی‌ملکك عاشقی قان‌چیچکی ، پیه‌لرجه سوکیسیله طوتوشدیغی آی‌ملکی ثولومدن ازدواجدن آلیقویور .

پیه‌سنده بونیچه ایله‌یتیوز بیمك اولیورکه منجمك تفألی دوغرولوچیقیور . ظنیتی یاقوشیده اولدیغی کبی فنا براعتیادله تحقق کورلیور .

موضوعی اعتباریله یاقوش پیه‌سنه چوق یاقین اولمقله برابر لسان داها قوتلی ، داها حساس در . خالد فخری بك ، ادبیاتك سکونله اورتولدیکی بوسنه‌لرده ازوچوق قصورلریله رغماً تماشا ادبیاتمزده کوزل براثرویریلیر . کنج وحساس شاعرینی تبریك ایده‌رز .

علی نزهت

ضیا کوك آلپ حقنده اقتباسلر

ضیا کوك آلپ ادبیت قارالغه ایتدی . تورکیه اوزرنده اون سنه اجتماعی ، سیاسی انقلاب فیرطنالری قوپاران بوطاشقین باش نهایت سکونه ایردی . او ، دنیانی صارصوب دولتلری زیرو زبر ایدن ، قفاسندن دوغوروب ایتیرینه ، بکی بکی فکر آچین مرشدلر جلسه‌لری . اون سنه‌در تورکیه‌نك اداره‌سنی الله‌نده طوتانلر اونك الك آلتنده ، جذبه‌سنك تحت تأثیرنده ، ودماغنك زیر حکمنده ایدیلر . بوکونکی جمهوریت واونك غیردینی تشکیلاتی هپ‌سکوك آلپك محصوللریدر (یکی حیات) اسمنده‌کی کتابنده موجود بر چوق سیاسی وادابری منظومه‌لر ، ارشادوایقاظلر بوجهتی بك مکمل اثبات ایدر .

کوك آلپ مسعود برانقلابجیدر : ساده لسان طرفداریدر ؛ ساده‌لسانله یازیلان مطبوعاتی کوزلریله کوردی ، اوقودی . تدریساتك توحیدینی ایسترمی ؟ مدرسه‌لرك قاپیلرینه کلید ووروروب اوچاقلرینك دا - غیلدیغی سیر ایتدی . حکومته شریعتك مداخله‌سی علیهداریدی . مشیختك الغاسنه ، قاضیلرك اجلاسنه شاهد اولدی . هرکلمه‌نك ووقنده برکلمه‌نك حکمران اولماسنی بکلردی : ملیت ، ملیت دیو کاده یه‌چیشدی . ملیت وملیت فریادلریله قولاقلری دولدی . آنادولینك غیرمکشوف حوالی شکلنده قالماسنی ایسته‌مزدی ، آنادولو بیه‌اعتماد ایده‌مزدی ، آنادولینك کوبکنده یکی برپایتخت قورولماسنه بالذات نظارت ایتدی . بالفعل ایچنده افکاریله حکمران اولدی . قادینله ارکك آراسنده‌کی آریلغك ، غیریلغك ازاله‌سنه چالیشیردی ؛ استانبولده بودوری‌ده صوك کونلرده بر حظوظ تماشا ایتدی . مراده ایردی . هر دیله‌دیکنی یاپدی . هرآرزوسنك حصولنی کوردی . صوك برسعادته‌داها نائل اولدی : کندی مریدلرینك اقتداردہ بولوندقلری بر زمانده تورك دنیاسندن الی‌چکدی . اکرام وتعظیمله مذهبه‌لر ، مربیه‌لر آراسنده پرشان وشرف طوبراغه کومولدی .

بویله بر مظهریت هر انقلابجی‌یه میسر اولاماز :

ضیا کوك آلپ چوق وقیدی [illegible]

فقط اونده‌کی سر موفقیتی عقیده‌ده‌کی ارشاده‌دیدی فضلی مرشد ، متصلنه یارآیله‌مشدی . سیاسیاده اولدیغی کبی تدریساتده‌مشیخ موقعنده‌یدی . ملهم‌دلنده بو موقعنی محافظه ایتدی . افکرده محور فعالیت اونك بورونه دمغی اولدی . اصل غریبی ؛ حیرت آور جهتی شودیدی : اوقادار آز سویله‌یه‌رك ، آز حرکت ایده‌رك آز قاریشمش کورونه‌رك ، ناصل ارشاده ، اقناعه ، قناعتی قازاندیرمکه ایصاله موفق اولور آغیر جثه‌سنه ، بطی حرکاتنه ، آوارهقیافته رغماً نه‌یله انسانی کندیسنه مفتون ایلردی ؟ . . . ایشته انقلابجیلرك بوکیفیت باش مزیتدر . بومزیت اونده صوك درجه‌سنه وارمشدی . عزمی کندیسنه‌اسیردی . ایکی سنه اول تدریس کرسیسندن برکله تفوه ایده‌مه‌دن اینن ضیا کوك آلپ ایکی‌سنه صوکرا جمله‌لرنده برنك خطابه تصادف ایده‌مه‌دیکم برخطیب کسیلدی .

ضیا کوك آلپك برمزیتنی داها کورویورز . ملی سیاسته تورانجی اولارق باشلادی ، تورکچیلکده قرار قیلدی . لسانده قبا تورکچه مروجی اولارق جریانه آتیلدی . استانبول لهجه‌سیله اکتفایی موافق بولدی . یعنی نظریاندن عملیاته کیردیکی زمان پایلماسی لازم کلنك الك قابل اجرا اولانی سه‌چردی . بوده موفقیتنك عاملی اولوردی . صوکرا بر فضیلتی‌ده شو ایدی : قناعتکاردی ، آلاپشدن قاچار ، مدحدن نیکسینیردی . نفوذ وموقعنی شخصی هیچ بر منفعته آلت ایتمه‌مشدی . یاننده بولنانلر آچیلامازدی ، آچانلر جمله‌لرینی اکمه موفق اولامازدی . خلاصه ضیا کوك آلپ عرفاً واخلاقاً چوق یوکسکدی . بومزیتلردن دولایی فعالیتی بر انقلابجی ایدی .

موقعی دائما محافظه ایتدی . بالطبع هر انقلابجی کی مملکته بویوك برخدمتی اولدی . مع مافیه خدمتك اهمیتی کله‌جك نسللره داهایی طرفدانه قبول ایتدیره جکدر . بوکونلرده توزکیه عرفانی تاریخنه مثل آز قید ایدلمش خارق العاده بردماغدن محروم قالدی .

— برکنجه آچیق مکتوبلر —

١٠

قاچ کوندنبری دقت ایدیبورم . چانیق قاشلرك برتورلو کوشه‌میور . کوزلرك اطرافی سینسلی ، بولوطلو ، فیروزه‌یی کدرلرك امیدسزلیکله چوررلمش ، آه عزیز کنچ امید امید نامق کمالدن ، کوك آلپه قادار بوتون وطنپرورلر بونی توصیه ایتدیلر . یأس روحك ثولومیدر . بویوك انسانلر کدره ، اضطرابه دوشمزلر . غایه‌سی اوغرنده مانجینه‌له آتشه آتیلان علم وحقیقت عاشقیله ، استبداد محکومیتینك بکله‌دکلری حریت ایچین اوزون سنه‌لرك هرازادقیقه‌سنده باشلرندن رها بریسنك کزندیکنی سزدیلر . بویوز آزوهم بر آزده حقیقت اولان وارلغی کورمك ایچین آچلقدن قوروبانلر ، کوزلرینه چکیلن میله توردن ، ضیادن محروم ایدیلنلر بن امیتم سنك کبی کندیلرینی بویوك یأسه ترك ایتمه‌دیلر .

چهرکه باقدقچه بکا اویله کلیورکه ، ایچکده یأس افعال ایکی معنوی اشکنجه اوموزیکی قاتی اووجلری ایچریسنه آلمش متصل صیقیور صیقیور ، بیلیورم بر کون کله‌جك که حساس روحك او چنبر ایچنده صولاجق ، بوکا ؛ کنجلك ، مملکت حسابنه آچیورم .

بوتوز کونلکه‌لك بویوك شفاجانیشمقدر . بیلیورم بر صنعتکارك دیدیکی کبی کیم ایچین ؟ ونه ایچین دیه جکسك ؟ نه‌ون بوسؤالك خیرینی بسویله‌دکلرمه قارشی تیترمین دوداقلرك آراسنده قیمیلدانمدیغنی حس ایدییورم . عزیز کنچ ، بزم ایچین مملکت ایچین ؟ بیلیرسك یا ؟ شاهنامه‌نك صاحبی نه فردوسی نه‌ده باشقه بریسیدر . توزك داستانینك قهرمانی مجهولدر . هر ملتك فردی ذکاسی اجتماعی جوششنك تلاطملری ایچریسنده ذوبان ایدییور . برملتك افرادی آراسنده متمادی بر قاینشما عملیه‌سی دوام ایدوب کیدییور . دوشونملی‌که کیری‌ده براقدیغی بش یتیمك چهره‌سنده رحمت ایرماغی کبی جریان ایده‌ن یاشلری کورمن بربابا ، یومشام لوحه‌سندن صوکرا ناصل ثولومه قوشیور ؟

بوزلر آراسنده دوتان بر کاشف نه قازانیور . هانکی اسرار انکیز جاذبه‌در که انسانلری بیله بیله ثولومه سوق ایدییور ؟

ملی ایمانك مولدی اولان تیکینیك ، ثولوم دقیقه‌سنده بیله مملکتك بویوك اسمنی یادایده‌ن قهرمانك کوکسنده دائمی بر وجد حالتده یاشایان حیاتی آق کورمن ، سعادتك ، رفاهك شخصی مساعیلسندن دوغاجغنی ایمان ایده‌ن اولایمولر ، او ، ابدیلرده‌رکه ، بزی برفخته ایله حیاته ایرده‌ییورلر .

بنه بیلیرسنك که ؛ نامق کمال اوقدیکی زمان ، حیاتندن قورقانلرك هپسی ثولومنه‌ده‌سه ، ویمشاردی دیمك اولیورکه ؛ حیاتنده ازلدی ، ثولومنده بیله سودیکی خریتك هواسنی دویمادی . اونك قورقوسنی المادی . نکبتدن فلاکته ، فلاکتدن مزاره کیتدی . فقط او بویوك حریت شهیدندن صوکرا بو یولده بك چوق نامق کمال مذهبك سالکلری حواریلری تیکسینمکسزین عین یولدن یورودیلر . بوثولوم قافله‌سندن صوکرا حریت قاووشدق ، بوکون اونك اسمنی ایلك دنیایه کلن چوجوقدن آق صاچلی انسانلره

قدار هپ یمین حرمله آیورلر . هر بیوك آدامك آرقه‌سنده بیراقدیغی دنیاده برشهر آیین کوزه‌للکی وار . دیرلرکه ، ثولوم آنلرنده بیله نامق کمالك هیجانی سونمه‌مش ... کوك آلپ ده عینی یولك منجیسیدی . حیات ده مرشیدك بونلر اولیسون ، دنیا غل غشنه ، احتراص دیدی قوردیغرینه قولاقلریکی قاپا کوکیکیده کوکه‌مش ، صولماز برتیکینمك ، دوداقلرنده ، ابدی برپاشامق وچالیشمق ذوقنك طراوتی بولونسون امین اول بونکله دنیا سعادتنه ایرمك ممکندر . والا نافله قالیکده بویأس باقی قالدقجه ، اضطراب ، کدر ، ایرکیچسنی فلجه اوغراتیر . حالبوکه مملکت ، کنجلك نامنه بو ضیاع نه قادار آچیدر .

علی نزهت

— ثروت فنون —

تأسسنك تاریخی بك اوزون سنه‌لره واران ثروت فنون مجموعه‌سی بوکره اوزون برتوقف دوره‌سندن صوکرا ؛ تکرار عرفان حیاتنه آتیلدی .

فقط نه غریب ، نه حزین برتجلی ! . . قیرمزی قاپلی کتابلریله ، بك چوق جوششلی کنجلره برپناه اولان مجموعه بوکون بل ایکی قات اولمش ، آق صاچلی ، فلجه اوغرامش آجیقلی برختیار حالیله اورتایه چیقیور .

بو طاقت ، انسانه مرحمت حسی ویریور ! . .

نه یازیقدی ؛ اوکونلرمه‌که ، ثروت فنون ، براپشیق ، ذکا منبعی تلقی ایدیلیردی . او باشلی باشنه ادبی بر محفلدی . فراکانه ، استبداده ، لونه ، ریایه قارشی وقورباشلی ، مهیب وقورقونجدی . کوتولك ، چیرکینلك ، فضاحت اوندن اورکردی . او فکرك آتشدن تبردانیله سوسله‌مش بر ناموس ، صرفق هیکونی ، بوتون [illegible] ، فکرلری حیاتمزده ، ثروت فنون ، بر مرحمه بنی دون ، شهرت وشان ایچنده نفس ایدمن و حیات ، بوکون الم بر اشکنجه دورمنی کچیریبور . او ، استبدادك ، ارتجاعك صولدیرامادیغی کوللی شیمدن اوزاوغولاری ، یاشاتایم دیرکن ثولایریبورلر ، اوقشایایم دیرکن خیرپالیورلر ، سه‌ویمدیرکن اینجیتیورلر . الله هیچ بربابایه کندی اولادینك بویله بر حرکتی کوسترمه‌سین ! صولك ربع عصرلق ادبیات تاریخمز ایچین « ثروت فنون » قوتلی برتدقیق مأخذیدر . برزمانلر مائی وسیاهك ، رباب شکسته‌نك ، ایلولك ، حیج یولنده کی اثرلرك نفس تحسسلریله ؟ معلم ناجی ویارانینك ترنم ایتدکاری عجم اداسنی کنجلکك حوصله‌سندن اوزاقلاشدیران ثروت فنون صحیفه‌لری ، بوکون صولغون ، خسته وخزانزده‌در . حیات تلقیمز ، یشایشمز ، کوروشمز ناصل که دوندن ایرلیسه ، ذوقمزده عینی حالده‌در . ذوق مودا کیبدر زمان زمان ده‌کیشیر . بعض صنعتکارلرك تحسس طرزلریله ده‌کیشه‌ن ذوق ، یکیله‌شدن لسان دونك اسلوبیله ناصل تطبیق ایدیله بیلیر ؟ بوکون جوارینی یاقلوردن ، اوزون پوسکولاردن ، برلرك توزلرینی سوبورمن اوزون انکاردن ناصل اوزاقلاشمشه‌ق ، دونك اداسی اسلوبی ده عینی خایده‌حشینی ویریبور . هردورلك دوشونیشنه تخلیدیرکه ، اونی دیکر زمانلردن تفریق ایتدیریبور . بوکون الك شاه اثرلری بیله اجدادیمزك دوشونوشندن ذوقندن برمز معنا بولدیغمز ایچین اونلری سه‌ویبورز . بوقسه بوکون ویارین ایکی ایشیقلی کوز ، متجسس ایکی قولاق حالنده بزی چوررمه‌ین حیاتك محیطی ایستیبور . بونی کیم صنعتکارلر ؟ بر ضیا کبی شفاف اسلوبلریله حساسیتمه

دفع یدن بر وسیله یوقدر . وسیله بر قوتی مفهومی ، وجدانزی صاین آلان ، حریتی سلب ایدن ، دیانی مجبسه وقضیانی برییغین جاموره قلب ایدن غدار بر آفت اولمشدر .

اوروپان احتراصلرمز ، بو آفتك مهیب آتشی آلتنده طاولاندقدن صوکره شاخه قالقیور . مفکورهنك قدسی حریتی ، طاسملی قاپاغی ، اونك قیوملجملری آلتنده بیك رنك وشکله بویاندقدن صوکره ، قورو توپور . بوکون جمیتلر تره‌دهدر . هانکی بول اوزرنده نجات آرایورز ، فریادمزك آسمانی عکس صداسنی هانکی افقلرده ایشیدهجکز ، آرامگاهمزی ، هانکی یشیل واحهده قوراجغز . شیمسز بونی اعتلاواسطهلرمزك هیچ بری تأمین ایدهمیهجکدر . شیمسز نه کوکلری یاروب کچن شو صنی قوشلر ونده دومانلرینی بلوطلره قاریشدیران شو سیاه باجالی بویوك بنالرك هیچ بری بزی بوتخیل سرور دیارینه اولاشدیرهمیهجقدر . بزبونی دوشونجهمزك بولوب او کمزه یبغین یبغین سردیکی فکری ، حقوقی ، بدیعی مدوناتدن ده اوکرهنهمیهجکز . خایر بونلرك هیچ بری انسان دیانی بختسز عمره تازه برکالك قوقوسنی سرپهمیهجکدر . بونلردن مدد دیلندکجه جکرلرمزك مسامانته دولاجق هوا ، برآووچ قوروم طوپراغی برییغین لزوجتلی جرکابدن عبارت قالاجقدر .

صنی قوشلرك هوالرده دولاشدیغی ، سیاه باجالی بنالرك دومانلرینی بلوطلره قاریشدیردیغی کوندن بری ، بزم نصیبمز دها یوقسول کوز یاشلریله عقده‌لنمشدر . جولار ساکی ، داغلر یکجهسی ، مغارهلر زیارتجیسی اولان ایلك انسانك بزه کمسز اولا-

دمیردن برآغ ایچنه دوشمشردر . مسعود انسان ، طبیعتی ساطوردهه چارپمق چیچکلر ، کولکهلرله هم بزم نشیمنلدن سیر ایدردی . او غمسز حیاتی ، بو دقیقه‌ده کوچوك بر چاپنك آلتنده آری قوغانی کبی ویزلدایان ، بوروتاری دهلیزلرده‌کی اسپناق ، جکر کبابی قوقولریله راحتسز بولونان صولغون چهرهلرك پختیلاشمش اضطرابلری ازیبور . اختیار چنارك قدیم ساکی ، نشیمنده نفسنك سلطانی ، روحنك فرمانفرماسیدی . بوکون هر انسانك باشی اوجنده حکمنی یوروتن بر سردارلر کتیبهسی واردر . حرکاتمزك آهنك ومشواری ، بوسردارلرك ویرهجکی اشارتلره باغلی قالمشدر .

قلهمانسونك « زنجیربند » آدم دیهیم ویردیکی تمثال ، سیاه رهدینغوتلی ، کودریالدیونلی ، پومادهلی ، قودسیویله تابع شو آوروپانی اسیر ، شو آوروپالی مدنی در . حیاتك یارآیجی حلهسی ، یولدن شاشمایان بر ساعت رقاصی کبی تسلسل ایدییور . واونك ایشلهمسندن تحصل ایدن نتیجه ، بزی بنالکمزدن ، صاف وبراق محیطمزدن برآز دها اوزاقلاشدیریورکن کچدکجه هواسزلقدن برآزدها بونالیورز . مکونمك سیرندهبعض ایشیقلرك قارانلغه آنی برغلبه‌سی اردر . عجبا بزم درونیاتمزده ، طبقی بونك کبی کندیسنه یکی بر مجرا ، یکی وطیفی بر اصطفابولیه-جقمیدر . یوقسه حیات ، شوپتهاورك فرض ابتدیکی کبی سادهجه فنایه کیدن بر ساعت رقاصی کبی می ایشلهیهجکدر .

بهزاد توفیق

محل توزیعی : شیمدیلك دیاربکر مطبعهسیدر

ویرجیورلر . بر زمانلر یکی ثروتمند بر بیلغی بحق پاشارمشدی . فقط ثروت فنون یکی مجموعه‌دن صوکرا تکرار اورتایه آتیلیشی کندی ضررینه اولیور . خطر کوکل ، ویا ماضیه حرمت ایچین هیچ برکیمسه داول سیله‌غشی اولاجق درجه‌ده صاف دکلدر .

اولانلر وارسه ، ذوقلرنده شبهه ایتمك بوکونکی کنجلكك حقیدر . کاشکی شائلی ماضیسیله حافظه‌مزده یاشایان ثروت فنون ، بوکوزل خاطره‌یی اونوتدیرمق ایسته‌مزسه ، اسکی کونلرینه تحسرله یاشاسه ، اووخ بو حالیله نه قادار کوزل قالیردی .

۳

خاصهٔ اقناعیه

محرری کوستاولوبون — مترجمی بهزاد توفیق

بو اوصافده اولان کیمسه‌نك محیطه آکلاشیلماز بر طاقم جذب ایدیجی قوتلر نشر ایتدیکی قبول ایتمك لازمدر . بویله بر شخص ، مناقشه‌دن ومعقولاتدن یاردم آلمقسزین نایه‌سنه ، نطقی ساده‌جه لسانی واشاری بر تصدیقله نتیجه‌لندیرمك اولاشیر . بویوك خطیلر نشری ایجاب ایدن نطقلرینك آرا صیره کندیلری طرفندن تفسیر ایدلمسنه میل ایدرلر . بونلرك بو یولی التزام ایتملری ، اقناع مقتضیه‌سنك لسانله یازی آراسنده‌کی درین تباینسزلکه وقوفی اولماملرندندر . مع‌مافیه ؛ فردی فسون وجاذبه ، بعضاً اویله قاهر ورام ایدیجی بر قدرتك صاحبی بولونورکه ، تأثیراتی نسبةً خفیف‌ده اولمه‌یازیلرنده‌ده ادامه ایتدیرر . نتیکیم روسو کی بویوك محررلر ، خلقه بر عقیده‌یی آشیلامق ایچین شخصلرینك جاذبه‌سی قدر یازیلرندن ده استفاده ایتمشلردر . محرکارك ایچوق چکیمیکی ، محمدیسی کوچ بر دشمن فرض ایتدیکی قوت ، صاحبلرینك اعماق روحنه دمیر آتمش اولان هرهانکی متین وثابت بر عقیده‌در . خطیب ، بویله بر قوتی پیقدیقی ، اونك هویتی تسخیرکار الده‌داغیتدیغی دقیقه‌دن اعتباراً استماع محمنه‌سی ظفرله قازانیلدش دیمکدر . خلق آرتق اونلك الی آلتنده ایشلهین بر ماکنه ، آشیلامامسی کوچ بردیوار ، صولتله‌دایانیلامایان بیقیجی بر بوراندر . بو قیمتده بر خطیبه ، هدفه اولاشمق ایچین بعضاً ساده‌جه رام ایدیجی برجاذبه کفایت ایدر . فقط بو هر وقت ایچین کافی بر صفت اولاماز . بر چوق شرائطك وجودینه‌ده لزوم واردر . ازجمله ، ایی سویله‌مك خاصه‌سی بونقطه‌ده مهم بر موقع اشغال ایدر . خطیب ، اقناع ایچین مفکره‌سنی برطرفه آتمرق ، سامعلرینك افکارینه حلول ایتمسنی وبوتون جماعتی ، ایسته‌دیکی هدفه یورومه‌دن اول ، بیك آهنك اهتزاز اولهرقی هیجه کتیرمسنی بیلمه‌لیدر . سه‌زارك جسدی اوکنده آنطوانك براداینديکی ماهرانه نطق ، بو طرزده بر قوللانیشمك اك بلاغتلی بر اورنکیدر . شاکسپیرك لسانی ، بو نطقك دالغالی سراثرینه کوزل برمکس اولمشدر . آنطوانك رقتلی وهیجانلی سوزلری قاتلاره طرفدار اولان سامعینی درعقب یوموشاتمش انتقامجی یاپمشدی .

سامع ، ایسترخلق صفته منسوب علی العاده برکتله ، ایسترمنورلردن ، کزیده‌لردن مرکب بر هیئت اولسون ، بو نقطه‌ده بر وضعیتده وفرقسز بر تأثیر آلتنده‌در . الویرکه ، اقناع ایچین خطیلك طاسارلادیغی هدف ، ایچه چیزلمش ، ایچه توزین ایدلش اولسون . بناءً علیه بویله بر آن یاشایان خطیلك اول امرده استماع محمنه‌سنك نه‌یی دوشوندیکنی کشف ایدمرك کندیسنك او صورتله دوشوندیکی حسس ایتدکدن صوکره مخاطبلرینی اصل هدفه ، اونلرك دوشونوشنه صایدیرمه‌یی بیلمسی لازمدر . بویرتسیپه‌کی فائده ، موسیو تاردیو طرفندن زمانمزك بویوك خطیلرندن بری اولان آلمان‌پاش وکیل پرنس دوبلویه تخصیص ایتدیکی بر فقره‌ده پك کوزل تصریح ایدلمشدر :

« هرهانکی برپولیتقه مجلسنده‌کی خطابت صنعتنك اساسی ، هیئتك نه‌ایسته‌دیکنی ، نه‌یه انتظارایتدیکنی چارچابوق آکلامقدر . بویله بر آکلاشمه بردفعه توضع ایتدیمی ، مقصد اله کچیرلمش دیمکدر . موسیودوبلو بویله برزمینی حاضرلامه‌ده دائما بویوك برموفقیت کوسترمشدر . هیچ کیمسه بویله آنلرده ، سامعك حالت روحیه‌سنه توافق ایدن شیئك نه‌دن عبارت اولدیغنی اونك قدر تام بر وضوح ایچنده قاوزایامامشدر .

« نطقلرینك اکثر اقسامی رنکین جملهلر ، خیالی ودلفریب ایمالرله طاشقیندر . بوتون سوزلرنده جانلی وحرکتکار کتیریجی بر آهنك واردر . بوتون جملهلری کونك احتیاجنه ، کونك تازه ذوقلرینه ، کونك یکی هوسلرینه کوره یچیلمش ، توزین اولمشدر : آلمان قدرتی ، یقیلماز آلمانیا . . . پرنس دوبلونك مفروزانه اوضعله بسته‌لدیکی بو کلملر ، بلاغتك حسابسز رنك وآهنکه بورونمرك چینلار ، بوتون مجلس ، فرقنده اولمقسزین ، خطیلك چیزدیکی هدفه دوغری سوروکلهنیر کیدردی : آلمانیا آیاقلری اوزرنده سوروتمرك یورونیه جکدر . آلمانیا کندیسنی کوشه‌ده براقیه جقدر . آلمانیا حال انفراده قالیه‌جقدر . » شمدی کورولدیکی اوزره بوجملهلر اساسده نه‌قدر بایاغی سوزلردر . فقط ، نشانجی خطیب بوتون بوبایاغیلکلرك برخلق اورتکی اولان مبعوثلرك قولاغنده نه‌قدر خوش

یدیین آلمان فیلسوفی شوپنهاورك انسان حقنده آجی سه‌زیشلری واردر . عجبا انسان اوغلنك ارض دیدیکن بو فنا کاهده‌کی نسبی ، آلمان فیلسوفنك دوشوندیکی کبی ساده‌جه بر قلقدن و بر خسرانلدن عبارتمیدر . عواقبمزی چیلاق بر ساحه اوزرنده تدقیق ایتدیکمز زمان ، الده ایدیله‌جك نتیجه‌یی هیچ‌ده تسلی ایده‌میه‌جك ؛ وبوراده ایلك قارشیلاجغمز منظره ، نسبی مقیاسلرمزه ضد برطاقم منفی قوتلرك غلبه‌سی حالنده تجلی ایده‌جکدر . بوسیدن انسانك نصیبی ، سیاه ودرین بردوزخ فرض ایتمك چوق دوغرو اولاجقدر .

فی الحقیقه هیچ ، بودوزخك آجیلرینی ، اضطرابلرینی بك آز قرقلره ازلدن بری صیرتمزده طاشیوروز . بویله بر بخته قاتلانیلق ایچین بریوزینه کلدك . فقط حیاتك بوتصیبسزلکی ، شمدی اولدیغی کبی انسانلری هیچ بر وقت بوقدر یاقیدن وبوقدر برخیزله صارصامشدی . اختیار بابالرمز یزدن ده مسعود ودها حر دوشونجه‌لی کیمسه‌لردی . شهه‌سز نهیلکورك استغراق باغچه‌سی طبعنه ، زمانلرك فن آفده‌میلرندن دها یاقین بر ترصدکاهدی و مجهولاتی تحری‌ده اولمز یزدن ده آز قیوده تابعیدر . یوکون غیرلاغه قدر بیچه دلیقمز ساحه‌سی وحی ومین بر شهرده کوسترمه حرکاتمزك بوتون فیوه‌سی ، بو ده کیدن فشقیرچیوره اسکیدن بوره . . . برك حوجه

بیل - ۱ پارچه یرتسی صایی - ۱۲

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱ رجب سنه ۱۳۴۲ ۲۶ کانون ثانی سنه ۱۳۴۱

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

مصاحبه بلیرمن سیمالر مناسبتیله علی نزهت
ضیا کوك آلپ ودارالفنون (مسلك)
برکنجه آچیق مکتوبلر علی نزهت
یوللرمز دوقتور مظفر
شئون
تشکر

سنه
۱۳۴۰

دیاربکر - مطبعهٔ ولایت

ییل - ۱ پازارایرتسی صایی - ۱۲

صاحب امتیاز و مدیر مسؤل علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱ رجب سنه ۱۳۴۲ ۲۶ کانون ثانی سنه ۱۳۴۱

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

بیلنمش چهره‌لر :

بلیره‌ن سیمالر مناسبتیله

چوق ظریف جلدینه ، چوق نفیس اولان کاغدینه رغماً کتابی یکی الیمه آلدیغم زمان هیچ ده هیجان دویمادم . چونکه مؤلفی صفوتی ضیا بك حقنده‌کی قناعتم ، بر وجد ، تهالك درجه‌سنه واران بر یوکسکلکده ده‌کلدی .

ادبیات جدیده‌نك شهرتی دیلدن دیله دولاشدیغی دورلرده بیله صفوتی ضیانك قارانلقلر ایچریسنده آراصیرا بر پاریلتی حالنده کورونن بر شبتاب کبیدی . او دورلرده که مرحوم شعیب عالم ، علی اکرم اك بویوك شاعر عد ایدیلیردی . یینه او زمانلرده که متقابل آلقیش ، پروپاغاندا ، اك کوچوك اسملرك بیله اوکنده ده‌رین بر اوغولتی حالنده تکاثف ایدر اونی سوکیلی تورکیه‌نك بر افقندن اوته‌کی افقنه کوتوریردی . او آنلرده که هر کنجك قلمنی کندی حمایه‌سی آلتنه آلان بر استادك ذوقه ، فکره ، صنعته بر نوع دره بکلکی تأسیس ایتدیکی ، بر نوع شرق آدابنك حکمران اولدیغی زمانلرده بیله صفوتی ضیا بر پاریلتی حالنده زمان زمان ثروت فنون عالمنده پارلاردی . فقط بوتون اثرلرینك تعددینه ، توالیسنه رغماً ، خالد ضیانك غربدن آلدیغی یکیلکلرینك برنغمه‌یی طاشیدی . حکایه‌ده تکینك ؛ اساس اعتباریله بر نوع آرته قالان آلافرانغه‌لق ؛ ایلك واك کوزه‌ل اثری اولان صالون کوشه‌لرینی اوقودیغم زمان بیلمم اوزمانکی روحمك تمایللرینه اویغون اولماسندنمیدر ؟ نه‌در ؟ اثری چوق سومشدم . آراده لزومسز تفصیلاتلره ، خالد ضیانك ، حتی رؤفك شخصیت معنویه‌لرینك هر صحیفه‌سنده سزلمه‌سنه رغماً اثری اولدقجه کوزه‌ل بولمشدم . اوراده‌کی بدبخت تورك کنجی ، آلافرانغه حیات ایچریسنده صولغون بر عشق اوغرنده زمان زمان سنده‌لیور . فقط آرا صیرا ، بوتون بجریکسزلکنه رغماً صمیمی تورك روحنك الهی فورانلری دویولیور . دنیاده هیچ بر شیئك اوکنده اکیلمه‌ین تورکلکك اصیل نجابتی بوتون برایشیق حالنده اوقارانلق ساحه‌ده چاقیور . ایکنجی اثری قادین روحی ؛ اوخ بو نه پسیقولوژی بر اثر نه‌ده انفس بر تحلیلدر . اویالکز بر شیدر . بر تجربهٔ قلم ، اونی کیم بیلیر بلکه‌ده اك صیقینتیلی بر زماننده یازمش بالآخره افناسنه قیامامش ، یاخود آرقاداشلرینك تکلیفی اوزرینه طبع ایتدیرمش !.. بر قاچ صحیفه معناسز ، حرکتسز ئولودوغمش بر چوجوق . فقط آرقاداشلرینك تقدیرینی ، تشویقنی کافی کورمش . ذاتاً خلق آکلاماز . اساساً اونلر ایچین یازلمیورکه ؛ آه بوتون صافتیله ، ملتنك شرفنی استقلالنی اوموزلرنده طاشیان خلق ، نه‌ایسه بویوك اولمق ایچین داها باشقه اثر یازمایه‌ده لزوم کورمش ، بونك

اوزرینه خاص مکتوبلرینی قرلامش، نشر ایتمش. مادام که آرقداشلری اونی بکنیور، ارتق باشقه‌سنك تقدیرینه لزوم واردر. بومتوالی اثرلردن صوکرا؛ بر مدت آرقداشلریله برابر اوزون بر توقف دوره‌سنده جله‌صنی چکدی. ایشته، سیلنمش چهره‌لر، بلیرمن سیمالر بویله بر زماندن صوکرا نشر ایدیلیور. فقط اعتراف ایدیم که نهایته قادار اوقومق ایچین تحملی سؤ استعمال ایتدم. هرشی سیلنمش دی آزاده بلیرمن بر شی وارسه یازده صنعتکارلر حیاتلرینك بردوره‌سنده کندیلرینی پاشاناجق بر، ویا ایکی اثر ویره بیلیورلر. سنلری ایرلهذکدن صوکرا؛ ظن ایدیلیور که؛ حساس زوخاری سیلسلی، بولوطلی بر توللله صاریلیور، ضیلمش چهره‌لرده اویکنمق ادای دوریور. مؤلف کتابنك باشلانغیجنده: مقیداتلر، اخلاقی وتهذیبی انطباعلر بیراقانلردر، دیور، وکتابنك اوغایه‌سی تأمین ایتمك اوزره یازدیغنی سویلیور. فقط نه فکرلرندن ده، خاطرنده ویرمك ایسته‌دیکی فائده‌ی تأمین ایده‌بیلیور. بوتون سویله‌دکلری ایشیدیلن، بیلین شیلردر. یالکز آراده‌کی فرق بعض عجیب سرلوحه‌لر. مثلا اثرك اورته‌سنده «زیارت اروانح»، بو اسپرتیزمه عائد بر شیمی بن ابتدا بویله برشی ظن ایتمشدم. مراقله بحثی تعقیب ایتدم. حالبوکه؛ اویله ده‌کلش علی العاده برحکایه‌جك، فقط اویله بر شی که حیاتده یری یوقدر. بوتی تعقیب ایدهن منتوره‌ده کوزلرمزك نوری، بوده علی العاده بر مکتوب نورعینم، قبیلمله باشلیور. فرته‌لرده دائما اوقودیغمز ضابطه شئونی کبی برشی، بوندن صوکرا قورتولوش آبده‌سی کلیور. یاوری طالعله ابتدار ایدیبور. فقط اویله برتکلده موضوع آچیلدیکه، اوقودقجه انسان انکسارون انکسارده اوغریبور.

سرلوحه‌سنه کوره‌سز، آچیلر، قارانلغه‌ره دولو کوللرك خاطره‌سی، وبوتون بوماتملر صوکرا دوغان آیدینلق کیجه‌لری، سعادت کونلری خاطره کلیور. فقط موضوع هیچ ده اویله ده‌کلدر. بسیط بر تجربهٔ قلم برکتاب یاها یازمش اولمق ایچین، صیرالانمش خاییده، تولو سطرلری، صوك قسمی، ملی بجمعیت ملی محیط عرفان موضوعیله اثری بیتیوریور. ۱۳۳۸ سنه‌سنك بر کتاب انسانه ذوقدن زیاده ملال ویریبیور. مع مافیه بزده اکثریتله محرراتلرك صوك اثرلری بویله بر مر متفرقه اولیور. اکر صفوتی ضیا بك ایچین بو اثر بر صوك کتابه صالون کوشه‌لریله روحمزده بیراقدیغی خاطره‌نك ضرینه پاشایا جقدر. کاشکی حیاتده نصیبداری اولدیغنا ذکاینك حدودینی آشاماپانلر بویله قوری جرکتلر یاپمایه‌لر، محدود اولان کندی زمره‌لرینك ذوقلریله پاشایه‌لر. وبوکا قناعت ایتمه‌لر، بعض خصوصلرده قناعتکارلقده بر فضیلتدر.

علی نزهت

ضیا کوك آلپ ودارالفنون

ضیا بکك فکرلرینی، مدافعه ایتدیکی سیستمی ونهایت شخصیتی تدقیق ایتمك علی العاده بر مقاله‌نك ادعالرینی آراسنه کیره‌جك قدر بویوك بر ایشدیر.

ضیابك؛ منورلر آراسنه یکی برچاشنی، یکی بر ذوق ایله کیرمشدی. اوزمانه قدر علم وفلسفه حقنده‌کی فکرلریله بکینلر؛ بویکی چاشنی یی اولا عمومی بر تصنیف ایله قارشیلادیلر. ضیا بکك خصوصیتلری آراسنده بالخاصه، آقتوئل وجائلی مسئله‌لرله مشغول اولمق واونلری ذهنلرنده واضح بر صورتده ایضاح ایده‌بیله‌جك فکری امکانلری حضرلامق واردر. حتیوکه اوزمانه قدر عالم ویافیلسوف دیه‌کیلنلرمزك ذهنیتی بو مسئولیتلی واو عالی عنم تلقیسنه بردورلو آلیشامایوردی؛ اونلر ایچین علم وتفکر، بوکونك حیاتیله هیچ بر علاقه‌سی اولمایان وبزم ایچین مجرد، جانسز وموهوم اولان پرعاله منسوب کله ومفهوم تلقیلری قورمقدی. ضیا بك، فکرلرینی، ایچنده یاشادیغی حیاتك اساساً کندی کندینه تشکل ایتمکده اولان جریانلرندن آلیور وتکرار اونلره تأثیر یاپابیلمك ایچین یکی برچرچیوه ایچنه صوقارق اورته‌یه آتیوردی.

ضیا بکك فکرلرینی قارائه‌رزه ایدهن ایلك شئوزلی نقطه بودر. محیطنه قارشی دوئر دور مختلف جبهه‌لرده آچدیغی جدالی آنجق بو نقطه ایله ایضاح ایتمك قابلدر.

فی الحقیقه ضیا بکك اطرافی طرفدار ویا علیهدار اولارق صارانلره قارشی ایلك آکلاشمق ایسته‌دیکی شی بو اولدی؛ بر سیستمك داخلنده دوشونمك!.. فقط بونی آکلامق وقبول ایتمك نه‌قدر مشکل ایسه، اونی تطبیق ایده‌بیلمك‌ده اوقدر، بلکه دها فضله کوچ بر ایشدر. ضیابك، اطرافنده، اوتهدن بریدن او کرندیکی فکرلری یاریم یامالاق آکلادقلری حالده اك صوك حوادث دیه صاتان فکر وعلم بازرکانلریله محاطدی. اودورك محرر ومتفکرلرینه رهبرلك ایدن وبو اعتبار ایله خالیا فکر تاریخمزده بر دولی اولان باب عالینك بر ارمغنی کتابچی واردی؛ اونك، کنیج واختیار محررلرمزك النه طوتوشدیردیغی کتابلر، وقت وقت هضم اولنامش براسلوب ایله تورك فرته ومجموعه‌لرنده بر صیره مقاله‌لرك چیقماسنه سبب اولوردی.

ضیا بکك بو سیستمسز، اته لسز علملرمزه

ورثی دوچار اولدیغی طرف، تاریخ حیاتمزده بر نهایت شناسنه کتیرمك مجبوریتنده‌در. مخزه کوك آلپ، شمدیکه معروضی اولدقدن صوکره تاریخدن ومعاصرلرمزدن منتقل بر سیستمه ایچنده دوشونمه‌سی بیان قیله‌جکمز، بو نوع علملرمزه ترجیح ایتدیکی قاچ دفعه کندیسندن ایشیتمشدم. ضیا بکك آمان ویرمه‌مین وزاکت طالیملی یان ساکن، فقط چوق قوتلی شیوملری قارشیسنده بر چوق طاتمش کیمسه‌لرك دویدیغی معنوی قورقو، عالمنه غریب بر پروپاغاندالك یواش یواش تمعنی انتاج ایتمشدی: دیبیورلردی که [ضیا بك اتحاد وترق قوتنه طایانه‌رق فکرلرینی زورله قبول ایتدیرمك ایستیور. کندی فکرلرینه طرفدار اولمایانلرك حتی سیاسی مکویتی بیله طرفدارلقله قارشیلایور. بعضاً مناقشه‌لرنده تهدید افاده‌سی اولیور. حکومت، دارالفنونی ضیا بکك فکرلرینه وتوصیه‌لرینه کوره تأسیس ایدییور؛ یونك ایچین کندیسنه معارض اولانلره اورادہ بر ویرلمیور.] حالبوکه بوتون بو ادعالرك دلالت ایتدیکی تك معنا، ضیا بکك چوق قدرتلی ویاراتیجی اولان منطقی قارشیسنده مقاومت ایتمك امکانی دویمایانلرك عجزلری ایدی.

ضیا بك دارالفنونده‌ده عینی مقاومه‌ی اوقمادی. دارالفنون، ضیا بك مدرس اولمادن اولی علی العاده برایسه پروغرامندن وتشکیلاتندن بك آز فرقی بر پروغرام وتشکیلاتله مالکدی. ایچنده تدریسله مشغول بولونانلر، مملکتك عمومی سویه‌سندن برپارمق بیله یوکسك چیقمق مکانی بولهمامش کیمسه‌لردی. بوتون آراسنه چوق یوکسی برحوله‌یه کیرمش ضیابك ضربه‌یه طرفنده‌شدتی بر تأثیری دوچار اولمادی.

کرك دارالفنونده وکرك تورك اوجاغی محیطنده قارشیسنه چیقان — برچوغی شهرت صاحبی — منورلرك وبارم عالملرك ضیا بکه قارشی طاقندقلری وضعیتی ، مختلف دورهلرده تدقیق ایدهجك مراقلی بر ذات هر حالده اولدقجه شایان دقت بر وثیقه میدانه کتیرمش اولور .

ضیابك دارالفنونده‌کی فعالیتك اعظمی انکشاف ایتدیکی دورده دارالفنونمزك ایچنده مهم بر عامل اولمغه باشلایان آلمانلرده بولونیوردی . ادبیات فاکولته‌سنده قیصه بر مدت ایچنده اوج ضروب تبلر ایتمش کبیدی ؛ بونلرك باشنده آلمان پروفسورلری ، بر دورلو کندی ایچلرینه قاریشمق ایستمه‌ین تورك مدرسلرندن آیری بر عالم تشکیل ایتمشلردی . بوندن صوکره اسکی چرچیوه‌لرندن دیشاری چیقمغه راضی اولامایان محافظه کارلر ایله بالخاصه یکی لسان جریانندن متأثر اولارق کندیلرینی قلهر یقالاردن آییرمغه لزوم کورمه‌ین قوزمو پولیتلر کاپوزدی . ضیا کوك آلپ بونلرك یاننده یواش یواش کندی فکری نفوذینی تأسیس ایتمکله مشغولدی : واقعا ضیابکك بونیتی ؛ حقیقیه انقلاب ایتمك ایچین اوزون بر زمان بکلمکه محتاج اولمادی : ضیا بکك اطرافنده بالخاصه فاکولته‌نك کنج عنصرلری یواش یواش طوپلانمغه باشلامشلردی . ضیا بك بو کنج آرقداشلرینه ایلك زمانلرده چوق امید باغلادی . قفاسنده کوچوك تفرعاتنه قدر واضح برصورتده حاضرلانمش کنیش بر مساعی پروژه‌سی واردی ؛ فقط بو پروژه‌نك تطبیق ایدیله‌بیلمسی ایچین‌ده علی العاده بر PUBLICISTE طرزنده مساعیدن یواش یواش قورتولارق مثبت علم وجوده کتیرمك لازمدی . بونك ایچین‌ده بو کنج آرقداشلرك هر بری بر اختصاص ساحه‌سی آلارق تدقیقاته باشلایه‌جقلردی . بری تورك صنعتنی تدقیق ایده‌جك اوته‌کی تورك تاریخیله اوغراشه‌جق ؛ اسلام تاریخی تورك تاریخی ایله علاقه‌دار برصورتده بزه کوستره‌جك دیکر بر آرقداش چالیشه‌جق ؛ تورك فلسفه‌سنی تدوین ایده‌جك کنج آرقداش‌ده بوتون بو منفرد مساعینك بر خلاصه‌سی کبی اورژینال بر فلسفه سیسته‌منی مملکتده میدانه چیقاره‌جقدی .

ضیابك آرقداشلرینه ، دارالفنونده امین بر کرسی ، خارجده کنج نسل ایله تماسلرینی تأمین ایده‌جك بر تورك اوجاغی ونهایت فکرلرینی نشر ایده‌بیله‌جکلری متعدد مجموعه‌لر کوستریور . مملکتك کندیلرندن خیرکار مساعی بکلدیکنی اونلره دائما خاطرلاتیور وکندیسنی‌ده کثیف بر سعی حیاتنك محصولی اولان فکرلرینی ومقاله‌لرینی اونلره نمونه اولمق اوزره اورته‌یه آتیوردی .

واقعا ضیابك ، بو کنج آرقداشلردن هیچ برینك علمی قدرتنه ایناناجق قدر صافدل دکلدی . بالعکس اونلره ویردیکی قیمتك خلاصه‌سی دیه‌بیله‌جکمز بر جمله‌یی صیق صیق قوللانمقده کندیسی ایچین‌ده بر تسلی طوییوردی : « اونلرده بزم کبی تورکجیدر . »

ضیابك ایچنده‌کی (یکی حیات) عشقی و آرزوسی فکر حالنده اورته‌یه آتارکن یالکز نظری بر انسان وضعیتنده قالمامغه محکومدی ؛ چونکه حیات داها فضله عملی وتطبیقی شرائط یاراتمغه وموجود مؤسسه ایچنده ممکن اولان استحاله‌یی وجوده کتیره‌جك امکانلری بالذات حاضرلامغه مجبور ایتمشدی . بو مجبوریت ، فی الواقع ، ضیانك ابدء آتیلسی چوق دفعه قیصان ،

اونی بوتون جمهوری مساعیسنت بر فورق انکشاف ایتدیرمکدن منع ایدن بر عامل اولمشدر . فقط ضیا بوندن هیچ بر زمان صیقیلمایوردی . یکی فکر یاریمده دوغسه ، اورته‌ده یاشامقده اولان بر وجود کورمکدن متلذذ اولویوردی . بو ، ضیا بکك روحنده عملی حیاتیله تماس ایدن تك ومنفرد بر چیزکی اولارق موجوددی . واونی بلکه لزومندن فضله محیطی حقنده قناعتکار یاپیوردی .

اکر بو قناعتکارلق ضروری برصورتده ضیا بکده تشکل ایتمه‌مش اولسه‌یدی ، احتمالکه کندیسنك صیق صیق بحث ایتدیکی « یکیلیکی » نی باشقه بر معناده آکلایه‌جق روحنده‌کی ایدئال نیست جمله‌لر بلکه داها قریبی ، فقط هر حالده داها پك فضله چوشقلی اولاجقدی .

بعضاً بو قناعتکارلغك کونشه‌دیکی آثاره تصادف ایدیلیوردی : اوزمان آرقداشلرندن بحث ایتمکه مجبور قالیرسه ، یوزینی بردن بره برتبسم قاپلار . وبونی بو کورك پشیمانلق ایله امید وارلق آراسنده دیتره‌ین بر سله چوق اوزاقدن ایماکارانه تنقیدلر یاپاردی . چونکه (فکر آرقداشلرم) دیه طانیدیغی ذوات ، ضیا بکك اوستلرنده‌کی معنوی نفوذینی اونوتوویردکاری آنده استادلرینك بویوك بر قباحت عد ایده‌جکی هرهانکی برخطایی ارتکاب ایتمکدن چکینمه‌یورلردی : اوآرالق محقق یازدیغی جدیی آشیورمزك مشهور بر آلمان فیلسوفی ایله رقبته قیشیورمش ؛ یاخود بر دیکری ، سرایلرك تاصیل تورك صنعتنی یاراتدیغی حقنده بر قونفرانس ویرمشدی . بو به منفرد بر وقعه بوقسه مطلقا امید باغلادیغی یکی بر

[illegible] ([illegible]) [illegible] باشلامشدی ؛ یاخود بر دیکری ، ضیا بکك ، منفعتپرست اخلاق تلقیسنه قارشی جدال ایتمکده اولدیغی بر زمانده مدنی بر تربیه سیسته‌می حقنده برمقاله یازمشدی . بونلرده دکلسه بردیجی طوپلانش وضیا بکی زیارت ایدنلرك کندیلرندن ، اسماعیل حقی پاشا نزدنده برایکی واغرنك تدارکی ایچین توسطنده بولنمسنی رجا ایتمشلردی . ضیابك بوتون بو رابطه‌سزلقلری ، اونوتمایان ، فقط عفو ایدن بر سکونت ایله قارشیلایوردی .

اختصاصه اعظمی حرمت ایدن ضیا ، آرقداشلرینه ، ساخته غرورلرینی وبلکلرینی قیرمامغه چالیشه‌رق معین بر نوعه ، اطرافنده بربرینی اکمال ایدرك چالیشملرینی اوزون زمان آکلامغه چالیشدی : مثلا ، او آرالق بولندیغی اورژینال بر فکری هرکسك کندی ساحه‌سنده قوتلندیرمسنی ایستردی ؛ اونلر ، بو فکره علاوه ایده‌جك قدرتلری اولمدیغی سوق طبیعیلریله طویارق یالاچیزمکی ترجیح ایدرلردی . آراصیره کندیلرینك‌ده بولدیغی اورژینال فکرلر اولابیله‌جکنی هرکسه کوسترمك ، ایچین ضیا بکك آغزندن چیقمش سوزلری باشقه‌لرینه کندی فکرلرمز دیه صاتیانلری تورك اوجاغی محیطی نه‌قدر اییطانیر .

ضیا بکك یالکز باشنه یاراتدیغی قدرتلی فکرلر غنی ، اطرافنده مختلف تیپده (فیکورن) لرله بو قارشیسنده حرارتلی وهیجانلی بر کنجلك ایله حریك صوکنه‌قدر دوام ایتدی . معارکه ، فکر حیاتمز ایچین‌ده بر فوجه‌نك باشلادیغی تاریخ اولدی . بو دورك [illegible] خصوصیتی ، ضیا بکك اورته‌دن [illegible] [illegible] ارقداشلرینك [illegible]

دارالفنونده طبیعی آرالسنده بولنملر طرفندن توقیف ایدلدی . اوزمان اونك آرقه‌سندن ایچین ایچین آغلایان کنجلرده، ضیانك اورته‌دن ذائب اولوشی ، دارالفنوندن قوتلی برباصقینك قالقدیغی و برچوق قارینك روحاً سکون طوبدیغی ذهابی اویاندمشدی؛ بوفقا فکره کیمسه اینانمق ایستمدی ؛ بتاکه شارلاتان و کوستریشجی طورلرله رقابتوفیق، ضیاکوك آلیك براقدیغی بوشلغه باشقی زوولله صوقمغه موفق اولدی ، اوزمان کنجلرك زه ذهاب ، ظن ایتدکلری « حقیقت » شکلنه کیردی .

متاركه دوره‌سنده‌کی دارالفنونك ایچ یوزینی بوکون کوسترمك ، انسان‌بك تحمل ایده‌مز ؛ بو اوقدر یاشلی باشنه برفاجعه‌در! ضیاکوك آلیك اولوسی آرقه‌سندن برکون فکر عالمزه باقارکن شوحقیقتی تکرار ه‌مچبور قالیور :

ضیانك تك برنشا کر دراقدن کیتدی؛

اونك فکرلری ده، دارالفنونك قاپوسندن برذرهٔ کیرمه‌مك اوزره چیقدی ودوغریدن دوغریه عملکتك ایچنه، هولمسه وکنجلرك روحنه ، پارچه پارچه طاغلدی !

ضیادارالفنونده اطرافنده کیلر ایچین بر فکر وحیات منبعی اولمیدی؛ اوندن هرکس قوباره بیلدیکی برپارچه فکری وحیاتی ، هیمزه ، چشید چشید الوان ، صاتمه چالیشدی . ضیا دارالفنوندن اوقلاشنجه اوزمانه قادار بیریکدیردکلریله ، حیاتلرینك صوکنه قادار اقتصاد ایتمکی دوشونلر ، آز زمان صوکره کندیلرینی افلاس ایتمش ویوللرینی شاشیرمش اولدقری بولدیلر. واقعا صوك زمانلرده ضیانك بازمنه باشلادیغی « تورك مدنیتی تاریخی » ، تکرار بو ذوات ایچین یکی برمنبع الهام اولاجقدی ؛ فقط ضیانك دارالفنونده‌کی اسکی آرقداشلرینه قارشی ، ایچنده حادثه‌لرك بیریکدیردیکی شکایتلیه آرالرینه قاریشمق ایسته‌مدیکی رسمی عالمزمن ، آنجق رکتانك مطبعهٔ عامره‌ده‌کی مشغولیه‌لرینه وضع ید ایتمکدن باشقه بر چاره بولامادیلر. [illegible] ضیانك نهایت [illegible] اولوسی کلیور ، بوبدبخت جانیه؟ دارالفنونده اسکی آرقداشلری ایچین تکرار یکی برحیات منبعی یاپیلیور : ادبیات فاکولته‌سنده ضیایه تخصیص ایدیلن ریوش قوانیوقدن صوکره غزته‌لر ، کوپریلی زاده فؤادبکك ، هرجمله‌سی برضیا بکك دارالفنون مدرسلرینه ویریلان معاشك آزالتمدن دولایی بر ، قیدیله نهایت اولزون زمان برمدافعه‌نامه‌سنی یازدیرلر . (میلك)

برکنجه آچیلق مکتوبلری

II

دون سزکله قونوشورکن بردنبره ایچکزك صیقیلدیغندن بحث ایتدیکز . دقت ایتدیم ؛ مضاجه‌مزك هرمجرایی ده کیشدکجه دهرین دهرین اینه‌دیکز. بیلمیورم . زمان زمان دالیور. دوشونیورسکز. کوزلریکز، ایسته‌دیکنی بولامیانلره مخصوص برتأثرله تقلص ایدیور، آچیلیوردی. آکلادم که ؛ بوچکز جبه‌کزده برمنفا حیاتی کچیریور . بوتون غیرطبیعی جالکینی دقتله تعقیب ایتدیکمی حس ایده‌و ایتمز بردنبره یکدوشه دیکز، صیقیلدیغکزدن بحث ایتدیکز ، بوتون تدبیرلریکزه رغماً هیچ برشی بوایچدن ایچه دویدیکز. مرارتله دوا اولامیورمش . بوللری اوقادار عجیب شکلده داللانیردیکز، بوداقلانیردیکزکه ، بی‌ده بوآراده شاشیرتدیکز. اعتراف ایدهم که اوآن سزه هیچ برشی سویله‌مه‌یه جسارت ایده‌مه‌دم . انفعالکزده حقیقتاً برنده‌ایدی .

نره‌یه کیتمه‌لی ، نه‌یاپمالی عین کوللی سما آلتنده باردیکدنسق هوانك غمی نه‌زمانه قادار سیرایتمه‌لی. شیمدی کیم بیلیر ؟ حیاتك ، محیطك اوته‌طرفلرنده نه‌لر اولیور . نه‌قادار کوثر چشمه‌لرك حساس نغمه‌لری پورتقال، لیمون قوقان یانچه‌لرله مست ایدیجی رایحه‌لری ایله ذوقه‌ن انسانلر واردر . اوت کیم بیلیر ؟ قیش اورته‌سنده بهار الشراحی ویرمن بیچکلرك طرافیله سوسله‌نمش برلری تماشا ایتمکه عمر سوره‌ن مختیارلر واردر . بنه کیم بیلیر؟ نه‌قادار صالونلر واردرکه ایکی پری قنادی کبی توالت‌سیله‌لك ، روحه تازه‌لك ویرمن برلری شخنه‌لخنج انسانلرله دولوذر . ایشته ، بونلر بویله عزیزکنج ؛ بزدائما حیاتك قیوتلی جبه‌سنده حیاتدن ایدیبیورز . فقط هیانکی عمل زحمتسیز الده ایدیلیر ؟ مع مافیه بزده چالیشاجغز . برکون کله‌جك که مدنی احتیاجلرمزی بزده قانا قانا بورالرده طاش طوپراق یغینلرینك اوته‌کی ، کاشانه‌لره قلب ایدیله‌جك اولان برلرنده پرحظوظ . هیئتی دویاجغز . حضرت ایوب عصرلرجه چله‌سنی چکدی . مجنون لیلاسنی آتشین چوللرك صیجاقلغنی امه‌رك انتظار ایتدی . هپ بزمزادلرینه ایره‌نلر اوزون عمرلرینی امللری اوغرینه چورو تدیلر .

بزده بکله‌یه‌جکز ، فقط اویله ایسته‌مه‌دن؛ چالیشه چالیشه اوکونلری کوزه‌تلیه‌جکز بر آت قوتنه‌سنی نه‌لره قادر ذه‌کلدر . هانکی شاه اثر ؟ کونك ، آیك محصولدر بشریتك هریکی ترقی مرحله‌سنی عصرلرچه‌ر چیوله‌دی . امین اولیکز که ؛ تورکك خارقلر دوغوران ذکاسی ایرکیچ ، ملول یوزی بوکولمش طبیعت اوزرینه‌ده فیضی سرپه‌جکدر اوکونه قادار

[illegible] چکه‌جکز . فقط دون بزده بلجیکمزك دمرین رایحه‌لرینی قوقلایه‌جق بیك رنك بیات چیدیه منظره‌لرمز اولاجق ، اوزمرده‌ده مدنی حیات باشلایاجق . بزمده کوزمز نوروضیا کوزه‌جك ، کونه قادار نائله کندیکزی صیقیه‌جك هدر ایتمیکز ، کوزیکزك حظوظلی آنجق بنلکلرندن فقیران ملی وارلقله تأمین ایده‌بیلیرسکز . بوکون حسرتی چکدیکلرز شیلری امین اولیکز یاپانجی برلرده کورسه‌کز سزه هیچ‌ده ذوق ویرمیه‌جکدر .

بیلیرسکزکه : موسیقی روحك تمایلنه کوره انشراحی سریر . کدرلیسه‌کز اونك‌ده ویره‌جکی عین چاشنیده برشیدر اوزم اویمزده توتمه‌ین آتش روحمزی ایسندیرامز . ایشته ؛ عزیزکنج ، بوکونك حلولنه قادار بوحیاتده مثلی اولاجق منظرلر آرامیکز . بلکه یم بولدیغمکی اکلنجه‌کز مطالعه اولور .

علی نزهت

— یوللرمز —

آنادولینك بك چوق برلرینی کزدم وکوردم . هر طرفده یولسزلقدن شکایت ایدلدیکنی ایشیتدم .

کویلرده وقصبه‌لرده خلق ، یکی مأمور کورنجه ویا مأمورلر ایله حسبحال ایدرکن [illegible] اقتدی : حکومت نجون یولمزی یاپمیور؟ داهانه‌قدر بکله‌یه‌جکز؟ کندیسی یاپامیورسه برده اذن ویرسون بز یاپالم . سوزلرینی کمال صفیله سویلرلر .

خلق ایله بوصمیمی وعلنی تماسدن

[illegible] يول ايشيور . بوحيثيتله [illegible] ممنون
همده متأثر اوليورم . ممنون اوليورم ،
چونكه ؛ خلق ، كندى منفعتى ايچون
ايديبيور وبوحال عن زمانده خلقك اتباعنه
دلالت ايديور . متأثر اوليورم ، چونكه ؛
ممكنلكدن اولان بر شيء يابابيورز وبوتون
زمانمز پروژه‌لر وتصورلكله كچيور .

وطنك برچوق اقسامنده دكل شوسه ،
حتى تسويهٔ ترابيه‌دن عبارت يوللر بيله
يوقدر . على الاكثر ، كويلينك آياق ايزندن
عبارت پاتيقلردن يورمك مجبوريتنده قاليورز .
بو پاتيقلر ، بعض محللرده بزى داغلرك
بولوطلره قاريشان ذروه‌لرينه ، برلرده ايسه
چايلره تماس ايدرجه‌سنه دره‌لرك انكينلرينه
سوق ايديبيور . فقط ، هر حالده چوق
دفعه‌لر كل مشكلنه يايا اولارق يورومك
اضطرارنده قاليورز .

حال بوكه : ايى دوشونه‌جك اولورسه‌ق ،
آرتق بكلديجك وبوشه كچيره‌جك وقتمز
قالمامشدر . وقت چوق داردر . بر چوق
برلر وارذر ، كه اراضيسنك قوهٔ انباتيه‌سى
فوق العاده مكملدر ، هرنوع حبوباب وسبزه
يتيشير . فقط ؛ يول اولماديغى ايچون خلق
يالكز كندى احتياجلرى نسبتنده اكوب
بچيمكده‌در ، بو يوزدن اكثر برلرده خلق
مستحصل اولمقدن زياده مستهلكدر . بو
وضعيت عن زمانده خلقك فقر وضرورتى
ادامه ايتديريبور وقدرت مساعى يى قيريبور .

وطنك هر طرفده متعدد ومتنوع معدنلر
طوپراق آلتنده بكليور ، خلق ايسه ، بو
ثروت مدفونه‌يه رغماً احتياج وضرورت
ايچنده قيورانوب طوريبور .

آرزو ايتديكمز ترقى وعمرانى يولار قدر
هيچ بر شى سرعت وسهولتله وجوده
كتيره‌مز . حتى ادعا ايده‌بيلره

مرتع وداغ [illegible] بر صورتله تأمين
ايده‌بيلير .

حتى مأمورينك اوزاق ولايتلره كيتمكدن
چكينمه‌لرينك ده باشليجه اسبابندن برى
يولسزلقدر .

اوزون اوزادى دوشوندم ، الم نهايت
قناعت كتيردم ، كه بوكونكى شرائط وبوكونكى
وسائطله داها برچوق سنه‌لر مطلوب يوللره
مالك اولامه‌جغز ! بناءً عليه داها كسدرمه
يوللردن كيده‌رك سرعتله هدفه واصل اولمق
ايچون آتيده ذكر ايتديكم چارەلرى بولدم :

١ ــ اولامرده ، دمير يوللرندن غيرى
اولان يوللرى (يك طبيعى اولارق) ايكى
صنفه تقسيم ايتملى يعنى ولايتلر آراسنده‌كى
يوللرى طرق عموميه‌دن ، ولايت مراكزى
ايله كندى قصبه‌لرى وبوقصبه‌لرك يك ديكرى
آراسنده‌كى يوللرى‌ده طرق خصوصيه‌دن
عد ايتملى‌در . بناءً عليه ؛ طرق عموميه
وخصوصيه تعيينى شوصورتله طبيعى اولارق
تام يرنده قوللانمالى‌در . ايكيده‌بر مجلسده
فلان ويا فلان يوللك طرق عموميه ميانته
ادخالى مذاكره ومناقشه ايتمه‌لزوم يوقدر .
بومذاكره‌لر دمير يوللرينه تخصيص وحصر
ايدمليدر . يوللر ؛ شو صورتله تصنيف
ايدلنجه ايش چوق قولايلاشمش اولور .

٢ ــ بوكونكى بودجه ايله نقصانئ
وسائط وقلت مأمورين ايله لزومى اولان
دمير يوللرينى وشوسه‌لرمزى ربع عصرده
وجوده كتيره‌مه‌جكمز كونكى آشكاردر .
نته‌كيم ٣٤ دن برى يابديغمز يوللرك طول
ومقدارلرى‌ده بونى مؤيددر .

دكتور مظهر

مابعدى وار

محل توزيعى : شيخ‌دبك ديار بكر مطبعه‌سيدر

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ [illegible]
۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۲ شعبان سنه ۱۳۴۲ — ۲۶ شباط سنه ۱۳۴۱

اون بش کونده برچیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

آنادولو پوسته‌سی (یکی هلال)
حامده ۷۵ یاشنده علی نزهت
برکنجه آچیق مکتوبلر علی نزهت
خطاب افتتاحی سامی پاشازاده سزائی
حکایه : عفو ۳۰
مونولوغ: یاشاسین طالع علی نزهت

سنه
۱۲۴۱

دیاربکر — مطبعهٔ ولایت

شئون

دون کلن پوسته ایله — رسمی ولایت اورفه — غزته‌سنی آلدق . بوکونکی حالیله پك ساده اولان مندرجاتنك آتیاً زنکینلیه‌جکنی قطعینله امید ایدییورز . کله‌جك صاییدن اعتباراً دورت صحیفه اولارق چیقاجغنی وهرنوع یازی قبول ایدیله‌جکنی اعلان ایدییور . جمهوریت وخلق شعاری ، فیضلی بر کونش کبی هر بوجاغه نورینی سرپیور . یکی تشکل ایده‌ن ولایتلر خفیف بودجه‌لرینه رغماً برر مطبعه ایله عرفان ساحه‌سنه آتیلیور . بوندن اول ملاطیه ، جانیك‌ده بوخیرلی تشبثنی مژده‌له‌مشدی . بوسفرده عزیز اورفه‌مزشنله‌نیور . سوکیلی رفیقمزی صمیمیتله تبریك ایده‌رز . [یکی هلال]

تشکر

نافعه وکیل محترمی فیضی بك افندی اللی ، حضرو امراسندن خطیب بك اوتوز جلد کتاب طلبه کتبخانه‌سنه هدیه بویورمشلردر . بویله قدرشناس ذواتك علوی یاردیملری کوندن کونه کتبخانه‌مزك فقیر سینه‌سنی قابارتیور . تشبثمزك بوقادار حرارتله قارشیلاندیغنی توثیق ایده‌ن ذواتك همتلرینی منتدارلقله ذکر ایدییورز . بوندن متولد شکرانلریمزی عرض ایده‌رز .

لیسه طلبه کتبخانه‌سی رئیسی
حسین بسیم

بیل - ۱ پنجشنبه صایی - ۱۳

صاحب امتیاز و مدیر مسؤل علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آلتی آیلغی ۱۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۲ شعبان سنه ۱۳۴۲ ۲۶ شباط سنه ۱۳۴۱

اون بش کونده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

آنادولو پوسته‌سی

بو آرالق پوسته‌لر یکدیکرینی متعاقب کوکس قاباریجی مژده‌لر کتیردیلر. آنقره‌ده تورك یوردی ؛ قسطمونی‌ده برلك، قونیه‌ده یکی فکر مجموعه‌لری ، عرفان عالمنك اوغرادیغی توقف دوره‌سنده بونلر بره‌ر وارلق کبی مملکتك مختلف کوشه‌لرنده ایشیلدادیلر .

بو یوك متارکه‌نك قارا کونلرنده ؛ استانبولدن ، آنادولویه نقل ایدیلان ؛ ملی قیام و علمی حرکت ، زمان زمان یان یانه یوروديلر . فقط ملی قیام باشنده کندی دهاسی بولدیغی ایچین ایلك خیزینی تورك ایلینك سرحدلرنده آلدی . بونلری برابرجه بوروتمه‌یه، علم قوتی اداره ایده‌نلرك حموله‌سی کافی دکلدی . اونك ایچین قطعی بر جریان تعقیب ایده‌مکسزین سنده‌لیه سنده‌لیه پارلادی وسوندی .

مع مافیه حکومت ، آنقره‌ده تأسیس ایتدکدن صوکرا ؛ کاظم نامی بك تربیه مجموعه‌سنی نشر ایتدی . بو مسلکی مجموعه‌ده مدافعه ایتدیکی - تربیه نظریه‌سی - اسکیدن بری مکتبلرده تطبیق ایدیلن، یعنی عثمانلیلق یادکارلرندن اولان « یاواش یاواش » عمده‌سی اطرافنده طوپلانان سقیم بر محافظه‌کارلق محصولیدی . بو کونك حیاتنده، تطبیق یری بولامیوردی . سکز نسخه‌سی آنقره‌ده، ایکی نسخه‌سی ده ازمیرده نشر ایدلدی .

ینه عین سنه‌ده ، آنقره‌ده آنادولو مجموعه‌سنی چیقاردیلر، فقط صاییسی بر نومرویی کچمه‌دی . کیره‌سونده ، ایشیق مجموعه‌سی آلتی صایی دوام ایتدی ، آطنه‌ده ملی مفکوره‌نك ایکی نسخه‌سی چیقدی . دیاربکرده کوچوك مجموعه‌ده اوتوز اوچ نومرویه قادار چیقدی . بویله بر زمان ایچین چیقوب‌ده اطرافنه خفیف بر حرارت سرپن مجموعه‌لرك هر نه‌دنسه غائب اولوشلرینی تأثرلرله خاطرلامامق ممکن اولمیور . فقط بو سفرده آنقره‌ده چیقان تورك یوردی ؛ استانبولده سنه‌لردنبری نشر ایدیلان نسخه‌لرك الك قیمتلیسی‌در . ایلك تأسس دورنده، ملیتجیلك نظریاتی هنوز تمامیله حرئله اولغونلاشدیرامایان قلملر طرفندن نشر ایدیلیوردی . فقط بو دفعه‌کی نسخه‌لری تورکیاتجیلق اعتباریله اسکیسندن چوق متکامل بر شکل عرض ایدییور . قسطمونی‌ده چیقان « برلك » مجموعه‌سی‌ده بالخاصه مسلکی بر قیمتی حائز اولمقله برابر صبری جمیل بکك یازیلری تربیه‌جیلك نقطهٔ نظردن شایان استفاده‌در . قونیه‌ده نشر ایدیلن « یکی فکر » داها متنوع‌در . هر حالده ذوقله اوقونور بر مجموعه‌در .

آنادولونك ، کوشه و بوجاقلرنده بویله مجموعه‌لردن اکثریسنك معلم اوجاقلرنده تجلیسنی کورمکله سه‌وینیورز . آرقداشلرمز تبریکه چوق لایقدرلر . هر طرفده بویله عملی حرکتلری اداره و تنسیق ایدن « معلم برلکی » اولیور . برلك، کبی مکتبجیلك نقطهٔ نظرندن

جوق مهم اولان حدتلردن ممکنمرك اوزاق قالمشی بزی جوق متأثر ایدییور . ثروت بزده‌ده نجین بر « برلك » اولامیور؟ ایشته؛ بوکا برتورلو معقول برسبب بولامیورز .

[یکی هلال]

— برکنجه آچیق مکتوبلر —

۱۲

سزکله اولان اوزون صحبتلردن صوکرا برآزده شویله بریاره‌یه تمایل ایتمك ایستیورم بونی شیمدی‌یه قادار نجین احمال ایتدم ؟ بیلیرمیسکز ؟ بودرده قارشی بالخاصه بوصوك سنه‌لرده فجیع قیدسزلق ، اوقادار اونك آزغین عفونتی جوشدیردی طاشدیردی که، شیمدی ؛ هریرده تنفس ایتدیکمز هواده بیله، اونك مستکره قوقوسیله باشمزدونیور، روحمزتیکسینیور، کندی حسابمه انسانلغمدن اوطانیورم .

شهه‌سز ، اطرافنده کزندیکم مرضلك آدمی آکلادیکمز ده کمی ؟ اخلاق بوکله‌یه ثروده تصادف ایتسم ، هانکی برآغیزدن چیقدیغنی ایشتسم ؟ او آغزی برشفاخانه‌یی تاق ایده‌رم . اوکتای ، قدسی ، سماوی برشی صایارق اونی وجدله، هیجانله اوقورم. فقط نتیجه‌ده حیاته ، طبیعته باقارم . اونلك، هیچ برتجلیسی مثبت اولمقسزین صاغه صوله اضطراب والم صاچارق سیرینی تعقیب ایتدیکمی کوردیکمی ؟ امل باغلادیغی انسانیت نظرمده کوچولور ، اوزمان هربیاض کوروش تشاؤمه خفیف لکلر کورمکه باشلارم . خلاصه کونك فجرندن غروبنه قادار اولان بیتمن شیلرك ماحوظ ومتحمل فجاعتیله ایکلهرم.

توکای تورکك یوبوك شاعری « دنیا دولهجك جلته سنه ایتلنده » دیه‌مشدر. بن‌ایسم ، اواخلاق قهرمانی شاعرك امید ایتدیکی ترقینك زمان زمان چهرمسنی کیرله‌تن تجلیلریدرکه ؛ اوچلیك بازولری قیردی ؛ اودمیر وجودی ثقبتدی .

الك امیدوار متفکرلرك بیله ، روحنده اخلاق مفهومی شك وتردد حالنده‌یاشیور. بونی بوعصرك فانی قلبنه کیم تلقین ایده‌جك ؟ مانکی قهرمان بیولك مبشری اولاجق ؟ بوکا کیم جواب ویره جك؟ بونی نه‌رن صور نه‌ده‌ن جواب بولامامازلغك خجالتیله قیزاریم. عزیزکنج ؛ بوپریشان وارلغی کیم تشویق ایده‌بیلیر هردورلك مشوش عادتلرینه بروضوح حزمه‌سنی انسانی برعزیز طوتدی . فقط بونلك ورودینی کیم تعیین ایده‌بیلیر ؟ مع‌مافیه تاریخ بزه ، بعض ظاهری مثالر ویریور . اوکا اتنامق لازمسه اخلاق منجیسنك ده‌ظهور ایده‌جکی کون‌بك یاقیندر . هرمات ، بعض قاریشیقلی دورلرنده اویله دوزملیجی برکمال الله قاووشمشدر . فقط بوتجادله‌نك حدودی اوقادار کنیش که، اوملی قهرمان برینه بین‌الملل ، عالمشمول بردها بکله‌یورز . اویله برشی که : اقتصادیاته ، سیاسیاته انسانیاته ، اخلاقیاته یکی بروجهه ویره‌بیلسین . برندن اونه کینه انتقال ایده‌من ضعفی قوتلندیرسین . بوشلغی دولدیرسین ، اویله که آچ کوزلی محترصلرك حسلرینی فضیلته تطهین ایده‌بیلسینلر بیلیرسکزیا ؛ هر ماجرانك زهرچناغی ، بومنبعلردن دولار . بونلری نجین سویله‌یورم ؟ مادام که اومحیرالعقول انسان الآن دنیایه کلمدی بویله‌بریوق ایچین تعدن مباحثه زمینی قورودق . دیه‌جکسکز ده کمی ؟ ایشته بومقدر سوألك جوابنی ده بوسوزلریمه باغلیورم. یالکز سزدن ایسته‌دیکم شی بوآزغین وطاشقین برصورتده اطرافه اوت صاچان بواخلاقسزلق بادره‌سندن کندیکزی صیانت ایده‌بیلکزدر. نه‌کی قادار چوق طار اولان حدودیکزی داخلده انسانلری ایپلکه ، دوغرولمه ، کوزه‌یه‌جك تشویق ایتمکزی آرزو ایدییورم .

بواویله برتجادله‌در که نتیجه‌سنده نه‌ترتیبه، نه‌ده قازانج واردر . بلکه یالکز معنوی ووجدانی بر تشرف تأمین ایده‌بیلیرسکز ذاتاً عزیز کنج ؛ تورکك صفات قارقسی فراغت نفس وقناعتی الجمیت اولمق ده کیدر؟ فقط امید ایده‌رم که بو ـ فراغت نفس ـ مفهومندن بسیط برمعنا چیقارمازسکز .

بعضیلرینه کوره بوترکیدن آلنان اتهام برطرفه چکیلوب راحت دوشکی ایچریسنده یاشامقدر . بلکه ایشتمزسکزدر . یرده برآدامك اخلاقندن بحث ایدلدیکی زمان اوکیمسه‌یه قاریشیاز . کندی عالمنده یاشار، دیرلر . واقعا بودة بوکون ایچین برمزیت صایلابیلیر، بوکونك حیات فلسفه‌سنه کوره کوتولك یاپامقده برایلك عد ایدیلیور . فقط بن ایسته‌مکه ، سزده اویله یالکز کندیکزی ایچین یاشایاسکز وخودبین، خودکام بر فرد تیپی اولاسکز .

یوق یوق عزیزکنج ؛ دائما برتارك دنیا اولارق قالق ، دنیانك بویله کوتولك وغلظت ایچنده چیرپینان انسانلغنك بوچیرکین جهه‌سنه لاقید قالماکزی موافق بولامیورم. بن ایستیورکه حق اوغرینه فضیلت واخلاق نامنه مجادله ایده‌بیلکز ، ایشته اصل مادی منفعت بکله‌مکسزین دیدیکمز نه دیکمدر چالیشان انسانلر فراغت نفس اتمك بویوکلکنی کوسترمکلردر. کوکل ایستیورکه سزدن اونلردن برى اولاسکز .

علی نزهت

بوهفته‌کی سایمیزده یازیلری بولنان ذوات قادارامه‌ی کوزه‌تمنلرینه برحوادثی کتیردی. حامدلرینه دوامی وحکومتمزه صادق کارلرك ، مکتبلریمزك شوق وتعلقاتی تجربه‌ده تصعید ایدیلیور .

بوتکه‌کورد ادبیاتی تاریخی یکی بر حادثه‌ایدییور. یکمدر. بوبوك شاعر، الیه‌شمن برشان وشهرت موکی آرزو ایدن بر فکر شهریاری کبی وقور ، بالبته باشقه جریانلرین بیاض صاچلری ، بوروشوق چهره‌سیله بر تلمیذ ودوست قافله‌سی اوکنده ، کیم بیلیر بواوزون سنه‌لرك آچیلرندن ، محرومیتلرندن صوکرا ، بوقدرشناسلغی کورمکله نه‌قادار سعیدشدر . یارم عصردنبری کوزه‌لك یارانان، ادبیاتمزی هربایه‌شدیرمن، دیمزمیك چوق کمالر کتیرمن، وبولدیغی کمالره دهاسندن دمزین سوداوی سسلر ویرمن شاعر حامدحقنده، هرتورك ، کندی یتلکنده اوکاقائد برشی سزدیرمیلر . او تورکك الکاوزیریتالی بر شاعریدرسنه‌لر، او آلتون باش اوزرنده نه‌قادار تکالیف ایدرسه تورك ادبیاتی ده اوقادار زنکینله‌یه‌جکدر .

بویوك شاعر یوقش بش سنه‌سنه قادار اطرافنده زمان زمان تبلر ایدن ادبی زمرهلرك هیچ برینه منسوب دهکدر . اوباشلی باشنه محافلنك کمالك بر شاهقه‌سیدر . بناء علیه اوکا هیچ بر نسل تملك ده ایده‌مز. حامد ادبی بر حادثه‌در . فقط بوکونك کنجلكی بوتون معنالریله اوکیشیلكی تلمیه احاطه ایده‌میور . ذاتهکی دها زمانلرده، اساسلی بر ترکیب وتحلیله اوغرایابیلدی ؟ اوکیم بیلیر هرکسك عصرك شقیه‌سنه‌سنه‌نه‌کوره‌کن قوس قزحی رسم ایده‌جك . هرحادثه‌ده‌وتك شخصی واثرلری برزمان کوزه‌لمز . دهکیر دیه‌نلرده

ابدی بر انم مرحمه‌سیدر . فقط براحتی حس طوفانیدر . انبیه ثولز بر نورك سجیه‌سیدر . ئولو ، ذكانك بو كونكی علمك فتح ایده‌مه‌دیكی بر حس دنیاسیدر . نه بیله‌یم ، هر اثرنی ، بو كونك ذكاسی آلامیه‌جق درجه‌ده یوكسه‌كدر .

حامدك كندیسیله بر شعردر . نزاهتك ، حسنك ، فضیلتك امتزاج ایتدیكی بر محیط ، هر صفحه‌سنده‌كی ، ابتكاری بدیعه‌لر واردر . اونك كونش كبی پارلایان حیاتی ، ادبی شخصیتی بو كونك كنجلكه مجهول قالدی . هیچ بر قلم او اسرارلی اقلیملك وارلغنی تمامیله فاش ایده‌مه‌دی . بویله تمامیله آكلایامادیغمز حالده اونی بویوك بیلیورز . ذاتاً هانكی مرشدك لساننده‌كی نكته‌لری آكلایابیلیورز : اونلردن یالكز وجد و هیجان دویمایورمی‌یز ؟ حامدده اونلر كبی بر مرشددر . او بزدن زیاده كله‌جك نسللرك مالیدر . اونك ایچین شیمدی اوكا قارشی سویله‌نن سوزلر هر مرشدك یاننده سویله‌نن سوزلر كبی آفاقی دیدی قودیلردن قالق بر حیرانلقدن باشقه برشی اولامیور .

اوقویكز ، باقیكز حامد حقنده‌كی فكرلر او بویوك انسانك اعجازینی افاده ایده‌بیلیورمی ؟ ذاتاً هانكی كوز كونشك حزمه‌سنی صایا بیلیر . بو كون ارامزده اونی بزه طانتدیره‌جق بر منقد یوقدر . دوقوز صحیفه‌لك حامدنامه نه‌یی افاده ایدییور ؟!

حامدك فوطوغرافنی غزته‌لرده سیر ایده‌ركن غیر اختیاری دەرین بر جذبه حسیله روح چرپینیور . چونكه او بر پیردر ، اونك تابعی بوتون تورك كنجلكیدر . كوك آلپله ، حامد بر قدس بره‌ر نفخه ایله مجهز برر تورك تمثالیدرلر . كوك آلپ شعورمزی حامد دیلیمزی ویردی . برنجیسی ابدیته قاریشدی ، ایكنجیسی آرامزده یكی اقلیملر فتح ایتمكه مشغولدر . چوق آرزو ایدیلیر كه ، بوندن صوكرا بو مراسمه بوتون آناطولو كنجلری‌ده علاقه‌دار اولسون . بویوك آداملرمزه قارشی بسلدیكمز حرمت و محبت حسلری حیاتلرنده ایكن سویلیه‌رك بونی اولسون اونلره دویورالم .

علی نزهت

خطاب افتتاحی

عبدالحق حامد بكی ـ قرق سنه اول ـ ایلك دفعه چاملیجه‌ده كورمشدم . ایلك دفعه مصادف اولدیغم توشیانی دها بكا مجهول دكلدی . بن اونی كورمدن كورمشدم . فقط نره‌ده ؟ . . . هانكی دوره‌ده ؟ . . . بوراسنی بیلمزدی . یوقسه بن برادیبك برایكیسی بولندیغمدن بكا زمانیله یشامش ، كورمش بر روحمی بخش ایتمشدی . زیرا اونك ، بن هیچ بیلمدیكم دورادور خاطراتی و سرائر آمیز تحسرات و تأثراتی حس ایدییوردم . مجیبا بو روح عبدالحق حامدی هانكی «كواكب سیاره و ثابته‌ده طانیمشدی . چونكه كرهٔ ارضك چاملیجه قسمنده تصادف ایتدیكم بو سویملی دها تم ابدی دوستمدی .

نامق كمال ، رجائی‌زاده اكرم ، عبدالحق حامده مصادف و مقارن اولان حیاتم ، بو ناچیز تلمیذلری ایچون نه عالی بر دورهٔ سعادت ایدی . وجودی ملتك استحصال حریتنه وقف ایتدیكی ایچون كندی دائما محبسده موقوف ، فكری لایتناهیده سائر اولان كمال ماغوسه زندانندن ، استانبولده كوچوك بر فاصلهٔ حریت ویرمدن اقامتدن صوكره ، مدیللی منفاسنه ، نقل اولنه‌رق :

« وجودلر كیم خمیر مایه‌سی خاك وطندندر »
« نه غم راه وطنده خاك اولورسه جوز و محندن »

دیبوردی . رجائی‌زاده اكرم ، كندیسنی هرآن تضییق ایدن محدود و مستبد بر محیط ایچنده ، قدرینی [illegible] دار بر یره دوشمش شاهانه بر قوشك كبی سمایه متحسر نظرلریله ، و بویوك بر وقار ایله استانبول زمیننده دولاشیيوردی .

عبدالحق حامد شهپردر اوله‌رق علویه كیتمشدی . بو شهپردر ، هنوز رفقاسی رسیده‌سی طاغدن « اولمپ » ك قدیم اله واله‌لریله هم بزم اولدی . برابری بولندیغی معبوده‌لرك شواهق قدسیتدن اثرلری ، اوزمانك اضطراب و مشكلات ایله تنفس ایدن وطنه الهی بر هوا كبی اسیوردی .

عبدالحق حامد كتابلری ، قرون اولی‌دتیزی پایدار اولان و نوع بشری پایدار ایدن آثاردن ، انسانلغی بو كتابه‌رلكه مافوق ـ الانسان دهیجانلر انقلابلر ویرن عوامل‌دندر .

عبدالحق حامدك محرم خصوصیتنده تصویری پك كوچ بر ایجەلك واردر . شفق باشلاركن خفیف بر سیسلر اوچوشدیغی كبی شعر حامد طلوع ایدركن كاه‌لر كوزدن پنهان اولوب كیدر . شاعر شعری رنك و بودن بر ضیا كبی نسیم نوبهارك قناتلرینه تودیع ایدەرك قلبلره ایصال ایلر . بلكه قلبلرده دولاشان عشق بودر .

علویدن كلان حامد ، وطنك و دیكر معشوقه‌سنك اندیشهٔ انجامی ایله مظلم و متغیر اوله‌رق بومایه كیتمشدی . كندیسنی هندستانده ایكن عمان دهاسنك امواج الهامی بحر محیط هندی عظمت و مهابتنه وطنك سواحلنه كریان و نالان اوله‌رق كتورردی . زمان ، كندی كبی ابدی اولان دهانك اطرافندن احتراز و احترام ایله جریان ایدر . عبدالحق حامدك قدرت شعریه‌سنده «٢٥» یاشیله «٧٥» یاشی آره‌سنده‌كی فرق وارسه اعتلادر . اوت ، عبدالحق حامد ابدی بر باشلانجیدر . دلی حتماً كنده [illegible]

[illegible] ایرك یده‌جك هدیه مختصر [illegible] حسن معموریله عمرده بر كوچوك قوچونی بدایعنا شعرلری ایمان یتمكی بر جمعیتده افكار عالیه مدخلیه‌ده اوتابیلیر . قیدن كان بو سوزلره ، بو نورانی و برشوق اجتماعه برابر جبهه‌سنده حامدك سیماسی عكسلك بوتون بر عصری كشاف ایدییور .

ثروت فنون سامی پاشازاده

سزائی

حكایه :

عفو

نامقك دفترندن :

شیمدی حیاتمی دولدیران ، آجیلرك وسعتنی دوشونیورمده . اونی بوتون صمیمیتمله عفو ایدییورم .

كچمش كونلرك فوق العاده واقعه‌لریله دولو حادثه‌لری قارشیسنده صیرالیورم . كنج باشمده فورطینه‌لرك كورولتوسی ، قاچمه‌لرك دیلسز اضطرابلری سنه‌دن سنه‌یه آرتان بر هجومله اوراده بر ایتدی ...

بوندن اوتوز سنه اول دنیایه كلمشدم . زواللی بابام كیم بیلیر ؟ او كونی نه‌قدار حقله وسرمستق ایله كچیرمشدی ؟ بونده تردده حاجت یوق . بعضی قوتلی دلیللرم ، بونك عكسنی دوشونمكه قطعیاً مانعدر . بوقیكز برازده كچمشده‌كی كونلرمی سزه آكلاتەیم . چونكه‌سز او كونلرده پك یابانجیسكز . هنوز حیاتی ادراك ایده‌جك بر عمرده‌یدم . او كونلرده بر كیمك حقنده كچدی . حیاتك بیوشی وضعلانه حیاتمی تعطیل ایده‌جك بوتون شیئری [illegible]

کی ، مغروردم . بر دیدیکه یکی یتیزدم . بوتون اوك موجودیتی بر اشرته تابعدی . بوتون او خاقی ، کوچوجوك بر آرزومث برینه کتیرله‌می ایچون برمرپروانه کبی اطرافنده دونولردی . چونکه برتانه ایدم . بکا بول بول پاره‌لر ویرپرلردی . جبارم دولو اولدیغی ایچون هرکس شیار یقلغمه‌ده تحمل ایده‌ردی.

بووسیله ایله آرقاداشلرم آراسنده بوکسه‌لك بر موقع واردی . خلاصه بوتون طالیدقلرم بکا حرمت ایدرلردی .

بوحال تا بابامك اولدیکی زمانه قادار دوام ایتدی . بابام اولدکدن صوکرا یاواش یاواش اطرافم تنهالاشدی . . . . . .

اوقادار که ، یالکز لقدن ، کیمسه سزلکدن بابامك آجینی ایکی قات حس ایدیوردم . بابامك هیچ‌ده استحقار ایدیله‌مه‌یه ، ثروتی کونده بر طرفه آقدی ، آقدی . بر کون اده ، آووجده بر شیلر قالمادی ، واللهم بکا بوآجیی طاتدیرمامق ایسته‌یوردی . فقط بونی اوقادار یاقیندن سزیویوردم که ، بوتون بویله عیناً خاطرلییورم چونکه کوندهاویمزك برنادیده اشیاسی آرادن قالقیوردی .

فقط نه والده‌م بکا برشی سویله‌یور ، نه‌ده بن بواشیالرك کیتدیکی محلی صورابیلیوردم. صانکه آرامزده ضمنی بر مقاوله واردی . هرشیئه بر نسیان پرده‌سی کرمشدك . اوندن صوکرا ؛ آجیلرینه تحمل ایتدك ؛ صانکه فقیر بویومشدك . حیاتی کونلك شکلنده ، واوله‌یلی کبی قبول ایدیوردق . کیجه کوندوز چالیشدم .. اوزون بر سعی دوره‌سندن صوکرا حیاته تکرا کوزلریمی آچدم . اوزمان یورغونلغم . صانکه هرعضوم مشقتدن . اضطرابدن تفاصیر ایتمشدی . فقط نه اولورسه اولسون فقیر لکدن ده فورتولمشدم . کوزلرم حضور . جبارم پاره

کورمشدی . حیاتم بر آرده دوقمی حیاتی کورمه‌یه باشلادم .

ایلك دفعه خاطریمه اولمك کلدی . بونی اوقادار طبیعی بولدم که ؟ همن قراریمی ویردم . بویکی حیاته شاطر برنشه لازمدی. ایستیورم که کچمش کوزلریمی بوسبوتون اونوتایم . بن‌ده اوله بریشی انتخاب ایتدم . فقط ماجرایی سویله‌میه جکم ، چونکه اوقادار ساده وبسیط برشکلده جریان ایتدی که نقلدن هیچ برفائده اومیوزم .

یالکز شونی سویله‌یم که نتیجه‌سی اوزمان پك فجیع تلقی ایتدم . بوتون تخیل ایتدیکم سعادت آلت واوست اولدی . او ، بنی موافق بولمامشدی ، بوتون قسوتلر ومصیبتلرله دولان حیاتم بوصولو حادثه ایله بوسبوتون صارصیلدی . خلاصه بوحال بکا پك آجی کلدی ، روحده ده‌رین رانفعال اویاندیردی سنه‌لرجه دیکتدکه آرتان و آران برمحرابك جنایی انجمانسنده قیورانوب قالدم . کندی کندیمه محاکمه‌یم اکسیکدر دیبوردم . برتورلو اسباب مائمه بولوب اونی عفو ایده‌میوردم . . .

فقط شیمدی اوزون وآجی تجربه‌لردن صوکرا ؛ بوکون بوتأهل مسئله‌سنك مقامیله مقابل اولیورم . دوشونیورم . یا اونی قبول ایتمه‌یدی ، یوجهنمی حیاته آیرمیه اوده برآتش کبی قلبمه یاپیشاجقدی .

اوده بم کبی بوکون ازیله جکدی. تهاینمز دردلرك آجیسیله اضطراب جکه‌جکدی . اوده بم کبی کیجه‌لری اویویامیاجق ، بم کبی کونده برمحونك المی جکه‌جکدی . بنی قبول ایتمه‌مکله ، حیاتمك داها برمدت آتش واضطراب کونلرینه تحمیله امکان ویردی .

شیمدی بوحالی کوردیکه اونی داها ده‌رین والهی برمحبتله سه‌ویریور . ویوتون قلبمله اونی عفو ایدیبوردم...

موتوع :

پاشالرین طالع

افندیلر بوتون موفقیتمی طالعمه مدیونم. نه چالیشمق نه‌ده اوغراشمق بنی قورتاردی. ساده ، بسیط بر اویونله ، قیلدن انجه ، قیلیجدن کسکین بربولدن سنده‌لهمکسزین ، دوشمکسزین کچدم . یاقیکز تاصل اولدی ؛ اونی سزه آکلاتایم . برسنه دوام ایدن دیدیکه‌دن صوکرا ؛ نهایت قورقولرله بکله‌دیکمز امتحان صیاحی کلوب چتمشدی .

بوتون آرقاداشلرله مکتبك آولوسنده بولاشیوردق . بردنبره ماجد ، قوشا قوشا یانمزه کلدی . آرقاداشلر ؛ سزه دهشتلی بر خبر ویره‌جکم ؛ بوکون بزه احمد افندی تیز کله‌جك ... بوسوز هپمزك یورغون یاتمکده‌ولکولن بر صوتوق صوتاثیرینی یاپدی. چونکه نومرو حصوصنده احمد افندینك انصافسزلغنه بوتون آرقاداشلر واقفدك . صقرجیمی صفرچی؟.. بو اوغورسز خبردن صوکرا ؛ آرتق نشه‌مز قاچدی. غیراختیاری کتابلری یره‌اقدق. بر آرالق کورله‌دك جوشدق. فقط تانه اولان اولمشدی . او ، آرتق بزه تمزدی . یاواش یاواش اعصابمز قاشیارقلغی دیندی . اوندن صوکرا ، بزی درین بر حیرت استیلا ایتدی .

احمد افندی ، احمد افندی ، بو اسمی واوکا عائد خاطره‌لریمزی ، سویله‌یه سویله‌یه بر تورلو بیتره‌میوردق . او بزم نومره مکتبنده ایکن تورکه‌خوجه‌مزدی . الچابیشقانمزبیله ، بیك دردله اوندن آنچق آلتی نومرو آلابیلمشدی.

او نظر مزده ، نصافسز ، خرچین وقورقونچ برآدامدی . رجا ، کوزیاشی اونك یانمده هیچ بر شی افاده ایتمزدی .

بز بونله آولوده سویله‌نوب دولاشیرکن

موضوع :

پاشالرین طالع

افندیلر بوتون موفقیتمی طالعمه مدیونم. نه چالیشمق نه‌ده اوغراشمق بنی قورتاردی. ساده ، بسیط بر اویونله ، قیلدن انجه ، قیلیجدن کسکین بربولدن سنده‌لهمکسزین ، دوشمکسزین کچدم . یاقیکز تاصل اولدی ؛ اونی سزه آکلاتایم . برسنه دوام ایدن دیدیکه‌دن صوکرا ؛ نهایت قورقولرله بکله‌دیکمز امتحان صیاحی کلوب چتمشدی .

بوتون آرقاداشلرله مکتبك آولوسنده بولاشیوردق . بردنبره ماجد ، قوشا قوشا یانمزه کلدی . آرقاداشلر ؛ سزه دهشتلی بر خبر ویره‌جکم ؛ بوکون بزه احمد افندی تیز کله‌جك ... بوسوز هپمزك یورغون یاتمکده‌ولکولن بر صوتوق صوتاثیرینی یاپدی. چونکه نومرو حصوصنده احمد افندینك انصافسزلغنه بوتون آرقاداشلر واقفدك . صقرجیمی صفرچی؟.. بو اوغورسز خبردن صوکرا ؛ آرتق نشه‌مز قاچدی. غیراختیاری کتابلری یره‌اقدق. بر آرالق کورله‌دك جوشدق. فقط تانه اولان اولمشدی . او ، آرتق بزه تمزدی . یاواش یاواش اعصابمز قاشیارقلغی دیندی . اوندن صوکرا ، بزی درین بر حیرت استیلا ایتدی .

احمد افندی ، احمد افندی ، بو اسمی واوکا عائد خاطره‌لریمزی ، سویله‌یه سویله‌یه بر تورلو بیتره‌میوردق . او بزم نومره مکتبنده ایکن تورکه‌خوجه‌مزدی . الچابیشقانمزبیله ، بیك دردله اوندن آنچق آلتی نومرو آلابیلمشدی.

او نظر مزده ، نصافسز ، خرچین وقورقونچ برآدامدی . رجا ، کوزیاشی اونك یانمده هیچ بر شی افاده ایتمزدی .

بز بونله آولوده سویله‌نوب دولاشیرکن

یکنز ولایق مدحت وطنسه ایدی .
آرادن بش دقیقه گچمدن ، احمد فتینك
سسی تکرار کورلهمهیه باشلادی . دیوانکریم ،
معلیك بیله بنم شاگردم اولسه‌یدی ؛ اوکا
آنجق اوچ نومرو ویرردم . افندیم
بیلسه‌کز ، املائك اوکوزل ، شیرین طرز
قدیمی اویله اعجب العجائب برشکل انحرافه
صوقمش که، اسلاف عظامدن بری کوزلریمی
آچسه ، برتورلو یازیمزی طانیماجق عفو
ایدرسکز مدیریك املاسول مستقبلهی بویله
طوی وعجمی جوجوقلرك الرینه تسلیم
ایدرسه‌ك استقبالمزیك مهلك برورطه‌هولناکه
سقوط ایدر ،

بزبوسوزلرایشتدکدن صوکرا، بوسبوتون
پریشان اولدق . آرتق نه‌یاپاجقدق . بویله
متردد برحالده امتحانك طاقت کتیرمز
عذابنی چکرکن ؛ بردنبره زیل چالیندی
صبرا ندی همن انجری کیردم . صیقیلیور .
قورقیور، احمدافندینك مخوف چهره‌سندن
شفاعت دیله‌یوردم . اونبم اوچ سنه اولکی
خوجامدی . دمرین دمرین یوزیمه باقدی
بردنبره فالین سسیله باقلاش قوماندانسی
ویردی . درحال مطاوعت ایتدم . اوزمان
برقاچ سؤال صوردی . نه شکلده جواب
ویردم بیلمه‌یورم . فقط هرحالده ویردیکم
جوابلردن مئون قالمکه بردنبره مدیریکه
دونلدی افندیم بنم اوچ سنه اولکی شاگردمدر .
ماشاءالله حافظه‌سی پك قوتلی زوق ایتدیکم
شیلری هنوزاونوتمامشدر دیدی . بویکه‌نیلمه‌دین
الفاظ روحه برسرینلك ویردی . برکت
ویرسین اوده ، اوصیرا مأمورلکا امتیازدیر .
بردی . ایدوکی ، اولدین ، قلق کی کلمه‌لره
[illegible] عبارهلرینك طرز ملاحی
[illegible] احمدافندینك [illegible] تزیش

کلان [illegible] . . . . . ایچ شکلده
یازلر یازماز بردنبره احمدافندینك ایری چشه
برچوجوق چوبکیله یرندن صیچرادی .
بی دوکمجك دیه قورقدم . فقط او
اوموزلریمی اوقشادی . آفرین اوغلوم دیدی .
مدیریکه دونه‌رك استقباله‌دهات ادب عثمانیدن
مرحوم مغفور ناجی افندی کبی استقبالك
روح افزا برانجم تابداری اولاجقدر دیدی .
درعقب ایکنجی برحرکتیله بکا کارشی دوندی .
هایدی اوغلوم حق یارد بجك اولسون .
سکاازجان دل یدی نومرو ویرییورم دیدی .
بن کیفمدن برلره قاپاناجقدم . عادتا قوشار -
جه‌سنه امتحان اوطه‌سندن دیشاری فیرلادم .
آرقاداشلرم قاپوده بکلیورلردی . ناصل ؟
امتحاندن نه‌خبر دیبورلردی ؟ اوخ اونی هیچ
صورمایکز خوجانك طلسمی حل ایتدم .
فوق العاده‌ایی کچدی همن قوشاقوشا اوه کلدم .
ایلك دفعه بابام بی‌قارشیلادی عالبا امتحانلر -
یکزده موفق اولدیکز ده کلی ؟ جوابمی
بکلهمکسزین علاوه ایتدی . ذاتاً بنم مزاق
وتردد فضله‌یدی . دون کیجه صباحه‌قادار
چالیشمشدیکز . البته ایی کچیرمشکدیکز
دیدی . وامزوالئی باباجغم . نه‌اوقومق .
نه‌ده اوکرنمك بکا یارامزلدی . برآز سزك
کیجه‌لری کوله کوله یازدیرمیکز املابرده
بنم طالع ، بوبادرمدن بی‌قورتاردی طالع ...
اکر معلمز ایچرده اولسه‌یدی . یوسنه
یانمشدم . تعطیل بکارجهم اولاجقدی . بلکده
بومعلم بزم تورکچه معلمی احمدافندی ده‌میز
فلاتجه ابدیاً صاغلمده صایوب طوراجقدم .
باباجغم نه‌یاپمك نه‌ده چالیشمق بی‌قورتاردی .
بوتون موفقیتمی طالعمه‌مدیونم پاشاسین طالع !..

علی نزهت

محل توزیعی : شیخسلیمان دیاربکر مطبعه‌سیدر

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی [illegible]
۱۳۰ [illegible]
[illegible]

۱ رمضان سنه ۱۳۴۲ — ۲۶ [illegible] سنه ۱۳۴۱

آیده بر چیقار ادبی ، علمی ، فلسفی مجموعه‌در

ظفر طابوری — علی نزهت
حکایه : نامقك دفترندن — [illegible]
بر کنجه آچیق مکتوبلر — علی نزهت
حسبحال — [illegible]
عزیز ثولولر — علی نزهت
شئون

سنه
۱۳۴۱

دیاربکر — مطبعهٔ ولایت

اعتذار

بر مدت مجموعه‌یی آیده بر چیقارمق اضطرارنده قالدق . پك یاقین بر زمانده تکرار اون بش کونده بر نشر ایده‌بیله‌جکمزی امیدایدییورز . بوندن دولایی محترم اوقویوجیلریمزك عفولرینی استرحام ایله عرض اعتذار ایده‌رز .

یکی هلال

جلد - ۱

صاحب امتیاز و
مدیر مسئول
علی نزهت

یکی هلال

سنه‌لکی ۲۵۰ آقچه‌در
۱۲۳۰ غروشدر
نسخه‌سی ۱۰ غروش

۱ رمضان سنه ۱۳۴۲ — ۲۶ مرت سنه ۱۳۴۱

شیمدیلك آیده بر چیقار ادبی ، علمی ، فنی مجموعه‌در

- ظفر طابوری -

الکدار کونمزده ، یانیق ، متحسر باغریمز سزك حسرتکزله دولوب بوشاندی...

ظالمك ، جهلك قارا قوتلری ، سورك اطرافنده اولودقلری زمان ، تاریخ صحیفه‌سندن ، قارا کونلرله ده‌رینلکلرندن یوکسه‌لن قدسی تمثالکز ، امیدلرمزك نهایتله‌ندیکی ظلمت قاپاغنده‌شیمشکله‌ندی . ای صیانت ملکلری ؛ بز ثولوم آنلرنده حیات دیلدك ، شفابکه‌بن خسته‌لر کبی سزی بکله‌دك . . .

دوشمانك قودورمش سلری آراسنده ، سزك کتوم ، ساکن یورویشکزه ، تواضع ایچنده بوغولان بنلکمکزه ، باغیرلره خوف ودهشت ، بزه رها وسلامت ویرمن عزیز وجودلریکزه ده‌لرایتدك . سزبنه کیم‌سایر ؟ آنادولونك هانکی کویلرینك صیجاق کوشه‌لرینی ترك ایتدیکز ؟ عائله‌لریکزدن هیچ بری یارولریکزدن آیرلدیکز . اوسوکیلرینی ترك ایدوب بزی قورتارمایه کلدیکز .

عزیز قارداشلر ؛ ظلم ، شناعت ، جنایت یانیلتری ، دیاربکر سورلرینك عصردیده بورجلری اطرافنده رقص ایده‌رکن ، همیز ثولومدرك الك آغیرینی دویویوردق . بزی بوخم یاکان قوتلر بنه سزلره محابتکر سایه‌سنده پاشایان انسانلردی . اونلرکه : حرب عمومیده موستوف اوردولری قارشیلرینه دیکیلدیکی زمان ؛ سز قیش اورتاسنده برهوار کوتلنی کبی اونلرك پانده‌دوغدیکز . اوزرلرنده‌کی دوشمانی قوغدیکز . اونلره حیات وحضور ویردیکز . اورالرده‌نیه‌دی کیم بیلیرنه آجی خاطره‌لریکز واردر ؟ اورالك سسا کنلری اوزمان طاش‌قوروقلرنده ، ایشلرده کیزله‌نمك کویلرینی دوشمانه ترك ایتمشلردی . بوعاجز ، جبین انفعالك امدادینه بورقارداش شفقتیله قوشوب اونلره‌راحت فیضنك نصیب‌دارلری بخش ایتدیکز . اوزمان بکا اویله کلمشدی که ، اونلر بوخجالتك آغیرلغی آلتنده ازیلمکدن اورالر : چیقمیور ، کنیج حوالیسی سزك منقبه‌لریکزك آتش وجلیك ارادهٔ کرك وجدیله عصرلرجه جالغه‌جق .

کیم دوشونه‌بیلیردی که ؛ بر کون بر سرسریتك عصیان بارغی آتنده بوملته بر کفرلنده بولونه‌جقلر . بوبنی طن ایدرسه‌له دنیا اوزرنده موجود وتوکه بك ابتدائی بر قبیله اولسون بویله بایه‌مشدر . بوانر بنی بایدیلر : دین نامنه کفر ، شجاعت نامنه حرفت کوستردیلر .

عزیز قارداشلر ؛ سزی یالك بکله‌دیکز قارشیلارکن اعتراف ایدیورم ، جرئت قلبی و یمنی اولان آتش قوارمه‌سی کی شیمشکلرینی کوزلریکزله قارشیسنده و خسیرطه کیدن زمانه اوطه‌لنده ، فقط سرشاریه و بیلمکزك

او ازلی رکودت ، بینه هر زمانکی دهرین وشمشه‌لی جلادتکر اوزریکرده ابدی .

فقط یالکز بر شینکز بوقدی. هرهانکی بر لطفکارك برقاچکوره قارشی هیچ اولمازسه خفیف بر استهزامی اولور . ایشته سزده اوبوقدی . بوتون فلاکت، اضطراب بادره‌سی بوکه‌ك اوموزلرنده طاشیان انسانلر کبی کولومسیور ، یوریور . ازلی سفریکزك بوبکه‌نیلمز صفحه‌سنده‌ده بر کچید رسمی بایبوردیکز .

بولوتلره بوکه‌لی ، سیاره‌لاوبوشن ، نور و ایمان مفکوره‌کزله ، آیلرجه ثولوم بکله‌ین عالمکشمزه بر سحر بیلدیزی کبی صباحی مژده‌له‌دیکز . یزده سزی تاریخدن آلوب قالبریمزه کچیردك.. عزیز قارداشلر...

علی نزهت

حکایه :

نامقك دفترندن

بینه بهار کلدی . آغاجلر رنکسز طومورجقلرینی چیقاریورلر . سما ؛ ماه اسمر بولوتلر آراسنده ماوی برقورولاکی پرفسون کورونیور. کاه بیاض دیدیکمز ش برپاموق بیغنی کبی قالینلاشان سیسلر ایچنده غائب اولیور .

طوپراق اسرارلی یاغمرینی پرده پرده آچارق وحشی قوقولرینی اطرافه داغیتیور. سوکیلی؛ قلبم بوتهی همان ایچریسنده یالکز ونشه‌سز مزدر . سزی آرییور . فقط اوقادار بوقسکزکه ، بوآیریلق عذابی ؛ بوتون بوشوخ ، لاقیدشیلری بکا برمر فرقت قورالجمی کبی مؤثر وسوزشلی بایبور . . .

ایشته قوشلر بینه‌الهی نشیده‌لرینی اوقوبورلر. پنجره‌دمك جامله‌رینه غالرینی ووریبورلر . فقط بن بونلر آراسنده برواینجیم . نه سویابیورلر . نیچین بوقادار نشئه‌یدیرلر ؟ آه ! یاواش یاواش آکلیورم . اونلرینم کبی جیاندن منکسر اولامشلر ، قلب ایشلرینك اضطراب ، اهانت کچیرندن کچمه‌مشلر ، کلده دیکن ، دوستده خیانت کورمه‌مشلر عشقده زهر طاتمامشلر . اونك ایچین بوقادار بشوشدرلر . فقط بیلدم هانکی یارده صداقت واردر . بن حیاتك هرباغیندن بر الم یاره‌سی آلدم . هر سوکیلینك کوزلرنده براغفال آجیسنی دویدم . هرحرکتده برعصبیت ، هرسوزده بریالان سزدم . اونك ایچین شیمدی خسته‌یم . سنه اولدی که ؟ بم قلبمده‌ده بهار موسملرینك طاتلی سرینلکی واردی . روحم شیمدیکی اوچوشان قوشلر کبی مسعوددی. سوزلرمده براق برچاغ‌لیانك جوشقونلغی واردی. فقط شیمدی؛ هیچ‌ده اویله‌ده‌کلم . تاعصابیمه قادار قارا قوشلرك صسوقولری کازایندی . روحمده سزدن آلدیغم جریحه‌لرك الملری صیرالاندی اونك ایچین شیمدی ط قلسزم. بهاری ، قوشلری سه‌وه‌میورم .

بیلمم خاطرلازمیسکز ؟ بوندن اوچ سنه‌اول ؛ برکون بینه کوللی برسما آلنده ؛ بینه بویله بهار آیلرینك ایلك کونلرنده‌ایدی . سزکله قیرلرده دولاشیوردق. بن بینه اونه‌یه بری یه دائر سویله‌یه‌رك سزی ا کله‌دیریبوردم . بز آرالق کوزلریکز برنقطه‌یه دیکیلوب قالدی . بن بویله زوح اوصانجلقلرندن دوغان غایه‌سز وآنی دوشونجه‌لرك عاقبتی تصور ایتمکله برابر سزی او ، خیالی اندیشه‌دن قورتارمق ایچین الریمی اوموزلریکزه قویدم .

اوبقودن اویانیر کبی بردنبره تیکسینه‌دیکز. کوزلریکزی کوزلریمه دیکه‌دیکز . بردن بره بکا بهاری سه‌وب سوه‌دیکمی صوردیکز .

اوزمان بن ده بو بکله‌یلمز سوالك قارشیسنده یاناصل سویلز ؟ الریمه‌یاپی ، اوتلری قوشار کوستره‌رك بودومدر شیارك ناجاذب برسحری واردر ، کیم بایرشیمدی بزم کبی نه بختیار چیفتلر بوایایق کونش آلنده‌در. بهارعشق موسیدر سزده سه‌ومزمیسکز دیدم ؛ بلاتأمل سه‌وه‌دیکسزی سویله‌دیکز ، اوزمان سوکی آبریلقلرینك تأثیریله بزمده آیریلاجغمزه حکم ایتدم . بوظالم دوشونجه بنی سرسمه‌شدیردی . برآزداها کزندك فقط آرتق کوله‌لیور ، برشی سویله‌میور دیکز . هرشیدن صیقلدیکزی آکلیوردم. بردنبره اولریمزه دونمه‌ك ثرومی ایلری سوردیکز. قالمامن ایچین واقع اولان بوتون رجالرم‌ی‌د ایدلدی . اصرار ایتدیکز. چار ناچار راضی اولدم . بینه‌هرزمانکی برده ایلکسزی صیقارق آیرلدم . فقط آرتق کورشمك کوتی تعبیر ایتدیرمه‌یه جسارت ایده‌مه‌دم . سزده هیچ برشی سویله‌مه‌دیکز سرسم سرسم اوه دوندم . اوکیجه صباحه قادار اویوماملم . عجبا نیچین بویله آنسزین کوسدیکز ؟ برتورلو بومعمایی چل ایده‌مه‌دم. آیلرجه چارسز اوغراشدم ، کونده برقاچ دفعه نجره کزمك اوکندن کچدم . فقط ارقاق براشارتکزه بیله نائل اولامادم ، ایچمده‌کی عشق حمامی کیندیکه بویویور، کینلیوردی. آرتق صبره تحمل قالمامشدی . نهایت بك چوق رجالردن صوکرا ؛ کوروشمه‌یی قبول ایتدیکز . قیرلره ، اووالره مفتون اولان روحکزی بیلدیکم ایچین بینه اویله بربرا انتخاب ایتدم. فقط سزآرتق اویله‌یرلردن صیقیلدیکز. یکزی بیلدیردیکز . لوش بربر ایستیور دیکز . بکا اویله‌کلدی که روحکزك محرم یاغلرینی بولوشلق پرده چوزمه‌یی موافق بولمشدیکز . ایسته‌دیکسز یره‌کلدم .

شیمدی خاطریوزه، بوزمی بیلدیرمه‌یی هواسزلاشدن بوخوبوردم . بیچاره‌کده ؛ نهایت کلدیکز . چهره‌کزه باقدیغم زمان بوتون آیریلق عاقبتك دهشتی ادراکیمده . سیاکزلایکی ای ظرفدن اوقادار بورو شمشدی که سزی کوره‌من خسته‌اوشیه‌کزه حکم ایدردی. الریکزی آیمه آلدیغم زمان صوغوق وتیتره‌یوردیکز . ایکیمزده برشی سویله‌میوردق . اوزون برآن ، جهنمی برسکوتت صانکه آخریمزی یاغلامشدی. برآزصوکرا؛ قونوشمش اولمق اوزره ؛ آجیلریمی، وآرتق یاشیامه‌جغمی سویله‌دم . سز خفیف وآجی آجی کولدیکز . بیلمم ناصل اولدی بردنبره جدیله‌شه‌رك ؛ آرتق عشقمزه نهایت ویرمك زمانمك کلدیکنی سویله‌دیکز . بوکافارشی هیچ برشی سویله‌مه‌دم . اوزمان الیمی یاواشجه صیقارق آیرلدیکز. برمدت اورادە بیهوش قالدم . دوشوندم . طشندم . آرتق چاره‌سزدم . سنه‌لرجه آتشیله یاندیغم عشق ماجراسی نهایت برزوایا اولمشدی . اغلایا اغلایا عشقمزی کومدیکمز مزاردن آیرلدم. سنده‌یه سنده‌یه دیشاری‌یه چیقدم . قوشلر بینه جویله‌یبور ،طوپراقلرینه وحشی رایحه‌لرینی اطرافه یایبور . فقط آرتق اونلر هیچ‌ده بکا ذوق ویرمیوردی. شیمدی بهارعشقك مزارینی سوسله‌یور . اونك ایچین هرچیچك هرقوقو بکا الم وثولوم کونلرینی خاطر تیرلر. بوسیبه بنه بهاری هیچ سویم .

۱۳۰

— برکنجه آچیق مکتوبلر —

۱۳

دون چهره‌کزه دقت ایتدم . صانکه شفقلریکز یاسك ، اضطرابك بیله‌تیرلرینی

ویورغوندی . کوزلریکزی شهه وتردده دوورغون نشه‌سزلکی صارمشدی .

اعتراف ایدهم سزی طاپالیدیغری ، بکا هیچ بر زمان معمالی روحکزلك بویله بر عصیانی کوسترمه‌مشدیکز . سزدائما حیاتك ثن ، کدرسز قیصسنده شطارتلی بر قوش کبی کله وسوز اوزرنده پرواز ایدردیکز . بن بوطفلانه حالکزی کوردکجه‌سویندم . کندی کندیمه اوخ ایشته ؟ چوجقلق حیات فلسفه‌می دیردم . آه بو طور و حرکتکز نه ابیدی .

بیلیرمیسکز ؟ حیاتك اك فورطینالی زمانلرندن ، بولوتلی هوادن ، روزکاردن محظوظ آیینی قوران نجه دریا دللر وار ، حیاً وفکراً نه قادر بوکمه‌لك اولورلرسه اولسون بر چوجوق کبی خفت‌ده کیزینك نجیسلیری ایچریسنده ثوزرلر ، ینشه‌اینلره قوت ویرر . روزکارلر ، فورطینالر اونلره تسلی ویرر . چیچك ، کلبك انفس برهر عشق‌نشیده‌لریدرلر . کندیلری بر کلبك سوکیلیلری بر کل ویا قرنفل نوعندن برعطردر . دائماً دائماً مسعوددرلر . بر طبیعت شاهری حیاتك سوز و سیازی تقسیم وتصنیف ایدیبور . دیبورکه دیشریت حیاتمك برنجی دوره‌سنده زوالیلری ترنم ایتدی . ایکنجیسی‌ده تجیردیکی وقایعی آکلاتدی . بوکون ایسه حیاتی تحلیل ایتمکله مشغولدر ، ایشته چوچوقلق دوره‌سنده هرکس بویله دائما برروپانك برکنارنك ذوقیله مستدر . بویودکجه مرحله‌دن مرحله‌یه کاه اختلاجلرك عذابی کاه ایلیق برهیارنشوه‌سی تجربه‌ر . بو حیاتدن آرته قالان دورلرده‌ده هرکوردیکی شیئده ، ایشتدیکی سسده برعمالك ایزنی آرامق نجسی روحنه تحکم ایدر . اوزمان حیاتك ایکی اوجونی برلهشدیرمك اندیشه‌سی کاه بر الم ، کاه بر حظ شکلنده کوزلریمك اوکنده جالانیر . دورغون بر صوره آتیلان بر طاش کبی هرقوه‌یلدایش اونك راکد سیاسنی اندیشه‌موجه‌لریله چرچیوه‌لر .

شیمدی سز غالبا ایکنجی دوره‌ده‌سکز . باشکزدن بکچن واقعه‌لری صیرالایه‌یازیورسکز . واقعه‌لرك ارتباطنی آرایاجق واونلری برکل حالنده دیزه‌جك قادار دماغکزده اولغون نلاشمشدر . بن چهره‌کزك انفعالی بوروشوقلقلرینی کوردوکوزمن ، بردنبره کدرلهندم . بیلیرمیسکز که ، سزی چوق سه‌ودم : وحیاتمده اك وفالی موضوع سز قالدیکز . اونك ایچین اوفاجق براشه‌تراژیکز روحمده اتسکیدن آلدیغم یازالر بردنبره التهابلاشیور . بنلکمك اك بویوك رقتنی برهه‌یه‌ل بکچمش شیلرزدن قارشیمده جانلانیور . عجبا سزده‌می ؟ بویله تا روا شیلره هدف اولدیکز . بن بودوشونجه الهٔ یاری قوزغاق یاری ، اندیشه‌ناك برحاله‌تأثریکزی صوردم . سز هیچ تردده دوشمکسزین روحکزی آچدیکز . بردن بنه‌بم ، ملت نه‌یه دیرلر... دیدیکز . بو ، بوکون انجیق پك بسیط بر جمله‌یه حاله‌یکن سؤالیکزی تقدیم ، تأخیر ایتمك صورتیله سزه اوکون برمصاحبه‌تحکمده بولمشدم . سز بوسوزلرنی‌ده مکتوبلر سلسله‌سی آراسنه صوقامی ایسته‌دیکز . بن‌ده بوکون او آرزوکزی یرینه کتیریورم :

عزیزکنج ، ملت نه‌جوهرمانی برمفهوم ، نه‌ده سیاودیسنله تجدید ایدیلهجك برمدلولدر . واقعا زمان زمان بو مقدس مفهوم پاکلیش تعریفلرله ایضاح ایدلدی . اونی کاه برجوهرمانیا کتابنده حدود اعتباریله اولجوسنی اوکرمدك ، کاه بر ضرب مثلك حکمتی انجیده اونی بولمایا چالیشدق . فقط بونلرنافه ، اونك حقیقتنی آنجق کوك آلیدن اوکرمدك ، اوکا قادار بویله علم‌ونهوملری النمی برهرشعر حالنده ایدی ،

دماغمن زوده قوه‌یه برچیوردی . کوشه آلیپ برشمشکدی . عصرترك قارانلق دماغنده ایشیلدادی . ملی داستانن آلوب هرایدی . تاریخدن چیقاروب شعور حالنده روحنزه تلقیح ایتدی . اوقنالی المتدی . هیچ برکیمسه عشقنده اونك قادار وفا کوسترمه‌دی . او بواوغورده عمرینی توکتدی . فقط هر عمره مقدر اولان عدم هوایسی اونك باشنده شعشه‌لی بر تاج اولدی ، او دائما ملت ومفکوره یولنده یریلدیبور .

ایشته کوك آلیپ ملتی دلسانا مشترك اولان یعنی عین تربیه‌یی آلمش فردلردن مرکب بولنان حرنی برزمره‌در . دیبوبوعلمی وقطعی تعریفدن صوکرا ؟ سزك نه‌اولدیغکزی چیقارابیلیرسکز . لسانکز ، دوبونیکز ، ذوقکز ، حتی بوروبونکز ، سوزلرکزده صمیمیت عهدلریکزده‌کی وفا هپ تاریخك مجرالرینی ده‌کشدیرمن نجیب برهرقت حالت روحیه‌سی سزك هرحرکتکزده محسوس اولمقده‌در . عزیزکنج سزتورکسکز هم تمثل ایتدیرلمش ده‌ده‌کسکز ؟ اصیل بر متعدن جیه‌ن برزوال کبی بوتون تورکلیکك فارق صفتلرینی اوزرینکزده طاشیورسکز . بناءً علیه اوز تورکسکز ، بن بونلری اوکون سزه سویله‌رکن ، چهره‌کزی صارآن انفعال چرچیوه‌سی یاراش یاراش آچیلدی . کوزلریکزی هرزمانکی طاتلی رکودت هوایسی بوردی . سوزلریکزده بینه اواسکی سکینت حکم‌سورمه‌یه‌باشلادی ، ایشته هزیز کنج بورکودتن تورکلیکك فصاحتی ، سکینت‌ده بلاغتی‌در . الشمیمی بر زمانکزده بوتیکی جمله یوتون هویکزدن وقوبوردی .

علی نزهت

حسبحال :

محترم وقیمتلی برمسلکداشك فکرلری — بوصوك اوتوغ حرکتلرینك روحنده

كه جوشقودانی ، كه برشمر ايچنده بو موشق نوازشكار سنی ايشيدمك ايچون موجوديتی خاطر لامش بر معارفزده براز بونك كبی اولمشدر . فقط معارف آغاجی كوكنی خلقك مقدس اولان علاقه سنه استناد ايتديره مزسه بكه نيلن ، ايسته ين قيمتی ويره مز . بونی تأمين ايچين ده بالخاصه ابتدائی مكتبلرينی تكثير اتمه لی بز . حيات شرافتمك بك چوق درجه ده آغير لاشماسی بوزوندن هر نسك تالی تحصيلی پايمالسنه امكان بوقدر . قوجه بر مملكتده فاج ابتدائی واردر ؟ نفوس اعتباريله بوزادن بك دون قالان عثمانلی كبی قصازده برشهرده اون اوچ ابتدائی مكتبی واردر . اورادهٔ خلق مكتبلری چوق سنه ويبور . وبو كيفيتك منه دن سنه به مكتبلرك عددی آرتاجق ، مشهوردر . فقط بز ميز متاع ضايعدر ، ديرلر ، بناءً عليه خلقك رغبتی جلب ايتمك ايچون بوندن باشقه ، بوراسك سياسی وعمومی وضعيتی اجنبی اولارق غادتا بر معارف سفر برلكنه لحتاج واردر . بوكا خلقك ، حكومتك مشترك قوتلری لازمدر . و بونی بوبوك انقلابلری تاباك وعصری حياتك ضروزی احتياجاری دويان اروپالیق خاقمزدن استمله قارشی هيچ ده انديشه اتمكسزين بكله بيليرز .

س ـ ٣ طلبه نك ذكا و قابليتی ناصل بولديكز ؟ بونلری داها زياده انكشاف ايتديرمك غايه سی اطرافنده نقطهٔ نظريكزی لطفاً سويله رمينكز ؟

ج ـ ٢ بك بوبوك آداملره مهد ظهور اولان بوحوالينك ذكاسی قابل انكاردهٔ كدر بالكز عائله تربيه سنك سوق و تأثيريله كافی درجه ده گنجلك كندينی كوسترمه ميور . فلاباقی آراسنده سوز سويله يه ميورلر . طلبه لی خاصتاً بوكا آليشديرمق لازمدر . بونك ايچين مكتبلرده صبق صبق مسامرلر ويرمك ، محاضرلر يابديرمق ، قوتهٔ راسلر تربيت اتمكله بو عقيم حس حياتك اوكنه كچيلمك ممكن اولور .

بونلرله طلبه يه سيلديكنی هر زمان وهر يرده سويله مك غايه سی تأمين ايديليرسه طبيعی ذكالری داها بارز قابليتلر كوسترهٔ بيليرز .

س ـ ٣ كچن سنه ايله بوسنه كی معارفی تحديده نه فرق بولديكز ؟

ج ـ ٣ كچن سنه ايله بوسنه كی معارفی آراسنده كی فرق بالخاصه تالی مكتبلرمن هيئت عموميه سی اعتباريله ايدی . وابتدائيلر آرتار ، اورلرده چوق طلبه ويرمك استعداديی كوسترير لرسه ، كه شمه سيز اولهٔ جقدر ، ياقين برآتيده بوحوالينك سيمای وحرفی احتياجلرينی تطمين ايده بيله جكدر . بوكا قارشی بونوك اميدلر بسله مكدهٔ م .

س ـ ٤ معلملری چوق متساهل بولوبدرمق وعين زمانده خلقه داها يافيدن تماسلری تأمين ايده بيلمك ايچين نه لر يابيلمالیدر ؟

ج ـ ٤ معلملرك قطعی تساهلی تأمين ايديله بيلمه سی ايچين معلملر برلكنه احتياج واردر . اوراده يابيله جق اولان مسلكی حسيحالله رهم آرالريده اساسلی برمحيت تكوين ايدهر . عين زمانده ده طلبه نی طانيمق ، اونلره استقامت ويرمك خصوصنده بوبوك يارديملری اولور . وارتجه ده خلقه ويرملرجك اولان قوتهٔ راسلر ، مسامرلر واسطه سيله خلقه صميمی برتماس شكلنی تأمين اتمك ممكن اولور . مسلكك انكشافی ايچون بوكا قطعی احتياج واردر .

ع . ن .

ـ عزيز نوللر ـ

عزيز نوللر ! ای آخرت يولنك شيرفلی

يوجيلری ! روحريكزه خصمت ، مدتی آجيلرك اك دهشتلیسه متأثر ايدر . قارانفلرك اك كثيفيله بالهم دوشيور ، كوزلرمه قارا يور . سز قارانفلره نور سريديكز ، جاموسلره كيرله نيلمك ايسته ين دينی قورتاريديكز . شهيدلری به قادار هيچ بر قهرمانك غرامتی سزكی قادار الهی اولامشدر .

الهی ، پيغمبری ممنون ايتديكز .

عفريت ترك دين نامنه ، جهالت ، حرصله باشيارمق ايسته دكاری ظلم حيكمی بيقديكز ، نصب قاياغی قيرديريديكز ، سزده اوهالله آراسنده غائب اولديكز . فقط كيری يه پيراقديكز بيلملر ، قازاندينكز ظفرلر كيفلی ، برشان وشرف كونشی كبی باشلرندهٔ طلوع اچقلر . هر تورك كنجی اونلری جمهوريت فدائيلرينك يرمر يادكاری شكلنده يافرلرينه باصاجاقلر ، اونك ايچين كوزلرينكر آزه ده قالسون . . .

بزدن اولده ، كاه ازمير بولارنده ، كاه سقاريا وادیلرنده ، بك چوق قانلی خاطره لرله باغريمز دولوب توشه ندی . فقط اعتراف ايده يم كه بز اوسزه صالديران دوشمانلرك هيچ بريسی بزی اوكن عصر كری يه آتمق ايسته ين ، بوعثمور قارا قوتلرك روحمزده آجديغی باره قادار خصم اولمدی . چونكه اونلر بزم دوشمانلرمزدی ، بزاونلردن ذاتاً بويله شيلر بكله يوردق . فقط بريكيلر ، عصرلردن بری بزم لهتلرمز ايچرسنده اوزمشلردی . بوكا رغماً زمان زمان اونلردن كورديكمز فداكارلغی ده جهالتمزه باغشلامشدق . اونلری دائما عفو ايتدك . فقط بوكدر كيمش مرحمت شيمه مزدن صانكه زهر ايتديلر . سيل وفاجعه زده لره قارشيمزه ديكيلديلر . شريعت ايله بعه بورك سزك عزيز هاتره لرينكزی دوكديلر . مقدس آغيلردن نجيبان مقدس مفهومنی لكه له ديلر .

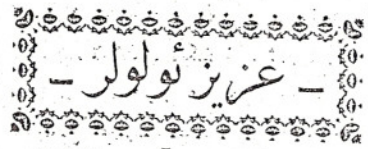

عزيز نوللر ؛ ای آخرت يولنك شيرفلی

اونلری خريت بلدن ده ، چ . . . . . ی . . . . . استهداف ايتمكلری چيرچيوفی اونلری قودورمشدی .

او چيرچين قوت ؛ سزك چيك كی اراده كز اوكنده پارچالانمرق ناموسی .

آه عزيز نوللر ! ارمه يك ، رومك اوكنده اكيلمه ين مهيب تشكيلری اونلر خرد وخاكی ايتمك ايستيورلردی .

سز قطعياً قاعديكز كه كيريشديكمكز غزا جهوريت انقلابنك اك شرفلی مادر وسيدی . بوجهالله نور ، ظلمته فضيلت مجادله سيدی . سز نورك ، فضيلتك قهرمانلريديكز . اونلرده ظلمك ، جهالك قورباناريدی . ايكی ضد قوت كيجه مك قارانفلرينه دالديكز . بزده كرچكده قيريلانلر اميدك اليه تيتره ميوردق . القه يمزی يافرلرمزك اورينه قويمش ، مماثلاً خارجه فيرلامق ايسته ين قانلرينی طوتيوردق . ساعتلر جا طوپ ، بوقلك ، بومبالرك جبهٔ قهرلريله چشر وتشير اولان سسلر آراسنده قورقه قورقه بكله دك . نهايت تورك غليه سنی كوردك . فقط آرتق سزبوقديكز ، سز قارانلق بولارده بر مشعله ايديكز . ظلم قصيرغه سی سزی سوندرمدی . كوزلردن اوزاقلاشديكز . قلبلرمزده يشيه ليديكز . شيمدی او ايشيقله جهالت ، ظلمك تكاثف ايتديكی حدودی داها عين كورميوروز . وسزی بوبوك عزيزلر كی تقديس ايديوروز .

علی نزهت

معارف مفتشلرمزدن محمود حمی بك رفيقك افتديمك رياستنده كی آلتنده طولاشان معارف ديوكره ايلك كچن هفته ی سونلرنده اونيه جبهٔ روسيه كی توزلق بشيرده ، اخيره عسكری خسته خانه سنه كيرمه مجبور

قارداشلرینه یره‌ر معلم ارمغانی ویردیلر . بوصورتله ظالمك ، تعصبك خائن ومفترس قوتلرینی تنکیل ایتمك وظیفه‌سنی اوزرلرینه آلان قارداشلرینه بوناجیز هدیه‌لرله مقابله‌ده بولوندیلر بزده بوبك قلبی وصمیمی تظاهراتی کوسترەن آرقاداشلرمزك اسملرینی نشر ایدییورز .

غروش	
٢٠٠٠	مفتش عمومی علی رضا بك
٢٠٠٠	معارف مدیری جودی بك
١٥٠٠	لیسه مدیری بسیم بك
١٥٠٠	ارکك معلم مکتبی مدیری ناهد بك
٢٠٠	قیز « « « لطفی بك
١٠٠٠	ایلك تدریسات مفتشی سزائی بك
٥٠٠	مدیر ثانی توفیق بك
٥٠٠	معاون خانم افندی
٥٠٠	معلم ملیحه خانم افندی
٢٥٠	« دردانه « «
٣٠٠	« صالحه « «
٣٠٠	« فاطمه « «
٥٠٠	معاون لطفی بك
٥٠٠	« انیس «
٣٠٠	« صدقی «
١٠٠	معلم حمدی افندی
١٠٠	« محمود «
٣٠٠	« سعید نظیف بك
٤٠٠	« فاضل خلوق «
٥٠٠	« جودت «
٢٠٠	« جلال «
٥٠٠	« علی نزهت «
٣٠٠	لیسه دوقتوری ضیا بك
٢٠٠	معلم طاهر نژاد بك
٢٠٠	« بهزاد توفیق بك
١٠٠	« نجیب «
٥٠٠	« اسماعیل حقی بك
٢٥٠	« شوکت «
١٥٥٠٠	یکون

١٥٥٠٠	نقلیکون
٤٠٠	« شوکت «
٢٠٠	« شریف بك
٢٠٠	« محمد نجاتی بك
٢٥٠	صنایع مدیری اکرم بك
٥٠٠	نمونه مدیری مصطفی بك
٢٠٠	کویلی مکتبی مدیری شاکر بك
٢٠٠	معلم عرفان بك
١٠٠	« سلیمان «
٢٠٠	« عارف «
١٦٠	« مصطفی «
٦٠٠	« اسماعیل «
٢٠٠	« رشاد نائلی «
١٠٠	معلم زهدی بك
٢٠٠	« حسنی بك
٢٠٠	« نهاد بك
٢٠٠	« فخری بك
٢٠٠	« شکری «
٢٠٠	« فائق «
٢٠٠	« جمیل «
٢٠٠	« شاکر «
١٠٠	« علی «
١٠٠	« بهاءالدین بك
٢٠٠	حساب مأموری بکر افندی
٢٠٠	مبایعه مأموری رجب «
٣٥٠	انبار مأموری ضیا «
١٠٠	آلات درسیه محافظی صالح افندی
١٠٠	کاتب حسن افندی
٥٠٠	انبار مأموری جلال افندی
١٥٠	محمد افندی
١٠٠	سامی افندی
٢٠٠	مصطفی افندی
١٠٠	مصطفی قاسم افندی
١٠٠	حسن افندی
٨٠	محمد افندی
٨٠	کمال افندی
٢٢٦٧٠	یکون

570

آمد

نومرو ١

تاریخ ٧ شباط ٣٢٤

دیاربکر ـــــ الجزیره

Mesopotamie

آمد ودیار بکروالجزیره وکردستان حقنده‌بر مقاله : علی امیری آمدی — تاریخ — (آمد) لیاوزسلطان سلیم خان حضرتلری طرفندن صورت فتحی : علی امیری — نظائر شعرای آمده دائر بر مقاله : علی امیری آمدی — غزل : اذی بمائی شاعر شهیر رفعت بابا مرحوم — غزل : استاد اکرم حافظ محمد شبان کاهی آمدی — غزل : مشارالیهك عجدوی احمد خیالی آمدی — غزل : مشارالیهك برادر زادەسی عبدالفتاح فتحی آمدی — غزل : مشار الیهك برادر زادەسی عبدالکریم عبدی آمدی — غزل : کاشفی زاده واصف آمدی — غزل : عونی آمدی دیار بکر اوراق مدیر اسبق — غزل : فتح الله فیضی آمدی معلم — غزل : صدقی آمدی معلم — غزل : مرسل صبری آمدی اثاری زاده — غزل : علی امیری آمدی — غزل : علی امیری آمدی — غزل : علی امیری آمدی — معاصرین ادبامزدن رجا .

مطبعهٔ آمدی

١٣٢٤

ص
X ٤٨

GZT:570

AMİD.
Ali Emirî,Diyarbekrî(1857-1924)
Gazete
(Millet Ktp.A.E.Gzt.570)96 sh.1-6 sayı.1335 H.
Âmidî matbaası.Diyarbakır.

صاحب امتیاز و مدیر مسئول ییل - ۱ صایی - ۱
ضیا کوك آلپ نسخه‌سی ۱۰ غروشدر

اداره‌خانه‌سی
دیاربکر
حکومت دائره‌سنده
ولایت مطبعه‌سی
تلغرافیاً: دیاربکر
کوچوك مجموعه

آبونه شرائطی
سنه‌لکی : ۵۰۰
آلتی آیلق: ۲۵۰
غروشدر

کوچوك مجموعه

هفته‌ده بر چیقار علمی ، ادبی ، سیاسی ، اقتصادی مجموعه‌در.

۱۰ شوال سنه ۳۴۰ پازارایرتسی ۵ حزیران سنه ۳۳۸

مصاحبه :

چنار آلتی

بیلمم ، قاچ سنه اولدی . استانبولده ، حیات مجادله‌سنك هیجانلی کورولتولرندن ، فردی احتلاطلرك بیتمز توکنمز دیدی قودیلرندن بیقمشدم . روحمی دیکله‌ندیره‌جك بر استراحت کوشه‌سی . قلبمه تسلی ویره‌جك بر کوکل آرقداشی آریوردم . آرادم ، آرادم ، نهایت ، یشیل چاملر آراسنده بر استغراق یوردی : بر « چنار آلق » بولدم . بوراسی ایش

1867 SA 184
MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

دیارِ بکر ۱۰ جمادی الاخره سنه ۱۳۲۷ پازار ایرتسی ۱۵ حزیران سنه ۱۳۲۵ نومرو ۱

صاحب امتیاز و مدیر مسئول
مبعوث کاظم زاده فکری
سنه ۲
سنه لکی ۲۵ پره اجرتله
بر آی ۳۲ پره در
محمدی بکری باصدر

پیمان

۱۳۲۵

سر محرر
ع ... ظ
کان فرنسی : مکتب لیسی قریسنده
فراء زاده انقی افندیلر
مقاله مدیری
کان طبی : دیارِ بکر ولایت
مطبعه سیدر

هر هفته پازار ایرتسی گونلری نشر اولنور . مستقل الافکار علمانی بر غزته در .

ایکی سوز

(پیمان) دیارِ بکرده ایلك خصوصی غزته اولق اوزره موقع انتشاره چیقیور . قریباً (دجله) نامندکی رقیق مجموعه (پیمان) ای تعقیب ایده جکدر . چیمالك غایهٔ خیالی حکمت شرقیه ایله معرفت غربیه مالك تألیف وتوحیدندن تولد ایده جك دلی وعصری بر مجتمع علمیه حاصل ایلمك وظیفهٔ اجتماعیه سی یو مدیت فاضله استقبالیمك حقیقی تأمین تحری وارائه دن عبارتدر . وبالله التوفیق .

ادارهٔ پیمان :

دیارِ بکر نصل بر والی ایستر ؟

دیارِ بکر اهالیسنك اوزلشمه واصح و حالات روحیه سی واردر . بوده هرویلایتی هرسیری حکومتلری بکلدیکی وبیلدیکی اوطورلرله دائی حکومتك روح متخصصی عد اولمق عبارتدر .

اون سنه دن بری تطبیق ایده جکمز مسلکی بر احتیاج شدید عدالته مضطرب بولنان دیارِ بکرلیلر هرولی تربیه لیه کلیدی وطنی الشراح آیلیلر . بوکون والی اکبر اعظم مالك بر کیمسه کر یاخود دولتی کله وقت برطیب ایشی کی درحال عالمکتك مسعود بر استحاله تکابیه مظهر اولدیغنه ، اصاص من نهٔ استعدادینك کاملاً تنمیه ایده جکنه قانع اولورلر . بوقدر امید واعتقادله بکلدکلری والیلرك اجراآتی — ایی اولسون ، کوتو اولسون — جمله سنه قدیر عمومیه مظهر اولور . والیلك هرتصرفی روح عدالتك نصوب شکلی وعنوانیله اکتساب تأثیرات ایلر .

چونکه ایش کورمك ایستین والیلر ایچون یولدن دها مساعد بر ولایت بولنه میه جغی واقعا بو قدر مطاوعت پرور ، بو قدر حکومت پرست بر ساحهٔ ایجراآت حکومتك مقاصدینه تصادف ایتمسی لازم کلیر . فقط مهما که اوتوریه عنصر والی ایله اهالیدن متدکی آهك اثناسی آرهسنه کیرمك مزین ایدیلری برهوا ایدر . بو اوتوریه عنصر حاویدوغی دور امتداد زراعی جهته هادوتورنه جزیه کذار ، تجاری احتکار شقیرینه مائل ایشدیکی کی قوهٔ حکومتی ده بر سودو پیلدیز مقاصدینك آمال اغتنامه آلت ایتمشدی . پیلدیز عنصری یانکز امتیازلرله دکل ، علاوتك هرکوشه سنده مالطار قیمتلی نومره شدی ، انواع وصائطله مسلح بولنان و اقبال آویجیلری یکی کلن والیلره مأمورلری درحال عید اتکه قولایجه ، موفق اولورلردی . طوزاقلرینه طوتیلان آولر بر دها جمه ترکمن قوزیلری مزارلری .

اهالی آرهسنه کسوف حدالتدن غلیان یاپمه کلرك تأثر الخاطره طولان ، والیلری دکمه ورردی . فقط حکومتك شکل سابقی قطعیاً کیسدی ایقردی ، چونکه ماکیاوی چورن اکر دکیشوردی ، بو مسروداته نظراً دیارِ بکره والی اولهیچی ذاتك یانکز حسن نیت صاحبی ، مستقیم ، فعال اولمسی کافی دکلدر . هرهم حریت پرور همده تماماً عاهد واعقلانه فالیهچی ، کلشیانه قولاق آچهیچی صورتده بصیر ودقیق شخاص اولمه لیدر . مقتضیدر . اجراآت اصلیه یه حسر کلن اولان دیارِ بکر ولایتی ماهیتنده اوراق حوالهسیله اداره اولنمسی ، صحافلرده ، قصابلرده ، نانجیلرده کوزه کورپه جك ، که یاپیلهچی چوق ایشلر واردر .

بو انتظامسز اولکیه والی اولهچی ذاتده قوتلی بر یورك ، قوتلی بر بین ، قوتلی بر نجه موجود اولمیدر . اولهیچی بر یورك که خوف وغضب پرینه محبت حکمرن ، اولهیچی بر بین که اعتیاد وتقلیده جك فکر ابداعه منور ، اولهیچی بر نجه که ترده ویرلکه مقابل عزم قطعی ایله جمع بولنمسن . ایشته دیارِ بکر بر والی ایستر .

حسین وداد

125

(نومرو ۱)　　۱۲ ربیع‌الاول ۳۲۹　　بازار ایرتسی　　۲۸ شباط ۳۲۶

صاحب امتیاز ومدیر مسئول
عطار زاده حقی

محرراری
هیئت منتخبه‌در

سنه‌لکی ۳۰ التی آیلغی ۱۵ غروشدر

دجله

(نسخه‌سی ...

[illegible]

﴿ ولادت سنیهٔ حضرت رسالتپناهی ایله مقدسه‌سی ﴾

[illegible]

۱۳۲۹

(*) (دجله) حقنده‌نظماً شو تاریخ ... اهدا ایدن هیئت تحریریه اعضالرندن عبدالباقی افندی‌یه خاصه تشکر ایدرز

[illegible]

... شکران — مقدمهٔ افتتاحیه

[illegible]